

Paul D. White
April 1934

HIPPOCRA-TIS COI MEDICORVM OMNIVM SINE CONTROVERSIA PRINCIPIS APHORISMORVM SE-

ctiones septē, recens è Græco in Latinum sermonē cō
uersæ, & luculentißimis, ijsdemq; breuiß. Cōmentarijs
illustratæ & expositæ: adiectis Annotationibus, in
quibus quotquot sunt in Galeni Commentarijs loci dif
ficiles, ad vnguem explicantur.

PER [redacted]
Scholæ medicæ Tubingensis professorem publicum.

CVM INDICE COPIOSISS.

PARISIIS,
Apud Ioannem Lodoicum Tiletanum,
ex aduerso Collegij Remensis.
1545.

AMPLISSIMO

EXIMIOQVE PATRI AC DOMINO D. Ioanni Prechto Abbati in Salmersuueiler, Domino suo plurimum obseruando, [redacted]

[redacted] Medicus S. P. D.

QVVM annis abhinc tribus, amplißime Pater, vicinos vndique agros pestilentia depopularetur, ac tandem Tubingam etiam inuaderet, factum est vt non tantum omnium profeßionum studiosi, quo ab immani hac lue tuti essent, sed & ipsi professores aliò concesserint, adeoq; schola nostra tota dißipata sit. Quapropter & ego propter copiosam familiam relicta Tubinga, alias sedes, vbi salubrior esset aura, quærere coactus sum, concepta tamen aliqua spe vt exacta hyeme domum redire liceret. Verum quum vltra spem nostram pestilentiæ contagio serperet, & in integrum ferè biennium protraheretur, interea temporis me aliquot medicinæ studiosi secuti sunt, efflagitantes, vt in hoc otio, quod inuitis nobis dabatur, illis aliquod Hippocratis scriptum priuatim enarrarem. Postulatis quidem eorum, vtpote honestis & rectis, lubens parui, præsertim quod & mihi perpetuo hoc in otio languere & hebescere non tantum molestum erat, sed & parum æquum honestumq; esse videbatur. Quum vero inter omnia Hippocratis monumenta nullum, quod ijsdem hoc tempore enar Occasio scribendorũ cõmentariorum.

randum proponerem, Aphoriſmorum libris magis eſſe idoneum iudicarem, cœpi pro mea tenuitate quàm potui diligentiſsime eoſdem explicare, Galeni paſsim etiam adhibitis Commentarijs. Nec domum redire per peſtem, quòd contagiones eius longius durarent, licuit, donec omnes ferè abſolueremus. Abſolutos tandem, quum plerique vt eoſdem in communem ſtudioſorum vſum publicarem, crebris efflagitationibus vrgerent, iterum in manus ſumo, ac retexo, vt aliqua ſaltem ex parte magis exculti & expoliti in manus ſtudioſorum peruenirent, Oporinoq; viro erudito & induſtrio excudendos trado. Atque hæc quidem conſilij & inſtituti noſtri ratio fuit, quod ſcio pleroſque, tanquã inutile & ſuperuacaneum, ſuggillaturos eſſe, eo quod multorum hodie in hos Hippocratis libros extent prolixi Commentarij, adeo vt meos accedere perinde ſit, ac ſi quis mari aquam affundat. Inter Græcos enim, eos ſaltem quorum ſcripta ſuperſunt, Galenus, & poſt hunc Philotheus, eum laborem non infeliciter ſuſceperunt. Extant etiam in hos libros Oribaſii Commentarij. Ex Barbarorum medicorum turba Hugo Senenſis, & Iacobus Foroliuienſis Aphoriſmos Hippocratis iã pridem interpretati ſunt. Præterea nuper Antonius Muſa Braſauolus ita prolixos in Aphoriſmos illos cõmentarios edidit, vt non videatur alijs ullum deinceps commentandi locum reliquum feciſſe. Quare vt eorundem reprehẽſioni aliqua ex parte occurramus, atque falſam ex illorum animis de nobis conceptã opinionem euellamus, paulo prolixius inſtituti ac conſilij

Qui aphoriſmos Hippocratis cõmẽtariis illuſtrarunt.

nostri rationem tueamur necesse erit. Et quod ad Galeni quidem Commentarios attinet, fatemur eosdẽ sane optimos esse, adeoq; ab omnibus legendos & cognoscẽdos: tamen quum constet eos interdum succinctiores esse, quàm vt omnibus satisfacere queant, aut inuolutiores, quàm vt à singulis intelligantur, horum ruditati consulere cupientes, nostra quoque post tanti viri enarrationes vt accederet explicatio, curauimus, vt eiusdem ope & auxilio Hippocratis *germanã passim assequerentur sententiam. In quibus tamen vnicè cauimus, ne illa quæ in Commẽtarijs Galeni essent abunde dicta & exposita, repeteremus. Atque hinc est quòd toties in nostris explicationibus ad Galeni Commentarios ablegemus lectorem. Cæterum ne illos in Galeni Commentarijs aliquid remoraretur, annotationes etiam breues & perspicuas adiecimus, in quibus loca in illis difficilia omnia enarrauimus. Philotheum certe Græcum integrum nondum vidi, vt de illius scripto in præsentia quid censeam diserte exponere haud queam: quantum tamen ex fragmentis ijs quæ Musa suis Commentarijs paßim aspersit, iudicare possum, nõ inutile scriptum puto: quanquam non semper* Hippocratis *germanum sensum nobis ob oculos ponat, ideoq; fit vt aliquoties in ijs nostris Commentarijs ab eodẽ dissentiamus. Quare quum nondum, quod sciam, latinitate donatus sit Philotheus, neque etiam vndique* Hippocratis *mentem satis expresserit, non erat cur illius scriptum, consilium nostrum turbare aut impedire pateremur. Commentarios qui Oribasii nomine circun-*

Galeni cõmentarii. | Philothei cõmẽtarii.

Cõmẽtarij q Oribasii nomine circũferuntur quales.

feruntur esse spurios & adulterinos, notius fere est, quàm vt à me demonstrari debeat. Quis enim credat, Oribasium, quem Galeni studiosissimnm fuisse constat, tam absurda & multis modis ab illius placitis abhorrẽtia, suis Commentarijs inserere voluisse? Cui & hoc plane adamantinum accedit argumentum, quod istorũ Commentariorum author, quisquis tandem fuerit, Pto*lemæi* Euergetis *temporibus vixerit, quemadmodum metipse in præfatione eius operis palam testatur, dum inter cætera sic scribit:* Ego ipse Commentarios con*scripsi monente* Ptolemæo Euergete. *Si igitur huius* P*tolemæi temporibus prædicti* Commentarij *conscripti sunt, fieri non potest vt ad* Oribasium *autorem rectè referantur, vtpote quem sub* Iuliano *claruisse, adeoq; annis plusquam sexcentis post* Ptolemæũ Euer*getem vixisse, ex historijs clarum fit.* Præterea *in* Cõ*mentario 39. secundi libri,* Virgilij *carmen &* Teren*tij* Comœdias *ægrotantibus legẽdas esse hortatur, quorum vterque multis seculis* Oribasium *præcessit.* Te*rentius enim* Ptolemæi Euergetis, Virgilius *autem* Iu*lij* Cæsaris *æstate floruit.* Atque *hinc etiam suspicio nascitur, hos* Commentarios *non à* Græco *homine, vtpote quem non est verisimile* Latinorum *autorum, sed potius* Homeri & Aristophanis *mentione delectatũ fuisse, scriptos esse. Quod miror cur* Andernacus, *qui primus, quod sciam, hos* Commentarios Oribasio *adscripsit, non animaduerterit.* Ego *quidem hos* Commenta*rios ante annos plus minus triginta, sed parum* Lati*nos, trãscripsi. quos* Petrus Bucardus, *olim* Præceptor

Quo tẽpore autor eorũ cõmentariorũ vixerit.

Ioã. Andernacus

Petrus Bucard'

noster, quum Ratisbonæ *in quadam* Iudæorum *bibliotheca inuenisset, hoc nomine* Iudæi Commentarios *appellauit. Quicunque igitur horum Commentariorum autor sit, certe luce meridiana clarius est,* Oribasium *non esse. Quum vero is etiam in explanandis* Hippocratis *sententijs mirificè ineptierit, non erat cur nos ab instituto nostro reuocare potuerit. Quanti faciendæ sint* Hugonis *&* Foroliuiensis *in hos Aphorismorum libros enarrationes, omnes vere docti sciunt & intelligunt. Quum enim linguæ eius authoris quē explicandum susceperūt, rudes plane & ignari fuerint, nō est cur illum rectè & candidè enarrare potuerint.* Hugonis & Foroliuiensis commentarij.

Et certè ineptæ ac ridiculæ eorundem multis in locis expositiones, quàm nihil eorum quæ Hippocrates *scripsit intellexerint, abunde testantur.* Nō *debuerunt itaque nos ab instituto cursu reuocare istorum hominum insulsi Commentarij, vtpote quos è scholis* Medicorū *cum illorum asseclis præstat totos eijci & explodi, q̄ magno detrimento studiosorum manibus teri.* Antonij Musæ Brasauoli *Cōmētarij satis quidem prolixi sunt, id quod minime mirum est: quandoquidem vnam & eandem rem, magno legentium tædio, ter repetat. verū quum non rarò in ijs à germana* Hippocratis *sententia illum aberrare, & sibijpsi etiam interdum pugnantia scribere animaduerterimus, vt in publicum post ipsius, nostræ quoque* Enarrationes *exirent voluimus, vt scilicet ex ijs veritatis amantes sole clarius cernerent, quantum ille multis in locis de veritatis tramite deflexerit.* Nemo *autem velim existimet, me virum* Antonij Musę Brasauoli cōmētarij.

hunc, quem propter communia studia plurimum amo, magniq; facio, ideo reprehendisse toties, quòd eum oderim, aut de eius existimatione aliquid detrahere voluerim. Longe enim absum ab illorum ingenio, qui ex aliorum bonorum virorum reprehensionibus sibi nescio quam laudem ac gloriam comparare student: sed potius vt monerem parum peritos, ne improuidè singula quæ ille in Commentarijs suis promit, tanquam Delphica oracula suspiciant, & admirentur. Quare hoc sibi planè persuadeant omnes velim, me nullis inuidiæ aut liuoris stimulis, sed veritatis potius amore ac studio, qua nobis nihil antiquius, vt omnes tam sacræ quàm prophanæ attestantur literæ esse debet, impulsum fuisse, vt paßim Musæ enarrationes improbauerim. Et quidem spero, Musam, nostram hanc censuram non ægre laturum: maxime quum etiam ipse sæpius à Leoniceno & Manardo, viris doctißimis & præceptoribus suis, dissentiat. Libera enim esse debent bonorum & doctorum virorum iudicia. Quum itaque nemo illorum qui post Galenum Hippocratis aphorismos explicare aggreßi sunt, mihi omni ex parte satisfecerit, meas quoque de ijs qualescunq; has cogitationes in studiosorum commodum edere volui. Neque puto hunc laborem temere esse à me susceptum, quum quamplurimas sentẽtias secus quàm alij interpretes fecerint, exposuerim: id quod ex collatione studiosi manifestè deprehendent. Quinetiam spero, his meis expositionibus, si nullo alio, hoc saltẽ nomine quòd breues, luculentæ, & perspicuæ sint, apud veritatis studiosos

me gratiam initurum aliquam. Inutiles enim & ociosas disputationes, quibus plerique impensè delectantur, omnes rescidi: ea tantum quæ ad germanam Hippocratis sententiam scrutandam conducunt, proferre contentus. Vt autem nostræ explicationes rectius à studiosis assequeremur, Græcas quoque Hippocratis sententias Commentarijs præmisimus: quas etiam in latinum conuertimus sermonem, multis quidem in locis aliter, & vt confido melius, q̃ sint à Leoniceno redditæ. In summa, dedimus strenuam operam vt tales essent Commentarij nostri, vnde aliquid frugis ad studiosos peruenire posset: ad quorum quidem commoditatem omnia mea dirigo studia, directurúsque sum quoad mihi per Dei misericordiam esse superstiti contigerit. Nec ab hoc instituto patiemur nos auocare leonem illum rugientem, ac fœnum in cornu habentem, naribúsque aduncis nimium indulgentem: qui me nihil tale de se meritum, per hominum ora, quadam in præfatione traducere voluit, quasi aliud non agam, quàm quòd furto & rapinis me subdole sustentem. Scio quidem illi has calumniatrices voces inuidiã extorsisse: quæ quantum hunc exagitet, iniqua eius de multis bonis, doctis, atque de studijs optimè meritis viris iudicia abunde testantur. Optarem itaque, vt furori illi, quo per interualla agitari videtur, frænum imponeret, iracundiámque illam plus quàm caninam reprimeret: planéque sibi persuaderet fieri non posse, vt ex iniusta aliorum reprehensione aliquid laudis sibi comparet. imò hac ratione se magis in multorum bono-

Respondet calũnijs cuiusdã inuidi

rum virorum venire odium. Præstaret igitur, mea quidem sententia, vt toto animo & studio omni in hanc curam incumberet, vt pro collata sibi diuinitus gratia medicinã, aliasq́; artes strenuè iuuaret, cæterosq́; qui idem facere pro virili sua conantur, præ se non contemneret: sed eosdem potius exoscularetur, atque vt secum strenue pergant adhortaretur, vt collatis ita mutuis operis barbaries omnis profligaretur, explodere túrque. Quod ad me quidem attinet, veterum & recentium etiam quorũdam scriptis me esse adiutum ingenuè fateor, neque quoad viuam, fateri desinã. Proinde eorundem semper in meis vigilijs honorificam feci nominatim mentionem, aut saltem in præfationibus ipsis eorum opera me esse adiutum disertè testatus sum. In primis autem Hippocratis, Galeni, aliorúmque veterum testimoniis libẽter vtor, meáque omnia, quoad fieri potest, ad ipsorum dogmata refero. Neque enim temere noui alicuius placiti, quod pleriq; hodie faciunt, autor ero. Quin eos potius, si qua in parte obscuriores sunt, aut minus recte sensisse videntur, candide interpretabor, honestisq́; rationibus excusabo. Non est verò cur conuiciator ille se solum apem, reliquos autem omnes fucos, aut potius fungos, esse credat. Si enim sibi suum mellificium ex veterum floribus apis instar cõcinnare licuit, quî fit vt alijs hoc ius mellificandi præripiat? An non alijs quoque hac ratione sua parare mellificia licebit? Nisi fortaßis, quod censeo, hoc sibi certò persuaserit, se solum in Galeni aliorúmque veterum penetralia esse admissum, reliquos

autem omnes ad vnum exclusos. Atqui fallitur sanè plurimum, nimiúmque φιλαυτία sibi imponit. Me quidem sciat non esse tam stupidum, neque rerum medicarum ita ignarũ, vt mihi à suo aut alterius mellificio pendendum sit. Non desunt nobis neque artes, neque rationes, quibus & nobis nostra parare queamus honeste mellificia: neque opus est vt fuci instar alienis perpetuò fruamur. Præterea est mihi Galenus æquè notus ac illi, vt pote quem nunc annis plus vndecim perpetuis, non tantum domi & inter priuatos parietes sedulo & diligenter lego, verum etiam publice quotidie enarro. Quare si in nostris scriptis reperit, quæ consentanea sunt ijs quæ in suis prodidit Commentarijs, nõ oportebat dicere statim furtum, sed potius doctrinæ aliquam consensionem, atque adeo ex eodem autore, cuius vterque studiosus est, illa hausta esse. Quomodo autem de illo male meritus sim, quum de eius conuersionibus & studijs semper honorificè senserim, locutus sim, & scripserim, eóque nomine quorundam in me magnũ odium concitarim, non video: nisi illi placeat perpetuò ingratum esse, malumq́; pro bono reddere. Potuissem quidem hactenus, nisi pacis & concordiæ amans fuissem, ex illius Commentarijs loca aliquot proferre, atque quàm manifestis erroribus essent inuoluta ostendere: at propter communia studia, & quod parum vtiles esse has contentiones ac rixas cognoscerem, silentio eadem transire malui, quàm acerbius insectari. Neque etiam mihi graue fuisset, plerasq; illius cauillationes deuorare, modo ijs non addidisset atrocia conuitia

quæ sine existimationis & famæ nostræ iactura feren da diutius nõ erãt. Satis autẽ sit in præsentia docuisse, quod furtũ nobis falso obiecerit: nisi furtum appellet, veterũ & aliorum etiã interdum, testimonijs vti, & eorundem inuenta suis addere. Quod si facit, ipse suo quidẽ iudicio fur omniũ maximus sit necesse erit. Nã si ex suis Cõmentarijs ea quæ ex Plinio, Dioscoride, Galeno, Aetio, Paulo, & alijs transcripsit, exemeris, quid rogo reliqui erit? Nunquã tamen in eam rapiar dementiã, vt in ijs conscribendis eius non vnice operam & diligentiã probem. Vtcunq; enim veterũ scriptis tua exornes, ac polias, iudicio tamen opus erit, vt illis cõmode & in loco vtaris, atq; ne falsa pro veris arripias, ac singula ridicule tuis inseras. Hæc itaq; pro nominis nostri existimatione tuenda & tegẽda, obiter dicere nunc volui. Nam bona quidẽ spes est, annos furorem illũ nonnihil repressuros esse, maximè quũ maledicendi studium nulla prorsus sequatur commoditas. Quod si tamen perget male loqui, fortè peius audiet. Ad institutũ igitur nostrum reuertẽtes, hos nostros in Hippocratis Aphorismos Cõmentarios, quos in cõmunem studiosorum vsum ea qua potuimus diligẽtia exarauimus, auspicio nominis tui, Pater amplissime, publicandos esse ea potissimum de causa duximus, vt ita tibi, qui nuper in excelsum, propter excellentes tuas virtutes, honorum fastigium conscendisti, congratulandi mihi daretur occasio. Vt autem tibi congratularer, non parum me impellit spes illa, quam de te concepi sanè optimam. In spem siquidem certam venio,

te in hoc honoris gradu constitutum, plurimum tum ecclesiæ, tum literarum studijs profuturum. Neque e=*nim puto à fratrib. tuis* Basilio *&* Georgio, *viris do=ctrina & prudentia claris, quicquam degenerabis, sed eorundē planè naturā referes.* Nam *vt illi omni offi=ciorū genere eos qui in aliqua eruditionis sunt opinio ne prosequuntur, ita tu quoq; illorū exemplo non cō=mittes, quin pro virili tua literas & eorundē cultores iuues & ornes, atque adeò omniū de te expectationi cumulatissimè satisfacias.* Qua *quidem ratione fiet, vt non solum tibi laudem sempiternam pares, sed & ec=clesiæ, pietati, ac publicæ trāquillitati, vt quæ sine bo narum artium & doctrinæ conseruatione durare non possunt, cōsules.* Atq; *vt toto animo & studio in hanc curā incumbas, te horum tēporum calamitas impellere debet.* Cernis *enim vt hodie bellorū & turbarū omnia plena sint: quámq; passim exclusis & contemptis* Mu*sis, vnius* Martis *furori omnes obtemperent, ita vt ad interitum omnes bonæ literæ spectare videantur, nisi sint qui illarū strenuè patrocinium suscipiant.* Oran=*dus itaq; est* Deus, *vt tui ordinis hominū in honoris ali qua eminentia constitutorum animos exsuscitet, ad or nandos & fouendos omnis generis artium cultores, adeóque ad excitāda & prouehenda literarum & bo narum artium studia.* Sunt *enim plerique illorum ita auaritiæ laqueis irretiti, vt abiecta omni* Reipubli=*cæ cura, suis tantum commodis, quibus tamen exi=guo tantum tempore fruuntur, inseruiant.* Parum *certe memores, quæ monasteriorum fuere exordia.*

Monaste riorú ex ordia.

Nunquid è scholis vbi disciplinæ omnes bonæ & pietas docebantur, hæc monachorum sodalitia prodierunt? Ibidem enim Abbates, hoc est seniores, veluti patres, eruditione & pietate cæteros anteibant, sibiq; concreditos pueros & adolescentes summo studio docebant, & ad luctandum cum Satanæ dolis & insidijs instructos reddebant. Quum vero hodie magna pars principum Germaniæ nostræ illiberales admodum se erga studiosos exhibeant, fortunasq́; suas in ædificia magnifica, vestitum, luxumq́; inutilem profundant, tui certe ordinis homines sui saltem officij, nisi extinctas omnes literas, adeoq́; religionem & pietatem ipsam velint, meminisse decet. Quanta enim futura sit profligatis literis barbaries, satis eorum qui literis nullis exculti sunt, testantur mores. Quid enim his ipsis rudius, quid ineptius, quid denique magis turbulentum, quid immanius inueniri potest? Ne tantillum quidem à Scythis, & immanißimo illo Cyclope, quem humanas etiam deuorare carnes nihil pudebat, absunt. Quas turbas nobis superiorib. annis dederunt agricolarum, à literis, adeoq́; omni humanitate aliena agmina? Quis putas hodie esset Germaniæ nostræ status, si in illorum manib. rerum gubernacula forent? Quare decet omnium monasteriorum Abbates, sua exordia diligenter expendere, ad eaq́; respicientes, literas, earumq́; cultores adiuuare, tegere, & ornare. Neque enim ecclesiæ suæ bona in meliorem vsum conferre possunt: quandoquidem hac ratione non modo bonas artes conseruabũt, sed & pie-

tatem, pacem, & concordiam ſtabilient. Hæc autem non eò à me dicuntur, vt te ſponte currentem excitem, ſed vt alijs etiam animũ addã, vt ea in re te quoque exprimere totum ſtudeant, & nitantur. Reliquum nunc eſt, vt Amplitudinem tuam exhorter, quo noſtræ de te expectationi pulchrè reſpondere, bonarumq́; artium ſtudia tegere ac tueri conſtanter pergas. ita enim Deo gratum præſtabis officium, efficiesq́; vt certatim te docti boniq́; viri in cælum vſque laudidus efferant. Dein vt noſtras has vigilias nomini tuo inſcriptas, hilari & exporrecta frõte accipias. Quod ſi feceris, dabo & ego viciſsim operam, vt animi mei erga te gratitudinem quàm poſsim diligentiſſime declarem. Deus optimus maximus te plurimos in annos ſoſpitem & incolumem conſeruet. Tubingæ, 14. Calẽdas Septembreis. Anno, M. D. XLIIII.

ΙΠΠΟΚΡΑ-

ΤΟΥΣ ΚΩΟΥ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ.

HIPPOCRATIS COI

APHORISMI.

HAEC quidem legitima eſt horum librorũ inſcriptio, ex qua omnibus perſpicuum fit, hos ipſos ad magnum illũ Hippocratem Coum autorem eſſe referendos. Quod etiam phraſis in primis ipſa euidenter oſtẽdit, & id ipſum grauiſſimus quoque ſcriptor Galenus conſtanter aſſerit. Vt eos qui horum librorum autorẽ eſſe negant Hippocratem, cæcutire prorſus, & palàm inſanire neceſſe ſit. Coum autẽ eſſe cognominatum Hippocratem à patria ſua, quę Κῶς dicta eſt, notius eſſe ſentio, quàm vt à me pluribus demonſtrari debeat. Cæterùm cur hoc opus Aphoriſmorũ liber inſcriptus ſit, tum intelligemus, vbi primũ quid ſit Græcis ἀφορισμὸς, expoſuerimus. Sunt autem qui aphoriſmum nihil aliud ſonare Græcis, niſi ſeparatum & diſtinctũ ſermonem exiſtimant: eo quòd ἀφορίζειν iiſdem diſtinguere, ſeparareq́; ſignificet. Hac ratione impulſi nonnulli recentiorum medicorum, Arabum placita ſequentium, hoc Aphoriſmorum opus, Diuiſorum ſermonum librum nuncuparunt: quòd ſcilicet quiuis aphoriſmus ab iis qui ante ipſum, & ab ipſo ſunt, diſtinctus & ſeparatus ſit. Verùm longiꝰ qui iſta aſſerunt, à veritate abſunt, quàm vt ab eruditis eorundem ſententia amplecti debeat. Non enim eſſe omnes aphoriſmos in hoc opere ab aliis qui vel antecedunt, vel ſequuntur ſeparatos, tam omnibus notum eſt, vt demonſtratione nulla indigeat. Reperiuntur enim nonnunquam duo, interdum etiam tres, & plures, de vna & eadem re, idq́; ordine quodam tractantes. Sic in prima ſtatim ſectione octo aphori-

Aphoriſmorũ autor Hippocrates.

Hippocrates Cous.

Ἀφορισμὸς quid.

ſmi continuo ordine ab Hippocrate referuntur, qui de vna & eadem re, nẽpe victus ratione, agunt. Quare aliud Græcis hæc vox ἀφορισμὸς, quàm ſeparatum ſermonem ſignificet, neceſſe eſt. Quid autem id ipſum ſit, perſpicuis verbis Galenus ſect. 1. Aph. comm. 1. oſtendit: Aphoriſmum inquiens eſſe ſermonem, qui breuiſſimis verbis omnes rei proprietates explicat & circunſcribit: διὰ βραχυτάτων ἅπαντα ἐστὶ τὰ τοῦ πράγματος ἴδια περιορίζει. Quod Philotheus quoq; affirmat, dicẽs: ἀφορισμός ἐστι λόγος σύντομος αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζων, Aphoriſmus eſt ſermo breuis, perfectam ſententiã omnibus numeris abſoluens. Idẽ breuiter & ſcitè dixit, ἀφορισμὸν ἐστὶ λόγον κατὰ μὲν τὴν προφορὰν, καὶ φάσιν πενόμενον, πλουτοῦντα δὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν: aphoriſmũ eſſe ſermonem verborum quidem inopem, ſenſibus autem locupletẽ ac diuitem. Vnde palã fit, aphoriſmi rationem non in hoc conſiſtere, vt ſit ſermo ab aliis diſtinctus & ſeparatus, ſed in eo potius, quod breuiſſimis verbis rei de qua tractat, proprietates definiat atque circũſcribat. Quippe ἀφορίζειν idem etiã quod breuiter explicare ac definire, ſignificat. Quapropter hoc Hippocratis monumentum rectiſſimè Aphoriſmorum liber inſcribitur, quia breuiſſimis verbis de ſingulis artis rebus ac theorematis agit. Et debet quidem aphoriſtica doctrina, quæ ſummã ſequitur breuitatem, vel hoc vno nomine nobis chariſſima ac omnibus modis gratiſſima eſſe, à nobiſq; magni fieri, quòd nulla alia doctrina reperiri poſsit, quæ vitæ noſtræ, quàm breuiſsimam ac quaſi momentaneam eſſe conſtat, Hippocratis etiam in ipſo ſtatim horũ aphoriſmorũ initio ſuffragante teſtimonio, magis accommoda & conſentanea ſit. Proinde prudenter fecerint huius artis ſtudioſi, ſi breuiſsimas has Hippocratis ſentẽtias ad verbum ferè edidicerint, perpetuoq; ſecum in ſinu geſtauerint, cùm è nullo propemodum alio libello plus fructus & emolumenti decerpere queant. Hinc quum maiores noſtri, prudentes ſane viri, intelligerẽt maximũ in arte eſſe horũ aphoriſmorũ vſum, optimo cõſilio ſanciuerũt, vt nullo nõ tẽpore in ſcholis medicorũ publice magna cũ diligẽtia enarrarent. Nũc cũ ea quę ad libri inſcriptionẽ attinẽt, à nobis ſint abũde explicata, ad Hippocra. ſentẽtias enarrãdas progrediendũ erit.

Inſcriptionis ratio.

Aphoriſmi Hippocratis ſem p in ſcholis medicis publice enarrandi.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜῶΝ τμῆμα πρῶτον.

HIPPOCRATIS APHOrismorum sectio prima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπή. δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Vita breuis, ars verò longa: occasio præceps, experimentum periculosum, iudiciũ difficile. Oportet autem non solum seipsum præstare, vt faciat ea quæ cõueniunt, sed & ægrum, & aßidentes, & externa.

DVAS hæc Hippocratis sententia cõplectitur partes: in quarum prima quidẽ docetur, quod necesse admodum sit in arte medica esse aphoristicã, hoc est, breuẽ & compendiosam doctrinam: quandoquidẽ vita ipsa humana breuis sit, ars verò longa. Neq; enim vita breuis ad artem longã perdiscendam sufficere potest, nisi hæc ipsa breuibus sententiis & aphorismis cõplexa fuerit. Cæterum βίος, τουτέστιν ὁ χρόνος τῆς ζωῆς ἡμῶν, Philotheo interprete, vita, siue tẽpus vitæ nostræ breue ab Hippocrate dicitur, artis cõparatione, quæ quidem longa est. Quanq̃ simpliciter etiam vita nostra breuis, fugax, ac momentanea est. Siquidem vniuersum vitæ nostræ tempus, Dauide in Psalmis teste, anni sunt septuaginta, vel ad summũ octoginta. Quam quidem de vitæ breuitate Dauidis sententiam Eobanus noster, longiore vita dignissimus, iis versibus scitissimè expressit:

βίος. Vita breuis. Vniuersũ vitæ nostrę tẽpus.

Tam nostri tacitis labuntur cursibus anni,
Quàm cito quæ loquimur verba perire solent.

Viuitur humanos bis ſeptem luſtra per annos,
Vix recte vt valeas luſtra bis octo feres.
E quibus eximios quos viuimus, omne laborum
Et genus, & miſeri fata doloris habent.
Tam cito deſinimus, tam ſors hæc noſtra caduca eſt,
Tam cito ceu penna præpete vita fugit.

Quare rectiſſime etiam ab Horatio dictum eſt,
Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam.

Ars longa cur dicta.

Porro ars bifariã lõga dicitur. Primùm quidẽ, de Galeni ſententia, ꝙ occaſio agendorum in ea præceps admodũ ſit, hoc eſt anguſtiſſima, & fere momentanea, atq; adeo difficul ter comprehenſibilis, vt copioſius in Commentariis idẽ proſequitur Galenus. Dein ars quoq; ipſa longa eſt, præſertim ſi eam vnius hominis vita metiamur, propter multarũ variarumq; rerum cognitionẽ, quam hæc ipſa requirit. Nam oẽs alias artes ſine controuerſia medicina ipſa difficultate atque variarum rerum inueſtigatione ſuperat. Medico enim opus eſt vt elementa, ac temperamenta, atq; adeo naturam hominis: omnium quoq; partium corporis eſſentiam, magnitudinem, numerum, ſitum, connexum, figuram, actionẽſq;, alimẽtorum prẹterea facultates, pulſus, vrinas, aliáq; ſigna ꝓſpecta habeat. Cauſas deniq; morborum, ſymptomatumq;, & eorũdem differentias idem rimetur neceſſe eſt. Poſtremo vt ſimplicium medicamentorum vires, quo tot morbis corpus humanum vndiquaque incurſantibus, mederi commodè poſſit, calleat oportet. Quid multa? omniũ ꝓpemodum ſtirpiũ, gẽmarum, animantium, terrarum, & metallorum exactã habeat notitiam medicus neceſſum eſt. Quare tãta eſt varietas ac difficultas earum rerum quas medicum cognoſcere oportet, vt vix etiam iuſta oratione ab aliquo complecti queant. Ita vt veriſſime initio libri tertii de differentia pulſuum Galenus ſcripſerit, tantam eſſe rerum in hac arte obſcuritatẽ ac difficultatem, vt ſi vel in triplũ hæc vita noſtra prorogetur, tamen ne tunc quidem exactè nos omnia cognoſcere poſſe. Proinde non temere Hippocrates dixit, Vitam breuem, artẽ verò longam eſſe Danda igitur opera, vt in perdiſcenda arte inutilia omnia recidantur, atque ea tantum quæ ad hanc rectè exercendam vtilia & neceſſaria ſunt, conſectentur. Id quod hoc loco etiam tacitè Hippocrates per hæc verba, [Vi-

Medicina multarum rerũ cognitionẽ requirit.

Quæ medico cognitu neceſſaria.

In arte medica perdiſcenda inutilia recidenda.

ta breuis, ars longa,] innuere voluit. Quod in primis testatur Galenus, qui lib. 6. de Simpli. medi. facult. cap. 1. ita scriptum reliquit. Et sanè protinus Aphorismorũ initio ab Hippocrate mihi dictum videtur, Vita breuis, ars verò longa, vt tempus non in inutilia impẽderemus, verùm quàm maximo studio festinaremus viam incedere cõpendiosissimam, nẽpe per ea quę in arte vtilissima. Hęc ille. " " " " "

Occasio.] quæ Gręcis καιρὸς dicitur, est faciendi, aut non faciendi opportunitas. καιρὸς itaq; Græcis omnino plus est quàm tempus, nẽpe articulus, ipsumq; momentum ac punctũ, quod aiunt, in quo aliquid sit agendum. Sic cùm apud Terentium dicitur, In articulo oppressit: non est aliud, quàm ἐν τῷ καιρῷ. Non igitur rectè hoc loco antiquus interpres καιρὸν tempus simpliciter conuertit, cùm potius interpretanda vox hæc erat, occasio, aut cum adiectione, tempus opportunum. Occasionẽ autẽ Hippocrates ὀξὺν, id est, præcipitem ac celerem, aut celeriter transeuntem esse ait, ob perpetuum humani corporis fluorẽ, Galeno teste, quod alterantibus caussis tum internis, tum extrinsecus incidentibus, nunquam non obnoxium est. Quum itaq; corpus humanum assiduo fluat, & temporis momento transmutetur, idq; tum potissimum quum morbo affligitur, qui eo etiam illud reddit imbecillius, quo vehementior est, & quo grauius affligit, eo celerius exigit remedium: danda omnino medico opera erit, vt remediorum occasionem non negligat, ne subinde quum illo maximè vti cupiat, vsui nullus sit relictus locus. Prudentissimè igitur in Epistola ad Crateuam dixit Hippocrates: τέχνης μὲν γὰρ πάσης ἀλλότριον ἀναβολὴ, ἰητρικῆς δὲ καὶ πάνυ, ἐν ᾗ ψυχῆς κίνδυνος ἡ ὑπέρθεσις, ab omni equidem arte aliena est procrastinatio, potissimũ verò à medicina, in qua dilatio, vitæ periculũ est. Quapropter occasio ipsa non ineptè ὀξὺς etiam, id est, acuta dici potest, quòd scilicet ab ea deflectere nõ sit tutum. Atq; hinc est, quòd veteres hanc pinxerint cum nouacula, quam dextræ insertã gerebat, quòd scilicet ἀκμῆς πάσης ὀξυτέρος, id est, quauis acie acutior esset. Sed pręstat hoc loco referre versiculos elegantissimos è libro quarto Epigrammatum desumptos, qui Occasionem, quę medico præsertim summo studio obseruanda erit, sic pingunt, vt ne Apelles quidem hanc melius exprimere potuerit. Sunt autem eiusmodi:

Occasio. καιρός.

Præceps. ὀξύς.

Occasio acuta cur dicta.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
    Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
    Ποσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα,
    Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι
    Νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν. πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσὶν,
    Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
    Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos verſiculos Eraſmus ita conuertit, & viciſſim latinis verſibus expreſſit,

Quæ patria artifici? Sicyon. Quo nomine? Nomen
    Lyſippo dictum eſt. Ipſe quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occaſio. Cur age pinnis
    Inſiſtis? Voluórque ac rotor aſſidue.
Cur gemina in pedibus geſtas talaria? Dicam,
    Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ ſibi vult inſerta nouacula? Signum hoc
    Quòd quauis acie ſim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
    Quiſque vti me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars poſticaria caluet?
    Quem ſemel alatis præterij pedibus,
Is quanquam volet inde cito me prendere curſu,
    Haud liceat, ſimulac vertero terga viro.
Hac itaq;, ídq; tua me finxit imagine cauſa,
    Hoſpes, ſculptoris ingenioſa manus.
Spectandamq; domus hic prima in fronte locauit,
    Scilicet vt cunctos & moneam, & doceam.

Experimē tum periculoſum. πεῖρα σφαλερή. Iudicium difficile.

Experimentū eorum quæ iuuant periculoſum, fallax, lubricum exiſtit: id enim vox σφαλερὴ ſignificat, idq; propter corporis humani dignitatem, quemadmodum fuſius in Commētariis Galenus docet. Iudicium difficile] Hoc eſt, ratio per quam quid faciendum ſit, iudicatur difficilis. Quod cuiuis promptum eſt colligere ex tot ſectis & opinionibus, quę in arte fuerunt medica, veluti in Commentariis Galenus la-

tius prosequitur. Idem igitur κρίσις hoc loco quod λόγος καὶ κρίσις. λογισμὸς denotat. Quum itaq; duo sint instrumenta per quæ remedia inueniuntur, vt loco iam citato, & libro tertio Ther. meth. cap. 2. Galenus testatur, ratio scilicet & experientia: rectè quidem Hippocrates hanc periculosam, illã verò difficilem esse dixit. Oportet autem, &c.] Hæc quidem altera est huius sententiæ pars, in qua Hippocrates non tantum à medico ea quæ conueniunt, sed & ab ægris atq; ministris requirit. Vult enim singula sic esse comparata, vt morbum oppugnare possint. Quare, inquit, oportet non solum ἑωυτὸν, δηλονότι ἰατρὸν, medicum ipsum vniuersa quæ opportuna sunt, facere: sed & ægrum, qui in omnibus præcipienti medico obtẽperet, nihilq; intemperantia sua delinquat. Nisi enim vtilibus medici pręceptis obtemperauerit, vt sua ipsius culpa moriatur æger necesse est. Quapropter non temere ab Hippocrate lib. 1. Epide. sect. 2. dictum est, ὑπεναντιοῦσθαι τῷ νοσήματι τὸν νοσοῦντα, μετὰ τοῦ ἰητροῦ χρή: Aegri est, vnà cum medico reluctari morbo. Cæterùm ἑωυτὸν est composita vox, ἑωυτὸν. ab ἑ & ὠυτὸς dictione Ionica, quæ idem significat quod αὐτὸς. Est enim ωυ dihpthongus Ionica, pro αυ, vt obiter etiam hoc annotemus. Per assistentes intelligit ministros, qui ægro adsunt. Assistẽtes. Quorum etiam interest, vt nihil erroris committant, & ministerium rite exhibeant, quemadmodum Galen. lib. 1. de Dieb. decretoriis copiosius docet. Præterea externa quoque ipsa conuenire, ac culpa vacare oportet. Externa. Quid autem per externa nobis accipiendum sit, non solum in Cõmentariis, sed & loco iam citato Galenus explicat, inquiens, Etenim pluuiæ, tonitrua, fulgura, vicinorum tumultus, canũ latratus, grassationes latronum, domus ruina, defluens aqua, fluuius irruens, incendia, ictus, atq; huius generis vniuersa exterioribus attribuuntur. Porro quę in altera, huius sentẽtiæ parte præcipit Hippocrates, ea etiã in libro sexto Epide. par. 2. aph. 29. repetit his verbis, Considerandum quę ad ægrotantem, quæq; ad assidentes, & quę ad exteriora attinẽt. In quorum verborum expositione multa ad institutum facientia in nostris Commentariis studiosi reperient.

ANNOTATIONES IN COMMENTARIOS GALENI.

Non parum sententiæ ambigunt.] Significantius for-

te,& melius ita interpres conuertisset, Ex iis est de quo maxime quæstio existit. Siquidem Græce est, τ ἀπορωτάτων ἐστί.

Sic quoque non obscura est eius rectitudinis difficultas.] Infœlix eius successus. Græce enim est, τὸ δυσκαθόρθωτον αὐτῆς. Cohærere.] Græce οἰκεῖον εἶν, accommodatum, familiare esse. Sufficiat.] ἱκανός ἐστι, sufficit. Vel dormisse.] Græce κοιμηθέντος καλῶς αὐτοῦ, bene dormisse, conuertendum erat. Soporem.] somnum, ὕπνον, propter interpretes alios, qui κῶμα soporem interpretantur.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίας, καὶ τοῖς ἐμέτοισι τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. οὕτω δὲ καὶ κενεαγγείη, ἢν μὲν οἷα δεῖ γίνεσθαι γίγνοιτο, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως ἔχουσιν. ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ καὶ χώρην, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

In perturbationibus ventris, & vomitionibus sua sponte factis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & facile ferunt: sin minus, contrà accidit. Itidem & vasorum vacuatio si talis fiat qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt: sin minus, cōtrá. Habere itaque rationem oportet & regionis, & temporis, & ætatis, et morborū, in quibus oportet, aut nō.

HIppocrates in hac sententia, exemplo ab iis euacuationibus quæ sua sponte atq; adeo natura ipsa fiūt, sumpto monstrat, quales humores medicum vacuare oporteat. De qualitate enim eorum quæ vacuantur, Galeno etiā in Commentariis teste, Hippocrati sermo est, & minime, vt nonnulli censent, de quantitate. Qualitas autem, quæ Græcis ποιότης dicitur, in præsentia nihil aliud significat, nisi dif-

Qualitas quid.

ferentiam, aut specie humorum corruptorum,ac corpus infestantium. Quare quod in præsenti commentario Galenus ποιότητα,& sequẽti ποσότητα vocat ,idipsum libro quarto de Tuẽda sanitate ἰδέαν καὶ πλῆθος nominat: vbi vt medicus in alui deiectione πρός τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ,ad redundantis succi copiam,pariter & speciẽ respiciat, hortatur. Significare autem ποιότητα, hoc est, qualitatem,interdum idem quod differentiam seu speciem,testantur euidentissime quæ scribit lib.2.de Sanitate tuenda capi. 10. Galenus de exercitiis sic inquiens: ποιότης δὲ, ἢ διαφορὰ, καὶ γὰρ ἂν ταῦτ᾽ ἔξεστιν ἑκατέρως ὀνομάζειν, ὀξύτης τε κινήσεώς ἐστι, καὶ βραδύτης,&c. Qualitas verò seu differentia (nam & hæc vtroque modo appellare licet) velocitas tarditasq; motus sunt. Vnde omnibus perspicuum fit, errare eos toto cœlo,qui per qualitatem solam humorum caliditatem, frigiditatem,humiditatem aut siccitatem,atque adeo nudas earundem qualitates esse intelligendas censent. Nam si easdẽ hoc loco qualitatis nomen significaret,temere vacuationis mentio fieret: quum qualitas ipsa si sola fuerit plus æquo aucta et intenta,non vacuationem,sed alterationem requirat. Hinc etiam constat eosdemnon recte accipere purgationis definitionem,quam in Comment. affert Galenus, humorum κατὰ ποιότητα λυπούντων,hoc est,qui qualitate molestant, inquiẽs esse vacuationem. Siquidem per qualitatem humorum, solá caliditatem,frigiditatem,humiditatem, aut siccitatem eorũdem intentam intelligunt: quum tamen constet Galenũ hoc loco loqui de humoribus,qui aucti immodice iustam sibi proportionem sanguini inculpato componendo necessariá excedunt: quos non alteratione,vt qualitates intentas,sed purgatione potius sanare oportet. Vt certe ποιότης Galeno non sit diuersa à κακοχυμία,quæ accidit,eodem libr. 13. Therap. meth. teste,vbi flaua bile,vel atra,vel pituita, vel serosis humoribus corpus refertum fuerit. Qualitas itaque humorũ impræsentiarum non solum calidiores, frigidiores, humidiores,aut ficciores factos,verum etiam immodice auctos humores significat,quos hoc nomine per purgationem educere oportet: cuius quidẽ si solæ qualitates intentæ forent,nullus vsus futurus esset,vtpote quę alteratione,vt dictum est,sanari, atque ad mediocritatem reduci deberent. Qualitatem

Purgationis definitio quomodo intelligenda.

ποιότης nõ differt à κακοχυμία.

verò hoc ipſum quod diximus ſignificare,in primis teſtatur Galenus,qui lib.4.Aph.comm.2.ſic ſcriptum reliquit,τὸ γὰρ οἷα δεῖ,τὸ πλεονάζον ἐστὶ τῶν λυπούντων δηλονότι,κατὰ ποιότητα τὸν κάμνοντα,quod enim dicitur,qualia oportet,redundantiã eorum quæ qualitate ægrotantem infeſtant,ſignificat. Et qualitatem hoc loco ſignificare humorum corruptioné, quę nihil aliud eſt niſi cacochymia,clariſſime docent quæ Galenus lib.3.Prorrhetici comm.18.ſcribit,inquiens:ὅταν ἐκκενούμενα τύχοι τὰ διεφθαρμένα,κάθαρσις γίνεται, cùm excerni cõtigerit quæ deprauata & corrupta ſunt,purgatio fit. Quid multa? Hippocrati & Galeno interdum qualitatem denotare cacochymiam,quantitatem verò plenitudiné ſeu plethoram,ex multis etiam aliis Galeni locis fit euidentiſſimum,eo præſertim qui eſt lib.1.Aph.com.23.vbi ita ſcribit,ὡς γὰρ ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν, οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἁρμόττειν,quemadmodũ qualitatem pro humoris ratione qui corpus infeſtat, vacuari oportet,ita & quantitatem humoris moleſtantis multitudini congruere decet. Per hæc enim verba [qualitatem euacuare oportet]palam ſignificat,ſe non loqui de caliditate,frigiditate,& ſimilibus qualitatibus, vtpote quæ vacuatione non egent, ſed de humoribus potius,qui ſuam proportionem ac mediocritatem excedẽtes purgationem requirunt, perinde atq; vbi ex æquo omnes aucti ſunt,euacuationem.Cuius rei teſtis eſt Galenus lib.2.Aph.comm. 17. ſic ſcribens, κένωσιν μὲν ἁπλῶς εἴωθε λέγειν ὁ ἱπποκράτης,ὅταν ὁμοτίμως ἅπαντες οἱ χυμοὶ κενῶνται.κάθαρσιν δὲ,ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα,vacuationem ſimpliciter Hippocrates dicere conſueuit, quãdo humores omnes ex æquo euacuantur : purgationem autem, quando ij qui qualitate moleſtant.Qualitatem auté ſignificare ſpeciem humoris moleſtantis,ſolẽ clarius monſtrat locus Galeni,qui eſt in 6.Aph.comm.11.vbi inquit, οὐ τῷ κενώσεως μόνον λόγῳ αἱμοῤῥοΐδες ἰῶνται τὰ τοιαῦτα τῶν παθῶν,ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ποιότης τοῦ κενουμένου, Non ſolum vacuationis ratione hæmorrhoides ſanant eiuſmodi mala, verùm etiam qualitas ipſa eius quod vacuatur, hoc eſt,ſpecies etiam humoris qui vacuatur.Quaſi diceret Galenus, Hæmorrhoides hæc mala non ſolum ſanant quia vacuant,verumetiam quia talem humorem vacuant,qualis educi debet,nempe melancholicum,

qui malum hoc procreat. Et lib. 4. Ther. meth. cap. 6. vbi ex professo de purgatione agit, diserte dicit, κάθαρσιν τῶν πλήθει χυμῶν μοχθηρῶν δεόντως παραλαμβάνεσθαι, Purgationem in redundantia vitiosorum humorum cõuenienter suscipi. Quare abunde nunc ostensum est, qualitatem in præsenti aphorismo significare speciem humorum redundãtium, atq; adeo corruptorum, & corpus infestantium : quorum tantum fieri euacuationem oportet, & non aliorum. Recte igitur præcipit Hippocrates hoc in aphorismo, qualitatem ac speciem eorum qui vacuantur humorum esse considerandam, ne scilicet probi & inculpati humores pro prauis ac noxiis, magno ægrotantis malo educantur. Inquit itaq;, [In perturbationibus ventris,] hoc est, deiectionibus per inferna. Venter enim qui Hippocrati κοιλία dicitur, hic pro aluo capitur. Aliàs ventriculum etiam significat, vt alibi copiosius commemorauimus. Et vomitionibus sua sponte factis.] Quibus verbis palam innuit, se non de omnibus perturbationibus alui, & vomitionibus loqui, sed de iis tantũ quæ sua spõte, hoc est, citra medici operam fiunt, Galeno lib. 4. Aph. cõ. 2. teste, ab ipsa nimirũ expultrice facultate, quę Natura interdum, Galeno lib. 2. de Sympt. causis cap. 1. authore, vocatur. Hinc est quòd omnes etiam vacuationes ab eadẽ factæ, naturales dicantur. Cuius rei testis erit Galenus, qui in libro contra Iulianum, in eum scribit modum : Nos quoties alicui nullo sumpto medicamento vomitus accidit, aut multa inferiór euacuatio, siue ea per intestina, siue per vterum fiat, huiusmodi omnia natura facta esse dicimus: vel à natura, vel naturaliter. Si talia purgentur qualia purgari oportet,] hoc est, humores qui corpora molestant. Confert, & facile ferunt,] εὐφορεῦσι γὰρ οἱ κάμνοντες, ἐλευθερούμενοι τῆς κακοχυμίας, ait Philotheus. Quibus verbis palam sentẽtiam nostram cõfirmat, nempe Hippocratem & Galenum hoc loco de cacochymia loqui, quam quidam perperam prauam humorũ qualitatem interpretantur, quum sit potius vitium succi, aut vitiosus succus. Neq; enim in cacochymia solùm existit qualitas praua, verũ etiã quantitas, seu humoris redũdantia, vt alibi fusius mõstrauimus. Nam quum cacochymia sit vnius humoris redundantia, vt paulò antè dictum est, praua etiã vnà adsit qualitas necesse est : quum aliàs κακοχυμία & vitiosus

Perturbatio vẽtris.
κοιλία.
Vomitiones sua sponte factæ.
Natura.
Vacuationes naturales.
Cacochymia.
Lib. 2. Paradox. capite 2.

ſuccus dici commode non poſſet. Omni itaq; cacochymię eſt praua qualitas cõiuncta: ſed nõ vice verſa, omni prauæ qualitati coniuncta eſt humoris redundantia. Siquidem non raro eiuſdem ſola qualitas intenditur, mediocritate ſubſtantiæ manente. Quod confirmat grauiſſimus author Galenus, qui lib. 3. de Temp. cap. 5. ſcribit, Animal bifariam calidius fieri, vel quòd plus calidorum ſuccorum ſit ſortitum, vel ꝙ calidiores eos habeat q̃ antea. Et eadem ratione bifariam etiã frigidius, vel ꝙ plures illi ſuccreuerint frigidi ſucci: vel ꝙ eorum mediocritate non mutata ſola qualitas ſit intenta. Sin minus.] ſcilicet vitioſi humores vacuentur. Contrà accidit.] hoc eſt, nocet, & difficile ferunt ægrotantes hanc vacuationem, ꝙ nimirum vtilis humor deiectione aut vomitione educatur. Hactenus Hippocrates de iis quę ſua ſpõte, atque adeò à natura ipſa fiunt vacuationibus egit, eáſque bonas eſſe docuit, quas ægrotantes facile ferunt, vtpote quæ infeſtantes humores expurgãt. Contrà prauas, quas difficile ferunt, vtpote quæ non id quod infeſtat, ſed aliud quippiam vacuent. Nunc de euacuatione quam medicus molitur, verba facturus, hortatur vt eadem ſit eorum quæ corpus noſtrum moleſtant. Nam quũ medicus in artis operibus ea quę à natura fiunt ſtudioſe imitari debeat, hoc quidem vnice curabit, vt in ſingulis morbis tales vacuet humores, quales quũ in iis quæ ſponte fiunt vacuationibus excernuntur, prodeſſe conſtat. Inquit igitur, [Sic & vaſorum vacuatio,] quam ille κενεαγγείην vocat, [ſi talis fiat, qualis fieri debet, confert, & leuiter ferunt.] Per vaſorum autem vacuationem, omnẽ vacuationem, Galeno in Commentariis teſte, Hippocrates intelligit: ſic ab euentu illam nominans, ꝙ nimirũ in ſingulis vacuationibus inania fieri vaſa accidat. Quare hoc loco generatim de omni vacuatione loquitur, quod lib. 4. Apho. comm. 2. Galenus etiam palam confirmat. Sin minus, cõtrà.] Quorum quidem verborũ is eſt ſenſus, quem paulò ante expreſſimus. Cæterùm in fine aphoriſmi Hippocrates præcipit, in vacuationibus ipſis rationem eſſe habendam regionis, temporis, ætatis, & morborũ: idque duplici ratione. Primum, vt per hæc ipſa humores qui retroceſſerunt, & non æqua portione per vniuerſum ſunt diffuſi corpus, dignoſcamus, quemadmodum Galenus copioſe in Commentariis

Vacuatio qualis eſſe debeat.

Vaſorum vacuatio.

docet. Secundò, vt ſciamus quando nobis ſit euacuandum, aut minus. Siquidem in frigidis tum regionibus tum temporibus minime vacuare oportet, niſi id ipſum ingens neceſſitas poſtulet: quod tum corpus antea ſatis frigidum magis refrigerabitur. Quare ſi omnino vacuandũ erit, parce id ipſum faciamus oportet. Sic etiam in calidis locis & temporibus tutò vacuare nobis haud licet, quòd ſcilicet tum natura ipſa exuſta, æſtuque diſſoluta, euacuatione magis diſſoluetur. Similiter ſentiendum de ætatibus & morbis, quod in iis etiã omnibus vacuare haud liceat, vt fuſius capite vigeſimo noſtri Cõpendij ſeu Iſagoges diximus. Præterea particulã hanc, [In quibus oportet, aut non] Galenus abunde in Cõmentariis explicat, vt noſtra expoſitione non ſit opus.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Hippocrates ſiquidem euacuationem.] Conuertendũ erat, omnem euacuationem. Græce enim eſt, ὁ δ' ἱπποκράτης ἅπασαν κένωσιν. Si igitur pituita redũdet.] Ex hoc loco ſatis liquet, quod ſuprà etiam monuimus, in cacochymia humorem non ſolum in qualitate, vt verba in ſcholis noſtris vſurpemus, verumetiam in quantitate peccare. Nam quum promiſcue iis duabus vocibus, πλεονάζοντος & ἐνοχλοῦντος vtatur Galenus, aperte ſignificat nihil referre, ſiue abundare, ſiue infeſtare pituitam dicamus, quum primum ſine ſecũdo accidere haud queat. Siquidẽ quantitate humoris culpata exiſtẽte, nequit eſſe inculpata eiuſdẽ qualitas. Si non regurgitauerint]. ὁκόσων μὴ ἄμπωτίς ἐστιν, ſi non intrò redierint. Eſt enim ἄμπωτις propriè, quando poſt exundationem aqua ad mare reuertitur, ac reciprocãdo ſubſidit. Quare idẽ ſignificat quod ἀνάπωσις, quòd ſcilicet tum mare aquam rebibere videatur. Galenus ad humores tranſtulit, qui reciprocando ad interiora corporis recedunt.

In κακοχυμίᾳ humor quatenus peccet.

ἄμπωτις.

APHORISMVS III.

Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν. οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὔτε ἀτρεμέειν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσι, οὐκ ἔτι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. λείπεται οὖν ἐπὶ τὸ χεῖρον. τουτέων οὖν εἵνεκα τὴν

ἐυεξίην λύειν ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λαμβάνῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτωσίας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν. σφαλερὸν γάρ. ἀλλ᾽ ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

Athletarum ſummè firmæ corporis conſtitutiones periculoſæ, ſi ad extremum progreſſæ fuerint, neque enim eodem in ſtatu cõſiſtere poſſunt, neq; interquieſcere. Quum verò nõ quieſcunt, iã in melius proficere haud poſſunt. reſtat igitur vt in deterius vergant. His itaque de cauſis firmam conſtitutionem ſine mora ſoluere prodeſt, vt rurſus corpus refici incipiat. Neque verò extenuationes ad ſummum progredi oportet: periculoſum enim: ſed prout fuerit natura eius qui perferet, eouſque progrediendum. Pari modo euacuationes ad ſummum progreſſæ, periculoſæ. Et viciſsim refectiones ſummæ periculoſæ.

SVperiore ſententia Hippocrates monſtrauit, quales humores medicum vacuare conueniat. Nunc verò de quãtitate ſeu plenitudine illi ſermo eſt. neq; enim hoc loco, vt præcedenti etiam dictum eſt Commẽtario, ποσότης aliud q̃ τὸ πλῆθος ſignificat. Athletarum aũt exẽplo docet, immodicã plenitudinem eſſe periculoſam, atq; adeò ſine mora ſoluendam. Cæterum in firma athletarum conſtitutione ſoluẽda idẽ monet Hippocrates, ne vtamur extrema extenuatione. idipſum enim periculo haud vacat. Ad extremum dictionis, immodicas tum vacuationes tum refectiones damnat. Porro quum inquit [ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν,] animaduertendũ

Quãtitas quid.

erit per γυμναστικοὺς non eos qui quomodolibet exercentur, γυμναστικοὶ
ſed eos potius quorum hoc ſtudium eſt, vt athletico robore qui.
cõtra aduerſarios exercẽdo ſeſe muniant, eſſe intelligendos. Quod in Cõment. Galenus aperte docet, & in lib. ad Thraſybulum, vbi præſentem ſententiam citans, in eũ ſcribit modum: Ἀκούειν γάρ σε χρὴ γυμναστικὰ σώματα λέγεσθαι νῦν, οὐ τὰ τῶν ὁπωσοῦν γυμναζομένων, οἷον ἤτοι σκαπτόντων, ἢ ἐρεσσόντων, ἢ ἀμώντων, ἤ τι τῶν ἄλλων, ὅσα κατὰ φύσιν ἀνθρώποις ἔργα πραττόντων, ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν ἀγώνισμα τὸ γυμνάζεσθαι κατ' ἀθλητικὴν τῶν ἀντιπάλων ἰσχὺν ἐπασκοῦσιν: Per gymnaſtica vocata corpora nunc te intelligere oportet, non illa quę quomodolibet exercentur, vt ſunt fodientium, remigantiũ, metentium, aut quidpiam aliud ex naturalibus hominum operibus facientium, ſed illa quibus hoc ipſum ſtudium eſt, vt athletica vi ſeſe contra aduerſarios in lucta exerceant. Philotheus etiam γυμναστὰς hoc loco ἀθλητὰς interpretatur. Ex iis igitur perſpicuum eſt γυμναστικοῖσιν idem hoc loco ſignificare quod ἀθλητικοῖσιν. Hinc eſt quòd nos conuertimus, Athletarum. Siquidem horum vnicum hoc eſt vitæ inſtitutum, vt luctando alios vincant atque deiiciant. Quare cibĩs multis plurimumq; nutrientibus, corporis robur atq; molem ſibi parare ſtudent. Quod dum ſummo ſtudio faciunt, tantam humorum copiã coaceruant, vt periculum ſit ne præ illa rumpantur vaſa, aut calor natiuus extinguatur, quemadmodum Galenus copioſius in libello de Firma affectione docet. Vt ea de cauſa re-
ctiſſime dictum ſit ab Hippocrate, ſumme firmas athletarum Summe fir
conſtitutiones eſſe periculoſas. Summe autem firmas con- mæ cõſti-
ſtitutiones diximus, quæ Hippocrati αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι vo- tutiones.
cantur. ſic enim εὐεξίαν interpretatur Cicero, vt καχεξίαν in- εὐεξία.
firmam conſtitutionem ſeu affectionem. Galenus etiam in libro ad Thraſybulum inquit, εὐεξία μὲν οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν, ἢ εὖ ἔχουσα ἕξις, Euexia nihil aliud eſt quàm firma ſeu bene conſti
tuta affectio. ἡ δὲ ἕξις, διάθεσις μόνιμός ἐστι, Hexis eſt affectio ἕξις.
ſtabilis & perpetua. In eo libello quem inſcripſit, Exhortationem ad bonas artes Galenus, ἕξιν ἔμμονον εἶναι καὶ δυσαλλοί-
ωτον διάθεσιν ait. Cæterùm quum duplex ſit firma affectio, εὐεξία du-
vna ſalubris & naturalis, altera cum adiectione Athletica, plex.
non ſimpliciter vocatam firmã conſtitutionem ſeu affectionem periculoſam eſſe tradit Hippocrates, ſed eam potius quę

est ἀθλητῶν, ἢ τῶν γυμναστικῶν. Inter firmas autem athletarũ affectiones eas maxime tanquam periculosas dãnat, quæ ad extremum progrediuntur, hoc est in quibus vasa ipsa humoribus sic expleta sunt, vt plus citra vitæ discrimẽ capere haud possint. Quare non ab re dixit Hippocrates, athleticam firmam constitutionem in eodem statu cõsistere non posse, nec interquiescere, sed necessario in deterius vergere. Causam abũde in Commentariis Galenus exponit. Proinde quod ad bonam valetudinem attinet, palàm est, nullum genus hominum esse miserius q̃ athletarum. Ita vt Galenus noster in libello paulo antè citato scitissime dixerit, Athletas vocatos esse quasi ἀθλίους, id est miseros. Quo quidem in loco multis in athletas inuehitur. Quum igitur athletæ tantã sibi studio molis corporis contraxerint humorum copiam, vt ex iis aut venarum ruptionẽ, aut innati caloris, qui ob immodicam plenitudinem perspiratu caret, extinctionẽ incidere eos necesse sit, prudentissime Hippocrates confestim anteq̃ scilicet prædicta pericula incidant, illorum firmam affectionem esse soluendam hortatur: causa ipsa adiecta, vt nimirũ corpus rursus refici incipiat. Soluitur autem per euacuationẽ, venę potissimum sectionem. Sed vt modum etiã in vacuatione obseruet medicus, hanc ipsam ad summum ꝓgredi vetat, quod immodica vacuatio non sit minus immoderata expletione periculosa. Vacuationem autẽ ipsam ξύμπτωσιν vocat, hoc est extenuationem, concidentiam, contractionémue, ἀπὸ τοῦ συμπίπτειν, quod Latinis est concidere & contrahere. aut idẽ quod συνιζάνειν, id est, considere. Nam vacuatio corporis molem concidere ac considere facit. Interpres σύμπτωσιν satis obscure compressionẽ conuertit. Significantius dixisset molis contractionem, aut extenuationem, vt nos. Vsus est in hac significatione voce συμπτώσιος Hippocrates, etiam libro. 6. Epid. Par. 3. Aph. 3. & 4. In extenuãda itaq; corporis athletarũ mole, natura, id est, facultas eius qui vacuationem perferre debet, consideranda erit. Hic enim minus, ille magis perfert vacuationes. Atq; hinc est quod Galen. quoq; in libro de Curandi ratione per venæ sectionem, inter præcipuos euacuationis plenitudinis scopos non solum quantitatẽ & qualitatem, sed & virium robur, atq; infirmitatem connumeret. Quod etiam crebro in libris quos de Medẽdi ratione inscri-

Athletarũ genus miserrimum.

Vacuationis modus

ξύμπτωσις

συμπίπτειν.

συνιζάνειν.

Natura.

Quare Galen. vſque ad animi deliquiũ vacuet.

Ant Muſę ſententia.

ne inſcripſit, facit. Sed cum hoc loco dicat Hippocrates, in extenuãdo corpore non eſſe vlterius ꝓgrediendum q̃ vires ferre poſſint, mirabit̃ quiſpiã, quî fiat vt Galen. non raro vſq; ad animi defectũ vacuet. Quod certe dum facit, parũ ad vires ipſas reſpicere videtur. Hic Antonius Muſa Braſauolus in ſuis quos in Hipp. Aphoriſmos conſcripſit Cõmentariis, reſpondet, Galenũ animi deliquiũ non includere, ſed excludere. Quæ quidẽ ad pręſentem interrogationẽ reſpõſio q̃ ſit à Galeni ſentẽtia aliena, notius eſt fere, q̃ ꝙ à me demõſtrari debeat. Quum enim Galen. docet vacuationẽ vſq; ad animi deliquiũ fieri debere, de ea quidẽ loquitur quę animi deliquiũ affert. Id quod vno aut altero loco oſtẽdiſſe ſufficiat. In lib. 9. The. meth. de curatione ſynochi agẽs, ita ſcriptum reliquit, ἀφαιρῶ τοίνυν αὐτῶ τοσοῦτον ἐξεπίτηδες, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι, μέγιστόν τι βοήθημα τῶν πυρετῶν συνόχων ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει, Aufero itaq; ab homine eouſq; de induſtria ſanguinem, quoad animo linq̃retur, maximũ plane, vbi valẽtes vires ſunt cõtinuæ febris remediũ. Ex quib⁹ Galeni verbis manifeſtiſſimũ fit, eum animi deliquiũ non excludere. ait enim, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι, vt animi defectus ſuccederet. Si aũt ſucceſſit, quomõ excluſa fuerit nõ video. Pręterea in libello de Curãdi ratione ꝑ venę ſectionẽ, in ardẽtiſſimis febribus μέχρι λειποθυμίας, ad animi deliquiũ vſq;, cõfertim vacuãdũ eſſe hortatur. Hęc verba aũt μέχρι vel ἄχρι λειποθυμίας, non excludere animi deliquiũ, quæ paulò pòſt ibidẽ ſequũtur, ſatis cõuincunt. Sunt aũt eiuſmodi, Noui ex iis quoſdã neceſſario ὑπὸ τῆ λειποθυμίᾳ, ex animi deliquio refrigeratos. Si ex animi deliquio fuerũt refrigerati, igit̃ in idipſum inciderũt. Si verò inciderunt in deliquiũ animi, quomõ fuit excluſum? Quare omnib⁹ nunc eſſe ꝑſpicuũ cẽſeo, Galenũ in prędictis vacuationibus minime animi defectũ, vt nõnulli putãt, excludere.

Hæc verba, ad animi deliqui um vſque: quomodo accipiẽda.

Vtcunq; aũt is vacuationẽ eã quæ animi deliquiũ adfert, in ardentiſſ. febribus, maximis inflãmationibus, & vehementiſſimis doloribus, Comm. 13. 1. ſectionis Aph. admittat, tamen idipſum non facit niſi viribus valẽtibus & integris. Proinde in loco paulo ſuprà citato inquit, ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει. Et in lib. de Curatione ꝑ venæ ſectionẽ, ἐπισκεψάμενον τὴν ῥῶσιν τῆς δυνάμεως, viriũ robore inſpecto. Non eſt igitur cur qſpiam Galenũ vires negligere exiſtimet, dum vacuandũ do-

Galen. in vacuationib. vires haud neglexit.

cet, donec animus deficiat. Hoc ipsum enim nõ permittit, nisi sic valeãt vires, vt ex animi deliquio emergere denuo queant. Sed ad alterius huius sẽtẽtię partis enarrationẽ veniamus, in qua ait, [Pari modo euacuationes ad summũ peruenientes periculosæ.] Quibus vtiq; verbis non repetit id qđ antea cõmemoratum est, vt nonnullis perperã videtur. Siquidẽ in præcedẽtibus priuatim, in soluenda firma athletarũ affectione non esse ad summũ progrediẽdum docuit. Ideoque συμπλώσεως voce, quã cõtractionẽ & molis corporeæ subsidentiã significare diximus: quod συμπίπτειν idem quod ζυγίζειν, καθίστασθαι, καὶ προστέλλεσθαι Gręcis denotet, vsus est. In præsentiarum vero generatim omnes immodicas vacuationes periculosas, atq; adeo fugiẽdas esse mõstrat. Vt sit sensus, Quẽadmodum in extenuanda per euacuationes athletarũ mole, nõ est ad summũ ꝓgrediẽdum: ita quoq; in omni alia vacuatiõe vnice cauendũ erit, ne sit immodica, virésq; eius qui vacuationẽ sustinet, superet. Vt autẽ omnis modum excedẽs vacuatio est periculosa, sic vicissim etiã omnis refectio immodica periculo non vacat. Quocirca non recte hunc Hippocratis locũ enarrãt interp̃tes quidã, qui illum de iis tãtum loqui refectionibus contẽdunt, quæ post immodicas vacuationes adhibẽtur, quum invniuersum omnẽ immodicã refectionem, quocunq; in corpore fiat, periculosam esse pronunciet: quod in fine Commentariorum Galenus etiam fusius ostendit.

Interpretũ Hippocratis lapsus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Simpliciter.

Qui enim simpliciter.] ἁπλῶς. simpliciter hoc loco idem significat quod χωρὶς τῆς προσθήκης, citra adiectionem, Galeno in libello περὶ τῆς εὐεξίας autore. Hi enim apparatus sunt.] hoc est, ad vniuersi corporis nutritionẽ paratos & pręsto esse copiosos humores est necesse. Id enĩ παρασκευὴ vox, qua hic Galenus vtiť, manifeste significat. Et sequẽtia hæc eiusdẽ verba, καὶ οὐχ ὅτι χωρὶς αὐτῆς ἑτοίμως παρεσκευασμένον, εἰς ὄγκον ἀρθῆναι τοῦ δέοντος μείζονα τὰ σώματα. Sed & vires.] Græcè est, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις, τουτέστιν ἡ δύναμις, Sed & naturã, hoc est, vires. Natura enim aliqñ idem quod facultas aut vis significat, Gal. lib. 2. de Sympt. caus. cap. 1. teste. Ad exẽplum retribuere.] Rectiꝰ referre. Gręce enim est, εἰ μὴ ἀνταποδώσειν μέλλοι τις τῷ παραδείγματι τὸν λόγον, Ad exẽplũ, scilicet athletarũ, ne sermo mutilus sit. Refectiones enim immodicas & sum-

παρασκευὴ

Natura quid.

Ad exemplum.

mas esse periculosas, exẽplo nobis est firma athletarũ cõstitutio. Et hanc quidẽ partẽ esse ad athletas referendã, Gal. paulo suprà ijs ostendit verbis, Quę de firma athletarũ constitutione dicta fuere, medicis veluti exẽplũ sunt sermonis postea subiungendi. Inquit enim sic: Et vacuationes ad summũ progressę, periculosę. & rursus, Refectiones cũ extremę fuerint, periculosæ. Vt horũ verborũ is sit sensus, Sũmas euacuationes & refectiones esse periculosas, exẽplũ athletarũ suprapositũ abundè docet, vtpote quos vltra nutrire nõ licet, neq; tamen etiã summè extenuare. Hoc solum putabis.] Græcè, κατ' αὐτὸ τὸ μόνον, per hoc ipsum solũ, &c. Verũ si quis ita sermonem acceperit, altera doctrinæ pars.] De summa expletione, περὶ τῆς ἄκρας πληρώσεως. manifeste, φανερῶς. Quæ verba interpres partim non recte conuertit, partim omisit.
His autẽ verbis Gal. quorũdã falsam interpretationẽ notat, qui Hippocratẽ de ijs tantũ refectionib⁹ quę post immodicas euacuatiões adhibent, loqui arbitrãtur. Hac enim ratione extremã expletionẽ seu refectionẽ Hip. nõ semper cauẽdam esse suaderet, sed ab immodica solũ vacuatione. Quocirca si ita interpretabũtur Hippocratis verba, altera doctrinæ pars de vitãda in vniuersũ summa expletione, manifeste omittet, & exẽplũ de firma athletarũ affectione frustra allatũ erit, vtpote quam non alia ratione damnauerit, quàm quod athletæ cibis & potionibus, non obstante quod vires robustas habeant, supra modum se expleant. Vt hinc manifestum sit, eum non de ea tantũ refectione loqui quæ post euacuationes ipsas, natura iam facta imbecilli, admouetur, verumetiã ea quæ valida adhuc existẽte virtute fit. Hæc copiosius explicare placuit, quòd locus hic Galeni paulo obscurior sit, quã vt ab omnibus intelligi possit.

Galeni locus difficilis explicatus.

APHORISMVS IIII.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, οὗ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, χαλεπαί. καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

Victus tenuis & acutus, in diuturnis sanè morbis semper: in acutis verò, vbi non competit, periculosus. Et rursus summè tenuis victus, periculis plenus. nam & extremæ expletiones graues sunt.

Victus ægrotantiũ quadruplex.

HOc in Aphorismo de ægrotantium victu agitur, quod palã Hippocratis verba, & in Comm. etiam Galenus mõstrat. Victus verò quo ęgri vtũtur, est quadruplex: nẽpe tenuis simpliciter, tenuis exquisite, tenuissimus, & extreme tenuissimus.

Tenuis.

Tenuis, Galeno in Cõm. teste, est qui per pauca, aut ea quæ parũ nutriũt, edulia fit: cuiusmodi est ptisanæ succ⁹, mulsa, & sorbitio ex alica. Hic vires quidẽ cõminuit, eatenus tñ vt nõ exoluãtur.

Exquisite tenuis.

Exquisite tenuis est, vbi ptisanę succus exigua sumiĩ quãtitate.

Tenuissimus.

Tenuissimus simpliciter, & citra adiectionẽ, qui ꝑ mulsam aquã fit.

Extreme tenuissim⁹

Extreme tenuissimus, qui per solã inediã ad iudicationẽ vsq; ꝓgreditur. Oĩs aũt tenuis victus cõminuere vires solet. Proinde cum necesse sit in diuturnis morbis vt vires seruẽtur, rectissime ab Hippocrate dictũ est, tenuẽ & accuratũ victum in iis esse ꝑiculosum, ꝙ scilicet vires ipsas demoliatur, quas præstat tum integras, vt morbi diuturnitati pares esse queãt, seruare.

Diuturn⁹ morbus.

Cæterũ morbus diuturnus est, omnis q̃ quadragesimũ transcẽdit diẽ.

Acutus. Simpliciter.

Acutus verô triplex existit. Simpliciter vel exq̃site, Hip. 2. aph. 23. authore, qui ad decimũquartũ diẽ ꝓtenditur.

Non exquisite.

Acutus non exq̃site, qui ad 20. vsq; ꝓgreditur.

Ex mutatione.

Acutus ex mutatione qui in quadraginta diebus iudicatur, Hipp. lib 1. Prog. aph. 28. autore. Pleriq; interpretũ hunc acutũ ex decidentia vocãt. Rectius ex mutatione seu degeneratiõe, ἐκ μεταπτώσεως, ꝙ nimirũ per imꝑfectas iudicationes ab vna specie in aliam mutatur, vt si pleuritis transit in suppurationẽ.

Morb⁹ cur acutus dictus.

Dictus est aũt Morbus acutus, ꝙ motus eius velox sit, & subito illi pericula adueniant. Porro in acutis morbis victus tenuis interdũ cõpetit, interdũ minus. Cõpetit quidẽ in acutis simpliciter, non cõpetit in acutis ex decidentia, ꝙ ad quadragesimũ vsq; ꝓtrahantur diem.

πάθος Hippocrati q̃d significet. ἐπιδέχεται.

Quare non ab re dixit Hippocrat. in acutis πάθεσιν, hoc est morbis: siquidẽ πάθος ille, Philotheo etiã & Galeno testibus, τὸ νόσημα vocat, ὃ μὴ ἐπιδέχεται: id est Philotheo interꝑte, ἐφ᾽ ὧν μὴ ἁρμόζει, in quib. non cõpetit, victũ te-

nuē esse piculosum, vtpote eū qui vires admodū demoliatur, & cum quo æger ad quadragesimū diē pdurare haud possit. In eadē aūt significatiōe vsus est verbo ἐπιδέχεται Aristoteles lib. 1. Ethic. cap. 3. inquiēs, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται, quoad natura rei patitur. Preterea summe tenuē victū, hoc est omnimodam inediā piculosam esse ait, quod non nisi viribus existētibus validis recte adhiberi possit, & quod nimiū omne, vt sect. 2. aph. 51. ait Hippocrates, sit naturæ aduersum & inimicū. Hippocrates id ipsum à contrario pbat. nam & extremæ, inquit, expletiones graues sunt. Quasi diceret, vt summæ expletiones molestæ atq; difficiles sunt, sic etiam summæ inediæ.

Summe tenuis victus periculosus.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

De qualibet immodica.] Græce est περὶ πάσης καθόλου, de qualibet in vniuersum immodica, &c. Modicū] Græce σύμμετρος, quod mediocre existit. Maximus vigor.] Gręce est simpliciter, ἡ ἀκμή. Abūdat itaq; dictio maximus. Natura.] δυνάμεως, facultate. Ptisanæ succo.] De ptisana plura diximus in Annotationibus nostris in librū 4. Gal. de Tuenda sanitate. In præsentia verò sciendū, ptisanā integrā seu non colatam esse eam, quæ hordeū & succū simul mixta cōtinet. Succus verò cremórue ptisanæ est, vbi quispiā ipsam à decoctione colauerit, & cremorem separauerit. In summa, est ius decoctæ ptisanæ. Testis eius rei est Galenus lib. 1. de Vict. acut. morb. Comm. 26. Alica.] De alica, que χόνδρος Grecis dicit̄, vide quę annotauimus loco paulo antè citato.

Ptisana. Ptisana integra. Cremor ptisanæ. Alica.

APHORISMVS V.

Ἐν τῇσι λεπτῇσι διαίτῃσιν ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται· πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι διαίτῃσιν. διὰ τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι, καὶ ἀκριβέες δίαιται, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπωτέρως φέρουσι. διὰ τοῦτο οὖν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται σφαλεραὶ, ἐς τὰ πλεῖστα τῶν σμικρὸν ἁδροτέρων

In tenui victu ægri delinquunt, quo fit vt maiore afficiantur detrimento. Omnis enim error qui committitur, maior fit in tenui, quàm paulo pleniore uictu. Propterea etiam iis qui sani sunt, periculosus existit admodum tenuis, status, & accuratus uictus, quòd nimirum errores subinde grauius ferunt. Quapropter tenuis & accuratus uictus maxima ex parte periculosior est, eo qui paulo plenior.

Errata tũ in tenui, tũ in pleniore victu inter se cõparantur.

IN hoc Aphorismo, qui à paucis nostræ ætatis medicis recte intelligitur, Hippocrates errata quæ tum in tenui, tum in pleniore victu committuntur, inter sese cõparat: deteriúsque esse docet, vbi quis se à tenuiore victu ad pleniorem intempestiue transferat, quàm si è pleniore in tenuiorem commutatio fieret. Id quod etiam asserit libro secundo de Victu acut. morborum, Aphorismo 40. vbi sic scriptum reliquit, Quidam per morbi acuti initia eodem quo laborare cœperunt die comederunt, alij postero die: alij quiduis, alij ciceonem sorpserunt. Sane hæc omnia deteriora sunt quàm si altero modo quis victum institueret. Sed quæ tunc temporis peccata fiunt, ea multo minus lædunt, quàm si primis duobus vel tribus diebus vasa integre inaniuerit, mox quarto vel quinto victum eiusmodi instituat. Respicit itaque hoc loco Hippocrates ad suæ tempestatis tum ægros, tum medicos, qui circa victus rationem deliquerunt, quod intempestiue inediam imperarent, aut rursus intempestiue nutrirent. Nam vbi morbi ratione detrahere oporteret, ibi adiicere cogebantur: vtpote qui intempestiue detraxerant. Sic certe Thessalij asini ac Diatritarij, quorum in Ther. methodo meminit Galenus, primis diebus corpora fame siccabant: postea aduentante iam vigore, in quo ad tenuitatem declinare oportuit, ad victum pleniorem propter virtutis imbecillitatem transire cogebantur. Quum igitur in victu instituendo bifariam erretur, & quòd intempestiue inedia pręcipiatur, & quia intempestiue nutritur æger: prior tamen error damnum longe maius pari-

et. Siquidē cōstat eo tenuius victitādū, quo magis versus vigorē peruenitur. Quod sequētibus in Aphor. palā docebit Hippocrat. Quare recte inquit, [in tenui victu ęgri delinquūt,] quòd scilicet tenuē victū sibi intēpestiue deligūt: proinde magis læduntur, dum ad cibos redire coguntur. Grauissimus enim is error est, eo maxime, quod circa vigorem, in quo, vt infrà Aphoris. 8. ait Hipp. victus debet esse tenuissimus, ad cibos redeūt. Testis eius rei est Galenus, qui lib. 1. ad Glauc. ita scribit: In acutis morbis, & qui ad vigorem celeriter perueniunt, si tenuiter omnino cibare velis, haud magnope lædes. In longioribus verò, nisi per initia liberalius cibaueris, aut vnà cum morbo hominē necabis, aut intēpestiue vict⁹ ratio mutāda erit. Neq; enim accedēte vigore vberior victus q̃ prius, sed cōtrà, omniū qui per morbū exhiberi debeant, tenuissimus in id tēpus reseruādus est. Hæc ille. Non igitur temere adiectū est, Oīs error qui cōmittitur, maior fit in tenui, videlicet victu intēpestiue adhibito, q̃ paulò pleniore. Sic enim conuertenda sunt hæc Hippoc. verba, quod meliora exemplaria Greca sic habeāt, πᾶν δὲ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνεται μᾶλλον, ἢ ἐν τῇσι, &c. Quanq̃ igitur victus tenuis nōnunq̃ ex vsu est, nonnunq̃ & ipse exquisitetenuis, quanuis rarius, attamē nemo temere hos in morbis præscribat: verū diligēter perpēdat, nunquid ad vigorē vsq; cum eo victu perdurare possit: aliàs grauissime peccabit, in vigore cibū dare coactus, pręsertim vbi ex inedia vires collapsæ fuerint. Hinc est ꝙ lib. 2. Victus acut. Aph. 15. dixerit, Melius esse affirmo, vt protin⁹ à morbi initio sorbere incipias, q̃ vbi prius venæ inanitę fuerint, vel die tertio, quarto, quinto, sexto, vel septimo. Hęc igitur est germana Hippocraticæ sentētiæ explicatio, qua cōmonefacere voluit suę ætatis medicos, vt diligēter cōsiderarent, quibus & quo tēpore morbi, tenuis victus conueniret, quandoquidem intempestiue adhibitus maximos errores pariat. Quare non est opus vt dictionem διὸ in contextu Hippocratis omittamus, & ἁμαρτάνουσιν mutemus in ἁμαρτάνοντες, quemadmodum censet Iustus Velsius. Nam si id ipsum fecerimus, legitimum verborum Hippocra. sensum turbabimus. Id certe quod accidisse Velsio omnes dęphendent, qui nouā eiusdē in præsentē aphorismū enarrationē legere volent. Non sunt igitur temere autorum

Quo modo ægri in tenui victu delinquant.

Iusti Velsij sentētia

verba immutãda, ꝙ ita non raro accidat, vt genuinã eorundem sententiã amittamus. Ex paulo ante dictis ꝑspicuũ etiã esse omnibus cẽseo, errare eos toto cœlo, qui putãt hoc loco Hippocratẽ cõsulere, vt medicus quouis tẽpore in pleniorẽ q̃ tenuiorẽ victũ sit ꝓnior. Nam si ita Hippocratis verba intellexeris, sibiipsi pugnãtia scripsisse Hippocratẽ fatearis oportet. Libro enim 2. Vict. acut. aph. 37. subtractioni magis studendũ esse q̃ adiectioni, euidenter testatur his verbis, Ciborũ adiectioni multo minus intendendũ, subtrahere verò penit⁹ sępenumero expedit. Quinetiã Galenus in explicatione eius sentẽtię inter cętera sic scribit, Q̃d pl⁹ est, exupatq́;, noxas nõnunq̃ inemẽdabiles facit. Cõtrà quod min⁹ est, facile emendatur. Nam cùm primũ dilabi vires senseris, cibi exiguũ offerens, ægrũ restitues. Quod verũ esse, abũde mõstrat squalẽs ille qui Thessaliorũ inscitia eò deductus erat, vt vix oculos attolleret, cuius meminit Gal. lib. 10. Ther. meth. Hunc tñ Gal. non dubitauit detractiõe cibi eo imbecillitatis deducere, vt velut lignũ iaceret, ac vix impellentẽ sentiret: ꝙ scilicet cert⁹ foret, posse se cũ libuisset, paruo negocio, noxã omnem tollere. Præterea idẽ Galenus lib. 2. Victus acuti Comm. 49. inquit, Qui ob dolorẽ, vel morbi acumen parũ valentẽ obtinent facultatẽ, vacuatione interdũ magis q̃ expletione indigẽt. Imò qui cibũ his exhibet, maximũ adfert detrimentũ. Et paulo pòst, lęsionẽ quę ex tenui victu fit, neq; adeo velocẽ esse, neq; ita euidentẽ, sicuti quę ex cibo, ait. Et ꝙ noxæ etiã è pleniore victu eueniãt, testãtur ea quæ lib. 1. de Vict. acut. aph. 33. scribit Hippocrates: Si lateris dolor, inquit, assiduus est, neq; ꝓcedit sputũ, sed lentum & crudũ est, ni quis dolorẽ vel alui subductione, vel secta vena soluerit, ptisanam aũt dederit, præcipitem aget in mortem. Hæc ille. Quod verò de ptisana dicit, nemo dubitarit de aliis quoque eduliis, quæ ptisana grauiora sunt, intelligendũ esse. Noxas igitur letales min⁹ cõmoda nutritio efficit. Sic certe Philonis filiã, cùm benefico morbo laboraret, ꝙ intẽpestiue cœnauerat, 3. Epid. lib. piisse tradit Hippocrates. Cùm igitur tot tãtaq́; immineãt, si qñ in grauiore morbo pleniore victu, q̃ par erat, vtamur, pericula: consulte admodũ fecerimus, vbi quod adamussim cõueniat, coniectare non licet, si ad tenuẽ victũ declinemus: ꝙ scilicet eius noxæ facile emẽdari queãt. Non

Medicus nõ quouis tẽpore in pleniorẽ victum ꝓnior esse debet.

est itaq; vt iis aures accõmodemus, qui semp esse tuti⁹ ad pleniorẽ inclinare victũ falso docẽt. Cęterũ vt ad aphorismi explanationẽ redeamus, errores qui in tenui victu cõmittunt, esse peiores ac grauiores, sanorũ exẽplo cõfirmat Hippocrates. Hi enim si tenui, stato constitutóue, & accurato victu vti cõsueuerunt, & errorẽ cõmittunt, grauius hunc ferunt, q̃ si pleniore victu vsi fuissent. Id quod experiẽtia ipsa quotidiana cõprobat. Quocirca in fine sententiæ recte in hunc modũ colligit Hipp. Tenuis igitur & accuratus victus, maxima ex parte piculosior est eo, qui paulo plenior esse solet. Quod scilicet errores qui in tenuiori victu cõmittũtur, vt dictũ est, grauius lædãt, siue ægrotantes siue sani in hoc victus genere deliq̃rint. Proinde quicunq; tenui victu vti volũt, hos diligẽter cauere oportet, ne in eo errent, ꝙ errata eos qui tenuius cibant, siue sani siue ægri fuerint, grauius lædant, q̃ eos qui plenius. Nec temere adiectũ est [εἰς τὰ πλεῖστα, maxima ex parte] iis enim verbis eorũ sententiã improbat, qui tenuẽ victũ perpetuo esse piculosum iudicãt, cùm cõstet eundẽ nonnunq̃, vt suprà cõmemoratum est, ex vsu esse, atq; adeo periculo vacare. Maxima itaq; ex parte est periculosus, non quidem ꝑpter se, sed potius ꝑpter eos qui illo vtũtur, quos constat in eo vt plurimũ delinq̃re, & subinde errata grauius ferre. Et hanc quidẽ esse verborũ Hippocratis genuinã sententiã abũde docet Gal. in Comm. dum ita scribit: Victũ tenuẽ Hippocrates ait esse periculosum, quoniã errores grauius ferũt, non quia ꝑpter vict⁹ tenuitatẽ cogantur delinquere.

Errores in tenui victu cõmissi peiores.

Cur tenuis vict⁹ periculosus.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Magna ex parte duo peccãt.] Expũgenda dictio duo, & legendũ simpliciter, magna ex parte peccãt, quo sit vt magis, &c. Gręce enim legit, τὰ πολλὰ ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον, &c. Quod in tenui victu bifariã ęgri delinq̃ntes.] Græce est, ὡς ἄρα ἐν ταῖς λεπταῖς διαίταις τὰ πολλὰ ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. Sic enim meliora exẽplaria habẽt. Hoc est, quod vtiq; in tenui victu vt plurimum ægri delinquũt, atq; ideo magis lædũtur. Adhuc aũt delinquũt.] Gręce, ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι, δῆλον, ὅτι καὶ ἐπ' ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει, ὡς ἂν ἐν ταῖς ἐνδείαις προκεκμηκυῖα, Quòd aũt delinquãt, manifestũ est, quoniã vires habẽt imbecilles, vt quę antea alimẽti inopia laborauerint. Maximũ affert piculum.]

Error in tenui victu commissus bifariam periculosus.

Gręcè, σφαλερώτερον τὸ καθίσταται, maius affert, &c. Debilitatur.) ἀσθενὴς γέγονεν, debilis facta est. Quid multa? Gal. errorē in tenui victu cōmissū, maius afferre periculū asserit duplici de caussa. Primū, quod natura à tali victu debilis facta est, quare iuxta vigorē morbi pleniore victu, maximo ęgrotātis malo, vt antea cōmemoratū est, vti cogūt. Secūdo, ꝙ tali victu vti antea nō consueuerint. Quāta autē subita cōsuetudinis mutatio mala afferat. Hip. infrà, sect. 2. aph. 51. docebit

APHORISMVS VI.

Ἐς δὲ τὰ ἔσχατα νοσήματα αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην κράτισται.

Summis morbis summæ exquisite curationes optimæ sunt.

A summis præsidijs quādoque auspicāda curatio.

A Summis quandoq; pręsidijs, & non semper à minoribus inchoādā esse curationem, hoc in aphorismo testatur Hipp. Hi enim qui leuiter ægrotāt, leuiter curādi: grauioribus autē ac maximis morbis, grauiores & summas curationes adhibere cōuenit. Quod etiā esse faciendū, monet Gal. lib. 5. Ther. meth. vbi sic scriptū reliquit, Minimè ,, igitur, sicuti medicorū nonnulli censent, à paruis incipien- ,, dū auxilijs est: nec sicut illi dicunt sentiendū, illa scilicet pri' ,, esse tentanda, mox si nihil profeceris, aggredienda maiora. ,, Nam in morbis, in quibus periculū non impēdet, vera ea o- ,, pinio est. At vbi moriendū ægro prorsus est, si phthoe semel ,, exceptus sit, alienissimū à ratione est, à minoribus inchoasse. ,, Sicuti enim reliqua omnia ab Hipp. tradita, ita illa quoq; sē ,, tentia rectè dicta est, Nēpe ad vltimos morbos vltima prorsus remedia maximè valere. Hæc ille. Cæterū summos morbos, Galeno etiā in Comm. autore, Hipp. appellat maximos, quales sunt peracuti, de quib' in sequentis aphorismi explicatione dicemus. Sūmas autem exquisitè curationes vocat, non solum pręsidia maxima, sed & victū tenuissimū: id quod disertè in Commēt. Galenus & Philotheus docent. Vnde omnibus perspicuū fit, Hippocratem non semper pleniorem præferre victus rationē, vt pleriq; perperā ex pręcedenti sentētia colligere voluerūt. Siquidē hoc loco summā exquisitè victus rationē, hoc est, Philotheo interprete, ἀσιτίαν, omni-

Sūmi morbi.

Summæ curatiōes.

Sūma exquisitè victus ratio

modam inediã probat. Quid multa? In summis morbis summa adhibẽda, & accelerãda remedia erunt, ne scilicet morte præueniãtur ægri priusq̃ iis vtẽdi occasionem arripiamus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Summos.] μέγιστα, maximos. Exquisitissimam curationem.] Græce est, τὴν θεραπείαν ὅλην ἐπ' αὐτῶν ἀκριβεστάτην εἶναι, exquisitissimam vniuersam curationem. Victum pariter.] Græce δηλονότι, videlicet.

APHORISMVS VII.

ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρέεσθαι ἀναγκαῖον. ὅκου δὲ μή, ἀλλ' ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Vbi vtique morbus peracutus est, statim summos labores obtinet, & summè tenuissimo uictu uti necesse est. Vbi uerò non, sed pleniorem uictum adhibere licet, tantum à tenui uictu declinãdum, quanto morbus ipse summis leuior fuerit.

IN peracutis morbis extreme tenuissimo victu vtendũ esse, docet hoc in loco Hipp. Eiusq; rei causam affert, ꝙ statim summos obtineãt labores, atq; adeo celeriter cõsistãt. Pro pleniore aũt huius aphorismi intelligẽtia sciendũ initio, ꝑacutum morbũ esse duplicẽ. Exquisite peracutum, qui vltra quartũ non producitur. Hunc recẽtiores medici barbarã sectãtes medicinã, ꝑperacutũ vocare solẽt. Non exquisite peracutum, cuius vigor in septimo futurus est. Peracutus itaque morbus statim summos, hoc est maximos labores obtinet. Labores aũt, Gal. lib. 8. The. meth. teste, appellat omnia quę hominẽ offendunt, præsertim vt in Comm. docet, accessiones & symptomata. Quocirca extreme tenuissimo victu vti necesse est, ꝙ nimirũ is vict⁹ morbis iam cõsistentibus sit necessarius: vt fusius in Comm. monstrat Galenus. Victus itaq; quo morbus acutior est, celeriúsque ad vigorem properat,

Peracutus morbus duplex.

Exquisite peracut⁹.

Non exquisite ꝑacutus.

Labores.

In vigore morbi cur tenuissimo victu vtendum.

eo tenuior esse debet. Morbo enim in suo vigore cõsistente, prestat naturã pmittere vt vacet circa morbi concoctionẽ, & non ad cibos cõficiendos auocare. Proinde vbi morbus pacutus est, atq; adeo celeriter cõsistit, tenuissimo victu vtendum est, modo id liceat per vires & ætatẽ ægrotãtis. Vires enim, si validę sint, cibi abstinentiã tenuissimũue victũ pmittũt. Aetas aũt si cõsistit, eiusmodi victus rationẽ sustinet. Sin puerilis, lãrgiorẽ efflagitat: quoniã ob corporis mollitudinẽ substãtia viriũ resoluitur, ideoq; magis refici debet. Cęterũ vbi non necesse est, scilicet vti tenuissimò victu, sed pleniorẽ adhibere licet: id qđ fit, vbi lõgi⁹ septimo totius morbi vigor erit: tantũ ἀποκαταβαίνειν, declinandum à tenuiss. victu, quãto vtiq; morb⁹ μαλθακωτέρη τ̃ ἐσχάτων ἦ, hoc est, Gal. interpte, ἀπολείπῃ τ̃ ἀκμῆς, à summo vigore abest. ἔσχατα verò hic nõ significare nisi vigores morborũ, in qbus accessiones & symptomata ipsa maxima sunt, lib. etiã 8. The. meth. & lib. 1. & 2. de Dieb. decret. idẽ testatur Galenus. Sensus igitur est: Si morbus minus sit acutus, seriusq; ad vigorẽ perueniat, tanto liberalior cibus exhibẽdus est, quãto tardius vigorẽ morbus est adepturus. Quod Galenus etiã docet lib. 1. ad Glauconẽ,

Quando plenior victus adhibendus.

ἔσχατα qd.

« hunc Hippocratis locũ quasi explicans, cùm inquit: Quibus
« morbi vigor non longius septimo futurus est, & vires validæ
« sunt, ætásq; cõsentit, exquisitus omnino & tenuis victus insti
« tuendus est. In quibus verò lõgius septimo morbi vigor erit,
« aut virtus imbecilla est, per initia quidẽ liberalius, instãte ve-
« rò vigore parcius, vigẽte aũt morbo tenuissime cibare opor-
« tet. Siquidẽ in principio minores sunt labores, minúsq; occupata est natura. quãobrẽ minori incõmodo à coquẽdo morbo ad cibũ conficiendũ auocari potest. Cõtrà accidit in vigore, vbi symptomata maxime vrgẽt. Porrò cùm plenus victus sit is qui auget vires, sciẽdũ ἁδροτέραν δίαιταν Hippocratẽ hoc loco appellasse, Galeno in Comm. teste, ταύτης ἧσσον λεπτὴν, hac ipsa, tenuissima nimirũ victus ratione, minus tenuẽ. Cõparatione itaq; ad tenuissimũ victum, pleniorẽ dixit. Quod monere placuit ea de causa, ne quispiam Hippocratem hic simpliciter loqui de pleno victu, qui sanis in quibus vires vel cõseruare, vel augere studem⁹, maxime cõuenit, existimaret.

Plenus victus.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Statim aũt est intelligendum.] His verbis Galenus pera

cutum morbū esse duplicē innuit. Vnū, qui circa primos quatuor dies in vigore cōsistit, & is quidē exquisite pacutus dicitur. Alterū, qui paulo vlterius, hoc est, in septimo iudicatur. Hic non exquisite acutus nominatur. Docuit in lib. de Victu acut.] Lib. nimirū 2. aph. 32. Alibi est à nobis.] Libro scilicet 11. Ther. meth. Quod si quis.] Expūgenda dictio quis, veluti redundās, ꝙ paulo pòst sequatᷣ Quispiā. Febres quæ à morbis acutis sunt inseparabiles.] Græce est, οἱ πυρετοὶ οἱ ἀχώριστοι τ̃ ὀξέων νοσημάτων, Febres acutorū morborū sunt inseparabiles. Quibus verbis nihil aliud significat Galenus, q̃ id quod infra libro 2. Comm. 19. scribit inquiens, οἵ γε πυρετοὶ τὸ παράπαν συνεχεῖς εἰσὶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. Et lib. 7. Cōmēt. 1. dum ait, ὀξέων νοσημάτων οἱ πυρετοὶ τὸ παράπαν εἰσὶ συνεχεῖς, Acutorū morborū febres omnino sunt continuæ. Inseparabiles itaq; sunt, non ꝙ nullus sit morbus acutus qui citra illas esse q̄at: quādo cōstet aliquos esse morbos acutos, vt etiā infra lib. 5. Comm. 30. testatur Galenus, qui sine febre sunt: sed ꝙ semper sint cōtinuæ, ac nunq̃ intermittentes, nisi morbus ipse intermittat. Quādiu enim ille durat, tamdiu etiā febris adest. Quocirca continuæ sint necesse est. neq; enim vllius intermittētis febris accessio tanto tēpore, hoc est, quatuor aut septem diebus durare potest. Ab extremis recedit.] Rectius, ab extremis abest. Græce enim est, ἀπολείπεται.

Peracutus morbus duplex.

Febres acutorū morborum cōtinuæ.

APHORISMVS VIII.

ὁκόταν δὲ ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Quando morbus in suo vigore fuerit, tunc victu tenuißimo vti oportet.

HAec sentētia generalis est: quapropter à præcedēti, quę particularis existit, merito separāda venit. Siquidē nūc generatim qualis esse debeat in vigore omniū morborū victus docet: cùm in præcedēti de pacutis tantū illi sermo fuerit. In quouis itaq; vigore, quem quidē declinatio excipit, victū esse oportet tenuissimū: hoc est, Galeno in pcedenti cōment. teste, omnimodā inediā, vel melicratū, vel ptisanę succum. Tenuissimū igitᷣ esse debere victū intelligit, non quo ad alia morbi tēpora, quemadmodū nōnulli censent, sed quo ad

In vigore qualis esse debeat victus.

propriam naturam atq; formam. Præterea in omnibus quidem morbis, dum consistunt ac in vigore sunt, victum esse tenuissimum conuenit, modo virtus ipsa valida fuerit, ætásq; ipsa non impedierit, vt precedēti etiam expositū est sentētia.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Per verba nuper dicta.] Grece est *νῦν*, ideoq; rectius pro nuper, nunc dicemus. Sic em̄ ostēdimus & in tractatiōe de Crisibus.] Greca sic habēt, *οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐπιδέδεικται καὶ τῇ περὶ κρισίμων πραγματείᾳ. κατ' ἐκεῖνα δηλονότι τὰ νοσήματα τοῦ λόγου παντὸς γινομένου ἐφ' ὧν ὅλως ἐγχειροῦμεν διαίτῃ τε καὶ θεραπείᾳ. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν οἷς τὴν ἀκμὴν ἐκδέχεται παρακμή*, Sic enim à nobis ostensum est & in tractatione de iudiciis, de iis nimirū morbis vniuerso sermone facto, in quibus omnino & vict⁹ rationē & curationē adhibem⁹: tales vero sunt, in quib. vigorē declinatio excipit. Quibus verbis Galenus innuit, victu tenuissimo vtendū quidē in vigore morborū, non quidē omniū, sed eorū tantū in quibus vigorē declinatio sequitur. Nam quorum vigorē mors excipit, in his, inquit, *τῷ προγνωστικῷ μέρει τῆς τέχνης προσχρώμεθα μόνῳ*, parte artis quæ futura prædicit, sola vtimur. Quocirca in iis morbis quorum vigorē mors sequitur, medicus neq; victu, neq; aliis presidiis ægrum curare moliatur, ne euētus rerum suo adscribatur errori. Et hoc est quod infrà lib. 2. Comment. 29. ait, Deploratos non oportet curare, sed magis desistere, ac morbi finē prædicere.

Deplorati non curādi, neq; vict⁹ ratiōe, neq; alijs præsidijs.

APHORISMVS IX.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νούσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον, καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Coniicere autem oportet, num æger possit cum uictu quem præscripsisti, ad vigorē vsq; morbi perdurare: & nūquid ille prius deficiat, nec cum illo victu durare queat: aut morbus antea deficiat, et retūdatur.

Duo esse à quibus po

QVum duo sint à quibus potissimum cibādi cōsilia petēda erunt, morbi summus vigor, & ægrotantis vires, de

priore quidẽ indicatione quę à tẽpore morbi ſumitur, in eo qui hunc antecedit aphoriſmo egit: de altera verò quæ à viribus ægri petiĩ, hoc loco agit: neq; id certe temere. Virium enim gratia, non morbi, cibũ exhibemus. Siquidẽ morb⁹ quà morbus eſt, aſsiduã inediã efflagitat. Quare ſi quid cibi adhibetur, non alia de cauſa, niſi vt vires cõſeruentur, adhibetur. Si enim inedia ꝑdurare vſq; ad morbi vigorẽ æger poſſet, nihil ꝓrſus ciborũ daremus. Proinde hæc ſentẽtia, vt in Cõm. etiã monet Galenus, declinatiõis cuius ſuprà aph. ſcilicet 7. meminit, quantitatẽ diſerte exponit. Rectiſsime igitur dixit Hippocrates ξυντεκμαίρεσθαι χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, ſimul ſcilicet cum morbi vigore, & ægrotantẽ cõiicete oportet : vt nimirũ certo ſciamus, num ille cum eo victu quem inſtituimus, citra viriũ lapſum ꝑdurare poſsit. Quum enim ad vigorẽ vſq; morbi hac victus ratione perdurare poteſt, victus minime mutãdus erit. Sin illũ deficere ante vigorem in hoc victus genere metus eſt, aliquid pro virium ratione adiiciẽdum, vt ad vigorem commode pertingere queat. Quòd ſi igitur iſta ratione viribus adhuc ſatis ad morbi demolitionẽ validis ad vigorẽ perduxerimus, neceſſe erit morbũ retũdi ac hebeſcere, quod tum ſcilicet declinationem morbi ſequi oporteat. Nemo autẽ Galeno lib. 3. de Iudiciis cap. 5. teſte, vi morbi in declinationib. periit. Neq; enim cõtingit, vt ſimulatq; morbificę cauſæ iam cõcoctæ ſint, ac natura ſuperauerit, æger moriatur. Vbi enim natura ſuperior euaſit & debellauit, ac reſtitit vehemẽtiori morbi conatui, & quæ infeſtabant deuicerit, hoc enim eſt ipſa coctio, fieri non poteſt vt deinceps ſuccumbat.

tiſsimum cibãdi cõſilia petuntur.

Viriũ gratia, nõ morbi cibum dari.

Nemo vi morbi in declinatione mortuus.

Coctio morbi.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Caſus aliquis.] σύμπτωμα. Perpetuo enim in iis Commẽtariis Galeni interpres caſus voce pro ſymptomate vſus eſt. Quod ſemel in hoc loco nos monuiſſe ſatis ſit. Eſſet autẽ hic ſermo pars totius offerendi alimenti rationis.] Græce eſt, μέρος δ' ἂν εἴη καὶ οὗτος ὁ λόγος, τοῦ περὶ διαίτης παντὸς, Fuerit autem hic ſermo pars vniuerſæ victus rationis.

APHORISMVS X.

ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτῶς διαιτᾶν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς ἐκεῖνο, καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν, ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιοτέ-

ρως διαιτᾶν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quibus igitur statim vigor est, hos statim tenuiter cibare oportet. Quibus autem postea vigor futurus est, iis & in ipso vigore, & paulo antè subtrahendū est. Priore vero tempore plenius cibandum, vt æger durare queat.

Quomodo presens sententia distet à septima.

QVanq̃ hæc sentētia idē fere quod præcedēs, quæ ordine septima existit, docere videtur, tamē aliqua ratione ab eadē differt: quod nimirū sit magis vniuersalis. Siquidē prior de peracutis tantū loquitur, hæc verò simpliciter de omnibus morbis: quod Galenus etiā in Comm. monuit, & Philotheus his verbis, ἐστιν οὖν καθολικὸς λόγος περὶ πάντων νοσημάτων ἀποφαινόμενος, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κατοξέων νοσημάτων ἢ ὀξέων ἐν τῇ ἀκμῇ δεῖ λεπτῶς διαιτᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρονίων, Sermo hic vniuersalis est, de omnib. morbis pronuncians.

Sensus.

Non solū enim in pacutis vel acutis morbis, dum vigēt, tenuiter cibare oportet, sed & in diuturnis. Verborū itaq; Hipp. is sensus est: Quibus statim, hoc est, non multo post primam inuasionē vigor est, hos statim etiam tenuiter cibare cōuenit. Tenuiter autem inquit Hippocrates, & nō tenuissime, vt & hinc palā fieret, hanc sententiā esse priore magis vniuersalē. In quib. verò non confestim, sed posterius vigor futurus est, iis ἐς ἐκεῖνο, in illo: Philoth. enim interpretat̄, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ ἀκμῇ, & πρὸ ἐκείνου μικρὸν, id est, paulo āte illū, καὶ σμικρὸν πρὸ αὐτοῦ, τουτέστι πρὸ δύο, ἢ τριῶν ἡμερῶν, ait Philotheus, cibus subtrahendus est, vt scilicet natura coctioni noxiorum humorū vacare posit. ἔμπροσθεν, hoc est, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, sic enim Philotheus exponit, priore vero tempore. ποτιέρως, hoc est, eodem interprete, ἁδροτέρως, plenius vberiúsue cibandum, vt æger ad summum vsq; vigorem perdurare queat. Et iis verbis Hippocrates omnes alios morbos qui peracuti & acuti non sunt intelligit, iuxta quorum vigorē vtcunq; antea plenius cibare licuit, tenuis certe victus adhiberi debet.

ἐν ταύτῃ.

ποτιέρως.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Nihil est in his Commentariis annotatione dignum, nisi quod interpres εἰσβολὴν dictionem conuerterit accessionē, quæ

εἰσβολή.

quæ tamen Græcis dicitur παροξυσμός, vt in ea quæ sequitur sententia copiosius mõstrabimus. Quare in hunc modũ Galeni verba rectius interpretabuntur: Quibus statim vigor futurus est, hoc est, non multo post primã inuasionẽ. His enim verbis Galenus morbos peracutos & acutos innuere voluit, vtpote quorum vigor statim à prima inuasione futurus est.

APHORISMVS XI.

Ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ, τὸ προστιθέναι γὰρ βλαβερόν. καὶ ὁκόσα κατὰ περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

In accessionibus à cibo abstinere oportet: siquidem cibũ dare nocet. Et si qui per circuitus accessiones obtinẽt morbi, in ipsis accessionibus cibũ fugere oportet.

IN hac sentẽtia docet Hippocrates, quomodo particulatim medicũ cibũ conuenienti modo offerre oporteat, in ipsis accessionibus à cibis esse abstinendum præcipiens: quod nimirũ naturã, quę circa morbi materiã tũ est occupata, cibus oblatus distrahat, atq; adeo humores morbum efficientes adaugeat. Quid verò per accessionẽ, quæ Hippocrati & aliis Græcis παροξυσμός dicitur, sit intelligendũ, docet Galen. in sequẽtis Aphorismi Cõment. vbi sic scriptum reliquit: Per accessionẽ nũc te oportet intelligere deterius tempus totius circuitus, quod est à prima inuasione vsq; ad vigorẽ. Vnde omnibus perspicuũ fit, hoc in loco per accessionem nõ esse nisi principiũ, augmentũ, & vigorẽ accipienda. Quare remissio, quæ Græcè ἄνεσις, & integritas, quæ διάλειμμα vocatur, sub accessionis nomine minimè cõplectuntur, vt fusius in libro de Tẽporibus morborũ Galenus ostendit. Est autẽ ἄνεσις, remissio, omne id tẽpus quod accessionẽ sequitur. Hoc alio nomine in sequẽti Cõment. & lib. 1. de Iudiciis cap. 3. παρακμὴ nominatur. Διάλειμμα aũt, quod alij intermissionẽ, alij integritatẽ interpretãtur, Galeno loco iã citato autore, est, ἐπειδὰν εἰς ἀπυρεξίαν ὁ παροξυσμὸς παύηται, quũ in quietẽ, &, vt ita dicã, infebricitationem accessio ipsa desinit. Vnde palã etiã fit, accessionẽ interdũ pro quatuor morbi tẽporibus particularibus accipi. In qua tamẽ significatione,

In accessionib' cur à cibis abstinendũ.

Accessio quid.

παροξυσμός.

Remissio.

ἄνεσις.

διάλειμμα

Intermissio.

in præsenti sententia, vt dictũ est, ab Hippocrate nõ vsurpatur. His ita expositis, ad Hippocratem reuertamur, qui initio huius sentẽtię præcipit, in omni accessione abstinẽdũ esse à cibo. Siquidẽ ἀποσέχεσθαι idẽ significat, Philotheo interprete, quod μὴ τρέφειν. ἀποσέχομαι enim Grecis est ἀναδύομαι, hoc est recuso, respuo, fugio. vt sit sensus: in accessione. i. morbi principio, augmẽto & vigore, cibũ fugere oportet. Cibũ enim προσιθέναι, offerre apponereúe detrimẽto est, ꝓpter causam suprà expositã. Et hũc verborũ Hippocratis sensum esse legitimũ testatur Gale. qui in lib. de Morborũ tẽporib. ita scribit: Hippocrat. in accessionibus abstinendũ esse præcipiens docet, vt id solũ tẽpus, quod ipse accessionẽ vocat, obseruem⁹. Nunq̃ enim in hoc nutrimus, verũ in omni reliquo tẽpore remissionis. Interdũ in alia eius parte. Siquidẽ ex simplici interim declinatione, interim ex declinatione & interuallo cõstat. Hæc ille. Quocirca in cõtinentib⁹ ac cõtinuis febribus, de quibus in prima huius aphorismi parte agit, nõ nisi in declinatione, quę παρακμὴ, μείωσις, & ἄνεσις dicit Gręcis, nutrire oportet. In altera hui⁹ sentẽtię parte, de febribus intermittẽtibus, quę ꝑ certos circuitus redeunt, loquitur. Est aũt circuitus, περίοδον Græci appellãt, vt in sequẽti Cõment. annotauit Gal. similis ad idẽ reditus: hoc est, vniuersum spaciũ à primo insultu vnius accessionis, vsq; ad insultũ alteri⁹. Inquit igitur Hipp. Et si qui per circuit⁹ accessiões obtinẽt morbi, in ipsis accessionibus. i. quatuor tẽporib⁹ particularibus, aliter enim hic q̃ paulo antè accessio accipitur, cibũ fugere oportet. Quare in intermittẽtibus febribus nõ nutrire oportet, nisi vbi ad integritatẽ æger redierit, & à febre liber fuerit. Verũ hic nobis quispiã Galeni autoritatem opponet, qui lib. 10. Ther. methodi è prolixa quadam ac venusta admodũ de iuuene febre correpto historia, ægrotantes in ipsa accessione, imò in accessionis inuasione posse nutriri monstrat. Proinde quũ quæritur, nũquid in accessionibus cibare liceat, diligenter de febribus ipsis erit distinguendũ, vt eodẽ in libro Gale. ostẽdit. Nã quũ accẽditur febris propter mordentẽ acrimoniã excalefacti attenuatiq; à sole, & inedia, & laboribus, humoris, maximũ eius remediũ est humidũ nutrimentũ. Sicuti è diuerso, vbi ob plenitudinẽ, vel obstructionẽ, vel phlegmonẽ, vel, vt semel dicã, humoris alicuius putre

[Margin notes: ἀποσέχομαι. — Declinatio. — circuitus. — Accessio. — Obiectio. — Quæstio, nũquid in accessione cibandũ?]

dinē febris eſt orta, maximo malo eſt cibus. Atq; hos quidē ,,
nec in declinatione febris, citra noxā, nutrias, nedū ipſa ac- ,,
ceſſione inuadente. illos verò omni certè tēpore, ſed potiſſimū per declinationē. Quapropter quū Hippocrates pręcipit hoc in loco in ipſis acceſſionibus eſſe à cibo abſtinendum, ſi per ægrotantis vires & corporis naturam liceat, intelligendum erit. Neq; enim à temporibus tantū morbi cibandi conſilia petenda ſunt, ſed & ab ægrotantis viribus, vt ſupra cōmemoratum eſt, & in Commentariis à Galeno annotatum.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In vno quoq;.] Vnoquoq; dictio vna eſt, in Græco enim codice eſt ἑκάστῳ Ex ſummo.] Legendū, è futuro. Gręcè em̄ eſt, ἐκ τοῦ μέλλοντος. In libro de Victu acutorū.] Quarto nimirum, Aphoriſmo 34. Reliqua rectè ſe habent, & annotatione nulla indigent.

APHORISMVS XII.

Τοὺς δὲ παροξυσμοὺς, καὶ τὰς καταστάσιας δηλώσουσι αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἐπιδόσιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει. ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ δύσκριτα, καὶ εὔκριτα, καὶ βραχέα, καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Acceſsiones verò, & cōſtitutiones morbi, & anni tempora, & circuituū inter ſe incremēta, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora fiant interualla, indicabunt. Sed & ex iis quæ ſuperueniunt, indicia accipiūtur: verbi gratia, ſi in morbo laterali incipiente, ſtatim ſputum appareat, morbum breuem fo

re ostendit: sin postea appareat, lõgum. Quinetiã vrinæ, alui excrementa, & sudores vbi superuenerint, aut iudicatu difficiles, aut faciles, vel breues, vel longos morbos fore ostendunt.

IN præscripta sentẽtia rationem quandã nobis proponit Hippocrates, qua quidẽ quomodo accessiones & vniuersalia vocata morborũ tẽpora deprehendere liceat, atque adeò num morbi futuri sint breues aut lõgi, iudicatu faciles aut difficiles, docet, inquiẽs: Morbi indicabũt accessiones & cõstitutiones. Accessiones quidẽ, vt si tertiana fuerit, quod ꝑ tertiũ accessio fiat: si verò quotidiana, quod singulis diebus: at si quartana, quod per quartũ. Constitutiones aũt morbos indicare tũ intelligemus, vbi quid cõstitutio sit, explicauerimus. κατάςασιν εἴωθεν ὀνομάζειν ἱπποκράτης, ait Gale. libro 3. Epid. in pręfatione Cõment. tertij, πᾶσαν ἰδέαν ἅπαντος πράγματος. Cõstitutionẽ appellare cõsueuit Hippocrates, omnẽ cuiusq; rei formã speciẽue. Constitutionẽ itaq; hoc in loco, eodẽ Gale. lib. 1. de Iudiciis cap. 4. teste, quandã veluti morborũ speciẽ nominat, secũdũ quã ex talibus & tãtis constituũtur vniuersalibus tẽporibus. Quare quũ cõstitutio nõ sit aliud, nisi qualiscũq; ex vniuersi morbi tẽporibus cõpositio, morbos indicare cõstitutiones perspicuũ est. Siquidem mõstrãt nũ vniuersalia tẽpora breuia, aut lõgiora futura sint: hoc est num morbus peracutus, acutus, vel diuturnus futurus sit, quemadmodũ Gale. in Cõmment. copiosius explicat. Cęterũ anni tẽpora, accessiones quoque ipsas & constitutiones indicabũt. Si enim æstate morbi inuaserint, magna ex parte biliosi erũt, atq; adeò per tertiũ accessiones habebũt, citoq; finiẽtur. Contrà vbi hyeme exorti fuerint, pituitosi vt plurimũ erunt, singulisq; diebus affligẽt, & tardius desinent. Circuituũ quoq; inter se incrementa, hoc est, Galeno in Comment. interprete, accessionũ quæ in circuitibus fiũt augmenta, siue quotidie, siue alternis diebus, siue lõgiore tẽpore fiãt, cõstitutiones indicabunt. Accessiones enim inuicẽ conferẽdæ sunt, si accelerant, vel non, si longius durãt aut minus, si maiores vehementioresue sunt aut non: hoc est, necesse erit vt horã in qua fit accessio, lõgitudinẽ accessionis, ac magni-

Morbi indicant accessiones. Constitutiones. κατάςασις Constitutio.

Anni tempora.

Circuituũ incremẽta.

tudinẽ eiuſdem diligenter cõſideremus, vt mltis in Cõmen. Galen. & lib. 1. de Iudiciis capit. 3. & 4. vbi ex profeſſo hæc Hippocratis verba enarrat, proſequitur. Hoc loco ſciendum erit, pleraq; exẽplaria, vbi nos, ſecuti Galenũ legimus ἐπίδωσις, habere ἀνταπόδωσις. Quam quidẽ lectionẽ nec ipſi improbamus, quùm ἀνταπόδωσις nihil aliud ſit, niſi viciſsitudo, ſeu alternatio, mutatio ex alio in aliud, & quædã veluti varietas. vt ſit ſenſus: Circuituũ ſeu acceſsionũ quæ in iis accidũt, viciſsitudinẽ ac varietatẽ eſſe conſiderandã, ꝙ ex iis nũ morb⁹ breuis aut diuturnus futur⁹ ſit, cognoſcere liceat. Sed & ex iis quæ ſuperueniũt de acceſsione & cõſtitutione, indicia ſumuntur. Quã quidẽ partẽ vt rectius aſſequamur, prius quid ille per ἐπιφαινόμενα intellexerit, exponemus. ἐπιφαινόμενα itaq;, Galeno lib. 1. de Iudiciis cap. 5. teſte, vocat Hippocrat. ſymptomata, quæ nõ ſimul cũ morbo inuadũt & incipiũt, ſed ſubinde apparent ac ſuperueniũt. Quod pleuritidis exẽplo, quo & ipſe Hippocrates hoc loco vtitur, planum faciemus. Cũ pleuritide ſeu morbo laterali vnà inuadũt acuta febris, dolor lateris pungẽti ſimilis, tuſsis, & ſpirãdi difficultas, ſymptomata. Superueniũt aũt reliqua omnia, quorũ quædã huic morbo propria, quædã verò communia reliquis etiã morbis ſunt. De cõmunibus hic nihil dicemus, quę tamẽ Galenus loco iã citato ex ſecundo Prog. lib. producit. Inter propria aũt ſputũ recenſetur. ꝙ ſi ſtatim incipiente morbo apparuerit, hoc eſt, Philotheo interprete, ἔνδον τριῶν ἡμερῶν, intra tres dies: morbũ breuẽ futurũ eſſe oſtendit. Sin poſtea, τουτέστιν περὶ τὴν δεκάτην τετάρτην, circa decimũquartũ diem, ait Philotheus, longũ fore morbũ ſignificat. Quinetiã vrinæ, vt lib. 2. Prog. Aphoriſ. 26. & ſequentibus copioſè Hippocrates, & lib. 1. de Iudiciis, cap. 12. Galenus docent, morbi conſtitutionem monſtrãt. Sic alui excrementa, de quibus 2. Prog. Aphoriſ. 13. & ſequentibus Hippocrates, lib. aũt 1. de Iudiciis, cap. 11. Galen. agunt: & ſudores, de quibus 1. Prog. Aphoriſ. 29. vbi ſuperuenerint, iudicatu faciles aut difficiles, breues aut diuturnos fore morbos oſtendũt. quẽadmodum hæc omnia, quorum hic tãtum capita attingit, fuſius in Prognoſticis, vt dictum eſt, & in Cõmentariis ſuis, copioſiſsimè verò in lib. 1. de Iudiciis, vbi ex profeſſo hanc Hippocratis ſententiam enarrat, Galenus proſequitur.

ἀνταπόδωσις qd.

ἐπιφαινόμενα quæ.

Sputum pleuriticorum.

Vrinæ.

Alui excrementa.

Sudores.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Accessionũ successiuas reciprocationes.] Græcè legitur, αὐταποδόσεις τ̃ παροξυσμῶν, vicissitudines accessionũ. Libro 1. de Crisib.] Cap. 4 5, & 6. scilicet. Per capita.] Hoc est paucis, & summatim: id em̃ διὰ κεφαλαίων, κ̀ ἐν κεφαλαίῳ Græcis significat. Similes proportiones.] Legendũ simpliciter proportiones, & expũgenda dictio similes. Grȩcè enim est, αὐταί τε αἱ νόσοι, κ̀ τὰς τῶν παροξυσμῶν ἀναλογίας δηλώσουσι: ipsi quoq; morbi, etiã accessionũ ꝓportiones ostendẽt, &c. Incendentes.] καυσώδεις, ardentes. Typhodes.] τυφώδεις. Febres τυφώδεις, Gale. lib. 7. Aphoris. Comm. 4 3. & in libro aduersus Lycũ teste, alio nomine ἑλώδεις, hoc est humidæ vocantur. Sunt aut humidæ febres, in quibus à prima statim die ægri sudãt, sudoreq; ipso aut parũ, aut nihil iuuantur. Cito terminabit.] ταχυκρίσιμος, velocis iudicij. Nõ expectata secũda accessione.] Græcè, οὐδὲν ἔτι τ̃ αὐταποδόσεως δεηθέντες, nõ indigentes preterea vicissitudine. Iuxtãgina.] Cynãche, Grȩcè enim est κυνάγχη. Discriminat verò hoc loco Gale. de sententia quorundã Synanchẽ à Cynãche, quæ tertia est anginæ species, ab Hippocr. li. 3. Progno. Aphoris. 2 0. cõmemorata. Hęc accidit, Gal. ibidẽ in Comm. teste, quãdo ægrotantes vehementer strãgulantur, ac dolore afficiũtur, nec inflãmatio, aut erysipelas apparet, aut in ceruice, aut faucibus. Verũ paulò pòst istã de C. & S. differentiã deridet. De qua re in Compendio etiam nostro diximus.

Aestate quartanæ.] θέρινοὶ τεταρταῖοι, æstiuæ quartanæ.

Industria vitæ.] Græcè est ἐπιτηδεύματα, instituta, seu genera vitæ. i. artes quas quiq; exercẽt: verbi gratia, equitatio, piscatio, venerea, balnea, deãbulationes, nauigationes, venationes, & iis similia, in quibus aliquid corpore operamur. Testis Gal. lib. 3. de Sympt. causis, cap. 1. Pleriq; interpretũ, studia, genera vitæ interpretãtur. Per accessionẽ aũt te oportet intelligere.] Adiicienda dictio, nunc: Græce enim est, παροξυσμὸν δ' ἀκούειν σε νῦν χρή. Siquidẽ accessio hoc loco, vt in Comm. nostris cõprehensum est, deterius tantũ tẽpus totius circuitus significat: hoc est principiũ, augmentũ, & vigorẽ, exclusa declinatione. Aliàs accessio pro quatuor morbi particularibus tẽporibus accipitur. Cui⁹ rei testis est Gal. qui lib. 2. de Differ. feb. cap. vlt. ita scribit: Atq; eodẽ rursus mo-

διὰ κεφαλαίων.

τυφώδεις. febres.

ἑλώδεις Humidæ febres.

Cynãche.

ἐπιτηδεύματα. Studia ac genera vitæ.

do principium, augmentū, vigor, declinatio sit accessionis, &c. Similē anticipauerit proportionem.] Expungenda dictio similē. Græca enim sic habent, προλαμβάνει τὴν ἀναλογίαν, anteuertit proportionem, atq; ita anteuertendo, &c.

Contraria autē accessio, quę scilicet parua faciat incrementa omniū eorū quæ diximus, quantū ad hoc attinet, longius distare futurū morbi vigorē ostendit.] Græcè est, ὁ δ' ἐναντίος παροξυσμὸς, ὁ μικρὸς δηλονότι, προσθήκας ποιούμενος ἑκάστου τῶν εἰρημένων, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, τὴν ἀκμὴν ἐπιδείξεται ποῤῥωτέραν γενήσεσθαι, Cōtraria verò accessio, exigua videlicet, incremēta vniuscuiusq; prædictorū suscipiens, quantū in ea est, tardiorē futurū morbi vigorē mōstrabit. Vniuscuiusq; prædictorū, nēpe anticipationis, vt ita dicā, lōgitudinis, & vehementię accessionis. Cū primo exquisitè morborū principio.] Quod scilicet omni latitudine caret. cū duobus aliis, quę latitudinē obtinent. De quibus lib. 1. de Iudic. cap. 7. Gal. copiose tractat. Sed in eadē tractatione.] Libro nimirū primo, ca. 15.

Morbum inchoantē breuiat.] Expungenda vox inchoantē. Siquidē Græca sic habent, οἷον ἐν πλευριτικοῖσιν πτύελον αὐτίκα, ἢν ἐπιφαίνηται ἀρχομένου μὲν, βραχύνει. Veluti in pleuriticis, si statim inchoante quidē morbo, sputū appareat, breuiorē esse ostendit. Quē ægrotū ego in 1. lib. de Crisib.] cap. nimirū 18. Decreuerunt.] Græcè est συνέδοσαν, minores factæ sunt. Ne scilicet quis iudicatas esse febres intelligat.

Hoc enim accidit in omnibus.] Græcè est, συμβαίνει γὰρ ἐπὶ τῶν φλεγμονῶν ἁπασῶν. Siquidē in omnib⁹ inflāmationibus accidit, &c. Ilia citra dolorē extenta.] Græcè, ἢ τῆς ὑποχονδρίου σύντασις ἀνώδυνος, Aut hypochōdrij dolore vacās extēsio. Est enim hypochōdrij vox retinēda, quod nullā Latinam habeamus, qua partē hanc corporis propriè exprimam⁹. Nā & si Cornel. Celsus, & nonnulli interpretes hunc secuti, ὑποχόνδρια præcordia conuertunt: tamen Plin. lib. 11. cap. 37. φρένας etiam hac voce appellare, quod scilicet cordi pretendantur, non est veritus. Quare cum ambigua sit vox precordiorū, præstat Græca vti. Porro hypochōdria sunt partes supra vmbilicū vtrinq; ad latera spuriis costis subiectę. Sic dictæ, quòd ὑπὸ τοῖς χόνδροις, sub cartilaginibus sitæ sint. Perperam itaque hoc loco interpres ὑποχόνδρια conuertit Ilia, quę Grecis peculiari voce λαγόνες dicuntur, súntq; partes ad

Hypochōdriū quid.

Pręcordia φρένες.

Ilia.

os ilium positæ. Hallucinationes.] Grecè, μαρμαρυγαὶ, splẽdores. In primo libro Epidemiarum.) Sectione 2. constitutione secunda. Vrina optima, &c.] 2. Progno. 26. Rursus cùm dicit.] 2. Prognost. 13. In hunc modum scribit. 2. Prog. 43. Sic ergo inquit.] 2. Epid. sect. 2. Quo tempore.] Græcè est, καθ' ὃν ἂν χρόνον, quocunque tempore. In libro de Crisibus.] Primo scilicet, cap. 7. & 14. Ilia.] Hypochondria, vt suprà monuimus. In libro de Crisibus,] Primo nimirum, capite vndecimo & duodecimo.

APHORISMVS XIII.

Γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ καθεστηκότες, ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα παιδία, τουτέων δὲ αὐτέων ἃ τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα.

Senes facillimè ieiunium tolerant, secundo loco qui constantem ætatem agunt, nullatenus adolescentes: omnium verò minimè pueruli, præsertim illi qui inter ipsos fuerint alacriores.

Aetates quot numero. Differentiā ætatū aliquid conferre ad victus rationem probè constituendā, hoc in Aphorismo Hippocrates monstrat. Quū verò alij aliter de ætatibus loquantur, nos de Galeni sententia, in sex has ipsas digeremus differentias. Prima quidē harū Pueritia existit, quæ confestim ab eo tēpore, quo infans maternū egreditur vterum, incipit, & durat vsq; ad annū decimumquintū. Altera ætatis differentia Pubertas dicitur, & Gale. lib. 3. Aphor. Cōment. 27. & lib. 5. Aphoris. Com. 7. teste, initiū capit anno decimoquinto, & ad decimumoctauū extenditur. Tertia ætas vocatur Adolescentia, incipit anno decimooctauo, Gale. lib. 5. Aphoris. Comment. 9. autore, duratq; ad vicesimūquintum. Eā Hippocrates sub pubertate cōplectitur, & interdum etiā Galen. vt lib. 5. Aphor. Cōm. 7. Quarta, Iuuentus, vigor, florēs seu vigens ætas, & cōsistendi tēpus appellatur. Orditur anno vigesimoquinto, & ad trigesimūquintum extenditur. Quinta ætas Græcè καθεστηκυῖα, Ciceroni in Dialogo de Senectute,

Pueritia.

Pubertas.

Adolescētia.

Iuuentus. vigor. florēs ætas. Consistendi tēpus. καθεστηκυῖα

Constans & media, inter iuuentutē nimirū & senectutē, nominatur. Interpretes aliquot minùs rectè consistēdi ætatem vocāt. hoc enim nomine, vt dictū est, Iuuētus appellatur. Cōstās ætas Græcis etiā παρακμαστική & παρακμή, hoc est declinās vocatur, vt lib.3. Aphor. Cōment.30. & lib.5. de Tuēda valet. ca. vlt. testatur Gale. Sic autē nominata est, quòd in ea vires decrescere incipiūt. Appellatur quoq; iisdē ἀνδρία, id est, virilis ætas. Incipit anno trigesimoquinto, & finitur quadragesimonono. Sexta ætatis differētia senectus appellatur. Huius aūt, Gale. lib.5. de Tuēda valet. teste, tres sunt partes. Prima est eorū qui ὠμογέροντες, hoc est viridi senecta præditi, dicūtur: quòd nimirū adhuc ciuilia obire negotia queant. Eius initiū est anno quinquagesimo, & durat ad sexagesimū. Secunda est eorū, qui ciuilia munia propter viriū imbecillitatē obire haud valēt. Hæc incipit anno sexagesimo, & protēditur in septuagesimū. Tertia, in qua est extrema viriū imbecillitas. Orditur anno septuagesimo, & durat vsq; ad vitæ finē, qui magna ex parte anno 80. imminet, vt sacra etiā testatur scriptura Psal.90. Cæterū in presentia Hippocrates per senes, quos γέροντας vocat, intelligit eos, qui ī prima parte senectutis, Gal. etiā in Cōm. teste, cōstituti sunt. Hi quidē facillimè ieiuniū ferunt, quòd scilicet frigidiores sint, & cibos minus cōficere, iā labefactata nonnihil virtute, possint. Contrà, qui in altera & extrema parte sunt senectutis cōstituti, hi famē tolerare non possunt, sed crebro, paucis tamen cibis, sunt reficiēdi. Secūdo loco famē facilè ferūt, qui constantē iā ætatē agūt: hoc est, Philotheo interprete, οἱ ἐν παρακμῇ τυγχάνοντες, qui in declinatiōe existūt. Hi vtiq; cū à vigore recedāt, corpus haud similiter calidū, Gale. li.3. Aphoris. Cōmen.30 teste, vt antea, obtinent. Quapropter iuuenib⁹ sunt frigidiores, atq; adeo paucioribus etiā alimentis indigēt, famēq; post senes cæteris ætatibus facilius ferūt. Frigidos aūt esse virilē seu constantē ætatē agentes, docet etiā Hippoc. qui lib.1. de Victus ratione ita scriptū reliquit: Vir vbi iā corpus eius cōstiterit, frigidus & siccus est, quòd nimirū caloris excessus impetúsue nō amplius præpolleat, corpusq; quiescēs augeri desinat, ac frigidius factū sit. Siccitas etiam prioris ætatis inest. Quinetiā Galen. loco paulo antè citato, corpus in cōstante ætate, nō similiter vt in iuuētute, calidū esse tradit, quòd plus in

Constās. Media. παρακμαστική. Declinās. ἀνδρία. Virilis. Senectus. Senectutis tres partes. ὠμογέροντες. Per senes quid intelligat Hippocrates. Constantē ætatem agētes frigidiores iuuenibus

ἥκιστα. ea atræ bilis generetur. Porrò nullatenus, id enim ἥκιστα significat hoc loco, adolescentes famē ferre possunt, ꝙ scilicet calor corpúsq; eorum in assiduo sint incremento. Qui enim crescunt, vt sequenti aphorismo testatur Hippocr. plurimum habent calidi innati. Omniū minimè pueruli famē tolerāt, διὰ τὸ εὐδιαφόρητον ἔχειν τὸ σῶμα, ait Philotheus, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, quod corpus perspiratu facile obtineāt, & ꝙ calor innatus iis plurimus sit. Adde causam tertiā, quod nondū iustā incrementi perfectionē cōsecuti sint.

Adolescētes famem ferre non posse.

Pueruli omniū minimè.

Puerorū aūt substantia omniū facillimè digeritur ac dissipatur, Gale. in fine lib. 9. Ther. meth. teste. propterea ꝙ est omniū humidissima. Quare inedia aliisq; vacuantib. præsidiis haud eget, quū habeat ex seipsa vnde naturaliter vacuetur. Inter pueros autē, minus ieiunium ferunt qui sunt προθυμότεροι, alacriores, animosiorésue. Siquidē προθυμία Grecis propriè alacritatem significat. προθυμότεροι itaque illis dicuntur, qui ad actiones alacres & prōpti sunt. Minus inquā ieiuniū ferunt, qui inter pueros sunt alacriores, quia cæteris sunt calidiores. Promptitudinē autē & alacritatē ad actiōes, caliditatis copiosioris esse signum, Gale. cap. 29. & 33. Artis medicæ palàm testatur.

Puerorum substantia omniū facilimè digeritur.

προθυμία. προθυμότεροι.

Alacriores pueros minus ferre ieiuniū

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

Qui ætatem consistentem.] Grecè est, οἱ καθεστηκότες, qui ætatem constantē agunt. Sic passim hoc loco pro consistens, substituendū constans. Nam ita Cicero hanc ætatē, quæ inter iuuenes ac senes media est, vt diximꝰ, vocare solet. Inter hanc ætatē & adolescentiā altera quædam est.] Intelligit iuuentutem, quæ inter adolescentiam & constantē ætates, vt ex Commentariis nostris palàm fit, media existit.

Constans ætas.

APHORISMVS XIIII.

Τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. διὰ τοῦτο δ' οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Quæ crescunt corpora, plurimũ caloris innati obtinent, itaque plurimo alimẽto indigẽt, alioqui corpus absumitur. Senib. verò parum caloris inest, propterea paucis alimẽtis indigent: siquidẽ à multis extinguitur. Hac etiam de causa febres nõ æquè acutæ senibus accidunt: corpus enim eorum frigidum est.

HAec sententia præcedentis causam exponit, cur scilicet senes ieiuniũ facilè, cõtra verò pueri & adolescentes nullatenus, tolerent. Quæ crescunt augentúrue corpora, inquit Hippocr. plurimũ innati caloris habẽt. Per αὐξανόμενα vero intelligit corpora, præsertim puerorũ, adolescentũ ac iuuenum, quod scilicet in assiduo adhuc sint incremento. Plurimũ autẽ habere caloris innati hæc corpora omnia, reliquarum præsertim ætatũ respectu, Galenus etiã infrà Comm. 15. ostendit, vbi sic scriptũ reliquit, Neq; enim aliud quicquã animal ab initio formauit, sicuti neque rursus adauxit, aut vsq; ad mortẽ enutriuit, q̃ calor innatus. Hic igitur omniũ operum actionúmve naturaliũ causa est. Hæc ille. Proinde Hippocrates rectissimè è corporũ incremẽto innati caloris copiã colligit. Cæterũ cũ hæc vox θερμὸν, calidũ, vt lib. 1. de Temper. & hoc loco in Cõment. fusius docet Gale. æquiuoca seu ambigua sit, bifariáq; accipiatur, sciẽdũ, hic ab Hippocr. nõ ad qualitatẽ, sed ad substantiã eã referri, ita vt per calidũ innatum, substãtia caloris innati, & minimè qualitas veniat intelligenda. Quid vero sit calor innat⁹ Hippocrati, ostendit Gal. lib. 5. de Simpl. medi. facul. cap. 8. inquiens: Cognoscere oportet Hippocratẽ innatũ dixisse calorẽ, quẽ in quoq; animãtium & natiuũ spiritũ nominamus. Verũ nihil prohibet sanguineã substantiã, simulq; aëream, vnà cũ spiritu calidũ inaudire innatũ. Qualis verò sit caloris natiui substãtia, Galen. in Comment. etiã copiosè explicat. Quum itaque quæ augentur corpora calorẽ innatum plurimum habeant, consequitur etiam quòd plurimo alimẽto indigeát: quod nisi subministratum fuerit, necesse est corpora illa absũmi. Quod quidẽ de corporibus puerorum, quorum substantia calida & humida est, atque adeò de ea plurimum

αὐξανόμενα.

Calidum.

Calor innatus.

Quæ augẽtur corpora, cur plurimo alimento egent.

digeritur ac dissipatur, vt dictum est in præcedẽtis aphorismi enarratione, maxime verũ fuerit. Quocirca paulò antè monuimus, per αὐξανόμενα, puerorũ præsertim corpora inaudienda esse. Proinde cum puerorũ corpora ad discutiendũ sint natura prona & calida, nihil mirũ, calorẽ, non supposito alimento, eadem absumere. Sunt igitur ad tolerandã famẽ minus idonea. Contrà senes facile tolerant ieiuniũ: parũ enim ijs natiui caloris inest, adeoq; paucis alimentis (id enim vox ὑπεκκαύματα Hippocrati, Galeno in Cõm. teste, qui τροφὰς significare tradit, hoc loco denotat) indigẽt. Quare si quispiã illis copiosum alimentum suppeditet, nihil aliud efficiet, nisi quod eorundem calorem extinguet. Quod similitudine per-eleganti Gal. in Comm. comprobat. Cæterum cum senibus parum caloris innati insit, hocq; nomine illi corpus frigidum obtineant, fit vt etiam non perinde, atq; iuuenes acutis febribus corripiantur.

Senes facile tolerare ieiuniũ ὑπεκκαύματα.

Senes cur acutis febrib. non obnoxij.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In Comm. de Temperaturis.) Lib. 2. cap. 3. In iuuentę vigore.) ἀκμάζοντες, Græcè est. Habent enim hi quidem.) ἔχουσι γὰρ οἱ μὲν δριμύτερον τὸ θερμὸν, οἱ δὲ πλεῖον: Habent enim illi, florẽtes scilicet, calorẽ acutiorem: hi vero, pueri nimirũ, abundantiorem. Temperati.] Melius temperata conuerteretur. Siquidem Græce est, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κεκραμένας. Cùm melius sit dicere, &c.) Græca sic habent, ἄμεινον γὰρ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, καὶ σφοδρότερον, καὶ ἀμυδρότερον, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ταῖς ποιότησιν ἀναφέρειν ὀνόματα, Melius enim magis & minus, vehementius ac debilius, omniaq; ijs similia vocabula qualitatibus accommodare. Existimationem.) ὑπόληψιν, opinionem, vel rectius suspicionem. Qui nedum plus, neq;, &c.) Græce est, οἵ τινες οὐχ ὅπως πλεῖον, ἀλλ' οὐδὲ τῷ πρόσθεν ἴσον ἔχουσιν, qui nedum plus, sed neque priori obtinent æqualẽ. Et qui caloris, &c.) Græce legitur, καὶ δὴ καὶ αἱ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπόρροιαι ἕπονται, καπνώδεις μὲν καὶ λιγνυώδεις, καὶ ξηραὶ, καὶ δριμεῖαι τῷ ἐπικτήτῳ θερμῷ. Sed & effluxus qui è toto corpore fiunt, caloris quidem aduentitij sunt fumei, &c. Alteram.) scilicet suauem, quidem plurimam habent pueri: alteram, tristem videlicet, &c. Obtinẽtur.) ἐπικρατεῖται, vincitur, superatur. Humida siquidẽ est maxime, &c.) Grȩce est: ἡ μὲν γὰρ ὑγρὰ κατὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν

μάλιστα, ἐξ ὑγροῦ γὰρ ἡ γένεσις ἡμῖν, ἡ δὲ ξηρὰ κατὰ τὸ ἐπίκτητον. Humida enim est maxime innati caloris, scilicet substantia, quoniam ex humido nostra est generatio: sicca vero, acquisititij. Quantũ istæ.) Calida aquosa scilicet, & aerea, substantiæ. Idcirco plurimum ab ipsis, &c.) Græcè legitur, διὰ τοῦτο πλεῖστον ἀπορρεῖν αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστι πλείστης τε δεῖται τροφῆς: Idcirco plurimũ ab ipsis defluere est necessariũ, plurimoq; egent alimento. Quod paucis fomentis. &c.) Quod abundat. græcè enim est διὰ τοῦτ' ἄρα φησὶν ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. Ignem) Calidum. Græcè enim est, τὸ θερμὸν. Totis simul.) ἀθρόαις, confertis. Scriptos à me Commentarios.] Adijciendum hosce. siquidẽ Græcè est, ἤδη γεγραμμένων τῶν ὑπὸ ἐμοῦ ὑπομνημάτων. Liber autem Galeni aduersus Lycũ est in tomo septimo Latinæ editionis.

APHORISMVS XV.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσι ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖον ἔχουσι, τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme & uere natura calidissimi sunt, somnique longissimi. Quocirca iis temporibus alimenta copiosiora dari debent. Siquidem innatum calorem copiosiorem habent, pluribus igitur alimentis egent. Argumento sunt ætates & athletæ.

PLurimum habere momenti ad rectã victus rationẽ instituendã anni tẽpora, hac sentẽtia Hippocrates disertè mõstrat. Nã cũ aliqua tẽporum ventres efficiant calidiores, fit vt iisdẽ tẽporibus alimenta copiosiora sint danda. Aliqua verò frigidiores, hinc in illis minus ciborũ exhibendũ. Quare, inquit, ventres hyeme & vere natura, hoc est, Gale. interprete, calore natiuo, calidissimi sunt. Per ventrẽ verò, quẽ κοιλίαν vocat Hippocrates, Philotheo quoq; teste, nõ tãtum τὴν σιτοδόχον, hoc est, cibi receptaculũ, ventriculũ propriè ap

Natura. Venter. κοιλία.

pellatũ,intelligit: verumetiã vniuersam cauitaté, in qua intestina & alia instrumenta coctioni ministrãtia cõtinétur. Nõ aută temerè ab Hipp. adiectũ est φύσει,natura.cũ enim duplex sit calor,vnus natiu⁹ atq; adeo familiaris corpori, alter aduétiti⁹ & squallidus,hi sane nõ simpliciter calidissimi sunt sed calore natiuo,vt cõmemoratum est. Proinde paucissimũ hunc æstate obtinét,abundãt vero aduétitio. Vnde hoc tẽpore marcessit poti⁹,quã nutritur corpus. Cõtrà accidit hyeme & vere,quia tũ calor natiuus cibi appetentiã intendens, atq; concoctiones efficiens,est plurimus.somni quoq; ꝓpter longiores noctes longissimi sunt:quare etiã ꝓpter plura alimenta,quæ iis tẽporibus assumũtur, & duabus iã dictis de causis probe conficiũtur,corpus magis quã æstate nutritur: quéadmodũ copiosissimè in Comm. à Gal. demonstratũ est. Sõnus vero concoctiones iuuat,quod per eũ calor naturalis interiora petat. Hinc ab Hipp. scitissime ac breuissimè dictum est, τὸ αἷμα ἐν ὕπνῳ εἴσω μᾶλλον φεύγει, Sanguis per somnũ intro magis repit. Cæterũ hyeme ventres calidissimi sunt, ꝓpter ambientis frigiditatem, quæ corporis meatus constringit ac densat. Calor auté natiuus non inueniens exitũ, difflari prohibetur: quare intrò delatus, rursus ad exteriora ꝓgreditur, & multiplici specie mot⁹ calefact⁹ multiplicatur,ac seipso calidior fit. Initio veris calidissimos esse ventres, constat eadẽ ratione,quoniã frig⁹ tũ pollet. In medio vero eiusdem,ꝙ ea tẽporis pars optimè sit tẽperata. Porro quod iã dictis tẽporibus,in quib. natiu⁹ calor est copiosior,plurimũ alimẽti sit necessariũ,argumento esse ait Hipp. ætates & athletas. Siquidẽ pueri quia calorẽ natiuũ plurimum obtinent,idcirco plurib⁹ etiam alimentis egent,eademque conficiunt. Athletæ vero quia crebris exercitijs,quibus operam dant, natiuum calorem auctiorem reddunt,ideo multis vtuntur alimentis.

Color natiuus ęstate pauc⁹, hyeme cõtra plurimus.

Somnus coctionẽ iuuat.

6. Ep. pa. 5. Aph. 29

Cur ventres hyeme calidissimi

Quare vere calidissimi.

Pueri.

Athletæ.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Pro argumẽto ponitur] Gręcè ἀξιόλογον τεκμήριον ἐστὶν, effatu dignũ argumentũ est. In hoc ipso affectu.] Gręce ἐν τούτῳ πάθει, in hoc ipso vitio malóue. Et aerea humiditas] Gręca exẽplaria hic variãt. Aldinũ legit ὀῤῥώδης ὑγρότης, serosa humiditas. Alia habẽt ἀερώδης, aerea. Nõnulla σπερματώδης, seminalis. Sic legisse antiquũ interpretẽ cõstat, qui cõuertit, spermatis humectatio. Vtcũq; auté legatur, planũ est, ter-

Tertium corpus

tiũ corpus quod primæ noſtrę naturæ ſubſtãtiã cõplet,eſſe ſe men:quod,vt tradit Gal.lib.1.de ſemine,per vaſa ad vterum pertingentia trahit ad ſe ſanguinẽ & ſpiritum,vt merito hæc tria eſſe dixerit Gal.ex quib.ſubſtantia noſtra cõſtet. Poteſt vero ſemen appellari humiditas ὀῤῥώδης,quod ſcilicet ſubſtã tia ſeroſum ac liquidũ ſit:ἀφρώδης vero,quia,vt in Cõm.Gale ni pręcedente eſt commemoratum, plurimum aeris calidi & humidi in ſe continet. Atqui ſi parũ defluit.] Locus hic Galeni ſubobſcurus eſſe videtur. Reſpondet autẽ cuidã ob-iectioni tacitæ,cui⁹ quis occaſionẽ ex ijs quę paulo antè di-cta ſunt,ſumere poſſet.Nã cũ hyeme propter circumſtantem extrinſecus frigiditatẽ corporis meatus cõſtringi ac cohibe-ri contingat,atq; adeo hoc nomine vt parũ defluat ac diſcu-tiatur neceſſe ſit,plurimũ alimentũ hoc tẽpore dari nõ opor tet.Siquidẽ nutritio eſt,eius quod euacuatur expletio.Nutri tionẽ autẽ defluentis ſubſtantię eſſe expletionem,Gal.etiam li. 1 de ſemine teſtatur.Atq; hæc quidẽ eſt obiectio,qua quis aduerſus Hippocratis ſentẽtiã vti poſſet. Cauſæ vero in-quiſitio.]Hic ad obiectionẽ factam reſpondere, cauſamque explicare incipit,cur ſcilicet hyeme,non obſtãte quod ab am biente frigido meatus corporis obturentur,plura quã æſtate alimenta ſint danda. Neq; enim adeo Hippocratẽ.&c.] Gręcè,οὐ γὰρ δὴ Ἱπποκράτει μόνῳ μάχεται τὸ προβεβλημένον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι.Non enim Hippocrati tãtũ pugnat quod obiectũ eſt,verũetiã alijs omnibus. Siquidẽ προβάλλο-μαι interdũ idem ſignificat quod prętẽdo aliquid & obijcio. Hinc προβεβλημένον,quod ꝓpugnandi gratia opponitur,& obijcitur.Senſus itaq; verborũ Galeni eſt:Nõ eſſe plura hye me dãda alimẽta,non tantum cum iis quæ tradit Hip. verũ-etiã cũ aliorũ omniũ pręceptis pugnat. Ea quæ fit per ſen-ſui occulta,& c.]Græce,τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων.διαπνοὴν itaq; interpres difflationẽ cõuertit, quã reli-qui⁹ trãſpirationẽ interpretãtur.Eſt autẽ διαπνοὴ,Gal.cap.7. lib.de Sympt.differ.teſte,aeris per vniuerſũ corpus introitus & exitus. Tu vero animaduerte,&c.] Hic plane quod ob-iectũ eſt diluit Galenus,rationẽq; cur hyeme plura ſint dãda alimenta,ſoli Hippocrati,eiuſq; ſectatorib⁹ eſſe εὔπορον,hoc eſt obuiã,aliis autem eſſe ἄπορον,id eſt perplexam,explicatu-que difficilem ait.Nam cum calor natiuus efficiat occultam

quod primę noſtrę naturęſub ſtantiã cõplet, eſſe ſemen.

Locus Galeni ſubobſcurus explanat̃.

Obiectio.

προβάλλομαι.

προβεβλημένον.

διαπνοὴ.

Obiectionis ſolutio

transſpirationem, διαπνοὴν Græci vocant, vt comprehenſum eſt: hicq; hyeme plurimus ſit: conſequitur etiã hoc tẽpore occultã tranſpirationẽ fieri, & eã quidẽ ſufficientẽ. Si aũt per latentẽ tranſpirationẽ animaliũ corpora hyeme difflãtur, neceſſe etiã eſt, vt tũ alimẽta dentur, eaq; plurima. Nã niſi abũdans calor naturalis habeat, quo fruatur, alimentum, primus ipſe, ait Gale. in Cõment. ab ambiente frigore ſuperabitur. Cum ipſo vero, & concoctio ciborũ debilitabitur. &c. Cibi appetentiam] Natiuus calor intendit appetentiã, contrà nõ naturalis calor eandẽ deijcit ac impedit, vt teſtatur etiã Gal. lib. 1. de Sympt. cauſis, cap. 7. Vt vero appetentiam naturalẽ calor natiuus efficit, ſic frigiditas non naturalem appetentiam excitat, vt Gal. loco iam citato copioſius docet. Diocles inquit ſudores.] Eius dogmatis Dioclis meminit etiam Gal. cap. vltimo libri de Sympt. differ. Voluit autem prorſus Diocles, ſudores eſſe præter naturam ea de cauſſa, quia cum calor natiuus eſt validus, omnia quæ ad corpus pertinẽt, rectè adminiſtrantur: Omnibus autem iis rectè adminiſtratis, & alimento à natura ſuperato, nũquã ſenſibilis humor, qualis ſudor eſt, per cutem excernitur. Quanto enim fortior, vt teſtatur in Comm. Galen. natiuus calor fuerit, tanto magis tranſpiratio effugit ſenſum. Extenuatur.] Græcè, λελέπτυνται, extenuatæ ſunt. Optimi.] Græcè χρηστοῦ, boni. Toto animalis corpore.] Græcè, καὶ παντὶ τῷ τοῦ ζώου μορίῳ, in quauis animantis parte. Vnumquodq; animal, &c.] Grȩcè, πολὺ μὲν εὐσαρκότερον ἕκαστον ἑαυτοῦ γίνεται, vnũquodque multo ſeipſo carnoſius fit. Vel aliud.] Adijciendũ tale. Græcè enim eſt, ἤτι τοιοῦτον ἕτερον ἐν τούτῳ νόσημα ἐργάζεται. Qualitate.] Grȩcè, ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμασίας, ex ambientis caliditate.

Dogma Dioclis, ſudores eſſe præter naturam.

APHORISMVS XVI.

Αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοισι, καὶ τοῖς ἄλλοισι τοῖσιν οὕτως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

Victus humidus omnibus febricitantibus prodeſt, præſertim verò pueris, & aliis qui hoc genere victus vti conſueuerunt.

HActenus Hipp. de Victus ratione quæ ægrotis debetur, verba fecit· nunc vero de victu, qui tam ægrotis, quàm sanis conuenit, agit. Cum autē pręcedente sententia de quantitate victus sanorum iuxta tempora anni disseruisset, in præsenti de qualitate victus cum ægrorum, tum sanorum tractat. primumq; qualis febricitantiū, atq; adeo eorū qui præter naturam affecti sunt, victus esse debeat, docet. Deinde qualis puerorū, aliorumq; qui secundum naturam se habent, inquiens: Victus humidus omnibus febricitantibus confert, quod scilicet eiusmodi affectus calidus & siccus sit. Per humidū autē victum, eum potissimū Hipp. intelligit, qui potentia humidus est: quanquam si simul etiā actu humidus ac liquidus est, plus prodest. Quapropter is victus non ea solū ratione quia humectat prodest, sed etiā quia facillimè cōcoquitur. Nam si quod concoquitur, primū liquari, deinde distribui in corp⁹ debet, ægrotus vero cibū facillimæ concoctionis desiderat: facillimè autē liquatur, concoquitur, & distribuitur quod humidū est: eiusmodi victum omnibus febricitātibus esse vtilē necesse est. Verū quæret hic quispiā, cū febris sit affectus non solum siccus, sed & calidus quî fiat vt Hippocrates febricitātibus humidū solum, & nō simul etiā frigidū victum conuenire dixerit. Respondemus: Hippocratē, qui antiquę breuitatis studiosissimus fuit, atq; adeo mire βραχύλογος, vnius contrarij mentionē facientem, alterum, vtpote omnibus notum, subaudiri voluisse. Nemo enim est tā stupidus, quin statim ex ipso nomine febris, quā πύρετον Gręci vocant, intelligat, hāc ipsam frigidum victum exigere. Vt enim Latinis febris à feruendo, ita Græcis à πυρὸς, id est ab igne, πύρετος dicta est. Ceterum variant hoc loco Græci codices. Alij enim habent, αἱ ὑγρaὶ δίαιται πᾶσι τοῖσι, &c. Quā quidē lectionē nos secuti sumus. Alij legunt, αἱ ὑγρaὶ πᾶσαι δίαιται τοῖσι πυρεταίνουσι, &c. Sed parum refert vtrā lectionem magis probes, quod humidus victus omnibus febricitātibus, quatenus febricitāt, ex ipsa contrariorum indicatione, conueniat. Et vniuersa etiam victus ratio potentia humida febricitantibus confert, Quid multa? cum febris omnis præter naturā sit, ideo victus rationē humidam frigidamq;, vtpote sibi contrariā, exigit. Vt autē ea quæ præter naturā sunt, contrariā: ita ea quæ secundum naturā sunt, similē victus rationem

Humidus vict⁹ qui.

Quęstio.

Respōsio

Febris vnde dicta. πύρετος.

Quę secundum natu

ram sunt, similia postulare.

postulát: id quod ætatis & cõsuetudinis exẽplo mõstrat Hippocrates dicẽs, humidum victum præsertim pueris, & qui eo vti assueuerunt, cõferre. Porro quum ætas sit ex iis quę natura nobis insunt, & id quod naturaliter se habet custodire, Galeno etiã nostro, libro 8. Ther.meth. teste, oporteat, cõsequitũ hanc ipsam similẽ sibi victum postulare. Quocirca cum pueri sint natura humidi, vt alibi est à nobis demõstratum, vt iisdẽ etiã cõferat humidus victus necesse est. Siquidẽ similia similibus conseruãtur. Eodẽ aũt modo & eam quæ à cõsuetudine præbetur indicationẽ, quo eã quæ ab ætate datur, Hippocrates accepit. Nam & ętas quum ex iis sit quę natura nobis insunt, vt comprehensum est, similẽ sibi victum exigit: & quæ à consuetudine sumitur indicatio, sic sumpta est, sicut ea quæ ab ætate. Quippe seruare hanc iubet, perinde ac proprium ætatis tẽperamentum. Est enim cõsuetudo, vt testatur libro 2. de Temper. cap. 5. Gal. acquisititia natura. Quod de ætate & consuetudine dictum est, id etiam de naturali temperamento, anni tempore, & regione, quod in Commentariis etiam monet Galenus, intelligendum erit.

Pueris humidum victum conferre.

Cõsuetudo.

Cõsuetudo acquisititia natura.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Salubre.

Sanorũ.] Græcè, ὑγιαινόντων. quare cõuertendum potius salubrium, q̃ sanorũ. Est aũt salubre, Gal. ca. 2. Artis med. teste, τὸ ἐπιδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγιείας, καὶ τὸ ποιητικὸν, καὶ φυλακτικὸν τῆς αὐτῆς αἴτιον, καὶ τὸ δηλωτικὸν σημεῖον, corpus quod sanitatẽ suscipere aptum est, & causa quæ eandẽ efficere & cõseruare, & signum quod hanc ipsam indicare potest. Hoc certe loco pro causa efficiẽte & conseruãte sanitatẽ, sumitũ. vt sit sensus, Deinde docet Hippocr. ꝗ indicationes victuum salubriũ ab iis quæ præter naturã sunt, petere oporteat cõtrarias: ab iis quæ secundũ naturã sunt, similes. Quocirca perspicuum fit, hic ὑγιαινῶν non significare sanorum: neq; enim qui præter naturã se habẽt, quorum hoc loco mentionẽ facit Galen. sanorũ victum, qui similis esse debet, sed cõtrarium potius postulát, qui salubris, eo ꝗ sanitatẽ efficiat, & non sanus dicitur. Ita etiã victus eorum qui naturaliter se habẽt, salubris appellatur, eo ꝗ sanitatẽ cõseruet. Rectissime igitur Galenus vtrunque victum, nẽpe cõtrarium & similẽ salubrem nominauit: quòd hic conseruare, vt cõprehensum est: ille vero efficere sanitatẽ possit. Hinc etiã cõstat, ꝗ id quod præter naturã se habet, at-

ὑγιαινά.

Salubris victus.

que adeo ægrotum eſt, ſalubre dici queat, minime aũt ſanum. ſunt enim ſanum & ægrotum inter ſe contraria. Morbi.] Græcè, τὰ πάθη, mala. Differt enim pathema à morbo, quod is ſit ex numero permanentiũ & cõſtantium: pathema vero in ipſo fieri eſſentiã ſuã poſſideat, quemadmodũ copioſiſsime Galenus lib. 2. Ther. meth. & cap. 1. libri de Sympt. differẽtiis monſtrat. Nos quoq; in noſtris in Galeni de Tuenda ſanitate libros Annotationibus, plura hac de differentia diximus. Diſpoſitione.] Græcè, διάθεσιν, affectu. parũ enim Latina vox eſt in hac ſignificatione diſpoſitio. Interpres enim perpetuo pro affectu vtitur. Quod hic ſemel monuiſſe ſatis ſit. Ad ambos affectus.] Græce, εἰς ἄμφω τὰ πάθη, ad vtraq; mala, ſeu pathemata. Verum ſi quid per verba.] Græce, εἴ τι μὴ ῥητῶς ὠνόμασται, ſi quid palam, ſeu ad verbum non eſt dictum, expreſſúmue. Quæcunq; probari merentur.] ὅσα δὲ ἄμεμπτα, quæcunq; reprehenſione vacãt. Sic paulo pòſt, vbi interpres conuertit improbãda, Græce eſt μεμπτὰ, id eſt, reprehendenda, vel reprehenſione digna.

Morbus et pathos differunt.

Diſpoſitio non ſignificat idem quod affectus.

APHORISMVS XVII.

Καὶ οἷσιν ἅπαξ ἢ δὶς, ἢ πλείω ἢ ἐλάσσω, καὶ κατὰ μέρος. δοτέον δέ τι καὶ τῷ ἔθει, καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ.

Et quibus ſemel aut bis offerendũ ſit, & pluráne an pauciora, particulatim animaduertendum. Dãdum vero aliquid conſuetudini, tempori, regioni, & ætati.

QValis debeat eſſe eorũ quæ ægrotãtibus offerũtur modus, hoc in Aphoriſmo Hipp. monſtrat. Neq; enim ſatis eſt ſcire, quod huic plus vel minus ſit dandũ, aut quod illi humectãte vel exiccãte victu ſit vtẽdũ: ſed neceſſe eſt cognoſcamus, nũquid ſemel aut ſæpius qualibet die vel nocte, plura vel pauciora particulatim ſint exhibẽda. Siquidẽ debẽt hę duæ voces, plura vel pauciora, cum iis duab. ſemel & bis copulari. Quãdo vero plura vel pauciora ſæpius, aut raro, vel ſemel cibum offerre particulatim cõueniat, à morbo & viribus ægrotãtis diſcendũ erit, quemadmodũ idipſum in Commen. Galenus copioſe oſtendit. Præterea modus cibi offerendi

Modus cibi ſumẽdi quibus metiatur rebus.

ſumitur etiã à conſuetudine ægrotãtis, tẽpore anni, regione, & ætate: poſt quidẽ iam dictas duas, quæ à morbo & viribus ægrotãtis petũtur indicationes, quę quidẽ primę & maximæ ſunt. Hinc eſt quod Hipp. dixerit, dandũ eſſe aliquid anni tẽpori, ætati, & ſimilib⁹: vt nimirũ diſerte innueret, vniuerſam victus rationẽ non ab his tãtum eſſe petẽdam, ſed potiſsimũ à morbo & viribus. Quomodo autẽ ab iis quatuor poſterioribus modus offerẽdi cibi metiendus ſit, abunde in Comm. Galenus explicat, ita vt neceſſe non ſit noſtra accedere. Quod vero ad conſuetudinẽ attinet de ea quidẽ diligentiſſime & copioſiſſime ſcribit Hippocrates libro 2. de Victu acut. morb. aph. 22. & ſequentibus multis.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Neceſſariũ.] Gręce eſt, ἀναγκαιότατα, maxime neceſſariũ. Siue omnino.] Græce, ἅπαξ ὅλως. ſemel, in vniuerſum.

Alimẽtum cõfertum. ἐπίκρασις. Totã ſimul, &c.] Gręce, εἰς ἅπαξ ἀθρόον πλῆθος, ſemel confertã copiã. Eſt itaq; alimentũ ἀθρόον, quod repẽte vniuerſum datur. Contẽperamentum.] Græce, τῆς ἐπικράσεως. Eſt aũt ἐπίκρασις, Galeno lib. 9. Ther. meth. cap. 10. autore, vitioſi ſucci curatio: quæ quidẽ fit dum paulatim vitioſus humor vacuatur, & bonus vicisſim ſenſim acpaulatim apponitur. Hinc ἐπικρασικὰ medicamẽta eidẽ dicuntur, quæ humorũ acrimoniã tẽperant, aut humores vitioſos retũdunt, vt alibi quoq; docuimus. Humores autẽ naturales ſe modice habuerint.] Græce, συμμετρία δὲ τῶν κατὰ φύσιν εἴη χυμῶν, commoderatio vero eorum humorum quę naturaliter ſe habent, fuerit.

ἐπικρασικὰ medicamenta.

Cóconquere.] Gręce, κρατεῖν, ſuperare. Neq; multi alimẽti, &c.] Gręce, μηδὲ πολλοὺς τῆς τροφῆς ἡμῖν καιροὺς παρεχόντων, neq; multas alimẽti occaſiones pręſtiterint. Vt quibus non multa fiat euacuatio.] Eorũ videlicet quæ ſecundum naturã in corpore continẽtur. Nã hyeme, vt dictũ eſt ſuprà Cõm. 15 non ita multum deflui: ac difflat vt æſtatis tempore: in qua non modo ſupuacua & excrementa, verumetiam ea quæ ſecundum naturã in corpore continentur, æqualiter vacuãtur.

APHORISMVS XVIII.

Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον.

Cibos æſtate & autumno difficillime ferunt: hy-

eme facillime: vere secundo loco.

NOn est vsus hoc loco ταυτολογίᾳ Hippocrates, vt nõnulli falso existimãt. neq; enim hic Aphorismus idem est cum 15. cuius initiũ est, Vẽtres hyeme & vere, &c. Siquidẽ illic de sanis locutus est, hic aũt de ęgrotis. Nã quum in præcedẽte aph. docuerit, in victus ratione ægrorũ dandũ esse aliquid tẽpori: hoc loco qua ratione idipsum sit intelligendũ mõstrat, æstate & autumno, qui æstatẽ mox sequitur: inquiẽs ægrotos difficillime ferre cibos, ꝙ iis tẽporibus calor innatus, cuius officiũ est coquere & cõficere cibos, exiguus sit. Aestate quidẽ, ꝙ calor ambiens natiuũ calorẽ discutiat: Autũno vero, ꝓpter eius inæqualitatẽ, & quia caloris natiui imbecillitas æstate contracta adhuc durat. Quapropter iis tẽporibus parũ cibi, & sæpius dãdum est. Contrà hyeme, quia calor innatus plurimus est, ideo tum cibos facillime ferũt. Dandũ itaq; hoc tẽpore raro, & plurimũ cibi. Verno tẽpore calor natiuus non ita imbecillus est vt in æstate, nec ita robustus vt in hyeme. Proinde nec facillime nec difficillime tum ægrotãtes cibos ferũt, sed facile. Quod Hippocrat. hac voce δεύτερον innuere voluit: quasi diceret, vere non facillime, ꝑinde atq; hyeme, neq; difficillime vt æstate cibos ferũt, sed medio modo, seu secũdo loco post hyemẽ: hoc est, facili⁹ q̃ in æstate aut autũno, ꝙ scilicet vel ipsum sit temperatum.

Hipp. non vsus ταυτολογίᾳ.

Aestate & autumno cur ægri difficillime cibos ferant.

δεύτερον.

APHORISMVS XIX.

Τοῖσι ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι, μηδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῆς κρίσεως.

His qui per circuitus accessiones habent, nihil dare, neque ut quicquam assumant cogere, sed adiectioni ante iudicationem subtrahere oportet.

IN hac postrema de victus ratione sentẽtia, Hipp. modũ vsus ciborũ, hoc est quomodo particulatim offerre cibũ ęgrotantib. oporteat, ex ipsis accessionib⁹ esse discẽdũ mõstrat, inqẽs: His qui accessiones habẽt per circuitus, hoc est, Gal. interpr̃te, τεταγμένως, ordinatim, nihil dare oportet: ꝙ sci

Mod⁹ vsus ciborum.

Per circuitus.

licet tum natura tota sit in cõcoquendo morbo. Quare ad cibos conficiẽdos non est auocãda: sed pmittendũ plane est, vt cõcoctioni morbi vacare nullo prsus obstãte posit. Cæterũ quum dicit, qui accessiones per circuitum obtinẽt, diserte significat, q̃ hæc sententia non sit prius eadẽ cum vndecima, cuius initiũ est, In accessionib. abstinere oportet. ibidẽ enim simpliciter de omni accessione loquitur: hic verò de ea tantum quæ certo quodã ordine fit. Et hic iterũ per accessionẽ, vt suprà Aph. 12. deterius circuitus ipsius tẽpus, id est, principium, augmentum, & vigorem intelligit. His enim temporibus pter causam iam expositã nihil est dandum. Neq; etiã vt aliquid tum ægrotãtes assumãt, sunt cogẽdi. Si enim quicquã dederis, τῷ νοσοποιῷ αἰτίῳ προσθήκης αἴτιος γενόμενος, αὔξησεις τὸ νόσημα, ait Philotheus. id est, causæ morbũ efficiẽti aliquid adiicies, atq; adeo morbum ipsum augebis. Proinde adiectionibus potius ante iudicationes erit subtrahendũ. Per adiectiones, quas ille προσθέσεις vocat, non aliud intelligens, nisi cibos qui offeruntur, quorum quantitati ante accessionẽ esse subtrahẽdum monet. Siquidẽ iudicationem hoc loco significare accessionem, Gal. in Comm. & Philotheus iis verbis ostendit, κρίσιν ἐνταῦθα ἱπποκράτης λέγει καλαχρώμενος τὸ παροξυσμόν. Neq; id quidẽ temere fecit Hippocrates. magna nanq; ex parte Gal. lib. 1. de Dieb. decret. teste, in accessionibus iudicationes accidunt. Quid verò proprie hæc vox κρίσις medicis denotet, sect. 2. Aph. 13. docebimus.

Accessio quid.

προσθέσεις.

Iudicatio κρίσις.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Principia earum oportet obseruare.] φυλακτέον δὲ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, initia earum sunt cauenda. φυλακτέον enim verbale est à tertia psona præteriti pasiui πεφύλακται, cuius presens φυλάττομαι, quod significat deuito & caueo. Quare cõtendit hoc loco Galenus, principia accessionũ esse cauenda, ne scilicet iis iam factis, aut paulo post futuris, cibum ęgrotãti offeramus. Non igitur satis bene interpres φυλακτέον conuertit obseruare, ambiguam eius dictionis significationem non admodum perspectam habens.

φυλάττομαι.

APHORISMVS XX.

Τὰ κρινόμενα, καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μὴ κινέειν, μηδὲ νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείῃσι, μήτ'

ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾶν.

Quæ iudicantur, & indicata sunt integre, non mouere, neque nouare vel medicamentis, vel aliis irritamentis, sed sinere oportet.

HActen⁹ Hippocrates breuitate summa qua potuit, quę medico in victus ratione obseruãda sunt, docuit. Nũc alio sese trãsferens quãdo in morborũ iudiciis naturæ sit succurrendum atq; opitulãdum, & quãdo minus, ostendit. Non opitulãdum aũt, quãdo natura ipsa valida est. atq; adeo iam iudicat, aut paulo antè iudicauit pfecte morbum. Totum enim tum naturæ permittendum erit, neq; quicquam à medico agendum, nisi vt victum conuenientem, quemadmodum in iis quæ præcedunt sententiis expositum est, instituat. Hinc est quod Hippocrates dicat, quæ adhuc iudicantur, aut iam, ἀρτίως, τουτέστιν αὐτελειτῶς, καὶ αὐτοτελῶς, Galen. & Philotheo testibus, id est, integre & pfecte iudicata sunt, non mouere neq; nouare oportet, vel medicamẽtis purgãtibus (qppe φάρμακεία, Gal. & Philot. testib. idẽ quod κάθαρσις Hippocrati passim significat) vel aliis incitamentis, sed sinere oportet. Non mouendi itaq; humores quos nunc natura magno conatu expellere studet, ne scilicet naturæ actionẽ turbemus, atq; adeo per viã minus conuenientẽ humores noxios vacuemus. Neq; etiã postq̃ natura integre iudicauit morbũ, eius actionẽ vel medicamentis purgantibus, vel aliis irritamentis, hoc est, pręsidiis quibus noxiũ humorẽ educimus, vt est venę sectio, vomitio, clysteres, vrinã & sudorẽ eliciẽtia, nouare cõuenit. Nam quorsum attinet post integras & pfectas naturæ vacuationes, alias instituere? Neq; etiã vlla ratione cõmittendũ, vt corp⁹ iam ꝑpter eã quę pręcessit vacuationẽ abũde imbecillũ, medicus ꝑ sequentẽ aliãue reddat imbecillius. Quocirca quũ oĩa à natura ipsa recte fiũt, aut facta sunt, nihil medico agendũ erit, sed vniuersa illi ꝑmittenda. Verũ nõ temere adiecit Hipp. ἀρτίως, hoc est, cumulate, perfecte, integre, atq; sufficiẽter. Quippe nisi præcesserit perfecta iudicatio, nihil impedit quin ea quę relicta sunt ab impfecta iudicatiõe, educere medic⁹ possit: imo cessare nõ debet, qn ea q̃ relicta sũt, vacuet. Nã q̃ relinquũt post iudicationẽ, vt infrà ait,

Quãdo in morborũ iudiciis naturæ opitulãdum.

ἀρτίως.

φαρμακεία

Humores quos natura expellit, nõ mouendi.

Irritamẽta

ἀρτίως cur adiectum.

2. Aph. 12. recidiuam faciūt. Vbi igitur imperfecta iudicatio fuerit, hoc
Impfecta est, Galeno lib. 1. de Dieb. iudicat. autore, vbi à morbo quip-
iudicatio. piam relictum fuerit, ab ipso medico subinde vacuandū erit.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Quādo totum sit permittendū, &c.] Græce, ὅτι μὲν ἐπιτρεπτέον ἐστὶ τῇ φύσει τὸ πᾶν αὐτῇ περὶ τὸν νοσέοντα διαπράττεσθαι, quādo naturę permittendū sit, vt ipsa vniuersa circa ægrotantē faciat. Apud antiquos.] Græce, παρὰ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς, apud alios veteres. An quæ scilicet per omnia bene fit.] Græce, ἢ δηλονότι καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, καὶ μηδὲ εἷς ἀριθμὸς ἐλλείπει τῶν κριτικῶν, Num scilicet in qua omnia ꝓbe fiūt, & nullus numerus deficit decretorius. Per euacuationē inferiorē.] Legendum simpliciter, euacuationē. Quippe Græce est, πρῶτον μὲν τὴν ἀμείνων, ἢ κατὰ κένωσιν ἢ κατὰ ἀπόστημα. Bifariā enim morbi iudicantur, nempe excretione, aut abscessu. Excretiones autem seu euacuationes, quibus iudicātur morbi, sunt variæ. Vel enim vomitu, vel alui fluxione, vel sudoribus, vel vrinis, vel sanguinis è naribus ꝓfluuio, vel hæmorrhoidibus, vel mensiū promanatione finiuntur. Quapropter interp̃s non sine magno errore ad inferiores tantū excretiones retulit, quod de omnib. iam dictis Galenus ꝓtulit. Humor noxius.] Addendū, & redundans. Græce enim legitur, ἢ κατὰ τὸν λυποῦντα, καὶ πλεονάζοντα χυμόν. Tertio loco quæ recto fit tramite.] Græce, καὶ τρίτον ἡ κατ' ἴξιν, ἢ μή. κατ' ἴξιν δὲ αὐτὸς ὀνομάζει, τὸ κατ' εὐθυωρίαν, Tertio loco quę κατ' ἴξιν, hoc est, recto tramite, q̃ quæ non recto tramite ꝓcedit. κατ' ἴξιν vero ipse nominat, quod è directo procedit. Vsum etiā huius phrasis, quam peculiariter præ cæteris Gręcis vsurpat Hippocrates, multis aliis locis explicat Galenus, p̃cipue aūt lib. 2. de Curandi rat. ad Glauc. & de Curandi ratione per venæ sectionē: & in fine libri 3. de Iudiciis, vbi id iudicium quod κατ' ἴξιν fit, ei quod diuersa ratione accidit, præfert, & in commentariis sequentis aphorismi.

Bifariā iudicantur morbi.

Erratum interp̃tis.

κατ' ἴξιν.

APHORISMVS XXI.

Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ ἡ φύσις, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων.

Quæ educenda sunt, eò duci per conferentia loca debent, quò maxime tendit natura.

PRecedēte sentētia docuit Hipp. ea quę iudicāt, aut iudicata sunt integrè, nō esse mouēda à medico. Nunc vero qd medico sit faciēdū, vbi noxia non integrè à natura expelluntur, exponit: vacuāda nimirū esse ea quæ adhuc in corpore sunt noxia, monēs, non tamen ꝑ quęuis locū, sed eū qui vacuationi confert, quò maxime natura ipsa tēdit. Quibus verbis Hipp. medicū hortatur initio, vt diligenter naturā ipsam, cuius quidē minister est, vt ait Gal. cap. 87. Artis medicę, in expellendis humoribus noxijs imitetur, vt quæ fere semper per cōmoda & idonea loca, eosdē vacuet. Debet igitur & ipse quęcunq; sunt in corpore noxia, nō nisi per cōferētia loca educere. Nō autē temere adiectū est, Per conferētia loca. His enim verbis Hipp. vult, vt medicus naturā in iis quæ recte ab ipsa fiunt, imitetur, quemadmodū copiosius Gal. lib. 1. Epid. sect. 2. constit. 3. Comm. 42. docet. Quę vero sint loca vacuationi conferentia, monstrat in Comm. Gal. & cap. 94. Artis medicæ. Deinde hortatur, vt naturæ humorē noxium expellere conantis, motum animaduertat. Nā si idoneus fuerit, ei struendo viam adminiculari oportet. Sin minus conueniens & idone⁹, vt si ad partē aliquam principatū in corpore obtinentē humores noxios detruserit: hunc quidē motū ꝓhibere, atq; humores noxios transferre & reuellere. Quod alibi, nēpe lib. 6. Epid. Par. 2. Aphor. 17. breuissime ijs etiā verbis innuere voluit: Ea, inquiēs, quæ quò nō expedit repūt, reuellere oportet. Sin quo decet, iis viam struere, vt singula eò repant, conuenit. In cuius sententiæ enarratione studiosi multa ad institutum facientia, in nostris Comment. reperient.

Quid medico faciēdū, vbi noxia nō integre à natura expellūtur.

Medicus naturę minister.

Loca vacuationi cōferētia.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Quænam vnquā.] Græce, τίνα δή ποτ' ἐστὶν ἃ δεῖ ἄγειν, quęnā illa sunt quæ ducere oportet? Neq; iudicētur.] Gręce, μήτε κρινόμενα, neque iudicantur. Humoris motū.] Græce, τὴν ῥοπὴν τοῦ χυμοῦ, humoris inclinationē. Cutis vniuersa.] Quod ca. 4. lib. de Morborū causis, Galen. iis verbis etiā docet: Quū cutis ipsa nullius actionis, sed vsus duntaxat gratia sit creata, nō ab re ijs quæ fūctiones ꝑficiunt, facta est imbecillior. Est enim veluti operculū quoddā ac natiuū animalis tegumentū, quippe quæ non coctionē, nō cibi distributionē per corpus, non sanguinis generationē, non pulsū, nō respirationē, non motū voluntariū animanti præbet, & vt summa-

Cutis vniuersa corporis excrementa suscipit.

tim dicam,nullo penitus munere fungitur. Præterea cum sit omniū partiū extrema,haudquaq̄ absurdū videri debet,ꝙ vniuersi corporis suscipiat excremēta. Recto tramite.] Græce,κατ' ἴξιν,è directo. Quod ipsemet interp̄tatur,κατ' εὐθὺ τȣ͂ πεπονθότος μορίȣ, èdirecto partis male affectæ. Dānum.] Græce,βλάβη,noxa. Quàm morbus qui iudicatur.] Græce,τ̀ τȣ͂ κρινομένȣ νοσήματος ἀξίας,q̄ morbi qui iudicatur dignitas expostulet. Vbi hepar humores infestāt.] Quando autē iecore male affecto humores per ventrē, & quādo per renes & vesicā sint educēdi,docet Gal. lib.2. ad Glauc. cap. 7.& lib.7.Ther.meth.cap.vlt. Et lib.13.cap.9.ad quæ loca perlustranda lectorem ablegamus. Adminiculari.] Græce est,ὑπηρετεῖν τε ἅμα,καὶ συνεργεῖν,ei ministrare, simulq́; operari conuenit. Quod Hippocrates etiā faciendum suadet libro 6.Epid.Part.2.Aph.3.vbi ita scriptum reliquit, Aliū humorem non exeuntem educere oportet, exeuntem verò coeffundere,& similiter operari.

κατ' ἴξιν.

βλάβη.

APHORISMVS XXII.

Πέπονα φαρμακεύειν,καὶ κινέειν μὴ ὠμὰ, μηδ' ἐν ἀρχῇσιν,ἢν μὴ ὀργᾷ·τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ.

Concocta purgante medicamento vacuare, atque ea quæ non sunt cruda mouere oportet, neque in principiis morborum,nisi humores turgeant. Magna vero ex parte non turgent.

SVperiore sentētia per quem locū noxij humores sint vacuādi,Hipp.generatim mōstrauit. Nunc speciatim de ea vacuatione quę per purgātia fit medicamēta agit,docetq́; quo maxime tēpore huius præsidij vsus esse cōuenientissimus posit:tum scilicet vbi ea quæ cruda sunt,cōcocta fuerint. Cauendum etiā monet,ne in morborum principiis,nisi turgeāt humores,medicamēta purgātia ꝓpinemus. Pro pleniore aūt huius sententiæ intelligētia, quum hic cōcoctorum & crudorum,veluti cōtrariorum,mētio fiat,initio quid sit cōcoctio,nobis dicendū erit. Eo enim abunde ꝑspecto,facile quæ cruda sunt intelligemus. Est igitur concoctio nihil aliud nisi alteratio quæ ab innato corporis calore fit. Ea autem

Vacuationis per purgātia medicamēta tēpus cōuenietissimū

Cōcoctio quid.

duplex, Galeno lib. 1. Epid. sectione 2. cõstitutione tertia au tore, existit. Vna eorũ quæ secundũ naturã se habent, vt est cõcoctio qua in vẽtriculo cibus cõmutatur, aut in visceribus & vasis qui inibi generatur humor, vnde pars queuis nutritur. Hanc Galenus lib. de Sympt. differ. & lib. 2. de Naturalibus facult. definit esse, ciborum seu alimentorum in propriam ac conuenientẽ eius quod nutritur qualitatem alterationẽ. Hæc proprie Græcis πέψις nominatur. Porro quæ in ista alimenti cõcoctione alterationéue citra sanguinẽ substiterunt, nec exactã elaborationem sunt adepta, Hippocrati et Galeno ὠμὰ, hoc est, cruda nominãtur. Sic cruda definit Galenus lib. 4. de Tuenda san. cap. 4. vbi ex ꝓfesso crudorũ curationem pertractat. Sunt aũt omnes illi humores, qui citra sanguinẽ subsistunt, perfectáq; elaborationẽ non attingunt, frigidi & crassi: quod loco iam citato, & lib. 1. de Alim. facul. cap. de Tritico, Gal. manifeste ostẽdit, succum crassum & frigidum ꝓprie crudum nominari scribens. Quum itaq; crudi humores crassi & frigidi sint, recte Hippocrates statuit, eos non nisi vbi fuerint cocti, medicamento purgãte vacuandos, aut quomodolibet, nẽpe per vrinã, sudorẽ, exercitia, balnea, & id genus alia præsidia esse mouẽdos. κινέειν itaq; verbũ generatim omnia iam dicta auxilia excludit, quippe singula aliqua ratione corpus cõmouent. Huius verò rei rationẽ exponit Gal. lib. 4. de Tuend. san. cap. 5. vbi ita scribit, Deiectio in iis qui crudis humoribus in primis venis abundãt, cruciatus circa vmbilicum & mordicationes creat, animiq; deliquia, cum eo quod nec notatu quidpiã dignum educit: quãdo crudi omnes humores pigri, atq; ad motum inepti, ꝓpter crassitudinẽ frigiditatẽq; sint. Quo fit vt etiã omnis angustas vias obstruãt, per quas id quod medicamentum deiicit, ferri ad aluum debeat: itaq; nec ipsi educuntur, & aliis sunt impedimento. Id quod sane Hippocrates illo oraculo præcauit, quo breuissime præcipit, Concocta purgante medicamento tentanda esse, non cruda. Eadẽ de causa, nec exercitare, nec omnino mouere, sed nec lauare expedit eos qui in primis venis crudorum copiam habent. Siquidẽ omnes id genus motus succos illos in totum corpus agunt. Seruandi igitur hi sunt in omni quiete, dandáque ipsis cibus, potio, medicamẽtaq; sunt, singula eius generis quæ attenuẽt, dissecent, & cõ-

Cõcoctio duplex. Naturalis

πέψις.

Cruda quæ.

Humor crudus.

Crudi humores cur non mouendi.

„ ficiant ſuccorum craſsitudinē, idq; citra manifeſtum calorē. Nā qui excalefacti vehemētius ſucci ſunt, hi in omnē corporis partē feruntur. Hæc ille. Hanc quidē concoctionem, de qua nūc loquimur, ſoli crudi ac pituitoſi humores, vtpote qui infra ſanguinem ſubſiſtunt, & minime bilioſi, exigunt, quæ quidē quiete, ſomno, boni ſucci cibis, molli frictione, tēperato balneo perficitur, Galeni in loco paulo ante producto teſtimonio. Hæc enim omnia quatenus innatū calorem roborāt, concoctionē iuuāt, non autē efficiūt. Nam, vt ex definitione concoctionis, quam ſupra poſuimus, liquet, concoctio à ſolo fit calore natiuo. Quod etiā abunde teſtantur ea quæ ſcribit Gal. lib. 5. de Simpl. medicamen. facul. cap. 5. vbi naturales alterationes ſeu concoctiones ab innato fieri calore, ab externo autē iuuari, diſertè tradit, vtiturq; verbo ἐπικουρεῖται, quod auxiliatur ſignificat. Sic in fine libri de Conſtitutione artis medicæ, quietē, calefactionē moderatā, boni ſucci ciborū mediocrē eſum, & vini moderatè calidi potionem ἄγειν ἐς πέψιν, ad concoctionē inuitare, quod ſcilicet calorem natiuū augeant, ac eidē robur addant, tradit. Quapropter externorū quidē adminiculo natiuus calor foueri & augeri poteſt, ſicq; eū etiā augent ac fouent ſerapia quædā, & alia medicamēta mediocriter calida: ſed calor natiuus eſt qui ſubinde concoquit. Ex ijs omnib. perſpicuū fit, quid ſentiat Gal. cū lib. 5. Aphor. Cōm. 22. calorē externum cōcoquere ſcribit. Nā eius loci interpretatio ex lib. 5. Simpliciū petenda erit, vbi iuuari concoctionem à calido externo aſſerit. Concoquit igitur calor extern⁹, non quidē quod concoctionem efficiat: ea enim ſolius caloris natiui, vt diximus, actio eſt: ſed quia calorē natiuū, qui coctionem efficit, foueat, augeat, iuuet. Sed inſtabit hic quiſpiam, atq; Galeni nobis locū qui eſt in lib. 1. Epi. ſection. 2. conſt. 3. Comment. 41. obtrudet, vbi ſupradicta omnia auxilia coctionem efficere, apertè ijs verbis monſtrat, εὔδηλον δ' ὅτι πεπασμοὺς ἐργάζεται τὰ συμμέτρως θερμαίνοντα πάντα, τὰ μὲν ἐδέσματα, τὰ δὲ καταντλήματα καὶ καταπλάσματα. καὶ τρῖψις δὲ μετρία, καὶ λουτρὸν, ἐκ τούτου τοῦ γένους εἰσίν, Manifeſtū quod concoctiones efficiāt omnia quæ mediocriter calefaciunt, tū cibi, tū fomenta, & cataplaſmata. Frictio item mediocris, ac balneū eius etiam generis eſt. Cui ita reſpondemus: Quādo de ijs quæ aliquid efficiunt ſermo eſt, diligēter diſcer

Coctionē iuuantia quæ.

Coctio à calore natiuo.

Calorem externum concoquere, quomodo intelligendum.

Obiectio.

Reſpōſio.

nendū erit, Galeno etiā ipso lib. 1. de Simpl. medicam. facul. cap. 2. & 3. monitore, vtrum per se & propria facultate, an ex accidente idipsum efficiant. Cum itaq; prædicta concoctionē efficere Gal. afferat, intelligendum erit ex accidente, hoc est secundo, & aliquo alio, calore nimirū natiuo, quē hęc ipsa fouent & augent, interueniente. Calor autem per se & primario coctionē efficit. Simile est quod Hipp. de aquæ frigidæ perfusione in distensionis curatione scribit lib. 5. Aphor. 21. Hæc enim ex accidente, reuocādo scilicet calorē, calor autem per se distensionem sanat. Cæteru altera concoctio partim naturalis, partim præter naturā existit. Ab innato enim, vt prior, fit calore, non tamē ab eo qui planè vincit: quod scilicet non ex materia quæ prorsus benigna sit, & animāti familiaris fuit, neq; tamen etiā omnino aliena. Hæc nihil aliud est, nisi humoris morbū efficiētis alteratio. Quare cocta hac ratione dicūtur, quęcunq; à natura ipsa euicta sunt. Cruda verò, quę non sunt euicta. Cuius rei testis est Gal. qui li. 1. Epi. sectione 2. constit. 3. Comment. 42. ita scriptū reliquit, Quēadmodū natura morbificas causas superante cōcoctiones fiunt, ita nō superāte, contraria. Et iterum lib. 2. de Victu acuto. Comment. 44. vbi ait concoctionē esse, cum natura causis fortior fuerit, permutaueritq; eas suo robore. Ibidē etiā disertè docet, cocta esse, quæ à natura ipsa sint deuicta: cruda contrà, quæ minime. Hac quidē ratione excrementa, catarrhum, coryzan, fluentes ex ijs ichores, & humiditates quę in lippitudine emanant, aut crudas aut coctas esse dicimus. Ad hunc modū & bilē crudam, vel coctam esse pronūciamus, vt loco citato Gal. fusius monstrat, vbi quoq; crudā bilem flauā admodum esse, & acrem & malè olentē: coctam autē pallidiorem, & minime malè olentē scribit. Quæcunq; igitur hoc modo cruda sunt, neq; medicamentis purgantibus vacuāda, neq; quomodolibet mouenda esse, præcipit Hipp, sed expectandā concoctionem: quod tum naturam ipsam habeamus euacuationi adminiculantē. Quippe ipsa post concoctiones, vt in Commentarijs, & lib. 4. Aphoris. Comment. 22. testatur Gal. humores discernit, & postea euacuat. Hinc nō temere, sed prudenter admodum lib. 4. Vict. acut. Aphoris. 19. sic scriptum reliquit Hippocrates, Quicunque statim inter morbi initia phlegmone obsessas partes medicamento soluere co

Altera cōcoctio partim naturalis, partim præter naturam.

Cocta & cruda quæ.

Bilis cruda & cocta.

,, nătur,ii à parte intensa inflămataq; nihil auferũt.affectus e-
,, nim ꝙ crudus sit,nõ cedit. Quę vero morbo resistere possũt,
& sana sunt,absumũt.Porro ex iã dictis facilis est ad eã quæ-
stionẽ respõsio,nũ scilicet bilis vt cõmode vacuetur,concocti
onẽ exigat necne?Nã cũ ea quę à natura nõ sunt euicta,me-
dicamentis purgantibus minime vacuãda sint:bilis aũt inter-
dum,vt iã demonstrauimus,sit huiusmodi,cõsequitur, & hãc
ipsam exigere cõcoctionẽ.Non est aũt euicta à natura quã-
do excãdescit,,acris est,& hominẽ exurit,quaꝓpter tum ex-
pectanda est eius cõcoctio,dãdaq; serapia,& alia medicamẽ-
ta quę ei⁹ calorẽ ac feruorẽ restinguãt atq; cõcoquãt,hoc est
alterent.Siquidẽ hac ratione cocta,& veluti subacta,ac edo-
mita,naturęq; obsequẽs reddita bilis,absq; molestia minori-
q; negotio ad cõuenientia euacuationis loca à purgãte medi
camẽto trahetur.Ea de causa ante purgationẽ zulapia dilucu
lo ꝓpinanda esse ieiunis,donec in vrinis decẽs apparuerit cõ
coctio,hoc est donec à natura superata fuerit bilis.Actuarius
etiã in lib. suo de Compos.medic.hortatur.Non aũt vt cras-
sitiẽ adipiscatur,quẽadmodum Auicenna,& hũc sequẽtes iunio
res medici,non sine magno errore arbitrati sunt.Quẽ quidẽ
errorem abunde satis lib.2. nostrorũ Paradoxorum cap . 11.
& cap.20.Compendii nostri confutauimus.Nõ requirit igi-
tur flaua bilis vt crassior fiat, cum crassitiẽ attractioni medi
camenti purgantis & pulsioni naturæ obsistere euidentissi-
mum sit.Quod ea etiã quæ per sudores & vrinã vacuantur,
satis mõstrãt:quippe cũ ea per angustos meatus ferri necesse
sit,nõ possunt nisi attenuata fuerint,ꝑ has vias educi. Quod
si vero quispiã instabit,nobisq; Aristotelẽ obtrudet, qui lib.
4.Meteor.cap.2.scribit ea quæ concoquũtur crassiora euade
re,aridioraq; reddi:respõdeo,verũ quidẽ esse. siquidẽ omnia
quę à calido patiuntur,euaporante nimirũ humido,aliquali-
ter crassescere.Non tamẽ ea de causa statim inferẽdũ est, te-
nuitatẽ,vacuationi obsistere,atq; ex vsu esse crassitiẽ:verũ id
potius,ad expeditã vacuationẽ requiri cõcoctionem,quę ni-
mirum crassitiẽ quampiam nequit effugere,quæ tamen eius-
modi erit,vt vacuationi ipsi non obsistat.Nã nisi sic colligas,
cogeris fateri,nec pituitã,nec atram bilem coctas & euictas
iam à natura,vacuationi idoneas esse:quod scilicet ꝑ conco-
ctionem crassiores euaserint. Pari ratione omnia excremẽta

An bilis vt commode vacuetur, concoctionẽ exigat.

Bilis nõ euicta à natura qualis

Bilis nõ eget crassitie vt educatur.

Crassitiem attractiõi medicamẽti purgãtis obsistere.

Obiectio.

Respõsio.

cocta ad euacuationem esse ineptiora quã cruda, si aliter col ligas, fatearis necesse est: quod q̃ sit absurdum, nemo est qui nõ intelligat. Atq; hæc de cõcoctis & crudis nũc dixisse satis sit. Cęterum vetat etiam in præscripta sẽtẽtiã Hipp. ne in principiis morborũ per purgãtia medicamẽta, aut quomodo-libet aliter noxia vacuemus: quod scilicet tum omnia adhuc cruda sint, quando exquisita concoctio, Gal. lib. 3. de Iudiciis cap. 5. teste, vigoris tempore fiat. Hinc est quod natura etiam ipsa nunquã in morbi principio, dũ crudi adhuc sunt humores, vllã vacuationem instituat. Huius igitur cũ medicus minister sit, nõ debet & ipse in principio morbi dũ adhuc omnia cruda sunt, purgantib⁹ medicamẽtis vti, quia hæc ipsa medicamentis nõ obediunt, grauiaq; ea de causa symptomata excitãt. Nisi humores noxij turgeant: tũ enim in principio etiã morbi nondũ coctis humoribus medicamento vti purgãte licebit, ne scilicet humores parũ stabiles, & ab vna parte ad aliã sine ordine moti, ad principem aliquã partem decũbant. Siquidem turgere, vel vt Hippocratis verbo vtamur, ὀργᾶν, Galeno libro 8. de Composit. medic. κατὰ τόπους cap. 1. teste, nihil aliud est, quàm motum ad excretionem impelli, qui nondum firmam aliquam inclinationẽ ac stationem ad vnã partẽ habet. Vel clarius, quemadmodum in libello cui titulum fecit, Quos purgare oporteat, cap. 5. interpretatur, turgere humores dicuntur, cum motu impetuosiore ac concitatiore correpti à partibus in partes defluunt, statimq; initio morbi hominẽ dolore afficiũt, irritantes, quiescereq; nulla ratione pmittentes. De huius verbi significatione in Comm. & lib. 4. Aphoris. Comment. 10. Galenus fusius agit. Magna autẽ ex parte (id enim τὰ πλεῖστα Græcis significat) humores nõ turgent. Quibus verbis diserte innuit, raro accidere vt humores mobiles ab vna parte ad aliã trãsfluãt, sed plerunq; esse in parte aliqua firmos ac fixos: ideoque non esse in principiis morborum purgandũ, nisi rarissime, hoc est quãdo humores turgent. Non est autẽ purgandũ inter morborum initia, modo humores haud turgeant, neq; validis, neq; mitioribus (minoratiua hodie faciẽtes medicinã vocant) medicamentis purgantibus: ꝙ Hippocrates, hos ne mouendos quidẽ esse, q̃ diu crudi fuerint, præcipiat. Quocirca mirifice errare nostri temporis medicos cõstat, qui etsi validiora in principiis morborũ

In principiis morborũ non purgandũ

Humoribus turgẽtibus in principio etiã purgare licet.

Turgere quid. ὀργᾶν.

τὰ πλεῖστα.

An mitioribus purgatiõibus inter initia morbi vti liceat.

medicamenta oderunt,purgationē tamen aliquā admittunt, quę mitis admodū ſit,ac minores faciat humores noxios:qua de cauſa etiā minoratiuā appellant,vt copioſe lib.2.noſtrorū Paradox.cap.5.& libro 2. Apologiæ aduerſus Montuum,cō futatione dialexeos octauæ demonſtrauimus.Nōnulla quoque ea de re in ſequentibus ſectionibus dicemus.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Ab animalibus.[Addendum,concubitum appetentib⁹. Gręce enim eſt ἀπὸ τῶν ὀργώντων ζώων, &c. Titillantia] Gręce,γαργαλιζόμενα, titillata,paſſiue. Faſtidientes.] Expungenda penitus hæc dictio,quippe Græce eſt tantum,κινοῦντες καὶ γαργαλίζοντες. Singula vero medicamēta.&c.] vt copioſe docet Galen.lib.3. de Simpl.medicam.facul.cap. 24.& lib.1.de Naturalibus fac. Et in libello de purgantium medicamentorum facultat.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι,ἀλλ᾽ ὡς ἂν χωρέῃ οἷα δεῖ,καὶ φέρει εὐφόρως,καὶ ὅκου δεῖ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν,καὶ τοῦτο ποιεῖν,ἢν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quæ euacuantur non ſunt æſtimanda copia,ſed eo quòd talia vacuantur,qualia vacuari oportet, & æger facile fert. Atq; ubi ad animi defectionē uſq; educendum eſt,hoc quidē faciendū,ſi æger durare poßit.

Imperiti medici in vacuationib. copiā duntaxat expendūt.

REprehendit hoc loco Hippoc.ſtultam vulgi & imperitorum medicorum opinionem,qui in euacuationib⁹ copiam duntaxat eorum quæ vacuantur expendunt, parum de aliis ſoliciti.Sic hauſto medicamento purgāte,hoc tantū optant pleriq; omnes,vt crebro excernant. Hincq; adeo fit,vt nullū medicamētū datū vllam apud eos mereatur laudē,niſi quod immenſam copiā eduxerit.Vult itaq; Hippocrates , vt in vacuationib.ipſis medicus non multitudinē cōſideret,ſed hęc poti⁹ duo,nunquid talia vacuent̄ qualia vacuari decet,& nunquid æger vacuationē hāc ipſam facile toleret.Generalis itaq; hæc eſt Hippocratis ſententia,atque ad omnes corporis

vacuationes referẽda. Quare interpretes hanc vocẽ τὰ χωρέοντα perperã ad deiectiones alui tantũ cõtraxerunt, quum hæc ipsa vox omnia quæ è corpore procedunt vacuãtúrue, denotet. Est enim χωρέω Græcis procedo, ꝓgredior. Quinetiã Hippocratẽ hic non tãtum de alui deiectionibus loqui, è Galeni Comment. palã fit, qui manifestiss. verbis hanc ipsam ad venæ sectionẽ transfert. Cæterũ vbi ad animi vsq; defectũ vacuandũ erit, id quod interdũ necessitas ipsa exigit, vt diximus in comment. tertij hui⁹ Sectionis aphorismi: faciẽdum hoc quidẽ, si æger durare possit: hoc est, vbi vires satis validæ fuerint. Et loquitur de ea animi defectione hoc loco Hippocrat. quæ vacuationis ratione accidit, vt Gale. in cõment. etiam annotauit. In quibus multa alia ad huius loci pleniorẽ intelligentiã studiosi reperient, quæ nos consultò præteriuimus. Animi autẽ defectio, quã λειποθυμίην vocat Hippocrates, alio nomine ἔκλυσις, id est, exolutio, Gal. lib. 1. de Curãdi ratione ad Glauconẽ teste, dicitur. Eius hæc sunt verba, περὶ τῆς λειποθυμίας καὶ ἐκλύσεως. εἰώθασι γὰρ οἱ ἰατροὶ καθ' ἑνὸς πράγματος ἄμφω ταῦτα τὰ ὀνόματα φέρειν. αὐτὸ μὲν οὖν τὸ πρᾶγμα ἕν ἐστιν, Sunt enim pro vna eadẽq; re ambo hæc nomina à medicis vsitata: quippe ipsa res vna est.

τὰ χωρέοντα.

Quãdo ad animi vsq; defectionem vacuandum.

Animi defectio. Exolutio.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Sicuti enim qualitatẽ eligimus.) Græcè, ὡς γὰρ τὴν ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν, οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἁρμόττειν, Sicuti enim qualitatẽ pro humoris ratione, qui infestat, vacuari oportet: ita videlicet & quantitatẽ humoris molestantis multitudini cõgruere decet. Ex quo loco omnibus palã fit, qualitatẽ interdum idẽ quod speciẽ humoris, suã in sanguine proportionẽ excedentis significare, vt fusius suprà dictum est, Sect. nimirum prima Aphoris. 1. Quãtitatis verò nullũ habemus, &c.] Grçcè, ποσότητος δ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔχομεν εἰπεῖν γνώρισμα, quantitatis verò nullum tale afferre possumus indicium.

Qualitas idẽ quod species interdum.

Aliquod ex iis quæ natura constant.] Græcè, εἰ δέ τι καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐκκρίνοιτο, quòd si aliquid eorũ quæ naturaliter se habent excernatur. Significationes.] Græcè, γνωρίσματα, indicia, notas. Et primum vsq; ad quã, &c.] Græcè, καὶ πρῶτόν γε τὸ μέχρι ποίας λειποθυμίας, & primum ad quã vsque animi defectionẽ. Citra necessitatẽ.] Grçcè, πρὸ τοῦ δέοντος,

γνωρίσματα.

Quomodo cauendũ, ne qui antea venæ ſectione nõ ſũt vſi, animi defectionem incurrant.

antequã conuenit, ſcilicet ab euacuando deſiſtere. Accumbẽtibus ipſis ſecamus venã.] Præceptũ diligenter in iis qui facilè animo deficiunt, aut nunquã antea venæ ſectione vſi ſunt, obſeruãdum. Hac enim ratione, ne temerè animi defectionẽ incurrant, probè cauebimus. In adurentibus.] Grę cè, διακακεστάτων, ardentiſſimis. De qua re plura li. 9. Ther. meth. & in eo quẽ de Curãdi ratione per ſanguinis miſſionem ſcripſit Gal. libro. Sanitati ſunt reſtituti.] Adiiciendũ perfectè: quippe Græcè eſt, ἐπαύσαντο τελέως.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι· καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

In acutis morbis raro, & inter initia medicamentis purgantibus vtendum eſt: idque prius dilig ẽti adhibito iudicio faciendum.

πάθος.

PRæcedẽte aphoriſmo de omnibus vacuationibus egit, nũc de vna tantũ, ea ſcilicet quę per purgãtia fit medicamẽta agit· docetq; quãdo ea in acutis morbis cõmodè vti liceat, dicẽs, In acutis morbis rarò medicamẽtis purgãtibus vtendũ. Vbi initio animaduertendũ erit, πάθος vocem aliter vſurpare Hippocr. q̃ Galenũ. Siquidẽ Hippocrates & alij Græci omnes, Gal. lib. 1. Epid. Conſtit. 1. Commen. 23. teſte, quæcunq; præter naturã in corporibus noſtris generãtur, pathemata vocãt. Quũ aũt morbos ex genere eorum quæ præter naturã ſunt, eſſe cõſtet, factũ eſt vt per πάθη hoc loco morbos intellexerit. Et quidẽ πάθους appellationem de morbo dixiſſe veteres, lib. 2. Ther. meth. cap. 3. teſtatur Gal. Quod etiã Philotheus cõfirmat, dicẽs, πάθος δὲ καταχρηστικῶς τὸ νόσημα καλεῖ. Galenus verò, vt ex iis palã fit quę cap. 1. libri de Sympt. differ. & lib. 2. Ther. method. ſcribit, pathos nominat alterationẽ quæ adhuc fit. Quare de illius ſentẽtia à morbo, q eſt affectus in ſubiecto corpore permanẽs, diſtat, queadmodũ alibi copioſiſſimè demõſtrauimus. Cęterũ rarò vtendũ eſſe purgationibus in acutis morbis præcipit, hoc eſt nunq̃ niſi turgeãt humores: quod rarò, vt dictum eſt ſuprà

Aphor.22.accidere solet. Non esse autẽ purgandũ in acutis morbis nisi turgeãt humores, vt hoc loco copiosè doceamus, res ipsa exigere videtur. Lõgè enim ab Hippocratis præscripto aberrãt, qui hodie faciũt medicinã, dũ in acutis febrib⁹, aliisq; eius generis morbis, crebrò purgatoria ꝓpinant medicamẽta: quũ aptis verbis hic dicat, non nisi raro.i.quando materia turget, in acutis morbis esse purgãdũ. Et li.4. Vict. acut.38. nõ tantũ vetat ne inter initia febriũ, aliorũq; acutorũ morborũ purgemus, sed omnẽ etiã dimotionẽ ptimescit, dũ inquit: Quòd si vrinæ ab initio tenues fuerint, purgandũ nõ est: at si videatur, hoc est, si aluus nil spõte deiiciat, clysterẽ iniicies. Corpus itẽ quieti permittere, vngere, & æqualiter cooperire. In libello etiã de Medic.purgant.cap.4.idẽ Hippocr. seuerè præcipit, ne in magnis, adeoq; acutis febribus, purgatoria medicamẽta ingeram⁹. Quinetiã Gal.lib.1. de Curãdi ratiõe ad Glauconẽ, vbi ex ꝓfesso tertianę febris exquisitæ curationẽ tractat, parũ purgãtia medicamẽta probat. Sed grauissimorũ scriptorũ Hippocratis & Gal. testimoniis, quorũ tamen sola nobis autoritas sufficere posset, rationes aliquot, quibus in acutis morbis nõ nisi rarò esse purgãdũ, docebim⁹, subiiciem⁹. Principio itaq; nõ licet in acutis morbis, nisi turgeãt humores, purgare, ꝓpter noxas & incõmoda quæ purgationes ipsas sequũtur: quorũ hoc nõ postremũ est. ꝙ si dimouere tẽtes, quũ crudi adhuc sint humores, nihil auxilij à natura expectes: ipsa enim nõ nisi post concoctionẽ secernit, & impetũ ad excretionẽ facit, vt abundè suprà in explicatione Aphor.22. est expositũ. Alterũ, quod maximũ & pręcipuũ est, hac ratiõe iudicatiões cęteraq; naturę auxilia impediũtur ac tollũtur. Impediri autẽ hoc modo iudicationes, testatur sanè Hipp. qui li.4. Vict.acut.39. sic inquit: Si purgãtibus medicamẽtis, aluũ citaueris, vrina nõ cõcoquetur, febrisq; citra tũ sudorẽ, tũ iudicationẽ in longum tẽpus protrahetur. Quare cũ medicus nondũ sciat ad quam partẽ sese motus naturę vertat, nõ debet in acutis morbis temerè purgationes ꝓpinare, ne hac ratione operi naturæ sit impedimẽto. Tertiũ incõmodum est, ꝙ purgationes cùm oẽs sint facultate calidæ, morbis acutis febribúsq;, quę poti⁹ refrigerari & humectari desiderant, parũ conueniant. Preterea quid magis noxium excogitari potest, q̃ febres omnes

In acutis morbis nõ purgãdũ, nisi turgeant humores.

Error medicorũ nostri seculi.

Quare in acutis morbis, nisi turgeant humores, purgare non liceat.

deiectione persanare velle? cum experiẽtia cõpertum sit naturã, quam in iis quę ab ea rectè fiunt, medic⁹ imitari debet, raras admodũ febres ventris deiectione soluere. Quippe lõgiores aut per concoctionẽ, aut per abscessum finit. Sanatio quæ per coctionẽ, vrinis perficitur. Hinc est quod Hippocrates alibi ita scriptũ reliquerit: Quib. spes est abscessum ad articulos futurũ, liberat ab abscessu vrina multa, crassa & alba facta. Acutas autem febres natura excretione finire solet, quæ sane multiplex est. Plurimæ quidẽ, Gale. lib. 3. de Iudic. cap. 3. testimonio, sudoribus, & sanguinis è naribus fluore sanantur: nõnullę quoq; vomitionibus. Paucę admodũ sunt, in quibus ventris deiectionẽ natura morbũ iudicatura procurat. Quocirca Galeno, vt cõprehensum est, parũ placẽt in curãda tertiana febre vacuationes, quæ purgante fiunt medicamẽto. Quin potius mollibus clysteribus alu vacuãdam esse hortatur. Quũ itaq; raro natura in febrib⁹ & acutis aliis morbis, vẽtris deiectionẽ efficiat, raro etiã hãc ipsam purgãtibus medicamẽtis medicus procuret, magisque intereà ad quã sese partẽ vertat natura, cognoscere studeat. Quod vbi cognouerit, nõ aliud illi curæ sit, q̃ parare vias, & fluxile corpus efficere, quẽadmodũ Hippocr. li. 6. Epid. part. 2. Aphoris. 17. monet, inquiẽs: Ea quæ nõ quò expedit repunt, reuellere oportet: Sin quò decet, tum iis viã struere, vt singula eò repãt, conuenit. Quod vno exẽplo demõstrasse satis sit. In febre pestilentiali naturæ motus vniuersus ad cutẽ est: quapropter hunc medicus per ea quæ sudorẽ eliciũt, adiuuabit. vnicè autẽ cauebit, ne per aluũ vacuet, ꝙ is motus naturę instituto ex diametro pugnet, vtpote quæ venenatos humores nõ per aluũ, sed cutẽ potius excernere studet. Gal. in fine cõmentar. huius sentẽtiæ, cur rarò inter initia in morbis acutis sit purgandũ, tres affert rationes: quarũ prima est, ꝙ rarò molestãtes humores ab initio turgeãt. Altera, ꝙ etiã si turgent humores, tamẽ æger ad purgationẽ nõ satis aptus est. Tertia, ꝙ morbus nobis nullã, vt cõmodè ipsum ægrũ præparemus, occasionẽ relinquat. Sed quæret hic à nobis quispiã, quid igitur in acutis morbis faciendum, si aluus adstricta sit, nũquid tũ purgãtibus medicamẽtis vti licebit? Respõdeo, minimè, sed adstrictã aluũ mollissimis clysteribus, quales sunt quæ ex oleo & melle parãtur, mollire cõuenit. Valẽtioribus

Natura raro febres ventris deiectione sanat.

4. Aphor. 74.

Acutas febres natura excretione finire solet.

Medic⁹ naturæ motũ cognoscere studeat.

Mot⁹ naturæ in pestilentiali febre ad cutem est.

Quid aluo adstricta in morbis acutis faciẽdum.

autẽ tũ clysteribus tũ medicamentis neutiquã vtendũ, ꝙ scilicet ante coctionẽ dimouere succos, vt dictũ est, noxiũ existat: & quia nondũ satis constet, quò natura sese vertet. Et si paulo largius deiicere expediat, vt quũ per aluũ putrida excrementa natura quotidie purgare tentat, tũ, ea quæ in ventriculo & primis venis sunt coaceruata, per ea quæ in cẽsum ciborũ potius q̃ medicamentorum veniunt, detergi ac deiici cõuenit. Ea autẽ apud Gale. aliosq; veteres, quos quasi duces cœlitus nobis demissos, nõ tantũ in methodo, verumetiã in auxiliorũ materia, imitari oportet, ptisana & mulsa sunt, quæ biliosis excrementis & mediocri pituita tũ ventriculũ, tũ primas venas expurgare valẽt. Quod si valẽtius remediũ desideras, oxymeli sat fuerit, vt copiosius Gale. lib. 8. Ther. meth. docet. Licebit etiã re ipsa exigente, casiã fistularẽ, & mannã vocatã, vsitatissima nostra ętate medicamenta, exhibere. Rhabarbarũ tamen, vt infra demonstrabimus, minimè dãdum erit. Atq; hactenus, non esse in acutis morbis purgãdũ, nisi humores turgeant, demonstrauimus. Quòd si enim turgent, inter initia statim purgantib. medicamẽtis vtẽdum, nec vlla ratione cunctandũ. Quod infrà etiã testatur Hipp. inquiens, Medicari in valde acutis, si humores turgent, eodẽ die oportet. Tardare enim in talibus malum est. Inter initia itaq;, priusq̃ robur corporis dissoluatur, aut febris calor augeatur, aut in aliquã partẽ principẽ, qui per corpus sine ordine vagãtur humores decumbãt, purgandũ, idq; vt ait in Cõment. Gale. μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ περισκέψεως, cũ multa cautione obseruationéue, ac consideratione, num scilicet vires validæ sint, & corpora fluxilia, faciendũ. Si enim virtus valida, ait Philotheus, corporaq; fluida fuerint, purgandum: Sin contrà, purgatione abstinendũ erit. Et hoc per vocẽ προεξευκρινήσαντας, Hippoc. intelligere voluit, quã Gal. variè interpretatur in Comment. Philotheus autẽ προμελετήσαντας καὶ ἐξερευνήσαντας, hoc est præmeditantes & excutiẽtes. Est enim εὐκρινέω, excutio & examino.

Veteres imitandi.

In acutis morbis purgandi ratio.

4. Ap. 10.

προεξευκρινήσαντας.

εὐκρινέω.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Contingit purgare vtiliter.] Græcè, ἐγχωρεῖ ποτὲ κάθαρσιν ποιήσασθαι συμφερόντως, cõtingit nõnunq̃ purgare vtiliter.

Siue enim per hoc verbũ diligentẽ, &c.]. Græce, εἴτε γὰρ προδιασκεψάμενος ἐπιμελῶς, εἴτε προπαρασκευάσας τὸν ἄρρω-

σον, εἴτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκκρίνειαν ἀναμένας, εἴτε ἕν τινα τούτων, εἴτε καὶ πάντα σημαίνει τοὔνομα, τὴν εὐλάβειαν αὐτῆ τὴν περὶ τὰς τοιαύτας καθάρσεις ἐνδείκνυτι σαφῶς, Siue enim diligenter anteà cõſiderans, ſiue ægrotũ prius præparãs, ſiue quatenus fieri licet rectũ iudicium expectãs, ſiue horũ aliquid, ſiue omnia hoc vocabulũ ſignificet, metũ eius circa huiuſcemodi purgationes manifeſtè indicat. Vti purgãte medicamẽto.] Grȩcè, κακῶς φαρμακεῦσαι, perperã vti purgãte medicamento. Cõtrariis.] Græcè, ἐναντιωτάτων, maximè contrariis. Ex purgãtibus medicamentis detrimentũ.] Poſt hæc verba, quædã in latina cõuerſiõe deſiderãtur, hȩc ſcilicet, ἔστι δὲ ἡ ὠφέλεια μείζων, ἐὰν ἀλύπως τε καὶ πᾶς ὁ βλάπτων καὶ λυπῶν ἐκκενώθη χυμός, Eſt verò vtilitas maior, ſi abſq; moleſtia vniuerſus humor qui nocet & infeſtat vacuetur. Ilia.] Grȩcè, ὑποχόνδρια. De quo errato interpretis ſuprà dictũ eſt, nẽpe Aphoriſ. 12. Humores in principiis.] Græcè, ἐν ἀρχῇ τοὺς λυπουῦντας χυμοὺς, humores moleſtantes ab initio, &c.

APHORISMVS XXV.

Ἤν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ᾽ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgantur qualia purgari oportet, confert, & facilè ferunt: Sin contrà accidat, difficulter.

Hæc ſententia ſuprà eſt abundè à nobis explicata, ideoq; vberiore expoſitione non eget.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν τμῆμα δεύτερον.

HIPPOCRATIS APHOriſmorum ſectio ſecunda.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει, θανάσιμον. ἣν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον.

In quocunque morbo somnus laborem affert, letale est. Si verò iuuat, letale non est.

QVVM in altera ista aphorismorũ sectione Hippocrati cõplura signa, quib. bonũ aut malũ, salutẽ aut interitũ ęgrotantiũ prædicere liceat, medico recẽsere consiliũ sit, initio à somno ipso auspicatur, ac quãdo ex eo prædici possit, nũquid morbus salubris aut exitialis futurus sit, docet, inquiens: In quocũq; morbi genere somnus πόνον ποιέει, laborẽ affert, læditue, mortale est signum: idq; si in declinatione accidat, in qua aliàs plurimũ cõferre solet, veluti in Comm. suis copiosius explicat Gal. Nã tũ caloris natiui imbecillitatem, causas morbũ efficiẽtes superare haud potẽtis significat. Porro hoc loco sciendũ erit, πόνον idẽ significare quod βλάβην, hoc est noxã, quod Gal. etiã apte in Com. testatur. Quod nõ temerè monemus. habet enim hæc vox alias quoq; apud Hippocra. significatiões. Quippe interdũ idẽ quod exercitiũ denotat, veluti lib. 6. Epi. part. 5. Aph. vlt. vbi ait, πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, exercitia cibos precedãt. Nonnunq̃ dolorẽ significat, vt infrà Aph. 46. δύο πόνων ἅμα γινομένων, duob. dolorib. simul ortis. Quòd si verò somnus iuuerit, minimè letale erit, sui scilicet ratione. Quatenus enim ad ipsum attinet somnũ, bonũ quidẽ portẽdit: noxios enim humores probè cõcoqui significat: nõ tamẽ necessariò tũ salubris futurus est morbus. Nã si cõplura alia signa mortis aderint, nihilominꝰ ęgri exitiũ sequet̃. Quare si ꝓderit somnꝰ, bonũ quidẽ signũ erit: at minimè certã salutẽ portẽdet, nisi etiam cętera signa salubria fuerint.

Somnũ in declinatione cõferre

πόνος quid

Somnus quomodo iuuet.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Si verò iuuerit.] Adiiciendũ, somnus. Græcè enim legit̃, ἢν δ' ὕπνος ὠφελέῃ, &c. Altera communis, quę in principiis, &c.] Gręce, τὸ δὲ κοινῆς, ὅταν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν, ἃς ἐπισημασίας ὀνομάζουσιν, οἱ κάμνοντες κοιμηθῶσι, altera communis, quando in principiis accessionũ, quas Gręci ἐπισημασίας vocãt, ęgroti dormierint. Initiũ verò accessionis esse ἐπισημασίαν, testãtur ea quæ scribit Gal. in lib. de Morborũ tẽporibus, inquiens, καλῶ δὲ εἰσβολὴν παροξυσμοῦ, τὸν ἀκριβῶς ἤδη πρῶτον χρόνον ἁπλῶς, τὸν δ' αὐτὸν τοῦτον ἐπισημασίαν

ἐπισημασία quid.

εἰσβασιν ὀνομάζειν, Inuaſionem acceſsionis voco nunc, tẽpus exquiſitè primũ, latitudine carens. idẽ verò hoc Græci ἐπισημασίαν nominare conſueuerunt. Sed plures.] Græcè, ἀλλὰ πολλῷ πλέους γίνονται διαμένοντες ἄπεπτοι, ſed lõge plures fiunt crudi permanentes. Ob hãc ſcilicet cauſam, ęgrotis vigilias, &c.] Διὰ ταῦτά τοι καὶ παρακελευόμεθα τοῖς κάμνουσιν ἐγρηγορέναι τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως ἐπὶ τὰ ἐκτὸς φορὰν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἵματος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμασίας ἀντιτάττοντες, ὡς μέγιστον ἴαμα τῇ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐπιγινομένῃ πρὸς τὸ βάθος αὐτῶν φορᾷ, ob hanc igitur cauſam ęgrotis vt vigilent tunc præcipimus, illã quæ à vigilia fit ſpiritus, ſanguinis, & caloris qui in eis ad exteriora motionẽ, tanquã maximũ auxiliũ, illi quæ fit in acceſsionũ initiis eorundẽ ad interiora motioni opponentes. Quoſdã ſomnus grauiſſimus.] Græcè, ἐνίοις δὲ ἀρχὴ κώματος ἐν τῷ ὕπνῳ γίνεται, nonnullis vero in ſomno initium comatis accidit. Quidã verò ex ipſis.] Expungẽdæ hæ duæ dictiones, ex ipſis. ſiquidẽ Græca ſic habent, τινὲς δὲ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ὕπνους, &c.

In acceſſionum initijs nõ dormiendum.

Affectibus.] Græcè, παθήμασι, malis. de quibus ſuprà diximus. Ipſe enim Hippocrat. vult, &c.] Li. nimirũ 6. Epid. part. 4. Aphor 12. vbi ita ſcriptũ reliquit, ἐμφανέως ἐγρηγορὼς θερμότερος τὰ ἔξω, τὰ ἔσω δὲ ψυχρότερος. καθεύδων τἀναντία, vigilans circa exteriora manifeſtè calidior eſt, circa verò interiora, frigidior. dormiens contrà. Quantũ ad talẽ affectũ attinet.] Græcè, ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ πάθει, quantum ad hoc malũ attinet. In libris quos Epidemia, &c.] Libro videlicet tertio. Graui oppreſſi ſomno.] Græcè, κωματώδεις.

APHORISMVS II.

Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν.

Vbi ſomnus delirium ſedauerit, bonum.

Sõnus deliriũ ſedãs bonũ portendit.

QVum præcedẽti aphoriſmo generatim dixerit Hippocrates, ſomnũ qui in morbis iuuat, bonũ portẽdere, hoc loco eius quod anteà dixit, veluti exẽplum ſubiungit, inquiẽs: Vbi ſomnus deliriũ ſedauerit, bonũ. Quippe calorẽ natiuũ morbificas euiciſſe cauſas, atq; adeò vires eſſe validas ſignificat. Deliriũ aũt, quod Hippocrati παραφροσύνη dicitur, nihil aliud eſt, niſi errãs & deprauatus imaginationis motus. Nã qui ad hũc modũ laborant, quæ cõcipiunt,

Delirium. παραφροσύνη.

singula deprauatè atque aliter q̃ pro suæ naturæ modo habeāt, apprehendũt. Quod Theophili medici exēplo cap. 4. libri de Differen. symp. Gal. luculēter admodũ ostēdit. Soli⁹ verò delirij ὡς φιλοσυντόμος, ait Philotheus, id est, breuitatis studiosus, meminit, tanq̃ mali periculosioris grauiorisq;, sub eodē reliqua etiā cōplecti volens, dolorē nimirũ, febrē, inflammationē, & id genus alia: quæ si sedauerit, bonum erit.

APHORISMVS III.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα τοῦ μετρίου μᾶλλον γενόμενα, κακόν.

Somnus, vigilia, vtraque si immoderata existũt, malum.

Nimia immoderatáue omnia naturæ esse prorsus aduersa & inimica, somni ac vigiliarũ exēplo monstrat Hippocr. inquiens: Sōmnus, vigilia, vtraq; si modum excesserint, malũ. Malũ quidē signũ, & causa mala. Quippe κακὸν refert σημεῖον, καὶ αἴτιον. Sōnus enim immoderatus signũ malũ existit, eo ꝙ primũ sensorium, hoc est cerebrum ipsum nimis q̃ cōueniat refrigeratũ & humectatum esse significat. Sōnus verò naturalis, atq; adeò moderatus, fit ex euaporatione alimēti. Siquidē vapor suauis & vtilis ex nutrimento exhalās, cerebrũ ascendit, & ab eodē refrigeratus, inq; humorē coactus defluit in cerebro, & meatus sensuum & neruorũ motiuorũ obstruit. Quũ itaq; somnus moderat⁹ ac naturalis propter suaues halitus cerebrũ petentes fiat, qui frigiditate cerebri incrassati & defluentes illud rigant & humectant, accidit vt in eo sensoria placidè quiescāt. Cōtrà in comate propter lentos crassos ac frigidos humores, anim⁹ & mens violentè opprimitur. Quapropter meritò Hippocrati vt malũ signũ dānatur somnus immoderatus, vtpote qui libro. 6. Epidem. part. 6. Aphor. 5. scriptũ reliquerit: Labor, « cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria sunto. Causa « etiā mala existit somnus immoderatus, eo ꝙ vaporosa excrementa effluuia cohibens in corpore coaceruat, neque vt discutiantur permittit. Corpus præterea, Hippocrate lib. 2. de Vict. acut. Aphor. vlt. teste, dissoluit, capitisq; grauitatem parit. Proinde errare eos toto cœlo constat, qui somnũ sem-

Immoderata oīa naturę inimica.

Sōnus immoderat⁹ vnde.

Sōnus naturalis ex euaporatione alimenti.

Vigiliæ immodicæ. per bonum esse asserunt. Cæterum sunt etiam immoderatæ vigiliæ malum signum. siccitatem enim multã portendunt. Mala quoq; causa, quia, Hippocrate, vbi suprà, authore, cruditatem pariunt, atque adeo cibi & potus coctionem impediũt. Citat hanc sententiam Galenus libro 3. de male affect. locis cap. 4, ibidemq; & somni & vigiliæ causas inquirit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Somnolentas & graues dispositiones.] Græce, τὰς κωματώδεις διαθέσεις, comatosos soporososq; affectus. Sõn⁹ grauis] κῶμα. Græce, κῶμα, sopor: sic enim magna ex parte interpretes Latini vocãt: ad euitandã vero confusionẽ, optimum est retinere Græcã vocẽ coma. Primo sensitiuo, hoc est cerebro.] Græce, τῷ πρώτῳ αἰσθητικῷ, τουτέστι τῷ ἐγκεφάλῳ. Est autem Græcis αἰσθητικὸν, & latinis sensitiuũ Arist. in lib. de Somno & vigilia cap. 1. autore, id quod sentit, aut sensu præditũ est. Primũ igitur sensitiuũ Gal. cerebrum interpretatur, idque propter Aristotelem, qui in lib. de Somno & vigilia cap. 2. cor ipsum sensus & motus principiũ esse statuit. Quare vt diceret sõnũ fieri corde quiescente & cessante, coactus est: quũ tamẽ constet omnibus, cordis motũ ꝓpter caloris ad interiora reuocationẽ, per somnũ esse vehementiorẽ ac validiorẽ, quàm in vigilantibus. Nequaquã igitur in somno quiescit cor, neq; eius tũ functio cessat, vt Arist. censuit, sed validius mouetur. Non esse autẽ cor primũ sensitiuũ, vel hinc abũde patet, ꝙ omniũ sententia nerui sint instrumenta, ꝑ quæ ad omnes corporis partes sensus & mot⁹ deferuntur. Neruos vero nasci ex cerebro, testatur inspectio ipsa. Proinde temere faciũt recẽtiores quidã, quod nullius momẽti argutijs hoc Aristotelis erratum tueri conãtur: cũ tã sit euidens, vt nulla sophistica huic mederi possit. ꝓinde atq; hoc quod in eodẽ lib. & alibi etiã asserit, cor esse venarũ principiũ. Retineamus itaq; in scholis medicis vera & sincera dogmata, parum curantes quid Aristoteles & alii de ijs senserint. Somnũ semper fieri cũ modo.] Græce, τὸν ὕπνον διὰ παντὸς οἴονται ἔνιοι σύμμετρον γίγνεσθαι, nõnulli somnum semper esse mediocrem existimant.

(Margin notes: αἰσθητικόν, Sensitiuũ. Primũ sensitiuũ, cerebrum. Aristotelis erratum. Cor nõ esse primum sensitiuũ.)

APHORISMVS IIII.

Οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ᾽ ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ᾖ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturam excesserit.

QVemadmodum precedẽti sentẽtia, somni & vigiliarũ: ita nunc satietatis & famis exẽplo, omnia immoderata esse noxia ostẽdit. Satietas aũt, quę πλησμονὴ Hip. & Galeno dicitur, est, quãdo plus cibi quã naturę corporis cõuenit, Galeno infrà Cõm. 17. autore, ingeritur. Alij autores Græci pro cuiusq; rei satietate hac voce vtuntur. Cęterũ satietatem facere morbũ, atq; adeo nocere, infrà etiã testatur Hipp. dum ait: Vbi plus cibi pręter naturã ingestum fuerit, morbũ facit. Qui igitur sanitatis studio tenetur, is accurata diligẽtia satietatem nullo nõ tempore vitabit. Quod etiã alibi monuit Hipp. vbi ita scriptũ reliquit: Sanitatis studiũ est, non satiari cibis, & impigrũ esse ad labores: ἄσκησις ὑγιείης ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων. Vt autẽ satietas noxam affert, ita & fames, quæ illi opponitur. Nã diuti⁹ tolerare famẽ, ventriculũ malis replet humorib⁹. Quod manifestè testatur Gal. li. 3. de Naturalib. facult, ita scribens: Quippe ventriculus si melius paratiusq; nutrimentũ habet, externum nõ postulat. Sin aliquãdo postulat, nec eius copia est, excrementis impletur. Nõ tãtum vero satietas & fames noxam afferunt, sed & omnia alia
» quæ naturam excedunt, & immoderata sunt. Quod infra ijs
» verbis palàm innuit: Plurimum ac repente vacuare, aut exple
» re, calefacere aut refrigerare, siue quouis alio modo corpus
» mouere, periculosum. Quoniã omne nimium naturæ inimicũ, vtpote quæ mediocritate delectetur & conseruetur.

Satietas. πλησμονή.

Aph. 17. 6. Epid. part. 4. aph. 20.

Diutius tolerare famẽ, ventriculũ malis replet humoribus. Aph. 51.

APHORISMVS V.

Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους

Lassitudines sponte natæ morbos prænunciant.

QVid lassitudines sponte euenïẽtes, quas κόπους αὐτομάτους Hippoc. nominat, præ se ferant, hoc in loco monstrat. Sponte aũt natas lassitudines appellat sensationes molestas, quæ citra motũ accidũt. Quare differunt ab ijs quę simpliciter & citra vllã adiectionẽ lassitudines dicũt. Quippe hæ immodicas exercitationes excipiũt, atq; sano-

Sponte natæ lassitudines.

Lassitudines simpliciter.

rum symptomata sunt. Quæ vero sine ijs consistunt, morbosa sunt symptomata. Ita vt cõmodissime ab Hipp. dictum sit, lassitudines spontè natæ φράζουσι νούσους δηλοῦσι, Philotheo interprete, hoc est nunciant morbos. Sunt autẽ vtriusq; lassitudinis tres species, ἑλκώδης, τονώδης, καὶ φλεγμονώδης, vlcerosa, tensiua, & phlegmonosa. De quibus copiosissimè tractat Gal. in ijs libris quos de Tuẽda sanitate inscripsit. De ijs quidẽ quæ ob immodicas exercitationes accidunt, in tertio. De ijs vero quæ sponte nascuntur, in quarto, & lib. 2. de Symp. causis cap. 7. Ad quos nunc lectorem ablegamus, vt inde è quibus causis oriantur, & qua ratione subinde emendari queant, cognoscat.

Lassitudines tres.

APHORISMVS VI.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

Quicunque parte aliqua corporis dolent, & dolorem omnino non sentiunt, ijs mens ægrotat.

PRo pleniore huius aphorismi intelligentia, sciẽdũ πόνον, dolorẽ bifariã apud Hipp. accipi. Primò pro affectu, qui efficit dolorẽ. Quo in significato lib. 6, Epid. part. I. Aphor. 7. sumitur, vbi ait: In Cranone vetusti dolores frigidi, noui vero calidi. Quam sententiã Gal. etiam in Com. citat. Secundò pro molesto, tristi, laboriosoúe sensu accipitur, qui in separatione ac diuisione vniti corporis, Galeno libro I. de Sympt. causis cap. 5. autore, consistit. In præsentia itaque per πονέοντες, id est dolentes, intelligere oportet eos, qui affectu aliquo dolorẽ excitãte infestantur, eoq; vehementi. Cui⁹ rei testis est Galen. lib. 7. de placitis Hippocratis & Platonis, vbi inter cætera sententiã hanc Hipp. explicans ita scribit: Hic dolentes nominat eos qui aliqua in parte offensi sunt ita vehementer, vt nisi delirio premerentur, dolerent. Per πόνους vero, hoc est dolores, sensus molestos, tristesúe accipiendi sunt. Quod ex ijs quæ idẽ Gal. loco iam citato scribit, euidentissimum fit. A nonnullis, ait, quemadmodũ ab Hipp. vbi inquit, Quicũq; parte aliqua corporis dolent, & dolorẽ omnino nõ sentiunt, ijs mens ægrotat: sensus solus interdum dolor appellatur. Sensus igitur verborum Hippocratis is erit: Qui affectum excitantẽ dolorem aliqua in parte corporis obtinẽt,

Dolor, πόνος.

Dolentes.

Dolores.

& dolorē qui ab eo naſcitur affectu omnino nō ſentiunt, his mens ægrotat. τὰ πολλὰ enim ἀντὶ τ͂ ἐπίπαν, hoc eſt omnino, hoc loco, Philotheo teſte, ſumitur. Mens autē quæ Hippocrati γνώμη hic idē quod διάνοια, Galeno in Comm. autore, hoc eſt ratio ſignificat. Sic dicta, quod ratiocinetur, aliud ex alio eliciens, cōponatq; ac diuidat. Aegrotare verò & lædi mentē ex eo patet, quod æger manentem adhuc affectum non ſentit, quanquam affectus doloris expers non ſit. τὰ πολλὰ. Mens. γνώμη. Ratio.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Diſpoſitiones.] Græcè, διαθέσεις ἐν αἷς ὀδυνώμεθα, affectus in quibus dolore afficimur. Sunt autem duæ doloris cauſę. Vna inæqualis intemperies, quæ confertim alterat. Altera continui ſolutio Quod Hipp. ijs verbis confirmat: Dum alteratur & corrumpitur natura, dolores fiunt. Quam quidē ſententiā ad confirmationem duplicis cauſſę doloris citat Gal. cap. 4. lib. de inęquali intemperie: & libro 1. de Sympt. cauſis, cap. 5. Duas vero cauſas eſſe doloris, quemadmodū nunc oſtenſum eſt, Gal. lib. 2. de Locis male affectis cap. 1. & lib. 4, cap. 8. & cap. 80. Artis medicæ, & lib. 2. de Victu acut. Cōm. 1. & 12. & 13. lib. Ther. meth. mōſtrat. Quæ loca ideo indicauimus, vt ſtudioſi veritatis intelligerēt, falſo Arabē Auicennā Fen. 2 primi Canonis doct. & ſumma 2. cap. 19. erroris arguere Galenū noſtrū, quaſi doloris vnicā tantū eſſe cauſam cēſuerit, cōtinui nimirū ſolutionē. Quā frigidis enim rationib⁹ hūc circunuenire nix⁹ ſit, facile ex locis à nobis nunc citatis palàm omnib. fiet. Fractionē.] Græce, θλάσμα, colliſionē. Eſt aūt colliſio, teſte cap. vlt. de Morb. cauſis Galeno, vbi caro, vel oſſiū aliquod molle, vt ſunt puerorū, ſub irruente extrinſec⁹ aliquo violēto, valido & duro corpore collidit, faciesq; externa integra permanet, & in profundo ſunt multę ac exiguę diuiſiones. Rupturā.] Græcè ῥῆγμα Eſt vero ῥῆγμα, ruptio, Gal. libro 3. 4. & 6. Ther. meth. cap. 1: & libri de Diff. morb. cap. 8. autore, carnoſæ partis citra vulnerationem diuiſio. Mentē ſiue animum.] Græcè, γνώμην ἢ διάνοιαν, ſiue mentē, ſiue rationem. Nā ita διάνοιαν Cicero etiam interpretatur. Duæ doloris cauſæ. » Auicenna notatur, Galenusq; ab eius iniuria vindicatur. θλάσμα. Colliſio. ῥῆγμα. Ruptio.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπαναστρέφειν δεῖ. τὰ δὲ ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ lõgiore tẽporis ſpatio extenuata ſunt corpora, lentè reficere oportet: quæ vero breui, celeriter.

Corp⁹ noſtrũ è tribus cõſtat

CORpus noſtrũ è tribus cõſtat, nẽpe ſpiritibus, humoribus, & ſolidis. Quod breuiſſimè Hippocrat. li. 6. Epid. part. 8. Aphor. 8. iis ſignificare verbis voluit: Corp⁹ noſtrũ cõſtituunt cõtinentia, cõtenta, & impetũ facientia. Per cõtinentia quidẽ, ſolida: per cõtenta, humores: per impetũ facientia ſpiritus intelligens: quemadmodum in noſtris Commentariis, vbi citatã ſententiã explicauimus, copioſe mõſtrauimus. In corporibus itaque quę lõgo tempore ſunt extenuata (id enim vox λεπτυνόμενα ſignificat) omnia hæc tria abſũpta ſunt. Quippe ſpiritus & humores depaſcũtur, carnes tabeſcũt, aliæq́; partes per quas in animãtibus cõcoctio, diſtributio, ſanguificatio, & nutritio perficitur, graciles reddũtur. Lẽte igitur hæc ipſa reficere oportet, hoc eſt, Gal. in Comm. interprete, lõgiore tẽpore, & tenuiter. Verba eius ita habẽt, ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ λεπτῶς, ὅπερ ὠνόμαζε νωθρῶς. Longiore verò tẽpore ſunt reficienda, eo ꝙ lõgo tẽpore ſint extenuata. Tenuiter, quia partes imbecillæ propter extenuationem haud poſſunt ſimul magnã alimentorũ copiã cõficere. Si verò breui tẽpore corpora fuerint extenuata, fieri haud potuit, vt ſolidæ eorundẽ partes ſint abſumptæ, ſed ſpiritus & humores dũtaxat: quapropter hæc corpora ὀλίγως, hoc eſt, Gal. interprete, διὰ ταχέων καὶ ἁδρῶς. i. celeriter & plenius reficiẽda ſunt. Celeriter, quia celeriter ſint extenuata: plenius verò, quia ſolidæ corporis partes robuſtæ adhuc ſint, ac alimentorum pleniorem copiã conficere & concoquere poſſint.

λεπτυνόμενα.

Lente.

νωθρῶς.

ὀλίγως.

ANNOT. IN COMMENT. GAL.

Galeni codex Grec⁹ emẽdatus.

Pauco tẽpore.] Rectius, breui tẽpore. Græce, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. Ac plenius.] Rectè quidẽ. legendũ enim erit ἁδρῶς, & minime ἄκρως, vt habet Aldinus codex. Quippe ἁδρῶς. i. plenius, vberiúſue, opponitur τῷ λεπτῶς, hoc eſt tenuiter. Paulo enim antè dixit, tarde & tenuiter eſſe reficiendum: hic verò celeriter & plenius.

APHORISMVS VIII.

Ἢν ἐκ νόσου τροφὴν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι ὅτι κενώσιος δεῖται.

Si quispiã à morbo capiẽs cibũ nõ corroboratur, corpus copiosiore vti alimẽto significat. Sin cibũ nõ capiẽte hoc accidat, quod vacuatione egeat sciendũ est.

IN hac sentẽtia causam exponit Hippocrates, cur ii qui à morbo cibũ appetunt & comedũt, haud corroborentur: & quare nõnulli prorsus nõ appetant, viresq; minus recuperare queãt. Si à morbo, ἐκ νόσου, quemadmodũ ἐκ νεότητος, à iuuentute, inquit, cibũ capiens. Capere aũt cibũ, quod Hippocrati dicitur λαμβάνειν τροφὴν, Gal. in Comm. interprete, est appetere, & largiorẽ cibũ capere: Cõtrà nõ capere, est neq; appetere, neq; largius cibũ capere. Nõ corroboratur, ἰσχύῃ. Est autẽ ἰσχύειν, vires restaurare, & quod vi morbi amissum est recuperare: id quod fit, vbi corpus à morbo rursus nutritur. Vt sit sensus: Si quis à morbo cibũ appetens, & abũde comedens, vires nõ recuperat, ꝙ copiosiore vtatur cibo, quẽ facultates naturales imbecilles, neq; in succũ cõuertere, neq; in sanguinẽ mutare possunt, significat. Quũ aũt in succũ nõ cõuertitur cibus, neq; subinde in sanguinem, fit, vt neq; ex eo corporis partes alãtur, atq; adeò nihil mirũ corpꝰ hac lege nõ corroborari. Loquitur aũt hoc in loco de appetẽtia naturali, quã quidẽ propter partiũ quæ in morbo facta est inanitionem esse validã necesse est. De qua copiosissime Gal. lib. 1. de Sympt. causis cap. 7. tractat. Vtcũq; verò appetentiã tũ validã esse cõtingat, tamẽ inanitio ipsa coctiõis instrumenta imbecilliora reddidit, q̃ vt copiã ciborũ paulo maiorẽ cõficere queãt. His autem nõ concoctis, fieri nõ potest vt corpus reficiatur. Quocirca eos qui ex morbo iã conualescũt, summopere cauere oportet, ne ad satietatẽ vsq; comedãt: quippe copiosior cibus in vẽtriculo corruptus, & nõ satis recte cõcoctus, recidiuã parit. Cæterũ si corpus nõ corroboretur neq; appetentibus neque comedẽtibus his qui ex morbo cõualescũt, signũ est corpus eorundẽ vitiosis esse refertũ humoribus, atq; adeò egere vacuatione. Quare nisi hos ipsos vacuaueris, vt corpus robur suũ recipiat fieri nõ potest.

ἐκ νόσου. Capere cibum. ἰσχύειν. Ex morbo conualescentes ad satietatem haud comedant.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Qui sine appetitu.] Græcè, τοὺς ἀνορέκτους, qui non appetunt. Vbi verò vnus aliquis ex ipsis superabundat, pur-

gatorium illi dat medicamentũ.] Ex quo quidẽ loco iterum liquet, ꝙ qualitas in definitione purgationis, de qua diximꝰ in explicatione Aphorismi secundi, sectionis primæ, differentiam humoris redundantis ac molestantis significat. Fecimus.] Græcè, ποιησόμεθα, faciemus.

Qualitas idẽ interdũ significat quod species.

APHORISMVS IX.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσῳ ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Impura corpora quo magis nutriueris, eò magis lædes.

Cõsuetus ordo aphorismorum cur immutatus.

HAec sententia prioris veluti rationem quandã affert, ideoque nos consuetũ hoc loco ordinẽ immutare voluimus. Nã quod antea dixerit, eos qui nihil appetentes nõ corroborantur, indigere vacuatione: posset alicui videri mirũ, cur in defectu viriũ Hippocrates vacuationi locũ esse velit, cũ potius cibi adiectione vires reficiẽdæ sint. Necesse itaq; fuit eius consilij rationẽ statim subiungere, hanc nimirũ: Quũ constet illorũ corpora esse κακόχυμα. i. impura, & vitiosis referta humoribus, nõ egent ea quæ per cibos fit refectione, sed potius vacuatione. Impura enim corpora quo magis reficies, eo magis lædes. Quippe alimentũ quod offertur, corrũpitur, humorũq; vitiosorũ quantitatẽ auget. Cauendũ igitur vnicè erit, ne corporibus vitiosis humoribꝰ refertis, copiosum demus alimentũ, ꝙ nimirũ corruptio ipsa exigat contẽperamentum, ἐπίκρασιν vocat Gal. quod fit, vt loco iã citato mõstrauimus, quãdo sensim bonus apponitur humor, malo paulatim vacuato. Præterea quũ cacochymia abundãtia sit, vt ex eius definitione cõstat, quã alibi posuimus, & minimè defectus, perspicuũ hinc omnibus est, hanc ipsam nõ copiosum, sed parũ alimenti, & per vires seu paulatim datũ exigere. In hoc loco Galeni explicando, sese mirè torquet Musa, sed temerè admodũ. Neq; enim corruptionẽ multos exigere cibos Galenus statuit, sed defectum. Quare Hippocrati in hoc aphorismo, impura corpora non esse admodum nutrienda præcipienti, nihil aduersatur Galenus.

ἐπίκρασις.

Musa notatur.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Corporis malos humores habẽti.] Græcè, τῷ πρὸς παρέχουση

κατὰ τὸ σῶμα κακοχυμίας, ὥστ' αὔξάνεσθαι μὴ αὐτῶν ποσότητα, cũ iis qui in corpore ſunt vitioſis humoribus,ita vt ipſorũ quidẽ quantitas augeatur. Paulo antè dictis,&c.] Græce, τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον σύμπτωμα τοῖς ἀνακωμιζομένοις ἐκ τῶν νοσημάτων συμβαίνει,τὸ μὴ δύνασθαι λαμβάνειν τροφήν. paulo antè dictum, reualeſcentibus è morbis ſymptoma accidit,non poſſe videlicet cibum capere.

APHORISMVS X.

Τὰ σώματα χρὴ,ὅκου ἄν τις βούλεται καθαίρειν,εὔροα ποιέειν.

Corpora vbi quiſpiam purgare vult,fluida faciat oportet.

QVum Hippocrates ſuprà ,corpus malis humoribus refertũ habentes,euacuatione quę per purgantia fit medicamenta,egere dixerit:hoc loco,ne quiſpiã temere & improuide purgationẽ inſtituat, atq; adeò ægrotãti hac ratione dãnum inferat,quomodo corpora ipſa ad purgationẽ ſint præparanda docet,inquiẽs:Corpora vbi quiſpiam medicamento purgãte vacuare(id enĩ Hippocrati eſt καθαίρειν)voluerit,εὔροα, fluida , vel ad fluxũ idonea faciat oportet:id quod bifariã accidere ſolet. primò cũctis meatib⁹ reſeratis, dein humoribus craſſis inciſis & extenuatis . Quas quidẽ duas ratiões corpora fluida faciẽdi,Hipp.lib.6.Epid. part.5.Aphor.28.breuiſſime iis verbis innuere voluit.Si voIueris,inquiẽs,vt is qui elleborũ bibit, celerius purgetur , vt « lauet,aut comedat pręcipe.Lauet , vt ſcilicet meatus corpo- « ris laxiores reddãtur,&humores balnei calore fundãtur.Comedat cibos,nimirũ extenuãtes & incidẽtes craſſos & tenaces humores.Quinetiã Philothe⁹corpora fluida fieri ait extenuatione materiæ,& emollitione locorũ. Oportet igitur, inquit idẽ,ea quæ continẽt humores laxare,rarefacereq;, & meatus recludere,oráq; vaſorũ dilatare .Contẽtos autem in corpore craſſos & tenaces humores,incidere atque extenuare.Plenius hanc ſententiam Hippocratis enarrat Galenus in libro cui titulum fecit,Quos purgarę oportet.

Nõ temere purgandum.

καθαίρειν.

εὔροα.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Nihil eſt in hoc Commentario, quod explicatione noſtra

Tormina egeat, prçterquã vbi torminũ mentio fit. Tormina enim hoc loco nõ significãt δυσεντερίαν, in qua quidem significatione vsurpatur vox à Cornelio Celso lib. 4. cap. 15. vbi ita scriptũ reliquit: Proxima his inter intestinorũ mala tormina esse cõ sueuerunt, δυσεντερία Græcè vocatur: sed dolores circa vmbilicũ intestina torquẽtes. Quippe Græcè est in Gal. Com. μετὰ στρόφων. στρόφοι. στρόφον autẽ idipsum significare quod diximus, testatur idẽ Cornel. Celsus lib. 2. cap. 6. dicens: Vbi circa vmbilicum intestina torquentur, στρόφον Græci nominant.

APHORISMVS XI.

Ῥᾷον πληροῦσθαι ποτοῦ, ἢ σιτίου.

Potu quàm cibo refici, facilius est.

QVum non rarò accidat vt celeri refectione nobis opus sit, ideo hoc in Aphorismo quæ sit materia, per quam citissime egentes adiectione reficere liceat, mõstrat: facilius esse inquiẽs refici (id enim πληροῦσθαι hoc loco significat) potu, q̃ cibo. πληροῦσθαι. Quare cõmittendum non est, vt πληροῦσθαι per verbũ impleri, vt nonnulli interpretes fecerunt, interpretemur: ne scilicet maleuolis & imperitis quibusdã Hippocratẽ calũniandi ansam prębeam⁹, quasi his verbis innuere voluisset, facilius esse bibere q̃ comedere, qđ nemo nõ nouit. Significat itaque hoc in loco πληροῦσθαι ποτοῦ, idẽ quod refici & instaurari id quod amissum est, per potũ. Quo in significatu hoc verbũ alij etiã vsurparunt. Siquidem Demosthenes πληροῦν τὴν ναῦν, καὶ πληροῦσθαι τὰς ναῦς, pro eo dixit qđ est supplementum classi prębere: id quod nos Germanicè dicimus, Ersetzen vvas abgangen ist. Potus. Cibus. Cæterũ per potũ hic intelligendũ venit alimentũ omne ὑγρὸν, humidum: & per σιτίον, id est, cibum, solidũ, quod στερεὸν Græci vocant. Id quod confirmat alia Hippocratis sententia, quæ est in libello eius περὶ τροφῆς, de Alimento, inscripto, vbi ita scriptum reliquit, ὁκόσοι ταχίστης προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα εἰς ἀνάληψιν δυνάμιος ἄριστον. ὁκόσοι δὲ ἔτι ταχυτέρης, δι' ὀσφρήσιος. ὁκόσοι δὲ βραδυτέρης προσθέσιος δέονται, στερεῇ τροφῇ, Quicunq; celerrima indigẽt adiectiõe, iis liquidũ remediũ ad recuperãdas vires optimũ est. Vbi vero adhuc celeriore egẽt, per odores reficiũtur. Quibuscũq; vero tardiore opus est adiectione, solidiore alimento. Cur humidum ali- Porro citius solido reficit humidũ alimentũ: quia

quicquid humidum est, vt facilius alteratur, ita quoq; promptius subinde distribuitur. Solidũ contrà neq; facile alteratur & cõcoquitur, neq; etiã prõpte distribuit. Necesse enim est vt id quod solidũ existit, in ventriculo primũ in succum abeat, antequã in sanguinẽ conuertatur, ac subinde nutriat. Sensus itaque verborũ Hippocratis erit: Facilius est corpus nostrum reficere re liquida, quàm solida.

mentũ solido citius reficiat.

Sensus.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Scriptum autẽ est, ab ipso, &c.] Græcè. γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ τροφῆς ὧδι, Scriptũ vero & in ipso de Alimento libro in hunc modũ. Nã si non ita nutriunt.] Non rectè interpres hic negationem, quę in Aldino codice deest, adiecit. Ibidẽ enim sic legitur, εἰ γὰρ ὁμοίως ταῦτα τοῖς στερεωτέροις τρέφειν, πλεονεκτήσει τῷ τάχει. Sensus igitur verborũ Gal. is est, Non de quouis potu hic loquitur Hippocrat. sed de eo qui vt nutriat natura aptus est. Hic vero si nutrit, quẽadmodũ solidiora, hoc est ea quę solidũ, & quod diu durat nutrimentũ de se præbent, superabit tamen celeritate: hoc est, citius nutriet q̃ solidum alimentum. Sicuti aquæ similem formam habẽt, ita etiam vim.] Quæ quidẽ Galeni verba nõ sic accipiẽda erunt, quasi in vniuersum vina aquosa aquæ similia sint: quid eñ eo ipso absurdius dici posset? quũ constet aquã plurima in se habere vitia, quib⁹ vina aquosa planè aduersantur, vt lib. 7. Therap. method. testatur metipse Galenus iis verbis, „At vero memoratorũ vinorũ intelligit aquosa. virtutes cõprehensis iam aquæ vitiis aduersam quodammodo naturã habent, quũ nec inflent hypochondria, imò si inflata sint, subsidere faciant: nec inibi morã trahant, propter caloris mediocritatẽ. Adde quod quũ distributiõis vias aperiãt, & pariter impellãt, ac nutrimentũ sursum agant, ad celeritatẽ deductionis in corpus conducunt. Sunt prætereà boni succi, & ad tẽperanda concoquendaq; ea quæ in vẽtriculo & venis sunt, idonea. Hæc ille. Idẽ facit li. 3. Vict. acut. Comm. 8. vbi sic scriptum reliquit: „Aquosum vinũ est album colore, substantia tenue, nullam earum quæ cæteris vinis insunt habẽs qualitatẽ, neq; austerã, neq; adstringentẽ, neq; dulcẽ, neque acrẽ, neque odorẽ. Nẽpe vino huic omniũ soli, vt cum aquæ, tũ vini mala effugiat, est datũ. Quocirca prędicta Galeni in Comment. verba, per alia eiusdem loca sunt

Sẽsus verborũ Gal.

Quomodo vina aquosa aquæ similia sint.

interpretanda, in quibus expresse, quomodo aquosum vinũ aquę simile sit, docet. In lib. enim tertio Vict. acut. Comm. 1. „ scribit: Aquosum vinũ, quod aquæ maxime in omnibus simi „ le existit, tenuitate scilicet, colore, odoris carẽtia, & nõ mani festa calefactione. Et statim ibidẽ Comm. 3. ait: Aquosum vi nũ appellant homines, ꝙ aquæ tũ colore tũ substãtia simile est. Perspicuũ siquidẽ vt aqua, splendidũ & purũ, & substan- „ tia tenue videtur. Protinus autem & facultate aquæ simile „ existit, neq; imbecillũ caput feriẽs, neq; infirmos neruos, qñ „ ne quidẽ manifeste calefacit. Nã vt idẽ lib. 12. Ther. metho. scribit, nullũ ex albo vinorũ genere calidũ reperitur. quod dictũ quo pacto sit intelligendũ, lib. 3. Vict. acut. morb. Com ment. 3. ostẽdit, inquiens: Vinum albũ & austerũ minime ca lidũ inter vina existit. Quia nisi ita intelligas, pugnãtia sibi scripsisse Galenum necesse est fatearis. Quippe lib. 4. Vict. acut. Comm. 100. scribit, omne vinum habitũ corporis cale facere. Hinc omnibus perspicuũ fit, errare miris modis in ex plicatione huius Cõmentarij Antonium Musam Brasauolũ, dum asserit vinum aliquod humano corpori & eius calori collatũ, frigidum dici posse. Nã si frigidum vinũ dicitur, hoc ei nõ collatione corporis nostri accidit, sed alterius vini cali- dioris. Sic certè vina aquosa frigida appellãtur, non ꝙ habi- tum corporis refrigerent, sed ꝙ ad cætera vina collata minꝰ sint calida. Quapropter Comment. 6. lib. 3. Vict. acut. ait, Ex vinis albis nullum valẽter calefacere potest. Hinc est quod Gal. in lib. de Cibis boni & mali succi, vinũ aquosum calidis exhiberi posse naturis doceat. Febriẽtibus etiã eiusmodi vi- nũ concedit idẽ Gal. li. 3. Vict. acut. Cõ. 4. idq; nulla alia de causa, q̃ ꝙ inter alia vini genera minus calefaciat. Pręterea ex iis quæ iã diximus, palã etiã fit, iterum falli turpiter Mu- sam Brasauolum, eo ꝙ vinum esse frigidius aqua cõtendat, quando hoc ipso nihil dici absurdius potuisset. Nec etiã eius ratio de acerbo sapore procedit, quando cõstet acerba, Gal. lib. 4. de Simp. medic. facult. capit. 6. teste, esse terrena & crassarũ partium, atq; adeò ad profunda nõ penetrare, sed in sup̃ficie hęrere: ꝙ primo statim cõtactu, eodẽ Gal. li. 3. Simp. cap. 16. autore, superficiẽ condẽsent. Illa autẽ quę paulũ ad- stringunt, & plurimũ in se cõtinent essentiæ tenuis, tum ca- lidæ, hæc quidẽ altius penetrant. Qua quidem ratione fit, vt

Aquosum vinum.

Nullũ ex albo vinorũ genere esse calidũ quomodo intelligendum.

Musæ error.

vina aquosa quomodo frigida

Antonij Musæ aliud erratũ.

Acerba nõ penetrare ad p̃funda.

vinum aquoſum aqua magis humectat: non tamen concedē-dum quod hac ipſa magis refrigeret, quū vinorum nullum prorſus genus corpus noſtrum refrigerare, vt cōprehenſum eſt, poſſit. Quid multa? ad id vt aliquid altius penetret, requiritur eſſentia tepida & calida, vt è loco Galeni, quem citauimus, palàm fit. quæ certè in iis quæ aqua ipſa ſunt frigidiora, reperire nō licet. Vt cōcidere hoc nomine planè friuolā, ne dicā ineptā Muſæ rationē neceſſe ſit. Vrinā cient.] Rationē eius rei tradit Gal. lib. 7. Ther. meth. in eū ſcribēs modū: Vina aquoſa inſtrumentorū vires adaugent, & expellendis excrementis viā faciunt. Eoq; fit vt etiā talia vina, pręter cætera, vrinas moueant, quando & ipſa totū corpus celeriter transeūt, & impetu curſus ſui excremēta ſecū expellūt. Celeriter certe tranſeunt, tum quia tenuia & tepida ſunt, tum quia adſtringunt. Tenuitate enim & tepiditate prōptè mobilia fiunt, adſtrictio autē ipſa magis impellit. Cæterū hic Braſauolus temerè huic Galeni ſententiæ, Hippocratis ex libro 3. Vict. acut. morb. Aphoriſmū octauū opponit, quaſi ibidē dicat, vinum vinoſum omni alio vino ad veſicā facilius tranſire: cū tamen is nō omni alio vino, vt falſo Copus conuertit, ſed altero tantū, dicat. Verba enim eius ſic habent, ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου, γλυκέος nimirū. Nam hanc vocē referre ἑτέρου, ex cōtextu & Galeni Cōment. abūdè liquet. Dulci itaq; vino facilius ad veſicā trāſire aquoſum Hippocrates aſſerit. Minimè nutriunt.] Græce ἥκιστα δὲ τρέφουσι, minimū nutriunt: & nō minime, ſicut conuertit interpres. Minime enim idē quod nō ſignificat. Minimū verò, opponitur ei quod dicimus plurimū. Sēſus igitur verborū Gal. eſt, vinum aquoſum inter cętera vina minimū nutrire: plurimū verò, craſſum & rubeū. ἥκιστα vero dictionem nō eſſe interpretandā per negationē minimè, multis in locis Gal. teſtatur, nēpe lib. 2. Victus acut. morb. Comm. 19. vbi ἥκιστα idem quod ἐλάχιστα, hoc eſt minimum ſignificare ſcribit. Et lib. 3. vict. acut. Cōment. 63. multo clarius eius vocis ſignificationē docet, inquiens, ἥκιστα σημαίνει τὸ ἐλάχιστον, καὶ οὐχ ὥς ἔνιοί φασι τὸ οὐδαμῶς. ἥκιστα idē quod minimū ſignificat, & nō, vt quidā aiūt, nullatenus. Prætereà quarto libro eiuſdē voluminis Commēt. 89. diſerte ſcribit, τὸ ἥκιστα τοὐναντίον σημαίνει τῷ μάλιστα, minimū contrariū huic vocabulo plurimū deno-

Vinum aquoſum aqua magis humectat.

Vina aquoſa vrinas cient.

Braſauol⁹ Galenum non rectè reprehendit.

Copi erratum.

Interpretis lapſus. Minime. Minimū.

ἥκιστα.

tat. Quare nunc omnibus perspicuũ esse censeo, non cõuertẽdũ hoc loco fuisse minime, sed minimũ. Quod ni faciam, fatendũ etiã nobis erit, vinũ aquosum nõ nutrire: ꝙ ex diametro pugnabit cũ eo quod libro 3. de Aliment. facult. scribit Gal. in capite de vino, vbi expresse asserit, vinũ omnium confessione esse ex eorũ numero quæ nostrũ corpus alunt.

Vinum aquosũ nutrit.

„ Quinetiã ibidẽ p̃sentẽ maxime explicare videt̃ locũ, dũ inq̃t:
„ Vinis crassis minus alunt candida simul crassaque & acerba.
„ ἁπάντων δ' ἥκιστα, omniũ verò minimũ alũt cãdida & tenuia,
„ aquis quodãmodo similia. Et in libro de Boni & mali succi
„ cibis ait: Ex vinis quæcunq; aquosa sunt, & substãtia tenuia,
„ vrinam mouent, καὶ ὀλιγίστην παρέχουσι τῷ σώματι τροφήν, & paucissimũ corpori nutrimentũ præbent. E quib. verbis nulli nõ perspicuũ fit, Galenũ nõ omnimodã vinis aquosis adimere nutritionẽ, quod tamẽ interpres sua cõuersione, nõ sine magno errore fecit. Implere.] Græcè πληροῦν, reficere.

APHORISMVS XII.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν, ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Quæ in morbis relinquuntur à iudicatione, recidiuas facere consueuerunt.

Cur relicta post iudicationẽ vacuãda.

Qvum præcedentib. aphorismis Hippocrates eos qui à morbo cibum haud capiunt, egere vacuatione, & quo pacto illorũ subinde corpora ad vacuationẽ ipsã preparãda sint, docuerit: nũc causam cur illi ipsi vacuãdi sint, exponit. Nã illa quæ à iudicatione facta relinquũtur in morbis, nisi in tẽpore vacuentur, recidiuas facere solẽt. Per ea verò quæ relinquuntur, ἐγκαταλιμπανόμενα vocat Hippocrat. reliquias prauorũ humorum, Gal. in Comment. teste, intelligit, quas necessariũ est subinde putrefactas succendere febres, vt loco iã citato fusius docet Gal. Quid autẽ sit iudicatio, in sequentis Aphorismi Cõment. mõstrabimus. Idipsum etiã cap. 43. nostri Cõpendij diximus. Hippocrati verò hoc loco sermo est de ea iudicatione, quæ nõ integrè vindicat à morbo, Græcisq; ἐλλιπής, id est, deficiens, Gal. lib. 1. de Iudiciis cap. 1. autore, dicitur. Vel de ea post quam quidpiam ex morbo relinquitur, quæ Galeno lib. 1. de diebus iudicatoriis

ἐγκαταλιμπανόμενα.

Iudicatio.

Deficiens.

ἀτελὴς,hoc eſt imperfecta vocatur. Hæc,eodẽ autore,ſi reci-diuam facit,ἄπιςος,id eſt infida nominat. Eiuſmodi ſane iudicationes ὑποςροφὴν, hoc eſt,vt Cornelius Celſus lib.3.ca. 4. interpretatur,recidiuã ſeu reuerſionẽ faciũt:idq; ideo,ꝙ tum vel ipſa materia ad expulſionẽ fuit minus idonea,vel ipſa natura imbecilla admodũ per morbum effecta,vniuerſos humores noxios expellere non potuit. Neceſſe itaq; eſt ijs de cauſis fieri recidiuã,niſi medicus ea quæ à natura imbecilla relicta ſunt expurget. Repetitur hæc ſentẽtia ab Hip.lib. 6. Epid.part.2. Aphor. 9. ijs verbis, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν,ὑποςροφώδεα. Impfecta Infida. ὑποςροφή. Recidiuæ cauſæ.

APHORISMVS XIII.

ὁκόσοισι ἡ κρίσις γίνεται,τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. ἡ δ' ἐπιοῦσα,εὐφορωτέρη,ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Quibus iudicatio inſtat,ijs nox quæ acceſſionem præcedit,difficilis eſt. Quæ vero ſubſequitur, magna ex parte facilior exiſtit.

PRæcedẽti Aphoriſ.quid ea quæ poſt iudicationẽ relinquũtur in corpore noſtro,efficiant,Hip.docuit. Nunc qua ratione paulò poſt futura,aut iã facta cognoſcatur iudicatio,mõſtrat:vt ſcilicet medicus certo ſciat, recidiuã ab iis quę à iudicatione relicta ſunt,factã eſſe. Eſt autẽ iudicatio,Galeno in Cõm.teſte,ſubita & præceps in morbo mutatio,in melius vel deteri⁹. Iudicationẽ vero pręcedũt, deliriũ, ſpirãdi difficultas,caligo oculorũ,ſplẽdores ob oculos verſantes,lachrymæ inuolũtariæ,tẽporũ grauitas,ceruicis et capitis dolor,anticipatio,lõgitudo & vehemẽtia acceſſiõis,comata, dolor ſtomachi, auriũ ſonitus,tremor,labrũ inferius agitatũ, æſtus & ſitis vehemẽs,nox itẽ abſq; ratione moleſta. Quod hoc loco Hip.cõfirmat dicẽs: Quibus iudiciũ inſtat, ijs nox quę ante acceſſionẽ eſt,difficilis eſſe ſolet. Siue vero nox,ſiue dies,id tẽpus quod præcedit iudicationẽ, fuerit, ſemp ægros ante acceſſionẽ in qua fit iudicatio,pturbari et vexari neceſſe eſt. Noctis verò potiſſimum mentionẽ fecit Hippoc.quod in Iudicium, ſeu iudicatio quid. Signa iudicationis futuræ. Noctis cur potiſſimũ

Hippocrates meminerit.

ea molestias illas magis quàm die sentiamus. Quippe interdiu sensus omnes vigilant,& ad alia quædam naturæ opera distrahuntur: quare tũ etsi turbatio illa fit, tamen eam minùs sentimus. Eadẽ ratione accidit, vt etiã alias quascunq; corporis molestias die minus q̃ nocte sentiamus. Cæterum nox quę iudicationẽ sequitur, leuior existit: quod scilicet iã natura ipsa à superuacuis,& corpus ipsum molestantib. humorib. exonerata sit, atq; adeò cõmode nũc homo quiescere possit. Nõ autẽ ab re adiecit Hippocr. magna ex parte: quoniã idipsum haud accidit, nisi vbi optima & perfecta præcesserit iudicatio, id quod plurimũ fieri solet. Refertur hæc sententia etiam lib. 6. Epidem par. secunda, Aphoris. 11.

Nox iudicationẽ sequens cur leuior.

Magna ex parte.

APHORISMVS XIIII.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In profluuiis ventris mutationes excrementorum iuuant, nisi in praua commutentur.

QVum in superioribus Aphorism. Hippocrates iudicationis, quæ duplex est (vna enim per excretionem, altera verò per abscessum fit) meminerit, primũ hic quibus indiciis cognosci possit, num ea quæ fit per alui profluuiũ, bona & perfecta sit, docet, inquiens: In ventris ῥύσεσι, profluuiis, excretionibúsue à natura ipsa factis (neq; enim ῥύσις hoc loco, Philotheo etiã teste, aliud significat, nisi ἔκκρισιν, id est, excretionẽ sponte factã) mutationes excrementorũ iuuant, quia vt ait in Cõmentariis Gal. corpus exquisitius expurgant. Per mutationes vero excrementorũ quę iuuãt, Gal. in Comment. teste intelligendæ sunt quæ multas species formásue humorũ vacuãt, siue idipsum vno, siue diuersis accidat tẽporibus. Verbi gratia, si simul vnáq; vice excremẽta ipsa plures formas ac species obtinuerint, quæ subinde tamẽ mutantur, neq; diu perseuerant, iuuant sanè, quia corpus à pluribus humorũ speciebus expurgant. Sic vbi diuersis tẽporibus excrementorũ mutatio contingit, ita nimirum vt si prius pallida vel flaua excreta sunt, deinceps vero pituitosa excernãtur, quę tamẽ subinde in melius cõmutantur, tũc itidẽ iuuãt: ꝙ scilicet corpus à flaua bile & pituita tã exquisitè

ῥύσις.

Mutatiões excrementorum.

expurgarunt, vt nihil in eo prædictorum humorum qui ꝓfluuium excitarunt, sit relictũ. Quòd si verò excremēta ipsa diu eandē formã obtinuerint, miniméq; mutata fuerint, nihil iuuant, imò malum potius portēdunt, quoniã corpus nõ ꝓrsus expurgãt. Cæterũ mutationes in iis quæ spõte fiunt alui deiectionibus iuuãt, nisi in praua cõmutentur. hoc est, nisi nigra aut liuētia fuerint, aut colliquationis & putredinis signa adsint: tunc enim exitiũ potius q̃ salutē significãt. Quod lib. 2. Prognost. Aph. 22. etiam testatur Hipp. vbi sic scriptum reliquit, "Omnium maximè letiferum est excremētum, nigrum, pingue, liuēs, aut quod peioris est odoris, q̃ pro consuetudine." Infrà quoq;, nēpe sectione. 4. Aph. 21. probat in purgationibus excrementa quæ varios & plures colores referunt, modo non sint praui.

Excremēta alui quã do in praua commutentur.

ANNOT. IN COMM. GAL.

In Comm. Galeni nihil est quod annotatione indigeat, q̃ vbi inter initia legitur, Quæ multis formis variãtur: ibi clarius dixisset interpres, quæ multas humorum formas vacuãt, vel educunt. Græcè enim est, πολλὰς ἰδέας ἐκκενοῦσαι χυμῶν. Ad sequentis itaque aphorismi enarrationem veniamus.

APHORISMVS XV.

Ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι φύεται, τὰς ἐκκρίσιας σκέπτεσθαι χρή. ἢν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα ξυννοσέει. ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖς ὑγιαίνουσι γίγνονται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Quippe si biliosæ fuerint, corpus vnà ægrotat. Sin sanis similes fiant, corpus alere tutum est.

PRæcedēti aphorismo quo pacto perfecta iudicatio, quæ per alui fit excretionē, sit dignoscēda, docuit. Nunc qua ratione altera quę per abscessum fit, cognosci possit, mõstrare conatur, dicēs, Vbi fauces. φάρυγξ enim hoc loco fauces significat, hoc est, internã oris quæ gulæ & gutturi præiacet amplitudinē, Gal. in Comm. teste, qui ibidē hac dictio-

ἡ φάρυγξ. Fauces.

ne fœminino in genere vtitur, πολλάκις δ' ἡ πε φάρυγξ, inquiens. In eo nãq; genere semper pro faucibus vsurpatur, vt in masculino ꝓ gutture, quemadmodẽ in nostris Annot. in tertiũ de Tuend. sanit. librũ copiosius demonstrauimus. νοσίει, ægrotãt, infestãtur: idẽ enim quod ἐνοχλεῖται significat, propterea scilicet ꝙ humores à capite defluẽtes excipiãt. Siquidem magna ex parte caput humores redundantes ad fauces trãsmittit, malũq; efficit quod Græcis βράγχος, Latinis raucitas dicitur. Neq; enim raucitas aliud est, q̃ destillatio quæ ad fauces defluit, Gal. lib. 3. de Sympt. causis cap. 11. teste. Aut tubercula in corpore nascũtur. Hic annotandum erit, tubernacula, quæ φύματα Hippocrati & aliis Græcis medicis nominantur, duo significare. Primũ enim vox tuberculorũ generatim pro omnibus præter naturã è quacunq; corporis parte erũpentibus tumorib. accipitur. Cuius rei testis est Gal. lib. 6. Epid. part. 1. Comm. 12. vbi ita scriptum reliquit: " Homines ab iis qui in terra nascuntur, tubercula vocarunt " tumores præter naturã, qui omnino sine causa aliqua exter" na fiũt, & in exteriores corporis partes impellũtur. In ea quidẽ significatione vsus est hac voce Paulus Aegin. lib. 4. cap. 22. Secũdo speciatim tubercula sumuntur pro inflãmationibus glandularũ, quæ statim augẽtur & suppurãtur. Qua in significatione vsurpatur à Gal. lib. 2. de Curan. rat. ad Glau. cap. 1. Et à Philotheo ipso, qui ait, φύματα καλεῖ ἱπποκράτης ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν φυομένων ἐν τῇ γῇ, διὰ τὸ ταχέως φύεσθαι, καὶ αὐξάνεσθαι, καὶ ἐκπυΐσκεσθαι, Tubercula nominat Hippocrates, metaphora sumpta ab iis quæ in terra nascuntur, quoniã celeriter nascuntur, augẽtur, & suppurantur. Tubercula verò hoc in loco generatim accipit Hipp. pro omnibus pręter naturã è corpore erumpentibus ac pullulantibus tumoribus. Hæc fiũt, vbi natura ipsa vitiosos humores, quos neq; per vomitum, neq; per aluũ expellere potuit, ad cutẽ detrudit. Nã quum hi crassiores sint q̃ vt per insensiles meatus expelli q̃ant, ibidẽ tumores excitãt, qui à tuberibus terræ, quorũ similitudinẽ referũt, tubercula Latinis nominãtur. Faucibus itaq; afflictatis, aut tuberculis in corpore natis medicũ excretiones diligenter inspicere ac cõsiderare oportet. Nam si biliosæ fuerint, totũ corpus vnà ægrotat. Quippe tum non modo ad cutẽ hærere, sed & intus prauos adhuc esse humores,

νοσίω. Raucitas quid. φύματα. Tubercula. Tubercula vnde nascuntur. Tubercula cur dicta. Excretiones cur inspiciendę.

quos nondũ ad cutẽ reposuit, manifeste significãt. Quocirca quũ vniuersum adhuc corpus vitiosis sit refertũ humoribus, purgationi tum potiꝰ q̃ nutritioni insistẽdum. Siquidẽ vt supra ab Hipp. est dictũ, impura corpora quo magis nutries, eo magis lædes. Sin excretiones ipsæ sanis similes fuerint, tunc significãt naturã iam robustã admodum, vniuersos humores prauos ad cutẽ, veluti receptaculũ excrementorũ posuisse, nihilq; intus reliquisse, quod subinde morbũ parere possit. Tutò igitur tum corpus, vtpote excremẽtis & vitiosis humorib. vacuum nutriemus, & localia tantũ vocata medicamẽta adhibebimus. Sed hic forte nõnulli hærebunt, querẽtes quî fiat, vt alui excretiones, de quibus hoc loco Hipp. loquitur, in malis totius corporis sint considerãdæ, quum tamẽ Gal. lib. 1. de Iudiciis cap. 7. de ventris malis testari easdẽ scribat. Respondendum, verum quidẽ esse ꝙ alui excremẽta potissimũ de ventris cõstitutione testentur, vt multis in locis Galenus docet: idq; si ipse solus male affectus est. Quum vero sæpe accidat, vt aliũde in hunc materiæ decũbant (non solum enim iecur sua ipsius excremẽta, saniẽq; & humores p̃ter naturã demittit in ventrẽ: sed etiã totius corporis, quandoquidem vẽter per id omnib. corporis partibus copulatur, ac per illud recipit excremẽta earundẽ, quæ vniuersum corpus expurgãt) fit vt etiã totius affectũ alui excremẽta indicẽt, quẽadmodum fusius Gal. lib. 2. Prognost. Comm. 13. ostendit.

2. Aph. 9. ,,

Num alui excretiones mala totius corporis significare possint.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Inuicem ex aduerso ponens.] Græce, ἀλλήλοις ἀντιθείς, inuicem opponens. Extra trahit.] Græce, ἐξωθεῖν, expellit. An adhuc etiam corpus.] Addendum, vniuersum. Græce enim est, εἴτ᾽ ἐστὶν ἔτι καθ᾽ ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα μοχθηρῶν χυμῶν περιουσία. Quoniam tubercula sanguine calefacto.] Græce, διότι καὶ τὰ φύματα θερμαινομένου αἵματος ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ γίνεσθαι πέφυκε, eo quòd tubercula sanguine à bilioso humore calefacto fieri solent. Quæ quidem Galeni verba de tuberculis quæ in acumen tendunt, atq; in altũ tolluntur, intelligenda sunt. Quippe hæc, vt testatur Gal. lib. 6. Aph. Comment. 9. à calidiore humore, vel vt hic ait, à sanguine bilioso generantur. Quæ verò humilia sunt tubercula, eodem ibidẽ teste, à frigidiore humore fiunt. Totum corpus bonos habere humores.] Græce, ὑγιαῖνον ἐνδείκνυται

τὸ ὅλον σῶμα, vniuersum corpus sanum esse indicatur.

APHORISMVS XVI.

Ὅκου λιμός, οὐ δεῖ πονέειν.

Vbi fames, minime laborare oportet.

Fames bifariam accipitur.

PRo assequenda pręsenti Hippocratis sententia, notādum initio erit, famē, quę λιμὸς Gręcis dicitur, apud Hipp. bifariam accipi. Primô quidē pro extrema esuritione, quę ꝓpter ciborū penuriam accidit. Qua in significatione accipitur lib. 2. Epid. sect. 4. & libro 6. Epid. part. 4. Aphor. 9. ab Hippocrate, in ea quidem quæ à Gal. in Comm. citatur sentētia. Secundò pro defectu indigentiaúe cibi aut inedia, quæ consilio ac voluntate, aut iussu, nulla cogente rerū penuria, suscipitur. Eo in significatu in præsenti aphoris. & alijs quibusdam locis à Galeno in Comm. productis accipitur. Verbū autem πονέειν, hoc est laborare, de vehementi motu, quē exercitium, Gal. lib. 2. de Tuenda sanit. teste, nominamus, intelligi debet, vt totius Aphorismi is sit sensus: Nunquā in inedia exercitio vtendū esse, quod scilicet ita vires supra modū deijciantur, corpusq; plus iusto exiccetur. Quod tamen non ita est accipiendū, quasi ante exercitia corpus cibis sit reficiēdū, idipsum enim illi aduersaretur: quod alibi scribit, labores cibos antecedāt: sed quod vno & eodē tēpore corp⁹ non fit & inedia & exercitijs, Prodici illius exēplo, cui⁹ lib. 6. Epid. part. 3. Aphor. 24. meminit Hipp. excruciandū. Alijs tēporibus vbi omnimoda ciborum abstinentia non vtimur, exercitandū quidem, sed ante cibos. Et hunc habere sensum verba Hipp. satis ea quæ in Commēt. scribit Galen. ostendunt, hæc præsertim, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν, qui non comedent. & ὅταν ἄνευ τροφῆς γένωνται, vbi cibo non vtātur. quę sane non de eo qui præcessit cibo, sed de eo potius qui futur⁹ est loquuntur. Ita vt illos exercitio vti hoc loco prohibeat Hipp. qui ab exercitijs cibum non sunt sumpturi, sed inedia potius vsuri. Est & hic Hippocratis Aphorismus, quod in Commēt. etiam suis monuit Galenus, ad ęgros & ad sanos referendus, ita vt neq; sanis, neq; ægris simul inedia & exercitijs vti liceat.

πονέειν.

6. Epidē. part. 5. Aphor. vlt.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

In oppido Aeno.] Adijciendū, ijs: & legendum, In oppido Aeno ijs qui ob famem, &c. Defectum] Gręce ἔνδειαν, indi-

ἔνδειαν.

gentiã. Penuriã.] Grçce ἀπορίαν, egestatẽ. Ex electione.] Græce, κατὰ προαίρεσιν, consilio, voluntate, de industria. Cũ ait.] Scilicet 7. Aphor. 60. In prognosticis.] Nempe. 1. Prog. 11. Qui non sunt reficiendi cibo.] Grçce, τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν, His qui non comedent, aut cibũ sumpturi sunt. Ipse dicebat.] Scilicet 6. Epid. part. 5. Aphor. vltimo. Vbiq; vero Hippocrates.] Nam vt Gal. lib. 9. Therap. meth. ca. 10. ait, has facultates seruare nihil planè aliud est quã vitam seruare. Gubernantes autem animal facultates tres sunt specie, vt ibidẽ Galenus demonstrat, nempe naturalis, vitalis, & animalis. Has Plato animas vocat. Reuera tamẽ vna est facultas, seu anima, quę ꝓpter diuersa officia, tria sortitur nomina. ἀπορίαν. κατὰ προαίρεσιν. Facultates gubernantes animal tres.

APHORISMVS XVII.

Ὅκου ἂν τροφὴ πλείων παρὰ φύσιν εἰσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιέει, δηλοῖ δὲ ἡ ἴησις.

Vbi plus cibi præter naturam ingestum est, morbũ id facit. Ostendit hoc ipsum sanatio.

HOc in Aphorismo Hippocrates de cibi mẽsura tractat, monetq; diligenter, ne plꝰ cibi quã naturæ cõueniat, ingeramus, modo aliqua nos cura tuẽdę sanitatis tangat, quã hac ratiõe maxime conseruabimꝰ. Hinc alibi ita scriptũ reliquit, ἄσκησις ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Sanitatis studiũ in eo sitũ est, vt nõ satiemur cibis, atq; impigri simꝰ ad laborẽ. Quod aũt suprà generatim est dictũ ab Hip. nihil quod naturæ modũ excedit esse bonũ: hoc in pręsentia de vna tãtũ specie, nẽpe satietate, ꝓnũciat, dicens: Vbi plus cibi pręter naturã ingestũ est, morbũ id efficit. Præter naturã aũt ingeri plus cibi, trifariã vt in Comm. etiã suis monuit Galen. intelligi potest. Primò, vt παρὰ φύσιν idem quod μεγάλως καὶ ὑπερβαλλόντως, valde & exuperãter significet. Quæ quidem interpretatio nõ admodũ Galeno probatur. Altera est, vt scilicet præter naturã referatur ad qualitatẽ, hoc est cibi differẽtiam, aut speciem, quemadmodũ in Annota. latiꝰ dicemus. vt nimirũ genus cibi pręter naturam, minimeq; corpori familiare ac alienum plane morbũ faciat. Quæ etiam expositio nõ valde Galeno arridet. Tertia expositio est, vt cibꝰ ingestꝰ, pręter naturam corpus gubernantẽ, dicatur parere morbum. Plus cibi quã naturæ conueniat non ingerẽdũ. 6. Epidẽ. particu. 4. Apho. 20. Præter naturam cibũ trifariam ingeri. Qualitas idẽ quod differẽtia seu species

Et hęc quidem optima est ac germana interpretatio. Quippe quandocũq; tantũ cibi est ingestũ, vt ab eo natura grauetur, fit vt concoqui ab ea non possit, atq; adeo necessario subinde generet morbũ, vt copiose à Gal. in Comm. est demonstratũ. Porro cibum plus iusto esse ingestũ, etiã sanatio ipsa, quę nimirum ad noxiorum humorum sequitur euacuationẽ, ostendit. Nam plenitudine per euacuationẽ sublata, ægroti sanantur. Quapropter cum adhibita vacuatione ægrotus sanetur, argumento est morbum ex cibi multitudine fuisse ortum. Quæ cùm omnia copiose à Galeno in Comment. sint explicata, non est cur à nobis longius persequantur.

Sanatio cibũ plus iusto esse ingestum ostendit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Repletio.] Græce, πλησμονή, conuertendũ itaq; erat interpreti satietas, vt antea fecit. Ad aliquid dicitur.] Græce, πρός τι μὲν οὖν, cum aliquo confertur. Nam τὰ πρός τι à Cicerone dicuntur, quæ cũ aliquo conferuntur. Amplam capacitatẽ.] Græce, εὐρυχωρίαν. Hoc alibi sic efferre voluit, Abundantiã esse duplicẽ, vnã ad vasa, alteram ad facultatẽ seu virtutem. Sanguifica illi proportionalis.] Græce, ἡ αἱματοῦσα δύναμις ἀνάλογον τῇ πεττούσῃ κατὰ τὴν γαστέρα, facultas sanguifica proportione quadã ei quæ in ventriculo cibũ concoquit. Modicus.] Græce, σύμμετρος, mediocris. Istius multiplicem.] Hæc interp̃tis verba nullũ planè sensum præ se ferunt. Conuertendũ itaq; sic fuisset, Aliquando vero isto multo copiosiorem. Græca enim ita habent, ποτὲ δὲ τὸν τούτου πολλαπλάσιον, &c. Tertiũ alimentũ] Siquidẽ alimentum, Hipp. in lib. περὶ τροφῆς teste, trifariam dicitur. Quippe primo alimentum vocatur, quod nutriturum est. Quare hac ra-
1. tione, quod adhuc in ventriculo atq; venis est, alimentũ no-
2. minatur. Si enim probe concoctum fuerit, nutriet. Secundò alimentum est id quod veluti alimentũ est, nondum tamen alit. Hoc modo quod apponitur vel agglutinatur, alimentum
3. dicitur. Tertiò alimentũ proprijssime est quod iam nutrit, et corpori adiungitur, & assimilatur. De quo hoc loco Gal. loquitur. Qualitatẽ præter naturam.] Qualitas hoc loco iterum pro specie aut differentia cibi, vt in Com. etiam nostris monuimus, accipitur: id quod verba quę mox sequuntur, euidentissime monstrãt. Galen. enim ita inquit: Siquidẽ nutritur vnaquæq; pars ἐξ οἰκείας αὐτῷ τροφῆς, ex alimento quod ad

πρός τι.

Satietas duplex.

Interpres notatur.

Alimentũ trifariam capi.

Qualitas pro differẽtia.

ipſum accommodatū eſt. Quod non animaduertens hoc loco Muſa, ſeſe miris modis torquet, nū cibus ſua qualitate tantū nocere queat, dubitās. Inter alia vero multa ſic ſcribit: Cibi ratione ſuæ qualitatis non oberūt, ſed ſolū quātitatis ratione, tamē qualitate connexa. Ideo Hipp. mens nō eſt, p cibū præter naturā illum intelligere qui qualitate peccet, ſed qui plus ſumitur. Hæc Braſauolus. In ijs quidē verbis mihi non probatur, quod ait cibos ratione ſuæ qualitatis non obeſſe. Quippe ſi hoc verū eſt, quare Hipp. ait lib. 6. Epid. part. 5. Apho. 24. validos & vehementes cibos calido ventriculo prędito turbare. Et quid eſt cur idem Hipp. lib. 1. Aphoriſ. 16 doceat, humidū victum febricitantibus & pueris conuenire? Certè ſi cibi qualitatis ſuæ ratione neq; obeſſent, neq; prodeſſent, nihil vnquā tale dixiſſet Hipp. Rectius itaq; Muſa ſic dicere potuiſſet: Cibum alienū quidē malum eſſe, nō tamē poſſe facere morbum, niſi ſatis iuſta eius fuerit quātitas: Ad eum modum etiam Gal. in ſuis eſt locutus Comm. Alteri.] Addendū particulæ. Græce enim eſt, ἑτέρῳ μὲν μορίῳ.

Nam cum medicamēta.] Intelligit ea quæ frigiditate ſua interimunt, quæ quidē non toto genere humanæ naturę aduerſantur, atq; letalia ſunt, ſed duntaxat quātitate, vt libro 3. de Tēper. cap. 3. & libro 3. de Simpl. med. facult. cap. 17. & 18. Galenus copioſe & doctè demonſtrat. Quocirca medicamenta illa genere quidē deleteria ſunt, & letalia, hoc eſt ſunt è genere letalium: ſed nō toto genere, id eſt ſemp letalia ſunt. Siquidē minima quantitate ſumpta, mortem minime inferunt. Medicamēta nō toto genere letalia.

Exuſtionē.] Græce, ἔγκαυσις. Ea autem, Galeno lib. 2. de Compo. medicam. ſecundū locos, ca. 1. autore, eſt exuſtio à ſole facta circa caput permanēs. Adijciendū itaq; ad exuſtionem, Solis vox, vt alibi quoq; annotauimus. Ex genere enim cauſarū, &c.] Addēdū, vna. Gręce enim legit, ἐκ δὲ τοῦ γένους ἐστὶ μία τῶν ἐργαζομένων αἰτίων τὰς νόσους, ex genere enim cauſarū eſt vna maximè, quæ morbos cōmittēdi vim habent. Intelligit aūt exceſſum. Plus modico] πλεῖον ὑπερβαλλόντως, plus iuſto. Sed & rei natura ſimul indicat] Habet enim plenitudo peculiaria ſigna, vaſorū ſcilicet diſtenſionem, ruborem, & tumorem corporis, pulſuū magnitudinem, grauitatē, aliaque multa quæ in libro de Plenitudine inſcripto Gal. cōmemorat, per quæ cognoſcitur. Hæcq; à rei natura, nō euentu ipſo

Muſa ſe temere hoc loco torſit.

ἔγκαυσις.

Plenitudinis ſigna.

sumuntur. Herophilus in tritẽporea significatione.] Græce, ἐν τῇ τριχρόνῳ καλουμένῃ σημειώσει, in ea quę à tribus temporib. sumitur significatione. Hic Galeni locus difficilis admodũ est, atq; à paucis intelligitur. Hinc est quod Musa etiã in suis prolixissimis Comm. in quib. omnia ter & ad nauseã vsq; repetit, ne verbũ quidẽ de eo annotauerit. Quare vt illi lucem aliquã adferamus, initio notandũ erit, σημείωσιν Herophilo idẽ quod διάγνωσιν, hoc est, dignotionẽ, signũ, indiciũ, notã, quibus affectus dignoscitur & indicatur, significare. Eius verò affectus qui plenitudo nominatur, vsus est dignotione à triplici desumpta tẽpore: nẽpe vna à præterito, altera à præsenti, tertia à futuro. Prima quæ à præterito sumpta erat, vitã vniuersam ociosam, excrementorũq; detentionẽ cõplectebatur. Altera à præsenti sumpta, repletionẽ, vlcerosum affectũ, pigritiã ad motũ, vniuersi corporis grauitatẽ, venarũ tumorem, partium tensionẽ, actionũ imbecillitatẽ, aliaq; huiusmodi cõprehendebat. Tertia, quæ à futuro sumitur, euacuationem. Quippe hoc modo laborãtes vacuati egregie iuuãtur. Hanc postremã Galenus hic ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως μαρτυρίαν, ab euẽtu testimoniũ vocat, idq; Herophilũ in sua significatione, quã à tribus tẽporib. sumpsit, cõplexũ esse ait. Quare interpres hoc loco non recte hanc dictionẽ ἴασίν τινα, per quam cõuertit, cùm non ἴασιν, sed μαρτυρίαν referat. vt sit sensus, Quod etiã testimoniũ Herophilus in ea quæ à tribus tẽporib. sumitur significatione cõprehendit, vel vsurpauit. idipsum enim παρέλαβεν verbũ, quo hic vsus est Gal. denotat. De tritẽporea verò ista dignotione plura in libro de Plenit. Galen. habet.

Galeni locus difficilis enarratur.
Musa.
Σημείωσις.
Dignotio à triplici tẽpore desumpta.
Interpretis lapsus.

Obseruationem.] Quia sufficit vnica hæc existimatio, nec opus est vt obseruemus num in iisdẽ eodẽ modo sæpius contingat: quod faciũt Empirici. Siquidẽ ratio experientiæ iũcta facile verũ inuenit. Purgationẽ autem quãdo praua affecti qualitate.] Hęc interpretatio nobis non probatur, quod scilicet purgationẽ esse humorum qui praua qualitate affecti sunt, innuat. Non raro aũt accidit, vt praua qualitate afficiãtur humores citra eorundẽ redundantiã, manẽte nimirum mediocritate substãtiæ, vt sect. 1. Comm. 2. dictum est. quare tum illis non purgatio, sed alteratio cõuenit. Quum igitur Græca sic habeant, κάθαρσιν δὲ ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα κινῶνται, rectius ita cõuertisset interpres, purgationẽ verò vbi humores

Obseruatio Empiricorum.
Interpres notatur.

qualitate molesti vacuantur. Vbi quidem qualitas speciē seu differentiā humoris molestātis significat. quasi diceret, Purgatio est quādo humor molestās vacuatur. Hinc est quod Galenus infrà, Comm. nimirū 8. huius sectionis ita scriptū reliquerit, ὅταν εἷς τις ἐξ αὐτῶν πλεονάσῃ, καθαρτικὸν ἐκείνῳ διδῶσι φάρμακον, quādo vnus ex humoribus redūdat, purgatoriū illi dat medicamentū. Tibiarū.] σφυρῶν, maleolorum. Sunt verò maleoli, clauiculæ extremę tibię, quæ Gręcis κνήμη dicitur: suræq;, quę iisdē πτέρνη vocatur, pcessuū partes. Quare non recte interpręs eas partes tibias nominauit. Transpirationis.] Gręce, διαπνοῆς. Hęc Galeno cap. 7. lib. de Symp. differ. teste, est aeris secundū totū corpus introitus & exitus. — *Qualitas.* *Maleoli.* *Interprętis lapsus.* *διαπνοή.*

Quæ tamē antea latuerat.] Abūdat Tamē vox. Græce enim est, ἡ πρότερον λαμβάνουσα. Optima.] Græce, χρηστὸν, bona. Paulatim,] Gręce, ἐπὶ βραχὺ, exigua. Est enim sensus, Si exigua fiat vini corruptio, vbi id quod superfluū est, fuerit euacuatum, &c. Et ἐπὶ βραχὺ hoc loco significare exiguā, satis ex dictione illi opposita quæ præcessit μεγάλη, quæ magnā denotat, manifestū est. Eā quæ ad naturæ contrarium euersionē.] Græce, τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν, eā quę ad id quod præter naturā est degenerationem, mutationemue. — *ἐπὶ βραχύ.* *ἐκτροπή.*

APHORISMVS XVIII.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, excretiones quoque celeres fiunt.

IN hoc Aphorismo Hipp. ciborū nobis naturā diligenter esse considerādam monet, vt scilicet quis illorū cito, & qs tardè nutriat atq; reficiat, sciamus. Quem vt rectius assequamur, notādum initio erit, per τρέφοντα, id est, ea quæ alūt, omnis generis alimenta quæ in vētriculo, venis, & vniuerso corpore cōcoquuntur, esse intelligēda. ἀθρόως aūt, hoc est, cōfertim, vniuersim, affatímue alere dicuntur, quæ postq̄ nutrire cœperunt, breui tēpore totum de se corpori alimentum præbēt, ita nimirum vt idipsum breui tēpore per vniuersum distribuatur corpus. Quapropter ἀθρόως hoc loco planè opponitur ei quod κατὰ βραχὺ Græcis dicitur, idéq; quod ἐξαί- — *Ciborum natura diligēter cōsideranda.* *τρέφοντα.* *ἀθρόως τρέφειν.*

Cōfertim nutrire. φυης, repēte significat. Cōfertim itaq; nutrit, quod nō sensim & paulatim vbi nutrire incipit, sed repēte breuiq; tēpore suum de se corpori vniuersum alimentū, siue idipsum multum vel paucū fuerit, præbet. ταχέως.i.celeriter alit, quod statim simulatq; assumptū est, nutrit, vt in Comm etiā suis Galenus mōstrat. Porro per excretiones, quas Hipp. διαχωρήσιας vocat, non solū eas quæ per aluū & vrinā fiunt, verumetiā eas quæ è toto corpore veniunt, intelligit: vt is plane verborum Hippocratis sit sensus, Quæ breui tēpore, & statim postquā assumpta sunt, nutriunt, ea etiā veloces excretiones efficiūt. Quæ quidē Hippocratis sententia veritati consona erit, vbi distinctiōes à Galeno in Comm. expositæ adhibitæ fuerint. Quarū prima est, vt cibi acrimonia & lentore vacent. Altera, vt ea quæ inter se conferuntur alimenta, substantia sint similia. Tertia, vt hominibus eodē modo affectis exhibeātur.

[Margin: ταχέως τρέφειν. Excretiones. Distinctiones huic Aph. adhibendæ.]

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Vniuersim maxime.] Græce, ἀθροώτατα. Tardius.] Græce, βραδύτατα, tardissime. Cochleę.] Quas Græci κοχλίας, Latini limaces appellāt. Dura est iis caro, Gal. lib. 3. de Alim. facult. teste, eoq; ad concoquendū ptinax. Eadē tamē si conficiatur, valentiss. nutrit. Verticilli.] Grece, σπόνδυλοι. Spōdylū inter marinos pisces cōmemorat Plinius lib. 32. cap. 11. Eius etiā meminit Macrobius, & Seneca. Squillę.] Græce, ἀκρίδες, sed pperam. Nam quum ἀκρὶς locustā, animal quidē terrestre, quo in deserto Diuus IOANNES vescebatur, significet, hic vero de piscib. Galeno sermo sit, mendosum esse Græcū codicē necesse est. Quare legendū καρίδες. Errori autem ansam dedit vnius literæ trāspositio. Est aūt κάρις piscis ex numero eorū qui molli testa tegūtur, Gal. lib. 3. de Alim. facul. autore, latinisq; dicitur Squilla: hodie à Romanis, Paulo Iouio cap. 40. de Romanis piscib. teste, Cammerugia, & Pernocia vocatur. Locustæ.] Græce, κάραβοι. Eius effigiē tradit Paulus Iouius loco iā citato. Cāmari.] Græce, ἀσακοι. Sic dicti sunt quasi gēmati, multis impleti lacrymis: vel non stillātes, sed affatim fluentes. Plinius Leones hos pisces appellat, q̄ paruorū leonū effigiē referāt. Cęterū prædicta tria genera pisciū molli testa cōclusa, tardiss. & paulatim alūt, q̄ dura carne constēt, atq; adeo cōcoctu pertinaces sint.

[Margin: Cochleæ. Spōdylus piscis. Squillæ. Græcus Galeni codex emēdatus. κάρις. Carabi. Cammari. Leones.]

Casei duri.] Qui, vt testatur lib. 3. Alim. Gal. neq; ad con-

coctioně,neq; ad distributioně in corpus idonei sunt. Carnes salitæ.]Grece,ταριχευμένα.Sic nominãtur Grecis,quę sale cõdita & afsiccata sunt,aut inueterata.Pro vtrisq; hoc loco accipi vox ipsa potest,quia tam eorũ quę sale cõdita sunt, q̃ inueteratorũ carnes duræ,siccæ & neruosæ sunt,ideoque ad concoquendũ ꝑtinaces. Indiciũ aũt tibi sit velocis,&c.] Grece,σημεῖον δ' ἔστω σοι τὸ τρέφειν ἤδη τὸ προσαληγμένον,indiciũ vero tibi sit id quod assumptũ est,iam nutrire. In pulsibus fortitudo ac magnitudo.]Grece,ἐν δὲ τοῖς σφυγμοῖς ἥτε σφοδρότης καὶ τὸ μέγεθος,vehemẽtia & magnitudo.Est aũt vehemẽs pulsus,qui valide tãgentis manũ ferit:Magnus,qui in triplici dimẽsione auctus est. Percurrẽs.]Græce,διερχόμενος,differẽs. Exiguũ.]Græce,ἐλάχιστον,minimũ. Fusca.] Græce,κιῤῥοί,fulua.Neq; eñ alius color vini per κιῤῥὸν accipiẽdus est,q̃ is qui Latinis fuluus appellatur, vt fusius in nostris Annotat.in 5.Gal.de Tuend.sanit.librũ editis mõstrauimus.Errat itaq; interp̃s,qui fusca cõuertit, sicut alij quidã qui rubea. Celeriter.]Græce,τάχιστα,celerrime. Anticipãt.]διὰ τὸ φθάνειν,quia festinãt. De ptisana & alica alibi à nobis abũde est dictũ. Secundũ modũ quo parãtur.]Græce,κατὰ τὸ ποιὸν τῆς σκευασίας, secundũ speciẽ, differentiámue præparationis. Neq; enim κατὰ τὸ ποιὸν aliud significat,nisi κατὰ ποιότητα,hoc est,κατὰ τὴν διαφορὰν ἢ ἰδέαν. In comment. de Facult.natural.]Libro nimirũ 3. Propriũ alimentum.] Græce,οἰκεῖον χυμὸν,naturæ suæ accommodatũ succũ. Ex toto corpore euacuatione.]Scilicet per trãspirationẽ ipsam.

Difficulter absumitur.]δυσεξανάλωτος,difficulter discutitur,aut euanescit. Quippe ἀναλόω idem quod euanesco,aut pereo significat,vt δυσεξανάλωτος idẽ sit quod δυσδιαφόρητος. Sensus itaq; est verborũ Hippocratis, Quæ difficulter alterantur,ea quoq; difficulter euanescunt.Hoc est,quæ difficile concoquũtur,hæc simulatq; concocta fuerint,stabilem & firmã naturã habẽt,nec facile transpirãt.Argumẽto sunt carnes suillæ. Subductio.]Græce,ὑποχώρησις. Esse cõmune.]Adiiciendũ,ambobus:Græca eñ hñt,κοινὸν δ' ἀμφοῖν.

πταριχευμένα. | Vehemẽs pulsus. | Magnus. | κιῤῥος. | Interp̃tis erratum. | δυσεξανάλωτος. | ἀναλόω.

APHORISMVS XIX.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προαγορεύσιες,οὔτε τῆς ὑγιείης,οὔτε τοῦ θανάτου.

Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neque salutis, neque mortis.

In acutis morbis nõ temere predicẽdũ

Acut⁹ morbus quis.

MOnet hoc in Apho. Hipp. ne in acutis morbis temere prædicemus, ꝙ in iis neq; salutis, neq; mortis satis tutæ ac certæ sint prædictiones, ob subitas quæ in iis cõtingunt mutationes, humorũ morbos acutos efficientiũ naturã sequẽtes, & quia humor molestãs ex aliis in alias partes transfluit. Acutus aũt morbus est, qui cito iudicatur, ac cõfestim magnitudinẽ obtinet. Eius sunt variæ species ac differẽtię, quas suprà sect 1. Comm. 4. exposuimus. In acutis itaq; morbis, inquit Hipp. οὐ πάμπαν, nõ omnino, hoc est non semper, quippe Galenus οὐκ ἐπὶ πάντων interp̃tatur: ἀσφαλέες, id est, tutæ aut certæ sunt προαγορεύσιες, prædictiones. est enim προαγόρευσις, teste Philotheo, idẽ Græcis quod πρόῤῥησις, aut salutis aut mortis. Non omnino igitur certæ sunt, quia fallunt, quanq̃ raro: ꝙ scilicet non statim à principio quicquam certi in omnib. habemus, sed tunc primum, cum certiores notæ elucescunt. Nec quicquã ꝓhibet, vbi hæ eluxerint, decipi aliquãdo medicũ, ob subitos sane motus quibus acuti morbi agitantur. Quapropter huic qui tuto prædicere de ægris acuto laborãtibus morbo volet, obseruandũ in primis erit, ne quid temere ꝓnunciet: hoc est, antequã euidẽs aliquod signũ elucescat: neq; statim inter morbi initia iudiciũ ferre de morbi exitu audeat. Cõtrà in diuturnis morbis non adeo irritari solet, quæ corpus gubernat natura, neq; adeo mobilis est causa morbifica. Quocirca in iis prædictiões lõge tutiores sunt.

οὐ πάμπαν.

προαγορεύσις.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Nullum obsedere locũ.] Græce, οὐδένα τόπον ἐγκατειληφόσιν, qui nullã sedẽ occuparũt. Et omnino in acutis morbis] Quo pacto is Gal. locus sit intelligẽdus, diximus supra sect. 1. Aph. 7. Agglutinati.] Græce, σφηνωθέντες, infarcti. Magis præduris tumorib. &c.] Grece, ὥστε καὶ σκιῤῥώδεις αὐτῶν μᾶλλον ἢ φλεγμονώδεις εἶναι τὰς διαθέσεις, ita quod eorũ affectus magis præduros tumores q̃ inflãmationes ęmulãtur. Siquidẽ à frigida, crassa & lẽta materia fiũt, & minime calida, tenui, facileq; mobili, vt phlegmone. Per compassionẽ] Græce, κατὰ συμπάθειαν, per consensum. Per consensum patitur, Gal. lib. 1. de male affect. loc. cap. 6. autore, quod ab altero pati-

Per cõsensum pati.

tur. Sensus itaq; verborum Galeni est, Pauci sunt ex morbis diuturnis, qui per consensum, atq; adeo citra locum male affectum fiant, sed materia fere semper alicui est parti impacta: ideoq; per se, & non per consensum male afficitur. In quibus omnes.] Græca hoc loco non recte se habere videntur. Legendú itaq; erit, ἐν οἷς ὁμοτίμως ἀπάσαι τ̃ φλεβῶν, non ἀπασῶν. Et paulo post, χυμοὺς ἐχούσαι σηπομένους, nõ ἐχουσῶν. Græca emendata.

Ex multis.] Græce, ἀπὸ πάντων, ex omnibus. Ex vno loco transfertur ad aliũ.] Hoc est, interprẽte Philotheo, ἀπὸ μορίων κυρίων εἰς ἄκυρα, καὶ ἀπὸ ἀκύρων εἰς κύρια, à partibus obtinentibus principatũ ad ignobiles, & ab ignobilibus ad principes. Quare non mirũ, falli interdum etiã bonos medicos. Nam dum arbitrãtur humores in principe aliqua parte hærentes mortẽ allaturos, mox in aliã partẽ ignobilẽ translati, ægrũ à piculo immunẽ reddũt. Vt si quis peripneumonia exitiali laborans, repente facto ad crura abscessu liberatur. Et cõtra accidit vt humores in parte aliqua ignobili hærentes nihil mali inferri videãtur, sed cõfestim in ipsa iudicatiõe ad principẽ aliquã partẽ delati, mortẽ inferũt. Tãtas mot⁹ ij temere eueniẽtes posũt efficere in corporib. nostris mutationes. Bonos etiã medicos in acutis morbis falli.

APHORISMVS XX

Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξηραίνονται. ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ξηραὶ εἰσί, τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισιν ὑγραίνονται.

Quibus adhuc iuuenibus aluus humida est, iis senescentibus siccatur. Quibus vero adhuc iuuenibus sicca est aluus, iis senescentibus humectatur.

QVod in præsenti Aph. Hipp. docet, est ex eorũ numero, quæ magna ex parte accidũt: nẽpe vt iis quib. per iuuentutẽ aluus humida est, atq; adeo ꝓbe excernit, in senectute exiccetur, ægreq;. excernat. Et cõtrà quibus per iuuentutẽ & vigorem ætatis aluus est sicca, iis senescentibus humectetur, & facile excernat. Neq; enim humida aluus alia est hoc loco Hippocrati, q̃ quæ facile ac liquida excernit. Sicuti sicca, quæ ægre, & non nisi arida excernit. Cau Quod in hoc Aph. docetur, magna ex parte accidere. Aluus humida. Sicca.

ſas eius mutationis, cuius hic meminit Hipp. abũde in Cõm. explicat Gal. vt non ſit opus noſtra enarratione. Porro hæc deiectionum commutatio, cuius in hac ſententia fit mentio, accidit, ſi in vtraq; ætate eadem victus ratio, quod in Com-
Vſus hui' aphoriſmi mentariis etiã ſuis monet Galenus, obſeruata fuerit. Vſus huius quidẽ Aphoriſmi eſt, vt quibus cibis aut medicamentis in iis ætatibus ad citandam aluum nobis vtendum ſit, ſciamus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Hunc ſcribẽs aphoriſmũ] Qui ſcilicet ordine in hac ſecunda ſectione eſt 53. Cõmutant.] Grece, ἀπαλλάτ7ουσι Rectius cõuertiſſet interpˢ, degunt: ꝙ ἀπαλλάττειν, Phauorino teſte, idem interdũ Græcis quod διατρίβειν καὶ διαγίνεσθαι, degere, vita fungi, vitã ꝓducere: vt ſit ſenſus, iuuenes quorũ aluus humida eſt, melius degere & vitã producere, q̃ eos quib. eſt ſicca. Alexandrinorũ victu.] Qualis fuerit is victus, clatius lib. 2. ad Glauc. cap. 15. exponit Galenus, vbi ſic inter cætera ſcriptum reliquit, In Alexãdria plurimi elephantiaſi ob victus rationẽ laborant: veſcuntur enim pulte, lenticula, cochleis, multiſq; ſalitis: nõnulli verò ex ipſis carne aſinina, & id genus aliis craſſam & atrã bilẽ generantibus. Zythũ.] Eius meminit Dioſcor. lib. 2. cap. 78. Genus eſt potionis ex hordeo in hunc modũ confectæ. Hordeũ aqua madeſit, quouſq; in liquorẽ vino ſimilẽ reſoluitur. Inebriat vt vinũ, & acre guſtu eſt, quoniã ex putrilagine aceſcente conſtat. Hinc eſt quod Gal. lib. 6. de Simpl. medic. facul. praui ſucci potum eſſe ſcribat. Græci nunc hoc genere potionis vti cogũtur, ꝙ immaniſsimi Turcarum imperatoris edicto omnes vites ſucciſæ ſint. Vocatur eorũ lingua, vt annotauit Ruellius, phocadij. Paria agentur.] Græce, ὁμοίως πρατ7ομένων, eodẽ modo fiãt, adhibeãtúrue. Ex iis quæ quęrũtur.] Græce, τῶν ἐζητημένων. Sic aũt habet Aldinus codex, quem interpres ſecutus eſt. Alij habent, τῶν ἐξηγημένων, eorũ quæ explanari oportet. Quæ quidẽ lectio, mea ſententia, melior eſt, & Galeni inſtituto magis quadrat. De potẽtiis naturalib.] Libro ſcilicet 3. De cauſis ſymptomatũ.] Libro 3, cap. 6. Plus q̃ modo.] Græce, ὑγρότερα τῶν συμμέτρων γίνεται ἡ γαστήρ, plus iuſto humidior fit aluus. In ipſa.] Grece, κατ' αὐτὴν, per ipſam.

Aut quia.] Abũdat aut dictio. Græce enim eſt, πλείονα τροφὴν λαμβανόντων, ἢ ὅσης δεῖται τὸ ἧπαρ. Vt citius deiiciat.]

Margin notes: ἀπαλλάττειν. — Senſus. — Alexãdrinorum victus. — Zythum.

Græce, ἐστὶ δ' ὅτε θᾶττον ἐστὶ τὴν διαχώρησιν ἴσσεσθαι αὐτῆς, cõtingit autẽ quãdoq;, quia cibus citius deiiciat. Plura igitur appetimus.] Idem cap. 63. Artis medicæ docet Galenus, inquiens: Frigidus natura ventriculus ad appetẽdũ quidẽ plurimũ viget, ad concoquendum autem minime. Causam vero cur frigus ad excitandã conferat famẽ, Gal. lib. 1. de Sympt. causis cap. 7. nullam aliã esse tradit, quã quia vacua reddit corpora, ac ipsorum tunicas cogens, constringensq; famem inducit. In hoc enim vis appetendi.] Quod Gal. copiosissime loco iam citato docet, vbi præcipuam oris ventriculi actionem esse cibi appetentiam demonstrat. Tantum augeri contingit in ore, &c.] Codex Aldinus hoc loco deprauatus est. legit enim ita, τὴν ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας ὑγρότητα συμβαίνει γίνεσθαι ἐς τοσοῦτον. cum potius sic legendũ sit, ψυχρότητα συμβαίνει αὔξεσθαι ἐς τοσοῦτον. Quam lectionem Leonicenus recte in sua conuersione est secut⁹. Vt appetit⁹ deficiat.] Nã omnis immodica intẽperies, vt paulo pòst ait, actiões exoluit. Lib. quoq; 3. de Sympt. causis ca. 1. scribit omnẽ intẽperiẽ, vbi vehemens fuerit, vires deijcere. Meritò igitur nimia frigiditas appetentiã in senib⁹ deijcit, quoniã p hanc ipsam vis oris ventriculi sensifica sopitur, ac fere psternitur. Cũ igitur suctionis sensus pereat, quid mirũ si appetẽdi functio aboleatur? Eorũ quæ distribuũtur.] Græce, τῶν προσφερομένων ὡς πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, eorũ quæ assumũtur ad distributionẽ. Quod si exquisitè.] Addẽda negatio, & legendũ, quod si nõ exquisite. Græce enim est, εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴη θερμή. Et certe sic esse legendũ, quæ sequũtur manifestiss. ostendũt. Nam statim subijcitur: vt quæ neutrã habebit exquisitè intemperiem, neque eã quæ est secundũ siccitatem, neq; secundũ caliditatem.

Frigus excitat famẽ.

Aldin⁹ codex Græcus deprauatus.

Nimia frigiditas in senibus appetentiam deiicit.

Interpretis erratũ.

Propter partiũ caliditatem.] Quod clarius lib. 1. de Symp. causis cap. 7. idem Galenus monstrat, inquiens: Inter potissimas continentesq; causas, quibus fames impeditur, calor numeratur. Quippe qui solida corpora laxando dissoluit, atq; ad attractiõis functionẽ reddit imbecilliora. Sed mirabitur forsitan hoc loco quispiã, quî fiat vt nunc Gal. scribat calorẽ deijcere appetentiã, quum tamen sect. 1. Aphorismorũ Comment. 15. diuersum doceat, nempe calorẽ appetentiã intẽdere? Cui quidẽ ita respondendũ erit, hęc duo Gal. loca inter se non pugnare, q scilicet hoc in Cõm. de nimio & nõ naturali

Calor famem impedit.

Obiectio.

Respõsio.

calore loquatur, alibi vero de naturali, qui appetētiæ omniúmq; aliarum naturaliū actionum causa existit. Vel paulo plus modico calidiore.] Abūdat vox modico. Græce ēm est, ἢ ὅ βραχεῖ τινὶ θερμοτέρου. Sed mox.] Grçce, ὕστερον, sed deinceps.

APHORISMVS XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.

Famem vini meracioris potio tollit.

Fames.

Canina appetētia.

QVa ratiōe fames vehemēs, & quę sedari cibis haud potest, curāda sit, hoc in Aph. Hipp. docet. Per famē itaq; minime naturalē, quę nihil aliud est nisi suctionis sensus, sed eā quę ꝑter naturā est, & Canina dicitur, vt copiosius in Comm. suis Gal. docet, intelligere oportet. Nec eā quidē omnem, & à quauis causa excitatā: sed illam duntaxat quæ à frigiditate, quæ vel est nuda intemperies, vel cum acidi humoris fluxione cōsistit, oriri solet. Acidus autem is humor aut est pituita, vel atra bilis, quę os ventriculi occupat.

Atra bilis caninā nō naturalem appetētiā efficit.

Quippe hæc ipsa non naturalē, vt quidā Auicennæ erroneā sententiā secuti putant, sed non naturalē, ac caninam efficit, vt alibi est à nobis fusius demonstratū. Porro non temere dictum est, non omnem immodicā famē caninámue appetentiam, intelligendā hoc loco esse: quia vt testatur Gal. lib. 1. de Sympt. caus. cap. 7. canina fames etiam accidit ꝓpter plurimā per vniuersum corpus inanitionē, quæ vel immodici caloris vim, vel retētricis imbecillitatē sequitur. De ea autē hic non loquitur Hipp. Ceterū habet non naturalis fames ex acidis orta humorib. quandā similitudinē cum ea quæ est naturalis. Frigidi enim humores, vt loco iam citato Gal. ostendit, rosionem quandā, quæ suctioni respondet, inducunt. θώρηξις vox, qua hoc loco vsus est Hipp. Philotheo teste, ἀκρατοποσίαν, id est, vini meracioris potionē significat. Quod Phauorinus etiā cōfirmat, inquiēs, θώρηξις κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἡ οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία, Thorexis apud veteres vini potio, & vini meracioris potio est. Sic aūt dicta est, quod thoracē armare & calefacere videatur. θωρήσσω enim Grecis est armo et inebrio. testis Phauorin. qui ita scribit, θωρήσσειν λέγουσι τὸ μεθύειν διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ἢ θώρακα πληρῶσαι, Thoressein Grçci dicūt inebriare. propterea ꝙ vinum pectus calefaciat, aut thoracem impleat. Idem etiam tradit, Thorexin vini

Non naturalis famis cū ea quæ est naturalis similitudo.

θώρηξις.

θωρήσσω.

meracioris potionē dici, διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων, quod vino ebrijs insit bellandi & rixādi cupiditas. Vinum igitur meracius, eo quòd calefaciat, famem, caninamúe appetentiā tollit, quemadmodum fusius in Comment. Galenus docet.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In libro de natura hominis.] Secundo scilicet, Aphoris. 3. Indesinenter] Græce, ἀπαύστως. Quæ calorem subrubeū habent.] Græce, ὅσοι γε κίῤῥοι τὴν χρόαν, quæ colore fulua sunt. De quo colore supra quoq;, Cōm. nimirū. 18. diximus. Nihil austerum aut acre.] Græce, μηδὲν αὐστηρὸν ἢ στρυφνὸν, nihil austerū aut acerbū. Quare magno errore interpres acre pro acerbo conuertit. Sedatur.] Græce, πραΰνεται, placatur mitigatúrue. Pro vniuersali faciūt specialē.] Quippe canina appetentia magis est vniuersalis q̃ bulimos, eo ꝙ à pluribus fit causis: bulimos autē ab vna duntaxat, nēpe externo frigore, initiū sumit. Ac magis particularē.] Redūdat magis particula. Græce em̄ est simpliciter καὶ τὸ μέρος. A fame inchoauit.] Græce, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ πείνης, incipiens quidem à fame. Principio enim ventriculus appetit, propter causam suprà expositam, postea tamen factus imbecillior nihil appetit. Nā à frigiditate tandē sentiendi facultas, atq; adeo appetētia aboletur. Bulimos itaque fit, cùm os ventriculi & penuria ob cibi defectum, & imbecillitate propter vehementem intēperiem frigidam laborat.

κίῤῥος.

Interpretis ingens lapsus.

Canina appetentia magis vniuersalis q̃ bulimos.

Bulimi causa.

APHORISMVS XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἰῆται. καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις.

Quicunque morbi ex satietate fiunt, euacuatione sanantur. Et quicunque ex vacuatione oriuntur, satietate. Eodemque modo alia contrarijs curantur.

SAtietatis & vuacuationis exēplo Hipp. hoc in Aphoris. docet, contraria cōtrariis curari. Vt enim satietas vacuatione, & rursus vacuatio satietate: ita singula alia contrarijs curātur. Pro pleniore vero huius sentētię explicatiōe sciēdū, πλησμονὴν propriè significare satietatē, vt cōstat ex Cōm.

Contraria contrariis curantur.

πλησμονή.

Satietas. 17.huius sectionis,& supra Aphorism.4.monuimus. Quare Leonicenus nō rectè hanc vocē repletionē cōuertit, quod generalior eius sit significatio, quàm vt ad satietatē, quæ illius species est, cōtrahi cōmode queat. Vacuatio autē, quæ Hippocrati simpliciter κένωσις dicitur, est, quādo omnes ex æquo humores vacuātur, Gal. suprà, Cōment. nimirū 17. huius sect. teste. Morbos itaq; qui ex satietate fiunt, curat vacuatio. Et nō temerè adiectū est ab Hippocr. γένηται, neq; enim eos qui iā facti sunt morbos, curat vacuatio, sed eos dūtaxat qui adhuc fiunt, vt in Commen. etiā suis Gal. fusius mōstrat. Quicunq; vero morbi ab euacuatione fiunt, hos refectio curat. Cōmodius enim hoc secundo loco πλησμονὴ vox pro refectione, quàm satietate interpretabitur. Ne imperitus quispiā satietatē intelligat eā, quæ plus quàm sit vacuatū reponit. Refectio igitur, quia adiicit ea quæ deficiūt, morbos ex vacuatione natos sanat. Pari ratione omnia alia suis curātur cōtrariis. Contrariū vero hic generatim, & per abusionē pro omni eo accipiendū, quod alteri opponitur, vt sit idē cū eo quod Aristot. cap. 10. lib. de Prædicam. ἀντικείμενον. i. oppositū vocatur. Hac quidē ratione cōtraria erunt quę in vno eodéq; genere plurimū inter se dissident. Sicq; definitur à Galeno lib. 1. & 11. Ther. method. & ab Aristot. cap. 7. libri de Prædicamentis. Oportet ergo in vnoquoq; genere quod mediocre est intelligere: & sic infinitā quandā contrariarū rerum multitudinē, quæ maioris minorisq; ratione inter se dissideant, ex eo inuenies: atq; ita nō modo in qualitate, verumetiā in quātitate contrarietatem reperire licebit. Intelliges igitur clarius vulgatissimū hoc de quo agimus in scholis medicorū axioma, si oppositorum opposita sibi inuicem remedia esse dicas, vt pluribus Gal. lib. 11. Ther. meth. docet.

Marginalia: Satietas. — Interpretis error. — Vacuatio. κένωσις. — πλησμονὴ Latinis est refectio. — Contrarium quid. — ἀντικείμενον. — In vnoquoq; genere mediocre intelligēdū.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Non si qd factū est, &c.] Græcè, οὐκ ἔτι γινόμενον ἀπὸ πλησμονῆς, οὐδὲ οὐκ ἔτι οὔσης αὐτῆς εἴ τι μένοι τὸ ἰᾶσθαι κένωσις, ἀλλ' ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν γίγνεται χρόνον ἐπιχειροῦμεν ἰᾶσθαι κενώσεως χρήζει, Nō iā factū ex satietate morbū, neq; ipsa non existente amplius, si quid remanserit curabit vacuatio: sed ea tantū quæ eo quo fiūt tēpore curare molimur, vacuatione indigēt. Quibus sane verbis Gal. manifestè innuere voluit, non eos morbos qui iā facti sunt, sed eos potius qui adhuc fiūt, curari

Marginalia: Morbi qui adhuc fiūt

vacuatione. Quippe τὸ γινόμενον, Phauorino teste, idē quod ἐνεργούμενον εἰς τέλος, hoc est absolutū & perfectū significat. Quocirca in recenti Gal. editione latina, non rectè Iuli⁹ Martianus Rota hunc locū emendauit: Neq; si quid nōdum factū est à repletione, & c. Siquidē hæc verba non aliud præ se ferunt, q̃ vt vacuatio id quod factū à satietate est, curet, & non idipsum quod adhuc fit: contra manifestā veritatem, & apertam Galeni sententiam. Rectius itaque Leonicenus ita conuertit, Nō si quid factū est ex repletione, &c. Atqui hic fortassis nobis quispiā obtrudet, Galenū diserte in hoc Commentario morbi fientis facere mentionē: igitur perperā nos fecisse, ꝙ alibi è numero morborū illū exploserimus. Cui ita responsum esse volo, Galenū quidē hoc loco morbi qui adhuc fit mentionē facere, inficias ire haud possumus: nō tamē nisi Hippocratis verbis, ὁκόσα νοσήματα γίνεται, vt idipsum faceret coactū esse. Nā cū in morbis qui sunt in generatione duo sint cōsiderāda: vnū quod adhuc fit, & alterū quod factū est: id quod adhuc fit, de Gal. sentētia, nō morbus, sed pathos dicitur: quippe omnis alteratio & motus qui adhuc fit, illi pathos nominatur, vt cōstat ex iis quæ scribit li. 2. Ther. meth. & cap. 2. de Sympt. differēt. Quod iā factū est, hoc certe morbū appellat: ꝙ nimirū sit affectus, qui in re perpessa, alteratione iā quiescente, permanet, actionēq; subinde lędit. Quū igitur morbus sit affectus, atq; adeò ex subsistentiū & permanentiū numero, consequitur, id quod adhuc fit, nō recte morbū, de Galeni sentētia, posse appellari, sed potius pathos. Sic em̄ id qđ adhuc fit, appellat ca. 9. li. de Curandi ratione per sang. missionē, quū ita scribit, τοὐναντίον γὰρ ἅπαν οἱ σκοποὶ τῆς φλεβοτομίας οὐ περιλαμβάνουσι πρῶτον ἐν αὐτοῖς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τὴν ὑποψίαν τοῦ γινομένου πάθους. Contra enim omnino sanguinis mittendi scopi primū in se plenitudinem nō cōplectuntur, sed fiētis mali pathematísue suspicionē. Nō erit itaq; morbus fiēs, quēadmodum copiosius in nostris Annotationib. in primum & quartū Galeni de Tuēda sanitate libros editis, demonstrauimus. Cæterū nisi statuamus fientē morbum nō recte & proprie dici morbum, morbi esse causam continentem coniunctámue fateamur, quod tamen Galeno maxime aduersabitur, necesse est. Nam plenitudo satietásue morbi fiētis est causa continens, quod plenitudine

vacuatiōe curantur, nō iā facti τὸ γινόμενον.

Martian⁹ Rota locū Galeni non recte emēdauit.

Obiectio.

Respōsio.

Duo in morbis q̄ sunt in generatione considerāda.

Morb⁹ q̄s Galeno.

Nulla causa continens in morbis.

præsente fit morbus, eaq; sublata morbus fiens tollitur. Minimè tamē eius qui iā factus est, causa continens erit plenitudo, quod ea sublata is adhuc manet. Hinc initio statim cō mentariorū Gal. inquit: Non iā factū ex plenitudine morbū curabit vacuatio: neq; enim à sua causa sic pendet, vt sine ea esse non possit. Quocirca Gal. lib. 2. de natura humana, Cōment. 1. rectè dixit: Verū est morbos aliquos propter plenitudinē fieri, at verū non est plenitudinē esse causam coniunctā. Anteà.] scilicet Aphoris. 17. huius sectionis. Sicuti in morbis.] Græcè, ὡς ἐπί γε τῶν νόσων αὐτῶν ἤδη γεγενημένων αὖθις ἐπισκεψώμεθα, καθάπερ γε καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων αὐτοῖς συμπτωμάτων. Quare de morbis ipsis iā factis deinceps considerabimus, quēadmodum etiā de Symptomatis quæ eos necessariò consequuntur. Qui adhuc fiunt.] Adiiciendū, morbis. Græcè enim est, περὶ τῶν ἔτι γινομένων ὁ λόγος ἐστὶ νοσημάτων. Destruuntur.] Græcè, συναναιρεῖσθαι, simul destruuntur. Repletionem.] Græcè πλησμονὴν, satietatē. An fortes euacuationes.] Græcè. περὶ τὰς ἰσχυρὰς κενώσεις, &c. de hoc quod vehemētes vacuationes. Vbi enim causa non adest.] Et is locus Galeni manifestissimè conuincit aduersarios, in morbis nō esse causam coniunctā. Si enim abesse potest causa morbifica permanente adhuc morbo, nō erit continens seu cōiuncta. Idipsum enim definitioni eius aduersatur. Præterea ex hoc loco etiā perspicuū fit, morbum nō sic dici affectū, seu esse è subsistentiū numero: quasi necesse sit illū perpetuò sine causa efficiēte in corpore hærere, sed ꝗ possit ea etiā è corpore sublata adhuc manere. Quæ singula copiosius in Annotationib. nostris suprà citatis demonstrauimus, vt hic prolixiori sermone non sit opus. Curatio factorū.] Nā vt pluribus lib. 2. Ther. meth. Gal. docet, eorū quæ verè & primū curantur, hoc est affectuū in corpore qui sunt verè subsistētes ac permanentes, cōtraria sunt remedia. Quid autē sit propriè curare & prospicere, diximus ex Gal. lib. 4. Ther. method. in nostris in 4. de Tuend. sanit. librū.

In morbis nulla causa cōiūcta

Qūo morbus ex subsistentium numero.

Affect' curantur.

Quæ inest corpori dispositio.] Græcè, τὸ ἐνυπάρχον αἴτιον τῷ σώματι, quæ inest corpori causa. Mixtū iā est.] Addendū, quodāmodo. Græce enim est, μικτόν πως ἐστὶ. Vtimur.] Græce, προσαγορεύουσιν οἱ ἰατροὶ, medici vtuntur. Præsentis dispositionis.] Expungēda veniunt, quod in Græcis nō sit,

quod verbis illis respondeat.

APHORISMVS XXIII.

Τὰ ὀξέα τῶν νουσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicãtur.

IN hac sententia, quis sit acutorũ morborum finis, Hippocrates tradit, eosdẽ intra quartũdecimum diẽ iudicari, dicens, Per acutos verò hic intelligit, qui simpliciter ita nominãtur. Quippe ij intra quatuordecim dies iudicãtur & finiũt, ita vt nullũ eorũ vlterius progredi cõtingat: quanq̃ ex illis plures sint qui ante quartũdecimum diem terminentur. Rationẽ vero huius sentẽtię, & alia multa quæ ad hãc ipsam plenius intelligendã necessaria sunt, copiose admodũ Gal. in suis Comm. exponit, ita vt nostra explicatione nihil opus esse videã. Obscuriores tamen locos in Gal. Comment. occurrentes, quod in aliis etiam fecimus, in nostris annotationib⁹, quas statim subiiciemus, diligenter enarrabimus. Acutorũ morborũ finis. Acuti morbi simpliciter.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Celerrimè.] Græce, διὰ ταχέως, celeriter. Vniuersim.] ἀθρόως, repente. Nã vt suprà. nẽpe Aphoris. 18. dictũ est, hęc vox ἀθρόως opponitur ei quod Græcis dicitur κατὰ βραχὺ, hoc est paulatim. Subitæ.] Græce, ὀξύῤῥοποι, celeriter irrepentes. Primo Epidemiarũ.] Sectione tertia. Inuasit.] Græce, εἰ μὴ κρατήσειαν ὧν προσθεῖτο, si modo quos inuaserint exuperẽt. Referendũ enim ad vires: vt hinc omnib. perspectũ sit, nõ recte legi in quibusdã codicibus inuasit. In libris de Iudic. diebus.] Scilicet primo, vbi inter cætera diẽ septimũ regi, sextũ vero tyrãno assimilans, ita scribit: Hic enim " clementior, tanq̃ bonus aliquis princeps, iis quos iudicat vel " supplicij partẽ adimit, vel illustrat victoriam. Ille contra vel " pernicie illius quẽ iudicãdum suscepit, gaudet, vel salute do- " let, queritq; vbi animũ expleat, & male ęgrũ tractet, tum lõ- " ga punitione exerceat. In quibus, si quis debeat, &c.] Gręce, ἐν οἷς ἀξιοῦμεν γεγυμνάσθαι τὸν μέλλοντα παρακολουθήσειν, οἷς Ἱπποκράτης διὰ βραχέων ἔγραψε, in quibus putamus exercitatum esse illũ qui ea assequi debet, quæ, &c. Veluti imperfectæ.] Græce οἷον ἡμιῤῥοποι, veluti semirepentes, meta- ἀθρόως. Dies sext⁹

Semirepẽtes iudicationes.

phoricôs. Sumpta est autem metaphora à bilance, quæ neq; recta est, neq; omnino propendet, sed quasi anceps & dubia consistit. Sic quoq; iudicationes quæ imꝑfectæ sunt, semirepentes rectè dicũtur, ꝓpter quidẽ motum naturæ minus vehementem, quæ noxios humores è corpore integrè profligare haud potuit. Eorũ numero] Adijciendũ, dierũ. Græce enim legitur, ἄλλη τις τ̃ ἑξῆς ἡμερῶν. In libris Prognosticis] Lib. nimirũ I. Aphor. 28. Terminus quidã.] Addendum, aliꝰ, Grece enim est, ὅρος ἄλλος ἐξώτερος. Seruati sunt in ꝓcessu, &c.] Grece, τ̃ ἐφεξῆς τινὰ κρισιμῶν ἡμερῶν, ἄχρι τῆς μ̃ ἐφυλάχθη, aliquẽ eorum dierũ decretoriorũ qui deinceps vsq; ad quadragesimũ sequũt̃, euitarunt, non seruati sunt, vt interpres conuertit. φυλάττομαι enim est deuito, cõtrariȩ significationis cũ suo actiuo. Sed ea de re paulò pòst plura. Ex decidentia.] Græce, ἐκ μεταπτώσεως, ex degeneratione, vel transmutatione: quãdo scilicet per iudicationes imperfectas ab vna specie in aliã mutãtur. Quod pulchrè docet Gal. lib. I. Prognost. Cõm. 28. dũ in eũ scribit modũ, Acuti ex mutatione fiunt, quoties inter initia acutè ȩgrotãt, tũ aũt quartodecimo die, aut etiam ante, nõ integrè iudicãtur, sed quædã reliquiæ morbi supersunt, vt ad quadragesimũ vsq; diẽ extẽdantur. Mutatio vero per imperfectas iudicationes acutorũ morborũ fit non solũ in hos, sed etiã alios diuturnos. Hæc ille. Idem etiam Gal. lib. 2. de Diebus iudicatoriis, triplex genus acutorum morborum facit. Vnum exquisitè aut simpliciter acutum, qui vsq; ad decimũ quartum porrigitur. Aliũ nõ exquisitè acutum, qui ad vigesimum vsq; durat. Tertium ex transmutatione acutũ, qui ad quadragesimũ vsq; diẽ extrahitur. Ex quibus omnib. perspicuũ fit, morbũ acutũ ex trãsmutatione appellari eũ, qui quadragesimũ attingit diẽ, eumq; decretorium obtinet. Quare paulo antè monuimus ἐφυλάχθη interpretandũ esse euitarũt: quod Galen. innuere voluerit eos morbos acutos, qui quartodecimo die imperfectè fuerint iudicati, & subinde reliquos dies decretorios qui vsq; ad quadragesimũ sunt, euitarũt: hoc est in nullo eorũ iudicati fuerint, sed ad quadragesimũ vsq; ꝑueniunt, acutos ex trãsmutatione vocari. In Prognostico.] lib. I. Aphor. 28. Vt nonnulli existimarunt.] Vt autor eorũ in Aphorismos Hip. commentariorũ qui Oribasij nomine circunferũtur. Neque

Interpretis erratũ. φυλάττομαι.

Morbi acuti ex degeneratione

Triplex genus acutorũ morborum.

Acutus ex transmutatione.

Commẽtarij in A-

enim hos Commentarios esse Oribasii, hinc potissimũ colligi potest, quod nõ sit verisimile, Oribasiũ, quẽ studiosissimum Galeni suorumq; præceptorũ obseruantem fuisse constat, sic passim non tantũ à Galeno, sed & aliis medicis ferè omnibus dissentire, & tam absurdas ac monstrosas fingere voluisse explicationes. Possem & eius rei alia complura non obscura firmaq; argumẽta adferre, quę tamẽ lubẽs nũc pretereo. Neq; enim quatuordecim sunt.] Quod copiosius etiam docet lib. 2. de Diebus iudicatoriis in fine fere Gal. vt ex sequẽtibus patebit. Sed cũ intercidentibus.] Græcus hoc in loco codex est deprauat⁹, qui legit ἐκ μεταπτώσεως, cum scribendũ sit potius ἐκ παρεμπτώσεως. Quod manifestũ fit omnibus librum Galeni secundũ de Iudicatoriis diebus, & comm. primum li. 3. Prognost. legentibus. Ibidem enim dies intercidẽtes παρεμπιπτούσας sua lingua nominat, vocisq; παρεμπτώσεως meminit. Genuinã vero hanc Galeni lectionẽ haud dudiè sciolus quidã immutare voluit, occasione hinc sumpta, ꝙ paulo suprà ἐκ μεταπτώσεως acutorũ morborum Gal. fecisse mẽtionẽ animaduerterit, similiter hoc quoq; loco scribendũ esse putauit. Cæterum vt ea quæ in hoc Comment. & sequẽti traduntur Apho. rectius assequamur, sciendũ erit, intercidentes dies esse, qui inter indices & iudicatorios vocatos dies intercidunt, & in quos non nisi erratis quibusdã interuenientibus iudicationes transferuntur. Quippe in iis nõ naturę motu ac impulsu, sed morbi magis malitia, aut extraneo aliquo impellẽte iudicationes fiunt. Hinc est quod à nõnullis ꝓuocatorii appellẽtur, quod scilicet in iis natura nõ sua spõte, sed ꝓuocata, pugnã cõtra noxios humores adoriatur & instituat. Qui vero sint indices & iudicatorii dies, sequẽti aphor. dicemus. Cũ intercidentib⁹ plures, absq; illis vero pauciores.] Quia dies iudicatorii veri vsq; ad quadragesimũ diẽ sex tãtũ erũt, nõ quatuordecim, nẽpe septimus, decimusquart⁹, vigesim⁹, vigesimusseptim⁹, trigesimusquartus, & quadragesim⁹: totidẽ quoq; indices erũt. nimirũ 4. 11. 17. 24. 31. et 37. Quod si itaq; per quaterniones progrediamur, duodecim dũtaxat dies indices & iudicatorii erunt. Quod si cũ iis intercidentes quoq; numeraueris, nempe tertiũ, 5. 6. 8. 9. 10. 13. 18. 21. 30. lõge plures quã quatuordecim esse comperies. Quare meritò Galenus hoc loco, & in fine libri secundi de Diebus

phorismos Hipp. qui Oribasii nomine circunferũtur spurii.

Græcus codex emaculatus

Intercidẽtes dies.

Prouocatorii dies.

Dies iudicatorii veri vsq; ad quadragesimum tantũ sex, non quatuordecim.

„ iudicatoriis reprehendit eos qui diuersum sentiunt, inquiés:
„ Iã vero nec in Aphorismis decimumquartũ diẽ iudicatoriũ,
„ sed in Prognosticis quatuordecim oẽs iudicatorios dies Hip
„ pocratẽ pronunciasse arbitrari: esse enim tot, si quis à tertio,
„ qui primus omniũ iudicare natus est, ad quadragesimũ nu-
„ merauerit, nõ paruã reprehensionẽ meretur: neque enim vt
„ medici, hoc dicũt, nec vt qui numerare sciant, aut legere. Si-
„ quidẽ medici si essent, primũ sanè nullũ morbum exquisitè
„ acutũ ad quadragesimũ diẽ nõ iudicatum peruenire sciret.
„ Deinde quatuordecim numero esse ad quadragesimũ iudi-
„ catorios, in hoc ne vel numerare ipsos nouisse qs iure dixe-
„ rit. Plures nãq; sunt q̃ 14. iis qui veritatẽ ipsam, rerumq; eui-
dentiã inspiciunt, tũ id quod Hippocr. lib. 1. Epid. scriptum reliquit. Porro si quis solos dierũ quaterniones supputet, forsan in hoc errare deprehẽsi fatebuntur, pauciores esse q̃ quatuordecim. Hæc ille. Cæterũ locus quẽ citauit Gale. in verbis iã citatis, est in sectione tertia lib. 1. Epid. qui in nonnullis exẽplarib. quũ sit deprauat⁹, nobis hic emẽdandus venit. Legitur enim in Aldino codice Græcè ita, ἐκ δ' ἐν τῇσι περιόδοισι κρινόντων περιόδων α. γ. &c. Quã lectionẽ secutus latin⁹ interpres, ita hæc verba cõuertit: Circuituũ vero qui iudicãt imparibus diebus, primus, tertius. Legendũ autẽ erit in hunc modũ, περιόδων πρώτη γ. Circuituũ primus est quartus, scilicet dies. Sic autem esse legẽdum, ex iis quę paulo antè dicta sunt liquet, & ex iis etiã quæ li. 3. de Diebus iudicatoriis scri-

Hippocr. locus emẽdatur.

„ bit Gal. in eũ modũ: Et quanq̃, ait, nõnulli Hippocratẽ quo-
„ que dies iudicatorios in Epid. 1. numerantẽ, primi memi-
„ nisse putãt, duplici nomine errãtes. Circuitus enim primus,
„ & nõ primus dies, manifestò scriptus est in pariũ impariũq;
„ dierũ catalogo. Quẽadmodum igitur in pariũ enumeratio-
„ ne primũ circuitũ præfatus, quartũ diẽ inducit, ita in mẽtio-
ne impariũ tertiũ. Mutationẽ) Græcè, αὐτὸν τὸ δέξασθαί τινα τῶν εἰρημένων τεσσάρων κρίσεων μίαν. Conuertendũ igitur pro voce mutationẽ, iudicationẽ. Quidã leues.] Gręce ἐλη-χεα, debiles. vel potest legi βρύχια, quẽadmodum in fine secundi de Diebus iudicat. vbi eadẽ sentẽtia iis verbis repetit, Qui ad decimũseptimũ (sic enim legendũ, nõ decimumquar
„ tũ, vt habent latina exẽplaria, quippe Græce est ιζ) aut vige-
„ simũ exquisitè acuti morbi progressi sunt, ij planè inceperũt
„ veluti submersi, & è profundo veniẽtes, ὑποβρύχια, lẽto me

tu grauique: deinde alij in primo quaternione, alij in secun- „
do exquisitè acutorũ motũ recipientes ad 17. & 20. progres „
si sunt. Quanquã & ij intra decimumquartũ finiantur. nam „
in dierũ quaternione vehementiã incipientes, deinde deci- „
moseptimo finiti, decimũquartum eorũ diem non progressi „
sunt. Quinto die cõtinui.] Cõtinui vox redundat, in Græcis enim nõ est: quapropter expungenda erit. Ex iis vero qui motus habẽt.] Hinc à recentiorib. vocati sunt morbi tropici, hoc est cõuersiui, quod se modo ad vehementiam, modo ad remissionẽ cõuertant. Multi extẽduntur vsq; ad, &c.] Græcè, ἐκτείνεται πολλὰ πρός τινα τῶν ἐξωτέρων προθεσμίων, multi protẽduntur ad aliquẽ extra hos pręfinitos, scilicet quatuordecim dies. Sine aliqua significatione.] Græcè ἀσήμως, ignauiter, imbecillè: idem enim quod ἀγεννῶς significat.

Morbi tropici.

ἀσήμως.

Qui duas septimanas.] Adiiciendũ integras. Gręcè enim est, δι' ὅλων τοῖν δυοῖν ἑβδομάδοιν.

APHORISMVS XXIIII.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. θεωρητὴ δὲ ἡ ἐνδεκάτη. αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος. θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη, αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

Quartus dies septenorum est index. Octauus alterius septimanæ principium existit. Est vero & vndecimus cõtemplabilis: ipse enim quartus est alterius septimanæ. Contemplabilis rursus decimusseptimus: quippe quartus est à quartodecimo, septimus verò ab vndecimo.

QVæ sit ratio septimanarũ, quę per quaternarios digestæ sunt, dierũ præterea indicũ & iudicatoriorũ hoc aphorismo Hipp. exponit. Tres enim cũ hic septimanas esse innuat, duę qdẽ priores à se inuicẽ diducũtur, & separãtur. Alterius enim septimanæ initiũ esse diẽ octauũ

Tres septimanæ vt numerãdę

ait. Tertia verò secundæ septimanæ copulatur, atque adeò postrema secundæ septimanæ dies tertiæ quoque initiũ existit. Quare non est integra vt priores duæ, vt copiosius Gal. lib. 3. Prognost. Comment. 1. docet. Primam itaq; septimanã quartus dies in duo æqua partitur, ostenditq; quid in septimo futurũ sit. Quare cũ die quarto indicia de iis quæ in septimo, qui est primæ septimanæ postremus dies, futura sunt, sumantur, rectè hoc in loco Hippocrat. dixit, quartum diem septimi esse ἐπίδηλον, id est, indicẽ. Secundã septimanam, quę vt prima est integra, cuiusq; initium dies octauus existit, vndecimus in duo æqua diuidit, & quid in decimoquarto futurũ sit, monstrat. Ipse enim quartus est alterius septimanę, ideoque contẽplabilis. In eo nãque qualis sit futurus dies proximus iudicatorius, contemplari licet. Quocirca ita se habet ad postremũ secũdæ septimanæ diẽ, qui est 14. vt quartus ad vltimam primæ septimanæ. Tertia septimana sex tantum dies integros à prioris septimanæ diebus diductos ac separatos continet, vt ex tabella quã paulo pòst subiiciemus, manifestè patebit. Quare nõ est per se integra, sed secundæ planè copulanda erit: idq; nisi faciamus per quaterniones, vt priores, haud digeretur. Quod manifestissimè hic docet Hippocrat. inquiẽs: Contẽplabilis rursus decimusseptimus, quippe quartus est à decimoquarto. Nã quum ait 17. diẽ esse quartũ à quartodecimo, palã fit omnibus, postremum secũdæ septimanæ diẽ esse tertiæ septimanæ principiũ: eaq; ratione per quaterniones, vt priores duas, procedere. Cæterũ nullã vigesimi diei mentionẽ fecit hoc loco Hippocr. ꝙ scilicet hũc ipsum decimusseptimus iuxta rationem iam dictam indicet, quum sit tertiæ septimanæ septimus dies. Vt enim in prima septimana quartus est index septimi, & in altera vndecimus decimiquarti: ita decimusseptimus, qui est quartus à decimoquarto, erit index vigesimi, qui est tertiæ septimanæ vltimus dies. Hac etiã ratione cæteri indices & decretorij dies vsq; ad centesimum colligi possunt, vt ex sequẽti tabella planum erit: quam, vt intellectu esset facilior, paulo aliter quàm in Compendio nostro fecimus, digerere voluimus, hoc scilicet modo.

Quart' dies septimi index.

Vndecimus dies.

Cur vigesimi diei nõ meminerit.

TABELLA DIERVM IVDICATORIOrum, quaternionum, & ſeptimanarum partitionem complectens.

	Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.	Indices.	Decretorij.
Dies.	4.	7.	11.	14.	17.	20.
	24.	27.	31.	34.	37.	40.
	44.	47.	51.	54.	57.	60.
	64.	67.	71.	74.	77.	80.
	84.	87.	91.	94.	97.	100.
Quaternarij.	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	19.	20.	21.	22.	23.	24.
	25.	26.	27.	28.	29.	30.

SEPTIMANAE TRES.

Prima.		Secunda.		Tertia.	
IIII.	III.	IIII.	III.	III.	III.
4.		5.		6.	
7.		8.		9.	
10.		11.		12.	
13.		14.		15.	

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In prognoſt.] Lib. videlicet. 3. Aph. 4. In lib. de diebus decretoriis.] Tertio nimirũ, in quo eius rei ratioñe è lunari curſu reddere conatur, cuius hæc quidem ſumma eſt. Luna totum percurrit zodiacum diebus vicenis ſeptenis & triẽte, hoc eſt tertia vnius diei parte, quæ horis octo cõſtat. Quod quidẽ ſpatiũ, mẽſis medius, & critic⁹ à nõnullis vocatur. Hoc in ſe cõplectitur quatuor ſeptimanas: quarũ tamẽ nulla integros ſeptẽ dies habet, ſed vnicuiq; quatuor deſunt horę, hoc eſt ſextãs diei. Quare ſingulæ ſenos dies cũ horis viginti cõtinent. Vltimus igitur dies quartę ſeptimanæ in vigeſimũſeptimũ diẽ menſis incidet, in quo quidem iudicatio erit, & non 28. Ita tres ſeptimanæ pariunt dies viginti cum horis

Ratio diẽrũ decretoriorũ à lunari curſu. Mẽſis medius & criticus.

Sextans

duodecim, nec vigesimũprimum attingunt. Erit igitur iudicatio in vigesimo, qui tertiæ septimanæ postremus est, vt ex præcedentis tabellæ inspectione clarũ fiet. His accedit lõga Hippocr. & aliorũ veterũ experientia: qua certo est deprehẽsum ac cõprobatum, vigesimũ multos iudicasse, & minimè vigesimumprimũ. Quã quidẽ experientiã in iudicatoriis inueniendis diebus longe pluris facit Gal. q̃ eam rationem quæ è lunæ motu sumitur. In Prognosticis.] Lib. 3. Aphoris. 1.

Vigesim⁹ dies iudicatorius.

Dixi autem.] Græcè, λέγω δὲ, dico.

APHORISMVS XXV.

Οἱ θέρινοὶ τεταρταῖοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ, μακροί. καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues sunt, autumnales verò longæ, præsertim quæ hyemem attingunt.

Aestiui morbi magna ex parte breuiores.

Hippocrates hoc loco quartanæ, & lõgissimę febris exemplo monstrat, æstiuos morbos magna ex parte esse breuiores, cõtrà autũnales longos, hyemẽ attingentes longissimos. Quartanæ autẽ, aliiq; morbi æstate accidentes ideo breues sunt, ꝙ tũ redundantes humores ambientis calore per vniuersum corpus fusi, meatibusque corporis patefactis, prõptè discutiantur. Autũnales verò longiores, primũ ꝙ autũno sint peculiares: dein quia propter ęstatẽ quę precessit facultates factę sint imbecilles, & quia per vniuersum corpus tũ humores superuacui non ferantur, nec attenuati, meatibus corporis occludi incipientibus, euaporent. Lõgissimi qui hyemẽ attingunt, ꝙ humores tum minus sint attenuati, & crassiores, frigoreq; meatus corporis occludantur, nec humores noxij discutiantur. Non temerè autẽ ab Hippocr. adiectũ est, magna ex parte. Quippe accidit interdũ, vt æstiua quartana sit autũnali diuturnior, quia scilicet à vehemẽtiori causa orta sit, humorq; ex quo nascitur copiosior. Tamen si omnia omnibus paribus paria respondeãt: vt, verbi gratia, si vtraq; febris sit ab æquè multa causa excitata, nec aliqua in iis ratione vel ab ęgrotante aut medico peccatũ sit:

Autumnales morbi cur lõgiores.

Hyemem attingẽtes lõgissimi.

Magna ex parte.

tum semper æstiuæ quartanæ autumnalib. breuiores sunt, citiusq; finiunt. Quare si hanc Hippocratis sentētiam in vniuersum veritati consonam esse velimus, necesse est vt febres, quarum inter se collatio fit, similes sint.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Humores inutiles.] Græcè, περιττοὺς χυμοὺς, humores superuacui. Vnà cum ipsis euacuatis.] Grȩcè, ἅμα τοῖς λυποῦσι χυμοῖς κενουμένοις, vnà cum ipsis noxiis humoribus vacuatis. Reliqua rectè se habent, neque vlla explicatione egent.

APHORISMVS XXVI.

Πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm cō uulsionem in febre.

IN hac sentētia Hippocra. docet, melius esse vt conuulsio febrem præcedat, quā vt sequatur. Si enim præcedit febrē conuulsio, ex plenitudine ortam esse necesse est: quapropter per euacuationē, Galeno sectio. 5. Aphor. Comm. 1. teste, facile curatur. Febris itaq; superueniens frigidos humores neruosas partes opplentes & conuulsionē efficientes, calefacit, extenuat, & discutit, atq; adeò conuulsionē sanat. Si vero conuulsio febrē sequitur, ex inanitione nascitur, maximumque minatur ægrotanti malū. Quod Hippocrates initio quintȩ sectionis Aphorismorū testatur, vbi disertè cōuulsionem ex inanitione esse letalē innuit. Quare quū duplex sit conuulsio, ea quæ primogeniū est pathos, queadmodum lib. 3. de Malè affectis loc. cap. 5. & li. 2. de Sympt. causis ca. 2. & sect. 6. Aphor. Cō. 39. Gal. docet: vna ex plenitudine, quæ quidē, vt testatur in suis Comment. Gal. repentè inuadit: altera ex inanitione, quæ paulatim accidit, constat, eam quæ ex plenitudine nata est, febre superueniēte, vtpote quæ partim cōcoquit, partim etiā dissipat humores noxios, sanari: eam verò quȩ febres sequitur, vtpote ex vacuatione nimia ortā, esse plane exitiosam. Quid vero sit conuulsio, alibi, nēpe in Cōpendio, & lib. 1. de Sanandis corporis malis diximus. Cæterū non temere dictū est, conuulsio quæ primogenium est pathos: quia est alia conuulsio, quæ per cōsensum

Melius vt conuulsio febrē prȩcedat, q̃ vt sequatur.

Cōuulsio duplex.

conuulsio per cōsensum. fit,de qua hic non loquitur Hipp. Hæc vero qualis sit,ac quo modo excitetur,lib.1. de Sanandis malis totius corporis, ca. 30. monstrauimus. Repetitur hęc sententia ab Hippoc.infrà sect.4. Aphoris.57. ijs verbis: Qui à conuulsione tenetur, is febre superueniente liberatur. Notandū vero hoc loco erit, non ab re dictū esse ab Hipp. βέλτιον γενέσθαι πυρετόν. Quippe iis verbis non docet,in conuulsione febrem esse à medico excitandam: quis enim tam sine mente fuerit, vt malum malo curare velit? præsertim cum alia expeditior ac minus periculosa subsit curandi ratio, nēpe p vacuationē: sed potius duo inter se mala comparans, vtrū alteri sit preferēdū monstrat, melius esse febrē fieri in conuulsione, inquiēs, quā in febre cōuulsionē. Laudat itaq;, si sua sponte fiat febris in conuulsione, non quidē quod per se bona sit, sed quod melior sit ea quę conuulsionem sequitur. Errant igitur toto cœlo, qui in conuulsione à plenitudine nata febrem supra modū calidis medicamentis excitandā esse contendūt: quod scilicet res sit plena periculi, & quod eius rei nullū neq; apud Hipp. neque apud Galenum extet exemplū. Quippe calida admodū medicamēta, quibus excitare febrem contendunt, non modo spirituū, sed & iecoris ac cordis inflammationē parere possunt. Vnde metus est ne ex putrida, hectica fiat febris. Preterea non inquit Hipp. excitandam aut efficiendam esse à medico febrē, vt comprehensum est: sed si fiat à natura, melius esse vt post conuulsionē quā antè inuadat. Atqui nobis hic quispiā Cornelium Celsum obtrudet, qui libro 3. cap. 9. febrem non solum accendere, sed & augere docet. Verba eius hæc sunt:

Malū malo minime curādum.

Febris in cōuulsiōe non excitanda à medico.

Obiectio.

" Est circunspecti quoq; hominis, & nouare interdū & auge-
" re morbum, & accendere febres. Cui ita respondemus: Cornelium quidem hoc dicere, sed ex aliorū potius q̄ sua sententia. Nam & sibi hanc curandi rationē nō satis tutam videri, verba eiusdem abunde ostendunt. ait enim, Fortassis illa febris lenta fiet curationi opportunior. Cum itaq; suspecta sit, & periculo non vacet hæc curatio conuulsionis per febris cōcitationem facta, præstat ea vti quæ nihil habet periculi.

Respōsio. Cor. celsi locus explicatur

ANNOTAT. IN GALENI COM.

In sequētibus dicet] Grece, ἐν τοῖς ἑξῆς ἀφορισμοῖς ἐρεῖ, in sequentib. aphoris. dicet.] Lib. 5. 6. Aphoris. 39. Ex quibus etiam nutriuntur.] Quod in lib. de Atra bile etiā asserit, vbi

viſcoſum lentumq;, & ad excernendũ contumax eſſe nutrimentũ, vnde nerui aluntur. Eiuſq; rei nullã aliã affert rationẽ, q̃ ꝙ vnaquæq; particula proprio ſuæ ſubſtantiæ humore alatur. Et penè inſanabile.] Hinc eſt quod lib. 7. Ther. metho. Gal. ita ſcriptum reliquerit: Quod ſeniũ in ſanis eſt, id ſicca intemperies eſt in ægris. Itaque etiã inſanabilis eſt, ſi prorſus eſt conſummata. Et paulo pòſt ibidẽ ait, Siccæ intẽperies vbi ſolida ipſa corpora occuparunt, nunq̃ perfectè ſanabuntur, nec in eum ſtatum qui ante morbum fuit, reuertẽtur. Acuties.] Græce *συντονία*, vehementia.

Neruorũ nutrimentũ quale.

Cõſũmata ſiccitas inſanabilis.

συντονία.

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν, οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

His quæ nõ ex ratione leuant, cõfidere nõ oportet: neq; admodũ formidare mala, quæ præter rationem accidunt. Plurima enim horum inſtabilia & infirma ſunt, nec perſeuerare & diutius durare cõſueuerunt.

HAc ſententia Hippocrates breuiſsimè complexus eſt, quod à Galeno in lib. de Iudic. copioſiſſime eſt demõſtratũ, nẽpe non eſſe fidendũ iis quę præter rationem leuant. Præter rationẽ vero leuant, quæ idipſum citra aliquã vel ſponte vel arte factã vacuationẽ, aut nullis anteà coctionis ſignis viſis efficiunt. Quæcũq; enim ſine ſignis iis leuãt, recidiuã minantur. Quod confirmãt ea quæ lib. 3. de Iudic. cap. 2. ſcribit Gal. inquiens: Sola igitur ſubita ad ſanitatem mutatio iudicium ſimpliciter appellatur. Et omnino fit cum quibuſdam ſubitis excretionibus, aut effatu dignis abſceſsibus. Quecunque enim aliter quieuerint, malignius reuertũtur. Vt autẽ non eſt temerè confidendũ iis quæ præter rationem leuant, veluti ſi in morbo vehementiori neque vomitu, neq; ſudore, alui deiectione, ſanguinis è naribus profluuio, aut id genus aliis vacuationibus nõ præcedẽtibus, neq; cõcoctionis ſignis apparentibus, repente melius ſe habeat æger:

His quæ præter rationem leuãt, nõ eſſe fidendũ

Mala præter rationē accidētia, non admodū formidanda.

ita nec admodū formidāda sūt mala, verbi gratia, difficilis spiratio, deliriū, vehemēs febris, rigor, & id genus alia, quæ lib. 1. de Iudiciis cap. 14. & loco paulo antè citato, & sect. 1. Aph. Comment. 12. à Galeno recensentur, si præter rationem accidunt: id quod fit, vbi prius concoctionis signa apparuerunt. Nam ista omnia futurā morbi iudicationē ostendunt. Quapropter, vt rectè Hippocr. inquit, stabilia non sunt, nec diu

2. Aph. 13. durare solent, sed facta iudicatione desinunt. Quod Hippo-
,, crates suprà etiam ijs verbis innuere voluit: Quibuscūq; iu-
,, dicatio fit, ijs nox ante accessionē grauis est. Quæ vero subse
,, quitur, magna ex parte leuior existit. Proinde nō temere lib. 3. de Iudiciis cap 2. Galenus inquit: Decet medicū generosum neq; turbari cum hæc mala viderit, neq; futurum euentum ignorare. Et lib. 1. eiusdem commentationis cap. 13. vbi eam quam nunc enarramus Hippocratis sententiā citans, ita
,, scriptum reliquit: Considerandū quænam signa semper ma-
,, la sint, & quæ cōtinuo bona, & quænā in totius morbi tēpori
,, bus permutētur. cum aliquando bona fiant, aliquando mala:
,, & nonunquā fida, nonnunquā vero infida. Etenim hoc ab
,, Hippocr. dictū est admiratione dignū, quod ijs quæ non ex
,, ratione leuant, haud confidendum est, neq; ptimescenda ad-
,, modum esse mala quæ præter rationem accidunt. Quod nisi
,, quis cognouerit, neq; etiā manifeste præcognoscere potest:
,, sed aliquādo instāte iudicatione nihil à vulgari quopiā differ
,, re videbitur, simulq; pturbabitur ac cōpauescet de futuris.
,, Nōnūq̄ vero existimans liberatum esse à morbo ægrotātē,
,, atq; ei victus libertatē permittens, magni alicuius mali occasi
,, onē afferet: Hæc ille. Quæ quidem Galeni verba ideo citare volui, q̄ præsentis aphorismi vsum planè exponant. Plurima tamen exēpla quibus hæc sentētia Hippocratis cōfirmari potest, suppeditabunt primus & tertius Epidemiôn libri.

APHORISMVS XXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ μῆκος νόσου σημαίνει, τὸ δὲ ἀσθένειαν.

Corpus eorum qui non omnino leuiter febricitant,

perstare, & nihil comminui, aut magis quã ratio postulat extenuari, malũ. Alterum enim diuturnitatem morbi, alterum imbecillitatem significat.

DVo potissimũ esse quæ ijs qui nõ omnino leuiter febricitãt, accidere solẽt, hoc loco Hipp. docet. Vel enim eo rũdẽ corp⁹ in eodem pmanet statu, & nihil minuitur, collabiturúe: vel plus q̃ ratio postulat extenuatur. Vtrunque autẽ malũ esse ait, eo ꝙ alterum morbi diuturnitatẽ, alterum vero viriũ imbecillitatẽ significet. Cæterũ non temere dictũ est ab Hippocr. eorum qui non omnino leuiter febricitant. Si nõ leuiter febricitant. Quippe si quis leuiter admodũ febricitat, præsertim in frigida aeris constitutione, corpus eiusdẽ minime collabitur, & extenuatur. Si vero vehementissima correptus fuerit febre, acuta sit oportet: ideoq; decimũquartũ diẽ trãsgredi haud poterit. Nõ est igitur quod morbi longitudinẽ significare queat. Quapropter hæc verba μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, distinctionis gratia adiecta sunt, vt per hæc media, quædã febris intermitẽ admodum ac vehementẽ significaretur, excluderẽt vero leuis omnino, & admodũ vehemẽs. μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως. In febre itaq; exigua in eodẽ pmanere statu, neq; collabi & minui corp⁹, malũ est: In febre exigua in eodẽ statu pmanere corp⁹ malum. quod hoc ipsum nulla alia de causa accidat, nisi ob cutis dẽsitatẽ, humoresq; crassos & glutinosos, atq; adeo difficulter solubiles, vt necesse sit morbum diuturnũ fore. Si vero magis q̃ ratio postulat, corp⁹ in prędicta febre extenuatur, malũ quoq; erit, quod viriũ imbecillitatẽ, quę magna ex parte cutis raritatẽ & humoris tenuitatẽ cõsequitur, significet. Exẽplũ huius rei affert Hipp. sect. 5. Aphor. 55. vbi sic scriptũ reliquit:
„ Quęcũq; vtero gerẽtes à febribus corripiũtur, & vehemẽter
„ extenuãtur sine occasione manifesta, difficulter pariũt, & cũ
„ periculo, aut abortũ facientes periclitãtur. Et sciendũ hoc loco erit, συντήκεσθαι verbũ καταχρηστικῶς sumi, prõ λεπτύνεσθαι, attenuari, minui ac collabi. συντήκεσθαι. Proprie enim idẽ quod tabe fieri, colliquari, in summa μαραίνειν significat, quod de extrema corporis macie, quam Græci μαρασμὸν vocant, dicitur. μαρασμός.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

Ex repletione] Gręce, διὰ πλῆθος, ob plenitudinem. Repletionẽ.] Græce iterũ πλῆθος, plenitudinẽ. Quib⁹ fini-

bus iudicetur.] Græce, ἴσοι κρίνεται σημείοις. Sed quia doctrinæ modus,&c.] Omissum est,& hic. Quippe Grece legitur, ἐπειδ' ἀφοριστικὸν ἐστι τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος ἐνταῦθα, Sed quia & hoc loco doctrinæ,&c. Qui in itinere cœperint.] Legendum cœperunt. Græce enim est, καθ' ὁδοιπορίαν ἀρξαμένου τοῦ ἀνθρώπου πυρέττειν. Sicuti ex eo.] Grece, ἐπ' αὐτῶν καὶ ὥσπερ τὸ σῶμα λεπτύνεται κατὰ λόγον, Nam sicuti cum iis corpus ex ratione extenuatur. Assignamus pro causa.] Græce αἰτιώμενοι, pro causa assignantes.

APHORISMVS XXIX.

Ἀρχομένων τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει. ἀκμαζουσέων δὲ, ἡσυχίην ἔχειν βέλτιόν ἐστι.

Quum morbi incipiunt, si quid mouendum videtur, moue. Quum verò consistunt, & vigent, quiescere melius est.

DE remediorũ ac præsidiorũ applicandorũ temporib⁹ hoc in Aph. Hipp. agit, hortaturq; medicũ, vt incipiẽtibus morbis moueat, si quid mouendũ videatur: in vigore aũt quiescat. Non est tamẽ ꝙ à morbi tẽpore impulsum quispiã putet Hippocratem, vt auxilia ac remedia interdicat. Nouerat enim morborũ initiis facultatẽ valentem esse, propterea q; remediorum applicationi non obstare, sed in morborum vehementia & vigore iam flaccescentẽ, remediorum agitationẽ non sustinere. Quocirca non ratione tẽporis, sed viriũ, auxiliorũ adhibitionẽ denegat. Porro per morbi principium hic intelligendum venit vniuersale, & propriũ quod coctionis signis definitur, atque adeo latitudinem obtinet, vt scilicet in eo sanguinẽ mittere, & clystere vti possimus: interim si res postulet, etiã purgare, quemadmodũ in lib. de Vniuersalib. morbi tẽporibus, & lib. I. de Iudiciis cap. 6. vbi pręsentem citat sententiã, abunde testatur. Quod monendum esse duximus, ne imperitus quispiã primę accessionis impetũ principiũ morbi esse putaret Hippocrati & aliis veterib. Mouere præterea verbũ ad humores referendũ, qui venę sectione, purgatione, & medicamentis aliis mouentur, ac irritãtur. Non aũt temere ab Hipp dictũ est, Si quid mouendũ videtur, moue. Quippe non semp expedit inter morborũ princi

Hipp. non temporis, sed virium potius ratione auxiliorũ admotionẽ denegat.

Morbi principiũ.

Mouere.

Quando

pia medicamentis purgātibus mouere humores, sed tū solum cū turgent: hoc est motu, impetuosiore ac cōcitatiore correpti, à parte corporis in partē defluūt: quod tamē raro accidit. Hinc est quod suprà sect. 1. Aphor. 24. dixerit: In acutis morbis raro, & inter initia purgātibus medicamētis vtēdum est. Cum vero non turgēt, sed aliqua in parte fixi hærēt: in principio mouendi nō sunt, eo ꝙ tum adhuc crudi sint, atq; adeo ad expulsionē inepti. quod supra etiā faciendū esse iis verbis Hipp, monuit: Concocta purgante medicamēto vacuare, & ea quæ cruda non sunt mouere oportet. Quæ diximus confirmat Philoth. qui in explicatiōe hui⁹ sētētiæ ita scriptū reliquit, ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι σκόπει ἐὰν ὀργᾷ ἡ ὕλη, καὶ τότε κενώσει χρῶ. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἵνα τι δοκέῃ. ἢν δὲ μὴ ὀργᾷ, μὴ κενώσῃς. His plane verbis docet, eos tantū initio morborū esse vacuādos humores, qui turgēt: stabiles aūt, & in loco fixos, minime, vt copiose à nobis in explicatione aph. 22. sect. 1. est dictum. Iam itaq; omnibus esse perspicuū censemus, non parum nostri tēporis medicos errare, qui ad confirmandā suam ineptā plane de imminuēte purgatione sententiam præsenti Hipp. Aphorismo vtuntur. Neq; enim semper mouendos, & minores efficiendos humores noxios docet Hippocrates, quod illi faciunt: sed tum solū cum turgent, quemadmodū copiose à nobis libro 2. Paradox. cap. 5. monstratum est. Cæterum in principio illorum etiam duntaxat morborū, in quib. spes est ægros conualituros, remediis vtendū erit. In vigore vero eorundem, vt omnium aliorum, quiescendum ab omnibus presidiis erit, vt in Commentariis suis fusius Galenus docet.

Quādo inter initia morborū medicamēta purgantia, dandaq;

Turgere.

1. apho. 22

Error nostri tēporis medicorū de purgatione, vt volūt, minorante.

Non in omnibus morbis vtendū remediis.

In vigore morborū quiescendum.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quē si nuþ dicto.] Grece, προειρημένῳ, predicto, iā dicto. De iis dictionem attulit vniuersalē,] Græce, περὶ γὰρ τούτων εἴρηκε τὸ πάντα, de iis enim hāc dictionem Omnia, protulit. Casus omnes.] Græce, πάντα τὰ συμπτώματα, omnia symptomata. Non omnino.] Græce, οὐκ ἐξ ἅπαντος ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἐστὶν ἰσχυροτέρα, non semper in vigore est vehementior. Quia in ijs qui seruantur, vt in Comm. ait Galen. affectus ex quibus symptomata ꝓcreantur in vigore sunt meliores, vt pote concoctis iā humoribus noxijs, & per iudicationē expellēdis orti. Contrà in principiis sunt deteriores, ꝙ scilicet humores adhuc crudi sint. In quibus etiā Hippocrates.] Græce,

Affectus qui morb⁹ nominat: non semp in vigore vehementior existit

ἐφ' ὧν δὲ συμβουλεύει νῦν ὁ ἱπποκράτης,in quibus etiã nunc Hippocrates,&c. Deploratos non oportet curare.] Græce est, οὐ χρὴ κεκρατημένοις ἐγχειρεῖν,victis à morbis nõ oportet manus adhibere . vel,victos à morbis non oportet aggredi, seu attingere. Eius rei Galenus lib.11. Ther.metho.cap.9.optimam reddit rationem,hanc scilicet. In quo enim desperata „ omnino,inquit,salus est,imprudẽtis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia quæ multis fuere saluti. Et morbi finem.]Græce,προσαγορεύσαντα μόνον ἐς ὅτι τελευτήσει τὸ νόσημα,prænunciãtes tantũ quomodo morbus finietur. Nõnunq̃ vero & purgatio.] His verbis Gal.diserte innuit,non semp inter morbi initia vtendũ esse purgationibus,sed nonnunquã solũmodo,tum nimirũ quãdo humores turgẽt.Quo minorẽ iam factã materiã.]Neq; ex hoc Galeni loco,etsi maxime conãtur,suã de imminuente purgatione sententiã recentiores medici tueri possunt. Quippe minorem fieri circa principia materiã Galenus quidem fatetur,& fatemur etiam ipsi,sed non semper:imò tum solum,vt iam sępe diximus,vbi humores turgent,& temere nulloq; ordine per corpus errãt,ne scilicet in aliquã partem principẽ decũbant. Sin in aliqua parte fixi & firmati fuerint,nullo ꝓrsus auxilio,multo minus purgante medicamento,anteq̃ concocti sint, mouendi erunt,quemadmodũ lib.2.Parad.cap.5.& cõm.22.sectionis primæ monstrauimus. Libro de crisibus.]Tertio scilicet,cap.5. Vis animalis.]Nempe motrix,fatigata est,vitali & naturali validis.Nisi enim validæ essent,concoctionem humorum noxiorum fieri impossibile esset. Id quod de iis morbis intelligendum erit,à quibus ægri liberantur.

Deploratos non oportet curare.

Non vtendũ imminuẽte purgatione inter initia morbi semper.

APHORISMVS XXX.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστατα· περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότατα.

Omnia, cum incipiunt & finiunt morbi,leuißima sunt:in vigore autem,vehementißima.

Hic Aphorismus prędecentis rationẽ exponit. Causam enĩ cur in vigore morbi à præsidiorũ vsu sit abstinendũ,edocet:accessiões,vigilias,dolores,iniquietudinẽ, sitim,& id genus alia symptomata omnia initio & fine mor-

In vigore morbi à præsidiorũ vsu cur

borũ,inquiẽs,leuiora esse,& minus infestare,in vigore verò vehemẽtiora. Quapropter cum in vigore symptomata oĩa sint vehemẽtissima,atq; natura iã tota in hoc sit,vt cõcoquat noxios humores,nõ est cur eã aliis p̃sidiis fatigem⁹,atq; à suo instituto auocem⁹. Vt aũt prior sẽtẽtia Hipp. de g̃nalib. morbi tẽporib. & minime p̃ticularib. est intelligẽda, sic etiã presens. — abstinendum.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Casus omnes.] Græce, τὰ συμπτώματα πάντα, symptomata omnia, vt iam sæpe admonuimus. Fastidiũ.] Græce, ἄσην, inquietudinẽ. Etsi enim ἄση Græcis etiã fastidiũ è satietate ciborũ ortũ significat, tamẽ hoc in loco idem quod δυσφορία denotat. Quocirca rectius quis molestiã, inquietudinẽue interp̃tabitur. Hinc ἀσώμενοι apud Gal. lib. 2. Vict. acut. Comment. 22. dicuntur ij, qui se grauiter molesteq; habent, quiq; implacidi, inquietiq; sunt, dum in lecto decumbunt, & sese subinde permutant. Sic ἄσην significare δυσφορίαν, testatur Galenus lib. tertio Vict. acut. Comm. 16. Et libro 4. Comm. 42. ἀσώδεις febres idem appellat, in quibus ægri ἀσῶνται, hoc est, grauiter affliguntur, atq; moleste habent. Sequenti deniq; eiusdem libri Comm. ἄσην esse δυσφορίαν, id est, molestiam & inquietudinem scribit. — ἄση. — ἀσώμενοι. — ἀσώδεις febres.

APHORISMVS XXXI.

Τῷ δὲ ἀῤῥωστίης εὐσιτέοντι μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Si cui à morbo cibum bene capienti corpus nequaquam augetur, malum.

IDem hoc in Aph. quod paulo suprà, nẽpe octauo huius sectionis Aphorismo, docet Hipp. malũ esse inquiẽs, si ei⁹ qui à morbo cibũ capit, corpus non augetur. Nam duo significat, nimirũ vel hunc plus ingerere ciborũ, q̃ facultas adhuc ex morbo imbecillior possit cõficere: vel malorũ humorum tantã esse in ventriculo reliquoq; corpore copiã, vt quicquid ingestũ fuerit, vnà statim corrũpatur. Cæterũ ἀῤῥωστίαν significare morbũ, testatur Galen. lib. 2. Ther. meth. vbi illos qui ægrotant, Græce non solũ νοσοῦντας, sed etiã ἀῤῥωστοῦντας appellari scribit. εὐσιτεῖν autem, cibum, eũq; haud exiguum capere, Græcis medicis denotat. Hinc εὐσιτία, Philotheo — ἀῤῥωστία.

teste, idem est quod πολλὴ τροφὴ, copiosus cibus. ἐπιδιδόναι verò verbum, quod hoc loco crescere & augeri significat, nō solum ad molem corporis, sed etiam ad vires eiusdem referri debet, quas perinde atque molem ex plurimo assumpto cibo crescere conuenit.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Suprà scripti sunt.] Aph. videlicet 8. Pro verbo.] Græcè, ἀντὶ τῆς νῦν εἰρημένης λέξεως, pro nūc dicta dictione. Casu.] Passim pro casu conuertendum erat symptoma. Affectus.] Græce, πάθημα. Quare reddendum erat pathema, vitium, aut malum. Differre enim affectum à pathemate, suprà quoque monuimus, & alibi abunde monstrauimus, vt nihil opus sit nunc idipsum copiosius ostendere.

Affectus & pathema differunt.

APHORISMVS XXXII.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαῦλως ἔχοντες, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐσιτέοντες, καὶ μηδὲν ἐπιδιδόντες πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δὲ εὐσιτέοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσιν.

Magna ex parte omnes qui male se habent initio cibū capientes, nec quicquā proficientes, in fine rursus non appetunt, neq; cibū capiunt. Qui vero principio vehementer à cibo abhorrēt, postea autem probe appetunt, & capiunt cibum, ij melius degunt.

HIc Aphorismus, Galeno etiā in Com. teste, ex eorū est numero, qui ad cōualescentes è morbo ꝑtinēt. Quod abūde liquet è dictione ἐπιδιδόντες, quam non solum Hipp. sed & alij quidā de iis qui è morbo conualescūt, efferre consueuerūt. Neq; enim ægrotātibus vel vires, vel corporis molē augeri, vlla ratione possibile est. Quare vt de iis tātum qui conualescūt è morbo intelligatur, necesse est. Non aūt ab re dictū est, magna ex parte. Quippe hoc nonsemper, sed vt plurimū cōtingit, vt omnes qui bene appetunt, cibūq; capiūt inter initia, & nihil subinde ꝑficiūt, sed imbecilles ma

ἐπιδιδόντες.

Magna ex parte.

nent,in fine rursus neq; appetãt,neq; comedant:idq; ꝓpter prauorũ humorũ reliquias, quæ ea quæ assumuntur, corrũpũt. Hinc ꝓgressu tẽporis tãta prauorũ humorũ copia generatur,vt actiones vẽtriculi,in primisq; appetẽtia ipsa,pereãt. Quare recte adiectũ etiã ab Hippocrate est, qui male se habent. nam iis verbis diserte significare voluit, se loqui de iis, qui iam è morbo conualescũt, ꝓpter tamẽ prauorũ humorũ reliquias non recte se habẽt. Hi itaq; etsi initio sint εὐσιτίοντες, hoc est, vt interp̃tatur Gal. ὀρεγόμενοι, ἢ τροφὴν λαμβάνοντες (nam hoc loco idẽ significat quod appetẽtes, vel cibũ capientes) tamen deinceps iterũ neq; appetent, neq; comedẽt. Quod aũt τροφὴν λαμβάνειν id quod iam dixim⁹, significet, suprà in explicatione Aph. 8. huius sectionis est ostensum. Porro qui contrà inter initia plurimũ à cibo abhorrent, deinceps autẽ bene appetunt & comedũt, ii melius degũt. Siquidem ἀπαλλάττειν Græcis est διατρίβειν & διαγενέσθαι, vt dictum est in explicatione Aph. 20. huius sectionis. Vel ἀπαλλάττουσι potest interpretari euadunt, vt fecit Gaza. Nam ἀπαλλάττειν idẽ est quod ῥύεσθαι καὶ λυτροῦν, hoc est, seruari & liberari significat. vt, sit sensus, ij melius euadunt, liberantúrue à morbo q̃ priores: idq; ideo, ꝙ principio parũ appetant, nec plus q̃ vires ferre & conficere queant, ingerant. Hinc accidit vt vires quotidie auctæ morbi reliquias prorsus dissipent, iisque dissipatis & absumptis iterum probe appetant ac comedant. Melius itaque quàm priores à morbo liberantur.

εὐσιτίοντες

ἀπαλλάττω.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Qua causa hunc subit affectũ.] Græce, δι' ἣν αἰτίαν τοῦτο πάσχει, qua causa hoc patiũtur. Adeo vt parũ assumãt cibi] Græce, ὡς παντάπασιν ὀλίγον λαμβάνειν, vt parũ omnino capiãt. Permutari.] Græce, ἀπαλλάττειν, euadere vel liberari, vt paulo antè est dictũ. Hoc vero ideo euenit.] Græce, συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰ τοὐναντίον παρὰ τῆς φύσεως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ' ὃν αὖ ἐνδεῶς ᾐτοῦντο τὴν αἰτίαν τῆς ἀποσιτίας διάθεσιν, Accidit vero hoc, si cõtrà natura tempore illo quo parum cibi capiebant, affectum qui inappetentiæ causa erat, concoxerit.

APHORISMVS XXXIII.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ ἐῤῥῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς, ἀγαθόν. τὸ δὲ ἐναντίον, κακόν.

In quouis morbo rationem ipsam constare ac valere, recteque se habere ad cibos sibi oblatos, bonum: contrà verò se habere, malum.

HAec Hipp. sentẽtia ad eã artis partẽ pertinet, quæ futura prædicere solet. Prædictiones autẽ hoc loco à cerebro ac vẽtre sumit Hipp. inquiẽs bonũ esse in omni morbo rationẽ, quam διάνοιαν vocat, vt suprà in enarratione Aphorismi. 6. huius sectionis cõmemorauimus, valere, & constantẽ firmámue esse. Quippe hoc ipsum probe esse affectum cerebrum, omnesq; neruosas partes significat. Præterea bonũ etiã esse ait quouis in morbo, si æger bene se habeat erga cibos qui sibi offeruntur: hoc est, Galeno interprete, si ὄρεξις διαμένη, id est, appetens ciborũ fuerit. Neq; enim προσφορά apud Hippocratẽ aliud q̃ cibum, aut cibi adhibitionem significat. Non debent itaq; hæc Hipp. verba ad ipsa medicamenta quæ ægrotantibus offerũtur, detorqueri: ꝙ de cibis tantũ hic loquatur Hippocrates, vt dictũ est, & in Commẽt. luculenter admodum Galenus iis verbis, πρὸς τὰς τῶν σιτίων προσφοράς, ostendit. Quibus accedit, quod de sanitate naturalium nominatarum partiũ, aut earundẽ imbecillitate non liceat pronunciare, ex eo quod à medicamentorũ sumptione non abhorrent: quod non raro ab iis etiã abhorreant, qui eas partes saluberrimas ac optime constitutas habeant. Bonum itaq; Hippocrates esse inquit, permanere, & non aboleri appetentiam: ꝙ ea quæ in ventre sunt, nempe cor, iecur, ventriculum, sana & robusta esse significat. Contrà si ratio ipsa & appetẽtia abolita & turbata fuerint, malum: hęc enim cerebri & inferioris ventris imbecillitatem præ se ferunt.

Rationẽ valere, & firmã esse bonum.

προσφορά.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Quantum in ipso est tale aliquid.] Græce, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τοδί τι, quatenus in seipso tale est. In Prognosticis.] Nẽpe lib. 2. Aph. 56. Inquiẽs.] Libro scilicet 1. Progn. Aph. 28. Ad illa quæ offeruntur.] Græce, πρὸς τὰς τῶν σιτίων προσφοράς, ad ciborum oblationes. De iis enim tantum, vt paulò antè mostrauimus, Hippocrates hoc loco loquitur.

APHORISMVS XXXIIII.

Ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἷς ἂν οἰκείη

τῆς φύσιος, καὶ τῆς ἕξιος, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut habitui, aut ætati, aut tempori magis cognatus est morbus, quàm quibus nulli horum cognatus est.

ET hæc sentẽtia, vt prior, ad præsagiẽdi artẽ pertinet. nã qui morbi plus pẽriculi habeãt, & qui minus, breuissime docet. Minus aũt periculi obtinẽt morbi, qui naturæ ei⁹ qui ægrotat, aut habitui, aut ætati, aut tẽpori magis cõgnati sunt. Cõtrà pẽriculosiores, qui nulli prædictorũ cognati sunt. Nam si pars aliqua natura calidior morbo calido ægrotat, exigua breuisue tẽporis refrigeratione eget: sicut quæ frigidior, calefactione. Ad eundẽ modũ in humidis quoq; & siccis se habet. Siquidẽ breuis est, in eiusmodi in id ꝙ preter naturã est lapsus, & rursus in id quod secundũ naturã reditus. Sin cõtrario morbo pars ægrotat, lõgi tẽporis refrigeratiõe, calefactione, humectatione, aut desiccatione eget. Quippe eatenus redeat ad naturã eorũ quodq; necesse est, quaten⁹ à natura recessit, ac veluti quadã via retro feratur, quę in diuersum agat ei quę facta est in ipso trãsmutationi. Lõgior aũt in huiusmodi in id quod præter naturã est lapsus, igitur lõgior etiã in id quod secundũ naturã redit⁹. Magis itaq; morbi naturę nostræ non cognati sunt periculosi. Cęterũ hæc vox natura varie apud Hipp. & Gal. accipitur. Interdũ enim pro facultate, vt lib. 2. de Sympt. causis cap 1. & lib. 3. de Simpl. medicam. facul. cap. 13. vbi medicamenta sensu simplicia, natura esse cõposita scribit. Nonnunq̃ pro calido natiuo sumitũ vt 1. Aph. 15. vẽtres hyeme & vere natura calidissimi sunt. Aliquando pro ἰδέα, hoc est, forma corporis, vt è Galeni Comm. palã fiet. Hic idẽ quod substãtia seu tẽperatura, quæ ex quatuor cõstat elemẽtis, significat. Qua quidẽ in significatione vsurpatur etiã ab Hipp. in lib. de Natura humana, & à Gal. lib. 3. de Temper. cap. 4. Porro quod de natura corporis dictum est, id etiam de habitu eiusdẽ intelligendũ erit, vt scilicet cognati habitui corporis morbi minus sint periculosiores. Quid autẽ sit habitus corporis, qui Gręce ἕξις dicitur, diserte docet Gal. lib. 4. Vict. acut. Comm. 22. vbi ita scriptum

Qui morbi minus periculi habeant, & qui plus.

Natura varie accipitur.

Habitus quid.

reliquit, τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἀπὸ τὴν τοῦ σώματος σύστασιν φέροντες λέγομεν ὅταν ὁ μέν τις ᾖ μαλακὸς, ὁ δὲ σκληρός, Habitũ quidem ad corporis consistentiam referentes dicimus, quum hic quidem mollis, ille vero durus fuerit. Habitum autẽ corporis significare mollem & teneram, aut densam solidãq; carnem, testantur etiam ea quæ scribit Galenus libro .1. de Curandi ratione ad Glauc. inquiens, Ad eundem modum & corporis habitus contemplandi sunt. Nam qui densa solidaq; sunt carne, haud facile iniuriis patẽt. Qui vero mollẽ, & algæ modo teneram, ꝓmptẽq; diffluentem hanc habent, in grauem noxam facile ruunt. Sic sane vbi morbi inuadunt ætati non cõgruentes, periculo haud vacant, quòd scilicet non nisi à maxima & vehementissima causa excitentur. Hinc est ꝙ 1. Aph. 14. dixerit Hippocrates, Febres senibus haud similiter acutæ accidunt, frigidum enim eorum est corpus. Quod si itaq; interdum eiusmodi febribus corripiuntur, Galeno etiam ibidẽ in Comment. teste, exitiosæ erunt. Pari ratione morbi temporibus haud accommodati, periculosi sint oportet. Qui vero sint morbi singulis anni temporibus cognati, ostẽdet sect. 3. Aph. 20. & sequentibus aliquot Hippocrates.

Morbi ętati non cõgruentes.

Morbi tẽporibus haud accõmodati.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Audiendum apud ipsum.] Omissa est dictio nunc. Græce enim est, ἀκουστέον νῦν ἐστὶν αὐτῆς, audiẽda nũc apud ipsum, &c. Quorũ ꝓpriæ corporis, &c.] Gręce, οἷς αὖ οἰκεία τῆς πρώτης τοῦ σώματος κράσεως, καὶ τῆς νῦν διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τὴν ἕξιν, ἢ τὴν ὥραν προσγεγενημένης ἡ νόσος ᾖ μᾶλλον, quorum primæ corporis tẽperaturæ, & ei quæ nunc ratione ætatis, aut habitus, aut temporis accidit, magis cognatus fuerit. Cuius autores opinãtur.] Gręce, ὑπολαβόντων ὡς εἴρηται τῶν γραψάντων ἀνδρῶν αὐτά, opinãtibus, vt dictũ est, viris qui hæc scripserũt. Cohibere non possit.] Græce οὐ κάτεσχεν, cohibere non potuit. Perniciosissima.] Græce, ὀλεθριώτερος, ꝑniciosior. Tanquã signũ.] Quippe causam non fuisse vehementẽ aut potentẽ. Neq; illud quod raucedines.] Infrà scilicet Aph. 40. In primo Epidimion.] Scilicet sect. 1. Constitut. 1. Ad phthisim.] Græce, ἀπὸ τὸ φθινῶδες. Hinc qui ad tabẽ habiles sunt, veteribus medicis φθινώδεις dicti sunt. Hi autẽ thoracem habent angustum ac constrictũ eo vsq;, vt scapulas retro instar alarum ꝓminentes obtineãt. Quaproter iisdẽ etiam πτερυγώδεις quasi alati appellantur. Qui angustum pectus habẽt]

φθινώδεις.

πτερυγώδεις

Græce, στενοθώρακας, angustũ thoracẽ habent. Discrimẽ enim est inter pectus & thoracẽ, velut inter totũ & partẽ. Thorax enim totũ hoc spatiũ quod à costis vtrinq; circũscribitur, vt alibi diximus. Pectus aũt, quod anteriore corporis parte in medio est costarum, sicut alibi copiose diximus. Thorax. Pectus.

APHORISMVS XXXV.

Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον πάχος ἔχειν βέλτιόν ἐστι, τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον, καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσιας.

In omnib. morbis partes quæ ad vmbilicũ & imũ uẽtrẽ sunt, crassiores esse melius est. Plurimũ uero extenuari et cõtabescere, prauũ. Ad purgationes etiã quæ per inferna fiũt, hoc idem tutũ non est.

HAnc Hipp. sententiã ad eã medicinæ partẽ spectare, quę σημειωτικὴ dicitur, & de signis agit, omnibus est manifestũ. Nam de signis quæ à partibus ad vmbilicũ & imũ ventrẽ sitis sumũtur, quas in omnibus morbis pręstat esse crassiores, q̃ vehementer extenuatas & tabidas, tractat. Quippe qui illas partes crassas atq; adeo robustas habẽt, iis etiã calor natiuus validior, cõcoctioq; ipsa melior existit. Cõtrà qui easdẽ plurimum extenuatas obtinẽt, iis calor natiuus imbecillus est, neq; etiã illi bene concoquũt, neq; bonũ generant sanguinẽ. A crassitie itaq; incũbentium musculorũ abdominis, qui sunt partiũ subiectarũ ꝓpugnaculũ & munimẽtum, calor natiuus augetur, eoq; aucto cibi facilius concoquũtur. Quapropter vt cõcoctio ꝓbe fiat, bonũ est abdominis musculos esse crassos, vt subiectæ illis partes calefactæ ciborũ & sanguinis confectionẽ rectius obeãt. Hi verò tenues admodũ & graciles vbi fuerint, purgationes per inferna minus recte ꝓcedẽt. Sũt enim prædicti abdominis musculi excretionis, fęcum potissimũ & vrinæ, Galeno lib. 4. & 5. de Vsu part. corp. hum. teste, instrumenta. ideoq; si crassiores et robusti fuerint, purgationibus infernis melius seruient: sin extenuati & debiles, minus. De abdominis aũt musculis, qui octo numero sunt, Galenus locis iam citatis copiose scribit.

Partes ad vmbilicũ, & imũ vẽtrem sitas in morbis præstat esse crassiores.

Abdominis musculi.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

ἐπιγάστριον Abdomē.

Ad epigastrium.]ἐπιγάστριον,quod latinis abdomen dicitur,Galeno lib.6.Therap,method.ca.4.teste,est totum hoc quod ex cute,membrana,nerueis tenuitatibus,& musculis vētrem inferiorē ambientibus conflatū est. Græcis ita vocatū, quasi supra ventrē positum. Arabibus mirach appellatur,vt alibi demōstrauim⁹. Ilia optimū.] Hypochōdria,vt suprà sect.nimirum 1. Aphor.12 diximus. Quædā tenuiora.] Recti⁹ tenuiores,quia referēda hęc omnia ad partes quæ ad abdomē sunt.Sic itaq; rectius conuertes:Sed ex iis quædā sunt tenuiores,quædam crassiores,de quibus nunc sermonem habet.quæcunq; quidē crassiores sunt,eas meliores esse inquiens:quæcūq; vero tenuiores,malas. Iuuabātur]ὠφελεῖται, iuuantur. Superiores enim,hoc est per vomitū.]Galen.hoc loco diserte asserit, partes illas quæ ad abdomen & imum vētrem sunt,esse debere in vomitu crassas & robustas. idq; cū omnib.sit manifestū,ideo Hippocratē inferioris tantū purgationis mētionē fecisse. Extenuatæ enim si fuerint partes abdominis,vt ex iis quæ diximus patet,nequit esse robust⁹ vētriculus. Eo vero imbecillo existente,vomitus rectè fieri nō potest:quandoquidē,vt testatur Gal.li.3 de Sympt.cap.2.in vomitu omnes ventriculi partes id quod excruciat exprimere tentant. Quod sane nunquā nisi robustæ fuerint consequētur. Hinc est quod Cornelius Celsus lib. 1. cap.3. rectissimè sic scriptum reliquerit:Vomitus inutilis est gracilibus,& imbecillū stomachū habentibus. Hæc paulo copiosius diximus, quod Musa sese in hoc loco enarrando mirifice torserit: nec tamen quid de eo sit sentiendū,cōstanter asserere voluerit.

Partes quæ ad abdomen sūt & imū ventrem,robustas & crassas in vomitu esse oportet. Musa.

In hypochondria.]Expungenda hæc verba, & è contextu abiicienda prorsus,id est ilia,quod diuersa sint ab hypochondriis,vt loco suprà citato annotauimus. Imū vētrē.]Grece, ἦτρον. Est pars ventris,Gal.in Com.autore,quæ ab vmbilico incipit,& ad pubē vsq; porrigitur. Dicitur alio nomine Grecis ὑπογάστριον. Testis eius rei est Iulius Pollux,qui lib.2.cap. 8 8.ita scribit,τὸ μὲν τοι ἀπὸ τὸν ὄμφαλον πᾶν ἄχρι τ̃ ὑπὸῤ αἰδοῖα τριχώσεων,ἦτρόν τε καὶ ὑπογάστριον.omne quod sub vmbilico vsq; ad pilos qui super pudenda sunt,imus venter & hypogastrium nominatur. De quo nos alibi etiam plura cōmentati sumus. Diligenter aūt hæ partes corporis quarum hic meminit Galenus,distinguēdæ sunt,ne, quod multis contingit,

ἦτρον. ὑπογάστριον

in harũ deſcriptione turpiter erremus. Ant. Muſa Braſauolus in explicatione huius ſentẽtiæ, perperã ventrẽ Arabibus mirach appellari tradit, non diſtinguẽs ventrẽ ab epigaſtrio ſeu abdomine. Dein vẽtrẽ in duas ſecãs partes, eã quę ſupra vmbilicũ eſt, falſo ἐπιγάστριον vocat. Neq; enim vt ex iis quæ paulo antè diximus, patet, epigaſtrion dictũ eſt quaſi ſupra vmbilicũ, ſed quia ſupra ventrẽ ſitũ ſit. Poſtremo minus rectè ἦτρον ſumen & abdomẽ dici aſſerit, Mundinũ & Alexandrum Benedictũ ſecutus, quum Latinis abdomẽ ſit id quod Gręcis ἐπιγάστριον appellatur. Sumẽ etiã eadẽ corporis pars, Plinio li. 11. cap. 37. teſte, vocatur. Quæ non ideo cõmemorauimus, vt de fama Muſæ aliquid detraheremus, quem ob cõmunia ſtudia plurimũ amamus: ſed ne illius autoritas imperitis hac in parte imponeret. Ita vt in hæc tria totũ epigaſtrion.] Gręce, ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν. Rectè igitur Leonicenus, τὸ σύμπαν ad ἐπιγάστριον, id eſt, abdomẽ retulit. Quippe Galenus initio ſtatim ſuorũ Comm. de abdominis partibus eſt locutus, quas tandẽ in fine eorundẽ nominatim exprimere voluit, eſſeq; dixit hypochondria. muſculi enim abdominis obliqui à ſpuriis coſtis deſcendũt, & ad eaſdẽ aſcendunt, tranſuerſi quoq; vertebras quę in lũbis ſunt, attingũt: vmbilicũ & imum ventrẽ. Muſculi enim abdominis recti ab imo pectore mucronataue cartilagine per medium totius ventris exporrecti, ad pubis oſſa deferũtur. Quocirca Muſa hoc loco non rectè Leoniceni conuerſionẽ arrodit, ac epigaſtriũ hypochondrij eſſe partẽ, & non hypochõdriũ epigaſtrij contendit. Quod dum ſine ratione facit, abſurdiſsimã etiam cõfingere cogitur lectionem, hanc ſcilicet, ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν ὑποχόνδριον, εἰς τὸ ἐπιγάστριον, τὰ περὶ ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. Quis enim eſt anatomes ſaltẽ mediocriter peritus, qui neſciat hypochondria eſſe tantũ partes ſub coſtis vtrinq; ad latera ſitas? quare vt vmbilicũ & imum ventrẽ ſub ſe cõplectantur, fieri haud poteſt. Quanq̃ paulo pòſt Muſa hanc lectionẽ deſerere, & noſtrã adeoq; verã amplecti videtur. Cæterum quum vbiq; eius Cõmentarij in Aph. Hipp. extent, multorumq; manibus terantur, ad tam abſurdam Galeni enarrationem, ſtudioſorũ quos iuuare cupimus, gratia conniuere non potuimus. Nec puto ęgre feret Muſa, quòd hic & alibi etiam non raro, ab eo diſſentiamus: cùm

Muſæ errata.

Epigaſtrion.

Abdomẽ. Sumen.

Leonicenus à Muſe inuiria defendit.

Muſa abſurdã confinxit Galeni lectionem.

ipse multis in locis Leoniceni & Manardi præceptorũ nominibus haud parcat, atq; ab iis constãter dissentiat.

APHORISMVS XXXVI.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ χρεόμενοι.

Qui sano sunt corpore, per medicamẽta purgati celeriter exoluuntur, atq; etiã qui prauo vtuntur cibo.

Duo hominũ genera non temere purganda. Sanitas est duplex. Absolutissima. Intẽperata. Sani cur non purgandi. Exolui.

HOrtatur hoc loco Hipp. medicos, ne temere eos quos non oportet, purgẽt. Duorũ vero hic potissimũ commeminit quos purgare non cõuenit, sanorũ scilicet, & eorũ qui prauo vtũtur cibo. Cæterũ quum duplex sit sanitas, Galeno lib. 1. de Tuẽd. sanit. cap. 5. teste, vna quę medii est tẽperamenti, nec vlli vitio, qđ saltẽ sensu ꝑcipiatur, obnoxia & absolutissima, ꝙ scilicet hac ipsa præditi functiones suas obeãt, perfectissime, dicitur: & altera intẽperata, vitioq; exposita, quod tamẽ nondũ eò est progressum, vt functiones lædat: hic de ea quæ absolutissima est, loqui Hippocratẽ putandũ est. Siquidẽ corpora absolute sana quum nulli sint obnoxia vitio, superuacuis ac vitiosis humoribus vacãt. Quapropter medicamẽtis purgãtibus, quale est veratrũ, scãmonia, & id genus alia vacuata, statim exoluũtur, hoc est, in animi defectũ incidunt. Nam medicamentũ purgãs, non inueniẽs sibi cognatũ vitiosum & redundantẽ humorẽ, quem trahat et vacuet, primũ spiritus dissipat, dein humida discutit, postremum solida tabefacit. Quum itaq; singula ex quibus corpus humanũ cõstituitur, medicamentũ purgãs demoliatur, necesse est vt cõfestim ꝓpter summã imbecillitatẽ defectus animi cõsequatur. Præterea non sunt purgãdi qui prauo vtũtur cibo, ꝙ illi etiã celeriter exoluãtur. Nam medicamentũ vitiosos humores à prauis cibis natos attrahẽs, per sensiles corporis partes agit. Quare quum acres sint & mordaces, fit vt trãsitu suo prædictis partib. molesti admodũ sint, atq; animi defectũ plurimũ pũgentes inferãt. Sed dicet hic aliquis, si illi qui prauo cibo vtũtur, nõ purgãdi sunt, qua igiť alia ratione curãdi erũt? Respõdeo: quãdiu vtũtur prauo cibo, nõ possũt, etiãsi maxime anniteris, curari: quippe corruptela non cura-

Prauo cibo vtentes cur non purgandi.

Obiectio. Respõsio. Corrupte

tur,nisi p ἐπίκρασιν,vt dictũ est suprà sect.1.Cõm.17.Epicrasis autẽ,quæ nihil aliud est nisi vitiosi humoris curatio,fit cũ paulatim vitiosus humor vacuatur,& bonus vicissim,Gal. li. 9.Ther.meth.teste,apponitur.Quomodo autẽ vicissim bonus humor apponetur,si pergas vti prauo cibo,non video. Quocirca vitiosis humorib.in corpore aceruatis,Gal. lib.6. de Tuend.valet.cap.6.ex interuallis aluũ esse p ea quę modicè purgant subducendã,& cibis boni succi vtendũ,rectissime præcipit.Musa hoc loco absurdã verborũ Hipp.expositionẽ cõmentus est, hanc scilicet: Qui sani sunt, præsertim si prauo vtuntur cibo,per medicamẽta euacuati,cito exoluuntur.Quasi verò absolutè sani esse queãt,qui prauo vtũtur cibo.Quocirca mirari subit,cur scribat sanos reperiri qui inculpatos humores habeãt,& prauo nihilominus cibo vtantur, quod is cibus in bonũ nutrimẽtũ cõuertatur:quũ tamen fieri haud possit vt cib⁹ qui natura prauus est, hoc est prauã in se qualitatẽ habet,aut succũ vitiosum generat,in bonum vertatur alimentũ.Quinetiã metipse prauos esse cibos definit,qui humores prauos generãt.Quod si itaq; prauos generãt humores,quomodo illi qui ijs vtuntur,inculpatos humores habere possint non video.Accedit quod Gal.in Cõm.cibos vitiosos sanguinẽ vitiosum gignere palàm asserat.Clarum itaq; est,eos qui prauo vtuntur cibo,sanos esse non posse.

la quomodo curãda ἐπίκρασις

Musæ interpretatio improbatur.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

In euacuationibus]Grȩce,ἐν ταῖς φαρμακίαις,in purgationibus.Nõ itaq; sine errore generis nomine ꝓ specie vsus est interpres. Siue autẽ illud quod exterius assumitur,&c.]Grȩce,εἴτε δὲ τὴν ἔξωθεν εἰσφερομένην τροφὴν τῷ σώματι, εἴτε τὴν ἐν αὐτῷ περιεχομένην εἴρηκε μοχθηράν,siue vero ꝙ foris corpori ingeritur alimẽtũ,siue ꝙ in eo continetur vitiosum dixit,&c.Est aũt alimẽtũ quod in corpore cõtinetur triplex,de Hipp.sentẽtia:quod nutrit,quod veluti nutrimentũ,& quod nutriturũ est,vt diximus in enarratione Aphor.17.huius sectionis. Quoniã cibi vitiosi.]Græce,ἐπειδὴ ἐστὶ τὰ μοχθηρὰ σιτία,quoniam etiam cibi vitiosi,&c. Sic ergo vitiosi.]Grȩce,οὕτως οὖν καὶ λέγεται μοχθηρὰ,sic igitur etiam praui dicuntur, relatione ad sanguinem qui ex eis generabitur facta,τῆς ἀναφορᾶς γινομένης ἐπὶ τὸ γεννηθησόμενον ἐξ αὐτῶν αἷμα.

Interpretis lapsus.

Alimentũ triplex.

APHORISMVS XXXVII.

ὁι ἐν τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύειν ἐργῶδες.

Qui corpore sunt commoderato, hos purgare (ἐς. periculosum est.

IDē hoc in Aphorismo, quod in eo qui hūc precessit, Hippocr. docet: à priore tamē in eo distat, ꝙ magis sit generalis. Prius enim vnius tantum meminit symptomatis, quod intēpestiuam atq; adeo sanorū sequitur purgationē, nēpe exolutionis. Nunc vero multorū aliorū, quæ in Comm. à Galeno recēsentur: idq; per hanc vocē ἐργώδες, quam nos periculosum, Philotheū secuti, qui idē quod χαλεπὸν significare tradit, interptati sumus, innuere voluit. Inquit igitur, ὁι ἐν τὰ σώματα ἔχοντες, id est, qui corpore sunt cōmoderato, aut symmetri. ἐν enim, Philotheo teste, idē quod σύμμετρον significat: hos purgare periculosum est. Vt aūt duplex est sanitas, sic etiā duplex symmetria, Galeno lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 3. autore: vna optima, exquisita & absoluta: altera quæ ab huius perfectione paulū deficit, non tamen eatenus vt animali sit grauis. Loquitur aūt Hippocrates de prima, quæ cum superuacuis prauisq; humoribus vacet, purgationibus molestāda haud erit. Nam cum purgatio non sit nisi vitiosorū humorū euacuatio, ideo medicamentū purgās non inueniēs in corpore symmetro & cōmoderato humorem quem attrahat vitiosum, partes corporis colliquat & absumit. Quare rectissime dixit Hipp. periculosum esse si hæc corpora purgentur.

Quo presens aphorismus à præcedēte differat.

ἐργώδες.

ἐν.

Symmetria duplex.

Corpus symmetrū non purgandum.

ANNOT. IN GAL. COMM.

In hoc aūt generaliori vocabulo.] Grece, ἐν τῇ δὲ γενικωτέρᾳ λέξει, in hac generaliori dictione. Propriū.] Grece, ὀικεῖον, suæ naturæ accommodatū, familiarē, cōuenientémue humorem. Medicamenta verò purgantia humores attrahere naturæ suæ accōmodatos & familiares, multis in locis aduersus Asclepiadē Galen. demōstrat, lib. nimirū 2. de Elemētis: libro de Simpl. med. facul. 3. cap. 24. & in libello de Purgāt. medic. facul. Natura vero hoc loco idem valet quod substātia & tēperatura, quæ ex primis conflata est elementis. Quippe medicamenta purgantia, Galeno libro 5, de Simpl. medic. facult. cap. 16. autore, ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐσίας, similitudi-

Medicamēta purgantia familiares sibi humores trahūt.

Natura.

purgantia medicamē

ne totius essentiæ substantiæue humores trahunt. Quædã enim similitudo, vt idem lib. 3. iam citati operis, cap. 24. ait, vtrisq; substantiis inest, & eius videlicet quod purgat, & eius quod purgatur. Si igitur quod purgatur pituita est, quod trahit pituitosum sit oportet, Similitudine itaq; toti⁹ substãtię, id est mixtionis quæ ex quatuor elemẽtis cõstat, medicamenta purgãtia trahũt. Sic quod scãmonia purgat bilẽ, non accidit nisi ob eãdẽ ꝓportionẽ elemẽtorũ bilẽ constituẽtium, ad eã qua scammonia coagmẽtatur. Nec mirum videri debet, ꝙ Gal. similitudinẽ substantiis tribuat, cũ Aristot. cap. 8. suarũ Categoriarũ ita scriptũ reliquerit: ὅμοια δὲ ἢ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο, ἢ καθὸ ποιόν ἐστιν, Similia dissimiliaq́; per solas qualitates dicũtur. Simile enim alterum alteri nulla alia ratione est, quàm ea qua quale est. Quippe cum Galen. scribit tractionẽ fieri substantiarũ similitudine, nihil aliud vult, quàm quod hoc ipsum fiat similitudine qualitatũ quæ substantiis insunt. Nã ex mixtione elemẽtorũ vtraq; substantia qualitatẽ alteri familiarẽ consequitur, ratione cuius proprijssimè loquẽdo similes dicũtur. Hinc est quod Galenus lib. 5. Simp. cap. 16. medicamẽta οἰκειότητι ποιότητος, qualitatis familiaritate trahere humores dicat: id quod nihil est aliud, ipsomet ibidẽ interprete, quàm totius essentiæ, id est mixtionis, quæ ex quatuor elementis cõstat, similitudine trahere. Quare idem est dicere, medicamenta purgantia trahunt humores qualitatis familiaritate, & similitudine essentiæ. Siquidẽ similitudo hæc quæ elementorum commixtionẽ sequitur, non est alia nisi qualitatũ, quæ insunt illis substantiis cognatio & familiaritas. Talis etiam societas & cognatio est inter alimẽtum ipsum, & hoc quod nutritur. Quod Galenus multis in locis, potissimũ vero lib. 1. de Naturalibus facult. ostendit, vbi sic scriptum reliquit: Fieri non potest vt assimilentur mutenturq; inter se vlla, nisi societatem " aliquam cognationẽq; in qualitatib. obtineant. Lib. autem 3. " de Temperamentis cap. 2. ait: Oportet toti nutrientis substã- " tiæ cum tota nutriti natura communio aliqua similitudoque " sit. Vnde iterum palã sit, idem esse dicere, similitudine substãtiæ & qualitatis cognatione agere. Quod si vero alicui ista exquisita loquẽdi forma minus placebit, dicere poterit, veteres tũ medicos tũ philosophos confuse & indistincte similiũ

Ta similitudine totius essentiæ trahunt.

Similitudo totius substantiæ quæ.

Quare Galenus similitudinẽ substantiis tribuat.

Familiaritate qualitatis trahere.

Cognatio alimenti cum eo quod aliũ.

Veteres similiũ appellatione

appellationẽ vſurpare cõſueuiſſe,& nõ raro ſubſtantias,verbi gratia oculũ oculo,& Theonẽ Dioni, ſimiles eſſe dixiſſe, quod Gal.lib.1.κατ' ἰητρεῖον Comm.4.latius oſtendit.

APHORISMVS XXXVIII.

Τὸ σμικρῷ χεῖρον καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ, μᾶλλον αἱρετέον.

Paulo deterior potus & cibus, ſuauior autem iis qui meliores quidem ſunt, inſuauiores tamen, magis expetendus.

διαιτητική

Haec ſentẽtia ad eã medicinę partẽ ſpectat,quę Gręcis διαιτητικὴ dicitur. Sic autẽ illis nominatur pars medicinæ quæ morbis per victus rationẽ medetur. Docet autẽ hoc in loco Hipp. quod medico interdũ liceat vt ægrotãti paulò deteriorẽ cibũ & potũ exhibeat, idq; duplici ratione, vt in Comm.ſuis notat Gal.partim vt ægro qui hoc cibo & potu delectatur,gratificetur:partim etiã,quod illi vti iis ipſis vtile ſit. Quippe ventriculus ea quæ cũ voluptate aſſumũtur, auidius amplectitur,faciliusq; concoquit. Quapropter quicquid in hoc cibo aut potu praui eſt,tũ emendatur,atq; ab eo quod bonũ eſt ſeparatur,& ſubinde per aluũ excernitur. Vt hac ratione meritò Hipp.dicat paulo deteriorẽ cibũ aut potũ,ſuauiorẽ autẽ iis qui meliores ſunt,tamẽ inſuauiores, eſſe magis expetendũ,eligendũ,aut præferendũ:nã hæc omnia vox αἱρετέον ſignificat. Nõ autẽ temerè eſt ab Hippocrate dictũ,paulò deterior: quia ſi valde prauus ſit cibus aut potus, ægrotanti nulla ratione gratificandũ erit. Quippe tũ prauitas illa emendari haud poteſt,ideoq; vſum iſtorũ prauorum ciborũ & potuũ magna conſequitur noxa. Hinc rectiſſimè à Philotheo eſt dictũ, δεῖ χαρίζεσθαι τοῖς κάμνουσιν, ἐν οἷς μὴ ἀκολουθεῖ μεγάλη βλάβη, ægrotãtibus in iis gratificandũ,ad quę nulla magna ſequitur noxa. Quod etiam in Epidem. li. 6. part.4.Aphoriſ.7.iis verbis docuit Hippocr. Ea in quibus » ægro gratificandum eſt,non admodum lædant.

Medico interdũ licere vt ęgrotãti deteriora exhibeat.

αἱρετέον. Paulò deterior.

Hippocrates.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Amplexatur.] Grecè περιστέλλεσθαι. Vt enim cibus probè cõcoquatur,neceſſe eſt vt vẽtriculus hũc recte cõprehendat,&

cōplectatur. Rectè autē cōprehendit, quādo inter ipsum & cibū, nullū relinquitur vacuū spaciū. Debilē igitur eius complexū, vt cap. 5. lib. de Sympt. differen. Gal. testatur, interim fluctuationes, interim inflationes sequūtur. Quocirca recti⁹ in cōtextu legetur, Proinde vel nauseæ, vel inflationes, vel fluctuationes subsequuntur. Neq; enim hæc omnia simul, vt loco iā citato Gal. fusius docet, debilē ventriculi cōplexū sequuntur, sed interim hoc, interim aliud. Quinetiā Græca sic habēt, ὡς ἤδη ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνευματώσεις, ἢ κλύδωνας.

Recte qñ à ventriculo cōplectitur cib⁹.

Quod in pluribus igitur cibis.] Hæc interpretis verba nullo cōstant sensu, eiusq; cōuersionis obscurę occasionē dederūt Græca, quę sic habēt, ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν πλείσων καὶ εὐχύμων ὄντων γίνεται ὅταν ἡ μικρῷ χεῖρον, ἐπὶ τῶν ἡδέως λαμβανόντων οὐ μόνον οὐκέτι χεῖρον, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ βέλτιον γίνεται. Hęc sane perinde atq; latina, omni prorsus sensu carēt. Theod. aut Laurētianus ita locū hunc Galeni cōuertit. „Itaq; sæpenumero accidit, vbi paulò deterior cibus ingeritur, sed iucūdus, & cui⁹ subit desideriū esitādi, vt nō maneat insuper deterior, sed interdū melior euadit. Quę quidē interpretatio nihil absurditatis habet, tamē Græcis nō per omnia respōdet. Quū igitur Græca, quæ parū rectè se habēt, interpretibus errandi ansam præbuerint, in hunc erūt modū emēdanda, ἀποχωρεῖν δὲ ἀπὸ τῶν ἀηδῶν, ὡς ἤδη ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνευματώσεις, ἢ κλύδωνας. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν πλείσων, καὶ εὐχύμων ὄντων γίνεται. ὅταν δὲ ἡ μικρῷ χεῖρον, ἐπὶ τῶν ἡδέως λαμβανόντων οὐ μόνον οὐκέτι χεῖρον, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ βέλτιον γίνεται, Refugere autē consueuit ea quæ iniucūda & insuauia sunt, vtpote quę vel nauseas, vel inflatiōes, vel fluctuationes pariant: quod quidē in plurimis, etiā iis qui boni sunt succi cibis, accidit. Quādo vero paulo fuerit deterior, tūc in iis qui libēter hūc assumūt, nō mō nō etiā deterior, sed quādoque melior redditur. Vt plane verborū Gal. is sit sensus: Plurimos quidē etiā boni succi cibos deprauari cōtingit, propterea ꝙ vētriculo insuaues & parū grati sunt, atq; adeò ab eodē non cōplectūtur. Contrà qui paulo deteriores sunt, in iis qui eos libenter & cū voluptate capiūt, non manēt deteriores, sed interdū meliores redduntur. Hęc copiosius dicere voluimus, vt lucem aliquam Galeni loco adferremus.

Galeni locus in Grę co codice restitutus.

Sensus.

APHORISMVS XXXIX.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσέουσιν

ἥσσον. ὁκόσα δ᾽ ἂν αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Seniores magna ex parte minus quàm iuuenes ægrotant. Quicunque vero morbi iis accidunt diuturni, magna ex parte ipsis commoriuntur.

Obiectio. ADmiratione dignũ esse videtur, quod hoc in loco Hippocrates scribit, seniores iuuenib. magna ex parte min⁹ ægrotare, quũ constet cõtrà variis morbis affligi senes, imò senectutẽ ipsam morbũ esse. Quinetiã metipse Hippo. lib. 1. περὶ διαίτης, senes morbosissimos esse scribit. Sed præstat eius adscribere verba, quæ sic habent: τῶν ἡλικιῶν ὑγιεινότατοι οἱ παῖδες, δεύτεροι νεανίσκοι, νοσερώτατοι οἱ πρεσβύται, καὶ οἱ ἔγγιστα, inter ætates sani maximi sunt pueri, secundo loco iuuenes, morbosissimi maxime senes, & qui iis proximi

Respõsio. sunt. Quare diligenter hæc Hippocratis sententia est expẽdenda, in qua maximè ad suã respexit ætatẽ, qua quidẽ senes continentissime victitabant, nec perinde atq; iuuenes in victus ratione peccabant. Duas itaque inter se ætates confert Hippocrates, senectutẽ nimirũ & iuuentutẽ, docetq; seniores magna ex parte minus ægrotare q̃ iuuenes, ꝙ scilicet senes lõgo rerũ vsu prudentiores facti, à multis prauisq; cibis, vnde superuacua cõplura generantur, abstinẽt: ideoque vt iuuenibus ipsis, qui parũ prudẽtes & temerarij, ciborũ, eorũq; oĩm ferè immẽsam copiã ingerũt, hincq; adeò cruditates cõciliant, min⁹ ægrotẽt, accidere solet. Quid multa? iuuenes ob incontinentiã, nõ ætatis imbecillitatẽ, senibus magis

Cur iuuenes senib⁹ magis ægrotent. ægrotãt. Quippe sunt robustissimi, ideoq; parum de morbis soliciti, operã dant libidinibus, vulnerantur, saliũt, clamant vehementius: & in summa, quocũq; animi impetus rapit, eò ducuntur, incõtinentissimeq; viuũt. Proinde quũ temeritas, vt in libello de Senect. inquit Cicero, sit florẽtis ætatis, prudẽtia senectutis, fit vt iuuenes facilius q̃ senes in morbos incidant. Quod animaduertẽs etiã Cicero, ita in libello iã cita„ to scriptũ reliquit: Facilius in morbos incidunt adolescẽtes, „ grauius ægrotãt, tristius curantur. Nõ aũt sine causa Hipp.

Magna ex parte. adiecit, magna ex parte. Quia reperiũtur etiã inter senes qui

in victus ratione delinquunt, ac incontinentes sunt, atque adeò magis q̃ iuuenes, vtpote quibus sunt multo imbecilliores, ægrotant. Quos certè leues rectissima appellatione Cicero, loco iã citato, nominauit, inquiẽs: Vt petulantia & libido magis est adolescentũ, sed nõ proborũ: sic ista senilis stultitia quæ deliratio appellari solet, senũ leuiũ est, non omniũ. Cæterũ per seniores, qui Hippocrati hoc loco πρεσβῦται dicũtur, eos maximè intelligere videtur, qui in prima senectutis parte sunt cõstituti. Quanquã hoc nõ est perpetuũ: sic enim etiã eos qui extremã partẽ senectutis agunt, sect. 3. Aphoris. vlt. vocat. Porrò si qui morbi diuturni per incontinentiam aliaq; de causa senibus accidunt, tũc magna ex parte iis commoriũtur, id est, insanabiles tota vita durãt: idq; propter viriũ imbecillitatẽ, quæ frigidos morbos, quibus senes, vtpote iis similes, laborant, concoquere non valent. Nõ temerè aũt dixit diuturni, quia illi ipsi frigidi sunt, atq; adeò senibus, vt iã dictũ est, maxime familiares. Quod Celsus etiã li. 2. ca. 1. cõfirmat, qui inter cætera sic inquit: Lõgis morbis senectus patet.

Seniores.

Morbi diuturni senib. familiares.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Siquidẽ vis est imbecillis, quæ neq; morbos, &c.] Grecè, εἴγε καὶ ἡ δύναμις ἀσθενὴς, ὡς μήπω πέττειν ἔτι δύνασθαι ῥαδίως τὰς νόσους, Quippe & vis imbecillis, ita vt morbos facilè concoquere nequeat. Omnes morbi diuturni frigidi.] Quod etiam Hippocr. lib. 6. Epid. part. 1. Aphoris. 7. docet iis verbis: In Cranone antiqui dolores frigidi, noui vero calidi. Omnes siquidẽ similioribus.] Græcè, τοῖς γὰρ οἰκείοις νοσήμασιν, siquidem naturæ suæ accommodatis morbis, &c.

APHORISMVS XL.

Βράγχοι καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσι οὐ πεπαίνονται.

Raucitates & grauedines senibus admodum non concoquuntur.

IN hoc Aphoris. Hippocrat. exẽplum affert, quo postremã præcedentis sentẽtiæ partẽ confirmat. Nã cũ antea dixisset, morbos diuturnos, si quando senes inuaserint, illis cõmori, nũc raucitatis & grauedinis exẽplo verũ esse demõ-

Raucitas & graue-

strat: quæ duo mala in valde senibus coctionem non admittere ait, propter nimirũ caloris inopiã, & viriũ imbecillitatẽ. Coctionẽ aũt hoc loco pro alteratione humoris morbũ efficientis accipere oportet, qua in significatione aliàs etiã crebro vsurpatur à medicis. βράγχος autẽ quæ Corn. Celso lib. 2 cap. 1. & Plinio lib. 20. cap. 6. multisq; aliis locis raucitas vocatur, fit, quando humor à capite ad fauces destillat. Latinis etiam Rauis dicitur. Vnde prouerbii speciem habet quod dicũt, Vsq; ad rauim. Et Plaut⁹ ait, Expurgabo hercle omnia ad raucam rauim. κόρυζα vero, quæ grauedo Latinis appellatur, fit, vbi ad nares delabitur humor. Testis eius rei est Gal. lib. 3. de Sympt. causis, cap. 11. κατάῤῥους autem, vt & id obiter dicam⁹, eodẽ loco Gal. authore est, quãdo ad os destillat humor, vel ad palatum, vt lib. 2. Prognost. Comm. 49. ait: Non est itaq; catarrhus commune vocabulum, vt Brasauolus censet, ad omnes humorum defluxus. Cæterũ non pugnant Aetii & Pauli descriptiones, cum iis quas nunc ex Gal. produximus. Nam cũ Aëtius lib. 8. cap. 53. scribit, catarrhũ esse, si ad vuam seu columellam delatus fuerit humor, idẽ quod Gal. docet est enim vua, oris pars. Sic cũ Paulus lib. 3. cap. 28. inquit, catarrhum esse, vbi ad fauces & palatum humor decumbit, nihil à Gal. variat. quippe fauces, oris particulam esse, omnibus constat. Quemadmodũ etiam vbi scribit, raucitatẽ esse si ad guttur & asperam arteriam defluxerit humor: facilis enim à faucibus ad loca iã dicta defluxus fit humoris, quum fauces gutturi præiaceant. Quæ hic commemorare volui, ne inter Galenum & præfatos duos autores esse dissensionẽ, quod ad voces iã commemoratas attinet, imperiti existimarent.

[Margin: do cur in senib. non cõcoquãtur. Cõcoctio. βράγχος. Raucitas. Rauis. Vsq; ad rauim. κόρυζα. κατάῤῥους. Musa. Aetii & Pauli loc⁹ enarratur.]

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Gibbi, recuruationes, obliquatiões] Græce, κυρτώσεις, λορδώσεις, σκολιώσεις. Quare vt harũ vocũ germana significatio teneatur, animaduertendũ erit, quod κύρτωσις est dorsi in posteriorẽ exterioréue partẽ, Gal. li. 3. de Articulis, Com. 2. authore, distortio. alioq; nomine Græcis κύφωσις dicit, latinis vero gibbus & gibbositas. λόρδωσις malũ est priori cõtrariũ: fit enim vbi in anteriorẽ partem distortio cõtingit, ita vt in dorso cauitas fiat, in pectore autẽ tumor. Interpres recuruationem vocauit. Alij repanditatẽ & gibbum ad anteriora nominant. σκολίωσις est, vbi in latus vel dextrum vel sinistrum

[Margin: κύρτωσις. κύφωσις. Gibbus. λόρδωσις. Recuruatio. Repãditas σκολίωσις]

distortio fit. Interpres obliquationẽ appellauit. Alij obliquitatem, obstipitatẽ, & tortuositatẽ vocat. Philotheus breuissimè harũ vocũ significationẽ iis expressit verbis, ἡ ῥάχις ἐξίσαται ὑπὸ τὰ ὀπίσω, ὃ καλεῖται κύφωσις· ἢ ὑπὸ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ ὀνομάζεται λόρδωσις. ἢ ὑπὸ τὰ πλάγια, καὶ καλεῖται σκολίωσις. Quæ quidẽ verba cum plana sint, interpretatiõe non egent. Obliquatio.

APHORISMVS XLI.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, ἄνευ φανερῆς προφάσιος, ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui crebro & vehementer, citra manifestã causam exoluuntur, ij celeriter moriuntur.

HAec Hippocratis sententia ad præsagiendi artẽ pertinet: docet enim quãdo in exolutione ægrotãtes mori cõtingat. Spectat etiã aliqua ratiõe ad eã artis partẽ quæ à morbo præseruat. Nã si medicus crebro aliquẽ exolui viderit, per victus rationẽ, aliaque præsidia cauet, ne subinde derepente moriatur. Inquit igitur Hipp. qui exoluuntur, hoc est animi defectionẽ patiuntur: neq; enim differunt ἔκλυσις καὶ λειποθυμία, id est, exolutio & animi defectio, Gal. lib. 1. de Curandi ratione ad Glauconẽ teste, qui pro vna eademq; re ambo hæc nomina à medicis vsurpari scribit. Crebrò & vehementer, id quod non temere adiectũ est. Si enim debilis fuerit exolutio, raroque acciderit, mortẽ nequaquam adfert. Sine manifesta causa: sunt enim multæ causæ exolutionis euidentes & manifestæ, quas Gal. loco iã citato, & lib. 5. de Male affect. locis capit. 1. vbi præsentẽ Hipp. citat sententiã, ordine recenset: è quibus si exolutio nata sit, non erit letalis. Sin citra aliquã illarum acciderit, repentinum affert interitum, quod nimirum propter vitalis facultatis imbecillitatẽ contingat, vt in Comment. latius Gal. ostendit. ἔκλυσις. λειποθυμία. Causę manifestę exolutionis.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Vnã quidẽ primã.] Dicendũ erat, & primã. Græce enim est, μία μὲν καὶ πρῶτον. Vteri affectus.] Gręcè, ὑστερικοῖς ἐνοχλουμένη παθήμασι, quæ vteri malis infestabatur. Intelligit verò potissimũ vteri præfocationẽ, quæ Græcis πνὶξ ὑστερικὴ dicitur. Quibus omnibus.] Gręce, τοῖς τοιούτοις μὲν, his ipsis quidem. Virtus animalis.] Sic quidem habet Aldinus codex,

Græc⁹ Aldinus codex repurgat⁹ à mẽda.

qui legit τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, sed perperam. legendũ enim erit ζωτικῆς, id est, vitalis. Neq; enim ob animalis, sed potius vitalis, cuius cor sedes existit, imbecillitatem exolutiones & animi defectiones fiunt. Hinc Theodorus etiã hoc loco vitalis conuertit. Quã quidẽ lestionẽ Philotheus quoque confirmat, qui in explicatione huius sententiæ ita scriptum reliquit, ἐξαπίνης τελευτῶσι, διὸ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ ζωτικὸς τόνος πάνυ ἀσθενεῖ, Derepẽte moriuntur, proprereà ꝙ vitale robur in iis admodum imbecille est. Quinetiam sequẽtia Galeni verba manifestè ostendunt de vitali ipsum loqui facultate.

APHORISMVS XLII.

Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον.

Apoplexiam vehementem curare est impossibile, leuem verò non facile.

MOnstrat hoc in Aphorismo Hippo. quænã apoplexia curari, quæ minus possit. Id quod nulla alia de causa facit, quã vt medicũ deterreat, ne temere salutem, vbi nulla prorsus est, promittat. Quid autẽ sit apoplexia, alibi diximus, & copiose admodũ lib. 1. de Sanandis malis corporis, cap. 26. vbi vniuersam etiã eius curandi rationẽ dilıgẽter & ordine tradidim⁹. Nũ autẽ vehemẽs aut leuis sit, ex noxæ vehemẽtia, quã spirationi infert, deprehenditur: queadmodũ Gal. lib. 3. de male affect. loc. ca. 7. &. 10. & in Cõment. huius sententiæ abunde docet. Cæterũ vbi nos reddidimus curare, in Greco est λύειν, idẽ enim est quod θεραπεύειν. Fieri itaque non potest, vt vehemens apoplexia curetur, propter ablationem respirationis, sine qua nemo viuere potest. Leuis vero, in qua ordinem aliquem seruat spiratio ipsa, nõ facilè, sed omnibus magna diligentia adhibitis præsidiis.

Medic⁹ salutẽ temerè haud ꝓmittet.

λύειν.

Cur vehemens apoplexia curari non possit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Totũ corpus sensu priuat.] Adiiciendũ, repẽte. Greçe em̃ est, ἐξαίφνης ἀναίσθητοί τε καὶ ἀκίνητοι γίνονται. Solus restat anhelitus.] Grecè, μονῆς τῆς ἀναπνοῆς, sola restat respiratio. Quippe anhelitus, spiritus est tantũ emissio. Gal. autẽ de vniuersa respiratione, quæ ex inspiratione & expiratione constat. loquitur. Sic paulo pòst legendũ erit, quæ si & ipsa, &c. Qui

Interpretis lapsus.

neque intentum,&c.]Græcè,ὅσοι χωρὶς μὲν συντονίας καὶ βίας, ἀνώμαλον δὲ καὶ ἄτακτον. ἔτι δὲ διαλείπουσαν ἔχουσι τὴν ἀναπνοήν, qui neq; vehementẽ,neq; violentã,inęqualẽ tamen & inordinatã,ac præterea intermittentẽ habent reſpirationẽ. Inęqualis autẽ reſpiratio eſt, vbi in vna vel pluribus differẽtiis eſt impar reſpiratio. Differentias aũt reſpirationis recenſet Hippocr.li.6.Epid.part.2.Aphoriſm.5. In cuius ſententiæ enarratione multa quæ ad inſtitutũ faciunt,reperient in noſtris Comment.ſtudioſi. Cito curatur.] Græcè, τάχα ἂν αὐτὴν ἰάσαιο,forſitan ipſam curabis. Interpres legit ταχέως, ſed malè:neque enim celeriter, vtcunq; accidat, curari poteſt. Magna autem ex parte.]Sic lib.3.de Male affect.loc. cap.10.inquit:Quippe mori contingit apoplexia laborãtes, ob id quod ſpirare nõ poſſunt. Attollunt.]Græce,διαστέλλοντες,dilatant. De quibus muſculis plura habet Gal.in lib. de Cauſis reſpirationis,& lib.8.de Ana.adminiſt.& li.7.de Vſu part. Quod autẽ hoc loco docet,idẽ etiã lib.3.de Malè affect.loc.cap.7.tradit,inquiens: In apoplexia quãuis nulla accedente actione quę à conſilio prodeat, tamẽ ſola ſpiratio quæ muſculorũ thoracẽ mouentiũ munus eſt,ſaluatur. Anhelitus plurimus eſt neceſſarius.] Græce,ἐπειδὴ πλείστης τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ χρεία κατὰ ταῦτα,eo quod in iis plurima reſpiratiõe opus eſt, Quẽadmodum & in aliis,&c.Græce, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἐν πυρετῷ ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐχόντων,quemadmodũ & alioqui in iis qui per febrẽ vires habent imbecilles. In ſummã effatu dignam,&c.]Gręce,ἑαυτοὺς εἰς ἓν ἀξιόλογον κεφάλαιον τὴν ἐξ ἁπάντων ἐνέργειαν ἀθροίζοντες, ſeipſos in vnã effatu dignam ſummam ex omnibus actionem colligentes.

Inæqualis reſpiratio.

Differẽtię reſpirationis.

Interpretis error.

APHORISMVS XLIII.

Τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μηδέπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσιν ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα.

Qui ſtrangulantur & moriuntur, nondum tamen mortui ſunt,non redeunt ad vitam, quib. ſpuma circa os fuerit.

HIc Aphor.ad prędicēdi artē ſpectat: ſiquidē docet, quādo ij qui ſtrāgulantur, & iā quaſi morituri ſunt, nōdū tamē mortui, ad vitā redeūt, & quādo minus. Accidit enim interdū vt aliqui ex ſuſpēdio detrahātur, quare tū pręſtat ſcire quādo illi ipſi ad vitā redeāt, aut min⁹. Per ἀπαγχομένους itaq; eos qui laqueo, quē Græci ἀγχόνην vocāt, aut manuū iniectione, quæ inſtar laquei ſunt, ſtrangulātur & ſuffocātur, intelligit Hippocr. Per καταλυομένους autē, Philotheo teſte, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, hoc eſt eos qui iā morituri ſunt, aut mori debēt. Niſi per καταλυομένους aliquis ſeorſim accipere velit peſſundatos, & eos qui obtorto collo præfocātur, die mañ troſſelt, vt Germanicè dicitur. Eſt enim καταλύω, peſſundo. Prior tamē interpretatio melior, magiſq; germana videtur. Qui itaq; ſtragulātur, & iam morituri ſunt, aut mori debēt ob ſtrangulationē, nec tamē adhuc mortui ſunt, nō redeūt ad vitā: ſic enim Cor. Celſus li. 1. cap. 7. hæc Hipp. verba, οὐκ ἀναφέρουσιν, eſt interpretatus, dicēs: Neq; is ad vitam redit, qui ex ſuſpendio ſpumante ore detractus eſt. Leonicenus obſcure admodum dixit, referuntur, ad Græciſmum reſpiciēs. Quippe ἀναφέρειν Grecis idē eſt quod εἰς τοὐπίσω φέρειν, diciturq; de funere qđ retrò, nō ad tumulū fertur. Ratio autē cur ij qui ſpumāt nō redeūt ad vitam, nulla alia, eſt q̃ ꝙ pulmonis violentiā ſignificat, vt copioſiſſimè in Comm. Gal. explicat. Cæterū quod traditur in hac ſententia Hippocratis, ex eorū numero eſt quæ raro accidunt.

ἀπαγχόμενοι. καταλυόμενοι. καταλύω. ἀναφέρειν

Quare ſpumātes nō redeāt ad vitam.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Spumę generatio. Interpretis turpis lapſus.

Omnis ſpumę generatio.] Idē docet li. 2. Prognoſt. Cōm. 47. Gal. inquiēs: Spuma cōſiſtit in mari quidem ex violento ventorū afflatu, in multas exiguas partes attrita aqua. In iis verò quæ elixātur, præ copia caliditatis. Interpres tamē inepte reddidit, In polētis, quū in Græco ſit ἑψομένων. De ſpumę quoq; generatiōe plura infrà habet, nēpe ſect. 7. Comm. 30. Quū verò tenacē, &c.] Ita etiā li. 2. Prognoſt. Comm. 47. ſcribit, inquiēs: At vero cōmune in vtriſq; cenſetur, gigni bullulas multas & exiguas. Solutu autē difficiles, potiſſimū quādo ambo cōcurrunt, tū aër nebuloſus ac turbulētus, tum etiā humor quodāmodo craſſus & glutinoſus. Quippe tenuis humor, qualis exquiſita aqua habetur, quoties aërē cōprehēdit purū, nō diutius cōtinet, ſed ſtatim reſciſſis bullu-

lis,in propriā remeare ſedē permittit: & ob eam rē ſpuma in "
mari celeriter ſoluitur. Craſſ9 vero & glutinoſus humor,quo "
ties turbulentā & nebuloſam ſubſtantiā intra ſe clauſerit,plu "
rimum detinet tēporis, eo quod nec illa ſurſum verſus feſti- "
net,quēadmodum purus aer,& quia ipſe difficulter reſcindi- "
tur. Vt enim gignuntur bullullæ,ex humida ſubſtātia inclu- "
dēte intra ſe aerē: pari modo ſoluūtur, propterea ꝙ humida "
ſubſtantia reſcindatur. Facile igitur reſcinditur,quoties ſpiri- "
tus tenuis ſurſum verſus fertur. non reſcinditur vero,quoties "
neq; tenuis fuerit,neq; ſurſum verſus fertur. Talis aūt eſt aer "
nebuloſus,vt qui nec conuolet in ſublime,neq; tenuis,ſed ꝑ- "
quā humidus ſit, ita vt ferre queat humorē ſibi circūextētū. Hæc ille,quę ordine recēſere voluimus,quod pręſenti Cōm. magnam afferūt lucē. Vnde factā ſpumæ ſubſtantiā] Græce, τ̃ γενομένης τὴν οὐσίαν ἀφροῦ, factæ ſpumæ ſubſtantiam. Ex ventre.] Græce, ἐκ τ̃ κοιλίας, ex ventriculo. Hic enim κοιλία partem eam quæ eſt ciborū receptaculum, & ſtomachus nonnullis dicitur, ſignificat. Quod quidē diſcrimen diligenter eſt in Galeni libris conſiderandū,vt alibi, nēpe in noſtris in primū librum Galeni de Tuend vale annotat. monuim9. κοιλία

Citra quos caſus,&c.]Rectius, citra quæ ſymptomata quicquam efferri ex ventriculo eſt impoſſibile. Ex ventre] ex ventriculo,vt prius. In lib. de reſpiratione]Græce, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς γράμματι, in libro de Vſu reſpirationis. Nam illic oſtendit,quod ii qui ſuffocātur, per expiratiōnē & euacuationē eius quod eſt veluti fuligo ſanguinis, ſanantur. Fauilla enim & fum9 ac fuligo,omniſq; huiuſmodi vſtę materiæ ſuperfluitas,nihilo minus q̃ aqua ipſa ignē extinguere conſueuit. Neceſſariū igitur eſt motū habeant,vt euacuetur fuliginoſū quod à ſanguinis vſtione redūdat. Signū itaq; eſt.] Adijciēdū,hoc. Græce enim eſt, ὀλέθριον οὖν τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστιν. Hoc fieri.]Omiſſum eſt ei. quippe Græce legitur, μάλιστα δὲ εἰκὸς αὐτῷ γίνεσθαι τοῦτο. Nōnulli tamē raro,&c]Græce ἔνιοί γε μὴν ἐν τῷ σπανίῳ τ̃ ἀπαγχομένων ἀπήνεγκαν ἀφροῦ φανέντος,&c. Nonnulli tamen eorum qui ſtrāgulati ſunt,rarò ad vitam redierunt, ſpuma circa os apparente. Sed contra rariſſimè.] Græce, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον σπανιώτατα. ſed quia contrarium rariſſime accidat. Per alterū Aphoriſmum.]Nempe viceſimū huius ſectionis. In ſequentibus

Aphorismo videlicet. 53. pręsentis sectionis. Commutant.] Rectius, degunt: vt in explicatione eius sententiæ dicemus.

APHORISMVS XLIIII.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχυθάνατοι γίνονται μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν.

Qui natura admodum obesi sunt, celerius moriuntur, quàm qui graciles.

VT nusquã non, ita etiã hoc in loco Hipp. mediocritatẽ laudat, immoderantiã vero vituperat. De certa tamen hic mediocritate, cõmoderationéue, habitus nimirum corporis loquitur, quã eiusdẽ immoderãtiæ præfert. Et cùm immoderãtia illa duplex sit, vel enim obesum est corpus, aut gracile, quod à mediocritate recedit: præstat esse gracilẽ, q̃ obesum. Quippe naturâ obesi, quos hic παχεῖς σφόδρα. i. admodũ crassos vocat, citius moriuntur q̃ graciles: ꝙ scilicet in corporibus obesorũ natiuus calor imbecillus fit, vt copiosiꝰ in Comm. suis Gal. docet. Nõ autem temerè adiectũ est κατὰ φύσιν, quod nos naturâ interpretati sumus, Philotheus autẽ ἐκ γενετῆς, hoc est simulatq; in lucẽ editi sumus, aut ab ineũte ætate, à puero. Nã si quispiã naturâ mediocris, victu subinde paulo pleniore, atq; otio, & ignauia factus est crassior, is non citius gracili moritur: ꝙ scilicet venas & arterias latas habeat, atq; adeò calorẽ natiuũ minimè imbecillũ, & extinctioni obnoxiũ. Quod fusius in Commẽt. prosequitur Gal. & lib. 2. de Temper. capit. 5. vbi in eũ scribit modũ: Quibuscunq; latiores venę sunt, hi calidiores natura sunt. Quibus angustiores, contra magis frigidi. Caloris nãq; opus est, has dilatare, & extendere. Ita rationabiliter in idẽ ferè recidit venarũ angustia cum habitu pingui & crassiore, habitus gracilis cũ venarũ laxitate. Quod si quis simul pinguis crassusq; est, ac venas laxas habet, is cõsuetudinis alicuius occasione, nõ natura, pinguis est redditus. Sicut è diuerso, si quis angustas venas obtinet, & gracilis est, nec hunc talem esse natura necesse est. Hæc ille. Vt autẽ ad Hippocratẽ redeamus, laudat ille in hoc Aphorismo corpus mediocri habitu præditũ, vtpote optimè temperatũ, ac longæuũ. Contrà vituperat alia quæ à mediocritate recedunt, & aut obesa, aut

Obesi cur citius moriuntur.

κατὰ φύσιν.

Summa.

gracilia sunt. In hoc autem excessu melius esse docet gracilem quàm obesum esse, quod gracilioribꝰ plus sit caloris innati, quàm obesis.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Bene carnosum.] Græcè, εὔσαρκον. Quid vero significet vox εὔσαρκον, Gal. disertè in Com. ostēdit, σύμμετρον, id est, cōmoderatum interpretans. Et lib. 1. de Tēp. cap. 5. & li. 2. cap. 5. εὔσαρκον, πάντη σύμμετρον esse tradit, hoc est omnino commoderatū, nec gracile, nec obesum. Nec aliter εὔσαρκον corpus interpretatur lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. Cor. Celsus lib. 2. cap. 1. eiusmodi corpus vocat quadratū. Corpus, inquit, habilissimū quadratū est, neq; gracile, neq; obesum. Quadratū aūt metaphoricôs dixit, metaphora nimirum à quadris sū pta lapidibus, qui sibi pulchrè quidē quouis in loco quadrāt. Hinc omnibus palàm fit, interpretem hoc loco nō rectè reddidisse εὔσαρκον bene carnosum. Qui em̄ bene carnosus est, is propriè Græcis πολύσαρκος, Gal. libr. 2. de Tempe. cap. 5. teste, dicitur, alioq; nomine corpulētus Linacro appellatur. Sic Cic. Bene longā orationē dixit. & alibi, Antonius habet inermes bene multos. Pari ratione bene carnosus erit, q̄ multas obtinet carnes, atq; adeò ab eo qui εὔσαρκος & mediocri habitu corporis est, diuersus. Atque ob id paucum omnino sang.] Quod lib. 2. de Tēp. ca. 5. testatur, vbi ita scribit: Qui angustas venas habēt, exigui sunt sanguinis, nec longā inediā ferūt: quibus latæ, iis copia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent.

εὔσαρκον quid.

Quadratū corpus.

interpretis erratum.

Bene carnosus.

APHORISMVS XLV.

τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς ἡλικίης, καὶ τῶν χωρέων, καὶ τῶν βίων ποιέουσι.

Pueros qui comitiali morbo laborant, mutationes potißimum ætatis, locorum, & victus liberant.

HOc in Aphorismo mōstrat Hipp. pueros qui comitiali morbo laborāt, triplici potissimū ratione liberari, mutatione nimirū ætatis, locorum, & victus rationis. Vbi principio animaduertendū, interpretes nō sine magno errore τοῖσι νέοισιν reddidisse iuuenes, quū tamē νέος hoc loco idē quod νεώτερος, hoc est minor natu, seu puer significet. Id

Interpretū error.

νέος.

quod in primis testatur ea quæ lib. 6. Epid. part. 1. Aphor. 4. scribit Hipp. dicēs, αἱ νηπίων ἐπιληψίαι ἅμα ἥβῃ ἐπιοῦσι μεταβολὰς ἴσχουσι καὶ ἄλλας, puerorū morbi comitiales vnà cū pubertate mutationes habēt & alias. Quod verò νήπια pueros vt nos interpretati sumus, significent, in Cōment. suis super hanc Hippocr. sententiā ex Zeuxide & Herophilo Gal. abūdè ostēdit. Præterea de pueris, & minimè iuuenibus loqui hic Hippocratē, alia eiusdē sententia, quæ infrà sect. 5. Aphoris. 7. est, nō tantum testatur, sed planè cōuincit, quæ sic habet: " Quibus, ait, morbi comitiales ante pubertatē accidunt, cōmu" tationē accipiunt: quibus autē anno vigesimoquinto, magna " ex parte iis cōmoriuntur. Quis vero est qui nesciat, iuuentutē anno vigesimoquinto incipere, & vsque ad. 35. durare? Quare fieri nequit, vt per νέους hic accipiam⁹ iuuenes, qꝫ Hippocr. metipso teste, si illi morbo comitiali corripiantur, nulla ratione liberentur, sed insanabiles tota vita durēt. His accedit, quod etiā Philotheus hic νέων interpretetur παιδίων, inquiens, μεταβαλλόμεναι δὲ αἱ τῶν νέων, ἤγουν τὴν παιδίων ἡλικίαν. Pueros itaque liberant prædictæ tres mutationes, quod per hęc verba ἀπαλλαγὴν ποιέουσιν, innuere voluit Hipp. est enim ἀπαλλάττειν interdū idē qꝫ ῥύεσθαι, καὶ λυτροῦν, id est, liberare, vt suprà in enarratione Aphor. 32. huius sectionis diximus. Mutatio quidē prima, ætatis puerilis in iuuentutē, quę calida & sicca est, atq; adeò morbo comitiali, vtpote frigido & humido, maxime aduersa. Altera loci, quū scilicet in calidiorē & sicciorē regionē tranferuntur. Tertia victus rationis: neq; enim βίος hic aliud, Philotheo teste, quam δίαιταν denotat: quæ nimirū calidiorem & sicciorē habitū corporis efficiunt. Liberant igitur omnes hæ mutationes pueros à morbo comitiali, è pituita orto, quod nimirum ad contrarium transferant, vt in Comment. suis copiosius Gal. docet.

[Margin notes: νήπια. — Iuuētutis tempus. — ἀπαλλάττω. — Mutationes ætatis — Locorum — victus. — βίος.]

ANNOT. IN COMM. GAL.

Frigid⁹ aūt & crassus est humor.] Loquitur autē hic Gal. de morbo comitiali, qui est primogenium cerebri pathema. Quod monendū esse duximus ꝓpter imperitos, qui à nulla alia causa excitari hoc ipsum malū existimare possent, cū tamē cōstet alias esse huius mali species, vbi nimirū per cōsensum, ore vētriculi male affecto, oritur. Aut quādo à parte aliqua corporis, veluti quædā frigida aura, ægro etiā hoc ipsum

sentiente,ad cerebrũ vsque ascendit.De quibus omnibus fusius li.1.de Sanandis malis corporis ca.29.scripsimus. Adolescentiũ.]Græcè νεανίσκων,iuuenũ.Quocirca interpres nõ sine errore duas inter se distinctas ætates cõfudit. Multo ad melius perducit.]Græcè,ὥστε ἡ μεταβολὴ πάνυ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγει,Proinde ipsa mutatio omnino ad melius transfert. Interpretis erratũ.

APHORISMVS XLVI.

Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Si gemini dolores simul,non tamen in eodem loco fiant,qui vehementior est,alterum obscurat.

LAtenter hoc in Aphorismo Hippocr. duorum dolorum exẽplo innuit,ei malo quod magis vrget, ac ægrotantẽ plus alio molestat,esse succurrendũ,minore tamẽ nõ penitus neglecto.Etsi enim maior dolor minorẽ,vtpote vehementior,videtur obscurare, nõ est tamen propterea contemnẽdus:sed eo qui vehementior est sedato, ad minorẽ etiã respiciendũ erit. Ei malo quod magis vrget, primo succurrendũ. Sed quod ad verborũ Hipp. explicationem attinet,sciendum πόνους hoc loco nihil aliud nisi τὰς ὀδύνας, hoc est dolores significare. πόνοι. Quod ideo monendũ esse duximus,ne imperitis vox ipsa πόνος, quæ multa,vt in expositiõe primi Aphorismi huius sectionis diximus,significat,imponeret. Quũ verò dolor bifariã apud Hipp.accipiatur,nẽpe pro affectu qui cũ dolore fit,& molesto sensu,vt dixim⁹ in enarratione sexti Aphor.huius sectionis:hic certe pro sensu tristi & molesto vsurpatur. Dolor. Quũ itaq; inquit δύο πόνων,δύο indeclinabiliter accipitur: quemadmodum etiã apud Homerũ quũ ait,τῶν δύο μοιράων. δύο ἅμα γινομένων. Non autẽ temerè ab Hippocr. primum adiectũ est,si dolores gemini simul fiant, hoc est eodẽ tempore infestent. Diuersis enim temporib.vbi acciderint,vnus alterũ haud obscurat. Neq; etiã ab re dixit, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, non in eodẽ loco,id est,parte corporis. Loci. τόποι. τόπους enim.i. locos, Græci medici partes corporis appellãt. Quod disertè Galenus lib.1.de Male affect.locis cap. primo testatur, inquiens:Non solũ recentiores medici,sed veterum quoq; nõ „ pauci,corporis particulas locos nominare consueuerunt. Si „ enim in vna aliqua parte gemini dolores fuerint, tunc vnus

In eodẽ loco. alterũ non obſcurat,ſed ſimul poti⁹ loci afflictionẽ,in Cõm. etiã ſuis teſte Gal.augẽt. Cũ autem dicimus, In eodem loco, non exquiſitè locum intelligimus latitudine carentem: hac enim ratione fieri haud poſſet,vt in eodẽ loco gemini eſſent

ἐν πλάτει. dolores. Quare locos ἐν πλάτει,vt ait Gal. hoc eſt, vt habent latitudinem,intelligere oportet. Vel ἐν πλάτει idẽ eſt, quod craſſius,& non admodũ exquiſite. qua ratione accipiũtur, ſi

Interpretis error. latitudinẽ aliquã habere putantur. Nũc vero perſpicuũ fit omnibus,interpretẽ non recte in ſua conuerſione negationẽ μὴ preterijſſe, dicentẽ, Simul eundẽ locũ infeſtantibus. Cæ

ἀμαυρεῖ. obſcurat. terũ circunſpectè admodum Hipp. locutus eſt cũ dixit ἀμαυρεῖ,id eſt obſcurat. Neq; enim vehementior dolor minorem ſedat ſanátue,ſed tantũ obſcurat: hoc eſt efficit vt minus ſentiatur,eò ꝙ vis ſenſifica tota ad vehementiorem diſtrahatur.

ANNOTAT. IN GAL COMM.

Dico autẽ latè,circa membrũ,manus veluti,&c.] Græce, λέγω δ' ἐν πλάτει, περὶ μόριον μεῖζον, οἷον ἢ περὶ βραχίονα, Dico autẽ in latitudine,circa partẽ maiorẽ,veluti vel circa brachium,&c. Quib⁹ verbis Gal. explicat,quid ꝑ hæc verba ἐν πλάτει intelligi velit, de quib⁹ paulo antè ſatis à nobis dictũ eſt.

APHORISMVS XLVII.

Περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ ξυμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομένου.

Dolores & febres accidunt magis, quum pus conficitur, quàm iam confecto.

AD eam artis partẽ quæ futura prædicit, hic Aphoriſm⁹ pertinet. Quippe docet quod in tumoribus prẹter naturã, vbi dolores & febres exoriũtur, medic⁹ terreri non debeat: nõ enim alia de cauſa niſi ꝙ pus cõficit, accidũt: ſed il

Quare dolores & febres cũ p⁹ cõficit, excitantur. li potius eſſe prædicẽdũ, futurũ vt iã cõfecto pure vtraq; mala ſint deſitura. Quare autẽ dolores & febres cũ pus cõficit, excitentur, Gal. in ſuis Comm. abundè oſtẽdit, & nos paulo pòſt in noſtris Annotationib. copioſius monſtrabimus. Vnũ

Antiqui interpretis error. hic admonuiſſe ſufficiat, antiquum interpretem magno errore hæc verba Hipp. περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, ſic reddidiſſe, circa ſaniei generationem: quod inter pus & ſaniem magnum ſit diſcrimen, diuerſiſque apud Græcos vocibus appellentur,

nempe pus πύον, sanies vero ἰχὼρ. Quod aũt ἰχὼρ Latinis sanies dicatur, li. 5. cap. 26. Celsus disertè docet. Præterea ἰχὼρ Galeno lib. 4 Vict. acut. Comment. 1. teste, tenuis est humiditas, non solum sanguinis, sed etiam aliorũ omnium humorum, vt copiose à nobis est dictum lib. 6. Epid. part. 2. Comment. 25. Galenus quoq; lib. 3. Ther. meth. tenue excremẽtum quod est in vlceribus, ἰχῶρα vocat. Humor deniq; tenuis qui è lignis ardentib. exundat, ἰχὼρ dicitur. Pus vero substãtia crassum est, atq; adeo à sanie, quæ vt iam ostensum est, tenuis quidem existit, diuersum. Meminit huius sententiæ Hippocratis in multis locis suorum monumentorũ Galenus, potissimum vero libro 1. de Iudiciis, capite 16. & in libello de Vniuersalibus morbi temporibus, ab initio statim: ad quæ sane loca studiosis recurrendum erit.

Sanies. ἰχὼρ.

Pus.

ANNOTAT IN GAL. COMM.

Pus ex sanguine ortũ habet. &c.] Vt hic Galeni locus rectius intelligatur, animaduertedũ erit in corporib. animãtiũ, Galeno lib. 5. de Simpli. medica. facul. cap. 5. teste, triplicem esse alteratione. Vnã exquisitè secundũ naturã, cũ videlicet in ventriculo cibus concoquitur, aut in visceribus & vasis qui inibi generatur succus, vnde rursũ vnaquæq; pars nutriatur, Altera plane præter naturã, quæ in omnib. fit putrescẽtibus. atq; hæ quodãmodo sibi inuicẽ contrariæ sunt. Tertia ex vtraq; mixta & media est, partim primæ & eius quæ secundum naturã est quidquã obtinens: partim aliquid eius quæ huic cõtraria est, & præter naturã. Siquidẽ alterationi secundũ naturã duo hæc insunt, vt & ex familiari animãtis materia fiat alteratio, & ab innato calore exquisitè superetur. Ei vero quæ præter naurã est, & ab aliena caliditate mutatio accidit, & ad nihil vtile. At media earũ quę scilicet suppuratiões comitaĩ, ab innato quidẽ calore, sed nõ plane vincẽte: neque enim ex materia peragitur quæ prorsum benigna sit, neq; tamẽ ex omnino aliena. Hactenus Gal. Hæc si cum præsenti loco cõtuleris, nullo negotio omnia intelliges. Cũ putrefactiõe fit olida.] Græce, μετὰ σηπεδόνος ἀποτελεῖται δυσώδης, cũ putredine efficitur grauis odoris. Optima.] Græce, χρηστὴ, bona. Secundũ naturam.] Gręce, ἀπὸ τ῀ ἐμφύτου θερμασίας, neque ab innato calore. Extẽta particula.] Propterea quod calor materiam fundat, vnde etiam spiritus generatur, atquę ob

Tres alterationes in corporib⁹ animãtiũ.

hæc ambo particula ipsa magis quàm antea distenditur, etiam si nihil influit. Febres verò sequuntur principio.] scilicet innati caloris, hoc est, corde concalefacto. Et habent etiam quædam exemplaria pro τ̃ ἀρχῆς, τ̃ καρδίας. Ex quadam veluti ebullitione.] Nam antequam pus fit, sanguinem qui in pus mutandus est, ebullire necesse est. In ebullitione autem à parte in qua fit suppuratio, vapor putridus per adiacentes arterias ad cor defertur, qui hoc ipsum calefacit, eoq; præter naturam iam calefacto, calor per arterias & venas in totum spargitur corpus. Quod verum esse etiam testatur Galenus, qui lib. 2. de differ. feb. cap. 11. ita scriptũ reliquit, "Statim, inquit, inflammationes febres accendunt, quando videlicet propter magnitudinem, vel vicinitatem eorum calor ad cor vsque peruenerit. Vtpote consumpta materia.] Hinc est quod Galenus in lib. de Temporib. totius morbi dicat, "Si fluor in pus mutatus fuerit, aut discussus, minorem tumorem & tensionem reddit. Quippe materia iam attenuata est, & multum spirituum exhalauit. Putrida denique concocta sunt, ideoque necesse est tum dolores & febres sedari.

Febres vt in suppuratione accendãtur.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν πάσῃ κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν ἄρχηται πονέειν, τὸ διαναπαύειν εὐθὺς ἄκοπον.

In omni corporis motu, quum fatigari cœperit, quies confestim laßitudinis remedium est.

AD eam medicinæ partẽ hæc Hippocratis sententia spectat, quæ mala corporis curat. Siquidem generalissimũ illud in curandi ratione pręceptũ, cuius suprà, in Aphorismo scilicet 22. huius sectionis meminit, Contraria contrariorũ sunt remedia, motus & quietis exemplo nobis inculcat. Vt enim omnia alia suis contrariis sanantur, sic etiam fatigatio quam ex valido motu contraximus, quiete. Neque enim ex quolibet motu fatigatio cõcitatur, sed ex eo tantũ qui vehementior est: atque adeo, Galeno lib. 2. de Tuend. san. cap. 2. autore, exercitatio existit. Verbum autem πονέειν, vt etiam in suis Commentariis docet Galenus, non tantum κάμνειν, hoc est, fatigari, sed & ἀλγεῖν, id est, dolere significat. Quocirca sic etiam interpretari hęc Hippocratis sententia potest, In

Contraria cõtrariorum remedia.

πονέειν.

omni corporis motu cum dolere cœperit, quies doloris remedium eſt. Quippe ἄκοπον vtrunque ſignificat, & laſsitudinis & doloris remedium. nam κόπος & laſſitudinem & moleſtiam, dolorémue denotat. Hincque ἄκοπα Græcis ſunt remedia, quæ laſsitudines & dolores leuant. Quies itaque & laſſitudini & dolori ex motu cõtractis medetur, quod in ea vires reficiantur ac reparentur. ἄκοπον.

APHORISMVS XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἢν ὦσιν ἀσθενέες, ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾷον φέρουσι.

Qui aſſueuerunt ſolita exercitia ferre, etſi inualidi ſunt aut ſenes, facilius ferunt, quàm qui non ſunt aſſueti, quamuis robuſti & iuuenes.

COnſuetudinẽ vt non parũ momẽti habere in exercitiis obeũdis, hoc loco Hipp. mõſtrat. Quum enim cõſuetudo ipſa ꝓcliuitas quædã ac facilitas ſit, eodem modo ſemꝑ agẽdi aut patiẽdi vſu cõparata, vnice cauendũ erit, ne temere quod inſolitũ eſt & iniucundũ exercitiũ, tum ſanos tum ægros ſubire cogamus. Vt enim natura, ſic etiã cõſuetudo ipſa, quæ vt vulgo fertur, altera natura eſt, non facile mutanda erit. Quinetiã Galenus noſter in lib. 2. de Muſculorũ motu ſcribit, in idem recidere vbiq; conſuetudinẽ cum natura: adeoq; pulchre dictũ eſſe, ꝙ conſuetudo ſit natura acquiſititia. Et libro 2. de Tuend. ſan. cap. 6. inquit, Conſuetudo aſcititiã acquiſititiãq; naturã in corporibus gignit. Si igitur in cæteris omnibus rebus conſuetudinis ratio habenda erit, in exercitiis, quæ hoc loco, vt aliàs etiã ſępe Hipp. πόνους appellat, haud negligenda venit. Atq; hinc eſt qđ Hipp. hic non ſimpliciter dicat, qui cõſueuerũt ferre exercitia: ſed addit, ſolita. Quia vtcunque aliquis exercitiis aſſuetus fuerit, inſolita, tamen vbi ſubierit, ea ferre ſine magno incommodo non poterit. Quod Galenus etiam libro quinto iam citati operis cap. 3. oſtendit dicens, Quinetiam conſuetudo maximã vendicat partẽ ad exercitationis ſpeciem deligendam. Nam quæ conſueta ſunt, vt minime laſſantia, quos exercent,

Cõſuetudo exercitiorum.

Cõſuetudo altera natura.

πόνοι

„ etiam delectant: sicuti è diuerso quæ insueta sunt, tum displi-
„ cent, tum verò lassant. Pari ratione accidit, vt ii qui quomodolibet assueuerunt vti exercitiis, etiãsi sunt imbecilles, minúsq; virium habuerint, q̃ cæteri qui illis vti non assueuerũt, facilius ea ferãt. Et senes etiã qui vti assueuere, exercitia facilius ea ferunt q̃ iuuenes qui in ocio degere assueuerunt. Sic verbi gratia, senex qui fodere assueuit, minori id facit molestia & incommodo, q̃ iuuenis qui non consueuit. Hinc Cor-
„ nelius etiã Celsus lib. 1. cap. 3. ita scriptũ reliquit, Omnẽ la-
„ borẽ facilius vel puer vel senex, quàm insuetus homo susti-
„ net. Eius aũt rei nulla alia est causa, nisi quòd partes corporis exercitatæ fiunt robustiores. Quod clarius Galen. lib. 2. de Tuend. san. cap. 2. iis monstrat verbis, Quoniã, inquit, vehemẽtior motus exercitatio est, necesse quidẽ est tria ab ea ꝑfici in corpore exercitando, instrumentorũ scilicet duritiẽ ex mutuo ipsorũ attritu, genuini caloris augmentũ, & spiritus
„ citatiorem motum. Sequi vero hæc reliqua omnia priuatim
„ commoda, quæ corpus exercitiis accepta refert. Ex instru-
„ mentorum vtiq; duritie, tum vt minus ex labore afficiantur,
„ tum ad actiones robur, &c. Porro interpres, vt obiter moneam, hic nõ recte cõuertit, si fuerint imbecilles & senes: quippe Græce est ἢ γέροντες, vel senes, vt nos interp̃tati sumus. Primum enim Hippocrates de iis loquitur, qui natura & ab ineũte ætate inualidæ sunt; dein de iis qui per ætatẽ tales fiũt. vt illorũ verborũ sit sensus, quem paulo antea expressimus.

Partes corporis exercitatæ fiũt robustiores.

Interp̃tis lapsus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Alius alij labor consuetus.] Græce, ἄλλος ἄλλῳ συνήθης πόνος ἐστὶ, aliud alij exercitiũ consuetũ est. Manus certa lege mouere] Græce, χειρονομεῖν, qđ Phauorino teste, ꝓprie est τὸ νομικῶς διὰ χειρῶν, manibus gesticulari. Hinc χειρονομία, manuũ motus & gesticulatio. Cuius quidẽ meminit Gal. li. 5. de Tuẽd. val. Et χειρόνομος, histrio, gestu et manuũ motu subsultãs.

χειρονομεῖν. χειρονομία. χειρόνομος.

APHORISMVS L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἢν χείρω, τῶν ἀσυνήθων ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ ἀσυνήθεα μεταβάλλειν.

Quæ longo tempore assueta sunt, etiamsi deteriora

sunt, minus iis quæ insueta sunt, molestare consueuerunt. Conuenit igitur ad insueta permutari.

DVo in hac Hipp. sentētia tradūtur. Primū quidē, quod antea speciatim, exēplo ab exercitiis sumpto, de consuetudine docuit, hic generatim ad omnia alia trāfert: ea quæ lōgo tēpore consueta sunt, non obstāte ꝙ sint deteriora, minus iis quę insueta sunt, molestare dicens. Nec ab re adiecit Hippocrates, quæ lōgo tēpore assueta sunt: quippe fieri potest vt is qui breui tēpore re aliqua vti cōsueuit, ab ea infestetur. Neq; enim in naturā transeūt, nisi quibus longo vti tempore assueuimus. Proinde recte Galenus lib. 2. Prognost. Comm. 11. sic scriptū reliquit, Quod insuetum est, bonum: inconsuetū vero, malum. Nam quæ longo tēpore assueta sunt, etsi deteriora sint natura insuetis, tamē minus nocere solent. Quod de cibo & potu libro. 2. Vict. acut. morb. Aph. 34. Hippocrates verū esse iis docet verbis, Cibos quibus vti consueuerūt, facile ferūt, tametsi natura haudquaquā boni fuerint: similiter & potiones. Contrà grauiter ferūt cibos quibus vti non assueuerunt, etiāsi mali non sunt. Consimili modo & potus. Quod autē de cibis & potionibus nunc dixit Hipp. id ad omnia alia quibus lōgo tempore vti assueuimus, transferendū erit, quemadmodū copiosius etiā in Cōmentariis suis Galen. docet. Altera huius Aph. pars Hippocratis cohortationē habet, in qua quidē diligenter monet, vt de cōsuetudine immutāda cogitemus. Quod cur faciat, mirum alicui forte videbitur, præsertim quum antea diserte dixerit, cōsueta etiā si deteriora sunt, insuetis quæ natura bona existūt, minus nocere. Proinde hic idē pugnare sibiipsi ex diametro Hippocrarē putabit. Verū sciendū, Hippocratē hoc loco respicere ad sortē humanā, quæ inopinatis rerū casibus, fortunis, & euentibus subiicitur: atq; adeo efficit, ne ꝑpetuo iisdē rebus vti possimus. Quapropter quum facillime in ea quæ nobis insueta sunt, in ista instabilitate rerū humanarū incidamus, vt omnis vnius formæ consuetudo sit periculosa, necessariū est, quandoquidē si repente insuetis vti cogamur, plurimū offendamur. Qđ in primis Celsus cōfirmat, qui li. 1. cap. 3. in eū scribit modū, Nimis ociosa vita vtilis nō est, quia potest incidere laboris necessitas. Neq; enim ex nimio labo-

Longo tē pore assueta.

Consuetudo etsi altera sit natura, mutāda tamen.

Obiectio.

Respōsio.

Cur vnius formæ cōsuetudo sit periculosa.

re subitum ocium, neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Hæc ille. Huc itaq; respiciens Hippocrates rectissime consulit, consuetudinem esse mutandam. Sed in deserēdis assuetis vnice cauendum erit, ne mutatio ipsa sit repentina. Ab iis enim quib. assueuimus, paulatim esse transeundū, sequenti Aphorismo docebit Hippocrates. In cuius quidem explicatione multa quæ ad hanc rē pertinent testimonia, producemus. Cæterum hoc in loco animaduertendum erit, cōsuetudinis mutationem non in omni ætate, sed iuuētute maxime fieri debere. Cuius quidē rei testis est Gal. lib. 5. de Tuend. sanit. cap. 7. ita scribēs, Iuuenibus ea mutare quæ nocēt tentandum est, etiamsi à pueris his maxime insueuerint. Possunt enim eorum vires moderatè factam mutationem sustinere, sperarique potest in reliquo vitæ tempore fructum aliquē eos ex meliore consuetudine percepturos. At senex, si posset longo tempore sensim malam consuetudinem mutare, propterea quod quo tempore meliore frueretur, habiturus non esset, frustra laborem insumeret: non aliter quàm si quis artē discere quampiam octogenarius inciperet.

Mutatio cōsuetudinis nō sit repentina

Qua in ętate consuetudinis mutatio fieri debeat.

ANNOTAT. IN GALENI COM.

Illotionibus] Gręce, ἀλȣσίας. Obtineātur] Græce, κρατῶνται, superētur vincantúrue. Ipsum tamē quodāmodo] Hanc sententiā paulo clarius effert Gal. lib. 3. de Temp. cap. 5. vbi inter cætera sic scribit: Ea quæ nutriunt, ipsa quoq; in tempore hominis aliquid faciunt, sed nec sensibile, nec euidens: diuturna tamē eorū exhibitio magnopere alterat, mutátq; corpora. Disponūt.] Græce, διατιθῆσι, afficiunt. Facilius] Græce, θᾶττον. quod Gal. paulo copiosius & apertius mōstrat lib. 1 de Natural. facult. in hunc scribēs modū, Non fieri potest vt mutentur inter se vlla, nisi societatē aliquā cognationemque in qualitatib. habeāt. Siquidē vt flauū rubrum fiat, & rubrum flauum, vna & simplici alteratione est opus. Vt vero albū nigrum reddatur, vel nigrū albū, omnes quæ in medio sunt horū alterationes requiruntur. Iā quod mollissimū est nō potest vno statim impetu durum fieri: nec quod durissimū, ilico mollissimū. Sic caro ex sanguine nō magno negotio fit. Si enim eatenus naturæ opera crassescat, vt constantē substantiā habeat, nec etiā sit fluidus, prima et recens cōcreta caro iā existit. At vero vt sanguis os fiat, longo huic tēpore, multo etiā opere

& mutatione est opus. Quod aūt pani, & multo magis lactucæ & betę, & similib. quo sanguis ex iis fiat, permulta alteratio requiratur, satis id quoq; patêre arbitror. Hactenus Galeni verba recensuimus, è quibus omnibus palā fit, vnūquodq; celerius à similibus alterari. Eorū aūt quę inter se omnino cō traria & dissimilia sunt, vnum in alterum mutari non potest. Id quod Gal. lib. 3. de Temper. cap. 4. aquæ & ignis exēplo monstrat, vbi diserte scribit aquā non posse mutari in ignē, neq; ignem in aquam. Huc accedit Aristoteles, qui lib. 2. de Ortu & interitu cap. 4. scribit in eum modum, Quæ symbolum inter se habent, horū celeris est migratio: quæ vero non, tarda. Symbolum aūt hoc loco idē quod ὁμοίωμα, id est, similitudo, significat. Quibus corpus adhæret.] Gręce, οἷς ὁμιλεῖ τὸ σῶμα; quibuscum versatur consuetudinēue habet corpus. Adhæsum.] Gręce, ὁμιλίαν, consuetudinem, conuersationem. Dabimus.] Gręce, δεδώκαμεν, dedimus. Vnica tantū consuetudo.] Græce, ἔθος μονοειδὲς, vnius formę ac speciei consuetudo. Multum offendamus.] Gręce, μεγάλως βλαβῶμεν, vehementer offendamur. Symbolū.

APHORISMVS LI.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁκωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν. καὶ γὰρ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον, ἀσφαλές, καὶ ἄλλως ἢν τις ἐξ ἑτέρου ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει.

Plurimum & repente vacuare, aut explere, aut calefacere, aut refrigerare, aut aliter quomodocūque corpus mouere, periculosum. Et omne nimium naturæ inimicum est. Quod vero paulatim fit, tutum, præsertim vbi quis ab altero ad alterum progreditur.

QVum in extrema præcedētis Aphorismi parte ab Hippocrate præceptū sit, vt ad insueta fiat ꝑmutatio: ideo ne quis in ea non recte obeūda tentandaq; aberret temere, qualis esse debeat, nempe non repentina, hoc in loco docet.

Mutatio non fit repentina. Quippe natura ipsa subitã mutationem, quæ de extremo in extremum absque medio fit, tolerare sine noxa haud potest. Hinc est quod dicat Hipp. esse periculosum plurimũ & repẽte vacuare. Vacuare aũt, quod Hippocrati est κενοῦν, ꝓprie de ea vacuatione dicitur, vt in Comm. 17. Gal. huius sectionis est commemoratũ, qua omnes ex æquo humores vacuãtur. Plurimũ vero vacuare, est plus q̃ vires tolerare queãt educere. In omni enim vacuatiõe, ait Gal. sectione 1. Aph. Cõm. 3. vires ægrotãtis attendere oportet, & donec tolerat, & nõdum laborat, tentãdum est humorem exuperãtem educere. Quum vero dissoluuntur, etiãsi restant supuacua, cauere eorũ vacuationem oportet. Non est igitur multũ & repente vacuandum, nisi idipsum vt faciamus, ingens nos vrgeat necessitas: quod tribus potissimũ modis accidere solet, Gale. sect. 1. Aph. Comm. 23. teste, nẽpe in maximis inflãmationibus, in ardẽtissimis febribus, & vehementissimis doloribus. In iis enim ad animi vsq; defectionẽ vacuamus, quæ certe, nisi multum & repẽte vacuemus, haud accidit. Vt verò multũ & repente vacuare non licet sine magna noxa, sic etiam explere. Quod certæ summæ ac firmæ athletarũ constitutiones, quarum sect. 1. Aph. 3. meminit Hipp. abunde testãtur. Multam enim & repentinã expletionẽ vel suffocatio, vel vasorum ruptio comitatur. Quare Hippocrates loco iam citato rectissime dixit, vacuationes quæ ad summũ ꝓgrediuntur, sunt periculosæ. Et vicissim, refectiones summæ periculo haud vacãt. Non licet preterea sine magno incõmodo repẽte ac multum calefacere, vel refrigerare: quia hoc ipsum stuporẽ inducit, calorẽq; natiuũ extinguit: illud vero humores exurit, & febres accendit. Pari ratione non cõuenit, quomodocũq; aliter corpus plurimũ & repẽte mouere, vel exercitiis, vel balneis, vel medicamẽtis vrinam aut sudorẽ elicientibus. Et vt vno omnia verbo cõplecteretur Hipp. inquit, Omne nimiũ naturæ est aduersum & inimicũ. Nõnulli tamen codices hoc loco legũt, διότι πᾶν, ꝓpterea quod omne, &c. vt hæc verba veluti rationẽ præcedentiũ explicẽt. Vt aũt omne nimiũ est naturæ inimicũ, ita cõtrà quod paulatim fit, tutũ existit, & periculo vacat, pręsertim (ἄλλως enim Galen. etiã in Comm. teste, idẽ quod μάλιστα hoc in loco significat) si quis ab altero ad alterũ, hoc est, ab eo cui assueuit ad insolitum, ꝓgreditur. Nã

κενοῦν.

Plurimum vacuare.

Quando multũ & repente vacuandum.

Multæ & repẽtinæ expletionis noxæ.

ἄλλως.

vt lib. 6. Epide. par. 3. Apho. 21. Hippocrates ait, repentinæ "
mutationes cauendæ sunt. Et lib. 2. Vict. acut. morb. Aphor. "
18. inquit, Repētinæ mutationes noxā imbecillitatemq; pa- "
riunt. Et iterum: Mutatio ipsa quidē non parum conducit. at "
qui rectè transferenda venit. Debet itaq; omnis mutatio pau "
latim & sensim fieri, quod in cibo & potu potissimū loco iam "
citato Apho. 21. verū esse declarat iis verbis: Quod vitiosus, "
inquit, tū cibus, tum potus semper sibi similis ad sanitatē tu- "
tior sit, quā si quis subito ad meliorem se transferat, facile in- "
telligitur: quippe tū his qui bis die comedūt, tū ijs qui semel, noxā, imbecillitatemq; pariunt repentinæ mutationes. Quo circa prudentissimè nunc dixit Hipp. id quod paulatim fit, tū præsertim esse tutum, cū ab altero ad alterum, ab assuetis nimirū ad insueta, fit progressus. Duo itaq;, vt tandem finem faciamus, sunt, quæ in enarrata nunc à nobis sentētia Hipp. docet. Vnum & primū, quod omne nimium sit naturæ inimicū. Alterum, quod natura subitas mutationes non ferat. Et citatur hæc sententia à Galeno in libello cui titulum indidit, Exhortatio ad bonas artes.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Plurimū aut repente.] Greçe, κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης, plurimū & repente. Est enim natura in elemētorū. &c.] Græce, ἔστι γὰρ ἡ φύσις ἐν συμμετρίᾳ τῶν στοιχείων ἔχουσα τὴν οὐσίαν, Natureę enim essentia in elementorū cōmoderatione consistit. Quare non absq; ratione, &c.] Abundat hic dictio Vnâ, neque enim legēdū. Vnà substantiā, sed simpliciter substantiā animalis dissoluit. Græca enim sic habent, εἰκότως οὖν τὸ πολὺ πᾶν ὡς ἂν φθείρων τὴν συμμετρίαν, διαλυτικόν ἐστι τῆς τοῦ ζώου συστάσεως, Merito itaq; omne nimiū, vt quod cōmoderationē demolitur, animātis concretionē dissoluit. Quod vero paulatim, vt inquit, &c.] Hanc sententiā nō satis perspicuè reddidit interpres. Græca enim sic habēt, τὸ δὲ κατὰ μικρὸν φησὶ πληροῦν ἢ κενοῦν δηλονότι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἑξῆς εἶπεν ἀσφαλές, ἄλλως τε γινόμενον, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ἑτέρου τινὸς ἐν ἔθει τὴν μεταβολὴν εἰς ἕτερον ποιώμεθα. sic enim legendū. licet Aldinus codex habeat τούτης pro τούτοις, & ἄλλωτες pro ἄλλως τε, paulatim vero, inquit, explere scilicet, aut vacuare, & quæcuuq; alia subinde dixit, tutū est, cū aliàs, tū maxime cū ab altero aliquo cui assueuimus, ad alterū progredimur. Quibus sane verbis Gal. cau

Interpretis cōuersio notatur.

Aldinus codex emēdatus.

ſam,cur Hipp.dixerit, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές, exponit.

APHORISMVS LII.

Πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Si ei qui omnia ratione facit,non ſuccedat congruenter rationi,non eſt ad aliud progrediendũ,dum manet quod principio viſum eſt.

Nihil temere mutandum.

HOc Hippocratis præceptũ iis qui medicinã faciũt,alta mẽte reponendũ erit,ne ſcilicet temere,& cũ minime oporteat,mutationi remediorũ ſtudeant. Monet enim Hippoc.quum omnia ratione inuenta ſunt, non tamẽ ſtatim cõſpicua vtilitas aliqua cõparet,ne ad aliud præſidiũ,vtcunq; idipſum ægrotãtes à nobis exigant ac poſtulẽt, ꝓgrediamur,dum manet quod initio viſum eſt. Nam fieri nõ poteſt, vt ſemper breui tempore ſuã actionẽ medicamentũ adhibitũ perficiat. Neq; etiã morbus ipſe ſemper ita exiguus eſt, vt vno præſidio vinci ac pelli queat. Quo itaq; plene ſuperetur, præſidia eiuſdẽ facultatis vt ſæpius reiterentur neceſſe eſt. Quod perelegãti ſimilitudine guttæ & ſaxi Galen.in Com. monet,de qua in Annotationib.paulo pòſt dicemus. Ceterũ vt omnia fiãt ratione,non eſt certe cuiuſuis medici, ſed eius tantũ qui ea peritia rerum quas medicũ cognoſcere decet, præditus eſt. Is enim ſolus quid morbus,quid ægri tẽperatura,quid ætas,vires,anni tempora,locus,conſuetudo,partium ſitus,& earundẽ ſenſus acumen atq;hebetudo exigunt,recta ratione inuenire poteſt. De quib⁹ omnib.Gal.in libris quos de Curãd.ratione inſcripſit,copioſe & exquiſite ſcripſit. Hic itaq; qui omnia ratione facit,vbi adhibitis præſidiis non ſucceſſerit ſtatim cõgruenter rationi, non cõmittet vt ad aliud hoc eſt,facultate diuerſum medicamentũ,perſeuerãte eo qđ ab initio viſum eſt,hoc eſt,ſi is ſit morbus, quem eſſe à principio putauit,nec aliud interueniat ſymptoma, quod illum à priori conſilio ac inſtituto recedere cogat,ſe transferat. Nã perſpectũ habet,etſi nunc nulla apparet vtilitas,ſequuturã tamẽ paulo pòſt,vbi nimirũ præſidia actionẽ ſuã perfecerint,

morbusq;,qui ęgre medelis cedit,vict⁹ fuerit.Hinc est quod Gal lib.2.de Cōponend.medic.secundū locos,sic scriptū re- „ liquerit, Artis curandi coniectura in affectuum dignotione „ maxime consistit. Qui vbi inuenti fuerint, curationē non cō „ iecturaliter,verū scientifice indicant.nec non hinc cognosci „ tur,quā ægre nonnulli affectus remediis cedant:in quib⁹ ra- „ tionabiliter ijs vtimur quæ indicatio suggerit, licet p initia „ nihil pficere videantur. Atq; hoc est quod in aphoris. dixit „ Hip.hunc in modū: Si ei qui omnia ratione facit,&c. Inter- „ dum enim adeò vehementer vaporósus spiritus,& multo magis etiam humor viscosus ac crassus angustis impingitur meatibus,vt longiore tempore ad curationē opus sit. Hæc Gale. quæ ordine recensere voluimus non alia de causa,nisi quod ad præsentē Hippocr.sententiam,quam etiam ad verbum referunt,recte intelligendam plurimum conducant.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

Non paruæ est opus scientiæ.] Gręce, ȣ̓ σμικρᾶς ἐπιστήμης ἔργον ἐστί. Recti⁹ igitur ita conuertetur,non exiguæ scientiæ munus est. Siquidem Cicero etiam passim ἔργον munus & officium interpretatur. Hinc ἀποδιδόναι τὸ αὐτȣ̃ ἔργον, Gręcis est fungi suo munere,& exequi munus suum. Nō permutari.] Græce, μὴ μεταβαίνειν, non recedere. Ex iis.] Hæc verba in contextu abundant. Gręce enim est, εἰ καὶ μηδέπω φαίνηται σαφὴς ἡ ὠφέλεια τοῖς ȣ̓́τω γινομένοις ἑπομένη, quamuis nondum conspicua vtilitas hoc modo adhibita præsidia secuta esse videatur. Quemadmodum enim in gutta.] Eleganti hoc simili aliâs etiā crebro vsus est Gal.li. nimirū de Temper.3.cap. 5.vbi inter cætera sic scribit: Omnino vbi duo corpora inter se commissa aliqua multo tempore pugnant certantq; de alterando,vtrunq; eorum tum agere,tum pati est necesse. Fortasse autē & si non multo tempore id fiat,attamen agit etiam id qnod vincitur,in id quod vincit: verum ita exiguū,vt sensum effugiat. Neq; enim si acutissimo ferro mollissimam ceram toto die ac nocte incidas,fieri potest vt non fiat manifeste obtusius. Ita nimirū illud cōmode dici videtur, Assiduo il „ lisu durū cauat vndula saxū. Quippe ita quoq; factū cernit. „ cæterū vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in tali „ bus licet. Hæc ille. Vsus est etiā ista similitudine libro 3.de Simpl.medic facult.ca.17. Verba illius referre nihil attinet.

ἔργον. ἀποδιδόναι τὸ αὐτȣ̃ ἔργον

Quicquid in alterum agit, hoc etiam ab eodē patit

In quibus quũ recta ratio, &c.] Græce, ἐφ' ὧν ὁ κατὰ λόγον ὀρθὸν εὑρηκὼς τὸ συμφόρον, in quibus is qui recta ratione inuenit id quod conducit. Ex facto.] Græce, ὑπὸ τῇ χρήσει, ex vſu.

APHORISMVS LIII.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσιν, νέοι μὲν ὄντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνονται γὰρ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσιν.

Quicunque aluos humidas obtinent, hi quandiu iuuenes ſunt, melius degunt, quàm quibus ſicca eſt. In ſenectute vero deterius degunt. Siccantur enim alui, magna ex parte, iis qui ſeneſcunt.

HIc Aphoriſmus ſuprà eſt à nobis abũde expoſitus, vbi iiſdẽ propemodum verbis repetitur, ordineq; vigeſimus exiſtit. Tamen quum non eſſet in vniuerſum verus, vt in eius enarratione diximus, nec idipſum diſerte Hippocrates ſignificaſſet, hoc loco eũdẽ adiectis iis verbis ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, id eſt, magna ex parte, iterũ referre voluit, vt quiſque conſpicue intelligeret, ea quæ hic traderet, non in vniuerſum, ſed magna duntaxat ex parte vera eſſe, ac non in omnibus contingere ſolere. Monendi etiã hoc loco erunt ſtudioſi, Leonicenũ non recte hoc verbum ἀπαλλάσσουσι interp̃tatum eſſe, commutãt: & peius ab Antonio Muſa in melius immutãtur. nihil enim tale hic ſignificare, prius etiã demõſtrauimus, ſed idẽ quod degũt denotare. Quod vt moneremus, neceſſariũ eſſe duximus, quandoquidẽ eius verbi falſa interpretatio coegerit Muſam, vt monſtroſum atque adeo ab Hippocratis mẽte, & à Galeni Philotheiq; explicatione alienũ ſenſum cõminiſceretur. Nam quum Hipp. hic palã doceat, illos qui dum iuuenes ſunt, aluos humidas habẽt, in ſenectute peius degere, ꝙ nimirũ iis tum exiccetur, atq; ita etiã manifeſte iuuat aluũ humidã ſemp̃ ſicca eſſe meliorẽ: tamen nihilominus Muſa quum ſe ſatis diu torſiſſet, tandẽ inferre voluit, melius eſſe tranſire in ſiccas q̃ humidas: ꝙ cauſæ minus malæ ſint quæ ſiccam quàm quæ humidam aluum

Interp̃tis lapſus.

Muſæ error.

efficiant.eoq; poſtremũ ꝓgreditur, vt aliũ eſſe huius Aph. ſenſum, q̃ eius qui huius ſectionis vigeſimus eſt, dicere non vereat̃, quũ tñ idipſum aſſerere, & Hippocrati & Galeno, vt antea monuim⁹, aduerſet̃, quib. talis ſenſus ne ꝑ ſomniũ qdẽ in mentẽ venit. Perperã quoq; Leonicen. hic cõuertit Exiccant: quum in Græco ſit paſsiuum ξηραίνονται, exiccantur, vt nos reddidimus.

APHORISMVS LIIII.

Μεγέθη δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον, καὶ οὐκ ἀηδὲς. ἐγγηρᾶσαι δὲ, δύσχρηστον, καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

Proceritas corporis iuuentæ quidẽ liberalis eſt, nec indecens: ſenectuti vero inutilis, peiorq; breuitate.

HAec ſententia ad præſagiẽdi pertinet artẽ. docet enim corporis proceritatẽ, quæ in iuuentute quidem decẽs ac pulchra eſt, in ſenecta fore inutilem, ꝙ ſcilicet gibboſitatis occaſionẽ præbeat. Animaduertendum aũt, μέγεθος hoc loco non ſumi proprie pro magnitudine, ſed improprie pro longitudine: vel vt nos conuertimus, pro corporis proceritate: id quod Gal. in Comm. ſuis etiã monuit, & confirmat hoc idem Celſus libro. 2. cap. 1. vbi præſentem Hippocratis ſententiam iis verbis expreſsit, Longa ſtatura, vt in iuuenta decora eſt, ſic matura ſenectute conficitur. Vnde etiam palã fit, liberale hoc loco idem ſignificare quod decorum & pulchrũ. Decora enim eſt corporis proceritas iuuentuti, propter rectitudinem. Quandiu enim iuuenes ſunt hac corporis conſtitutione præditi, tam diu recti incedũt. Senectuti vero inutilis ac indecora, quoniã tum iſta mole grauati ſenes incuruantur ac gibboſi reddũtur, quod breuioribus neutiquã accidere ſolet. Vt rectiſsime dictum ſit ab Hippocrate, proceritatem ſenectæ peiorem eſſe breuitate.

μέγεθος. Liberale.

ANNOT. IN COMM. GAL.

Si igitur magnitudinem corporis.] Magnum enim corpus proprie id eſt, quod auctum eſt non tãtum longitudine, ſed etiam profunditate & latitudine, atq; adeo reſpectu iſtarum dimenſionũ commoderatũ exiſtit, quod non in vna tãtum, ſed in omnibus tribus æqualiter increuerit. Quocirca nihilo deterior eſt in ſenectute magnitudo, q̃ breuitas ipſa.

Magnum corpus.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ τμῆμα τρίτον.

HIPPOCRATIS APHOrismorum Sectio Tertia.

ANNOTAT. IN PRAEFATIONEM GAL.

ἔργον.

Opus.] ἔργον, munus rectius, vt priore sectione etiam annotauimus. Lyci inæqualitaté.] Græce, ἀνωμαλίαν, inconstantiam. Quinti preceptoris.] Quintum autem male interpretatum esse Aphorismorũ hanc de anni temporibus sectionem tertiam, Galenus quoq; in Præfatione libri 1. Epimiôn copiosius demonstrat. Asseruit enim palàm Quintus, ea quæ de anni temporibus ab Hippocrate scripta sunt, nulla habita causæ ratione, sola esse perspecta experientia: quasi vero eorundem omnium non posit reddi exquisite ratio, & ipse Hippocrates non fuerit princeps eius medicinæ quę rationalis vocatur. Ad obseruationem.] Gręce, τήρησιν. Obseruatio autẽ, Galeno in lib. de subfiguratione empirica teste, nihil aliud est Empiricis, nisi tota rei euidentis experientia. Quare obseruationis nomen cum cognitione & memoria confuderunt: quandoquidem proprium rei euidentis intuitum, & cognitionem, & experientiam ex multis intuitionibus comparatã sic vocauerint. Hinc quũ quicquid Empirici obseruãt, aut ab aliis experiẽtia obseruatum memoriæ ꝓditũ est, credãt, factũ, vt τηρητικοὶ, quasi obseruatores dicti sint.

Quintus interpres Aphorismorum Hipp.

Obseruatio.

Obseruatores.

APHORISMVS I.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ ἢ ψύξιος, ἢ θάλψιος, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Mutationes temporum maxime pariunt morbos, & in ipsis temporib. magnæ mutationes aut frigoris, aut æstus, aliaque congruenter rationi eodem modo.

DVo hac in sententia Hipp. docet. primũ quidẽ, ꝙ anni temporũ mutationes pariãt morbos. secũdo, ꝙ mutationes magnæ quæ in ipsis particularibus anni tẽporibus accidũt procreẽt morbos. Per mutationes aũt temporũ, Galeno in Comm. teste, intelligũtur αἱ κατὰ τὴν κρᾶσιν ἀλλοιώσεις, alterationes temperamentorũ. Si enim hæc ipsa tempora suas temperaturas non seruauerint, haud dubie morbos ꝓcreabunt. Non aũt ab re dixit mutationes, neq; enim vnius tẽporis dũtaxat mutatio facile morbũ parit, nisi magna admodũ fuerit. Temporũ itaq; anni omniũ, vel pluriũ mutationes, maxime ꝓcreant morbos. Quippe horũ mutationes aerem etiã quem assiduo inspiramus, atq; adeo corpora quoq; nostra alterãt, humoresq; varios in illis generant, idq; in iis potissimũ corporibus, quæ sunt ad patiendũ apta & idonea. Neq; enim omnes homines in eiusmodi temporũ mutationibus ægrotant, sed aliqui tantũ, quorum nimirũ corpora ad hunc morbũ sunt idonea. Sic certe pestilentia locũ aliquem infestante, non singulos eius loci homines, sed aliquos duntaxat inuadit, quemadmodũ idipsum copiosius Gal. lib. 1. de Diffe. feb. cap. 4. ostẽdit. Atq; hæc quidem pro primæ partis explicatione sufficiãt. Altera huius Aph. pars docet, ꝙ non solũ mutationes diuersorũ anni temporũ sibi succedentium pariũt morbos, sed etiã vniꝰ, modo magnæ fuerint. Hinc ait, magnæ mutationes aut frigoris, aut æstus in ipsis temporib. verbi gratia, hyeme, vel æstate, vel autũno, pariunt morbos. Aliaq; eodẽ modo congruẽter rationi parere solẽt morbos, vt est mutatio humiditatis, vel siccitatis: ventorum copia aut defectus. Quòd verò hęc omnia morbos ꝓcreare queãt, in sequẽtib. Aph. particulatim ostẽdet. Quum enim is Aph. sit generalis admodũ, ideo necesse fuit vt exẽplis aliquot subinde ab Hippocrate illustraretur, in quibus quos quæuis mutatio parere morbos possit, diserte & ordine explicaret.

Mutationes temporum.

Mutationes tẽporum pariũt morbos

Non oẽs homines in mutationib. temporum ægrotant.

Vnius interdũ temporis mutatio morbos parit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Hyeme in ver cõmutata.] Grece est, μεταβάλλοντος, quare cõmodius interp̃s, hyeme in ver mĩgrãte, aut trãseunte, dixisset. Est enim μεταβάλλω interdũ idẽ quod migro, trãseo, vel plane διαδέχομαι, hoc est, succedo, vt hoc in loco. Hinc paulo antè dixit Galen. quibusdã videri, quod μεταβολαὶ idẽ quod διαδοχαὶ denotent. Quare suprà etiam hæc verba,

μεταβάλλω

καθ᾽ ἃς εἰς ἀλλήλας μεταβάλλουσι, rectiꝰ cõuertisset, quibus inuicem succedũt, q̃ cõmutantur. Quod est initium ęstatis.] Gręce, ὅπερ ἐστὶν ἀρχομένου θέρους, quod est incipiente æstate. Nam migrare, vel vt interpres cõuertit, desinere ver in æstatem, nihil aliud est, q̃ incipere æstaté. Nam nonnunquã tẽpora, &c.] Gręce, μεταβαλλουσῶν τῶν ἐνίοτε εἰς ἀλλήλας τῶν ὡρῶν, ὥσπερ ἔνια (συνίστα) νοσήματα, Nam succedẽtibus nonnunquã sibi tẽporibus, sicuti quidã morbi consistunt, &c. Si vero vnius temporis. &c.] Græce, ἡ δὲ μιᾶς ὥρας ἀλλοίωσις μόνης ἐργάζεται μὲν νόσους, Vnius autẽ solius tẽporis alteratio efficit quidem morbos aliquos, &c. Ventorum, aut horũ defectus,]

πνεῦμα. Recte sic Leonicenus conuertit. Græce enim est, ἢ πνευμάτων, ἢ ἀπνοιῶν. πνεῦμα autem Hippocrati idem quod vẽtus significat. Quantũ vero valeant venti in morborũ procreatione, Hippocrates abũde satis in libello de Aere, aquis, & locis exposuit, & paulo pòst in hac sectione monstrabit.

APHORISMVS II.

Τῶν φύσεων αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

Naturarũ hæ quidem æstate, illæ verò hyeme bene aut male afficiuntur.

HOc in Aph. Hipp. docet aliquas esse hominum naturas quæ æstate, aliquas quæ hyeme bene aut male afficiantur. Quod quum experientia sit comprobatũ, hic eius rei rationem tantũ vt perscrutemur necesse est. Naturã

Natura. autem hoc loco nihil aliud significare nisi κρᾶσιν & tẽperaturam, quæ ex quatuor elementis cõstat, Galenus in Comm.

Quæ naturæ æstate bene afficiantur. suis testatur, & Philotheus palàm asserit. Aestate verò bene afficiuntur naturæ frigidæ & humidæ, ꝙ scilicet harum excessus & immoderatio æstatis caliditate & siccitate corrigatur ac temperetur. Contrà male tum afficiũtur calidæ & siccæ naturæ, quoniam propter similem æstatis temperaturam auctæ, in immoderantiam quandã incidunt. Quod quidẽ verum est, vbi æstas suam seruat naturam, hoc est, calida & sic-

Quæ naturæ hyeme bene ca fuerit. Hyeme bene afficiuntur calidæ & siccæ naturæ, quòd per vtranque oppositionem hyemis emendetur excessus, & ad symmetriam fiat reditus. Malè autem affi-

ciuntur frigidæ & humidæ, propterea quod à simili hyemis temperatura earundem excessus augeatur. Quod tũ veritatem obtinebit, vbi suam naturã seruauerit hyems. Cæterum verbũ πεφύκασιν, quod nos affecti sunt, interpretati sumus, etiam idẽ hoc loco quod aptiores sunt, significare potest. vt sit sensus: alias naturas esse aptiores ad hyemem, alias ad ad æstatẽ tolerandas. Duorũ autẽ tantũ temporũ Hippocrates, vere & autumno præteritis, meminit ideo, ꝗ ver ipsum saluberrimum, vt infrà Apho. 9. testatur, & commoderatum sit, atque adeo omni naturæ accommodatũ. Autumnus vero, propter suam inæqualitatẽ, maxime morbis obnoxius, Gal. etiã ipso lib. 1. de Tempe. cap. 4. teste. Quare Musæ sententiã, vtpote erroneam, hoc loco probare non possumus, qui autũni tempus perinde atq; veris placidum esse, nec vllam excellentem qualitatem habere scribit. Quasi vero Hipp. temere infra Apho. 9. dixerit: autumno morbi acutissimi accidunt, atq; maxima ex parte letales: & vt placidus sit, ꝑ ei⁹ inæqualitatem, vt diximus, fieri non potest. Præterea nõ video quomodo nullam excellentẽ qualitatẽ obtineat, cum illum excessu siccum esse constet, quod Galenus etiã loco iam citato confirmat.

afficiũtur. πεφύκασιν Duorũ tantum temporũ cur meminit Hippocr. Musæ erronea sententia.

ANNOTA. IN GAL. COMM.

Secundũ principalissimum, &c.] Græce, κατὰ τὸ κυριώτατόν τι καὶ πρῶτον σημαινόμενον, iuxta maxime proprium & primum, &c. In præcedentibus.] Scilicet sectione secunda Cõment. 14. In libris de Temperaturis.] Primo nimirum, cap. 6. & 8. Secundum qualitatem, &c.] Græce, τέσσαρες μὲν κατὰ μίαν ἐπικρατοῦσαν ποιότητα, quatuor quidẽ secundũ vnam qualitatem excedentẽ. Perfectissime.] Græce, πλειότατα aduerbialiter. nomina enim neutri generis nõ raro apud Græcos pro aduerbiis vsurpantur. Conuertendũ igitur fuit perfectissime, vel, vt Theodorus fecit, in plenum: vt scilicet is sit verborum Galeni sensus, Huiuscemodi naturæ in prædictis tẽporib. optime & pessimè quidẽ afficiũtur, perfectissimè, id est iuxta vtrãq; qualitatẽ, atq; adeo, vt dixit Theodorus, in plenum. Mediocriter autem afficiũtur naturæ, quæ καθ' ὁποιανοῦν, hoc est secundum alterutram qualitatẽ à temporibus vel iuuãtur vel offenduntur. Sic enim Galeni verba interpretanda veniunt, & minime sicut Leonicenus fecit, quouis modo ex temporibus, &c. Musa inepte admodum locum

Interp̃tis lapsus.

Musæ no-

tatur interpretatio. hunc Galeni ita est interpretatus: Perfectissimæ naturæ, id est quæ in sua perfectione sunt, in qua esse possunt. Neq; eñ in Græco est πλειότατῃ, sed πλειότατα. Non posse autẽ legi perfectissimæ, sequẽs dictio, Huiuscemodi, abũdè docet, quæ ad dictionẽ naturæ refertur: vt necessario sit legendũ, Huiuscemodi naturæ perfectissimæ afficiũtur, &c. Quinetiã aduerbiũ μετρίως satis etiã monstrat, πλειότατα esse scribendũ, vt omnia etiã Græca exẽplaria habent. Omnibus itaq; perspicuum est, Musæ explicationẽ absurditate non carere.

APHORISMVS III.

Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι. ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

Morborum alij ad alia tempora magis aut minus procliues sunt. Eodẽ modo & ætates ad tempora, loca, & victus rationes magis aut minus aptæ sunt.

IDem nunc de morbis & ætatib. docet Hippocr. quod pręcedenti Aphorismo de Naturis: nẽpe morbos & ætates magis aut minus esse procliues & habiles ad tẽpora, loca, & victus rationes. Sic enim vt verba hæc Hippocratis, εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι, interpretaremur, nobis cõmodius esse visum est, quũ φύειν Græcis in bonis facilitatẽ & habilitatẽ, in malis procliuitatẽ significet. Morbi itaq; ad alia tẽpora magis, ad alia minus procliues sunt. Ad sibi quidẽ similia magis apti & procliues, ꝙ in iis generẽtur ac cõseruentur, vt biliosi ad æstatẽ, pituitosi ad hyemẽ. Ad contraria verò minus propensi sunt, ꝙ in iis non nisi maximis à causis generentur, & quia in iis tanquã sibi contrariis soluantur ac dissipẽtur. Sic quidem pituitosi morbi ad æstatẽ minus sunt propensi, & biliosi ad hyemem. Pari ratione alij morbi ad alias regiones magis aut minus apti sunt. Ad similes quidẽ apti, ꝙ in iis generentur & cõseruentur: ad cõtrarias minus, quia in illis demoliũtur. Sic sanè calidi morbi ad calidas regiones propensi sunt, ad frigidas minus. Musa censet contrariã etiã interpretationẽ iã dictis posse accõmodari, nẽpe quod morbi frigidi in calida regione bene afficiantur, quia in ea sanentur. Sed

φύειν.

Musæ interpretatio improbatur.

hæc certè interpretatio non tantũ dura est, verũetiã naturæ verbi πεφύκασι,& Galeno aduersatur. Præterea morbi alij ad alias victus rationes magis aut minus sunt apti. Ad similes,ꝙ per eas procreentur ac cõseruentur,apti:ad contrarias vero,quia per has demoliũtur,inepti. Nõ prohibemꝰ autẽ,vt quis πεφύκασι verbũ interpretetur ꝓ afficiũtur.nam tũ verborũ Hippocr.idem sensus erit:vt scilicet morbi alij in aliis tẽporibus,locis,& victus rationibus bene aut malè afficiantur. Quod de morbis dictũ est,hoc etiã de ętatibus verè dici potest.Sũt enim hæ ad tẽpora alia magis aut minꝰ aptę. Ad similia quidẽ tempora ineptæ,cõtrà ad cõtraria aptiores sunt.Nã vt in Comm.etiã suis testatur Gal.calidæ ætates in frigidis tẽporib.melius degũt,magisq; sanæ sunt:in calidioribus autẽ frigidæ.Sic iuuenes rectius in frigidis,senes contrà in calidis tẽporibus valent. Quod de locis etiam verè dixeris. Victus denique rationes similes ætates malè afficiunt, vt calidior iuuenes,frigidior senes. Cõtrariæ vero bene, vt frigidior iuuenes,cõtrà seniores calidior. Idq; verũ erit de ætatibus nõ tẽperatis.nã tẽperatæ,vt Gal. etiã in Comm.testatur,similibus tẽporibus,locis,& victus rationibus bene afficiũtur. Atqui hic nobis quispiã obtrudet puerilẽ ætatẽ,quæ cũ sit per excessum humida,& nequaquã tẽperata,similẽ tamẽ & minimè contrariã victus rationẽ requirit, Hipp.etiam ipso teste,qui in sectione.1.sic scriptũ reliquit. Victus humidus omnib febricitãtibus prodest,maxime vero pueris. Cui ita respondendũ erit,pueris quidẽ conferre victus rationem similẽ,atq; adeò humidam, nõ obstante ꝙ plus humiditatis habeãt,q̃ salubris habitus postulat:quia si eos siccaueris, ne subinde crescãt prohibueris, quũ in alio tẽperamento corpora increscere nequeant. Quod disertè Gal.etiam Comm.7. in librũ Hippocr.de Victu salubri testatur, vbi inter cætera sic scriptum reliquit, τὸ μὲν δὴ σῶμα τῶν παιδίων εἰ καὶ πλεῖον ὡς πρὸς ὑγιεινὴν ἕξιν ἔχοι τὸ ὑγρὸν, ὅμως οὐ χρὴ ξηραίνειν, αὐαυξῆ γὰρ αὐτὰ ποιήσομεν. Prętereà libro primo de Tuenda sanit.ca.6.idem Gal.ita scribit,Puellis humida cõuenit victus ratio,vt qui cæteris ętatibus tẽperamento sint humidiore,& quibus ea ætas non morbus,sed secundũ naturã sit, ideoq; iis maximè est vtile,quod planè simillimũ. Cæterũ florẽti ætati,seu iuuentuti,quoniã plus iusto calidior est, ꝙ siccior,

πεφύκασι.

Aetates.

Obiectio.

1.Aph.16

Respõsio.

Pueris cur similis victus ratio conferat.

contrariis, vt Galenus quoq; loco iã citato docet, victus rationibus vti cõfert: quemadmodũ etiã ei quæ declinans nominatur: & senectus: humectare enim & calefacere senũ corporis solidas partes decet, vt copiosius Gal. lib. 5. de Tuẽda sanit. monstrat. Quid multa? posterioribus tribus ætatibus non conuenit plane similis victus ratio, ne scilicet intẽperies earum, quæ adhuc intra sanitatis limites hæret, per planè similia aucta, in morbosam abeat.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Exordinato quodam interpretãdi, &c.] Græcè, *ἀτακτότερον ἑρμηνεῦσαι μοι δοκεῖ τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὁ ἱπποκράτης*, inordinatius mihi hũc aphorismũ Hippocr. elocutus esse videtur. Vt ad generationẽ.] Hic inserẽda venit dictio Quidẽ, quã interpres statim post vocabulũ Tẽpora posuit. Græca enim ita habent, *νόσοι μὲν οὖν πεφύκασι πρὸς ὥρας, ὡς μὲν γένεσιν αἱ ὅμοιαι*, Morbi igitur ad tẽpora magis procliues sunt, quatenus ad gñationẽ quidẽ attinet, similes. Illius Aphorismi.] Qui est sectionis secũdę Aphor. 34. Nã calidiores.] scilicet morbi & ætates, ad frigidiores, scilicet victus rationes. Græcè enim est, *πρὸς τὰς ψυχροτέρας*, videlicet *διαίτας*. Vel conuertendũ erat ad frigidiora, vt referret quod paulo antè præcessit: nempe victus genera: quemadmodum infrà fecit, ita conuertens: contrarij quidem ad contraria, scilicet victus genera. Quippe in Græcis est, *αἱ μὲν ἐναντίαι πρὸς τὰς ἐναντίας*, nimirum *διαίτας*.

APHORISMVS IIII.

Ἐν τῇσι ὥρῃσιν, ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὅτε μὲν θάλπος, ὅτε δὲ ψῦχος γίνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νουσήματα προσδέχεσθαι χρή.

Per tempora quando eodẽ die modo quidẽ æstus, modo frigus fit, autũnales morbos expectare oportet.

HAec sentẽtia ad eã artis partem quæ prædicit futura, pertinet. Quippe autũnales morbos futuros esse docet, quando in tẽporibus anni eodẽ die modo calor, modo frigus fuerit. Accidit nãque interdũ, vt in aurora & sole oriente frigus infestet, mox meridie æstus, vesperi rursus

algor. Qđ vbi contigerit, autumnales morbos expectabis. Sũt autem autũnales morbi, qui inæquales sunt & inconstantes, maliq; iudicij. Nã vt infrà ait Hipp. incõstantibus temporibus inconstantes & mali iudicij morbi fiunt. Autũnum autẽ esse inæqualẽ in altera oppositione, in explicatione Aphorismi secũdi huius sectionis est dictũ, & idipsum lib. 1. de Tẽper. cap. 4. disertè Gal. testatur. Quũ itaq; calor dilatet ac laxet corporis nostri meatus, frigus subinde cõstringat, calor iterũ dilatet, necesse ob crebras istas mutationes varie corp⁹ ipsũ affici, & fieri morbos etiã inæquales & incõstantis iudicij, si in aliquo anni tẽpore crebro eodẽ die nũc æstus nũc frigus fuerit, vt paulo pòst in enarratiõe Apho. 8. lati⁹ dicem⁹. Autũnales morbi. Aphor. 8. Autũnus inæqualis.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Cum ratione fit hoc.] Græcè, εἰκότως, meritò hoc fit. Neque enim appellationes.] Hanc sententiam ad verbum repetit Gal. li. 2. de Crisib. cap. 4. Vbi etiã præsentẽ Hipp. Aphorismũ citat. Ad eũ itaque locũ lectorem ablegamus.

APHORISMVS V.

Νότοι βαρύκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσιν πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

Austri auditũ hebetant, caliginem obducunt, capitis grauitatem efficiunt, pigros reddunt, & languidos. Vbi ita præualuerit tempestas, huiuscemodi in morbis patiuntur. Sin aquilonia fuerit constitutio, tusses, faucium asperitates, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, laterũ & pectoris dolores fiunt. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.

QVod suprà generatim dixit, ventorum mutationes magnũ habere momentũ in procreandis morbis, aliisque

corporis malis, idipsum nūc speciatim austri & aquilonis exē plo docet atque cōfirmat. Auster autē ventus Latinis nulla alia de causa sic nominatus videtur, q̃ ab hauriendis aquis. est enim humidus admodū. Hinc est quod Græci etiā illū ab humiditate, quæ ipsis νοτὶς dicitur, νότον appellauerint. Quum itaq; auster sit natura calidus & humidus, ac magna ex parte pluuias & tēpestates adferat, nihil mirū quod auditū hebetet, vt qui sua humiditate τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα ἀποσβέννυσι, quemadmodū Philotheus ait, hoc est, sensuum instrumēta impleat & obtundat. Fieri quoq; haud potest vt per aërē, qui auditus mediū est, soni rectè percipiantur, nisi purus ac minimè caliginosus fuerit. Quod de auditu dixit Hippocr. id quoque de reliquis sensibus intelligendū venit. Vt enim humiditas eos hebetat & obtūdit, sic cōtrà siccitas robustiores reddit. Hinc est ꝙ Gal. ca. 16. artis medicę, sensuū acrimoniā & perspicuitatē siccioris cerebri esse indiciū scribat. Cęterū vox ἀχλυώδεις bifariā interpretari potest: Primū, vt ad austros ipsos referamus, qui caliginem aëris efficiunt. Nemo enim est qui nesciat, iis flātib. aërē fieri turbulentū, crassum, caliginosum, & tenebrosum. Secundo, vt ad oculos ipsos potius referamus hanc vocē, qui flantibus austris caliginosi redduntur, minusq; acutè vidēt. Vt enim reliqua omnia sensuū instrumēta, vt paulo antè est à nobis cōmemoratum, nō satis probè suo funguntur munere: sic etiā oculi ipsi ab austro caliginē quandā contrahūt. Atq; hæc interpretatio priori melior existit, quod in primis testatur Gal. li. 1. Epid. Comm. 8. « vbi sic scriptū reliquit, Vt hæc caput aggrauāt, pigros & lan» guidos reddunt, ad ea quæ ab austro efficiuntur in corpori» bus nostris planè referuntur: ita etiā cēsendum est, caligino» sum esse dictū, vt scilicet indicet ea quæ ab illo in nobis coaceruetur, nō aëris caliginē. Capitis etiā grauitatē austri efficere solent, propterea ꝙ hoc ipsum nimia humiditate compleāt. Pigros reddūt, quod cerebrū humectēt, eoq; humectato nerui quoq; multa humiditate explētur, vt necesse sit subinde in omnib. motibus volūtariis pigritiā sequi, quēadmodū in Comm. fusius Gal. docet. Lāguidos reddūt: sic em̄ vocē διαλυτικοὶ interpretari, Celsum secuti, maluimus, q̃ dissoluentes. Is enim lib. 6. ca. 1. ita hanc Hippocr. sententiā reddidit, Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mo-

νότος. Auster. Auditū hebetat. Caliginē obducit. ἀχλυώδεις Capitis grauitatē efficit. Pigros facit. Lāguidos reddit. διαλυτικοὶ

uet,totũ corpus efficit hebes,humidũ,languidũ. Languidos " autem ideo reddunt,quod corporis partes omnes,neruos potissimum,relaxent. Non autem temere posthæc subiecit Hippocrates,quando tẽpestas ita præualuerit,huiuscemodi scilicet symptomata patiũtur. Nã per hoc verbũ δυνασεύῃ,manifeste significat se loqui de austris longo tempore perdurantibus. Cuius rei testis est Gal.lib.1.Epid.tempestate 1.Cõm.1. qui scribit Hippocratẽ per id verbũ disertè innuere, se loqui de vehementib.austris,& longo tẽpore pdurãtibus. Nisi enim vehemẽtes essent,& longo tẽpore durarẽt,cæteris vẽtis pualere ac dominari haud possent. Quare nihil impedit,quin interim ali⁹ etiã vẽt⁹ spiret,modo auster vẽtis omnib⁹ aliis crebrius flet,vehemẽtiorq́; fit,atq; adeò præualeat. Sunt tamen quædam exemplaria quæ non οὕτως,sed οὗτος habent. Et tum is sensus erit: Si iste, videlicet auster præualuerit,&c. Atque hec de austrina constitutione dixisse satis sit. Altera hui⁹ sententiæ pars aquiloniam nobis proponit constitutionẽ.inquit enim Hipp. Sin aquilonia fuerit cõstitutio, tempestasue. βόρειον enim refert τὸ κατάστημα,hoc est si aquilo ventus,qui natura frigidus & siccus est,cæteris vehementior & crebrior vẽtis fuerit,primũ tusses fiunt,quod scilicet tũ frigidus inspiretur aer,quia asperã arteriã aliaq́; instrumẽta inspirationi seruientia,Gal.lib.2.de Sympt. causis cap.6.teste,lædit. Porro hoc loco Musa non recte interpretatur Hipp.eo ꝙ illum asserat loqui nõ de tussi quæ ex intemperie fit frigida,sed potius de ea quæ fit propter destillantes è capite in thoracẽ hu mores. Nã constat illa non fieri, nisi austrina cõstitutio præcesserit. Hip.aũt hoc in apho.simpliciter & absolutè quid aquilonia cõstitutio malorũ pariat,docet,nõ respiciẽs ad eas quæ precedũt aut sequũtur aeris constitutiones, vt in sequentib.aliquot apho.nẽpe 11.12.13.& 14.faciet. Accedit quod in tussi,quæ nascitur ex intẽperie frigida,Galeno loco paulo antè citato teste,nihil expuatur: in ea vero quę ex cõpressione fit humiditatũ,quæ in capite sunt,plurimũ. Quare cum simpliciter quid malorũ pariat aquilo,hoc loco Hipp. exponat, de tussi quę ex frigida intẽperie fit,loqui tãtũ putem⁹, vt in qua etiã nihil prors⁹ expuat. Fauciũ aũt asperitates aquilo facit nõ alia de causa,nisi quod aer inspiratus faucib⁹,vtpote loco qui præiacet gulæ & gutturi, primum occurrens eas

Si præualuerint. δυναστεύσαν.

Aquilo parit tusses.

Musæ interpretatio improbatur.

Faucium asperitates.

Fauces quid.

τραχύνειν inæqualiter deſiccat, atq; adeò exaſperat. Neque enim τραχύνειν Gal. lib. 4. Simpl. ca. 6. aliter interpretatur, q̃ ἀνωμάλως ξηραίνειν. Proinde queadmodum ab acerbo ſapore, qui frigidus & ſiccus eſt, lingua cõtrahitur, ſiccatur, & exaſperatur: ita etiã ab aquilone, cui idẽ eſt, vt diximus, temperamentũ, fauces. Notandũ autẽ, Hippocratẽ ſimpliciter dicere φάρυγγες, quare aliquid ſubaudiendũ erit, nempe, vt Gal. etiã in Comm. teſtatur, πάσχουσι, hoc eſt patiũtur. Quod etiã è Celſo ſatis liquet, qui lib. 2. cap. 1. locũ hunc Hippocratis ita cõuertit: Ex tẽpeſtatibus aquilo tuſſim mouet, fauces exaſperat. Cæterũ φάρυγγες hic ſignificare fauces, Gal. abũde in Cõment. docet, qui hac voce in fœminino vſus genere dixit, τὴν τραχύτητα τῆς φάρυγγος. & iterũ, αἱ φάρυγγες. In fœminino aũt gñe vſurpatã hãc vocẽ ſignificare fauces, alibi demõſtrauim⁹.

Muſæ erratum. Mirũ itaq; cur Muſa cõtra Gal. & Celſi ſententiã fauces hic guttur potius, q̃ fauces ſignificare temerè contenderit.

Aluus dura. Cur verò aquilo aluũ durã, hoc eſt dura excernentẽ, efficiat, Gal. in Comment. ſuis expoſuit. Gelſus maluit conuertere, ventrẽ aſtringit: nec ineptè, quandoquidẽ qui dura excernunt, magna etiã ex parte, ventre ſunt adſtricto.

Vrinę difficultas. Quare vrinæ difficultatẽ pariat aquilonia conſtitutio, Gal. in Comm. docet.

Horrores. φρικώδεις. Aquilonẽ autẽ horrorẽ excitare, ſic enim φρικώδεις conuertit Celſus, cũ ſit admodũ frigidus, nõ eſt mirũ. φρικώδεις itaque refert τὸ κατάστημα βόρειον, hoc eſt horrida exiſtit aquilonia conſtitutio. Quid autẽ ſit horror, copioſè monſtrat li. 10. Therap. method. cap. 4. Et lib. 2. de Sympt. cap. 7. Gal.

Laterũ & thoracis dolores. Laterum & thoracis dolores quare fiant aquilone flante, in Comm. quoque ſuis Gal. indicauit, vt nõ ſit opus nos referre.

Thorax. Pars autẽ quæ à Græcis στῆθος, à Latinis verò pectus dicitur, pro toto, Gal. etiã teſte, thorace hoc loco vſurpatur: qui in ſe complectitur, quicquid vtrinq; à coſtis circunſcribitur. Quando itaq; aquilonia tẽpeſtas præualuerit, hoc eſt aquilo vehementior & crebrior cæteris vẽtis fuerit, talia in morbis, non quidẽ fientibus, vt cenſet Muſa, ſymptomata, ſed iam

Muſa notatur. factis expectare oportet. Fientes enim morbos non ſequuntur ſymptomata, quod nõ ſint affectus, id eſt ex nũero eorũ

Affectus. quæ per ſe manent & conſiſtũt, neq; lędãt actiones. Si actiones nõ lædũt, igitur nec eos cõſequuntur ſymptomata, quæ

ſunt functionum noxæ, vt alibi copioſius demonſtrauimus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cauſam autē adſcribens ob quā, &c.] Muſa in hoc explicādo loco ſe mirificè torquet, nec tamē verborū Gal. ſenſum ſatis aſſequitur. Quare vt hunc planius enarrem⁹, primū ſciēdū, Græcè ſic legi, τὴν δὲ αἰτίαν προσγράψας, cauſam aūt hæc adſcribēs, hoc eſt iis verbis, quādo iſte præualuerit, &c. Quibus vtiq; verbis Gal. innuere vult, Hippocratē per hęc verba reddidiſſe cauſam eius quod fit, hoc eſt cur auditus hebetetur, caliginoſi oculi fiāt: horū enim omniū nulla alia eſt cauſa, niſi quia auſtrina cōſtitutio præualuit. Quocirca non eſt quod Gal. velit Hippocratē, vt Muſa putat, cauſam adſcripſiſſe, propter quā vbi auſter præualuerit, talia in morbis ſymptomata patiantur: ſed potius ei⁹ qđ fit, hoc eſt cur audit⁹ hebetetur, &c. Vult itaq; Gal. Hippocratē primū declaraſſe ac manifeſtaſſe id quod fit, ꝙ ſcilicet auditus hebetetur, oculi caliginoſi fiant, caput grauetur, &c. Dein eius rei cauſam, quod nimirū auſter cæteris ventis præualeat. Proinde ſic rectius, mea quidē ſententia, Galeni verba legerentur, τὴν δ' αἰτίαν ταῦτα προσγράψας, cauſam autē ſignificauit hęc adſcribens, vel ita, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ προσέγραψε, cauſam vero ei⁹ quod fit adſcripſit: iis ſcilicet verbis, vbi hæc tēpeſtas præualuerit, &c. vt αὐτοῦ referat τοῦ γινομένου, & προσέγραψε prçcedēti verbo ἐδήλωσε reſpōdeat. Nūc itaq; palā fit hæc verba, Ob quā, in cōtextu poſita, eſſe prorſus expungēda. Diſſolutū,] Grçcè, διαλελυμένον, languidū, vt in explicatione huius ſententiæ diximus. Inquit inferius.] Aphoriſ. videlicet 17. huius ſectionis. Paulo poſt.] Aphoriſmo nimirum. 22.

Muſa Galeni locū non ſatis intellexit.

Eſt enim exāguis.] Adiiciendū, & frigida. Græce enim ſic legitur, ἄναιμος τε γάρ ἐστι καὶ ψυχρά. Cōſentaneæ videlicet aëris, &c.] Grçcè, ὡς διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀκολουθοῦ κρᾶσιν, ꝙ propter ambiētis eueniat temperaturā, frigidā nimirum, quæ horrore vt concutiantur homines efficit.

APHORISMVS VI.

ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή.

Quando æſtas fit ſimilis veri, ſudores in febribus

copiosos expectare oportet.

QVum Hippocrates, quid malorũ auster & aquilo vẽti prẹualẽtes pariant, prẹcedẽti exposuerit Aphorismo, nũc quid temporũ anni mutationes cõsequatur, docet. Atq; pertinet hæc Hippocr. sententia ad præsagiendi artẽ, vt omnes fere huius sectionis aliæ: quippe qua ratione febres in ea æstate quæ veri similis est, finiantur, indicat. Fit autẽ æstas veri similis, Gal. in Comm. teste, quũ σύμμετρον τῇ κράσει, tẽperatura, commoderata fuerit. Est enim ver si per se æstimetũ, tẽperatum, vt idẽ Galenus noster li. 1. de Tẽper. ca. 4. copiose & diserte mõstrat. Quod etiã nos multis ca. 9. nostri Cõpendij demõstrauim⁹. Nõ est autem mirum, ꝙ multi ac copiosi sudores in febribus fiant, vbi æstas fit veri similis, hoc est tẽperata fuerit. Nã tũc moderato suo calore, perinde atq; in vere accidere solet, Gal. infra Comm. 20. teste, humiditates corporis ad cutẽ trahit, non autẽ per modum vaporis discutit: quare merito vniuersa humiditas in febriũ iudiciis excreta, sudores efficit. Non autẽ in febriũ tantũ iudicationibus, verũ etiã aliorũ morborum qui sudore finiuntur, Gal. in Comm. quoque teste, qui ait, ἐν ταῖς τῶν νόσων κρίσεσι, sudores affatim excretos expectare in ẹstate oportet. Febrium vero tantum meminit Hippocr. ꝙ scilicet sudores, vt testatur Gal. lib. 3. de Crisib. cap. 3. omnibus febribus, præcipue autẽ ardentibus proprij sint.

Aestasque veri similis.

Ver temperatum.

In æstate temperata cur multi sudores in febribus.

Cur febrium tãtum meminit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Quod aliqua humiditas.] Addendũ est, superuacua. Græce enim est, οὔτ' ἄνευ τοῦ περιέχεσθαι τινὰ ὑγρότητα περιττὴν ἐν τῷ σώματι, neq; absque hoc ꝙ aliqua superuacua humiditas in corpore cõtineatur. Et sanè necessariò additur, superuacua: ꝙ nullo nõ tẽpore humiditates bonẹ, atq; ad corporis alimoniã necessariẹ in corpore contineantur. Horũ vero alterũ.] scilicet calor ambientis, est in æstate: alterũ verò, humiditas nimirũ superuacua in corpore, hyeme, autũno verò neutrũ, quia non calor ambientis in eo esse potest, quum in calore & frigore sit inæqualis: neque humiditas, quia per excessum siccus est. Vere autẽ vtrũque.] Ex hoc loco imperiti quidã colligũt, ver esse calidũ & humidum, atq; adeò sibi pugnare ac cõtradicere Galenum asseruñt, vt qui paulo ante ver esse temperatũ dixerit, nunc vero calidũ & humidũ, eo ꝙ dicat

Obiectio.

vtrunque, calidũ videlicet & humidũ, esse in vere. Quod si igitur, inquiunt, calidũ & humidũ est ver, vt sit tẽperatũ fieri non potest. Quippe, vt metipse Gal. lib. 1. de Temper. ca. 4. testatur, omnium aëris temperamentorũ pessimũ existit, id quod calidũ & humidũ est. Atqui si recte Galeni verba expẽdere voluissent, longè aliud q̃ ipsi finxerunt hũc ipsum sensisse, haud dubie animaduertissent. Neq; enim ꝙ illi putant, hoc loco Gal. asserit, ver esse calidũ & humidũ: sed inquit, ἄμφω δ' ἐν τῷ ἦρι, ambo aũt in vere sunt. Refert aũt hęc dictio Ambo, ea de quibus anteà sermonẽ habuit. Non sunt autẽ alia nisi calor ambientis, & redundans, seu perspicua in corpore humiditas. Ambo igitur, calor scilicet aëris, & redũdantes humores corporis, in vere sunt. Calorẽ vero aëris esse in vere, palã testatur Gal. q Comm. 20. hui⁹ sect. ita scriptũ reliqt: κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἡ ἐκ τοῦ περιέχοντος θερμασία χέουσα τοὺς χυμοὺς ἐξάγει πρὸς τὸ δέρμα, verno tẽpore ambientis calor fundens humores, ad cutem educit. Porro humiditatẽ superuacuam veris tẽpore in corpore esse propter hyemẽ antecedẽtem, quæ eandẽ coaceruauit, nõ mirũ est: quippe cõstat hyemem esse humidã. Verum aduersus ea quæ nunc diximus, ita subinde instabunt: Galenus palã asserit, vt tu quoque fateris, ambientẽ verno tẽpore esse calidũ: calidũ vero excessum, Galeno lib. 1 de Temper. cap. 4. autore, significat: igitur effugere non poteris, quin ver haud esse temperatum, concedas. Quibus vicissim sic respondemus, Quũ calidum sit vox ὁμώνυμος, multaq; significet, cauendũ vnicè erit, ne nobis homonymia imponat. Quod faciemus, si diligenter de eius significationibus, quæ quidẽ vt iã dictum est, varię sunt, distinxerimus. Nã calidum, Gal. lib. 3. de Symplic. medic. facult. cap. 11. autore, id subinde appellamus, quod est mediocriter temperatũ: sicut balneũ quod est eiusmodi, ac potionẽ. Sic etiã vocamus id quod à tẽperato non multũ deficit. Adhæc quoque, quicquid calidius est, ita nominamus. Quum itaque calidũ ver à Galeno appellatur, calidũ in prima eius significatione vsurpatur, idemq; quod tẽperatum significat. Aut si ad finẽ veris respexeris, qui parum ad caliditatẽ declinat, nihil prohibet quin in altera significatione calidũ vsurpasse dicas. Nam ita nihilominus ver temperatum erit, quãdoquidem declinatio hæc excessus nomine non censeatur,

Obiectionis dissolutio.

Ver nõ est calidũ & humidũ.

Alia obiectio.

Respõsio.

Calidi variæ acceptiones.

Ver quõ calidum à Gal. dicatr.

quum εὐκρασίας & mediocritatis latitudinẽ nondũ excedat, vt copiose lib.1.de Tuenda ſanit.cap.4. oſtendit. Tamen quum ita loquimur, exquiſita nominũ appellatione non vtimur. Si enim exquiſitè loqueremur, quẽadmodum etiã Gal. lib.3.Simpl.cap.11.teſtatur, quod ſymmetrum eſt, non calidum, ſed temperatũ nũcuparemus. Quod vero ab illius recederet modo, ſi ad calidius quidẽ immoderatione ſua accederet, tũ plus, tũ minus calidũ. Sed vt tandẽ rẽ in pauca contrahamus, quũ ver ſit tẽperatum, vbi per ſe, ſicut debet, æſtimetur, atque adeò in hoc ipſo ſit aëris calor moderatus, fit vt nunc ſimpliciter temperatũ, nunc etiam calidum dicatur, perinde atq; balneũ aquæ dulcis. Tota igitur ſimul humiditas, &c.] Græce, ἀθρόως ὁμοῦ ἐν τοῖς τῶν νούσων κρίσεσι τὸ ὑγρὸν ἅπαν ἐκκρινόμενον. Vniuerſa igitur humiditas in morborum iudiciis confertim expulſa, &c.

Symmetrũ eſt tẽperatum.

APHORISMVS VII.

Ἐν τοῖσιν αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, ἢν δὲ μὴ τὸ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἐὸν, οἵην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

Per ſiccitates febres acutæ fiunt. Et ſi quidem annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecit conſtitutionem, morbos quoque tales, magna ex parte, expectare oportet.

AD prædicendi artem hęc ſentẽtia pertinet, in qua Hippocrates docet, ꝙ tales magna ex parte morbi generẽtur, qualis tẽporis aut totius anni fuerit cõſtitutio. Inquit enim, in ſiccitatibus, vt cõuertit Celſus lib. 2. cap.1.vel, vt nos interpretati ſumus, per ſiccitates, quos αὐχμοὺς vocauit Hipp. fiunt febres acutæ. Per ſiccitates vero intelligere oportet tẽpora plus iuſto ſicciora, qđ ex Philotheo ipſo ſatis liquet, qui hoc ipſum αὐχμὸν ſignificare, in hunc modũ ſcribens, tradit: αὐχμὸν καλεῖ ἱπποκράτης τὴν ξηρότητα, τὴν πόῤῥω τοῦ μετρίου. Quod Gal. etiã cõfirmat, qui lib.1.Epid.conſtit.1. Comm.4.ſic ſcriptũ reliquit: τὴν ξηροτέραν τοῦ προσήκοντος

Siccitates. αὐχμός.

κατάστασιν, αὐχμὸν ὠνόμασε μὲν οὐ πάνυ συνήθως. εἰώθαμεν γὰρ οὐ τὴν ἁπλῶς ξηροτέραν, ἀλλὰ τὴν ἄκρως ξηρὰν ὀνομάζειν οὕτως. His enim verbis disertè significat, Hippocratem præter aliorũ morẽ, constitutionẽ plus iusto ficciorẽ nominasse αὐχμὸν, cũ cæteri sic appellare consueuerint eã quę summè sicca est, non quæ simpliciter ficcior. Per acutas autẽ febres, quæ cito desinunt, & grauia habent symptomata, accipiẽdę. Hæ vero in ficcioribus tẽporibus ideo fiunt, quia ficcitas humores efficit biliosos, qui subinde febres pariũt acutas. Atq; hæc pro intelligenda prima huius Aphorismi parte sufficere censemus. Ad alterã itaq; accedamus, in qua ait: Quod si vero vniuersus annus magna ex parte talis, hoc est ficcus fuerit, qualẽ fecit constitutionẽ, tales etiã magna ex parte morbos expectare oportet. Quibus verbis innuit Hippocr. anni constitutionib. respõdere morbos, vt si anni constitutio ficca fuerit, ficcos ac biliosos, atq; adeò acutos morbos fieri necesse sit. Contrà si humida sit anni constitutio, humidos etiã pituitosos & lõgos morbos pariet. Nõ aũt temerè dictũ est ab Hipp. si annus magna ex parte talis fuerit: quia vix fieri potest vt vniuersus annus ficcus sit, ita vt nõ aliquãdo etiã pluuiæ interueniãt. sufficit itaq;, vt magna ex parte talis sit: hoc est, vt ficcitas humiditati pręualeat. Ita nõ ab re etiam dixit, tales magna ex parte morbos expectare oportet. Solẽt enim & alia morborũ genera præter hæc quæ cõstitutioni pręualẽti cõueniunt, ingruere: at rarius. Quare magna ex parte morbi qui accidũt, cõstitutioni anni respondẽt. Repetit hæc altera aphorismi pars in libro Hipp. de Humorib. iis verbis, ἢν μὲν τὸ πλέον τὸ ἔτος τοιοῦτο ἔῃ, οἵην τὴν κατάστασιν ἐποίησε, τὸ πλεῖον, καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα.

Acutæ febres.

Magna ex parte.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulo pòst.] Nẽpe Aphoris. 15. huius sectionis. Constitutionum anni.] Adiiciendum, quod in totum dixerim. Grę cè enim est, τὸ δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον, οἱ μὲν αὐχμοὶ, &c. His adiungens.] Scilicet. 16. Aphorismum huius sectionis tertiæ. Cætera sunt clara.

APHORISMVS VIII.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσιν, ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες δὲ εὐκρινέες αἱ νοῦσοι γίνον-

τι. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

In moderatis temporibus, quum tempestiua fiũt tẽpestiuè, morbi stabiles & boni iudicij accidunt. In immoderatis autem, instabiles, & mali iudicij.

καθεστῶτες καιροί.

DOcet hoc in loco Hippocr. quibus anni tẽporib. morbi stabiles & boni iudicij fiant, & quibus itẽ instabiles & mali iudicij. In moderatis enim tẽporibus, quos ipse καθεστῶτας vocat, si quæuis tẽpestiuè & conuenienti tempore fiant, stabiles & synceri morbi oriuntur. Καθεστῶτας verò καιροὺς, Gal. in Comm. teste, Hippocr. appellat tẽpora, quæ ordine quodã suã seruant temperaturã. Seruant autẽ suã temperaturã, quũ in qualitatibus suis non admodũ excedũt, veluti vbi autũnus non fuerit valde siccus, sed, vt Hipocr. ait, aquæ etiã descendunt: hyems non admodũ frigida, neq; valde sicca, sed mediocritatẽ seruet. Quare hęc tẽpora cõmodissimè moderata dicuntur, vt merito antiqui interpretis conuersio, qui reddidit, in moderatis tẽporibus, reliquis sit præferenda. Est enim Græcis καθίστημι interdũ, idẽ quod moderor. Hæc etiam interpretatio aptissimè cum iis quæ Gal. in suis Comm. ex libello Hippocr. de Aëre aquis & locis affert, quadrare videtur. Cæterũ ὡραῖα hoc loco Hippocrates vocat tẽpestiua, id est, quæ opportune & suo tempore fiunt. vt sit sensus: Si in moderatis tẽporibus omnia, siderũ scilicet ortus & occasus, pluuia, serenitas, & venti, opportunè ac suo tẽpore fiant, morbi εὐσταθέες, hoc est stabiles, quieti, constantésue & εὐκρινέες, id est faciles & synceri futuri sunt. Quasi diceret, morbi qui in iis tẽporibus accidunt, non erunt inæquales & varij, vt sunt autũnales, sed constãtes, synceri & puri. Non ineptè etiã quis interpretabitur εὐκρινέες, boni iudicij. nã vt Phauorinus testatur, εὐκρινὴς Græcis συνήθως μὲν ὁ ἐξ ἀῤῥωστίας ὑγιαίνας, consueto more dicitur qui à morbo leuatus est. Eiusque rei rationẽ subiungit, inquiens, λέγεται δὲ διὰ τὸ εὖ κεκρίσθαι, sic autẽ dicitur propterea quod sit bene iudicatus. Nemo enim à morbo liberatur, nisi bona iudicatio præcesserit. Significat vero εὐκρινὴς, eodem autore, etiã τὸ εὐ-

Quãdo tẽpora seruant suam naturam.

Moderata tempora.

καθίστημι.

ὡραῖα.

εὐσταθέες.
εὐκρινέες.

εὐκρινής.

χρὲς ἢ καθαρὸν καὶ σαφὲς, id est facile, syncerũ & manifestum. Ita vt Musa hoc loco non recte cōtēdat εὐκρινέσατον (sic enim aliqui codices Hipp. habent, pro εὐκρινέες) haud significare facillimum. Quanquam vero parum referre videtur εὐκρινέας synceros, faciles, aut boni iudicij interpretemur: sunt enim synceri omnes morbi, etiam boni iudicij, tamen mea sententia, rectiꝰ hic legeretur εὔκριτοι, id est boni iudicii. quod aliis etiam in locis Hipp. huic dictioni δύσκριτον, cuius in hoc quoq; Aphorismo mentio fit, εὔκριτον opponit, vt in 1. sectiōe Aphoris. 12. vbi inquit, καὶ εὐκριτα καὶ δύσκριτα. Non est autē mirũ, in temporibus moderatis, cōstātes & boni iudicii morbos fieri: quippe tũ natura & facultas robustę sunt, facileque morbi stabilis causas demoliũtur. Porro in temporibus immoderatis, sic enim vox ἀκαταστάτοισι interpr̄tari debet, quod ἀκαταστασία Græcis sit seditio, in qua quidē nihil moderatum existit: sed omnia turbata, morbi instabiles, inquieti, turbarũq; pleni, & δύσκριτοι, hoc est mali iudicij: sic enim Gal. interpretatur dicens δυσκρίτους τουτέστι κακοκρίτους. Musa tamē cōtra Galeni mentē δύσκριτοι difficiles interpretatur, nō animaduertens δὺς plane opponi τῷ εὖ, & morbos dici δυσκρίτους, quod cũ periculosis & grauib. symptomatis iudicentur, vt latius in Comm. suis, & infra sect. 4. Com. 29. docet Gal. Quinetiam Phauorinus disertè δὺς significare idē quod κακῶς scribit. Cum itaq; ἀκατάστατοι καιροὶ sint tēpora immoderata, suasq; temperaturas non seruātia, atq; adeo talia in quibus nihil ordine & opportune fit, nihil mirũ morbos etiā in iis accidētes, esse instabiles & mali iudicii. Repetitur hic Aphorismus ad verbũ ferè lib. 2. Epid. sect. 1. ab Hipp. qui ait, ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσι ἢν ὡρικῶς τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες καὶ εὐκρινέστατοι αἱ νοῦσοι. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι. Sic enim legendus hic Hippocr. locus erit, qui in omnibus Gręcis exemplaribus, & eo potissimum quod ex Frobeniana officina prodijt, mire deprauatus est.

Musa. | ἀκαταστασία. | δύσκριτοι Musa. | ἀκατάστατοι καιροὶ. | Exēplar Hip. Frobenianum mire deprauatum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In libro de aqua, aere &c.] Hic locus qui imprӕsentiarũ à Gal. citatur, nusquā in Græco Hippocratis codice excuso reperitur, ita vt facile quispiā hic Gal. nostrũ de memoriæ lapsu insimulare posset, nisi constaret eum libellum græcũ qui hodie sub titulo de aere aquis & locis circũfertur in multis locis

Lib. græcꝰ Hipp-

de aere aquis & locis nō est integer.

esse mutilum & decurtatum, quod tamen à paucis, quod sciã, adhuc est animaduersum. Esse autē hunc locũ, cuius hic meminit Gal. in libello Hippocratis perscriptum, ex Latina antiqui interpretis conuersione abundè liquet, qui eũ quidem
„ iis reddidit verbis: Si enim ortus & occasus stellarũ prout de
„ bet fuerit, & in antumno aquæ multæ, in hyeme vero paucę, neq; serena neq; frigida plus opportuno: vere quoq; et ęstate aquarũ contemperantia, annum sanum atq; saluberrimũ necesse est esse. Quæ sane interpretis verba ꝑ omnia respōdent verbis Hippocr. à Galeno in Comment. productis. Quapropter, vt libellum græcum Hip. in omnibus excusis codicibus, quãdoquidē in nullo eorũ reperiatˉ, esse decurtatũ fateamur oportet. Quæ autē in hoc libello desiderãtur, ea perperã ab imperito quodam librario adiecta sunt libro alteri Hippocr. quē ille de vulnerib. capitis inscripsit, in quo hic apho. adverbũ ita habetur, περὶ δ᾽ ἐτέων ὧδε ἄν τις ἐνθυμεόμενος διαγινώσκῃ, ὁκοῖόν τι μέλλοι ἔσεσθαι τὸ ἔτος εἴτε νοσερὸν, εἴτε ὑγιεινόν. ἢν μὲν γὰρ κατὰ λόγον γένηται τὰ σημεῖα ταῦτα ἐπὶ τοῖς ἄστροισι δύνουσί τε καὶ ἐπιτέλλουσιν, ἔν τε τῷ μετοπώρῳ. ἢν ὕδατα γένηται, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, καὶ μή τε λίην εὔδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει, ἔν τε τῷ ἦρι ὕδατα γένηται ὡραῖα, καὶ ἐν τῷ θέρει οὕτω τὸ ἔθος ὑγιεινότατον εἰκὸς εἶν. De temporibus vero anni, vtiq; quis mentem adhibens, sanusne an morbosus futurᵘˢ sit, ita dignoscat. Quippe si rite & conuenienter signa hæc per ortus & occasus siderum fiant, siq; in autumno pluat, & hyēs mediocris fuerit, neq; admodũ sicca, neq; frigida præter modum, si denique vere & æstate pluat tempestiuè, sic annum par est sanissimum fore. Vbi animaduertendũ erit, nos εὔδιος contra omnium fere interpretũ sentētiã, qui serena interpretati sunt, conuertisse sicca: quod scilicet hoc loco serenã hyemē significare nō possit. Experiētia enim ipsa vnà cũ ratione docet, serenos hyemis dies turbidis esse multo frigidiores. Quaꝓpter cũ idē sit dicere hyemē non esse valde serenã, & nō impense frigere. ideo si εὔδιος dictionē serenã interpretemur, frustra ab Hipp. adiectum erit, neq; frigidã præter modum. Neq; etiam εὔδιος tepidam significat hoc loco, vt Theodorᵘˢ est interpretatᵘˢ, hyemē: quod apud nullum probatum, quod sciã, autorē nullũ extet testimoniũ, εὔδιον tepidũ significare. Accedit, quod si εὔδιος tepida interpretabimur, frustra

εὔδιος quid significet. Hippocra. difficilis locᵘˢ explicatur.

εὔδιος non significat tepidum.

Hippocratem ſubieciſſe, neq; frigore id quod opportunum eſt excedens,fateamur neceſſe eſt. Nam ſi frigore quod opportunũ erit,haud exceſſerit,hoc eſt,ſi ſuã ac naturalem frigiditatem hyems retinuerit,non poterit eſſe mediocriter tepida. Aut contrà,vbi mediocriter tepida fuerit, frigida eſſe haud poteſt,quod tamẽ eius naturę maxime aduerſatur. Proinde εὔδιος hic potius,vt nos interp̃tati ſumus,ſicca denotat: quandoquidem Hippocrates nihil aliud velit,q̃ quòd hyems debeat eſſe mediocriter humida & frigida.ideoq; ait neque valde ſicca : quod ipſum naturæ eius,quæ humida eſt,repugnet:neq; frigore,id quod opportunũ eſt excedẽs,id eſt, retinere debet ſuã frigiditatẽ,eãq; non excedere. Præterea εὔδιος ſignificare ſicca,ex iis quæ præcedũt & ſequuntur, etiã colligi poteſt. Quippe vult Hippoc. nulla ꝓrſus anni tempora,atq; adeo ne æſtatẽ quidẽ ipſam,& autumnũ,pluuiis carere,tantũ abeſt,vt hyemẽ mediocrem,naturamq; ſuam ſeruantem,admodũ ſiccã eſſe concedat. Poſtremũ εὔδιος ſiccam denotare hyemẽ,Phauorinus quoq; ipſe cõfirmat,qui ita ſcriptum reliquit,εὔδιος κυρίως ἡ ἀέρος ἀβροχία,eudios ꝓprie eſt aeris ſiccitas. Hunc locũ copioſius tractare libuit,quod à nullo,quod ſciã,ſit recte enarratus. Neq; valde ſerena.] Græce,καὶ μήτι λίαν εὔδιος. Conuertendũ itaq; ſicca, ꝓpter cauſas iam expoſitas. Neq; frigore excedẽs.] Addendum,id quod opportunũ eſt. Gręce enim eſt,μήτι ὑπερβάλλων τῷ καιρὸν τῷ ψύχει, Pręterea hyems mediocris, hoc eſt, ſuã naturã ſeruãs,per exceſſum quidẽ frigida eſt, attamẽ eius frigiditas non eſt tãta,vt id quod opportunũ eſt, id eſt, conuenientem ſuæ naturæ modũ excedat,quemadmodũ paulo antè etiã diximus. Ductũ.]Græce,ἅπαντα δὲ ὅσα μὴ φυλάττῃ κατά τι τὴν τοῦ καθεστῶτος ἔτους ἀγωγὴν,omnia enim quæ nòn ſeruant aliqua ratione moderati anni conſtitutionẽ. Neq; enim ἀγωγὴ apud Hippocratẽ aliud ſignificat, q̃ κατάστασιν,Galen.teſte qui lib.1.Epid.conſti.1.Comm.1.ita ſcriptũ reliquit,ἀγωγὴν δὲ δηλονότι τὴν κατάστασιν ὠνόμασε τοῦ περιέχοντος, agogen quidem ambientis nominauit conſtitutionem.

APHORISMVS IX.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξύταται αἱ νοῦσοι, καὶ θανατωδέσταται τὸ ἐπίπαν. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

Per autumnum morbi acutißimi & exitiosißimi omnino accidunt. Ver autem saluberrimum, & minime morbis exitiosis obnoxium.

Autũnus cur insalubris.

IN hoc Aph. duo inter se cõfert tẽpora Hipp. nẽpe ver & autũnum: hocq; esse saluberrimũ, & minime exitiosum: illum verò insaluberrimũ, vt qui maxime letales & acutissimos pariat morbos, idq; ꝓpter suam in calore & frigore inæquabilitatẽ, vt Galen. in Comm. fusius explicat. Quippe in autũno mane frigus viget, circa meridiẽ magnus æstus, qui rursus ad occidentẽ solem mutatur in frigus. Quare plurimũ hoc loco à vero deuiat Ant. Musa, qui autũni qualitates esse scribit frigiditatẽ & siccitatẽ. Neq; enim, vt iam commemoratũ est, & copiosius à Galeno lib. 1. de Temper. cap. 4. et lib. 1. Epid. constit. 1. Comment. 1. docetur, autũnus simpliciter loquẽdo frigidꝰ est, sed plane inęqualis. Pręualet quidẽ in autumno frigidũ calido, quia bis frigus viget, semel autẽ tantũ calor: nihilominus tamẽ inæqualis est, ꝙ scilicet in eo non solũ frigiditas ꝑpetuo, imo etiã interdũ calor superet ac dominetur. Proinde quum frigidum & siccum facit Musa autumnum, miris se modis torquet in inquirenda causa cur autumnus sit insalubris, eoq; tandẽ ꝓgreditur, vt pugnãtia dicere nihil metuat, nunc frigidũ, nunc inęqualẽ esse autumnũ asserẽs. Quod quidẽ palã deprehendẽt, qui illius Cõmentarios euoluere voluerint. neq; enim ad viuũ singula illius hoc loco errata excutere nobis placuit. Cæterũ insalubrẽ esse autumnũ Hipp. asserit, quod in eo fiant acutissimi morbi, hoc est, Galeno sect. 2. Aphoris. Comm. 23. teste, vehementissimi, & ad suum vigorem celerrime properantes. Quinetiam Galenus libro 1. Epidem. section. 3. Commẽt. 3. acutissimos morbos esse scribit eos qui breui tempore decernunt. Mirũ itaque est cur Musa in eius loci explicatione aduersus Galenum ipsum, & omnium medicorum consensum, acutissimos morbos, non eos qui breui tempore decernunt, sed pessimos interꝑtetur. Sed excutiamus rationem, quæ vt idipsum faceret hunc compulit. Nam, inquit, si intelligas præcise de acutie penes breuitatem, falsus erit Aphorismus is: Aestiuæ quartanæ breues, autumnales longæ. Quasi vero Hippocra-

Musæ lapsus in autũni temperatura.

Acutissimi morbi.

Musæ interꝑtatio improbat.

2. aph. 25.

tes in eo Aphoriſ.ſimpliciter omnes febres autumnales eſſe longas pronunciauerit,& nõ adiecerit,Magna ex parte.Præterea in aphor.quem nunc enarramus,nõ ſimpliciter ait,per autũnũ acutiſſimi morbi accidunt,ſed cũ adiectione acutiſſimi & exitiales.Quapropter fieri quidem poteſt,vt per autumnũ etiam fiant longiores febres,at minimè exitioſæ.Quid multa?in eo aphoriſ.quem producit Muſa,Hipp.febres inter ſe confert ,cæteriſq; paribus exiſtentibus , cuiuſq; generis febres atq; morbos æſtate eſſe breuiores quã autumno aſſerit.Haud tamen inficias it,quin acutę atq; adeo breues etiam febres ac morbi autumno fieri queant. Acutos autem fieri morbos in autumno , infra quoque nempe Aphoriſmo 22. huius ſectionis,vbi ex profeſſo quin in eo accidãt morbi tradit,palã oſtendit,dũ ait,Autũno anginæ,ilei,& furores fiũt. Non aũt acutiſſimi tantũ morbi in autũno fiunt, verũetiam omnino exitioſiſſimi,idq; collatione ad reliqua tempora quę minus exitiales afferũt morbos.Exitioſos aũt fieri morboscõtingit,primò propter eius inæqualitatẽ,quę multorũ prauorũ humorũ cauſa exiſtit. Deinde quod tẽpus æſtiuum , quod præceſſit,humore veluti aſſauit. Tertiò,quod per æſtũ vires ſint redditę imbecilliores. Et quartò,quod humores vitioſi iterũ petere ob ambiẽtis frigiditatẽ,quę matutino tẽpore ac veſperi viget,profundũ corporis incipiũt.Quintò,ꝙ hoc tẽpore ꝓpter fructuũ fere omniũ copiã , prauorum humorum multitudo procreetur.Aliqua tamen exemplaria non legunt τὸ ἐπίπαν, id eſt, omnino , ſed ὡς ἐπίπαν,quod eſt magna ex parte:vt ſit ſenſus,magna ex parte morbos autũno ortos eſſe acutiſſimos & exitioſos. Porro vt autũnus propter ſuã inæqualitatem eſt inſalubris,ita ver propterea quod ſit tẽperatũ, vt in Comm.ſuis Galenus teſtatur,ſaluberrimum exiſtit. In præfatione præterea libri,1.Epidemiôn,uer eſſe εὐκρατώτατον,id eſt maxime temperatum,Galen⁹ etiam affirmat. Et in Comm.1.eiuſdem libri,in medio eſſe hyemis & æſtatis , hoc eſt neq; frigidũ,neq; humidũ,neq; calidum,neq; ſiccum eſſe aſſerit:igitur in vtraq; oppoſitione temperatum.Quæ quidẽ teſtimonia vt produceremus,Braſauolus nos coegit,qui in huius ſentẽtię enarratiõe nõ verit⁹ eſt dicere, & ver ſimpliciter nõ eſſe tẽperatũ,quia ſcilicet calidũ & humidum ſit. Quod cur fecerit, ſatis mirari non poſſum, præſertim cùm conſtet

Exitioſiſſimi morbi in autũno cur fiant.

1 2 3 4 5

Ver ſaluberrimũ, quia tẽperatum.

Muſæ erratum,ver eſſe temperatum negantis.

Galenum nostrum lib.1.de Tempe.cap.4. diserte asserere, ver simpliciter,hoc est,suapte natura æstimatũ, non ex alterius cõparatione,esse temperatũ: ꝙ neq; sicut in hyeme plus valet in eo frigidũ q̃ calidũ,neq; sicut in æstate minus. Ad eundem modũ siccitatis humiditatisq; æquabilitatẽ in eo spectes. Neq; scilicet in eo sicut in æstate præualẽte sicco, neq; sicut in hyeme exuperãte humido. Præterea quo modo calidum & humidũ,simulq; temperatũ,ad corpora nostra collatum,quia illa parũ alteret,dici queat,non video. Si enim calidũ & humidum est,tale non alia ratione erit,nisi quatenus corporibus nostris collatũ,ea calefacit & humectat. Si igitur calefacit & humectat,igitur tẽperatũ esse haud potest. Quippe calidũ & humidũ,vt antea est demonstratũ,excessus sunt nomina. Accedit ꝙ si calidũ & humidũ esse ver cõcedamus, non erit certe,quod tamẽ hic palã affirmat Hipp. saluberrimum. Nam inter omnia aeris tẽperamenta,Gal.nostro lib.1. de Tẽper.cap.4. teste,calidũ & humidũ pessimũ existit, vitæq; humanæ maxime aduersatur. Quare ridiculũ est quod Musa hic asserit,caliditatẽ & humiditatẽ veris esse qualitates nostræ vitæ maxime ꝓpinquas,quia vita in caliditate & humiditate cõsistat. Quasi verò externæ caliditatis & humiditatis eadẽ sit actio quæ internæ, quum cõstet à calido & humido innatis corpus nostrũ conseruari,ab externis aũt dissipari & corrumpi. Cæterũ Hippocrates ver etiã esse minime mortiferũ,aut morbis exitiosis obnoxiũ ait: idq; necessario est adiectũ,ne scilicet sic ver esse saluberrimũ quispiã putaret,vt nulli prorsus morbi in eo fierẽt. Morbos enim in vere fieri paulo pòst,in Aph.nimirũ 20. manifeste docebit Hippocrates. Vtcunq; aũt in vere accidere morbos cõtingat, tamen omnes eiusmodi erũt,vt ꝑiculo vacẽt. Quocirca nihil ꝓhibet,quin ver dicatur saluberrimũ,non obstãte ꝙ morbos suos habeat,quandoquidẽ minime sint exitiosi,sed potius,vt ita dicã,salubres, quum per eos corpus nostrũ à vitiosis expurgetur humoribus, vt in explicatione iam citatæ sentẽtiæ copiosius dicemus. Verũ hic ab aliquo quæri posset, si ver saluberrimũ est,cur igitur verno tẽpore sanguinẽ esse mittendũ,non solũ Hippocrates, verũetiam Galen. multis in locis suadent? Certe non alia ratione,q̃ quòd metuant ne corpus plenum,humoribúsq; multis refertũ hoc temporẽ, tan-

Caliditas & humiditas aeris non sunt qualitates vitę nostrę ꝓpinquæ.

Ver morbis exitiosis minime est obnoxium.

Cur verno tẽpore vena sit incidenda.

quam minus salubri, in morbos incidat. Respõdeo, fieri quidẽ posse, vt in hyeme mediocri & seruante suã naturã, omnia in corpore animãtis bene administrẽtur, atq; adeò plus sanguinis boni generetur. Tamen quum ver quod subsequitur, sit temperatũ, non aufertur is sanguis, ꝙ metus sit ne in vere morbos pariat: sed ne ęstatis subsequẽtis calor illũ extendẽs, ac diffundens, & quodãmodo efferuere faciens, multorum morborũ causa existat, quemadmodũ Gale. sect. prima Aph. Comm. 15. testatur ita scribẽs, Antè æstatis initium circa vltimã veris partem homines & sibi & iumentis sanguinẽ detrahunt: quoniã ad memoriam reuocant, quibus capiantur morbis, quando repẽte calor æstiuus supuenerit. Hic enim plus sanguinẽ extendit atq; diffundit, & quodãmodo efferuere facit, adeo vt qui hactenus mediocris fuerat, non posit amplius in venis contineri, sed vel disrũpat ipsas, vel exedat. Et quando impetum fecerit ad aliquam corporis partẽ aliis imbecilliorem, vel in ipsa inflammationem, vel erysipelas, vel aliquod aliud eiusmodi morbi genus efficiat. Nam multo plures ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occasionem, ex humorum fiunt fusione.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Vt quod bonã habet tẽperaturam.] Græce, ὡς ἂν εὔκρατον ὄν, vt quod temperatum existat. Quandoquidẽ ver temperiẽ habet.] Græce, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔαρ εὔκρατόν ἐστι, τῷ δὲ φθινοπώρῳ, Siquidẽ ver tẽperatum est, autumno aũt. &c. Deinde æstiuum subsequitur tẽpus.] Græce, εἶτα διαδέχεται τὴν θέρινὴν ὥραν. Significantius itaq; dixisset interpres, Deinde æstiuo succedit tẽpori, scilicet autũnus. Qui nullo victu vtuntur.] Gręce, τοῖς δὲ οὐκ ὀρθῶς διαιτωμένοις, qui prauo vtuntur victu. Ex superabundanti.] Græce ἐξ ἐπιμέτρου legitur, sed falso. Scribendum enim erat, ἐξ ἐπιμέτρου, id est, tanquam auctarium accedunt. Est enim ἐπίμετρον Græcis nihil aliud q̃ auctarium, quod iustæ mensurę adiicitur. vt alibi etiam diximus. Fructus.] Adiiciendum, molliores. quippe Græce est, τὸ κατὰ τὰς ὀπώρας. Sunt enim ὀπῶραι, omnes herbacei & mollioris corticis fructus, quales sunt mora, pruna, cerasa, ficus, & id genus alij. His contrarij fructus, ἀκρόδρυα Græcis vocantur, vt in Annotationibus nostris in tertium librum Galeni de Tuend. san. conscriptis etiam monstrauimus.

Græc⁹ Galeni codex emẽdatus. ἐπίμετρον.

ὀπῶραι.

ἀκρόδρυα.

APHORISMVS X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖσι φθίνουσι κακόν.

Autumnus tabidis malum.

φθίνοντες

DAmnat hoc loco Hipp. autũnum ea de causa, ꝙ tabidis ac extrema consumptis macie pniciosus sit. Neq; enim φθίνοντας alios appellat Hipp. Galeno & Philotheo authoribus, q̃ τοὺς ὁπωσοῦν συντηκομένους. καὶ οἷς ἑλκοῦται ὁ πνεύμων, hoc est, qui quomodocunq; tabefiũt, & quibus pulmo exulceratur. Verbũ aũt συντήκεσθαι bifariã accipitur apud Græcos medicos. Proprie pro eo quod est μαραίνεσθαι, id est, extrema macie cõsumi & tabescere. Improprie aũt pro λεπτύνεσθαι, hoc est, attenuari & cõminui, vt suprà quoq; à nobis dictum est, nẽpe sect. 2. Aph. 28. Recte igitur Leonicenus φθίνοντας tabidos vocauit: quandoquidẽ Cicero & Celsus lib. 3. cap. 22. tabis vocem generatim etiam pro omni corporis macie vsurparint. Quod verò autũnus tabidis malus sit, nulla alia de causa accidit, quàm ꝙ graciles & ex quacunq; occasione extenuati. à causis exterioribus facillime lædantur, quòd scilicet carnibus omniq; pinguitudine prorsus destituti, nullum omnino propugnaculum habeant, quod illos ab iniuria externarum causarum vindicet. Quum verò autũnus sit inęqualis ac varius, nihil mirũ si tabidi in eo plus obesis & carne munitis offendãtur. Quod magis accidere solet, vbi propter pulmonis exulceratiõẽ tabidi sunt. Quippe autũni frigus in profundum subiẽs, pulmonem potissimum, aliasque principes partes lædit ac infestat. Siquidẽ frigidũ, vt ait Hippocrates, vlceribus mordax est. Atqui non solum frigiditate sua, quæ calorẽ, vt suprà dictũ est, superat: sed & siccitate tabidis, vtpote antea satis exiccatis, molestus est. Quãquam iis qui exulceratione pulmonis tabidi fiunt, vlcerũ ratione, siccitas non aduersatur, sed potius iuuat. Hinc est quod Galen. libro 5. Therap. meth. cap. 12. Tabiarum aerem, eo quòd siccus sit, magnopere pulmonis exulcerationibus competere scribat. Repetitur hæc sententia ab Hippocrate libro sexto Epidim. part. 7. Aphorism. 13.

συντήκεσθαι.

Autũnus tabidis cur malus.

5. Aph. 20

ANNOT. IN GAL. COMM.

Vtrum vero illos solũ nominet tabidos.] Gręce est, φθίνοντας. Idẽ autẽ scribit lib. 1. Epid. Constit. 2. com. 13. Gal. di-

φθινώδεις.

cens, φθινώδεας καὶ φθινῦντας, hoc eſt, tabidos quos dicat Hippocrates, parũ conſtat. Nam eos quorum corpus quomodocunque extenuatur & tabeſcit, ſic nominare conſueuit, nedum eos quibus ob pulmonis exulcerationem marceſcit.
Tabefactos.] Græce συντετηκόσι, improprie vſurpata voce, pro omnibus ex quacunque occaſione extenuatis.

APHORISMVS XI.

περὶ δὲ τῶν ὡρέων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τὸ θέρεος πυρετοὺς ὀξέας, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα τῇσι γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσιας.

Inter anni tempora ſi hyems plus iuſto ſiccior & frigidior fuerit, ver autem pluuium & auſtrinum, febres acutas fieri æſtate neceſſe eſt, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum, præſertim mulieribus, & viris natura humidis.

SVprà ex Hippocratis in libro de Aere aquis & locis ſententia didicimus, ꝙ is eſſet annus moderatus & ſalubris, in quo ſingula eiuſdẽ tempora ſuã retinerent temperaturam. Nunc ex eodẽ nobis diſcẽdum erit, quæ tempora ab iſta commoderatione deficiunt & recedũt, quidq; tum malorum hominibus afferant. Nam cùm antea generatim dixiſſet, mutationes tẽporum parere morbos, iam particulatim idipſum in mutationib. quę per plura anni tẽpora fiũt, oſtẽdere conatur. Orditur aũt ab iis quæ non multũ à ſua naturali tẽperatura recedũt, hyeme nimirũ ſicca & aquilonia, & vere pluuioſo & auſtrino. Quod aũt initio ait, περὶ δὲ τῶν ὡρέων, bifariã interp̃tari poteſt. Primũ quidẽ, vt hæc verba ſint veluti inſcriptio quædã eorũ quæ ſequuntur, atq; tum ſubaudiẽdum erit ἀλλοιώσεως, vt ſit ſenſus, De tẽporum mutatione. Secũdo, vt prædicta verba ad ea quæ ſequũtur referãtur, vt idẽ valeant, quod inter anni tempora, vt nos interp̃tati ſumus, vel ex temporibus anni, ſi hyems fuerit αὐχμηρὸς, hoc

1. Aph. huius ſect.

αὐχμηρὸς.

est plus iusto ſiccior,non tamẽextreme.Id enim ꝓpriè hãc vocem ſignificare,ex Galeno in enarratione ſeptimi aphor.huius ſectionis oſtendimus: & βόρειος,id eſt aquilonia , hoc eſt, paulo quàm ſuæ naturæ conueniat frigidior. Quippe borea ſeu aquilone ſpirãte maxime friget aer,pluat interea vel ningat,vel ſerenũ ſit cœlum,quod experiẽtia ipſa eſt comprobatum. Quare hæc hyemis tempeſtas,quã nunc ob oculos ponit Hippocrates,plane naturali hyemis temperaturæ , cuius in libro de Aere aquis & locis meminit,opponitur. Siquidem vult ibidem Hipp. vt hyems moderata non ſit valde ſicca,neq; etiam ſupra id quod opportunum eſt frigida. Vt hinc etiã omnibus perſpicuum fiat,hæc verba, μήτε λίην ἔνδιος, Neq; valde ſicca,interpretanda eſſe. Atq; hæc de hyeme . Ver vero ἔπομβρον,hoc eſt aſſiduè pluuioſum fuerit. Vt enim ſic interpretemur,nos primum cogit Phauorinus,qui ait, ἐπομβρία λέγεται,ὅταν ἐπάλληλοι ὄμβροι ὦσιν. Epõbria dicĩ,vbi alii aliis ſine intermſſione imbres ſuccedunt. Dein etiam res ipſa, ꝙ neceſſe ſit hanc veris conſtitutionẽ pugnare cũ naturali, quã Hipp. in lib. de Aere aquis & locis ait eſſe,vt ver habeat tempeſtiuas pluuias. Cũ vero hoc loco meminerit veris quod aſſiduo eſt pluuiũ,vt moderato veri aduerſetur oportet. Et auſtrinum,hoc eſt calidũ. Hinc eſt quod Philot. ver ἔπομβρον καὶ νότιον,interpretetur ὑγρὸν καὶ θερμόν, humidũ & calidum. Neceſſe autẽ erat vt Hip. vocem ἔπομβρον adijceret,quod auſtrina conſtitutio non ſemper ſit pluuia,ſed interdum etiã ſicca. Quod confirmat Hippocr. qui libro 1. Epidem. Conſtitut. 1 Aphoriſmo . 8. diſertè talem conſtitutionem deſcribit inquiens: Conſtitutio hæc auſtrina & ſicca cũ eſſet,&c . Ex ijs etiam ſatis liquet,has mutationes eſſe exiguas,quod Gal. quoq; in ſuis Cõm. monet. Quippe hyẽs quæ natura frigida eſſe debet,in humiditate tantũ à naturali temperamento prorſus receſſit. Ver autẽ quod mediocriter natura eſt calidum,vt ſuprà abunde monſtrauimus,itidem ꝑ hmiditatem à naturali tẽperamento declinauit. Conſtat enim,auſtrũ non admodũ eſſe calidum,ſed potius tepidum,atq; adeò à temperato calore qualis eſt veris,non multum deficere. Quare non eſt vt hic Hippo. de valde calido vere loqui,vt Muſa cenſet, putemus. Prædictis itaq; conſtitutionibus anni exiſtentibus,neceſſe eſt

Muſa. in æſtate,modo ſcilicet ſuã ſeruet hæc ipſa naturam, fieri ſe

bres acutas, lippitudines, & dysenterias. Quorum quidē morborum causas cum in Commentariis suis abūde explicet Galenus, non est cur eas hic repetamus, ne præter necessitatem prolixiores simus. Quæ ad vocum explicationem attinent, ex Compendio nostro petenda veniunt.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Sunt qui initio Comm. aliqua deesse censeāt, quæ quum non admodū vtilia sint, & in maxima Græcorū & Latinorū codicum parte desiderētur, cōsulto præteriuimus. Strāgulatio.] Græce, πνῖγος, æstus. Neq; enim hæc vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat q̄ καῦμα. In ea significatione vsurpauit etiā Hipp. lib. 5. Epide. consti. 3. Aph. 6. inquiens, θέρος αἴθριον, θερμὸν, πνίγεα μεγάλα, æstas serena, calida, magni æstus. Non constātibus.] Græce, μὴ συνεστηκυιῶν, non adstrictis, seu fluxilibus. Est enim συνεστηκὼς solidus, cōpactus, non fluxilis, participiū a verbo συνίστημι, quod cogo, coeo, & concresco Græcis significat. Sic Hipp. 2. Progn. Aph. 13. διαχώρημα συνεστηκὸς nominat deiectionē compactā, solidā, & non fluxilem. Non inflāmari.] Hippocratis exēplaria habent, μὴ οὐ πλαδᾶν, id est, non humectari. Alia legunt συντήκεσθαι, sed minus recte. Meliores vero codices habent, μὴ φλυδᾶν, quod Phauorino teste, apud Hippocratē denotat ὑγραίνεσθαι, ἢ μυδᾶν. Est aūt μυδάω Græcis, humecto & putresco. Cōuertendum igitur pro inflammari, humectare & putrescere. Vulgari.] Græce, ἐπιδημεῖν, populariter grassari. Hinc ἐπιδήμιον νόσημα, Galeno lib. 1. Vict. acut. Com. 9. autore, est morbus qui certo quodā tēpore aliquo in loco abundat, aut multos inuadit. Atqui in secūdo Epidimiôn.] sectione scilicet prima. In ipso tēpore.] Græce, κατ' αὐτὴν ὥραν, in eodē tēpore. Verba eius inibi hæc sunt.] Omisse sunt ab interprete dictiones aliquæ, hæ nimirum, ἄνθρακες θερινοὶ ἐν κρανῶνι erant in Cranone carbunculi, pluebat, &c. Aqua ruēte per totum.] Græce, ὕδατι λάβρῳ, largo imbri. Largus vero imber, vt autor est Galenus lib. 1. Epide. consti. 2. Comm. 4. nihil aliud est, nisi repentinus, vehemēs, & breuis. Per totū.] Græce, δι' ὅλου, assidue. Austro magis.] scilicet flāte. Et hoc loco falso Musa Galenum de memoriæ lapsu accusat. Hippocratem enim austri meminisse tam apertum est, vt demōstratione non egeat. ait enim, ἐγγίνονται δὲ μᾶλλον νότῳ. Vt ipse

πνῖγος.

συνεστηκώς.
συνίστημι.

Hippocratis locus emaculat.

μυδάω.

ἐπιδήμιον νόσημα.

Largus imber.
δι' ὅλου.
Musa Galenū falso de memoriæ lapsu accusat.

inquiet.]scilicet Aph.16.huius sectionis. Adhuc autẽ magis in his quæ calidissima sunt.] Græce, ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῶν αἱ θερμότητες, Iam verò his ipsis calores magis, scilicet morbos committunt. Dispositionibus.]Hæc vox abundat, quũ Græce sit, οὕτως ἰσχνρῶν τι καὶ ἀμέτρων ὡς ἐν κρανῶνι. Anticipat.]Græce, φθάνων, festinat. Afficerentur.]Græce, λυπεῖσθαι μὲν ἄν τι τὰ σώματα τοιοῦτον, corpora quidem tali modo

ἄν. vexari possibile esset,&c.Nam quando ἄν particula subiunctiuo vel optatiuo adiicitur,tunc potentiam denotat. Adcrescet,]Græce, συνήσεται, coaceruabitur. Sicciores temperaturæ.]Græce, αἱ ξηρότεραι τῶν καταστάσεων, ficciores constitutiones. Ait.]scilicet Aph.15.huius sectionis. Rectis stantibus.]Græce, ὀρθοστάδην. Musa hanc dictionem mauult interpretari è directo,vel ex opposito,sed satis inepte. Leo-

Musæ interp̃tatio inepta. niceni interpretatio obscurior est, q̃ vt ab omnibus queat intelligi. Quare vt studiosi huius vocis veram & legitimam significationem teneant,necesse est nos Galeni verba ex lib. 1.Epide.consti.1.Comm.10.proferre, quæ quid apud Hippocratem hæc vox significet,plane explicant, ὥστε, inquit, ὀρ-

ὀρθοστάδην. θοστάδην ὑπ' αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἐστὶ φέρειν αἰτίας ἀλύπως περιερχομένους καὶ πράττοντας τὰ συνήθη, καὶ μὴ καταναγκαζομένους κλινήρεις γίνεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σφοδροτέροις νοσήμασι, Orthostaden homines ab ipsis affligi & molestari, est causas citra molestiam obambulantes ac solita munera obeũtes sustinere,neq; vt in grauioribus morbis coactos decumbere. Quare rectius verba Galeni in præsentis Aphoris. Comm.sic interpretabuntur: Nocebit quidẽ adhuc obambulãtibus hominibus ꝓpter tusses.ita enim verba εἰς βῆχας red

εἰς. denda veniunt,quod εἰς interdum idẽ quod propter significet. Vt sit hæc verborum Galeni sentẽtia, Hyems aquilonia & sicca offendet homines leuiter, ita vt adhuc obambulare, & solita munera obire queant. Hyẽs frigida ac sicca.]Græce, ὁ χειμὼν ἱκανῶς ψυχρός τι καὶ ξηρός, hyems admodũ frigida & sicca. Ipse vero dixerat.]libro videlicet 6.Epid.par. 8.Aph.7. Sed ex qualib.&c.]Græce, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ οἵων εἰς οἷα εἰσιν αἱ μεταβολαὶ προσεπισκεπτέον, sed & hoc quod considerare oporteat,ex qualibus in quales permutationes fiant.

Interp̃tis erratum. Exiccatũ itaq; corpus.]Hoc loco vniuersam Galeni sententiam turbauit interpres. Græca siquidem ita habent, προ-

ἐξηρασμένον οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα,&c. Præexiccatum itaq; corp⁹ per hyemē,&c. reliqua enim se recte habēt.

Ducetur corpus constitutionē.] Post hæc verba inserenda quædā veniūt, quæ interps per incuriā omisit, τῆς ἔμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς ξηρᾶς, siccæ nimirū quæ ei prius inerat. Strangulationē.] Græce, πνῖγος. æstum igitur conuertendū, vt antea meminimus. Etesiis.] ἐτήσιαι venti sunt aquilones, sic dicti ab anno, quasi annui, ꝙ statis & certis anni temporib. spirēt: vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ ἔτος, id est, à vere, ꝙ scilicet nunq̃ dum illorū imminet tempus, mutetur. Hinc est quod Plinius lib.2.cap.47.dixerit, nullos vētorū magis statos esse Etesiis. Incipiūt spirare ab ortu canis matutino dieb. quadraginta, vel de sentētia aliorū, sexaginta. Sic Aristoteles lib.2.Meteorol.cap.5.scribit, Etesias post solstitiū & caniculæ exortū spirare, idq; interdiu, noctu vero desistere, quādo nimirū sidus sub terra est. Aquilones aūt qui caniculæ ortū præcedūt, Grecis πρόδρομοι, quasi precursores dicūtur. Quod testatur etiā Plinius loco paulo antè citato, in eum scribens modū, Caniculæ exortū diebus fere octo aquilones antecedunt, quos ꝓdromos appellāt. Post biduū vero exortus constantius ꝑflant. Idē, Aquilones diebus quadraginta, quos Etesias vocāt. Hinc recte Gal.lib.3.Epid.sect.3.Com.6. scribit, Prodromos & Etesias dirimere canis exortū. Difficultates vero intestinorum.] Adiiciendum, vt ipse dixit. interpres enim in conuersione sua præteriit hæc verba, ὡς αὐτὸς εἴρηκε. Non ex aliqua obseruatione.] Sicut Lycum, & huius præceptorē Quintum fecisse constat: qui nulla habita ratione causæ, hæc omnia de anni tēporibus sola expientia esse perspecta ac cognita tradiderunt, vt supra in præfatione etiam dictū est. Similiter.] Græce, ἐξ ἀνάγκης, necessario.

Etesiæ.

πρόδρομοι venti.

APHORISMVS XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ἧσι οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν. αἱ δ' ἂν τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ

νοσώδεα ζῶν ἔοντι. τοῖσι δὲ ἄλλοισι δυσεντερίαι καὶ ὀφθαλμίαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀπολλύντες.

Si vero hyems austrina & admodum pluuia fuerit, ver autem siccum & aquilonium, mulieres quibus partus vere imminent, ex quacunque occasione abortiunt. Quæ vero pepererint, imbecilles & morbosos infantes edent, ita vt aut statim pereant, aut inualidi & morbosi viuant. Cæteris uero difficultates intestinorum, & lippitudines siccæ accidunt Senioribus autem fluxiones, breui interimentes.

IN hoc Aphorismo Hipp. alias duas tẽperaturas seu constitutiones tẽporum non naturales, prioribus duabus oppositas refert: quarũ quidẽ prima hæc est, Si hyems austrina, hoc est, calida & valde pluuia (id enim est ἔπομβρος, vt suprà dictũ est) fuerit. Esse aũt hanc constitutionẽ præter naturã, clarũ fit ex Hippocratis loco, quẽ præcedẽti Aph. ex lib. de Aere, aquis & locis ꝓduximus. In eo enim palã asserit, hyemẽ mediocrẽ debere esse mediocriter frigidã & humidã. ait enim, Hyems frigore id quod opportunũ est, non excedat. hoc est, sit quidẽ frigida hyems, at non supra modũ sibi cõuenientem. Si itaq; frigida esse debet hyems moderata, igitur austrina seu calida esse nequit. Præterea ibidẽ inquit Hipp. Hyems moderata sit, non valde sicca, sed mediocriter humida. Si mediocriter humida erit, vt non sit valde pluuia necesse est. Cæterũ quod in quibusdã codicib. græcis post verba iã explicata insertum est, scilicet καὶ ἔνδιος, hoc totũ expungendum esse, cum Manardo, viro de re medica optime merito, censeo: idq; ꝓpter rationes sequẽtes, quas ille lib. 1. Epistol. 2. affert. Harum vero hæc prima est, Galenus initio Comment. diserte dicit, hanc temperaturam esse duabus in præcedenti Aphorismo expositis plane cõtrariam. Si itaque plane contraria est, igitur satis erit vt dicamus, si hyems austrina & valde pluuia fuerit. Altera hæc est, In expositione

καὶ ἔνδιος expungendum è contextu. Manardus

1 (margin, beside "ment. diserte dicit")

2 (margin, beside "na & valde pluuia fuerit")

Aphoriſmi ſequentis de eiſdem agens temperaturis,nihil hu
ic hyemi vltra auſtrinam & admodum pluuiam addit. Ter- 3
tia,Galenus libro primo Epidem.Conſtit.1.Comment.1.ci-
tans hanc ſententiam,ἔνδιος omittit dicens,εἰ μὲν ὁ χειμὼν ἔ-
πομβρος καὶ νότιος γίνεται. Quanquã latinus interpres præ-
ter Græci codicis fidem adiecerit,ſerenaq́;. Quare hæc ipſa
dictio è contextu,tanquã ſpuria,tollenda erit. Quarta,In li- 4
bro de Aere aquis & locis,vbi hæc ſententia repetitur, vox Aldinꝰ co
ἔνδιος in emendatioribus codicibus omiſſa eſt. Quod palàm dex Gale.
fit ex antiquo interprete,qui hũc locũ ita conuertit: Quod ſi emẽdatus.
contra hyẽs auſtrina,nimiſq́; pluuioſa fuerit,&c. Quocirca
in Aldino codice vbi ꝑperã hæc dictio addita eſt, expũgẽda
erit. Nec eã rectè Manardo Muſa opponit, Quinta, Ariſtote 5
les lib. 1. Problem. 9.cauſam eorum quæ in hoc aphoriſmo
ab Hippocrate traduntur perquirẽs,non aliud hyemi epithe
ton apponit,quàm quod hanc ait eſſe pluuiam & auſtrinã. Se 6
xta,Celſus lib.2.cap.1.hunc Hippocratis aphoriſmum ita ad
verbum eſt interpretatus: Si vero auſtri pluuiæque hyemem
occupauerint,ver autem frigidũ & ſiccũ eſt,grauidę quidem
fœminæ,&c.vbi iterũ vocis ἔνδιος nulla fit mentio. Hactenꝰ
breuiter rationes commemorauimus, propter quas hanc di-
ctionem ἔνδιος è contextu eſſe amouendam,tanquã ſuppoſi Gbiectio.
titiã,iudicamus. Atqui inſtabit hic fortè quiſpiã, hancq́; vocẽ
ἔνδιος minime ſuppoſititiã acriter contendet, quãdoquidem
ea etiã aliis in locis coniuncta cum νότιος voce vſus ſit Hippo
crates,libro nimirum 2. Epidem.ſect.3. Aphor.1,vbi ſic ſcri-
ptũ reliquit. ἐς πέρινθον περὶ ἡλίου τροπὰς ὀλίγον τὰς θερινὰς ἤλθο
μεν, ἐγεγόνει δὲ ὁ χειμὼν εὔδιος καὶ νότιος,&c. circa ſolſtitium fe
re æſtiuum Perinthum venimus, facta eſt autem hyems ſicca
& auſtrina. Sic enim conuertendum,& non, Serena, vt ſuprà Reſpõſio.
demonſtrauimus. Cui ita reſpondendum erit: nos quidem nõ
negare,quin alibi Hippocrates has duas voces ἔνδιος καὶ νότι
ος copulauerit,tamen fieri non poſſe,vt hoc loco ἔνδιος com-
mode cum νότιος καὶ ἔπομβρος vocibus coniungatur,niſi tran
quillam ſignificet,adhuc conſtanter aſſerimus. Id quod ordi
ne,ſingulas interpretum,qui in ea dictione interpretanda va
rii fuerunt,conuerſiones excutientes,monſtrabimus. Trifa-
riã autẽ hãc vocẽ ἔνδιος interpretati ſunt, quippe Leonicenus
ſerena, Theodorus tepida, antiquus interpres tranquilla cõ- Leoniceni

conuersio improbatur. Serenum tempus. Theodori interpretatio explosa. Tepidum Quid Theodoro errandi occasioné præbuerit. Antiqui interptis conuersio hoc loco cæteris est tolerabilior.

vertit. Leoniceni vero interpretationem esse minus huic loco congruam, notius est quàm vt à me demonstrari debeat. Neq; enim fieri potest, vt hyems quæ est ἐπομβρος, hoc est, assidue & sine omni intercapedine pluuia, sit etiã serena. quum constet tẽpus serenum non esse aliud, nisi quod nubibus nebulisq; caret, atq; adeo pluuio contrarium existit. Accedit, quod Hippocrati & Galeno serenum non ἔνδιον, sed αἴθριον potius dicatur. Theodori conuersioné, qui tepida est interpretatus, ferri nõ posse, à nobis suprà in explicatione Com. Galeni 8. huius sect. abunde est dictum. Siquidem nullus est ꝓbatus & idoneus autor, qui ἔνδιος voce in ea sit vsus significatione. Præterea si ἔνδιος vox tepidam significaret hyemé, temere ab Hippocrate adiecta esset, quod satis fuisset illũ dixisse νότιος. Quippe austrina constitutio, vt antea etiã cõmemorauimus, quum non impense caleat, aut frigeat, tepida vere sit necesse est. Tepidũ enim Latini vocant, quod nec impense calet, vel friget. Sed mirabitꝰ hic quispiã, quî factũ sit, vt Theodorus vir vtriusq; linguę pitissimus, in hac voce ἔνδιος interp̃tanda falsus fuerit? Respondeo, nulla alia de causa, q̃ ꝙ illum Galeni locus, qui est in huius Aph. Cõmentariis mire deprauatus, fefellerit, vt paulo pòst in Annotationib. nostris copiose docebimus. Quocirca etsi se intellexerit destitutum esse aliorũ autorũ exemplo, tamẽ Galeni sibi sufficere putauit autoritaté, vt mirum non sit in eum erroré tantũ incidisse virum. Nunc itaq; neutrã interpretationé vel Leoniceni vel Theodori, doctissimorum sane hominum, constare posse, abũde indicauimus. Reliqua est igitur tertia, antiqui nimirũ interp̃tis conuersio, qui ἔνδιος tranquilla interpretari voluit. Quam ego quidé, tanquã cæteris melioré ac tolerabilioré, contra Manardi eruditissimi viri lib. 1. Epistol. 2. & libro 9. Epist. 1. sententiam, præferẽdam censeo: idq; ea potissimum de causa, quòd crebro etiam in ea significatione ab aliis autoribus ἔνδιος vox sit vsurpata. Quod è Phauorino omnium maxime colligi potest, qui ita scriptũ reliquit, ἐνδία καὶ ἔνδιος ἡ τοῦ ἀέρος ἠρεμία, ἢ ἀβροχία, ἢ αἰθρία, aeris est tranquillitas, aut siccitas, aut serenitas. Quibus vtiq; verbis vniuersas huius dictionis significationes expressit. Quum vero in posterioribus duabus hoc loco accipi nequeat: ex diametro enim cum pluuio siccum & serenum pugnant: necesse est

vt in altera vſurpetur. Neque obſtat quod Manardus quærit ac obtrudit, Si hyems, inquiẽs, auſtrina eſt, quomodo tranquilla? Nã quo pacto fiat vt tranquilla & auſtrina ſit hyems, Gal. lib. 3. Epidem. ſect. 3. Comment. 1. exemplo toti⁹ anni, quem eiuſmodi fuiſſe Hipp. ait, luculenter oſtendit ita ſcribens, Sed vt tranquillus poteſt, ſimulq; auſtrinus vniuerſus annus dici, ita accipiamus. Ad memoriam reuocemus, multas nos vidiſſe tẽpeſtates trãquillitate prȩditas, & vẽtis carẽtes, nõ tamen eodẽ inter ſe modo, verũ hanc lenẽ, molléue & humidam, illã ſiccã & gelidã. Atq; hæc omnino eſt ſerena. Lenis autẽ ſeu mollis nebuloſam & turbidã conſtitutionẽ parit, auſtrinamq;, & nonnunquã nubiũ plenam. Contrariã vero huic, aquilonia, & vbi prorſus nullus in aere apparet motus, ſed exquiſitè ſit, quam vocãt, trãquillitas efficit. Haud enim alius videtur aeris eſſe ſtatus, ac maris. nã vt illic ſemp̱ eſt fluxus in alto vel maior vel minor, qui interim ob paruitatẽ nõ apparet, niſi anguſtus eũ excipiat locus, ita in aere quoq; omnimoda immobilitas ac quies haud videtur vnquã eſſe, tamẽ interdũ nos quia mot⁹ eſt exigu⁹ latet, ac nubes per eas trãquillitates cõſpicim⁹, quæ frequẽter nobis ſtare videntur. cũ reuera agitẽtur. Hæc ille. Cum itaq; Gal. mõſtrauerit iis verbis, fieri poſſe vt totus annus ſit auſtrin⁹ & trãquillus, nemo ſubinde miretur, cur vnũ aliquod eiuſdẽ tẽpus, verbi gratia hyems, huiuſmodi eſſe queat. Neq; quempiã turbet quod Manardus libro 9. Epiſtol 2. aduerſus Leonicenũ prȩceptorẽ acriter diſputans obijcit, nẽpe in hoc Galeni loco à nobis prolato non legi εὔδιος, ſed ἄπνοια καὶ νηνεμία. Nam quanquã non legatur εὔδιος, tamẽ Gal. alia vtitur voce, ſcilicet ἠρεμία, quæ vt ex Phauorino iã demonſtrauimus, idẽ quod εὐδία καὶ εὔδιος ſignificat. Galeni enim verba ſic habent, ἠρεμίαν καὶ νηνεμίαν ἐχούσας. Quare de induſtria vocẽ hanc quæ in Galeni eſt cõtextu præterijſſe videt̃ Manardus. Nõ obſtat etiã quod idẽ ait verã trãquillitatẽ, quæ vt autor eſt Ariſt. ſect. 25. Problem. 4. nihil aliud eſt niſi quies aeris, cum auſtrina cõſtitutione ſtare nõ poſſe, ꝙ ſcilicet in ea aer moueatur. Nã vt paulo ante è Gal. didicimus, aer nũquã non mouetur, atq; adeo de Manardi ſententia nulla prorſus erit vera tranquillitas. neceſſe igitur eſt vt Ariſt. & Gal. aliã intelligant trãquillitatẽ, eam nimirum in qua nobis apparet ſtare ac quieſcere aer.

Reſpondetur Manardi obiectionibus.

Vera tranquillitas.

De qua tranquillitate Ariſt, & Gal. locuti fuerĩt

Hæc quidem,vt antea Galenus docuit,cum austro consistere potest.Et hanc esse Aristotelis sententiã ex eius verbis abúde liquet.non enim de vera,sed de vẽti tranquillitate ipsum loqui testãtur.Porro posse cõsistere,imo fuisse non raro cõstitutionẽ austrinã,pluuiã & simul tranquillã,seu ventis carentẽ,Hipp.loco suprà citato testatur,vbi ita scriptũ reliquit, ἔτος νότιον,ἔπομβρον,ἄπνοια διὰ τέλεος,annus austrinus pluuius,trãquillus,ventisq; carẽs asiduo erat. Et rursus ibidem Aph.3.ait,χειμὼν νότιος,ὑγρὸς,μαλακὸς,hyems austrina,humida,lenis,mollisue. Quod vero νότος μαλακὸς,hoc est,auster lenis,non sit alius q̃ qui ἀναίσθητον ἔχει τὴν κίνησιν ἐν τῷ περιέχοντι,καὶ κατὰ τὰ νέφη, motũ in aere & nubibus insensilẽ obtinet,Galenus ibidẽ in Comm.indicauit. Item Aph.5.eiusdem libri Hippocrates ita scribit,ἦρ νότιον,ἄπνουν,ὕδατα πολλὰ διὰ τέλεος,ver austrinum erat,tranquillum,& asidue pluuium. Proinde omnibus ꝑspicuum esse censeo,Manardum non recte aduersus Leonicenum contendisse,ꝙ cum austris pluuiis non solũ vera tranquillitas stare hand posit, sed nec ἄπνοια, quũ diuersum Galenus & Hippocrates clamẽt. Hęc autem à me ꝓlixius sunt dicta,vt etiam ij haberent quo suã tuerentur sententiam,qui mordicus retinere hic vocem ἔνδιος conantur. Quanquã,vt antea sum testatus,mea sententia,hæc dictio ꝓrsus est è contextu tollẽda & abradẽda. Brasauolus volẽs effugere ambiguitates suprà cõmemoratas,ita præsentem Hippocratis Aphorismũ legit,ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν ᾖ,ἔπομβρος,ἢ ἔνδιος.Atq; cur ita legat,rationem hãc esse ait, ꝙ in omnibus exẽplaribus quæ ille vnquã legit, ἔνδιος scriptum sit,& in Galeni etiam Comm.hæc vox reperiatur. Deniq; hunc esse adiicit huius Aph.intellectum, Si hyems australis & pluuiosa fuerit, vel australis & serena,quia frequẽter austro flante pluit,eo etiam flante quandoq; serenum est. Hæc Musa. Quasi vero satis sit ad serenitatẽ non pluere, & non potius serenum cœlum ab omnibus dicatur,quod nebulis ac nubibus,multoq; magis imbribus caret. Sic certe Phauorinus αἰθρίαν,id est,serenitatẽ esse tradit, ὅταν ἀνέφελος ὁ ἀὴρ ᾖ,quando aer nubibus caruerit. Quum itaq; talis serenitas cum austro stare non queat(suprà enim ex Commentario primo libro tertio Epidemiôn sectione 3.Gal.abũde patuit,quòd lenis etiam auster nubes ac nebulas efficiat)planũ

Auster lenis.

Musæ explicatio improbatur.

Serenum cœlum. αἰθρία.

ſit, Muſæ lectionem eſſe abſurdam admodum: nec opus fuiſſe vt probaret teſtimonio Hippocr. auſtrum ſine pluuiis ſpirare poſſe, ſed potius ſine nebulis & nubibus. Perridiculum etiam eſt, quod ſerenum idem quod tranquillum ſignificare, & cum aquoſo & pluuioſo conſiſtere poſſe aſſerat Muſa. Nã tantum abeſt ab imbribus ac pluuiis ſerenitas, vt poetæ aliiq; autores ſerenum pro ſicco poſuerint. Quod Sipontinus etiam in ſuis Cornucopiis annotauit. In ea tamen hic ſignificatione accipi non poteſt, quod ſcilicet ad conſtitutionem ſiccam hi morbi, quos hic recenſet Hippocrates, ſequi non poſſent. Et quod Galen. in Comment. ſcribat, contrario modo ſe habere hanc temperaturam prioribus duabus, quarum altera ſicca & aquilonia erat, vt neceſſe ſit hanc de qua hic agit, eſſe pluuiam & auſtrinam. Quocirca cũ nec Muſa poſt Leonicenum & Manardum recte hanc Hippoc. ſententiam enarrarit, quãdo conſtet ἔπομβρος vocẽ, quæ aſſiduas & intercapedine carentes pluuias ſignificet, ἔνδιος dictionem ſecum ferre non poſſe, commodius eſt vt eam prorſus abijciamus, aut trãquilla interpretemur. In enarranda hac prima parte longiores fuimus, quod nemo, quod ſciamus, illã recte expoſuerit.

Serenum non idem quod tranquillũ ſignificare vt Muſa cenſet.

Altera pars ſic ſe habet. Si ver ſiccum & aquilonium, hoc eſt, frigidũ fuerit, mulieres quibus verno tempore (πρὸς τὸ ἔαρ dixit, vt πρὸς τὸ παρόν, id eſt in præſenti, ita vt Theodorus hoc loco non recte conuerterit iuxta ver) partus imminet, ex qua cunq; occaſione abortiunt. Cauſam copioſe in Cõm. ſuis expoſuit Gal. Animaduertendum aũt hoc loco erit, verbũ ἐκπτρώσκειν propriè ab Hipp. eſſe vſurpatũ, quod tamẽ Muſæ nõ videtur. Nihil enim aliud dicere voluit Hipp. quàm quod hę mulieres quibus in vere partus imminet, legitimum eius tempus non expectent, ſed paulo ante illud abortiant. Quod ſequentia etiam verba confirmãt. ſubijcit enim ſtatim, Quę vero pepererint, hoc eſt ad legitimũ vſq; tẽp[us] in vtero geſtauerint, imbecillos (neq; enim ἀκρατὴς, Phauorino teſte, aliud eſt q̃ ἀσθενές) & morboſos infantes pariũt, ita vt aut ſtatim pereant, aut λεπτὰ, hoc eſt inualidi (λεπτὸν enim, Phauorino autore interdũ idẽ eſt quod ἀσθενές) & morboſi ſubinde viuãt. Et ſciendũ hæc verba ζῆν ἐόντα nõ eſſe referenda ad ſequẽtia tẽpora, queẽadmodũ Muſa putat. fieri enim poteſt, vt noxa quã cõtraxerunt in vtero, ſpatio tẽporis emẽdetur: ſed ad id poti[us]

πρὸς τὸ ἔαρ
Theodori conuerſio non probatur.
ἐκπτρώσκειν.

ἀκρατὴς.
λεπτὸν.

Muſa.

tempus,quod statim natū iā infantē excipit, Hoc itaq; tempore inualidi & morbosi viuunt. Nō tamē it inficias Hippo. si illud tēpus superuixerint,quin recta victus ratione,aliisq; cōmodis præsidijs vitiū in vtero cōtractū corrigi queat. Ceteris vero dysenteriæ,&c.] Hic variant Græci Hip.codices. Alij enim habent, τοῖσι δ' ἄλλοισι βροτοῖσι, alii vero, τοῖσι δὲ νεωτέροισι,& hanc lectionē sequitur Philoth. nec non antiquus interpres,qui conuertit iunioribus. Fragmentū lib. de Aere aquis,& locis legit τοῖσι δὲ λοιποῖσι. Sunt autē omnes hæ lectiones bonæ,& nihil inter se distant,sed tantū Hipp. mentem explanatiorem reddunt,quidq; ille per τοῖσιν ἄλλοισι intellexerit exponunt. Vult enim Hippocr.docere,quę genera malorum in prędictis constitutionibus cæteros homines affligere solent. Quare iunioribus hominibus dysenterias & siccas lippitudines accidere ait,pituitosis dysenterias, biliosis autē lippitudines siccas, senioribus autem fluxiones breui tempore interimentes. Causas omninm Galenus in Comment. affert,ita vt non sit opus eas hoc loco referre.

Variæ lectiones in Hippocra.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Se habet tēperatura.] Adijciendū,hęc,quippe correctiores codices hoc loco habēt, ἤδη ἡ κρᾶσις. In illo] Græce, ἐπ' ἐκείνων, in illis,scilicet tēporib⁹. Ad ver.] Græce, πρὸς τὸ ἔαρ, in vere,vt antea est à nobis mōstratū,rectius conuertetur. Laxa.] Græce, ἀραιὰ,rara. Rarum vero,Gal.lib.2.de Tuē.val. autore,est,quod magnos per totū obtinet meat⁹ Hyeme serena.] Græce, ὑγρὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ καὶ ἀραιὰ γεγονότα κατὰ τὸν εὔδιον χειμῶνα, ῥαδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῶν διαδίδωσι τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. quod est: Humida enim ac mollia & rara facta hyeme serena corpora,facile ad intimas sui partes ābiētis frigiditatē admittūt. Quib⁹ qdē verbis qd à veritate ipsa longi⁹ abesse possit,nō video. Nā hyemē serenā corpora poti⁹ dura,sicca & dēsa,q̃ mollia,humida & rara reddere,notius est,quāvt demonstratione egeat. Quare cū Leonicenus rei absurditatē animaduertisset,ita locū hūc Gal.legere maluit, ὑγρὰ μὲν τὰ σώματα &c. γεγονότα κατὰ τὸν εὔδιον χειμῶνα ῥαδίως,&c. Quē subinde sic est interpretatus: Corpora siquidē humida,mollia & laxa facta,hyeme serena ad intimas sui partes aeris ambiētis frigiditatē facile admittūt. Quasi vero Hippocr. & Galenus hic hyemē faciant serenam,atq; adeo

Rarum.

Locus Galeni emendatus.

Leoniceni interpretatio explosa.

frigidam, vt scilicet in ea frigus ad intimas partes penetrare queat,& nõ potius calidã & humidã. Fieri etiã nõ potest, vt hyems quę calida est & humida,sit serena,imò potius erit frigida & sicca. Deniq; absurdũ admodũ est,vt in vna eadẽque hyeme corpora humida,mollia & rara fiant,simulq; intimæ illorũ partes refrigerẽtur. Et Gal.quidẽ ipse non hyeme refrigerari intimas corporis partes,sed vere potius,quod frigidũ & siccũ esse statuit Hipp.asserit. Absurditatẽ itaq; vnam euitare cupiens,vir bonus Leonicenus,in aliã maiorem incidit. Quocirca quũ Theodor⁹ satis perspectũ haberet,ἔνδιον hoc loco serenitatẽ significare non posse, tepidã nullo probati autoris,quod sciam,exẽplo,cõuertere maluit. Nã eã etiã significationem Galeni sententiæ optimè quadrare,& nihil aduersari animaduertit. Verũ vt suprà satis copiose demonstrauimus,hæc vox ἔνδιος in contextu Hippocratis, nisi illũ quẽ constat fuisse βραχύλογον,facere velimus ταυτόλογον καὶ βαττόλογον,in ea significatione accipi non potest: igitur nec etiã in Galeni Commentariis. Proinde locũ Galeni esse deprauatũ necesse est:quẽ restitues,si pro ἔνδιον legas νότιον. Nã haud dubie ita in melioribus Galeni codicib⁹ primò scriptũ fuit. Cui accedit,quod hæc lectio Hippocratis mẽti sit cõsentanea,vtpote qui hac quoq; sit dictione vsus, dicẽs: ὁ νότιος χειμών. Denique facilis est à νότιος in ἔνδιος lapsus. Locus itaque præsens Galeni ita cõuertendus erit: Corpora siquidẽ humida,ac mollia,& rara facta hyeme austrina,&c. Gręce enĩ esse debet, κατὰ τὸν νότιον χειμῶνα.

Theodori cõuersio improbatur.

Ambiẽtis frigiditatẽ.] Gal. hoc loco,vt Aristot. etiã li.1.Probl.9. vniuersam causam in veris frigiditatẽ refert. Contrà Musa in humiditatẽ potius referẽdã existimat,valde,mea quidẽ sententia,ineptè,quũ ver Hippocrates statuat esse siccũ. Frigiditatẽ autẽ nõ posse esse causam,aduersus Aristotelẽ & Galenũ,Scytharũ & quorundam Germanorum inani exemplo,cuius lib.1. de Tuend. sanit. cap.8. Galenus meminit,probare Musa conatur,qui suos infantes statim ab vtero prodeuntes ad Rhenum deferunt,in eoque mergunt,idque citra vllam infantiũ noxã faciũt. Atqui cogitare debuisset Brasauolus,nõ esse mirũ infantes barbarorũ istam in flumine frigido mersionẽ citra noxã tolerare,quũ adhuc in materno vtero constituti frigus ac calorem ferre pulchre didicerint. Incertis enim sedibus, citraq; vlla

Musę sententia refellitur.

domicilia gens illa, quam vulgus Cinganos vocat, oberrat. Contrà vero euenit iis qui in vtero materno existentes, crebras istas mutationes tolerare non sunt assueti: sicuti sunt ij de quibus hoc loco Hippocrates, Aristot. & Galenus loquuntur. Quare futilis hæc & inanis est Musę aduersus tãtos viros excogitata ratio. Longo tẽpore.] Gręce, ἤδη πολυχρόνιον ἔθος ἔχει ἀέρος ἀλέας ταῦτα πληττόμενα σφοδρῶς, & c. Iã lõgo tẽpore calori aeris sunt assueti, offensi vehemẽter, &c. Exiles.] Græcè λεπτὰ, inualidi, vt suprà est dictũ. Quoniã cerebrũ, &c] Hunc locũ non rectè conuertit interpres. Græcè enĩ est, ἐπειδὴ φλεγματικὰ περιττώματα πέφυκε γεννᾶν ὁ ἐγκέφαλος, ὅταν ψυχθεὶς ἀδυνατεῖ κρατεῖν τῆς τροφῆς. Quoniã cerebrũ naturâ aptũ est ad generanda pituitosa excrementa, quũ refrigeratũ non potest alimentũ superare. Quæ enim à forti, &c.] De pituitæ speciebus copiose differit Gal. lib. 2. de Different fe. cap. 6. Multa etiã de iis ca. 10. nostri Compendij diximus. Propter eã quæ est in hyeme caliditatẽ.] Ex hoc loco Gal. etiã satis perspicuũ fit, suprà non posse legi εὔδιον, id est, serenã, sed νότιον, calidã seu austrinã. Quia si serena hyems est, frigida etiã erit. Vt enim illa quæ propter lentorem.] Et hic locus ab interprete non satis rectè est cõuersus. Græce enim sic est scriptũ: ἅτε γὰρ διὰ τὴν γλισχρότητα κατὰ τὴν διέξοδον ἐν τοῖς ἐντέροις ἰσχόμενόν τε καὶ βραδῦνον, ἀεί τε ῥύπτον αὐτὰ διὰ τὴν ποιότητα, τὴν δυσεντερίαν ἐργάζεται. nam propter lentorẽ inter exeundũ in intestinis retenta & immorans, semperq; ipsa propter qualitatẽ abradens, intestinorum difficultatẽ efficit. Hæc vero delata.] Græcè, φερομένη δ' αὕτη ἄλλοτε πρὸς ἄλλον τόπον, hæc vero delata aliàs ad alium locũ. Expungenda itaq; è contextu hæc verba, ab vno loco.

Interpretis lapsus.

Interpretis cõuersio improbata.

Siccas pituitas. Græce, ὀφθαλμίας ξηρὰς, siccas lippitudines. Ita quod repente interimit.] Græce, ὥστε ἐξαπίνης ἀπόλλυσθαι, ita vt repente interimi. Stupidos fieri.] Græce, παραπλῆγας, resolutos. Velociter terminantur.] Græce, ταχεῖαν τὴν κρίσιν ποιοῦνται, celeriter iudicãtur. Ita quod repente.] Vt suprà, ita vt repente intereant.

APHORISMVS XIII.

Ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον, κεφαλαλγίαι ἐς τὸ

χειμῶνα γίνονται, καὶ βῆχες καὶ βράγχοι, καὶ κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες.

Si æſtas ſicca & aquilonia fuerit, autumnus vero pluuius admodum & auſtrinus, dolores capitis hyeme fiunt, & tuſſes, raucitates, atque grauedines: nonnullis etiam tabes accidit.

IN duobus qui hunc præcedunt aphoriſmis, Hippocrates de hyemis & veris conſtitutionibus egit: nunc itaque de ſequentiũ duorũ temporum, æſtatis ſcilicet atq; autumni, tẽperaturis à moderatione declinantibus ſermonẽ habet, inquiens: Si æſtas ſicca & aquilonia hoc eſt frigida fuerit, atq; adeò à ſua naturali tẽperatura quę calida eſt declinauerit, autũnus vero valde pluuius & auſtrinus. Non autẽ temere dixit Hipp. ἔπομβρον, id eſt, valde pluuius: niſi enim frequẽtes in eo pluuiæ fiãt, à cõmoderatione ſua non receſsiſſe videtur, quandoquidẽ, vt ſuprà in aphoriſmi octaui enarratione ex lib. Hippocr. de Aëre aquis & locis oſtenſum eſt, in cõmoderato autũno pluuiæ etiã fieri debent, ſed mediocres. Talibus igitur exiſtentibus æſtate & autũno, per hyemẽ capitis dolores accidunt. Quapropter mala quæ prædictę tẽpeſtates pariunt, nõ in ipſis vitioſis tẽporibus, ſed ſequenti potius hyeme, quæ natiuam ſuã ſeruat conſtitutionẽ, eueniunt. Cauſa eius rei eſt ſupra in Comm. 11. à Galeno expoſita. neque enim magnæ ſunt hæ de quibus hoc loco agit Hipp. mutationes, quod in vna dũtaxat qualitate exceſſus fiat. Quippe æſtas naturalẽ cõmoderationẽ frigiditate ſuperat, autumnus aũt humiditate tantum. Non eſt enim naturâ frigidus, ꝙ hic iterũ cõtra Gal. ſententiã aſſerere audet Muſa: ſed inęqualis, atq; adeò calid⁹ etiã. Præterea in autũno morbi nulli ꝓpter præcedentem ęſtatis intemperiẽ accidere poſſunt. Corpus enim in æſtate exciccatũ refrigeratũq;, in eo qui ſubſequitur autũno pluuio admodũ & calido ad mediocritatẽ redit. Quũ vero vniuerſus autumnus valde humidus ſit, propterea fit, vt mediocritatẽ, quę in medio eſt, tranſcendat, corpúſque noſtrũ plus iuſto humectet: quare morborũ ita qui ſequenti hyeme accidunt, cauſa exiſtit. Siquidẽ humidus ſupra modũ

ἔπομβρον.

Autumn⁹ non eſt natura frigidus, vt Muſa cenſet.

Dolores capitis.

autumnus,caput multa humiditate explet:vt mirum non sit, per hyemē frigidā,quæ humiditates illas in vnū cogit & cōpingit,capitis fieri dolores, quēadmodum latius in Comm. suis exponit Gal.Causam etiā refert Aristot. lib.1.Problem. 10. Porrò fiunt quoq; per hyemē tusses,humoribus nimirū

Tusses. Raucitas. Grauedo.

capitis expressis,& in thoracem defluentibus. Raucitates & grauedines fiunt ob eandē causam.Si enim ad nares deriuatur humor,grauedo: sin ad fauces,raucitas accidit. Raucitatem vero potius q̃ raucedinē hoc malū esse appellandū,Cornelius Celsus docet,qui lib.2.ca.1.hunc Hippocratis aphorismū ita reddidit: At si sicca æstas aquilones habuerit,autūno vero imbres austriq; sunt, tota hyeme quæ proxima est, tussis,destillatio,raucitas, in quibusdā etiam tabes oriuntur.

Tabes.

Per tabē vero seu φθίσιν,eā quæ propriè sic appellatur, nēpe pulmonis exulcerationem,intelligas:quę nonnullis,iis scilicet qui ad eam apti sunt,accidere solet.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Posuit.]Græce,ἀνατίθεικε,attribuit. Vel ibi.] Græce, ἐκεῖ,illic. Erit aliquis propter illā,&c.]Gręce,ἔσαι τὶ καὶ δι᾽ ἐκείνην ἕτερον τῶν τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι τῆς δυσκρασίας οἰκεῖον,erit aliquis propter illā(scilicet intēperiem)à prędictis morbis diuersus intēperiei proprius. In præsenti.] Græcè, τῶν δὲ τῆς νυῦ προκειμένης,de præsenti vero, &c. Conuersionem.]Græcè,τροπῆς,mutationē. Si vero æstas pluuiosa, &c.]In Aldino codice perperā ita scriptum est, ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται,&c.Quippe in lib.Hippocratis de Aëre,aquis & locis, vnde hæc citata est sententia,ita legitur,ἢν δὲ τὸ θέρος ἔπομβρον γένηται,καὶ νότιον, καὶ τὸ μετόπωρον ὡσαύτως,χειμῶνα ἀνάγκη νοσερὸν εἶναι.Ibidē etiā de præsenti constitutione loquitur,ita scribens, ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν γένηται καὶ βόρειον,τὸ δὲ μετόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον,κεφαλαλγίας ἐς τὸν χειμῶνα εἰκὸς γίγνεσθαι,καὶ προσέτι βράγχους καὶ κορύζας,ἐνίοισι καὶ φθίσιας.

Aldinus Gręcus codex emendatur.

Hippocratis liber de Aere aqs & locis, mirè deprauatus.

Quę tamen omnia videntur per alium libro Hippocratis de Aere aquis & locis esse inserta: q̃ scilicet hic disertè dicat Gal.de præsenti constitutione, in eo libello nihil dixisse Hippocratē. Mire itaq; deprauatum nūc esse hūc librū constat, eo q̃ aliqua interdū desint, interdum etiā nonnulla præter Hippocratis mentē accesserint. Seruare ipsam.] Legendū ipsum,videlicet Hippocratē. Græcè

enim ita scriptum est, φυλάττειν γὰρ εἰκὸς ἐστὶν αὐτὸν ὅμοιον τῷ κατὰ φύσιν τὸν χειμῶνα. De quibus nos paulo pòst, &c.] Omissa sunt hoc loco quædã ab interprete. Græcè em̃ ita legitur, ὑπὲρ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον, ὧν ὀλίγον ὕστερον ὀνομαστὶ μνημονεύω, de quibus sermonẽ habet, quarũ paulo pòst nominatim mentionẽ faciemus, Comment. scilicet. 14. Fortior.] Græcè, ἰσχυρὸν, vehemens. Cõsistit.] Græcè, συνίσταται, cõsistet. Interpres quædam omisit.

Accidentia.] συμπτώματα. Sufficienter supra modum.] Græce est, ἱκανώτερον τοῦ μετρίου, plus iusto, vel, vt interpres habet, supra modũ. Abundat igitur dictio sufficienter. Nuper dictos morbos.] Rectius, nuper dicta symptomata. Meliora enim exẽplaria habent, τὰ προειρημένα συμπτώματα.

Pectore.] Græce, οἱ κατὰ τὸν θώρακα στενοί, qui angusto sunt thorace. Hos Hipp. lib. 1. Epid. aphor. 18. φθινώδεας appellat. Tales ibidẽ in Commẽt. Gal. esse ait, qui tã angusto sunt thorace & restricto, vt à tergo in morẽ alarum illis scapulæ promineant: hinc eosdẽ etiã Hippocr. multis in locis, potissimũ vero lib. 6. Epid. part. 3. aphoris. 9. πτερυγώδεις nominat. Musa Philothei locum cõuertens, obscurè, ne dicam ineptè hanc dictionem interpretatus est, in morẽ auium subtilis. φθινώδεες. πτερυγώδεες.

Suscipiente.] Græcè, διαδεξαμένης, excipiẽte. Materia inutilis.] Græcè, περιττὸν, superfluitas. Multa materia.] Gręcè, πλήθει, plenitudine. Reliqua omnia sunt plana.

APHORISMVS XIIII.

Ἢν δὲ βόρειον ᾖ καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν ὑγροῖσι τε ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυναιξὶ ξύμφορον. τοῖσι δὲ λοιποῖσιν ὀφθαλμίαι ἔσονται, ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ * πολυχρόνιοι. ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι. Aliàs, κόρυζαι.

Si vero autumnus aquilonius & siccus fuerit, iis qui naturâ humidi sunt, & mulieribus confert. Reliquis vero lippitudines siccæ accidẽt, & acutæ febres, & longæ: nonnulli vero & melancholiæ.

HVnc Aphorismum non esse ab eo qui præcedit separãdũ, sed connectendũ potius, in Comment. suis Gal. testatur. Quinetiã Hipp. in lib. de Aere aquis & locis il-

lum priori planè copulauit, dum ita scriptũ reliquit, ἦν δὲ βόρειόν τι καὶ ἄνυδρον ᾖ καὶ μήτι ὑπὸ κύνα ἔπομβρον, μήτι ἐπὶ τῷ ἀρκτούρῳ, τοῖσι μὲν φλεγματίοισι φύσει ξύμφορον. Aristoteles quoque lib.1. Problem.11.&.12. manifestè hunc cũ superiore coniungendũ asserit. Ibidẽ enim primũ quærit, cur mulieribus & omnibus pituita redundãtibus, secunda valetudo contingat, si æstas sicca autũnusq; siccus aquilones habuerint? Secundò, cur si sicca æstas & aquilonia, & autũnus siccus eisdem aquilonibus perflatus, biliosos morbo infestet? Sed & Celsus lib.2.ca.1. statim post præcedentẽ aphorismũ,
" ita subiungit: Sin autũnus quoq; æquè siccus iisdẽ aquiloni-
" bus perflatur, omnib. quidem mollioribus corporibus, inter
" quæ muliebria esse proposui, secunda valetudo cõtingit. Hęc ille. Quũ itaq; superiori sit connectendus præsens aphorismus, vt iã demonstrauimus, is certe verborum Hippocratis sensus erit: Si verò autũnus perinde atque æstas aquilonius & siccus fuerit. Musa tamen, nescio quo consilio, hic se non tantũ Galeno, sed & Aristoteli, Celso, imò Hippocrati ipsi opponere audet, dũ Hippocratẽ hoc loco de æstate autũno opposita, nẽpe humida & austrina, posse intelligi contendit: non animaduertens ea quæ in contextu aphorismi sequuntur, huic absurdæ opinioni prorsus refragari. Qui enim fieret vt æstas humida & austrina pituitosis & mulieribus conferret? quod tamen, si de ea loqueretnr Hippocr. hic & alibi, disertè assereret. Accedit quod Gal. in Comm. palàm dicat, ambo tẽpora, æstatẽ scilicet & autumnũ, esse sicca. Hippocr. quoque in libro de Aere aquis & locis inquit, ταῦτα πάντα ἄρωγά ἐστιν. Atqui non eget hæc Musæ sententia prolixa cõfutatione, quod eandẽ metipse paulo pòst recantet. Autũnus igitur vbi aquilonius & siccus fuerit, iis qui naturâ humidi sunt cõferet, cuius causam Gal. in Comm. ex Hippocrate de Aere aquis & locis copiose recitat, vt non opus sit eam hoc loco repetere. Celsus hic cõuertit, omnibus mollioribus corporibus non ineptè, quandoquidẽ Hipp. in libello iã citato dixerit, τοῖσι μὲν φλεγματίοισι, καὶ μάλιστα τοῖς ὑγροῖς τὰς φύσιας, καὶ τῇσι γυναιξίν. Per reliquos vero quid intelligendum sit, Celsus quasi explicat, dicens: Durioribus autẽ, &c. Hippocrates vero loco iã citato, vt etiã Aristot. li.1. Problem.12. biliosis dixit. Quæ sibi omnia pulchrè quadrant, quũ biliosi

Musæ absurda opinio refutatur.

Celsi conuersio probatur.

Quid p reliquos sit itelligẽdũ.

ſint duri,atq; adeo ſicci.Lippitudines ſiccæ,ob cauſam quam Lippitudi-
in Cõment.Gal.refert,accidunt.Febres acutæ,quod nimirũ nes ſiccæ.
tenuiſſima parte bilis reſoluta,maneat acerrima.Et grauedi Febres a-
nes.Hic locus Hipp.haud dubie deprauatus eſt,id quod pri- cutæ.
mũ è Galeni Commẽt.palàm fit,qui febriũ rationẽ reddens, Grauedi-
grauedinis ne quidẽ vno verbo meminit. Quare in cõtextu nes.
verborum quæ ex lib.de Aere aquis & locis citat, perperam Hippocr.
ſcriptum eſt κόρυζαι,quod in Hipp.codicibus ita potiꝰ lega- locus de-
tur,πυρετοὶ ὀξέες ἔσονται καὶ πολυχρόνιοι. Dein ex Ariſtot. qui prauatꝰ e-
lib 1.Problem.12.hanc Hipp.ſententiam enarrãs,nullã gra mendatur
uedinis facit mentionẽ,ſed febrium tantum & melancholię.
Poſtremum nulla ratione oſtendi poteſt , quod grauedines
bilioſis accidant. Quocirca nihil certius eſt,q̃ librarium er-
rore quodã κόρυζαι ſcripſiſſe pro πολυχρόνιοι,quod ab vna in
aliã dictione facilis ſit lapſus. Eſſe autẽ legendũ πολυχρόνιοι,
Celſus euidẽtiſſime teſtatur,qui hãc Hipp.partem ita eſt in
terpretatus: Et febres partim acutæ,partim longę: grauedi-
nis aũt haud meminit. Quod vero lõgę febres accidũt,vt ſũt Quare fe-
quartanę,fit ꝓpterea ꝙ atra bilis,ex qua hę naſcũtur,bifariã bres lon-
in hac conſtitutione generetur.Primũ,ꝙ flaua bilis ſupaſſe gæ acci-
tur.Secundò,ꝙ ſanguis craſſeſcat.Hinc eſt quod Hip.in li. dan
de aere aquis & locis dicat: Et ſanguinis pariter eadẽ ratiõe „
tenuiſſima pars exiccatur,craſſiorq; remanet. Cũ itaq; bilis „
in ea cõſtitutione pars humidiſſima exiccetur,remaneatque Nonnul-
acerrima & craſſiſſima,nihil mirũ ex acerrima eiꝰ parte acu lis melan-
tas,ex craſſiſs.longas fieri febres. Nõnullis vero & melan- choliæ.
choliæ accidũt. Nõ aũt ſine cauſa dixit nõnullis, quia idip-
ſum nõ omnibus,vt Ariſtot loco citato ait , ſed iis tantũ qui
natura atra bile abundant,accidere ſolet. Abundat autem in
hac conſtitutione tẽporis,in iis qui natura bilioſi ſunt,ꝓpter
cauſas duas iã cõmemoratas. Celſus hanc partẽ ita cõmodiſſi
mè reddidiſſe videtur, Sed & hi morbi qui ex atra bile naſcũ
tur, nempe febris quartana, & melancholia. Quippe melan „ Melancho
cholia eſt deſipientia,quæ fit ex melancholico humore mẽ- lia.
tẽ occupante,& temperaturã ſuam mutante. Maniã vero,ſeu Mania.
furorem Ariſtoteles iis euenire tradit,quibus natura bilis in
eſt. Nam vt etiam Galenus teſtatur libro ſecundo de Sym-
ptomatum cauſis, mania fit á mordacibus & calidis humori-
bus,qualis eſt flaua bilis.

Nuper.] Grçcè, ἄρτι, paulo antè. Dispositiõe.] Grçce, ὑποθέσεως, hypothesi. Siue siccũ, &c.] Grçce, ξηρὸν ἢ ἀνυχμηρὸν ἢ ἄνυδρον. Laxi.] Grçce οὐ πλαδῶντες, humidi. Quippe Gal. li. 1. Epide. constitut. 11. teste, Hippocrates πλάδον, περιττὴν ὑγρότητα nominare cõsueuit. Quare πλαδῶντες, qui supra modum humidi sunt dicuntur, non, laxi, vt interpres conuertit.

πλαδῶντες πλάδος.

Grauedines.] Locus hic est deprauatus, in codicib. enim Hippocratis legitur χρονικοὶ, non κόρυζαι. Conuertendum itaq; erit, atque longæ. Et acutissima.] Græcè δριμύτατον, acerrima. Nõ aũt temerè dixit, crassissima & acerrima. Quia enim crassissima relinquitur: ideo febres lõgæ nascũtur: quia vero etiã acerrima, ideo febres acutæ generantur. Ex quibus.] Scilicet bile assata, exiccataque, & sanguine crasso. Hi morbi, quartana videlicet, & melancholia. Paucos admodũ intẽperaturarum.] Sic etiã lib. 1. Epidem. constitut. 1. Com. 1. aduersus Quintum disputans Gal. inquit, Hippocratem in aphorismis quatuor tantũ differentias tẽpestatum descripsisse, quanquã longe plures sint. Plures autẽ q̃ quatuor eũ cognouisse, ex libris Epidem. satis constat, vbi multas alias tẽpestates connumerat, quarum ordine ibidem Gal. meminit. Quatuor vero hoc in loco tantũ referre placuit, tanq̃ cęteris frequentiores, & vt essent veluti exẽplum reliquarũ. Quũ librum de aquis.] Scripsit enim in hunc libellũ Commentarios, vt metipse in libro de propriis libris inscripto testatur, atq; ibidẽ etiã eũ inscribi ait περὶ οἰκήσεων καὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν καὶ χωρίων, de habitationibus, & aquis, & tẽporibus, & regionibus. Nusquã tamen, quod sciã, hodie extant ij Cõmentarij, sed cũ multis aliis huius optimi autoris scriptis iniuria tẽporum perierunt. Paulo antea.] nẽpe Comment. 13. Zona verò exquisitã habens temperiẽ.] Quæ ad huius loci plenissimã explicationẽ attinent, offendent studiosi in nostris in secundũ Galeni librũ de Sanit. Tuend. annotationibus. Huc igitur eos ablegamus, vbi copiose nostram de hoc loco Gal. sen tentiã exposuimus. Sicuti hi qui, &c.] Grçce, οἵτ' ἄριστοι τῶν περὶ τὰ διαίτα δεινῶν ἔγραψαν, sicuti optimi quiq; qui in hoc studio excelluere, scripserunt. Ortus Pleiadis. Eodem quo hic ordine digerit annum Galenus lib. 1. Epidem. constitut. 1. Comm. 1. & constit. 2. Comm. 2. Pleiades autẽ septẽ sunt

Quare q̃tuor tantũ hic tẽpestates referre voluit Hipp.

Zona exquisitè tẽperata.

Pleiades.

stellæ in dorso Tauri, quarum hæc nomina, Maia, Taygete, Celæno, Merope, Electra, Sterope, Alcyone. Nomen habēt ἀπὸ τοῦ πλεῖν, hoc est nauigando, quòd ortu suo nauigationis tēpus ostendant. Ver enim, ait Plinius lib. 2. cap. 47. aperit nauigantibus maria. Vel ἀπὸ πληϊόνης τῆς μητρὸς αὐτῶν, Phauorino teste. Vocātur alio nomine Atlantides, quod scilicet Atlantis sint filiæ. Latini Vergilias appellāt, quòd vere, die videlicet. 19. Aprilis, paulo pòst quā sol ingreditur Taurū, oriātur. Oporam.] ὀπώρα Grȩcis, teste Phauorino, duo significat, τὸ θέρος, καὶ τὸ μετόπωρον, æstatem & autūnum. Hic quidem, quod Galenus etiam manifestè in Comment. asserit, alteram æstatis partem, eam nimirum quȩ autumnum attingit, significat. Autūnus vero quia oporā sequitur, μετόπωρον dictus est, quanquā etiā, vt iā commemoratū est, ὀπώρα Grȩcis nominatur. Arcturus.] De eo diximus multa in annotationib. nostris in lib. 4. Gal. de Tuenda sanit. Occasus Pleiadum.] Qui fit autumno, in Octobre nimirum mense.

Atlātides. Vergiliæ. ὀπώρα. μετόπωρον Arcturus.

APHORISMVS XV.

τῶν δὲ καταστάσιων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβρίων εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες,

Inter anni constitutiones, in summa, siccitates imbrib. aßiduis sunt salubriores, & minus letales.

Hactenus de cōpositis tēporum anni cōstitutionib. verba fecit Hipp. Nūc ordine minus iusto, quòd Gal. etiam in Comm. monet, de simplici totius anni tēperatura sicca, quā assiduis imbribus tanquā salubriorem & minus letalem præfert. Causa est à Galeno in Comment. copiose exposita, vt nihil opus sit eā à nobis referri. Vnum tantum hic monebimus, κατάστασιν hoc loco, vt aliàs etiam, quemadmodum in enarratione quoq; aphoris. 12. sect. 1. diximus, Hippocrati nihil aliud significare, nisi formam aut speciem, constitutionémue. Reliqua è superioribus patent.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Præ manibus habemus.] Grȩce est προκεκθρίσμεθα, sed perperā. Legēdum enim erit, προκεχειρισώμεθα. Prius natura, &c.] Priora autem natura & doctrina sunt, quȩ cognitionis

ordine antecedũt,vt cap.11.libri.Categoriar.Ariſtot.docet. P[illegible]emus illũ.] Qui ſcilicet ordine eſt.17. Nã valde indigentibus.] Hic Galeni locus alta mẽte reponẽdus erit,cauẽdumq; vnicè ne animo noſtro excidat,vt ſtatim nobis occurrat quod vulgatiſsimo noſtri tẽporis medicorũ errori obtrudamus,qui quotidie propemodũ propter crebra illa quę tum ſanis tũ ęgris ꝓpinant medicamẽta,aduerſus hoc ſacroſanctũ Galeni præceptũ delinquũt. De quo ſanè errato multa diximus lib.2.noſtrorũ Paradoxor.ca.6. Alimenti ſiquidẽ pars vna.] Duo eſſe alimenti excrementa, hoc loco Gal.oſtendit. Quod etiã ſuprà lib.1.cap.11.fecit,vbi ex eo ſucco vnde ſingulæ particulę alũtur duo excrementorũ genera naſci dixit. Vnũ,quod diſtribuẽdi alimẽti fuit vehiculũ. Huic quidẽ excremẽto nullus certus à natura cõditus eſt meatꝰ. Expellitur tamẽ partim actũ per ipſa molliora corpora, quæ fluẽtis eius violẽtiæ cedũt:potiſsimũ quũ à ſpiritu maiore impetu irruẽte impellitur:partim etiã per exiguos omnes corporis meatꝰ. Appellãt vero quod ita excernitur,ſudorẽ. Alterũ excremẽtũ eſt ceu ſemicoctæ quæpiã reliquiæ,quæ aſſimilari nutriẽdæ parti nequiuerũt. Huic nullũ publicè nomẽ eſt,ꝙ videlicet nec vulgò ſit cognitũ,vtpote ꝙ præ tenuitate conſpectũ effugiat. A medicis tamen Gręcis ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ.i. ſenſum latens trãſpiratio nũcupatur. Gal. hoc in loco fuliginoſum excrementũ nominat. Annotandũ aũt hic erit,ꝙ alimentũ nũc Galeno vſurpetur propriiſſimè,pro eo nimirũ qđ iã alit ac nutrit. Pars vna ſeroſa eſt.] Adiiciendũ ,& humida. Græca eñ ſic habẽt,τὸ μὲν οἷον ὀῤῥῶδές ἐστι, καὶ ὑγρόν. Quęcunq; ſunt peiora.] Græce eſt, κατὰ τὰ πλεῖστά γε τῶν σιτίων, ὅσα μοχθηρότερα, καὶ διαφεύγει τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως. Quare ſic cõuertendũ erit, Quæ in pluribꝰ cibis quicũq; peiores ſunt cõtinetur,& naturæ,&c.quia cætera rectè ſę habent.

Medici noſtri tẽporis nimij ſunt in propinãdis medicamẽtis purgãtibꝰ

Alimenti duo excrementorũ genera.

Sudores.

Senſum latẽs trãſpiratio.

APHORISMVS XVI.

Νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσιν ἐπομβρείῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνεται πυρετοί τε μακροί, καὶ κοιλίης ῥύσιες, καὶ σηπεδόνες, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ τοῖσιν αὐχμοῖσι φθινώδεες, ὀφθαλμίαι,

ἀρθρίτιδες, στραγγουρίαι, καὶ δυσεντερίαι.

Morbi per aßiduos imbres magna ex parte fiũt, febres longæ, alui deiectiones, putredines, comitiales morbi, apoplexiæ, & anginæ. Per ſiccitates autem, tabes, lippitudines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.

HIc aphoriſmus prioris veluti correctio quædã eſt. Nã imperitus quiſpiã ex eo colligere poſset, ſiccã anni cõſtitutionẽ ſic imbribus eſſe meliorẽ & ſalubriorem, vt nulli prorſus in ea morbi generentur. Coactus itaq; Hippocrates fuit vt præſentẽ aphoriſmũ ſubiiceret, in quo quidem quæ in vtriſque cõſtitutionibus fiant morborũ genera dilucidè exponit, inquiens: Morbi per aſsiduos imbres (id enim ſignificat ἐπομβρίῃσιν, vt in explicatiõe aphoriſmi vndecimi huius ſectionis diximus) magna ex parte fiunt febres lõgæ. Cuius rei cauſam Gal. in Comm. refert. Nõ autẽ temerè adiectũ eſt, magna ex parte: quia in humida conſtitutione alij etiã morbi hoc loco ab Hippocrate nõ commemorati naſci poſſunt. Hi tamen quos recenſet, ſunt qui crebro & plurimũ per imbres generãtur. Alui deiectiones, ſic enim Celſus hęc verba, κοιλίης ῥύσιες, eſt interpretatus, & quidem rectiſsimè. κοιλία enim hoc loco inferiorẽ ventrẽ denotat, ῥύσις vero deiectionẽ vel fluxionẽ, nõ profluuiũ, qđ Græcis διαῤῥοία dicitur. Neq; enim hac voce aliud innuere voluit Hipp. q̃ ꝙ homines in cõſtitutione humida crebrò per aluũ egerãt. Cauſa in Comm. à Gal. eſt expoſita. Et putredines ſimpliciter, morbi comitiales & apoplexiæ: ꝙ hæc duo mala ex pituita, quæ per imbres generatur, naſci cõſueuerint, vt dictũ eſt Comm. 42. & 45. ſectio. 2. Anginæ deniq; in pluuia conſtitutione fiunt, propter cauſam à Gal. in Comment. allatã. Nihil âutẽ refert ſiue κυνάγχας, ſiue συνάγχας apud Hippocratẽ ſcriptũ ſit, vt alibi diximus. Atque hæc quidẽ mala per aſſiduos imbres fiunt. In ſiccitatibus autem φθινώδεες, videlicet νόσοι, id eſt, morbi tabẽ afferentes accidunt. Quũ autẽ Hippocrates φθινώδεας, vt in Comment. 10. huius ſectionis annotauimus, nõ ſolũ eos quibus ob pulmonem exulceratũ marceſcit cor-

Febres lõgæ.

Alui deiectiones.

κοιλία.

ῥύσις.

Anginæ.

φθινώδεες.

pus, sed & eos qui ex quacũque alia causa extenuãtur intelligat. hic tamẽ exulceratio pulmonis excludẽda venit, vt quæ in ficciore tẽpore potius curetur q̃ irritetur. Reliquę aũt causæ tabẽ afferentes, per ficcitates valentiores reddũtur. Lippitudines etiã ficcæ nimirũ accidunt. Aut copulãda vox ὀφθαλμίαι cũ dictione φθινώδεις, vt Gal. in Comm. etiã monet. Et

Articulorũ dolores — articulorum dolores, non quidẽ omnes, sed ij tantum qui ex humorũ acrimonia procreãtur: idq; accidit, si accesserit etiã ficcitati caliditas, vt copiosius in Comm. suis Gal. docet, ad quos studiosos, ne temerè quæ illic sunt repetere necesse sit, ablegamus. Vrinæ etiam stillicidia, & difficultates intestinorum, iis de causis quas Galenus affert, eueniunt.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quare in tẽporibus.] Aliquid ab interprete pręteritũ est. Græca enim ita habẽt, ὥς τι καὶ κατὰ τοῦτο χρονιοῦσι μὲν ἐν ταῖς ἐπομβρίαις, quare per hoc lõgiores erũt in assiduis imbribus, &c. Profluuia.] Gręcè, ῥύσεις, deiectiões. Ex pituita ortũ habẽtes.] vt dictũ est suprà Comm. 42. Ad fauces.] Græcè

φάρυγξ. — est ἐνεχθέντος εἰς φάρυγγα, ad fauces vel guttur delata, φάρυγξ enim hoc loco absolutè ponitur, nullo adiecto articulo, ideoq;

Angina. — & ad guttur & ad fauces trãsferri potest. Quippe angina, vt alibi docuimus, nihil aliud est nisi inflãmatio, quę in gutture vel faucibus fit. Ex qua nõnulla, &c.] Cuius rei testis est Hipp. qui sect. 5. aphor. 24. & li. 6. Epid. par. 3. aphoris. 10.
„ ita scriptũ reliquit: Valde frigidũ, sicut nix & glacies, venas rũpit, tusses mouet. Extenuati.] Gręce, ἀτροφώτεροι, alimẽti expertes. Si & caliditas vlla, &c.] Græcè, ἐὰν καὶ θερμότης ἄμετρος προσγένηται, si etiã calor immodicus accesserit. In ficcitatibus.] Scilicet nudis citra calorẽ. Et ficcitatem efficiẽt.] Gręcè est, κατὰ ξηρότητα, p̱ ficcitatẽ, vt planè difficilẽ motũ in ficcitatẽ articulorũ referamus. Eã passionẽ quæ arthritis,

Arthritis quid propriè. — &c. Siquidẽ arthritis ꝓprie est, quãdo imbecillitas in omnib⁹ corporis articulis cõsistit, humorq; à natura alien⁹ ad eosdẽ cõfluit. Quapropter proprie loquẽdo, nõ omnis dolor articulorũ arthritis nominatur, sed is tantũ qui ob causas iã cõmemoratas in eis excitatur. Lib. 2. Epide.] Sect. scilicet. 4. Et repetitur in sexto eiusdẽ operis lib. Part. 4. aphorism. 9.

Sed si cui libeat.] Gręcè, ἀλλ' ἐάν τις, ὡς ἔφην, ἐθελήσῃ, sed si, vt dixi, quis velit omniũ, &c. Huius propositę.] Omissa est

Nũc, dictio. Græca enim habent, αὐτῷ τῷ νυῶ προκειμένῳ, &c.
Bene temperatis.] Græce, εὐκράτοις. Satis itaq; erat dicere, tẽperatis. Cõponẽtes.] Conuertendũ erat, supponẽtes. Græce enim est, σωύτιθον ὑποθέμενοι. Quanquã & simplex videbatur.] Græce est, καί τοι γε ἡ ἁπλῆ δόξειεν ἂν εἶναι πως σύνθετος, quanquã vtiq; & simplex ipsa videatur quodã modo esse cõposita. Rationẽ statim p sequẽtia verba subiũgit, quæ itidẽ vt præcedẽtia, nõ satis recte ab interprete sunt cõuersa. Græca enim in eũ habent modũ, ἐμίγνυτο γὰρ εὐκράτῳ καταστάσει μέσει τῶν ἀμέτρίων ἑκατέρων, permiscebatur enim tẽperata forma media inter vtrãq; immoderatã. Vt is sit verborũ Gal. sensus: Siccæ intẽperaturę simplici miscebatur tẽperata forma: id enim κατάστασιν significare, iã sępe monuimus: ea quæ inter vtrãq;, caloris nimirũ & frigoris, intẽperiẽ media est. Quem quidẽ metipse Gal. paulo post iis etiã fere expressit verbis: Aer ambiens in altera oppositione intẽperatus & siccus, permiscetur ei qui est in altera oppositione, caloris scilicet & frigoris tẽperatus. Quare hæc Gal. verba εὐκράτῳ καταστάσει, per ablatiuũ reddenda sunt, vt nos fecimus: & ante nos Theodor⁹, qui præsentẽ locũ ita est interpretat⁹. Permiscetur modica modulataq; conditione, quæ inter vtrãq; caloris & frigoris intemperiem media collocatur. Tẽperaturas.] Græce est δυσκρασίας, intẽperaturas. Male tẽperatus] Græce δύσκρατον, id est intẽperatũ. Bene tẽperatus.] Satis erat dicere simpliciter tẽperatus. Nam stillicidia vrinæ] Gal. libro 3. de Symp. causis, cap. 9. strangurię & difficultatis vrinæ easdẽ esse causas scribit, vrinã nimirũ acrẽ, & facultatis vesicæ imbecillitatẽ. Propter vis expulsiuæ.] Græce est, ἀῤῥωστίαν τῆς ἐν τῇ κύστει καθεκτικῆς δυνάμεως, ꝑpter facultatis expultricis, quæ est in vesica, imbecillitatẽ. Non adeo licet de Hippocrate.] Græce, ἔστι δ᾽ οὐχ ὑπὲρ ἱπποκράτους ἀπορῆσαι δίκαιον, ὅτι τηλικαύτην θεωρίαν. Non autẽ ita de Hippocrate perplexos esse conuenit, quod primus &c, Diocle] Qui Plinio lib. 26. cap. 2. autore, Carystius fuit, atq; secũdus ætate famaq; post Hippocratẽ extitit. Mnesitheo.] Huius meminit Galenus libro 1. ad Glauconem, Atheniensemq; fuisse tradit, virum tũ in aliis omnibus quæ ad artẽ pertinent sufficiẽter doctum, tum vero qua via & ratione medendi artem oporteat exercere, nemini peritia secundum.

Interpretis lapsus.

Causę strãguriæ & difficultatis vrinæ.

Carystius. Mnesithe⁹.

APHORISMVS XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην καταστάσιες αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα ξυνιστῶσι καὶ εὔτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὔχροα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρακα ἄλγημα ἤν τι προϋπάρχῃ μᾶλλον πονέουσιν. αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα, καὶ ὑγραίνουσιν, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρίας, καὶ ἰλίγγους ποιέουσιν. ἐν δὲ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Constitutionũ quæ quotidie fiunt, aquiloniæ quidem corpora cogunt, robustiora reddunt, facile mobilia, bene colorata, & rectius audientia. Aluos præterea exiccãt, oculos mordẽt: & si thoracis dolor aliquis præcedit, magis irritatur. Austrinæ autẽ corpora lãguida efficiunt, & humectãt, difficilẽ auditũ, capitis grauitatẽ & vertiginem afferunt. In oculis & corporib. difficilem motum concitant, & aluos humectant.

IN superioribus, aphoris. nimirũ. 5. Hippocrates quę mala afferant diuturnæ constitutiones aquiloniæ & austrinæ, exposuit. Nũc quas noxas, quęq; cõmoda pariat quotidiana cõstitutio, aquilonia primũ, & deinceps quæ mala austrina afferat docet, inquiẽs: Inter cõstitutiões quotidianas aquilonię quidẽ corpora sua frigiditate cogũt ac dẽsant, robustio- εὔτονα. ra etiã reddũt: id enim significat εὔτονα, quippe τόνος latinis τόνος. est robur. Hinc εὔτονον robustũ, validũ, & firmũ, εὐτονία etiam εὐτονία. Gręcis est καρτερία, hoc est robur. Causam in Comm. refert Gal. Facilè mobilia efficit, ꝙ scilicet supuacuas corporis humiditates exhauriãt ac dissipẽt, atq; adeò corp⁹ leuius & ad motũ prõptius efficiãt. Bene colorata reddũt, ꝙ omnes actiones naturales, iecorisq;, vt sic dicã, sanguificationẽ adiuuẽt.

Melius etiam vt audiant, aquiloniæ constitutiones in causa sunt: omnes enim actiones animales firmant. Cur vero auditus duntaxat fecerit mentionẽ, Galenus in Comm. exponit. Exemplo aũt auditus, oẽs reliquos vult intelligi sensus, qui singuli pinde atq; auditus in hac constitutione vigent. Nec obstat quod hoc loco Brasauolus diuersum afferat, nẽpe fieri posse vt visus, odoratus & gustus in aquilonia constitutione non vigeãt, ppterea q cerebrũ humiditate plenum, veluti à manu spongia, ab aquilone frigido exprimatur, & ad oculos subinde, nares & linguã humiditas ipsa destillet. Nam quod supponit, hoc falsissimũ est. Neq; enim in quotidiana constitutione aquilonia, quæ frigida & sicca est, fieri potest, vt ad inferiores corporis partes destillet humiditas, quod tum nulla in capite existat. Secus aũt esset, si tẽpestas aliqua humida antecessisset. Quum itaq; Hippocrati sit sermo de quotidiana constitutione aquilonia, excluditur prorsus suppositio de præcedẽte tẽpore humido, neq; Musæ ratio pcedit. Atq; hactenus commoda aquiloniæ constitutionis explanauimus. Nunc igitur incõmoda quæ pariũt, psequamur. Primũ autẽ omnium aquiloniæ constitutiones quæ quotidie fiunt, aluos exiccãt: quod supra quoq; Aph. 5. dixit, aluos duras aquilonẽ efficere afferẽs. Causam ibidẽ etiã exposuimus. Dein oculos mordẽt. Atqui pprië loquẽdo, calidũ, Gal. lib. 5. Aph. Cõ. 20. teste, tantũ mordax est. Sẽsus vero similitudine, frigidũ etiã. Quod quidẽ quomodo accidat, Gale. lib. 4. Simpl. med. cap. 1. luculẽter ostẽdit, ita scribẽs, Quum frigidũ quæcunq; contingit, eorũ & contrahat substantiã, & condẽset, constringatq;, primũ tenues excernãtur humiditates necesse est, sicut ex oculis lachryma, postea vero etiã mordax appareat: idq; non erodẽdo, vt calidũ, sed diuellẽdo continuũ. Frigidum enim meatus omnes in raris corporibus subiẽs, qualia sunt vulnerata omnia, oculiq; & nares ac os, vniuersas refrigerandorum corporũ partes arripit, & quodãmodo multis circunquaq; ansis eas contrahẽs atq; condẽsans, à continuis sibi partibus diuellit. Hęc ille. Quæ quidẽ à nobis lõgius sunt recitata ppter Musam, qui causam ipsam mordicationis partim in siccitatẽ, quam per se mordicationẽ efficere ait, referre satis inepte voluit: partim etiam in biliosas materias ad oculos transmissas, quum tamen in hac constitutione nullæ in cor-

Cur auditus tantũ meminerit Hipp.

Musæ interptatio refellitur.

Aquilonię constitutionis noxæ.

Frigidum mordax quomodo.

Musa ppe rãmordicationis causam in siccitatẽ retu

Aquilo thoracis dolores excitat.

5.aph.18, & 24.

pore gigni queant. Præterea ſi aliquis thoracis dolor præceſſit, is per hanc conſtitutionẽ magis augebitur. Nihil autem mirum, augere dolorẽ qui præceſsit aquilones frigidos, quũ eum etiam qui prius non affuit, excitẽt. Quippe vt infrà ait, frigidum inimicum oſsibus & pectori exiſtit. Atq; hactenus de incommodis quæ aquiloniam ſequuntur conſtitutionem, diximus.

Auſtrinæ conſtitutionis noxæ.

Nunc igitur quas noxas auſtrinę afferant conſtitutiones, breuiter ꝑſtringemus. Primũ diſſoluere, hoc eſt, languida reddere corpora inquit. Cauſa ſuprà in Aph. 5. eſt expoſita. Dein humectare, difficilẽ auditum, capitisq; grauitatem efficere. Cauſæ loco iam citato ſunt dictę. Vertigines etiã ꝓpter cauſam à Galeno in Comm. expoſitã faciũt.

ἴλιγξ.

Nam ἴλιγξ καὶ ἴλιγγος Græcis idem quod σκότωμα ſignificat.

Difficiles motus.

In oculis præterea & corporibus difficilẽ motum. Siquidẽ neruorũ principio humectato, circa voluntarios motus pigritiam apparere neceſſe eſt, vt commemoratũ eſt etiam ſuprà apho. 5. huius ſectionis.

Aluos humectant.

Et aluos humectant: hoc eſt, in cauſa ſunt vt liquida per inferiora excernantur. Quæ ſingula copioſius loco iam citato ſunt dicta.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Secundum naturæ & animę opationes.] Gręce, κατά τε τὰς φυσικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας, in naturalib. & animalibus actionib. Et paulo pòſt, Nã animales actiones, &c. Naturæ.] Græce, τὰς δὲ φυσικάς, naturales vero. Cõmunis aũt vtriſq; eſt quod contentũ nominat.] Valde obſcura ſunt hęc interp̃tis verba: ſed Græca aperta admodũ, quæ ſic habẽt, κοινὸν δ' ἀμφοῖν ἡ εὐτονία, cõmune aũt vtriſq;, ſcilicet facultatib' eſt robur.

Imbecillib. ſiccis & tenuibus aquilones non proſunt.

Qui ſalubre corpus habẽt.] Hæc non temere à Galeno ſunt adiecta. Quippe imbecillib. aquilones non ꝓſunt. nec etiã ſiccis & tenuibus: hos enim magis exiccant, ac eorundẽ principes partes, & quæ in profundo corporis ſunt ſitæ, ꝙ ſcilicet carniũ ꝓpugnaculo deſtituti ſunt, prõptius lędũt. Dolores pectoris.] Gręce eſt, κατὰ τὸν θώρακα παροξύνεσθαι, Dolores thoracis exacerbari. Noſces aũt.] Addendũ, manifeſtius. Græca enim ita habẽt, γνώσει δ' ἐναργέστερον. Siue animæ ſit, ſiue ad vitã pertinẽs.] Gręce, εἰς ἅπασαν ἐστὶν ἐνέργειαν ζωτικήν τε καὶ ψυχικήν, ad omnẽ actionẽ quæ vitalis ſit, ſiue animalis. Et iis quas apoplexias nominant.] Hoc loco per in-

Per inter-

terpretem multa ſunt omiſſa, quæ in contextum ſunt repo-

nenda: hæc nimirũ, ἴλιγγος γάρ ἐστιν ἡ σκοτοδινεία, ἥ τις γίνεται ὑγροῦ μετὰ παχέως πνεύματος κινουμένου κατὰ τὴν κεφαλήν. διὸ καὶ προηγεῖται ἐπιληψίας καὶ ἀποπληξίας, vertigo enim obtenebratio est, quæ fit quum humor ac crassus spiritus mouetur in capite, quapropter præcedit epilepsiam & apoplexiã. pretem omissa.

Parui autem sunt, &c.] Græce, μοχθηρὰ δὲ ἐστὶ ταῦτα τὰ συμπτώματα, praua vero sunt huiusmodi symptomata. Reddit] ἐργάζονται, reddunt.

APHORISMVS XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος οἱ παῖδες, καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν* τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι. *al. καὶ τοῦ

*Per tempora vero anni vere quidem & principio æstatis pueri, & qui eos ætate mox sequuntur, optime degunt, maximeque valent. Aestate autem et autumno aliquantisper senes. * Reliquo hyemis tempore, qui inter has ætates medij sunt.* *al. reliquo autẽ autũno & hyeme.

HOc in Aph. Hipp. docet, quæ tẽpora ætatibus ipsis sint maxime cõmoda. Quippe vere & principio (ἀκρὸν enim hic idem quod ἀρχὴ significat) æstatis pueros, & eos qui illis ætate vicini, proximi, vt Celsus conuertit, coniunctiue sunt (id enim ἐχόμενοι vox, qua vsus est Hippocrates, hoc loco significat, quum ἔχομαι Græcis non aliud q̃ nullo interueniente sequor, iuxta sum, hereo, & tango denotet) optime degere, maximeq; valere ait. Proximi autem pueris sunt adolescentes, qui à Græcis μειράκια nominantur. Optime vero degunt, potissimumq; iis tẽporibus valent pueri & adolescẽtes, ꝓpterea ꝙ eorundẽ naturæ, temporum horũ tẽperatura maxime cõueniat. Tamẽ hoc loco diligẽter cauẽdum erit, ne vtraque tempora vtrisque promiscue ætatibus conuenire putemus: sed adhibenda plane verbis Hippocratis distinctio erit: quod in Commentariis etiam suis

ἐχόμενοι. ἔχομαι.

Quare vere principio æstatis pueri & adolescentes optime degunt.

monet Galenus: vt ſcilicet dicamus adoleſcentes, quorũ na-
tura tẽperata eſt vere, quod itidẽ temperatum exiſtit, optime
degere: pueros aũt æſtatis principio, vtpote quod parũ à me-
diocritate ad calorẽ & ſiccitatem declinat: atq; adeo puero-
rum naturæ, quæ calida & humida eſt, magis cõuenit. Quã-
quã nulla etiã adhibita diſtinctione, aphoriſmi veritas cõſta
re poteſt. Nam cum puerorũ natura maxime conſeruãda ſit,
quod in alio q̃ hoc ipſo tẽperamento eorundem corpora in-

Ver ex ꝓpria natura nihil nouat.

creſcere nequeãt: certe hanc ipſam vernũ tempus, quod tem
peratum eſt, potiſsimũ conſeruabit. Nam vt ſequenti Com-
ment. ait Galen. ex ꝓpria natura nihil nouat. Quum igitur
hoc tempore corpora illorum non alterẽtur, ſed conſeruen
tur magis, vt optime etiam valeant neceſſe eſt. Braſauolus

Muſæ obiectio diluitur.

hoc loco aduerſus ea quæ diximus, ſic inſtat: Pueri ſunt hu-
midi, igitur vere magis lædũtur. Quaſi vero ver humidũ ſit,
& non temperatum. Ridicula vero plane etiã eius eſt reſpõ
ſio, dum pueros humidos eſſe aſſerit, non quidẽ ratione ui-
tæ, ſeu ꝓpriæ naturæ, ſed collatione ad iuuenes. Nemo em̃

Pueri ſimpliciter humidi.

eſt qui neſciat, pueros ſimpliciter & nulli collatos, eſſe humi
dos: quod ſcilicet idipſum multis argumẽtis lib. 2. de Temp.
cap. 2. Gal. demõſtrauerit. Sic ꝑpetuo vnus error aliũ parit.
Si enim ver per ſe eſſe temperatũ, vt Gal. facit, Muſa quoq;
cõcedere voluiſſet, in hæc abſurda nunquã ꝓlapſus fuiſſet.
Aeſtate vero & autũno aliquãdiu vel aliquantiſper (id enim
eſt μέχρι μὲν τινὸς) ſenes optime degũt. Celſus hæc verba καὶ

Aeſtas & autumni principiũ quomõ ſenibus conferunt.

τὸ φθινοπώρου μέχρι μὲν τινὸς, rectiſsime ita cõuertit, Et autũni
prima parte. Quippe hæc ad naturã æſtatis, cui proxima eſt,
nonnihil accedit. Nihil autem mirũ, ſenes qui natura frigidi
ſunt, in calidis tẽmporibus rectius valere. Vnius itaq; tantũ
qualitatis ratione, nẽpe caloris, non vtriuſq;, ſenibus æſtas et
autũni principiũ conferũt. Siccitatis igitur ratione iis potius

Medij inter adoleſcentiã & ſenectutẽ.

nocẽt. Reliquo hyemis tẽpore bene degũt qui medij ſunt in-
ter has ætates, adoleſcentiã ſcilicet & ſenectutẽ. Sunt vero
medij, qui Grecis dicũtur ἀκμάζοντες, hoc eſt, florẽtes ætate,
ſeu iuuenes. Nam quum ij ſint calidi & ſicci, merito hyeme

καθεστηκυῖα ætas.

quæ cõtraria eſt, frigida nimirũ & humida ſalubrius degũt.
Sunt etiã medij inter prędictas ętates, qui ætatẽ καθεστηκυῖαν
hoc eſt, conſtantẽ, quę alio nomine παρακμαστικὴ nominatur,
agũt. Illiſq; hyems etiã cõfert, ꝙ ſint per ſe quidẽ calidi ad-

huc,ſed minus q̃ iuuenes,vt infrà aph.30. huius ſect. latius dicemus, atq; ſicci. Hinc Celſus aptiſsime hanc partẽ ita eſt interp̃tatus, Iuuenes hyeme,quiq; inter iuuentã & ſenectutẽ ſunt. Citatur hæc ſententia à Galeno noſtro lib.8.de Placitis Hippocratis & Platonis,

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Bene tẽperatis.] Satis erat dicere tẽperatis:ſic enim vocãt Latini quæ Græcis εὔκρατα dicũtur,vt ſuprà etiã monuimus. Hæc enim omnium ætatum optima.] Complectitur enim adoleſcentia ſub pubertate,quæ itidem in medio atq; optimo temperamento conſiſtit. In latum oſtendens.] Legendum,extẽdens.Grȩce enim eſt,εἰς πλάτος ἐκτείνων. Hȩ quidẽ bilioſiores.] Græce,καὶ ἥδε χολωδέστεραι, quæ quidem bilioſiores. Minus.]Adiiciendum,autem: quod Grȩce ſit, ἧττον δ' ἐν αὐταῖς τῶν ἄλλων,Minus autem quàm aliȩ,ex ipſis ſcilicet ætatibus,naturis,& regionibus.

Adoleſcẽtia ſub pubertate cõplectitur.

APHORISMVS XIX.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται. μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεται, καὶ παροξύνεται.

Morbi quidem omnis generis in omnibus temporibus fiunt. Nonnulli tamen in quibuſdam illorum magis & oriuntur, & irritantur.

QVum Hipp.in ſequẽtibus Aph.eſſet expoſiturus, qui morbi peculiariter in ſingulis anni temporibus naſcerentur,hunc prȩmittere voluit tanquã generalẽ,vt pote in quo mõſtraret,ꝙ non tantũ ij morbi qui naturæ temporum ſunt accõmodati,ſed etiã omnes alij irruere poſſent. Idq; ꝓpter eos qui putare poſſent,nullos alios morbos æſtate accidere poſſe præter eos quos Hippocrates cõmemorat. Quare morbi non ſic ſunt tẽporib.affigẽdi,quaſi in aliis tẽporibus accidere nequeãt:ſed ꝙ magna ex parte iis temporibus magis q̃ aliis oriantur.Sic tertiana quidẽ febris non eſt ita æſtati deſtinata,vt hyeme fieri nunq̃ poſsit, ſed ꝙ plurimum æſtate generetur. Hinc eſt quod hoc loco Hippocrates dicat,Nonnulli tamẽ morbi magis in quibuſdam temporib.

Morbi tẽporibus quomodo tribuendi.

& oriuntur & excitantur, ꝓpterea quòd hæc tempora morborum illorum naturæ sint accommodata.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Tunc nos.] Addendũ, omnes. Græce enim est, ἅπαντες αὖ ἐνοσοῦμεν, &c. tũc omnes quolibet tẽpore, &c. Affines.] Græce, οἰκεῖαι accõmodati. Proximi.] Græce, οἰκεῖαι. vt suprà.

Interp̃tis conuersio notatur.

Neq; enim similiter ab eadẽ causa, &c.] Hunc locũ non satis recte interp̃s cõuertit. Græca enim sic habẽt, οὐ γὰρ ὁμοίως ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὁ θερμὸς τῷ ψυχρῷ βλάπτεσθαι πέφυκεν ἢ ὁ ὑγρὸς τῷ ξηρῷ, καθάπερ οὐδὲ ὁ εὔκρατος ἑκάστῳ τούτων, οὔτε τοῖς κατὰ συζυγίαν τινὰ δυσκράτοις, Neq; enim similiter ab eadẽ causa calidus ꝑinde atq; frigidus offendi aptus est, aut humidus vt siccus. Quemadmodũ neq; tẽperatus vt quiuis illorum, neq; vt illi qui per coniugationem aliquam imtemperati sunt.

APHORISMVS XX.

Τοῦ μὲν γὰρ ἦρος τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ λέπραι, καὶ βῆχες, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά.

Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, anginæ, grauedines, raucitates, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pustulæ vlcerosæ plurimæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt.

Furores & melãcholiæ cur verno tẽpore fiunt.

HOc in Aph. Hipp. recenset morbos qui magna ex parte vere, eo ꝙ eius naturę accõmodati sunt, accidere solẽt. Primũ aũt verno tẽpore fieri furores & melãcholias ait, non quod hoc tẽpore biliosi & melãcholici humores generentur: sed ꝙ aliis tẽporibus ꝓcreati sint, ac hyeme in ꝓfundo corporis delitescẽtes, nunc tandẽ veris caliditate diffusi ac cõmoti furorem ac melancholiam pariant. Dein morbi comitiales accidũt, ꝓpter pituitã hyeme in corpore natã, vere autẽ commotam & diffusam. Proinde etsi prædicta ma-

Morbi comitiales.

la vere emergunt interdum,tamen cũ humores ex quib.hęc ipsa oriuntur,autũno sint procreati,ideo autũnalia magis dicuntur quã verna. Causas etiã istorũ malorum Gal. in Cõm. 22.huius sectionis exposuit. Veris autem propria sunt mala quæ sequuntur,sanguinis nimirum profusiones: sic enim ἐύσιες dictionem conuertit Celsus,vel excretiones. Per profusiones itaq; sanguinis intelligẽdæ sunt omnes sanguinis excretiones mediocres. quæ à morbis corpus vindicãt siue per nares,siue p hæmorrhoides,siue per vterum fiant, id quod è Galeni Comm. perspicuũ existit. Et quidẽ rationi consentaneũ est,sanguinis excretiones vere accidere, quod hoc tẽpore,Hipp. in lib. de Natura humana teste, sanguis crescat, ac quotidie incrementũ suscipiat. Anginæ etiã vere fiunt,quod humores diffusi ad fauces,aut guttur confluãt,ibiq; inflãmationẽ procreẽt. Generantur autẽ anginæ vernæ,vt Gal. Cõmẽt.22.hui⁹ sect. autor est,ex sanguine pituitoso. Grauedines & raucitates fiunt, ꝑpter pituitã hyeme in capite natam, vere auẽ diffusam,& ad nares,aut fauces delatã. Tusses,vbi ad thoracẽ ac pulmonẽ humores à capite defluẽtes delati fuerint. Lepręe,quę scabiei quidẽ species sũt,ab Arabũ lepra distantes,vt lib.2. Paradox. cap.16 demonstrauimus,fiũt,quod verno tempore praui humores à profundo corporis ad cutẽ ipsam deferantur. Impetigines,quas Hippocra. & alii Græci λειχῆνας vocant,vere quoq; generantur. Est autẽ impetigo, cutis vitiũ,asperdinẽ quandã in ea pariens,quod Germanice flecht vocatut. Corneli⁹ tamẽ Celsus lichenas papulas,& leprã impetiginẽ,vt dixims lib.2. Paradox. cap.17. conuertit. Cæterũ impetigo,de qua Hippocr. & post hunc alii Græci medici locuti sunt,non est Plinii mẽtagra,cuius meminit lib. 26.cap.1.& quam non modo Italiæ,verumetiã vniuersę prope Europę,ante Claudii Tiberii Cæsaris principatum incognitam fuisse tradit. Quippe longe ante hæc tempora lichẽ, seu impetigo Græcis cognita fuit,malumq; est multo,quàm sit Plinii mentagra mitius. Accedit quod Galenus libro quinto de Componendis medicamentis κατὰ τόπους. capite septimo euidentissime doceat, lichenas à mentagra diuersas fuisse, cum vtriusque mali semper ibidem seorsum mentionem facit. Nec aliud ex Galeno colligi potest, quam quod hæc duo mala in curandi ratione aliqd cõmune habuerint,

Vernimorbi

ἐύσιες. profusiones sanguinis.

Anginæ.

Grauedines & raucitates.

Tusses.

Lepræ.

Impetigines.

Impetigo nõ est mẽtagra.

minime tamen eadem fuerint. Nec obstat, quod loco paulo ante citato Plinius mentagram etiam lichenas vocari scribat. id enim factũ est, non ꝙ eadem cũ lichenibus fuerit, sed quod similitudinem quandã cum iis habuerit. Quippe in ea furfures & squamulæ à cute prodibant, haud secus quàm in vera lichene. Quare cum mentagra non sit lichen, seu impetigo, multo minus vt sit morbus quẽ Gallicum hodie appellant, concedendum erit. Quod nos etiã multis argumẽtis in Paradoxis nostris loco antea citato demõstrauim⁹. Euanuit enim è cõspectu hominũ mentagra, vt nunc planè incognita sit. Et vtinã cũ ea omnes etiã reliqui morbi sublati fuissẽt, & nõ nouum aliquod malũ mentagra lõge deterius pro illa regiones nostras irrepsisset, nẽpe scabies nominata Hispanica. De qua re nonnihil etiã scripsimus lib. 2. aduersus Montuũ, cõfutatione 2. Dialexeos. Alphi quoq; verno tẽpore fiunt. Sunt autẽ vitiliginis species, vt cap. 41. Cõpẽdij nostri diximus. Eruptiones itẽ, seu pustulæ vlcerosæ. Quippe ꝑ ἐξανθήσιας, omne pustularum & eruptionũ genus hoc loco intelligendũ erit. Tubercula quoq;, de quibus abunde suprà, sect. 2. aphor. 15. dictum est. Causas omnium in Comm. Gal. exposuit. Et articulorum dolores: nam per ἀρθριτικὰ omnes dolores articulorum, qui propter humores à natura alienos, ad eos quidem imbecillos deferuntur, nasci solent. Causam Gal. refert, vt omnium aliorum malorum, in Commentariis.

Impetigo non est morbus Gallicus.

Alphi.

ἐξανθήσιες

Tubercula.

Articulorũ dolores

ANNOTAT IN GAL. COMM.

Et lepræ.] Hæc verba tũ in Græcis, tum Latinis codicib. prorsus expungenda erunt. Neq; enim lepra hyemalis est morbus, sed vernus potius, vt ex iis etiã quæ statim subiũgit Gal. palàm fit. Huc accedit, quod neque antiquus interpres, neq; etiã Theodorus in cõuersionib. suis hęc verba habeãt, vt hinc omnibus perspicuũ sit, meliora & vetustiora exemplaria ijs carere verbis. Præter alios morbos.] Græce, παρὰ τὰς ἄλλας. Quare bifariam interpretari possunt hæc verba, eo quòd ἄλλας referre potest vel νόσυς, vel ὥρας. Melius tamen est vt ὥρας referat, sicq; interpretetur, Præter alia tempora, &c. Vitiligines.] Græce, ἀλφὺς. Retinẽda itaq; vox alphos. Vitiligo enim genus est ad λευκὴν καὶ ἀλφὸν, vt copiose in compendio monstrauimus. Non debet igitur generis vox pro specie vsurpari. Ad loca viliora.] Græce, εἰς τὰ ἀ-

Galeni codex emendatus.

Vitiligo.

κρα μόρια, ad partes extremas. Quod aũt & ꝓfluuia, &c.] Græce, ὅτι δὲ καὶ τὰ αἵματος ῥύσεις κενοῦσαι τὸ πλῆθος, καὶ τὴν κακοχυμίαν κωλύουσι τὰς ἐν αὐτοῖς νόσους αὐτίκα ἐστὶ δῆλον, q aũt ꝓfusiones sanguinis plenitudinẽ, & vitiũ humorũ vacuãdo cohibeãt morbos qui ex ipsis oriũtur, plane ꝑspicuũ existit. Tale quid etiã.] Græce, παραπλήσιον δέ τι συμβαίνει, &c. Tale aũt quid, &c. Dicebat Hippoc.] Lib. scilicet 6. Epid. par. 5. aph. 33. Calor.] Hoc loco quum calidũ vocat ver Gal. per calidũ idẽ quod temperatũ, aut certe id quod à tẽperato non multum abest, vt in enarratione aph. 6. huius sect. demonstrauimus, intelligit. Opus] Adiiciendum, eius. Græce enim est, καὶ ἔστι τὸ ἔργον αὐτοῦ. Cuius opera.] Addendum, sunt. Græca enim ita habent, ταύτης γοῦν ἐστὶν ἔργα. Ver quomodo calidum dicatur Galeno.

APHORISMVS XXI.

Τοῦ δὲ θέρεος ἔνιά τε τουτέων καὶ πυρετοὶ ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἔμετοι, καὶ διάρροιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, ὤτων καὶ πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἵδρωα.

Aestate autem aliqui ex iis, & febres continuæ ac ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, vomitiones, & alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt.

NVnc qui æstate magna ex parte oriuntur morbi, Hippocr. cõmemorat. Sũtq; hi partim cognati & proprij partim etiã alieni. De alienis ita inquit, Aestate aũt ex iis nõnulli progignũtur. Ex iis qui scilicet vere accidunt. Quippe τουτέων Philotheus interꝑtatur τινὰ τῶν ἐν τῷ ἔαρι γινομένων νοσημάτων, Neq; ii morbi quauis æstatis parte accidũt, sed eius dũtaxat initio, quod veri est propinquũ, atq; adeo qđ ad temperaturam attinet, valde simile. Porro cognati æstatis morbi sũt febres cõtinuę & ardẽtes, & tertianæ intermittẽtes plurimæ, q oẽs ex flaua bile, quę æstate plurima in cor- Alieni morbi. τουτέων. Cognati æstati morbi.

pore aceruatur,nascantur. Hæ quidẽ,cum extra vasa bilis pũ trescit:illæ vero,quãdo intrà generãtur. Aestate itaq; maxime fit febris tertiana cõtinua,quę Gręcis alio nomine καῦσος id est,ardẽs dicitur,quemadmodũ lib.4.Vict.acu aph.1.testatur Hipp.& tertiana etiã intermittẽs. Quartanæ quoq; et hæ quidẽ in extrema æstatis parte quæ ad autũnum vergit, eiusq; naturæ proxima est,accidũt. Meliora tamẽ exemplaria iis verbis,καὶ τεταρταῖοι,penitus carẽt:& recte quidem,quod quartana sit morbus autũno peculiaris. Hinc est quod neq; antiquus interpres,neq; Theodorus in suis cõuersionibus,neq; in Comm.suis Galenus,neq; etiã Celsus,dum hanc interpretantur sententiã,quartanarũ meminerint. Vomitiones et alui profluuiã,propter causas à Galeno expositas. Lippitudines,non quidẽ siccæ,vt Musa putat, quod Galeno in Com. teste,capite oppleto fiãt. Capite aũt oppleto nihil ex oculis effluere,non est verisimile:præsertim æstate,quæ calida est, & humores dissoluit,meatúsq; aperit. Secus in frigida tẽporis cõstitutione,vt dictũ est suprà in explicatione aph.12.huius sect.accideret. Auriũ dolores eadẽ de causa fiũt. Oris exulcerationes,propter biliosos humores ad os delatos. Genitaliũ putredines,ob causam à Galeno expositã. Et sudamina,quæ ἵδρωα Hippocrates vocat. Quod genus aũt pustularum sunt,Galenus abũde in Comment.docet,vt nihil opus sit nos in explicatione huius sententiæ esse longiores.

Quartanę

Vomitiones.

Lippitudines.

Musa notatur.

Auriũ dolores.

Oris exulceratiões.

Genitaliũ putredines.

Sudamina

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

In morborũ generatione.] Gręce,καὶ τῇ τῶν παθῶν γενέσεως,in malorũ generatione. Tertio Epidemiarũ.] Sectione scilicet 3.vbi vniuersum annũ austrinũ,pluuiũ,& tranquillũ fuisse,tumq; oris vlcera,tubercula pudendorũ,lippitudines, & similia alia mala accidisse scribit. Et in secundo.] Sectione nimirũ 1.aph.1.vbi ait,Pluebat per æstum largo imbre. Quã quidem sententiam suprà,Comment.scilicet 11.Galenus citauit. Euersiones.] Græce,ἐκτροπαὶ,mutationes.

ἐκτροπαί.

APHORISMVS XXII.

Τοῦ δὲ φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλανῆτες, καὶ, σπλῆνες, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ

λιεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰσχιάδες, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, εἰλεοὶ, ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno vero plurimi æstiui morbi fiunt, & febres quartanæ atq; erraticæ, lienes magni, aquæ inter cutem, tabes, urinæ stillicidia, leuitates & difficultates intestinorũ, coxæ dolores, anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ.

QVi morbi autũno potissimũ fiunt, hoc in aphorismo Hipp. mõstrat dicẽs, Autũno & plurimi æstiuorũ morborũ fiunt: ꝑpter causam à Galeno in Comm. expositã. Leonicenus tamẽ, vt obiter moneamus, hanc partem nõ satis recte ita est interꝑtatus, Autũno vero & plurimi vel æstiui. Non enim Hippocrates alios, sed æstiuos tantũ morbos autũni initio, quod æstati propemodũ simile & cognatũ est, fieri innuit, quales sunt febres tertianæ cõtinuæ & intermittẽtes, aliiq; è flaua bile nati morbi. Autũno aũt, vtpote illi peculiares, fiunt quartanæ. Cuius, vt omniũ aliorũ, causam Galenus in Comm. diligenter explicauit. Erraticæ febres, vel, vt Celsus cõuertit, incertæ, sunt quæ nullũ statũ tempus, neq; vllũ accessionũ & remissionum ordinẽ seruant. Cuius quidẽ rei nulla alia est causa, Gal. lib. 3. Progn. Comm. 29. teste, q̃ atra bilis, quæ in quibusdã partibus mouetur, in quibusdam immota manet, in aliis putrescit, aut feruere incipit. Id certe quod autũno maxime ꝑpter eius inæqualitatẽ accidere solet, vt non mirũ sit hoc tẽpore abũdare erraticas febres. Lienes magni, propter causam à Galeno expositã. Per lienes aũt magnos, tumorẽ lienis intelligere oportet. Hippocrates aũt simpliciter dixit, σπλῆνες, sed quum ita loquitur, Galeno in Comm. teste, lienes magnos, vt nos sumus interpretati, intelligit. Aquæ inter cutem ex liene accidunt. Nam, vt testatur Gal. lib. 2. Progn. Comm. 1. quum lien per lõgos morbos contraxerit duritiem, ad consensum subinde agit iecur, omniq; corpori ista ratione aquam inter cutem cõciliat. Tabes etiam fiunt, vt diximus suprà in explicatione aph. 10. & in

Leoniceni interꝑtatio notat̃.

Erraticæ febres.

Lienes magni.

Aquæ inter cutem.

Tabes.

Vrinę stillicidia. Cõm.etiam eius rei causam ostẽdit Gal. Vrinæ stillicidia,& leuitates intestinorũ ob causas à Gale. abunde dictas fiunt. Quod vero in quibusdam est codicib, καὶ δυσεντερίαι, id adiectũ p aliũ videtur,cũ neq; antiquus interpres,neq; Theodorus in suis cõuersionib.difficultatis intestinorũ meminerint.

Difficultas intestinorum.

Accedit quod Celsus lib.2.ca.1 hanc sentẽtiã interpretãs difficultates intestinorũ præterierit. Neq; illarũ etiã in Com. suis Gal.meminit. Si tamẽ ita legendũ omnino erit,intelligamus oportet eas difficultates quæ ab atra bile fiunt,letalesq; sunt,vt infra sectione 4.aphor 24.testatur. Coxæ dolores, vel coxendices. Coxendicũ enim appellatione Latini & malũ & locũ,qui coxa vocatur,dicunt. Est autẽ coxa propriè os quod continet sinus,in quos capita fœmorũ inserũtur, vt autor est Gal.cap.20.libri de ossibus. Præterea autumno fiunt anginæ,asthmata,ilei,morbi comitiales,furores,& melãcholiæ:quorũ omnium quidem malorum causas Galenus in cõmentariis exponit,ad quos lectorem ablegamus.

Coxendices. coxa. Anginæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cum ratione.]Græce,δεόντως,merito. Exordinatis]Gręce est ἀτάκτοις,inordinatis. Ad fauces.] Recte ita conuertit interpres,quia Græce est εἰς τὴν φάρυγγα. Quanquã Musa hic significare guttur cõtendat,satis temere, volens inter συνάγχην καὶ κυνάγχην,præter Hipp.mentem distinguere.

Musæ meritas.

Frigido,sicco,& inæquali.]Illa non pugnant inter se,frigidus enim & inæqualis simul autũnus,vt paulo post iterũ testatur Gal.& siccus existit. Quod quomodo sit intelligendum, libro 1.Epidem.Comment.1 disertè explicat dicens: Autumnus inęqualis est,quod matutino tẽpore in eo vrgeat frigus, in meridie æstus,rursus vesperi iterum algor. Dominãtur tamen in eo siccum humido,& frigidum calido. Bis enim die frigus,semel dũtaxat calor vrget. Vltima parte]Addẽdũ,fit. Grece enim est,ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τελευταίοις γίνεται. Comitialis accessiones.]Græce,τοὺς ἐπιληπτικοὺς παροξυσμοὺς,cõmitiales accessiones. Ob tenuem.]Græce, διὰ τὴν ἐν τοῖς λεπτοῖς καὶ χολώδεσι χυμοῖς,ob tenuium ac biliosorum,&c.

Autumnus frigidus, siccus,& inæqualis

APHORISMVS XXIIII.

Τοῦ δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λη

θαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, ὀδύνοι πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπλη-

Hyeme pleuritides, pulmonis inflãmatiões, (ξίαι. *lethargi, grauedines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterũ, lũborũ, & capitis uertigines, et apoplexiæ.*

HIppocrates hoc in loco morbos, q magna ex parte hyeme, quæ extrema anni pars existit, accidere solẽt, recẽset. Neq; tamẽ quauis hyeme, sed ea tantũ quę naturã suam seruat: id quod de præcedẽtibus quoq; tẽporum morbis sentiendum erit. Hyeme itaq; fieri ait pleuritides: melius enĩ est vt Gręcã retineamus vocẽ, quo certa sit inter has & laterũ dolores, quorũ paulo pòst fit mentio, differẽtia. Inflãmationes etiã pulmonis, grauedines & raucitates, quorũ malorum omniũ causas, quum à Galeno in Comm. sint expositæ, præterire lubet. Lethargos quoq; hoc tẽpore fieri tradit Hippoc. Quanquã hæc vox λήθαργοι in quibusdã codicibus Hippocratis desideretur. Inserendã aũt esse, liquido cõstat ex iis quæ lib. 8. de Placitis Hipp. & Platonis scribit Galen. vbi, hãc citans sentẽtiã ita legit, κόρυζαι, λήθαργοι, βράγχοι, βῆχες, grauedines, lethargi, raucitates, tusses. Et quidẽ malũ hoc merito sibi vẽdicat hyems, vt quod ex pituita, quæ tẽpore hoc abũdat, procreetur. Dolores pectoris, quandoquidem vt infrà sect. 5. aph. 24. testatur, frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica. Laterũ dolores accidũt. Per eos aũt intelligit dolores qui in carnosis costarũ partibus oriũtur, non eos qui in succingẽte mẽbrana fiunt: quos paulo antè pleuritides vocauit. Sunt aũt laterũ dolores minus vehemẽtes q̃ qui in pleuritide & succingẽtis membranæ inflãmatione excitantur, quemadmodum Galenus copiose sect. 6. aph. Commẽt. 5. docet. Vel per laterũ dolores Hippoc. intelligit eos qui ex plurimis cruditatibus cibisq; crassis ac pituitosis crudos humores generantibus fiunt: qui quum se repẽte in vacuũ thoracis locum, aut in ipsum pulmonem recipiũt, imaginationem factæ inflãmationis exhibent, quemadmodũ Aetius lib. 8. cap. 68. copiosius docet. Lumborum deniq; dolores fiũt. Lumbi vero, qui Græcis ὀσφύες dicũtur, pars spinæ sunt quæ dorsum excipit, è regione vẽtris sita, finiturq;, Galeno cap. 7. de Ossibus teste,

Pleuritis.

Lethargi.

Dolores pectoris.

Laterum dolores.

Lumbi.

ſacro oſſe. Capitis quoq; dolores, vertigines, & apoplexię hyeme accidunt, propter cauſas à Galeno in Commentar. & à nobis ſuprà aph. 13. & 17. expoſitas.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Neq; ꝙ hyeme.] Recte ita interp̄s cõuertit. Græce eſt̃ eſt, οὐθ' ὅτι τ̃ χειμῶνος, &c. Sentẽtia enim verborũ Galeni hęc eſt, ꝙ Hippoc. non ſimiliter vt antea locutus eſt, quia hyemis ſimpliciter hic morbos cõnumerauit, neq; ꝙ multi ex autũnalibus hyeme fiãt morbi, dixit. Atqui primas partes.] Quibus equidẽ verbis palã innuit Galenus, priorẽ rationem eſſe verã, alterã minime. Nam quum prima hyemis pars in natura cum vltima autũni parte cõmunicet, cõſequitur ꝙ Hipp. hoc loco ſubintelligere voluerit, quoſdã morbos autũnales initio hyemis fieri. Ipſe enim inquit.] Scilicet. ſect. 2. aph. 25. Verum hæc verba non habentur in antiquo interprete, neq; in Græco Aldino codice, vſq; ad ea verba, Verũ morbos, &c. Anhelitũ.] Græce eſt ἀνάπνοιαν, reſpirationem. Quum vero anhelitus ꝓprie ſit ſpiritus emiſsio, interp̄s non recte per eã vocẽ ἀνάπνοιαν eſt interpretatus, cum poti⁹ ſit reſpiratio, quæ quidem genus eſt ad inſpirationem & expirationem. Perperam igitur generis vocem per ſpeciem reddidit.

Anhelit⁹. Interp̄tis error.

APHORISMVS XXIIII.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει. τοῖσι μὲν σμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισι, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναὶ, ὤτων ὑγρότητες.

Per ætates hæc accidũt: paruis quidẽ & recens natis puerulis, oris vlcera, vomitiones, tuſſes, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, auriũ humiditates.

ABſolutis morbis qui per quatuor anni tẽpora vt plurimũ accidũt, nunc qui in diuerſis ætatibus fiunt morbi, ab infantibus ſeu puerulis auſpicatus, ordine recẽſet, dicens, Per ætates hæc fiũt, paruis quidẽ & nuper natis puerulis oris vlcera, ob cauſam à Galen. in Comm. enarratã. Vomitiones, ꝓpter lactis quod aſſumũt abundantiã, ventriculum grauatẽ. Tuſſes, quarũ cauſas Gale. in Comm. non exponit,

Oris vlcera. Vomitiones. Tuſſes.

ita vt verisimile sit codices aliquos hoc malũ non habuisse. Quod è Celso etiã colligi potest, qui idipsum in sua conuersione præteriit. Eius tamen mali mentionẽ facit Gal. libro 8 de Placitis Hipp. & Plat. vbi præsentẽ Hipp. sentẽtiam citat, & merito quidem, quandoquidem pueris facillimè propter cerebri humiditatẽ ad pulmonẽ, asperamq; arteriam defluentem tussis accidat. Vigiliæ fiunt, quando scilicet lac in vẽtriculo corrumpitur, acresq; vapores sursum ad caput feruntur, cerebrum exiccantes. Vel crebræ certæ vigiliæ ijs accidunt propter mala alia quibus infestantur, nempe oris vlcera, vomitiones, vmbilici inflammationes, quæ quidem vtpote dolorẽ excitãtia, vt min⁹ dormiãt efficiũt. Pauores, ob alimẽta in ventriculo corrupta, quæ subinde ꝓpter vapores ab iis sursum latos terribilia sõnia excitãt. Hinc recte Philot. hos pauores μετὰ τὸν ὕπνον. i. post somnũ accidere tradit. Præterea vmbilici inflãmationes, auriumq; humiditates puerulis eueniunt, propter causas abunde à Galeno expositas.

Vigiliæ.

Pauores.

Vmbilici inflãmationes.

ANNOTAT. IN GALENI COM.

Facta in minores partes diuisione.] Græce, εἰς μικρὰ μόρια τέμνον αὐτάς, ipsas in minores diuidens partes. Neq; tactũ, &c.] Græce, μὴ φερόντων μήτε τὴν ἁφὴν, μήτε τὴν ποιότητα τοῦ γάλακτος. neq; tactum, neq; qualitatẽ lactis ferentiũ. Vim habet abstergendi] Vt lib. 19. de Simplic. medicamẽ. facult. Galen. copiose ostendit. Sed imbecilla existant.] Addendũ, natura. Græce enim est, ἀσθενῆ δ' ὑπάρχει φύσει. Morbis annumerat.] Græce est, ἐν παθήμασι τίθεται, inter mala recenset. Quare nõ absq; ratione, &c.] Horum verborum sensum non satis recte interpres expressit. Græca enim ita habent, ὥστε εὐλόγως αὐτοῖς, ἐπειδὴ πλῆθός ἐστι τῶν περιττῶν, διὰ πάντων ἐκκρίνεσθαι τῶν πόρων. Quare non absq; ratione in puerulis, quum illis sit superuacuorum copia, per omnes meat⁹ excernuntur. Reliqua rectè se habent.

Interpretis conuersio notat.

APHORISMVS XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, ὅλον ὀδαξυσμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάρροιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παίδων, καὶ τοῖσι τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι.

His qui ad dentitionis tempus accedunt, gingiuarum pruritus fiunt, febres, conuulsiones, alui profluuia, maxime quum caninos edunt, & his pueris qui crassissimi sunt, & aluos duras habent.

Dentiẽdi tempus.

Quum superiori sentẽtia mõstrasset, qui morbi recẽs natos puerulos corripiãt, nũc eos cõmemorat, qui his qui iã ad tẽpus dentiẽdi accedũt accidere solẽt. Quãquã vero nullũ certũ & definitũ tẽpus dentiẽdi sit, Gal. lib. 1. & 6. de Tuẽd. san. teste, ꝙ hic citius, ille tardius dẽtiat, tamẽ Paulo lib. 1. cap. 9. & Aetio lib. 4. cap. 9. autoribus, pueri magna ex parte septimo mẽse dentiunt. Hoc itaq; tempore, Hippocrates ait pueris accidere pruritus gingiuarũ. Causam Gal. in Comm. exponit. Febres, ꝓpter dolorẽ & gingiuarũ inflãmationem. Cõuulsiones, ob causam quam Galenus retulit. Alui profluuia, quod expientia quoq; quotidiana cõfirmat, & Gal. eius rei causam etiã exposuit. Hoc aũt tum potissimũ accidit, quãdo caninos vocatos dẽtes, ꝙ scilicet canũ dẽtibus exertis similes existant, edũt. Quum enim acutiores cęteris sint dẽtibus, nihil mirum si plus etiã doloris, maioresq; febres & inflammationes excitent. Conuulsiones vero iis potissimũ accidũt, qui crassissimi sunt, & aluũ astrictã habẽt, quẽadmodum fusius Galenus in Comment. suis docet.

Febres. Conuulsiones. Alui profluuia. Canini dẽtes.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Quum dentes pullulare incipiũt.] Grȩce, ὅταν οἱ ὀδόντες φύειν μέλλωσι, quãdo dẽtes prodituri sunt. Pauco dolore.] Grȩce, μετὰ βραχείας τινὸς ὀδύνας, cum exigua molestia. Qui iam dẽtire incipiũt.] Grȩce, ὀδοντοφυοῦσιν ἤδη, καὶ μηκέτι μέλλουσιν, qui iam dẽtes edũt, & non amplius morantur. Stimulus.] Græce, ὁ σκώλοψ, palus. Propter ætates.] Grȩce, διὰ τὰς ὀδύνας, propter dolores. Plenum.] Grȩce, πληθωρικὸν. plethoricum igitur potius conuertendum erat.

APHORISMVS XXVI.

Πρεσβυτέροισι δὲ γενομένοισι παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες, στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σα

τυειασμοί. χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Vbi ætate paulum processerint tonsillæ, vertebræ quæ in occipitio est ad interiora luxationes, asthmata, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ pensiles, satyriasmi, strumæ, & alia tubercula, præcipuè vero prædicta.

HOc in aphorismo Hippocrates docet, qui morbi eos inuadunt, qui mediã agunt ætatem, inter eos qui dẽtes iã ediderũt, & qui pubertati proximi sunt. Ideoq; inquit, vbi ætate paulũ processerint: sic enim Celsus cõuertit, vel seniorib. adultioribúsue factis pueris. respicit enim Hippocrates ad præcedentem ætatẽ, ita vt nihil opus fuerit Musæ hoc loco ἀκριβολογεῖν, & pueros non dici posse senes, anxius contendere. Tonsillę seu paristhmia fiunt. Sunt autẽ παρίσθμια Græcis, glandulę vtrinque ad radicẽ linguæ appositæ, quas Plinius lib. 11. cap. 37. tonsillas, Barbari amygdalas vocant. Sic sunt dictæ, Phauorino etiã teste, διὰ τὸ παρακεῖσθαι τῷ ἰσθμῷ, quod isthmo adiacent. Isthmus autẽ, vt autor est in Comment. Gal. pars est quæ os & gulã interiacet. Phauorinus ἰσθμὸς ἐστι στενὸς, ait, τόπος, δι' οὗ ἴενται τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα locus est angustus, per quẽ ea quæ comedũtur & bibuntur transire solent. Dicuntur hæ glandulæ Græcis alio nomine ἀντιάδες, ἀπὸ τοῦ ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις, ꝙ inuicẽ oppositæ sint. Hoc autem in loco paristhmia non pro loco, sed malo potius quod in eo loco nascitur, nẽpe inflãmatione locorũ quæ iuxta isthmum sunt, accipitur. Vertebræ quoque quæ in occipitio aut ceruice est, ad interiora luxationes vel inclinationes huic ętati accidunt. ὦσις enim à verbo est ὤθω, quod impello significat. Asthmata, calculi, lũbrici rotundi, & verrucæ pensiles hanc ætatẽ etiã exercent. Quorũ quidẽ malorũ omniũ causas Galenus in Comment. abundè exposuit. Ratio & explicatio nominũ petẽda est è nostro Cõpendio, vbi omnia copiose à nobis sunt explanata. Quod ad Satyriasmum attinet, hic prolixiores nos esse oportet, ꝙ Gal. de hoc malo nihil in suis Cõmentariis habeat. Quũ vero vox il

Musa. — παρίσθμια — Tonsillæ. — Isthmus. — ὦσις. — Asthmata — Calculi, — Satyriasmus quid.

la Satyriaſmus multa apud Græcos medicos ſignificet, dili-
genter admodum animaduertendum erit,qua in ſignificati-
1 one hoc loco ab Hippocrate vſurpetur. Principio enim ſaty
riaſmus idem ſignificat,quod elephantia. Sic autẽ dici cœpit
malum hoc,quod eo laborantes Satyris ſint ſimiles,quemad
" modum teſtatur Gal.cap.5.libri de cauſis morborum,vbi ita
ſcriptum reliquit: In elephantia naſus ſimus,labra craſſa, au
" res extenuatæ,atq; in totum qui ſic laborant Satyris ſimiles
ſunt.Quod clarius etiã in fine libri quẽ de Tumoribꝰ pręter
" naturam inſcripſit,iis verbis ſignificauit: Hoc malum quum
" incipit,ſatyriaſmum vocant,quia Satyris ſimiles facie reddũ
tur.Loquitur autem de elephantia,quæ cũ ſit omnib,ætati-
bus communis,de ea hic intelligi Hipp.non poteſt. Quare
Muſæ erratum. non parum errat hoc loco Muſa,dum per ſatyriaſmum Hip.
elephantiã intelligere tradit. Satyriaſmus,Galeno loco iã ci
2 tato teſte,ſignificat etiam pudendi tenſionẽ haud remitten-
tem.Hoc malum,vt præcedens,à Satyris in Venerem pro-
nis nomen ſuum obtinuit.Et cũ hoc omnibus ætatibus com
mune ſit, conſtat inde in præſentia de hoc malo non loqui
Hipp.Præterea Satyriaſmus veteribus,Galeno,ibidẽ autore,
3 oſſiũ circa tẽpora dictus eſt exceſſus ac eminẽtia. Cui malo
cũ reliquæ etiam ætates obnoxiæ ſint,Hipp. de eo poſſe in-
telligi non videtur veriſimile. Reliquum igitur eſt vt dica-
mus,Hipp.per ſatyriaſmos hoc in Aphoriſmo non aliud in-
telligere,quã prominẽtes iuxta aures glandularum tumo-
res.Eos enim per hanc vocẽ interdum apud Hipp.ſignifica-
ri teſtatur Gal.in lib.de interpretatione antiquarum vocum
Hippocr.ita ſcribens σατυριασμοὶ οἱ περὶ τὰ ὦτα προμήκεις ὄ-
γκοι τῶν ἀδένων. Et quidem de hoc malo in præſentia loqui
Hippocratẽ,res ipſa ſatis docet. De tumoribus enim præter
naturam,è quorũ numero eſt ſatyriaſmus,hanc ætatẽ maxi-
me corripientes,agit.Niſi quis malit dicere,locũ hunc Hip-
pocratis eſſe deprauatum ,& pro σατυριασμοὶ,vel vt in 8. lib.
de Placitis Hippocratis & Platonis legitur,σατυριάσεις,ſcri-
bendũ fore,σειρίασις,quod ab vna dictione in aliam facilis ſit
lapſus. Eſt autẽ ſiriaſis, Paulo lib. 1. cap. 13. autore,malum
puerorum,nempe phlegmone earum partium quę iuxta ce-
rebrũ & eiꝰ mẽbranas ſunt. Verũ prior ſentẽtia haud dubie
melior & verior exiſtit.Porro in hac ætate accidũt ſtrumæ,

& alia tubercula. Quæ vox vel generatim pro omni tumore præter naturã, vel speciatim sumitur pro inflãmatione glãdularũ, vt diximus in enarratione aphor. 15. sect. 2. Præcipuè vero antedicta tubercula, verrucæ scilicet pẽsiles, satyriasmi, & strumæ, in hac ætate degentibus accidunt. Tubercula.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Solius tunicæ.] Intelligit internã ventriculi tunicam, quæ Gal. lib. 4. de Vsu part. teste, communis est ori, stomacho, seu gulæ, & ventriculo. Mollissimas.] Græce est μαλακὰ, molles. Crebrũ anhelitum.] Græce πυκνὴν ἀνάπνοιὴν, crebram respirationem. Lapis propria est pasio puerorum.] Plura ad huius loci pleniorẽ intellectum facientia, diximus in explicatione aphoris. 11. part. 3. libri sexti Epidem. Ad eũ itaq; locum lectores amãdamus. Qui ex materia.] Græcè, ὁ τὴν παχεῖαν ὕλην ἐξατμίζων ἐργάζεται τοὺς λίθους, qui crassam materiam exiccans lapides generat. Subitò factæ.] Græcè, τάχιστα μὲν γεννώμεναι, celerrime factæ. Horum.] Addẽdum, adenum. Græce enim est, τούτων τῶν ἀδένων

APHORISMVS XXVII.

Τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες.

Grandioribus autẽ, & ad pubertatẽ accedẽtibus, præcedentiũ ætatum multi accidunt morbi, & febres magis diuturnæ, & sanguinis è naribus profluuia.

HOc in aphorismo Hippocr. recenset morbos qui inuadunt eos qui iã ad pubertatẽ accedunt, hoc est, Gal. in Comm. interprete, qui annũ duodecimũ, decimũtertiũ aut decimũquartum agunt, inquiẽs: Senioribus pueris, & iã ad pubertatẽ accedẽtibus, harũ, hoc est, vt nos interpretati sumus, præcedentium ætatũ morbi multi accidũt, vt sunt lũbrici, & calculi. Sic locũ hunc etiã Philotheus exponit, dicẽs: τουτέων τε τὰ πολλὰ, τουτέστι τῶν προλαβουσῶν ἡλικιῶν, ἅτινα εἰσὶν ἕλμινθες, καὶ λιθιάσεις. Gal. τουτέων interpretatur τῶν ἤδη προειρημένων, iã prædictorum. Causam quoque eius rei exponit. Febres etiam magis, quàm prioribus scilicet, diuturnæ. τουτέων. Febres diuturnę magis.

Quibus quidem verbis, vt etiã Gal. ait, manifestè innuit, prioris ætatis febres esse acutas. Causam Philotheus refert in materiã, quæ nunc maior existit, & in vires paulo q̃ anteà robustiores. Materia vero maior, viresq; robustiores sunt propter eà, ꝙ in hac ætate minus est corporis augmentũ q̃ in pręcedenti, vt in Comm. etiam suis testatur Galenus: minus itaq; absumitur. Quũ igitur in hac ætate plus sit materię, vnde febres procreãtur, & viriũ, nihil mirũ febres ipsas ex ea materia esse diuturniores. Cur vero hæc ætas sanguinis è naribus profluuiis laborat, Gal. in Comment. ostendit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Illi essent.] Græcè ἐὰν αὖ τοτε, illi fuerint. Aut legendum εἰσὶν, sunt. Neque enim vnus est omnium, &c.] Quod etiã lib. 6. de Tuend. sanit. docet, vbi sic scriptũ reliquit: Non est ætates annorũ numero circũscribere, quemadmodũ nõnulli fecerunt, nisi forte in latitudine. Pubescere eñ incipiũt aliqui, vbi quartũdecimum annũ expleuerũt: quidam vero vno pòst anno, aut etiã amplius. Illa ætate.] Tertia scilicet, quę media est inter eos qui iã dẽtes ediderũt, & qui pubertati ꝓximi sunt. Nã ibidẽ febriũ nullã fecit mentionẽ. Disertè tamẽ hic eas fore acutas è cõtrario innuit: quandoquidẽ dicat febres eius ętatis, de qua in hoc aphorismo loquitur, esse magis diuturnas.

Aetates certo annorũ nũero circunscribi non possunt.

APHORISMVS XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ᾽ ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθεν.

Plurimi vero morbi puerulis iudicantur, hi quidẽ in quadraginta diebus, illi vero in septem mensibus, aliqui in septem annis, nonnulli quũ ad pubertatem accedunt. Quicunque autem puerulis perdurarint, nec

prope pubertatem desierint, aut fœminis quum menstrua eruperint, hi consenescere consueuerunt.

IN hac sententia Hippocrates monstrat, qua ratione morbi puerorum iudicentur. Inquit enim, plurimi morbi (πάθος nãque Hippocrates per abusionẽ pro morbo vsurpat, quemadmodũ diximus in explicatione aphoris. 24. 1. sectionis) nẽpe diuturni: de iis enim intelligendus venit Hippocr. Galeno & Philotheo testibus, quũ omnibus perspicuũ sit, nullum simpliciter acutũ morbũ quartũdecimum diẽ transgredi posse, puerulis hoc est iis qui in tribus prædictis ætatibus cõstituti sunt, iudicãtur in quadraginta diebus. Quadragesim⁹ nãque dies diuturnorum primus est decretorius dies, & finis acutorũ ex mutatione seu degeneratione, quemadmodũ in Comment. etiam suis Gal. scribit. Illi in septem mensibus, aliqui in septẽ annis: sic perpetuò in iudiciis morborũ septenarius numerus plurimũ momenti habet. Nonnulli iudicãtur, quũ ad pubertatẽ accedunt, veluti morbus comitialis. Cuius rei testis est metipse Hipp. qui aphor. 7. sect. 5. ita inquit: « Quibuscunq; morbi comitiales fiunt, ante pubertatẽ mutationẽ accipiũt. Quibuscũq; autẽ vigesimoquinto cõmoriuntur. Ea de re nõnulla quoq; in enarratiõe aphor. 45. sect. 2. diximus. Et statim etiã hoc loco subiũgit Hippocr. Quicũq; vero morbi permãserint durauerintue, nec prope pubertatẽ desierint, aut fœminis vbi mẽstrua erũpunt, hi lõgo tempore durãt. Quippe tũ excrementis malorũ humorũ expurgatis, nihil mirum est morbos muliebres finiri. Porro aliqui codices pro χρονίζειν habẽt συνγηράσκειν, nullo sensus discrimine.

πάθος.

Puerulі. Septenarius numerus in iudiciis morborũ plurimũ momẽti habet.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Intelligere.] Græcè, λέγειν, dicere. Primus eorum est ex quibus, &c.] πρώτη μὲν τῶν χρονιζόντων ἐστὶ κρίσιμος, ἐσχάτη δὲ τῶν ἐκ μεταπτώσεως ὀξέων, primus quidẽ est diuturnorũ iudicatorius, vltimus autẽ inter illos qui acutos ex decidẽtia iudicãt.

Suprà.] Nẽpe aph. 23. sect. 2. Ad quartũdecimũ annũ.] Grçce, εἰς τὴν τετάρτην ἡλικίαν, vsq; ad quartã ætatẽ. Atqui interpres maluit quartũdecimum annũ conuertere, quod scilicet quarta ætas hoc tẽpore incipiat. Quippe in Comm. 26. tertiã ætatẽ vsque ad duodecimũ & decimũtertium extrahi scripsit. Quare nihil refert siue vsque ad quartã ætatẽ dicas,

peruenire, siue ad quartumdecimum annum, eadem enim vtrobique sententia est.

APHORISMVS XXIX.

Τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Iuuenibus sanguinis spuitiones, tabes, febres acutæ, morbi comitiales, & alij morbi, sed præcipuè prædicti accidunt.

Interpretis lapsus. νεανίσκος.

Sanguinis spuitiones

Tabes.

Adolescentia.

Iuuentus.

Febres acutæ.

Morbi comitiales.

HIppocrates, præterita adolescentiũ ætate, propter causam à Galeno in Comm. expositã, nunc iuuenũ morbos recenset. Perperã itaq; interpres hoc loco adolescẽtibus est interpretatus, vbi Hipp. habet τοῖσι νεανίσκοισιν, quũ Græcis νεανίσκος nihil aliud sit q̃ iuuenis. Et quidẽ hãc vocẽ nõ significare adolescentẽ, è Galeno euidentissimũ fit, qui in suis Comment. disertè adolescentũ ætatẽ Hippocratẽ prętermisisse scribit, quod etiã Philotheus testatur. Morbi autẽ qui accidũt iuuenibus, sunt sanguinis spuitiones. Causam Gal. copiose exponit. Tabes quoq; iuuenes infestat, quẽadmodũ aphor. 9. sect. 5. etiã testatur, dicens: Tabes fiũt maximè ætatibus à decimooctauo vsq; ad vigesimumquintum. Quibus sanè verbis tã adolescẽtes q̃ iuuenes tabe corripi innuit. Adolescentiũ enim ætas, vt alibi demõstrauimus, à decimooctauo anno incipit, & ad 25. durat. Quo quidẽ tempore iuuẽtus incipit, & ad tricesimũquintũ extrahit. Febres acutæ ob causas à Gal. in Com. adductas, hac ætate fiũt. Morbi comitiales, vt primogenia quidẽ mala, ex praua victus ratione, vt in Comm. ostendit Gal. iuuenibus accidunt. Per cõsensum vero à flaua bile os vẽtriculi infestãte, atq; adeo ꝓpter tẽperaturã iuuenũ, quæ planè biliosa est, morbus is etiã accidit. Alij quoq; morbi, præter scilicet iã dictos, vt sunt, Galeno in Comm. sequenti, teste, quicũque ex flaua bile nascũtur, phrenitis nimirum, ardens febris, cholera, & intestinorũ difficultas. Præcipue autem in hac ętate prædicti morbi fiunt.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Illos qui consistentis ætatis vigorẽ habent.] Gręcè est ἀκ-

μαζόντων. Quas tetigit.]Græcè,τ͂ εἰρημένων, quas dixit. Licet.]Adiiciendũ,tibi.Græce enim eſt,ἔνεστί σοι. Circũſtant ipſam.]Addendũ,ætatibus.Græcè enim legitur,περιεχούσαις αὐτὴν ἑκατέρωθεν ἡλικίαις. Subſiſtit.]Grçcè,ὑφίησιν, remittit. Quç eſt adoleſcentũ.]Grçcè,ὑπὸ τὴν τ͂ νεανίσκων, quæ eſt iuuenum. Nã rem ita ſe habere.]Græce, ὁρᾶται γὰρ οὕτως ἔχον,nã res ita ſe habere videtur. De morbis acutis.] Græcè περὶ τ͂ ὀξέων πυρετ͂,de febrib.acutis. Acutos,qui.]Cõuertendũ acutas,quia refert febres,καὶ οἵγε παισίν,vt quæ in pueris,&c. Et multis adoleſcentibus,&c.]Græce, ἐπλεῖστοι τοῖς νεανίσκοις γίνονται, & plurimæ iuuenibus accidũt. In qua.]Græcè,ἐφ᾽ ἧς,à qua,ſcilicet flaua bile. Sed ſecundum aliquid quod ei,&c.]Græce,ἀλλὰ κατά τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ,ſecundum aliquid eorũ quæ accidunt ei, ſcilicet ætati.

Anteà.]Nẽpe aphor.39.ſecũdæ ſect. Adoleſcẽtibus pro fluuia ſanguinis.]Græcè,καὶ τοῖς νεανίσκοις καὶ τοῦ αἵματος πτύσιες,iuuenibus ſanguinis ſputa. Quia frangũtur.]Græcè, διὰ θλασθῆναι,quia colliduntur. Eſt aũt colliſio,quæ θλάσις Græcis dicitur,Gal.cap.vlt,lib.de Cauſis morb.teſte, quãdo externa facies partis malæ affectæ integra permanet, & in profundo ſunt multæ & paruæ diuiſiones. Quia refrigerãtur.]Siquidẽ frigidũ,ut nix & glacies,venas rũpit,& ſanguinẽ mouet,Hipp.lib.6.Epidem.part.3.aphoriſ.10.& 5.aphoriſm.24.teſte. Humi cubant.] Quapropter parum capiti proſpicientes,promptè à terræ noctisq; frigore læduntur. Caput itaque hac ratione deſtillationib. in pulmonẽ obnoxium redditur. Quæ ſi acres fuerint,facile ſanguinis ſputũ venas erodẽdo excitant. Aut replentur.]Græcè,ἢ πλησμονήν,aut ob ſatietatem. Ex accidenti.]Hoc eſt ſecundò,Gal. cap.2.li.de Sympt.cauſis teſte. Quibuſdã adoleſcentibus.] Græce,περὶ τ͂ νεανίσκων, quibuſdã iuuenibus. Imbribus.] Græce,χειμῶσι,tempeſtatibus. Hi morbi.] Scilicet comitiales. Adoleſcentibus.]Græce,τοῖς νεανίσκοις. Iuuenibus autem fiunt & omnes fere morbi.]γίνεται καὶ τ᾽ ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα. Ardores.]Græce καῦσοι,ardentes.

Colliſio.

Frigidũ.

APHORISMVS XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίην ταύτην ἄσθματα, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες,

καῦσοι, διάῤῥοιαι χρόνιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, λιεντερίαι αἱμοῤῥοΐδες.

Qui hanc ætatem excesserint, his asthmata, pleuritides, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profluuia, choleræ, difficultates intestinorum, leuitatesque eorundem, & hemorrohoides accidunt.

Aetas cōstās & media.

NVnc ad eam ætatē quæ iuuentutem seu vigorē sequitur, & à Grecis καθεστηκυῖα, à Latinis vero cōstās & media, scilicet inter iuuentutē & senectutem, appellatur, vt diximus in explicatione aph. 13. primæ sectionis Hippo. progreditur, quiq; in ea morbi accidant docet, inquiēs: Qui hanc ætatē, iuuentutem intelligit, excesserint, iis accidunt asthmata, idq; non ætatis ratione, sed quia in victus ratione perinde atq; iuuenes peccant. Pleuritides, pulmonisq; inflāmationes, eadem de causa fiunt. Lethargi vero cur hanc ætatē exerceant, Gal. in Comment. exponit. Phrenitides, ob flauā bilem in præcedente ætate generatā, necdum plane extinctam & expulsam. Qua de causa etiā ardentes febres, cholerǽq; fiunt, Cur autem diuturna alui profluuia, itemq; difficultates & leuitates intestinorū, ac hæmorrhoides in ea ætate accidāt, Galenus in Comment. docet, vt nihil sit opus à nobis referri. Annotandum tamen hoc loco erit, Theodorū, quemadmodum etiā alios quosdam, hoc loco non recte αἱμοῤῥοΐδας interpretatum fuisse mariscas, quum marisca nihil aliud sit nisi tuberculum in ano, quod Grecis σῦκον, latinis ficus dicitur, vt alibi monstrauimus.

Asthmata.

Pleuritides.

Marisca.

ANNOTAT. IN GALEN. COM.

Adolescentum.] Græce, τῶν νεανίσκων, iuuenum. In Prognosticis.] Tertio nimirum Prognost. 14. Adolescentibus.] iuuenibus, vt supra. Ad duas sequentes septimanas.] Hoc est, ad annū 49. Repletione] Græce, πλησμονῆς, satietate. Horum temperatura plus atrę bilis,] Vnde colligitur, hac ætate corpus nō perinde vt in iuuentute, esse calidū: ita vt rectissime Hippocrates. lib. 1. de Victus ratione sic scriptū reliquerit: Vir vbi iam corpus eius constiterit, frigidus &

ſiccus eſt,quod nimirum exceſſus impetúſue caloris nõ am- ,,
plius præpolleat,corpúſque quieſcens augeri deſinat,ac frigi ,,
dius factum ſit.Siccitas etiam prioris ætatis ineſt. Frigidus ,,
itaque vir,non quidem ſimpliciter,ſed collatione ad iuuenes. Hinc eſt quod infrà in Comm. ſuis ſic ſcribat de declinantibus: Neque enim corpus ſimiliter calidum exiſtit vt anteà,nempe in iuuentute. Rufam.]Græce,ὠχρὰν,id eſt, pallidam,nõ rufam, vt conuertit interpres.Rufum enim eſt quod Græci πυῤῥὸν vocãt,vt in annotationib. noſtris in quartũ librũ Gal. de Tuenda ſanitate latius diximus. Ex tabe.]Græce,τῶν φθινόντων πολλοὶ,tabidorum multi. Pretermiſit.] Aphoriſ.ſcilicet.29. Paucis indiget.]Græce,βραχυτάτων δεῖται τῶν ἀναλαμβανομένων, paucisſimis indiget ad corporis refectionem. Quicquam abſumitur.]Adiiciẽdum,in ea.Grece enim eſt,ὅτι εἰς αὔξησιν ἔτι δαπανᾶται κατ' αὐτὴν. Satis.]Græce,ἱκανῶς,admodum. Febres lethargicæ.]Non temere Gal.dixit febres lethargicæ. Lethargum enim lenta comitatur febris. Quippe putreſcit in hoc malo pituitoſus humor,Galeno lib.13. Therap. method. teſte, cum profunda in ſomnum delatione. Oſtenſæ ſunt.] Suprà ſcilicet Comment.22.huius ſectionis. Et cap.6.libri de Cauſis morborum. Infrà etiam Comment.1.ſect.6. Quę autẽ.]Græce,αἱ δ' ὑπό τινος ἑλκώδους διαθέσεως, quædam autem ab vlceroſo affectu,καὶ ταῦτα πλεονάζει, & hæc omnia, &c. Vere ætatis eſt paſſio.] Græce, ὄντως εἰσὶ τῆς ἡλικίας ταύτης πάθος,vere eſt huius ætatis malum. Scientia autem cum horum.]Græcis,τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν τῆς πίστεως αὐτῶν ὑπάρξει τοῖς ἀναλεξομένοις, ſcientia vero demonſtrationis ipſarũ, ſcilicet cauſarum dictarum,iis aderit qui legerint,&c.Quippe πίστις Græcis interdum,vt in hoc loco, idem quod ἀπόδειξις, demonſtratio ſignificat. Quam doceant.]Addendum,ſingulæ.Græce enim eſt, καὶ ἥν τινα θεωρίαν διδάσκουσα ἑκάστη.

Interpretis erratũ.

Febres lethargicæ.

πίστις.

APHORISMVS XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν

ἢ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρηκοΐαι.

Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferētes, stillicidia vrinæ, difficultates vrinæ, articulorum dolores, renum mala, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus vniuersi corporis, vigiliæ, ventris, oculorum & narium humiditates, hebetudines oculorū, glaucedines, & graues auditus.

QVi morbi in vltima ætate quæ senectus appellatur, accidunt, hoc in aphorismo docet Hippocrates, inquiens: Senibus accidunt difficultates spirādi, propter humoris pituitosi in thoracem, & pulmonis bronchia delationem. Destillationes tussim afferentes, propter causam à Galeno in Commentariis adductam. In nonnullis tamen codicibus Græcis est κατάῤῥοι, βῆχες, destillationes, tusses, nullo sensus discrimine. Stillicidia vrinæ, ob expultricis aut retentricis vesicæ facultatis imbecillitatem, quæ frigidā eiusdem intemperaturam consequitur, vt dictum est suprà, Comment. 16. & 22. huius sectionis. Difficultates vrinæ, propter pituitæ meatum vesicæ obstruentis, teste Philotheo, copiam. Articulorum dolores, renum vitia, vt renum obstructio & calculi, atque vertigines, in senectute eueniunt, ob causas à Galeno in Commentariis expositas. Apoplexiæ, quibus senes vltima hyemis parte, quę ad veris naturam nōnihil accedit, maximè corripiuntur, quod tum à calore qui incipit crescere, pituita in cerebro diffundatur, adeò vt quæ hactenus exiguum locum occupauit, nunc propter fusionē omnes cerebri ventriculos oppleat ac obstruat. Quocirca ad hoc malum, sanè horrendum, euitandum, cōuenit statim veris initio vniuersum corpus, & caput ipsum purgare. Idem de sanguine hoc tempore mittendo diximus sect. 1. Comm. 15. Mali habitus, propter alimentum quod ob alteratricis facultatis imbecillitatem non concoquitur, sed corrumpitur, crudumque in totum distribuitur corpus. Pruritus vniuersi corporis. neque enim ξυσμὸς, Phauorino etiam teste, aliud

Difficultas spirādi

Destillatio.

Stillicidia vrinæ.

Difficultates vrinæ.

Dolores articulorū

Apoplexiæ.

Mali habitus.

Pruritus corporis.

Græcis eſt quàm κνήφη καὶ κνισμός. Idque ob ſalſæ pituitę ad corporis ſuperficiem delatæ redundantiam. Galenus tamen in Commentariis aliam cauſam affert. Quod ad vigilias, alui, oculorum & narium humiditates, item oculorum ſeu viſus hebetudinem attinet, hoc abunde in Comment. explicat Galenus, vt nihil à nobis addendum eſſe cenſeam. Glaucedines autem, quæ Græcis γλαυκώσεις καὶ γλαυκώματα dicuntur, Aëtio libro. 7. cap. 50. teſte, bifariam accipiũtur. Proprie quidem, & tum nihil aliud glaucedo eſt, niſi cryſtallini humoris ad glaucum colorem tranſmutatio, arefactio, & cõcretio. Improprie vero, glaucedo eſt quæ ex præcedenti fit ſuffuſione, humore ſcilicet in pupilla vehementiſſimè concreto & arefacto. Et inſanabilis quidem eſt. fit enim, vt teſtatur in Comment. Gal. ex ſiccitate. Quinetiam libro decimo de Vſu part. Galenus glaucedinem, ſiccitatem & concretionem immodicam cryſtallini humoris eſſe tradit. Auditus autem graues cur ſenibus accidant, in Commentariis refert Galenus. ξυσμός. Glaucedo

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ad ipſos.] Græcè, ἐν αὐτοῖς, in ipſis. Cerebri.] Græcè, τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ea quæ circa cerebrum ſunt. Similem callo.] Græcè, πωρώδη λάβῃ σύστασιν, lapideam acceperit cõcretionem. Virium imbecillitate.] Nam ſenibus calor natiuus imbecillus eſt, naturaleſque actiones debiles. Quapropter fit, vt humorum craſsities non fundatur, nec deorſum in veſicam pellatur: ſed coacta in renibus maneat, atque in lapidis conſiſtẽtiam abeat, quemadmodum copioſius libro ſexto Epidem. part. 3. Comment. 10. diximus. Quod prurigines appellãt.] Græcè, ὅπερ ὠνόμασε ξυσμοὺς, quod pruritus appellauit. Plures aggregantur.] Adiiciendum, in cerebro. Græca enim ita habẽt, ἀθροισθῇ πλείω κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. Peruigilant.] Græce, ἀγρυπνητικοὶ, vigilantes.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ τμῆμα τέταρτον.

HIPPOCRATIS APHOrismorum Sectio Quarta.

APHORISMVS PRIMVS.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβεῖσθαι χρή.

Vtero gerentes mulieres medicamentis purgare cõuenit, si materia turget, quadrimestres, & ad septimũ mensem vsque, sed eas minus. Iuniores vero & seniores cauere oportet.

QVVM Hippocrates in hac sectione quarta per multos aphorismos de purgatione esset acturus, non temerè ab ea quæ omnium difficillima & periculorum plena est, nempe vtero gerentium ac grauidarum, orditur. Docet autem in hoc aphorismo, quibus in morbis, quoque tempore vtero gerentes sint purgantibus medicamentis euacuandæ. Neq; enim in quouis morbo, quod nõnulli faciunt, iis danda sunt medicaméta purgãtia, sed in illis dũtaxat in quibus materia turget, hoc est, Gal. in Comm. interprete, quũ ab vna parte in aliã mouetur. De huius autẽ verbi significatiõe multa diximus suprà in explicatione aphoris. 22. sect. 1. Purgandæ vero tũ sunt eã ob causam, ne in hoc motu planè inordinato materia in principẽ aliquã partem, aut vterũ ipsum decũbat, fœtuiq; noxã inferat. Quare si materia ipsa nõ turget, sed in parte aliqua corporis firmata est, grauidis purgationes non sunt exhibendæ. Humores enim qui in parte aliqua firmati sunt, vt in Comm. testatur Gal. ne mouere quidẽ oportet, tãtum abest vt purgantibus medicamentis exagitãdi veniant. Quod si itaq; grauidã mulierẽ morbo aliquo conflictari ac-

In quibus morbis grauidæ purgãdæ.

Turgere.

cidat diligenter à medico considerandũ erit,nũ materia ipsa turgeat,nec ne? Si turget,de Hipp.Galeni, & omniũ veterũ sentẽtia eas purgabit:idq; faciet medicamẽto aliquo verè purgante. Est autẽ tale,Gal.lib.5.de Simpl.medicam.facult.ca.19.autore,qđ aut per vomitũ, aut per vẽtris deiectionẽ purgat. Quodcũq; autẽ hac ratione purgatoriũ dicitur,id etiam trahẽdi facultatẽ obtinet,aliud vnũ quẽpiam humorẽ, aliud duos,aut etiã plures. Eius generis sunt colocynthis, scãmonia,turpetũ,aloë,& id genus alia multa, quæ turgente materia vterũ ferentibus exhiberi possunt. Quippe humores inordinatè moti,& ab vna ad aliã decurrẽtes partem,indigent aliquo manũ porrigente, & eorundẽ impetũ ad aluũ dirigente ac deducente. Quanquã autẽ prædicta medicamenta vix citra fœtus noxã sumũtur, quũ Galeno nostro li.2.de Victu acut.morb.Comm.12.teste, purgantiũ omniũ medicamentorũ natura,corporum quæ expurgantur naturis contraria, atq; vt quispiã dixerit letalis & deleteria sit: tamen præstat hũc solũ ista ratione lædi,q̃ vt nullo prorsus dato,& matrem & fœtũ de vita periclitari patiamur. Quũ itaq; duo nũc mala immineant,maiore euitato minus eligendũ erit. Hactenus, quibus in morbis grauidas purgare liceat,demonstrauimus. Reliquũ igitur est,vt quo tẽpore idipsum sit faciendũ indicemus. Hippocrates certe hoc in loco dicit,eas esse purgandas τετράμηνα,hoc est quadrimestres,aut quarto mense,& ad septimũ vsq;. Quibus verbis diserte innuit,grauidas esse purgãdas quarto,quinto, & sexto impregnationis mẽsibus. Septimũ itaq; mensem excludit Hippocr.non autẽ quartũ,vt è recẽtioribus Foriliuiensis Vgo,& alij quidã tradũt. Sed illorũ errori occasionẽ dedit antiquus interpres, qui conuertit à quarto mense,quũ Hippocrates dicat τετράμηνα.i.quadrimestres, seu eas quæ quartũ impregnationis mẽsem attigerunt. Cur autẽ mẽsibus iis qui inter tertiũ & septimũ medij sunt, vterũ ferẽtes magis purgare conueniat, nulla alia est ratio, nisi ꝙ hoc tẽpore ligamenta quibus fœtus vtero cõnectitur, robustiora & crassiora sunt,adeoq; nõ facilè à medicamenti purgãtis cõmotione rũpuntur,quẽadmodum in Comm. suis Gal.fusius docet. Septimũ autem mensem excludit Hipp. vtpote eũ qui partui sit proximior, imò in quo non raro partus fiat:quẽadmodum copiose idipsum lib.6. Epid. part. 7.

Medicamentũ verè purgãs.

Grauidæ quo tẽpore purgãdæ.

Septimũ mensem excludit Hippocr.

Cur quarto,quinto, & sexto mẽsib.purgãdæ grauidæ.

Musæ error. Comm.21.&.27.demonſtrauimus. Errat itaq; hoc loco Muſa, qui ſeptimũ menſem ab Hippocrate non excludi contendit, quũ diſerte dicat ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, vſque ad ſeptimũ menſem. Si enim hunc excludere non voluiſſet, ad octauũ vſque mẽſem illi dicendũ erat: quod tamẽ dicere, abſurdum fuiſſet, quũ ſæpe hũc menſem partus anteuertat. Quod vero ait, ſed

Sed eas minus. eas minus, hanc ſententiã habet: Eas mulieres grauidas, quæ ad ſeptimũ vſq; mẽſem peruenerũt, minus q̃ illas quæ quartũ, quintum & ſextum menſes attigerunt, purgare conuenit. Permittit itaque iis verbis medico, vt tutò etiã purget circa initia ſexti menſis, at minus tutò circa eiuſdẽ finẽ: ꝙ ſcilicet ſeptimus menſis, vt iã dictum eſt, partui etiam deſtinatus ſit.

Iuniores & ſeniores cauere oportet. Quòd clarius iis verbis expreſſit, Iuniores & ſeniores cauere oportet. quaſi dicat, eas quæ quartũ mẽſem impręgnationis nondũ attigerunt, aut vltra ſextum, aut certè ſexti initia progreſſæ ſunt, purgare haud decet. In primis enim tribus menſibus retinacula & ligamenta fœtus ſunt parum robuſta, atq; adeo fœtus ipſe in vtero haud ſatis firmatus eſt. Ob purgantis itaque medicamenti motũ, prõptè rũpuntur. In vltimis menſibus qui partui ſunt proximi, aut partui deſtinati, fœtus grauior ac ponderoſior exiſtit, q̃ vt citra ligamentorũ ruptionẽ, purgationem tutò exhibere liceat. In mediis vero menſibus, ꝙ tũ validiora ſint ligamenta, nec fœtus admodũ adhuc grauis ſit, tutius, ac minori periculo purgantur grauidæ. Vniuerſum igitur tẽpus, quo mulier vterũ gerit, in tria Hippocr. digerit, in iuniora, media, & ſeniora. Iuniora vocat id tẽpus, quod à primo menſe ad quartũ vſq; extẽditur: Media, quod à quarto menſe ad ſeptimũ vſq; extrahitur: Seniora, vſque ad nonũ, ita vt à ſeptimo vq; ad nonũ, cauẽdę prorſus ſint purgationes. Sic quidẽ Philotheus etiã hæc ipſa interpretatur, inquiẽs: νήπια καλεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἕως τοῦ τετάρτου· μέσα δὲ τὰ ἀπὸ τεσσάρων ἕως ἑπτά· πρεσβύτερα δὲ τὰ μέχρι τῶν ἐννέα. Vnde iterũ palã fit, ſeptimũ excludi ab Hipp. mẽſem. Cæterũ quũ hic ſit verbũ quo vſus eſt Hippocr. am-

εὐλαβεῖσθαι. biguũ, εὐλαβεῖσθαι, quod nõ ſolũ cauere, & vitare, ſed & vereri ſignificat: ideo ſunt qui cõtendant, iuniores & ſeniores nõ prorſus ab Hippocrate excludi. Quapropter turgẽte materia in primis & vltimis etiã mẽſibus purgãdas eſſe vtero gerẽtes, haud ſecus q̃ mediis ſtatuunt, licet minus tutò. Hinc eſſe

quod Hippocra. dixerit vereri oportere, non cauere. Hanc quidē sententiā Musa quoq; tanquā veriorē arripit. Atqui cogitare debuissent isti⁹ absurdæ interpretationis autores, Hippocrat. prorsus aduersari quod asserunt. Is enim antea diserte dixit, Sed eas minus; hoc est, eas quæ ad septimū vsq; mensem puenerunt, aut sexti finē attigerūt, minus quā eas quę ad quartū, quintūq; mensem venerunt, purgare licebit. Vt vereri quidē ijs verbis manifeste innuat oportere eas quæ iuxta septimū sunt mēsē, seniores aūt & iuniores prorsus cauere. Eā qdē esse verborū Hip. sentētiā, res ipsa manifeste docet. Estq; hęc ipsa explicatio ratiōi cōsētanea, & omnis absurditatis expers. Quod si vero accidat vt turgēte materia primis & vltimis mensibus aliquod medicamentū quod aluū ducat, sit propinandū grauidis, dandū quidem etiam tū erit, sed tale quod idipsum sine periculo faciet. Eius autē generis duo tantū hodie vsitata medicamenta sunt: Casia nimirum fistularis, & Manna, mel aereum Gal. vocat. Testis eius rei inter Græcos est Actuarius, qui in lib. de Compositione medicamentorū ita scriptū reliquit, Casiam & mannā, quib⁹ potentius medicamentū dari non potest, nēpe pueris, & fœminis vtero ferentibus, commoditate quadam & necessitate vrgente exhibemus. Rhabarbarum autem, quod Mesue, Musa, & alii complures prægnantibus etiā tutò dari posse censent, in horum numero esse nō patimur. Nam hoc ipsum vt plurib⁹ constat experimentis, & Arabū etiam testimoniis, mire humores, eosq; invenis existentes, attrahit & educit, quapropter sua illa agitatione non modo grauidis, sed interdum etiam aliis tū viris tū mulieribus molestum existit. Taceo quod ex desidendi frequētia, quæ huius sumptionē sequitur, nonnunquā febris etiā excitetur. Neque obstat quod Musa pro tuenda Mesues & sua sententia, Paulum Aeginetam citat. qui li. 1. capite. 1. Rha pōticum vtero gerentibus præbet. Quippe ibidem Paulus de eo Rha pontico loquitur, quod Dioscoridi, Galeno & aliis veteribus cognitum fuit, cui nulla prorsus purgandi vis inest, vt abunde satis in Apologia nostra aduersus Puteanū demonstrauimus. Paulum vero eo loci Rha pōtico non fuisse vsum tanquam purgante medicamento, sed potius adstringente, ex ipso malo, cuius ibidem curationem tradit, aliisq; medicamētis quibus ad huius mali amolitionē

Musę sententia improbatur.

Rhabarbarū pręgnātibus haud dandum.

Pauli loc⁹ explicatur

Polygonũ
Anethum.

vtitur,palàm fit. Quippe quo pacto vomit⁹ qui grauidas infestat,sit cõpescendus,hoc loco docet Paulus:idq; p medicamenta siccãtia & astringentia,qualia sunt ab eo cõmemorata,polygonum,anethum,& Rha Ponticũ. Polygonũ autem esse eiusmodi,nemo est qui dubitet. Anethũ vero siccare, & crudos humores cõcoquere,Gal.lib.6.Simpliciũ testatur. Nec alia de causa à Paulo exhibetur,quã vt vitiosos humores,quibus vtero gerentes redũdãt,cõcoquat,exiccet ac discutiat. Rha Ponticũ autẽ veterum adstrictoria fuisse facultate præditum,ex Dioscoride & Gale. satis liquet. Quod autẽ Paulus Rha Pontico tanquã purgatorio medicamẽto in grauidis non sit vsus,sequẽtia ibidem eius verba palã docẽt. inquit enim,ταῦτα καὶ μετὰ τῷ σίτῳ, καὶ πρὸ τοῦ σίτου λαμβάνειν: hæc medicamenta tũ ante, tum post cibum assumere licet. Si post cibũ Rha Ponticum assumere licebit, igitur non erit purgatorium medicamentũ. Nã infrà lib.7.cap.4. Paul⁹ disertis verbis prohibet,ne à cibo purgantia medicamẽta exhibeantur,eiusq; rei rationẽ subiungit dicens,διαφθείρει γὰρ τὴν τροφήν:siquidẽ cibũ corrũpunt. Si cibũ ista ratione sumptũ Rha Ponticum corrumpit,igitur vitiosos grauidarũ humores potius auget quàm imminuit. Quod si vero quispiam ista ratione effugere velit, vt dicat,Rha Pontico simul purgatoriã & adstrictoriam vim inesse: quare à Paulo potius vt adstringat,quàm vt purget, esse exhibitũ, meminerit velim, etiam si considerem⁹ antiquorum Rha ponticũ purgatoriũ esse:tamẽ hanc rationẽ haud procedere, eò quòd hæ facultates,quæ medicamẽtis à tota substantia insunt, qualis etiã est purgatoria,semper esse validiores illis,quę ab vna aliqua manifesta qualitate,aut duabus inesse solẽt. Si itaq; Rha, quod Paulus grauidis exhibendũ esse docuit, purgatoria simul & adstrictoria facultate præditũ fuisset,potius eas purgasset, q̃ vt vim adstrictoriã exeruisset. Quare fieri nõ potest,vt ab eo dicatur esse vsurpatũ poti⁹ vt astringat,q̃ vt purget:quandoquidẽ purgatoria facultatẽ,vtpote ea quæ à tota inest essentia,adstrictoriã,quæ vnã aliquã duntaxat qualitatẽ sequitur robore & viribus superet. Cæterum cũ Dioscorides manifestissimis verbis asserat,in Rha Põtico ἀνωτάτην δύναμιν τὴν στυπτικήν,supremam aut maximam facultatem esse adstrictoriam,omnibus perspicuum fit, non esse veterum Rha Põti-

Rha ponticũ veterũ adstringit.

A cibo purgantia medicamenta non exhibenda.

Obiectio diluitur.

Facultates quę medicamentis à tota substãtia insunt, semp validiores.

cum purgatorium. Reliquum igitur est, vt fateamur Paulum loco suprà citato, Rha pontico tanquã adstrictorio tantũ, & non simul purgatorio medicamento vsum fuisse. Quòd si tamen quispiã hic ista ratione euadere cupiat, vt dicat Paulũ in eo loco minime de veterũ Rha pontico locutũ esse, sed de illo potius, quod hodie passim in officinis prostat, quoque ad subducendã nobilium maxime aluum vtũtur medici, idq; ex alio eiusdẽ autoris loco, qui est in capite 43. lib. 1. ostendere conetur, vbi ex professo qua ratione sanis aluus soluenda sit, docẽs, sic reliquit scriptum, μᾶλλον δὲ ὑπάγειν βουλόμενοι, ῥέον βραχὺ καταμίξομεν, id est, quũ magis subducere voluerimus, parũ Rhei miscebimus. Huic respondendũ erit, Paulũ in hoc capite de alia radice fuisse locutũ, q̃ in primo: ideoq; factũ, vt alia q̃ suprà fecerit, voce vsus sit. Hic enim ῥέον appellauit, capite aũt 1. ποντικὴν ῥίζαν, vt scilicet hac ratione diserte quidẽ hoc quod purgat, ab eo quod purgatoria destituitur facultate, distingueret. Veterũ itaq;, quod purgãdi facultate caret, Paulus lib. 7. vbi ex ꝓfesso de simplicibus tractat medicamẽtis, ῥῆον καὶ ῥᾶ simpliciter, id est, Rheum & Rha: libro 1. vt cõmemoratum est, radicẽ ponticã, aut Rha ponticũ, ꝑinde atq; Dioscorides & Galenus appellat. Nostrũ quod purgat, veteribusq; Græcis ignotũ fuit, lib. 1. cap. 43. ῥέον simpliciter nominat, & lib. 7. cap. 11. in cõpositionibus διὰ κουρκουμίου, ἀγαπητου, καὶ ἀτακτος, cum adiectione ῥέον βαρβαρικὸν, vsitata hodie etiam voce, appellat. Id aũt non Paulũ tantũ fecisse, & diligenter etiã obseruasse, sed & Actuariũ, virum apud Græcos magnæ autoritatis, cõstat. Is enim veterũ Rha in compositione pastilli διὰ κουρκουμίων ῥῆον ποντικὸν, in Antidoto Esdrę ῥίζαν ποντικὴν & ῥῆον simpliciter vocat. Alterũ aũt ῥέον βαρβαρικὸν, & ῥέον ἰνδικὸν nominat. Quod autẽ indicum habeat bilẽ educendi facultatẽ, testatur in primis Actuarius, qui scribit præter Rheum indicum nihil æque domare bilis flauæ impetus, atq; oxyphœnicũ. Neq; enim ea ratione bilem domare dixit, quia frigidũ. Quomodo ergo frigidũ erit Rheũ indicum, quod purgare expientia ipsa testatur, quum omnia purgantia medicamẽta, Gal. sect. 1. Aph. Comm. 24. teste, facultate calida sint? Reliquũ igitur est, vt domare flauæ bilis impetum ideo dicamus, quia hanc potẽter per aluũ vacuat. Indicũ aũt est dictũ, ꝙ ex India, aut locis Indię ꝓximis, nẽ-

Obiectio alia diluit.

Paulus diserte Rha purgans à non purgante distinxit.

Rha non purgantis nomina.

Rhea purgantis appellatiões.

Actuarius

Rheon indicum.

pe à Scenitis, Stephano de Vrbibus autore, populis Persidis afferatur. Hinc Sceniticũ etiã est appellatũ. Barbaricũ vero, quod ex Barbaria deportetur. Cui⁹ quidẽ generis fuit, quod superioribus annis secũ attulerũt milites, qui cũ inuictissimo nostro Imperatore Tunisam, vel, vt nunc vocãt, Tunetum, expugnauerunt, regiq; suo restituerunt. Distant itaq; prędictæ duæ radices nominibus suis & natalibus. Veterũ enim Rha, è riguis ad Rha fluuiũ supra Pontũ & Bosphorum sitis septentrionali tractu adfertur, vnde etiã Ponticæ radicis appellationẽ obtinuit. Recẽtiorũ, ex calidioribus Indiæ & Arabiæ regionibus in Europã maximo quæstu cõuehitur. Cæterum, quemadmodũ posteriores Græci duorũ Rha meminerunt, ita etiam Arabes ipsi. Primum enim Ponticũ, alterũ Indicum, & Raued Sceni, vt legentibus Mesuen cõstat, nominauerunt. Peccat tamen insigniter Mesue, quod vtrũq; miscet, neq; vt Gręci fecerunt, eorundẽ facultates discernit. Cũ itaq; duo sint Rha, vt iã à nobis demõstratũ est, diligẽter admodũ cauendũ erit, ne vnũ pro altero, magno ægrotãtiũ dispẽdio, vsurpem⁹. Prius enim purgãdi facultate cũ sit destitutũ, tutò vterũ ferẽtibus, necessitate exigẽte dari potest. Alterum minime, quod purgãdi quidẽ facultatẽ nõ leuẽ habeat. Hæc longius à nobis cõmemorata sunt, vt studiosi legitimũ loci Paulini intellectũ hinc cõsequerentur. Porro cur nõ tãtum grauidas, sed & alios omnes acutis morbis laborantes, si materia non turgeat, haud purgare cõueniat, abunde suprà in explanatione Apho. 24. sectionis 1. monstrauimus, ita vt non sit opus illa hoc loco repetere. Grauidis vero hoc potissimũ nomine non sunt ꝓpinãda purgãtia medicamẽta, quod ab iis, propter venenosam qua sunt prædita qualitatẽ, ac turbationẽ quã in corpore efficiũt. abortus periculũ immineat. Nauseã præterea, quę anteà satis grauidas exercet, tetro suo tũ odore tum sapore augent. Atqui inquiet aliquis, quid igitur faciẽdũ, vbi mulier in vtero ferẽs acuto corripiatur morbo? Primum præscribenda victus ratio erit. Quæ qualis esse debeat, in explicatione aphorismi 30. quintæ sectionis dicemus. Dein vbi aluus adstricta fuerit, mollire hãc mollissimis clysterib⁹ oportet, quales sunt, qui ex aqua, oleo & melle parãtur. Valẽtiorib⁹ vero clysterib⁹ & medicamẽtis neutiquã vtẽdum, tum quia, vt iã cõprehensum est, hæc ipsa fœtui sint

Rha Sceniticũ, & Barbaricũ

Arabes ꝑinde atque posteriores Græci, duorum Rha meminerunt. Mesues erratũ.

Grauidis cur nõ sint dãda purgantia medicamenta

Quid faciẽdũ si grauida morbo acuto corripiatur.

perniciosa:tum quia ante concoctionē dimouere succos, Galeno in Comm.teste,noxium existat,& quia non satis adhuc cōstet quò natura vergat. Quod si paulo largius deiicere expediat,veluti quum per aluū putrida excremēta natura quotidie excernere tētat,tum detergere ac deiicere cōuenit ea, quæ in vētriculo & primis venis collecta sunt,per ea quæ in censum ciborū potius q̃ medicamentorū veniūt. Talia vero apud veteres,quos quasi duces cœlitus nobis demissos non modo in methodo quam nobis indicāt verumetiā in auxiliorū materia imitari expedit,sunt ptisana & mulsa. Ea enim vt lib.8.The.meth.testatur Galen.biliosis excrementis,& mediocri pituita tum ventriculū, tum primas venas expurgare valēt. Si valentiore aliquo remedio opus erit,oxymeli sat fuerit. Possunt tamen re ipsa exigente,Casia quoq; fistularis,& Manna, prægnātibus acuto affectis morbo dari : minime tamen,vt suprà monstratum est,Rha barbaricum. An aūt tum illis etiam vena sit incidenda,& sanguis mittendus, in enarratione Aph.31.sect.5. luculenter ostendemus. Ibi enim ex professo rem hanc agit Hippocrates.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Difficilem habent.]Græce,δύσλυτον, solutu difficilem.

Dissolutionē.]Græce,κοινωνίαν,communionē. Hoc est cogat accelerare.]Græce,τοῦτοισιν ἐπείγεται,hoc est,vrget,impellit. Accelerare itaq; verbū in cōuersione abundat. Illud dictum est.]Nēpe 4.Vict.acut Aph.19. Inflāmationes.] Græce,τὰ φλεγμαίνοντα,partes inflāmatione obsessas. Paulo pòst.]Græce,ὡς ὀλίγον ὕστερον ἔσται δῆλον,vt paulo pòst,&c.

APHORISMVS II.

Ἐν τῇσι φαρμακίῃσι τοιαῦτα ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος,ὁκόσα καὶ αὐτόματα ἰόντα χρήσιμα· τὰ δὲ ἐναντίως ἰόντα,παύειν.

In vsu medicamentorum purgantium talia è corpore educere oportet, qualia eiam si sponte prodirent, vtilia essent. Quæ vero contrario exeunt modo, cohibere.

Qualis humor p purgãtia medicaméta vacuãdus. Musæ sententia improbatur. χρήσιμα.

IN hoc Aphorismo, quemadmodum in secũdo primæ sectionis, docet Hipp. qualis humor per purgantia medicaméta sit educẽdus, dicẽs, In vsu medicamentorũ purgãtiũ: id enim est ἐν τῇσι φαρμακίῃσι, talia è corpore sunt educenda, qualia vbi spõte prodirẽt, vtilia essent: id est, qualia à natura ipsa vtiliter vacuarẽtur. χρήσιμα itaq;, & non χρήσιμον, vt putat Musa, legendũ. χρήσιμα vero sunt dicta, Philotheo autore, ὅτι ἐκκενοῦται τὸ περιττόν, vtilia dicũtur, quia id quod superuacuũ est, educitur. αὐτόματα δ᾽, ὅτι χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι τὸν ἰατρὸν ἐκκρίνονται, spontanea vero, quia citra medici operam excernũtur. Quæ aũt cõtrario modo exeũt in medicamentorũ purgantiũ vsu, hoc est, ubi talia per purgantia medicamenta vacuantur, qualia natura ipsa non vtiliter educeret, cohibere oportet. Quæ omnia copiosissime in Comm. docet Galenus, vbi duabus rationib. nẽpe ex notis redundantiũ humorũ, & tolerãtiæ facilitate, qui humores vtiliter per purgãtia medicamenta educantur, & qui minus, monstrat. Quare quum hanc sententiam prolixe Galenus enarret, non est cur longiores in ea explicanda simus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Sine aliqua medicatione.] Greçe, χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι τὸν ἰατρὸν, sine aliqua medici opera. Ipsum.] Legendum ipsa, quippe Græce est αὐτά. Prius itaq; dictũ est.] Nẽpe 1. aph. 2. De omni euacuatione, &c.] Non satis recte hæc interpr̃s cõuertit. Greçe enim ita legitur, εἴρηται περὶ πάσης κενώσεως αὐτῶν γενικώτερον. οὕτω δὲ καὶ κενεαγγείην, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται, ξυμφέρειν, de omni vacuatione ipsorũ dictũ est generalius. Sic & vasorũ inanitionem, si quidẽ talis fiat, qualem fieri oportet, conferre, &c. Et per vomitus, &c.] Greçe, ἐμετηρίων τε καὶ ὑπηλάτων, vomitoria & deiectoria. In pectore] Greçe, κατὰ θώρακα, in thorace. Aequaliter euacuãs.] Græce, μὴ κενούντων ὁμοτίμως ὅλον τὸ σῶμα, καθάπερ ἥτε φλεβοτομία κενοῦν πεπίστευται, non æqualiter vacuãs, quemadmodum venæ sectio vacuare credita est. Interpr̃s itaq; legitimã Galeni sententiã non expssit. Et omnino sanguinis missio, &c.] Græce, καὶ ὅλως ἀφαίρεσις αἵματος πᾶσα καθ᾽ ὁντινοῦν γιγνομένη τρόπον, & in summa, omnis sanguinis ablatio quouis modo facta. Non igitur recte interpr̃s sanguinis missio dixit. Quippe Gal. generatim de omni ablatiõe sanguinis loquitur, quo

uis modo facta: non curando num per venæ sectionẽ, scarificationẽ, aut alia ratione accidat, eã totũ corpus æqualiter vacuare dicẽs. Per sanguinis enim ablationem omnes humores vacuãtur. Siue per exercitia.] Gręce, ἤ τι ὑπὸ τοῖς γυμνασίοις, & quæ per exercitia, &c. Ex accidẽti inedia.] Id q̃d abũdè suprà sect. 2. com. 17. demõstrauit. Non æqualiter inuenietur euacuare.] Græce, εὑρήσει μὴ κενοῦν ὁμοίως, inueniet non æqualiter vacuare. Qualitatẽ & quantitatẽ.] In Aldino codice est dũtaxat, κατὰ τὴν ποιότητα. Speciẽ euacuationis faciũt differentẽ.] Purgãtia enim medicamẽta peculiares sibi tãtũ humores trahũt & vacuãt. Priora vero omnes. Cuius notitia perquirẽda, &c.] vt dictum est etiam suprà, sect. 1. Comm. 2. Industria.] Gręce, ἐπιτηδευμάτων, studia, vitæ genera, artes quas quisq; exercet, quẽadmodũ liquet ex iis quæ lib. 3. de Sympt. causis, cap. 1. scribit Galen. Colore rufo.] Gręce, χρόας ὠχροτέρας, colore pallidiore. De hac re multa in Annotat. nostris in 4. librũ Gal. de Tuẽda sanitate diximus.

ἐπιτηδεύματα.

Per sedẽ.] Perperã itaq; in Aldino codice legitẽ, δι' ἱτέρας, pro δι' ἕδρας. Pustulis.] Græce, ἐξανθημάτων, papulas Plinius vocat, vt alibi diximus. Sunt aũt duplices, nempe sublimes & latæ. Hic quidẽ de sublimibus, quę à nostris Morbilli vocantur, loquitur, paulo pòst de latioribus, quæ Variolæ nostris hodie appellãtur, verba faciet. Fastidiũ.] Gręce, ἄσης. Gręcis aũt ἄση vtrunq;, & cibi fastidiũ, & inquietudinẽ, quæ ob oris vẽtriculi potissimũ malitiã, atq; cibi multitudinẽ excitatẽ, significat. Ore vẽtriculi.] Expũgenda vox ventriculi. Græce enim est, ἐκ πικροῦ μᾶλλον τι τοῦ σόματος. Supfluitatũ sua qualitate infestantiũ.] Gręce, τῶν λυπούντων κατὰ ποιότητα, eorum quæ qualitate infestant. Qualitas aũt hoc loco nihil aliud, q̃ vacuãdi humoris speciem, seu vitiosum succum, κακοχυμίαν Græci nominant, significat, quemadmodũ suprà sect. 1. aph. 2. copiose demõstrauimus. Similitudines vt ipse inquit] lib. scilicet 6. Epid. part. 8. aph. 39. Quicunq; morbi.] Græce, ὅσα δὲ πάθη, quæcunq; mala. Germina passiones.] Græce, ἔγγονα πάθη, cognata mala. Temeritas.] Græce, θρασεία, audacia. De mulieribus.] Græce, περὶ γυναικείων, de muliebribus. Tumores veluti inflatos.] Græce, οἰδηματώδεις, œdematodes. Somnos ꝑfundos.] Græce, καταφορὰς ὑπνώδεις, inclinationes in somnũ. Supfluitas aderit.] Gręce, ὅταν

Aldin' codex emendatus.

ἐξανθήματα.

Morbilli.

Variolæ.

ἄση.

Qualitas.

ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάζῃ, quando in ventriculo abũdauerit, ſcilicet pituita. Dixi.] Græce, ὡς ἔφην, vt dixi. Hunc.] Græce, τοῦτο, iſtud. Purgationes.] Græce, κενώσεις, vacuationes. Perperã itaq; interpres ſpeciẽ pro genere cõuertit. Qui ſequitur.] Græce, διὰ τὸ μετ' αὐτὸν, qui illum ſequitur. Exemplum.] Græce, παραδείγματα, exempla. Neque enim vnũ tantum, ſed multa exempla profert. Quem aqua inter cutẽ.] ſcilicet 6. Aph. 14. Si lippitudo.] Nempe 6. Aph. 18. Quibus bilioſæ.] 4. Aph. 28.

Interp̃tis lapſus.

APHORISMVS III.

Ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si talia purgentur qualia purgari oportet, cõfert, & facile ferunt. Cõtraria vero ſi purgẽtur, grauiter.

HIc Hippocratis Aphoriſmus, quum antea bis à nobis ſit enarratus, vlteriore explicatione non eget. Enarratus autem eſt in ſect 1. Aph. 2. & 25.

APHORISMVS IIII.

Φαρμακεύειν θέρεος μὲν μᾶλλον τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

Aeſtate quidem ſuperiores magis ventres, hyeme autem inferiores medicamentis purgare oportet.

Aeſtate p̃ ſuperiora, hyeme per inferiora vacuandũ

HOc in Aph. Hipp. docet, æſtate, vtpote in qua generẽtur bilioſi humores, per vomitũ magis eſſe vacuandũ: hyeme vero, in qua pituita ꝓcreatur, per inferiora potius eſſe purgandũ. Hunc aũt eſſe verborũ Hipp. ſenſum, ex Aphoriſ. 6. & 7. huius ſect. colligitur, in quibus itidẽ æſtate ſupiora, hyeme vero inferiora eſſe purganda hortatur. Præterea ex Philotheo, qui ſcribit Hippocratem τὰς ἄνω κοιλίας λέγειν τὸν στόμαχον καὶ γαστέρα, τὰς κάτω δὲ, τὰ ἔντερα, ſupiores cauitates, ſeu vẽtres, vocare os vẽtriculi, & ipſum ventriculũ: inferiores vero, inteſtina. Id quod multo clarius iis ſubinde verbis ſignificauit, ἐν μὲν inquiẽs, τῷ θέρει μᾶλλον τοῖς ἐμετικοῖς χρώμεθα, ἧττον δὲ τοῖς ὑπηλάτοις. ἐν χειμῶνι δὲ τοὐναντίον, in æſtate quidem vomitoriis magis vtuntur, minus vero ſubdu-

ctoriis: in hyeme, contrà. Quare mirari hoc loco satis non possum, cur Musæ alienum plane ab eo quem iam diximus, & à mente Hippocratis abhorrentem sensum fingere placuerit hunc nimirum: æstate superiores vêtres hoc est, caput & thoracem esse purgandas. Si purgandæ hoc tempore erunt, certe per vomitũ de Hippocratis sententia vacuandæ erunt. Non posse autẽ eas partes per vomitum purgari, notius est q̃ vt à me demõstrari debeat. Absurdã itaq; esse Musæ interpretationem, omnibus perspicuũ est, maxime cùm Galeni quoque sententiæ aduersetur, qui in Commentariis non solum æstate per superiora, hyeme vero per inferiora esse vacuandum asserit, sed & eius rei causam exponit. Verum obtrudet hic nobis quispiam locũ Hippocratis, qui est in libro de Victus rat. salubri, in quo contrariũ ei quod diximus, adstruere videtẽ, dum ita scribit, "Sex hybernis mẽsibus vomere vtile est. nam & pituitę plus, & capitis grauitas subest. In æstate vero clysmatum sit vsus, & supiores corporis partes per inferiores purgandæ." Quam sententiã Hippocratis Corn. Celsus lib. 1. cap. 3. iis verbis expressit, "Vomitus vtilior est hyeme q̃ æstate: nam tum & pituitæ plus, & capitis grauitas maior subest." Ad quam quidẽ obiectionem facilis esset responsio, si hunc libellũ non Hippocratis, sed Polybi potius esse, in eoq; non pauca haberi, quæ cómoda interpretatione egent, diceremus. Sed omissa hac responsione, cum Galeno qui hunc locum diligẽter explicauit, dicamus: Hippocratem in prædictis verbis loqui de vacuationibus quæ citra purgantia fiunt medicamenta, atque adeo de iis quæ totum corpus non euacuant, qualia certe sunt cataclysmata, hoc est, ablutiones. Neq; enim hæc ipsa nisi ventriculũ & intestina ipsa abluũt, pituitãq; & bilẽ ipsorũ detergẽt. In pręsenti verò aph. de medicamentis quæ purgãt, differit, id quod ex verbo φαρμακεύειν quo vtitur, fit manifestissimũ. Verũ præstat Gal. proferre verba, quæ ita se habent, "Quæ cataclysmata, id est, ablutiones vocet, in iis quæ sequuntur, indicauit ipse: nempe quæ ex lacte conficiuntur, & cicerum decoctorum aquam, muriam, & aquam marinam. Diuersa enim ab iis sunt purgantia medicamenta, quæ vniuersum corpus vacuant. Quemadmodum igitur balneatores purgare se balnea dicunt, quũ ab illorũ lapidibus lutum & sordes abstergunt: ita ventriculi

Musæ interp̃tatio inepta.

Obiectio diluitur. Aph. 5.

" & inteſtinorũ cataclyſmata,pituitã & bilẽ ipſorũ abluunt.
" Quãdo itaq; hyeme generatur in ventre pituita, vacuari ip
" ſam vomitu conſulit. Aeſtate aũt bilẽ ſurſum conſcendentẽ,
" deorſum reuellere. Verumtamen vniuerſum vbi purgare vo-
" lueris, æſtate per ſuperiorem, hyeme vero per inferiorẽ ven
" trẽ medicandũ erit, vt eſt in Aphoriſmis relatum. Nã quæ in
" præſenti abundant, ijs purgatio medetur. At quibus ne auge
" antur velis obſiſtere, per contraria loca retrahere conducit.
" Hæc ille. Quæ nunc diximus, Gal. etiam confirmat in libel-
lo cui titulũ fecit, De iis quos purgare oporteat, ca.4. vbi ita ſcriptum reliquit: Decet bilioſum humorem partibus vacuare ſupernis, ſicuti pituitoſum infernis. Quãquã vice verſa ſit nonnunquã faciendũ, vbi videlicet, in ventriculo pituitoſus humor, in inteſtinis vero bilioſus coaceruatur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Humor melancholicus.] Aldinus codex habet φλεγματικός, id eſt pituitoſus, & recte quidẽ. Quippe loquitur Galen[9] de æſtate & hyeme tẽporibus, in quorũ altero bilis, altero autẽ pituita, minime vero melãcholia redũdat. Hæc enim vt Gal. in lib. ſuprà citato de ijs quos purgare oportet teſtat̃, nunquã per vomitum expurganda erit. Ait enim diſertis verbis, Perpetuo melãcholicum humorẽ inferne purgare cõuenit. Senſus itaq; verborum Galeni in Comment. is erit. Accidit interdum, vt æſtate pituita, humor certè ab ei[9] natura alienus, in corpore abundet: ideoq; tum non per ſuperiora, ſed inferiora potius purganda venit. Contrà contingit nonnunquã, vt in hyeme bilis præter illius tẽporis naturã redundet: quare non per inferiora, ſed ſuperiora magis vacuanda erit,
1.aph. 21. quia eò natura is humor repit. Quę vero educẽda ſunt, vt ait Hipp. eò duci per cõferẽtia loca debẽt, quò maximè natura tendit. Quid multa? ſi æſtas & hyems naturas ac tẽperaturas ſuas ſeruant, in æſtate quidè bilis, in hyeme vero pituita naſcitur, & abundat in corpore. Quapropter meritò æſtate per vomitũ, hyeme autẽ per aluum magis vacuandum erit.

APHORISMVS V.

Ὑπὸ κύνα, καὶ πρὸ κυνός, ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

Sub cane, & ante canem, medicamentorum purgantium vſus moleſtus atque difficilis eſt.

ANni tempora, quæ ortu & occaſu ſiderũ diſtinguũtur, à medico diligēter eſſe obſeruãda, hoc in apho. Hipp. docet, dum ſcilicet ſub cane & ante canē moleſtas & laborioſas eſſe purgationes tradit. Vt hinc etiã omnibus perſpicuum fiat, quod ea Aſtronomiæ pars quæ ortus & occaſus ſiderum docet, medico ſit cognitu neceſſaria. Cæterum ſidus quod Hippocrati aliisq; Gręcis κύων dici ſolet, Latinis appellatur canis. Stella vero quæ poſt hoc ſidus oritur, Grecis σείριος nominatur, ἀπὸ τοῦ σειραίνω, quod iiſdem ξηραίνω, hoc eſt, exicco ſignificat. Quippe ea horis matutinis oriēte, ingēs fit ęſtus, ac magna ſiccitas. Eſt aũt σείριος ſtella in ore canis, quę vetuſtioribus Latinis Canicula dici cõſueuit. Cernitur quidē in medio quoq; diei, ſpeculo aquis aduerſus ſolēimpoſito, Hæc alio nomine Græcis προκύων, hoc eſt, anticanis, Latinis vero Canis minor appellatur. Ita enim eam vocat Pliniuslib. 2. cap. 47. & libro 18. cap. 28. quemadmodũ etiã Higinius. Canis autem totum ſidus veteribus eſt dictũ. Cuius rei grauiſsimus teſtis eſt Galenus, qui libro 1. Epidem. conſtitut. 1. Comment. 1. ita ſcriptum reliquit, σείριον ὀνομάζουσιν ἔνιοι καὶ κύνα, καταχρώμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἄστρου προσηγορίᾳ. κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον. ὁ δ' ἐπὶ τοῦ γένυος αὐτοῦ, σείριος, ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζει τὸν προκύνα, οὐ τὸν κύνα, Sirium nonnulli nominant etiam canem, totius ſidēris abutentes appellatione. Canis enim vniuerſum eſt ſidus. Quæ vero intra eius eſt maxillas ſtella, Sirios: quam vtiq; recte quis nom[illegible]at Anticanem, non canem. Idem Aratus, vbi de cane in ſuis φαινομένοις agit, iis verſibus indicauit, dicens,

Astronomia cognitu necessaria.

Canis.

σείριος.

Canicula.

προκύων.

Canis minor.

Canis.

Anticanis

Τοῖος καὶ φρουρὸς ἀειρομένῳ ὑπὸ νώτῳ
Φαίνεται ἀμφοτέροισι κύων ὑπὸ ποσσὶ βεβηκώς
Ποικίλος, ἀλλ' οὐ πάντα πεφασμένος, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν
Γαστέρα κυάνεος περιτέλλεται. ἡ δὲ οἱ ἄκρη
Ἀστέρι βέβληται δεινῷ γένυς, ὅς ῥα μάλιστα
Ὀξέα σειριάει, καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι
Σείριον. Quos quidem Cicero ita reddidit:
Namque pedes ſubter rutilo cum lumine claret,
Feruidus ille canis ſtellarum luce refulgens.
Hunc tegit obſcurus ſubter præcordia veſper,
Ver toto ſpirans rabido de corpore flammam,
Aeſtiferos validis erumpit flatibus ignes,

r

Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.

Sirius quę stella veteribus dicta.

Disertis aũt verbis Aratus inquit, summã canis maxillã feruida stella esse insignitã, quæ quidẽ vehementer admodũ exiccat, quamq; homines Siriũ appellãt. Ex iis vero quæ iam diximus, palã fit, veteribus eã stellã quæ in maxilla est canis, priuatim dictã esse siriũ: quod Arati etiã interpres cõfirmat, qui in explanationẽ iam citati loci sic scriptum reliquit, εἰκότως οὖν ποικίλος ἐστὶν, διὰ τὸ ἐπ' ἄκρας αὐτοῦ τῆς γένυος ἀςέρα, ὅς ἰδία σείριος καλεῖται. Dicitur quoque canis minor, canicula, & procyon, hoc est, anticanis. Quod idẽ testatur interpres, qui inter cætera ita scribit, πρὸς ἀντιδιαςολὴν τοῦ μικροῦ κυνὸς ὅς καλεῖται προκύων, διὰ τὸ καὶ πρὸ τοῦ σειρίου ἀνατέλλειν. Quibus equidem verbis causam etiam affert, quapropter canis minor seu canicula sit dicta procyon: quod scilicet in anteriore parte canis, hoc est, maxilla, sit sita, & quia ante eundẽ oriatur. Hęc copiosius dixi, quod recẽtiores aliter de canis nominibus loqui constet. Canem enim maiorem, contra omnium veterũ morem, caniculam vocant.

Procyon vnde dicta stella.

Canis minoris ort⁹.

Quod ad ortũ vtriusq; canis attinet, sciendum canem minorẽ, vt Higinius autor est, cum Leone sidere oriri. Plinius libro 2. cap. 47. diem plane significauit inquiens, „ Ardentissimo æstatis tempore exoritur caniculæ „ sidus, sole primam partem Leonis ingrediente. Qui dies 15. „ ante Augusti Calendas, hoc est, die 17. Iulij oritur canicula. Quod clarius fecit libro 18. cap. 28. vbi ita scriptum reliquit, „ Decimosexto Calend. Augusti procyon exoritur. deinde po„ stridie fere vbiq; confessum inter omnes sidus indicans, quod „ canis ortum vocamus, sole primam partem Leonis ingresso. Hoc fit post solstitiũ vigesimotertio die. Hæc ille. Vnde colligi potest, solstitiũ tum fuisse 24. Iunij die, qui hodie Diuo Ioanni Baptistæ sacer est, quod tamẽ hodie die eiusdẽ mẽsis 12. esse solet. Caniculam hoc tempore oriri, Ptolemęus quoq; in libello de Inerrantiũ stellarũ significationibus testatur. & Philotheus, qui inquit, γίνεται δὲ ἡ ἐπιτολὴ τοῦ κυνὸς ἀπὸ δέκα ἐννέα τοῦ ἰουλίου μηνός, Ortus vero canis accidit die Iulij mensis 19.

Solstitium æstiuum quo olim fuit tempore.

Canis maioris ort⁹.

Canis maior cum cancro oritur, id quod fit sexto Calẽd. Augusti, hoc est, die 27. Iulij. Sub cane itaq;, ait Hipp. hoc est, orto iam cane, & ante canem, minore nimirũ cane exoriente (neq; enim audiendi sunt hoc loco, qui sub cane interpretantur in opposito canis, hoc est, sub hyberno solstitio, quod

Sub cane & ante canẽ cur mo

scilicet non tantum inepta sit eiusmodi interpretatio, sed etiam Galeni enarratiõi aduersetur) vsus medicamẽtorum est molestus, ꝙ scilicet tum æstus maximus, & facultas ipsa corporis imbecilla. Calor enim aeris ambientis è corpore forâs euocatũ spiritũ digerit, resiccatq; corporis habitum, ac imbecilliorẽ reddit. Facultas itaq; imbecilla prompte admodum à purgante medicamẽto dissoluitur. Aestus vero corpora ipsa incendit, febresq; excitat. Accedit medicamentũ purgans, quod cũ sit natura calidum, corpus magis excalfacit. Quinetiã medicamẽti purgantis, & aeris ambientis actiones sibi pugnãt: quippe ille ad exteriora euocat, hoc cõtrà ab externis, vt in Comm. etiam ait Gal. ad interiora trahit. Periculũ igitur est, ne ambobus inter se pugnantib. natura distrahat, aut prorsus dissipetur. Quanta vero sit huius sideris vis nõ tantum in humanis corporibus, sed etiam aliis in rebus, testatur Plinius lib. 2. capite 40. vbi in eum scribit modum: Nam caniculæ exortu, accẽdi solis vapores, quis ignorat? cuius sideris effectus amplissimi in terra sentiuntur. Feruẽt maria exoriente eo, fluctuant in cellis vina, mouentur stagna. Canes etiam toto eo spacio maxime in rabiem aguntur. Merito itaq; Hippocrates, ob immensum æstum qui cane exoriente existit, purgationes ipsas molestas atq; difficiles esse dixit. Porro in Comment. nihil est quod annotatione dignum sit, nisi quod statim initio sic legendum erit: Exusta enim tunc natura nostra. Græce enim est, ἐκπεπυρωμένη γὰρ ἡμῶν ἡ φύσις. Quare tituli inscriptione hic nihil opus erat.

lestæ sunt purgationes.

APHORISMVS VI.

Τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν, ὑποστελλομένους χειμῶνα.

Graciles & ad vomendum faciles, per superiora purgare conuenit, cauendo hyemem.

QVa ratione graciles seu macilẽti & ad vomendũ faciles sint purgãdi, hoc in aph. docet, nempe ꝑ superiora, hoc est, vomitum. De iis autem loquitur, qui natura graciles sunt non vi morbi. Hi enim cum natura sint calidi, & sicci, atq; adeo biliosi per superiora, quo nimirũ is humor natura sua tendit, sunt purgandi: idq; faciendum, si ad vomendum

faciles fuerint. Qui enim difficulter vomũt, iis ruptionis venarũ, quę sunt in thorace, piculũ imminet. Excludũtur igitur hac lege tabidi, ꝙ scilicet ob thoracis angustiã, non facile vomãt, vt infrà, aph. nimirũ 8. huius sect. dicemus. Adiicięda vero, vt in Comm. etiã suis meminit Galen. vox Magis, perinde atq; 4. aph. fecit Hipp. erit. Nam magna ex parte graciles sunt biliosi, vbi scilicet venarũ latitudo accesserit, vt dictum est in explanatione aph. 44. 2. sect. Quod si vero venarum latitudo non aderit, tum necesse est, vt gracilitas ista nõ sit naturalis, aut erunt melãcholici. Magis etiã vox ideo adiicienda venit, quod nonnunquam ex accidente, hoc est, praua victus ratione contingat, vt in gracilibus ꝓcreetur pituita: & tum, quòd huc natura tẽdat, per inferiora magis q̃ superiora purgãda erit. Sed hic obtrudet nobis quispiã Celsum, qui li. 1. cap. 3. scribit, vomitũ inutilem esse gracilibus, & imbecillũ stomachũ habentibus, quod plane Hipp. sentẽtiæ aduersari videtur. Illi vero respondendũ erit, Celsum hic graciles eos vocare, qui vi morbi sunt extenuati, ventriculũq; excrementis vacuũ obtinent, plenisq; oppositi sunt. Id quod sequentia statim verba monstrãt. inquit enim, vomitus vtilis est plenis & biliosis omnib. Quare si recte hęc Celsi verba expẽdas, nihil Hippocratis sententiæ aduersantur, quum nihil aliud doceãt, q̃ ꝙ illi qui exhausti, graciles, viribusq; sunt parũ validis, non sint vomitu vacuandi. Non aũt ab re dixit, cauentes aut formidantes hyemem: in ea nanq;, vt Aph. 4. est comprehensum, per inferiora potius purgandum erit.

Magis. Magna ex parte graciles biliosi.

Obiectio diluitur.

Celsi locus enarratur.

APHORISMVS VII.

Τοὺς δὲ δυσημέας, καὶ μέσως εὐσάρκους, κάτω, ὑποστελλομένους θέρος.

Qui vero ad vomendum difficiles sunt, & mediocriter carnosi, hos per inferiora purgare conuenit, cauendo æstatem.

Difficiles ad vomendũ & mediocriter carnosi p inferiora purgãda.

QVòd eos qui ad vomendũ difficiles, minusq; idonei sunt, & mediocriter carnosi, per inferiora vacuare cõueniat, hoc Aph. docet Hipp. Nam sæpe accidit, vt humor quidẽ ipse redũdans supiora petat, tamẽ per ea loca non erit vacuãdus, eoꝗ laborãs hoc malo ad vomendũ sit

plane inept⁹ ac difficilis. Qui enim difficulter vomũt, iis vbi cosad vomẽdũ vrseris, ruptionis venarũ quæ in thorace sunt periculũ imminet. Non autẽ temere adiectũ est μέσως εὐσάρκους, hoc est mediocriter carnosos. εὔσαρκος enim vox apud Græcos medicos bifariã accipit. Interdũ enim idẽ quod σύμμετρος, hoc est temperatus, moderatus, mediocri corporis habitu præditus, vel vt Celsi verbo vtamur, quadratus significat. Sic accipitur apud Hipp. 5. aph. 21. & Galenũ libro 1. de Temp. cap. 5. Et lib. 2. cap. 5. Et lib. 1. de Tuend. sanit. ca. 5. vt diximus suprà in enarratione aphor. 44. sect. 2. Cũ itaq; eius temperamentũ nulli vitio sit obnoxium, conseruandum plane erit, nullisq; medicamẽtis alterandũ, vt copiose Gale. lib. 1. & 2. de Tuend. sanit, docet, tantum abest vt purgatione egeat. Hinc est quod suprà Hippocr. dixerit: qui corpore sunt moderato, seu temperato, hos purgare periculosum est. Causam ibidẽ exposuimus. Philothe. ita temperatũ ex omni parte, ἀκριβῶς εὔσαρκον, hoc est exquisite temperatũ vocat, inquiens, ἀκριβῶς εὔσαρκος οὐ δεῖται καθάρσεως διὰ τὸ ἐν συμμετρίᾳ εἶναι παντί, exquisite temperatus purgatione nõ eget, quod omnino sit cõmoderatus, εὔσαρκος etiã interdum idem significat qđ bene carnosus, seu pinguis, atq; adeo plane opponit ei qui gracilis est. Qua in significatiõe sumit apud Gal. lib. 6. de Tuẽ. sanit. ca. 10, vbi in eũ modũ scriptũ reliquit: πίνοντες δὲ κἀκεῖνοι τὰς ἀρθριτικάς τε καὶ ποδαγρικὰς ἀντιδόσεις, οἱ μὲν εὔσαρκοι καὶ παχεῖς καὶ πιμελώδεις, οὐδὲν βλάπτονται. λεπτοὶ δὲ ὑπάρχοντες, &c. Quippe ipsi quoq; medicamẽtis arhriticis podagricisq; ebibitis, si carnosi & crassi & pingues sũt, nihil lædũtur. Sin graciles, &c. E quibus verbis, omnib. perspicuũ sit, hoc loco εὔσαρκον prorsus opponi τῷ λεπτῷ, hoc est gracili. Sic etiã accipitur à Gal. in lib. de Curãdi ratione ꝑ sanguinis missionẽ, cap. 11. ubi ait, εὐσάρκοις δὲ καὶ λευκαῖς σμικρότης τῶν φλεβῶν, pinguib⁹ aũt et cãdidis paruę insunt venę. Pingues vero mulieres intelligere Gal. ꝑ εὐσάρκους, euidentissimũ est. eas enim planè ἰσχνοτέραις, id est gracilibus opponit, quas ibidẽ amplas venas habere scribit. Cũ itaq; hoc in aph. de neutro loquatur. prim⁹ enim nulla prorſ⁹ vacuatiõe, alter vero venę sectiõe magis q̃ purgatiõe indiget, instar athletarũ: ideo vt certo significaret, se de iis qui nõ valde crassi et pĩgues sũt loqui, dixit μέσως εὐσάρκους. i. mediocriter carnosos.

εὔσαρκος.

2. aphor.

Hi enim quum pituitosi sint, ad inferiores purgationes esse magis aptos constat. Recte igitur hunc locũ Philotheus ita interpretatur, dicens, εἰ γάρ ἐστι μέσως εὔσαρκος καὶ δυσεμὴς, οὐ μὴν δὲ ἀκριβῶς, τούτῳ φλεγματικὸς χυμὸς ἢ μελαγχολικὸς περιττεύει, καὶ διὰ τοῦτο κάτω καθαίρειν χρή, Si enim mediocriter carnosus est, & ad vomendũ difficilis, non aũt exquisite, huic sane pituitosus aut melancholicus humor redũdat, ideoq; per inferiora vacuari eos oportet. Cauere aũt oportet æstatẽ, ꝗ hoc tempus per superiora purgationem magis requirat.

APHORISMVS VIII.

Τοὺς δὲ φθινώδεας ἀποσεχόμενος, ἐς τὰς ἄνω φαρμακείας οὐδέποτ' ἄξεις.

Tabidos cauendo, nunquam ad supernas purgationes ducas.

Qvum paulo ante, aph. videlicet 6. huius sectionis, dictũ sit, graciles per supiora esse purgãdos, ne quis per graciles oẽs eosqui ex quacũq; occasione sunt extenuati intelligeret, hanc subiicere sententiam voluit, in qua docet, tabidos nunq̃ ducẽdos esse ad supernas purgationes. Videtur aũt in multis exẽplaribus hic aph. esse depruatus ac decurtatus. aliquot enim ex eo verba in Galen. Comm. rapta esse apparet, illa scilicet, ἐς τὰς ἄνω φαρμακείας οὐδέποτ' ἄξεις. Præterea ἀποσεχόμενος potius q̃ ἀποσεχομένους legendum esse censemus. Per φθινώδεας autẽ, quos tabidos Latini vocãt, hoc loco non intelligit eos qui ex quacunq; occasione extenuati sunt, vt aliàs: sed eos duntaxat, vt testis est in Comm. Galenus, qui ob pulmonis exulceratione maciem corporis, seu phthisim cõtrahunt: aut ad eam ꝓni sunt. Cauere aũt in supernis purgationibus tabidos ideo oportet, ꝗ scilicet pulmonis vlcera ꝓpter commotionẽ illã quam vomitus excitat, mirifice irritentur & augeãtur: & ꝗ instrumenta respirationi inseruientia in tabidis sint imbecilla. Quod si vero ad tabẽ dũtaxat ꝓni sunt, angustũ quidẽ thoracẽ habebũt, atque adeo ad venarũ quæ in eodẽ sunt fracturã idonei admodum erunt. In Galeni comm. nihil est quod annotationem requirat. nisi ꝗ sententia quam ex 1. Epide. citat, est in constit. 1. aph. 18. ideo inscriptionem consilio omisimus.

Tabidi p superiora non purgandi.

φθινώδεις.

APHORISMVS IX.

τοὺς δὲ μελαγχολικοὺς ἁδροτέρως τὰς κάτω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τἀναντία προστιθείς.

Melancholicos autem vehementius per inferiora purgabis, eadem ratione contraria adhibens,

QVum in superioribus aliquot sentētiis docuerit, quomodo biliosi & pituitosi purgādi sint, nunc etiam qua ratione melācholicos purgare cōueniat, exponit. Per melācholicos vero intelligit illos, qui natura sunt melancholici, aut ex lōga consuetudine tales facti. Siquidē duplex esse tēperamentum cōstat, naturale & acquisititiū. Hos itaq; monet Hipp. ἁδροτέρως, hoc est, vehemētius (idē enim quod σφοδρότερον, Galeno in Comm. teste, significat) esse purgādos. quippe quū melancholicus humor suapte natura piger, terreus, & crassus sit, vehementiora etiā cæteris humorib. requirat medicamēta purgatoria necesse est. Cuius rei testis est Gal. qui lib. 14. Ther. meth. cap. 18. ita reliquit scriptū, Flauæ quidē bilis vacuatio est facilis, pituitæ vero, ac potissimū eius quæ crassior ac glutinosior est, itēq; nigræ bilis difficilior. Libro quoq; 2. Prog. Com. 46. idē Gal. melancholicum humorē solutu difficilia cōmittere mala scribit. Purgādi aūt sunt melācholici per inferiora. Cuius rei causam Galenus in Comm. affert, & sequentibus verbis Hippocrates, inquiens, Eadē ratione cōtraria adhibens: quasi dicat, Quemadmodū flaua bilis quæ leuis admodū est, spōteq; sursum repit, per vomitum vacuanda est: ita melācholicus humor, quia crassus ac grauis, deorsumq; vergit, per inferiora purgandus erit.

Melācholici. Duplex tēperamētū Melācholicus humor vehementiora purgantia medicamēta requirit.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Ventres aūt.] Abūdat vox, autē. Græce enim est, φαρμακεύειν τὰς κοιλίας, δηλονότι τὰς κάτω τῶν μελαγχολικῶν ἁδροτέρως χρὴ, vētres scilicet inferiores melancholicorū vehemētius medicamētis purgare oportet. Sic etiā in cōtextu redūdant hæ voces duæ, Ratiocinari debere, quare expungendę erūt. Fortius.] Gręce, σφοδρῶς, vehemēter. Fluitet.] Græce, ἐπιπολάζοντα, supernatet, aut in superficie fluitet. Alterius.] Adiiciendum, quidem. Græce enim est, ἴδιον δὲ τὸ μὲν ἑτέρου τῶν χυμῶν. Secundum communem rationem.]

Vt ſcilicet quiſque illorum quò repit, ducatur. Apponentes.] Græce, προστιθεὶς, apponens.

APHORISMVS X.

Φαρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν, ἢν ὀργᾷ, αὐθήμερον. χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακόν.

In valde acutis morbis, ſi materia turget, medicamento purgante vtendum eſt eadẽ die. Cunctari enim in talibus malum eſt.

Valde acuti morbi. Peracuti morbi.

IN valde acutis morbis, vbi turget materia, eadẽ die purgandũ eſſe, hoc aph. docet Hipp. Valde aũt acutos morbos vocat, quos ſupà ſect. 1. aph. 7. κατόξεα, id eſt, pacutos nominauit, qui ſcilicet in quarto aut ſeptimo iudicãtur. Vt autẽ certa quadã ratione medici hos morbos diſcriminarẽt, eos quidẽ qui in quarto finiũtur, exquiſite peracutos appellarũt. Eos vero qui ad ſeptimũ vſq; ꝓtrahũtur, non exquiſite peracutos, vt in enarratione aph. 4. primæ ſect. diximus. Quinetiã Philotheus, perinde atq; Galenus, λίαν ὀξέα interp̃tatur, τὰ κατόξεα νοσήματα ὧν ἔσχατος καιρός ἐστι ἡ ἑβδόμη ἡμέρα. In peracutis itaq; morbis, ſi materia turget, eadẽ die, αὐθήμερον, τουτέστιν, Philotheo interprete, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μὴ ἀναμείνας δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, hoc eſt, ſtatim in principio, non expectã tes ſecundũ aut tertiũ diẽ, medicamento purgante vtendum erit. Eiuſq; rei cauſam ſubiũgit dicens, Quippe in eiuſmodi morbis malũ eſt cũctari, idq; tribus de cauſis, quas Galen. in Comm. refert. Non aũt ab re dictũ eſt ab Hippocrate, ſi materia turget. In acutis enim morbis, niſi turgeãt humores, purgãte medicamento nunquã vtendũ erit, vt demonſtrauimus in explicatione aph. 24. primæ ſect. Quid aũt ſit apud Hippocratẽ ὀργᾶν, hoc eſt, turgere, diximus ſect. 1. aph. 22. Philotheus breuiſsime hęc verba ἢν ὀργᾷ, ſic eſt interpretatus, τουτέστιν ὁρμᾷ καὶ κινεῖται ὧδε κἀκεῖσε περιπλανωμένη, hoc eſt, ſi huc atq; illuc concitatur & mouetur errans.

λίαν ὀξέα.

αὐθήμερον.

In acutis morbis nõ purgandũ niſi turgeant humores.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Dictum eſt à me prius.] Sectione nimirum 1. Comm. 22. &, Comm. 1. huius ſectionis 4. Properãt.] Gręce, ἐπειγομένων χρῆναι συνουσίας, concitatur ad coitum. Naturali.] Addendũ, quadã. Gręce enim eſt, φυσικήν τινα. Principalioribus]

Græcè, κατὰ τὰ κυριώτατα μόρη, principalissimis. Fœmina etiã in coitu semen excernit.] Quod Galenus multis argumentis demonstrat contra Athenæum & Aristotelem lib.2. de Semine: ad eum quidẽ locũ studiosos ablegamus. Nõnulla etiã diximus de hac re in annotationib. nostris in lib.1.de Tuend.valetud. Prius.] Sect.1.aph.7. Horũ.] Adiiciẽdum, iudicationis. Gręcè enim est, ὅτι τ̃ τούτων κρίσιος, quod horũ iudicationis terminus, &c. Prius.] Vbi suprà.

Fœmina in coitu semẽ excernit.

APHORISMVS XI.

Ὁκόσοισι στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακίης, μήτ' ἄλλως εἰς ὕδερον ξηρὸν ἱδρύεται.

Quos intestinorum dolores, & iuxta vmbilicum labores, lumborumq́ue dolor infestat, qui neq; à medicamento purgante, neque per alia præsidia soluitur, iis in aquam inter cutem siccam firmatur.

HIc aphorismus ad artẽ quæ futura prædicit, pertinet: quippe quãdo aqua inter cutẽ sicca, quã Tympaniten vocant, futura sit, certis signis edocet, inquiens: Quibus στρόφοι, hoc est intestinorũ dolores, Cornelio Celso lib.2.cap.6.interprete, ὀδύναι κατὰ τ' ἔντερα, & iuxta vmbilicũ cruciatus, lũborumq; accidit, ob nimirũ flatuũ copiã prędictas partes distendentium, atque adeò vnitatẽ soluẽtium, quẽadmodum copiose lib.12.Ther.method.Gal.demõstrat. De dolorũ quoque causis nõnihil suprà in enarratione aph. 6.sect.2. dictũ est: qui neq; à medicamentis purgãtibus humores frigidos, ac flatulentos spiritus educentibus, neq; ἄλλως, hoc est, Philotheo interprete, διὰ ἄλλων βοηθημάτων, per alia auxilia, vt sunt clysteres, fomẽta, inũctiones discutiẽtes, & id genus alia, in hydropen siccã & tympaniã trãsit. Quũ enim haud soluitur, signũ est in illis partibus esse intẽperiem quæ amoueri nõ potest. Philotheus quidẽ hunc Hippocratis locũ enarrans, putat istã intẽperiem esse frigidã. Sed referamus eius verba, quæ sic habent, τὴν δυσκρασίαν δὲ ταύτην ἐφ' ἧς ὁ ξηρὸς ὕδρωψ γίνεται ἀποτελεῖ ψῦξις μεγάλη, πήξασα παχύτατα πνεύματα, hanc intemperiem vnde aqua inter

Aqua inter cutem sicca.

στρόφοι.

Philothei sentẽtia refutatur.

cuté eiuſmodi fit,magna efficit frigiditas,craſsiſſimos generãs flatus. Atqui Gal.in Comm.tympaniã nõ à magna frigiditate,ſed exigua procreari tradit:idq; rectiſſimè. Neq; eñ abſolutũ frigus, neq; vehemẽs calor flatus generare poteſt. hic enim vincẽs ea quę cõplectitur,cibũ extenuat,minimeq; ad flatuũ procreationẽ idoneos efficit,illud vero neq; extenuat,neq; cõficit,neq; diſſoluit cibũ. Calor autẽ parũ validꝰ, vt cibos quodãmodo diſſoluit,ita nõ exquiſite cõficit, quare ſubinde flatꝰ neceſſariò exoritur. Quod in externis etiã rebus videmus. Frigidiſsima eñ cõſtitutio, ac calidiſſima, aêrẽ purũ & ſerenũ efficiũt,media vero nebulas parit,vt copioſiꝰ Gal.li.3.de Sympt.cauſis,ca.7.oſtẽdit. Aquã vero inter cutẽ ſiccã,vt quę ex flatibꝰ potiſſimũ generẽt,tũ fieri nõ eſt mirũ.

Flatuũ generationis cauſa.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Tormina

Tormina.] Grecè,στρόφοι, inteſtinorũ dolores rectiꝰ cõuertes,ne quis dyſenteriã,Celſum ſecutus,intelligat. Solet enim is dyſenteriã interpretari tormina. Sed inteſtinorũ.] Grecè,ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν ἐντέρων ἕλιξιν ἐναπειλημμένον, ſed inteſtinorũ anfractibus ſeu inuolucris interceptus. Neq; à medicamentis.] Græcè,εἶτα μήθ' ἀπὸ φαρμακείας,deinceps neque è medicamẽtis. Sũmus venter.] Græcè,τὸ ὑπογάστριον, imus venter,de quo multa diximus in explicatione aphor. 35.ſectionis primæ. Quod vero & hoc modo,&c.] Grece,ὅτι δ' ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ὄγκον ὁμοιότητος ὕδρωπα, &c. quod vero à tumoris ſimilitudine hydropẽ,&c. Non tamẽ humidũ eſt.] Græce,οὐ μὴν ὑγρόν γε καθάπερ τὸν ἀσκίτην,Non tamẽ humidi ſicuti aſciten. Vt ſit ſenſus: Hippocrates nominauit hoc morbi genus hydropen à tumoris ſimilitudine,nõ tamẽ humidi tumoris,vt aſciten. in tympania eñ tumor eſt à flatulẽto ſpiritu,in aſcite ab humoris aquoſi copia. Mẽbrana abdominis interiore.] Grece,τῷ περιτοναίῳ. Eſt autẽ peritonæum mẽbrana ab abdomine diſtincta,tenuiſſima, latis & cõtinuis araneorũ telis ſimillima,muſculis abdominis ſubſtrata. Arabes Siphac vocãt. Nõ recte igitur interpres cõuertit in mem brana abdominis interiore:cũ ſimpliciter dicendũ fuiſſet,in peritonæo.

Interpretis lapſus.

Peritonęũ Siphac.

Interpretis erratũ.

APHORISMVS XII.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν.

Quorũ alui leuitate inteſtinorũ infeſtantur, hos hyberno tempore per ſuperiora purgare malum eſt.

DOcet in hoc aphoriſmo Hipp. ꝙ ij qui lienteria ſeu leuitate inteſtinorũ laborant, hyeme nõ ſint ſuprà purgandi. Siue igitur à pituita acida, ſiue ab humore acri & tenui, hoc eſt bilioſo, fiat inteſtinorũ leuitas, in ea tamen hyberno tẽpore, vt ſupra aphor. 4. dictũ eſt, per vomitũ purgãdus æger nõ erit. Quippe tũ humores, vt loco iã citato cõmemoratũ eſt, in vniuerſo abundãtes corpore, ſunt pituitoſi, ideoq; ad inferiora magis repũt q̃ ſuperiora. Per purgationẽ autẽ Hippocrates, eã quæ vniuerſum corpus purgat, intelligit. In particulari enim diuerſum facere licebit. Verbi gratia, vbi ventriculũ tantũ leuare pituita conamur, vbi nihil aliud obſtiterit, licebit eã hyberno etiã tẽpore per vomitũ educere. Pari ratione, ſi flaua bilis in inteſtinis tantũ hæſerit, ꝑ inferiora, æſtate etiã ipſa, purgare nõ abſurdũ erit, vt in enarratione quarti aphoriſmi huius ſection. fuſius docuimꝰ, & in Comment. ſuis in hunc aphoriſmum Gal. tradit.

Hyeme totũ corpus per inferiora purgandum.
Purgatio.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Deiiciuntur.] Adiiciendũ, qualia ſunt ingeſta. Grȩce enim eſt, ἡ διαχώρησις γίγνεται τοιούτων οἷα κατεπόθη. Intemperaturas.] frigidas ſcilicet. Nã, vt Gal. ſect. 6. aphoriſm. Comm. 1. teſtatur, leuitas inteſtinorũ ex frigore interdũ oritur, ꝓpter qđ nulla fit ciborũ in ventriculo immutatio. Humidas etiã, quæ nimirũ retentricẽ inteſtinorũ facultatẽ mirifice impediũt. Eorũ vero quȩ continentur in inteſtinis, nihil poteſt per vomitꝰ vacuari.] Hoc quidẽ dictũ pugnare videtur cũ eo quod ſcribit alibi Gal. Quippe in ſect. 7. aphor. Comm. 10. tradit, in ileo ſtercus vomi. Stercꝰ autẽ gigni in inteſtinis ſatis cõſtat ex iis quæ diximus lib. 3. Paradox. ca. 6. Itẽ li. 3. de Sympt. cauſis, ca. 3. diſertis verbis aſſerit, nonnullis clyſteres adeò aſcẽdiſſe, vt vomitiõe reiecti ſint. Reſpondendũ, nihil eorũ quȩ in inteſtinis cõtinentur, naturali ratione ꝑ vomitũ vacuari. Quod aũt interdũ ſtercus aut clyſteres ꝑ letalẽ voluulũ vomitu reiiciãtur, idipſum quidẽ accidit, ꝙ violẽter ſurſum ferãtur, idq; propterea ꝙ ventriculus & inteſtina iã non ſe habeant ſecundũ naturã, vt eleganter admodũ loco iam citato Galenus docet, vbi inter cætera in eũ ſcribit modum: »

Leuitatis inteſtinorum cauſȩ
Nũ ea quȩ cõtinẽtur in inteſtinis per vomitũ vacuari queãt.

» Quum secundũ naturam se habuerit ventriculus, è supernis
» partibus per gulam ad se trahit, atque per inferiores deiicit.
» Quũ vero præter naturã affectus est, etiã ab infernis aliquid
» assumit. Quippe nonnullis clysteres adeo ascenderũt, vt vo-
» mitione reiicerentur, quẽadmodum & stercus per letales vol
» uulos. Atqui satius fuerit per huiusmodi affectus, vt dicam,
» ventriculũ non trahere, sed suscipere duntaxat ea quę ob in-
» testina cõprimentia violenter sursum ferũtur. Nã quod inte
» stina cõstringuntur, id ipsis secundũ naturã conuenit, atque
» constrictionis auxilio adiuta, cibũ ad infernas partes deiici-
» unt. Verum per affectus quosdã quũ contractrix motio in-
» ceperit fieri deorsum, latio eorũ quæ in iis continentur sur-
sum fit. Hæc ille. Quibus sanè verbis Gal. disertè docet, cur interdum violenter & præter naturam ea quæ in intestinis continentur, sursum ferantur, ac vomitu reiiciantur.

APHORISMVS XIII.

Πρὸς τοὺς ἐλλεβόρους τοῖσι μὴ ῥηϊδίως ἄνω καθαιρομένοισι πρὸ τῆς πόσιος, προϋγραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Qui ad veratri sumptionem non facilè sursum purgantur, horum corpora ante potionem præhumectanda sunt vberiore cibo atque quiete.

Docet in hoc aphorismo Hippocrates, per veratra non quosuis esse vacuãdos, sed eos tantũ qui facile nulloq; negotio vomunt. Contrà eos qui difficulter vomere solent, non esse vacuandos hortatur, nisi eorũ corpora prius cibo pleniore & quiete præparentur. Veratri autẽ, quod duplex est, albũ & nigrũ, meminit, ꝙ eo crębrò ad vomitiones vsa sit antiquitas. Fuerunt enim olim multò q̃ hodie sint frequentiores vomitus, ita vt non temere Asclepiades, vt autor est lib. 26. cap. 3. Plinius, vomitiones tũc supra modũ crebras dãnauerit. Quod hodie sub nomine veratri nigri vendunt officinæ, nõ est legitimũ, vt in nostris de Stirpiũ historia Cõmentar. demonstrauimus, neque exquisita admodũ præparatiõe eget, & de eo drachma integra sine omni discrimine dari potest. Albũ, ꝙ eius sumptio periculo haud vacet, non nisi

Veratrum duplex.

Vomitus olim frequentes.

Elebori albi exhibẽdi põd⁹

exigua quantitate exhiberi debet. Datur de non præparato ſcrupul.1.De preparato auté drachma ſemis,aut ad ſummū, ſcrupuli duo.Preparatur vero & corrigitur eius malitia variis modis:aut enim in paſtā impoſitus,perinde atq; ſcāmonia torrefit,torrefactuſq; ſubinde exhibetur.Qui ſane modus eſt Dioſcoridis,qui lib.4.de eo ſic ſcriptū reliquit: Pani etiā cōpinſitur,& torrefit.Poteſt vero & panis is in quo elleborus coct⁹ eſt dari,qui itidē ſine omni periculo purgat.Præparatur etiā aliis multis modis,vt videre licet legenti Aetiū lib.3.cap.124.& ſequentibus. Et Paulū lib.7.cap.21.Infigitur etiā integris die & nocte raphano, dein poſtridie vbi in raphanū elebori vires migrauerint, veratro amoto,raphanus minutiſſimè diſſectus in oxymelite maceratur propinaturq; oxymel. Hicq; modus dādi veratrū eſt Galeni, quem tradit in cap.3.lib.cui titulū fecit,Quos purgare oporteat. Et vbi in oxymelite exhibetur veratrū,facilius Gal.etiā teſte & celerius exit. Cæterū difficulter vomūt,quib⁹ thorax eſt anguſtus ac depreſſus,vt ſuprà in enarratione aphor.8,hui⁹ ſectionis dictum eſt.Prōpte enim iis vaſa pulmonis & reſpirationis inſtrumētis ſeruiētia rūpuntur. His itaq; veratrum dandū non eſt,niſi illorū corpora pleniore cibo & quiete humectentur,vt ſcilicet ex eorūdē humectatione fluxile corp⁹ fiat meatuſq; reſerentur & laxētur. Vberiore vero cibo vtēdū,non quidē in quantitate,ſed in qualitate. Nam, vt Gale. in Cōm.ait,nō cibus ſimpliciter plenior aptus eſt vt natura humectet,ſed quicūq; nullā vehemētē trāquillitatē obtinet. Sic Philot. etiā hūc Hip.locū interpretatur dicēs,τὸ δὲ πολλῇ τροφῇ οὐ ποσότητι ληπτέον,ἀλλὰ ποιότητι,quod Hippocrates dixit,multo cibo,non de quantitate intelligendū eſt,ſed qualitate. Humectante itaq; cibo vberiore vtendum & quiete. Hæc autē qua ratione humectet,Galenus in Comm.abūde docet. Humectatiōe autē illa ideo opus eſt,quia niſi præhumectētur nerui,ligamēta,alięq; partes corporis ſicciores cibo & quiete,conuulſionē haud dubie concitabit veratrum, quod in tertio ordine calidū & ſiccū, maximaq; trahendi facultate præditū eſſe conſtat. Facile itaq; iis partibus inanitis & exiccatis conuulſionē afferet, quæ letalis erit, Hipp.teſte, qui ait,Conuulſio ex veratro letalis eſt. Cęterū ad ſentētiam nunc enarratam alludit lib.6,Epidem.part.5.aph.28.Hip.

Præparatio.

Qui difficulter vomant.

Vberiore cibo vtendū quomodo.

Humectatione cur in acceptione veratri opus.

vbi ita ſcriptum reliquit: Quod ſi volueris vt is qui bibit veratrum celerius purgetur, vt lauet aut comedat iube.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Aqua vero neq; pota.] Soli cibo ſimpliciter dictio ineſt, Gal. in Comm. teſte, vt ex natura ſolidas corporis partes nutriat. Quũ vero aqua nõ nutriat, Gal. li. 3. Vict. acut. Comm. 17. teſte igitur neq; ſolidas corporis partes (quanq̃, vt idem Gal. lib. 1. de Simpl. medic. facult. cap. 33. ait, omnium ſit humidiſſima) humectabit. Extrinſecus quidem occurſans aqua carneas corporis partes humectare poteſt, at non ſolidas. Solidarũ enim partium ariditas, Gal. cap. vlt. de maraſmo teſte, alimentis reparatur, nõ extrinſecus occurſantibus. Hinc eſt quod lib. 1. Vict. acut. Comm. 22. aquam minus humectare q̃ mulſam & vinũ, tradit idem Gal. ꝙ ſcilicet hæc ipſa ſolidas corporis partes humectent, aqua vero minimé.

Cur aqua ſolidas corporis partes nõ humectet.

APHORISMVS XIIII.

Ἐπὴν πίῃ τις ἐλέβορον πρὸς μὲν τὰς κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον, ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Eũ qui veratrũ biberit, ad corporis motus magis, ad ſomnos vero & quietem minus ducere oportet. Corpora autẽ motu turbari, nauigatio indicio eſt.

IN eo qui præcedit aphoriſmo, Hippocr. de Præparatione quæ ante veratri ſumptionem eſt neceſſaria, diſſeruit. In preſẽti, qd ab eiuſdẽ ſumptiõe ſit agẽdũ mõſtrat, inquiẽs: Eũ qui veratrum biberit. E quib. ſanè verbis abũde liquet, veteres veratrũ in potiõe, nẽpe oxymelite propinaſſe. Hoc eñ modo datũ min⁹ nocet, Hipp. in libello de Veratri vſu teſte, nec ſuffocat. Debet autẽ, vt ibidem Hipp. docet, potionis eſſe tertia pars. Quod vero de veratro dixit Hipp. id ad quoduis aliud medicamentũ vehementer purgans transferendũ erit. Ab horum enim ſumptione motu potius q̃ quiete & ſomno vtendũ, quod is nimirũ corpora turbet, ac medicamẽti actionẽ iuuet. Motus enim Philot. autore, facultatẽ medicamenti ad iecur, venas, cerebrũ, thoracẽ, aliasq; corporis partes de-

Veratri veterib. in potione vſus.

A purgatione cur motu vtẽdum.

fert,sicq; humores attrahit. Mot⁹ preterea humores fundit. fluxilesq; facit. Per motum vero non intelligere oportet vehementes motiones,eas enim Hipp. πόνους nō κινήσιας appellare solet,vt videre licet libro 2. de Tuenda sanit. cap. 2. Galeni. Tantum itaq; motum esse conuenit,vt humores agitet, ac facultatē expultricē quasi excitet. Cęterū in somno & quiete,ait Philothe⁹,naturales facultates magis agunt, ac purgans medicamentum concoquunt,eiusq; actionem frāgūt. Quare purgatorio medicamēto epoto, dormiendū non est, quod scilicet hac ratione actio medicamēti frangatur & impediatur. Neq; obstant Musæ rationes,quibus hoc loco somnum à medicamenti purgantis sumptione conferre poti⁹ q̃ nocere,temere admodū ostēdere conatur,quarum quidem hæc vna & pręcipua est,ꝙ somn⁹ materias ad vētriculū trahit: altera,ꝙ ꝑ somnū medicamētū in fumos resoluatur,& ꝑ venas ad trahēdas materias quę vacuari debēt,penetrat: tertia,ꝙ in somno id quod bonū est à malo segregat, & coctio quædā quodāmodo fit: quarta, per somnū corporis vires simul cum medicamento ad prauas materias per suas conuenientes vias expellendas,impetuosius concurrūt. Nā,vt ordine has ipsas diluamus,primū minimè verū est, quod scilicet somnus materias ad vētriculū trahat,cū,vt paulo ante dictū est,in somno medicamentū concoquatur ferè,atque eius vis dissoluatur,frangaturq;,vt à remotiorib. partib. trahere subinde nō queat. Magis igitur tractionē medicamēti impedit, q̃ iuuat somnus. Dein vtcunq; concedamus per somnum in fumos resolui medicametū,tamē cū,autore Hipp. in somno sanguis,& cū eo spiritus intro magis repat, nō potest fieri vt venas penetrēt fumi illi,quin poti⁹ cū sanguine ad interiora remeabunt. Tertiò,concedimus quidem in somno, si nihil aliud impediat,bonū à malo separari, & coctionē fieri: sed hoc nomine min⁹ esse dandū illo tēpore medicamētū cōtēdim⁹,idq; duplici de causa,ne scilicet naturæ actionē & coctionē ipsā impediam⁹,& coctū atq; alteratū subinde etiam à naturali calore medicamētū vim suam amittat. Quartò nō potest virtus cū medicamēto ipso impetuosius ad expellēda noxia concurrere,quod somnus medicamenti, vt iam sæpe monuimus,actionem frangat & impediat. Quod etiam hic à contrario innuere voluit Hppoc. dum ait,motum corpora

Motus.

A purgatione non dormiēdū

v. Epid. part. 5. Aphor. 29.

turbare. Si enim motus turbat, igitur somnus & quies nõ turbãt: atq; adeò vtraq; immodicã purgationẽ, vt sequẽti aphor. Hipp. & experientia quoq; ipsa cõfirmant, reprimunt. Nullius itaq; momenti Musæ rationes esse constat.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Quũ igitur talis motus fuerit, &c.] Græcè, ὁπότ' ὅων ἡ τοιαύτη κίνησις ἱκανὴ ᾖ μόνη παρασκευάσαι τὸ σῶμα πρὸς ἔμετον, Quũ igitur talis motus sufficiẽs sit etiã solus, corpus ad vomitũ præparare. Vt si medicamẽto cõiungatur.] Omissa sunt hoc loco duo verba. Græcè enim ita legitur, εἰκὸς δή που συνελθοῦσαν αὐτὴν ἐμετικῷ φαρμάκῳ μικρῷ τινὶ γενέσθαι δραστικωτέραν, par est vt si ipse vomitorio alicui medicamẽto leuiori cõiũgat, fiat efficacior. Vt sit sens⁹ verborũ Gal. eiusmodi: Si se solo mot⁹ potest corpori cõcitare vomitũ, multo magis cõcitabit, si medicamentũ vomitoriũ, quantũuis leue, accesserit.

APHORISM. XV.

Ἐπὴν βούλῃ μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνει.

Quum volueris vt veratrum magis ducat, corpus moue. Vbi vero sistendum esse censueris, somnũ conciliato, & haud moueto.

PRæcedenti aphorismo docuit Hippocrates, quod medicamenti purgantis iã assumpti vis per corporis motũ sit excitanda. Nũc idẽ quod anteà docet, simulq; qua ratione immodicã eiusdẽ purgationẽ sistere ac cohibere oporteat mõstrat, inquiens: Vbi volueris vt veratrũ, aut aliud quoduis medicamentũ purgans magis ducat, efficaciusq; vacuet, moue corpus, propter causas in præcedenti aphorismo expositas. Quũ vero sistere, ac sedare immodicã purgationẽ volueris, somnũ facito, nec moueto corpus. Quippe, Philot. teste, somnus animaliũ & vitalium facultatũ quietẽ affert, atq; adeò easdẽ corroborat, quæ subinde robustiores factæ assumptũ medicamentũ, attractosq; ab iis humores cõcoquunt.

Somnus actionem purgantis medicamẽti sistit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Qui veratrũ sumpsit.] Rectè ita interpres conuertit hunc Gal. locũ. Græcè enim est, τὸν ἐλλέβορον εἰληφότα, id est eum

quir sumpsit,non sumpturus est,vt Brasauolus perperã est interpetatus,veratrũ. Quã certè interpretationẽ cõtra interpretũ omniũ mentẽ cõfinxisse Musam cẽseo, vt haberet ansam Galenũ temerè vellicãdi,quasi is minus rectè aphorismũ Hippocratis introduxerit. Tamẽ omnib. cõstat nõ Galenũ, sed Musam potius Hipp. sententiã nõ rectè intellexisse. Vellẽ itaq; vt deinceps disceret Musa,cautius tantũ virũ reprehẽdere. Nõ est aũt absq; ratione,&c.] Grecè, εὔλογον δὲ τἀναντία τοῖς ποιοῦσι τὸν ἔμετον, παύειν τὴν κάθαρσιν, Rationi vero cõsonũ est,vt ea quæ cõtraria sunt iis quæ cient vomitũ,sedent purgationẽ. In quo motus animales.] Grecè, ἠρεμίαν ἔργα ζομένως τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, in quo actiones animales ociãtur,quiescũtúe. Simile est quod lib. 1. de Sym. cau. ca. 9. scribit Gal. inquiẽs: Neminẽ latet, sensus per somnos aut ociosos omnino esse,aut debiliter agere. Et paulo pòst iterũ, Itaque toto hoc tempore,ait,quo quis dormit,animalis facultas quiescere,naturalis vero validius agere videtur. Qui & per sensum fiũt.] Quæ legendũ, refert enim actiones. Intelligit itaq; actiones animales sensificas ,quæ numero quinq; sunt, vidẽdi,odorãdi,gustãdi,audiẽdi,& tangẽdi. In motib⁹ qui fiunt ex appetitu.] Græcè, ἐν ταῖς καθ' ὁρμὴν κινήσεσιν, in motibus qui voluntate suscipiuntur,aut voluntariis simpliciter. intelligit autem motrices actiones.

Musæ interpretatio improbatur.

Actiones animales sensificæ.

APHORISMVS XVI.

Ἐλλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι σάρκας ὑγιέας ἔχουσι. σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Veratrum iis qui sano sunt corpore periculosum est, quippe conuulsionem efficit.

QVod suprà generatim de omnibus purgãtib⁹ medicamẽtis dixit Hipp. idipsum nũc speciatim de solo veratro asserit, nẽpe ꝙ illud sit periculosum iis q sano sunt corpore, quandoquidẽ conuulsionẽ ex inanitione, quæ vt antea dictũ est,letalis est,afferat. Idq; nõ alia de causa,nisi ꝙ nihil excrementorũ in corpore inueniẽs,sanas partes solidas,neruos potissimũ,depascatur,& earundẽ humiditatẽ dissipet atq; exiccet: quemadmodũ in iã citatorum aphorismorum explicatione copiose à nobis est dictum.

Sectio. 2. apho. 36, &.37.

Veratrum cur cõuulsionem afferat.

f

APHORISMUS XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Si ei qui febre vacat, cibi inappetentia, & cordis dolor, & vertigo accidit, osq́; amarū fuerit, quòd medicamento purgāte, per superiora indigeat, significāt.

SEctione prima monuit Hipp. vt medicus humores per conferētia, & ad quæ natura ipsa tēderet loca vacuaret. Vt autē sciret quorsum hæc ipsa vergeret, voluit etiā certa quædā signa cōmemorare, quibus naturæ motus deprehēdi posset. In hoc autē aphorismo notas quasdā tradit, quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur, inquiēs, Si ei qui febre vacat cibi inappetētia (idē enim significat ἀποσιτίη, Gal. teste, ꝙ ἀνορεξία) accidat, primū signū erit vnde colligi potest, laborantē purgatione per superiora egere. Neq; eñ hęc inappetētia aliūde procreatur, q̃ ab ipsa bile quæ appetendi facultatē deiicit: idq́; per seipsam, & quia calefacit ventriculū. Calor enim præter naturā quē excitat, solida corpora laxādo dissoluit, & ad attractionis functionē reddit imbecilliora. Hinc est quod Gal. lib. 1. de Sympt. causis, cap. 7. scribat, inter potissimas continētesq́; causas quib⁹ fames impeditur, calorē numerari. Et cap. 62. Artis medicæ tradit, ꝙ calidior natura vētriculus, melius quidē concoquat, q̃ appetat. Quare suprà Comm. 2. huius sect. inter cætera signa biliosi humoris, cibi appetētiæ defectū recēset. Nō aūt temerè adiectū est ab Hipp. si febre vacat: vbi enim æger febre simul correptus fuerit, tū inappetētia hæc nō ob bilis abundantiā, sed febrem potius accidit. Respuūt enim ægri in omnibus febribus, potissimū aūt vehemētib, & continuis cibū. Musa locū hunc in suis Comm. nō videtur intellexisse: putat eñ febriū ideo mētionē fecisse Hippocratē, ꝙ in illis, etiāsi adest cibi inappetētia, nō necessariū sit per superiora purgare, ꝙ scilicet vomitū eliciētia medicamēta calidissima sint. Quasi vero ea quæ per inferiora purgāt, nō sint etiā calida. Cōstat tamen, vtraq; interdū medicamenta in febribus, non quidē ob igneā febris, vt ait Gal. sect. 1. aphorism. Comment. 24. caliditatem. hanc

Notę quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur.

Musæ interpretatio dānat.

enim ſcimus ſui ratione nociturã, ſed propter humores illã efficientes adhiberi. Quapropter febrium non ideo facta eſt mentio, ꝙ in illis purgare aut vomitũ elicere interdicat Hippocrates: ſed vt certi eſſemus, febre non præſente, inappetentiæ cauſam eſſe humores bilioſos ſurſum impetum faciẽtes. Quibus quidẽ humorib. in febribus inappetentiam acceptã referre certò haud licebit, cũ etiã febres reliquæ haud bilioſæ appetentiã, vt iam dictum eſt, deijciant. Aliã etiam priore magis abſurdã rationẽ affert, quã qui volet in eiuſdẽ Cõment. legat. Alterũ ſignũ quo eos q p ſuperiora purgãdi ſũt, cognoſcim⁹, eſt cordis dolor, quẽ καρδιωγμὸν vocat. Per cordis aũt dolorẽ nihil aliud intelligit, niſi ὀδύνην τοῦ στομάχου. i. oris vẽtriculi dolorẽ, Philoth. etiã teſte, quod veteres, vt Gal. multis in locis teſtatᷣ, καρδίαν, hoc eſt cor nominauerũt, quẽadmodũ alibi copioſi⁹ demõſtrauim⁹. Hic itaq; dolor cũ fiat à flaua bile os vẽtriculi infeſtãte, manifeſtũ eſt, ꝙ p ſupiora purgationẽ mõſtret. Et nullũ ſanè ei⁹ doloris pręſentius remediũ vomitu reperiri poteſt. Tertiũ indiciũ eſt vertigo, quę ſcilicet fit p cõſẽſũ à vẽtriculo ſurſũ delatis humorib. & vaporib. Quartũ, oris amaritudo, quæ itidẽ in toto corpore pręſe fert redũdantiã. Cauſam eius rei explicat Gal. lib. 2. Vict. acut. comm. 29. vbi inter cætera ſic ſcribit, Os amaricat, non quod malũ in ore magis fiat, ſed quod ſẽtiẽdi eã partẽ natura generis humorũ diſcretoriã fecit. Quare rectiſſime Hip. dixit, lingua quale ſit humorum ſerũ indicat. De iis vero hoc in loco Hippocrates potiſſimum loquitur, quibus flaua bilis in ventriculum effuſa ſupernatat. Hæc enim per membranã ſubiungentẽ gulã ſurſum delata os amareſcere facit, ait Philothe. Cũ itaque quatuor iã commemorata ſymptomata non accidãt niſi à flaua bile in ventriculo ſupernatante, & ſuapte natura ſuperiora petẽte, igitur per ſuperiora eſſe purgãdos eos quibus hæc ipſa eueniunt, recte ſignificare dixit Hippo.

[Margin notes: Cordis dolor. — Vertigo. — Oris amaritudo. — 9. Epidem. par. 3. aph 14.]

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cordis autẽ morſus, &c.] Gręce, ὁ δὲ καρδιωγμὸς δῆξίς ἐστι καρδίας. τουτέστι τοῦ στόματος τῆς γαστρός. Cardiogmos autẽ morſus eſt cordis, hoc eſt oris ventriculi. Circumuolui, hoc eſt, circũſtantia moueri.] Græce eſt, ἐπειδὰν ἅμα περιδινεῖσθαι δοκῇ τὰ βλεπόμενα, quando ſimul videntur circũuolui ea quæ videntur. Abũdãt itaq; in cõuerſiõe hęc verba: hoc eſt cir-

cunſtantia moueri. Quũ tenebrę videãtur] Adiiciendũ, ipſis. Grçce enim eſt, δοκεόντων αὐτῷ σκότος περικεχύσθαι. Neruorũ magnitudinẽ.] Quippe neruorũ haud exilium par ex cerebri coniugatione ſexta ad ventriculum defertur, diſpargitur, implicat, contexitque maxime os eius, & partes ipſi vicinas ac cõtinuas, inq; alias iã partes ad fundũ vſq; ipſi⁹ vẽtriculi protẽditur: per quos veluti riuos & ductus aliquos facultas animalis ad ipſum à cerebro defluit, qua indigentiam ſentit. Soli itaq; ventriculo, præſertim iis partibus quæ ad os eius pertinẽt, natura ſenſum indigẽtię & inanitiõis excitantẽ, & pungentẽ animal, afferre cibaria tradidit. Teſtis Gal. li. 4. de Vſu part. qui hãc rem copioſius proſequitur. Rufa.] Græce, ὠχρᾶς, pallida, vt ſupra, & alibi à nobis dictum eſt.

Nerui ad ventriculũ delati.

APHORISMVS XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω φαρμακείας σημαίνει δεῖσθαι. ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω.

Dolores ſupra ſeptum tranſuerſum, qui purgatione egent, medicamento quod per ſuperiora purgat, opus eſſe ſignificant. Qui vero infra, per inferiora.

QVod in eo qui præceſsit aphoriſmo Hipp. particulatim de vno oris ventriculi dolore docuit, hoc in præſenti ad omnes qui ſuprà & infrà ſeptũ trãſuerſum cõſiſtũt dolores extẽdit, eosq; qui ſupra illud ſunt, purgatiõe per ſuperiora: illos autẽ qui infrà, per inferiora, & aluũ purgatione egere aſſerit. Partẽ aũt corporis quã Latini ſeptũ trãſuerſum, Hipp. & alij veteres Græci φρένας, Gal. lib. 5. de Male affect. lo. ca. 3. teſte, appellarunt ideo, vel quod ſimpliciter illis in mentẽ venerit, vel, vt nõnulli putant, quia ea parte inflãmatiõe laborãte, mẽs lædatur: poſteriores Grçci priſco neglecto nomine, διάφραγμα vocarunt, ꝙ ſcilicet inſtrumẽta reſpirationis ab alimẽti inſtrumẽtis diſtinguat. Inter Latinos Plinius, quẽ in ſua cõuerſione Leonicenus ſecut⁹ eſt, partẽ hãc corporis prçcordia nominauit. Cornel. Celſus, & alij, prçcordiorũ voce hypochõdria intelligunt. Proinde quum prçcordiorũ vox ſit ambigua, præſtat pro ea vti Grçca, aut Latina

Septum trãſuerſũ. φρὴν.

διάφραγμα.

septum trāsuersum,vt nos fecimus. Nō aūt ab re dixit Hipp. qui purgatione indigent,ne scilicet imperitus quispiā omnes dolores supra septū trāsuersum consistētes,per vomitū curandos esse putaret. In pleuritide em̄ sæpe dolor est supra septū trāsuersum,neq; tamē purgatione,sed venæ potius sectione, vt metipse Hipp.lib.2. Vict.acut.aphor.10.testatur,indiget. Nonnunq̄ etiā à flatibus ea in parte dolores nascūtur,neque tamē vacuatione per superiora egēt. Qui vero dolores infra septū trāsuersum cōsistunt,p inferiora purgationē requirūt. Quò enim natura maximè repit, eò ducere per cōferētia loca noxios humores oportet,Hipp.autore. In Gal.Commēt. nihil est quod annotationē requirat,nisi q̄ ab initio ,p antea conuertendum erit prior. Græce enim est ὁ πρόσθεν. Passim etiam pro præcordiis,dicendum erat septum transuersum.

Qui purgatiōe indigēt, etc.

APHORISMVS XIX.

ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσιν μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Qui in medicamentorū potionibus quum purgātur haud sitiunt, ij non desinunt priusquam sitiant.

Hippocrates in hoc aphorismo peractę iā purgatiōis signū esse tradit,sitim,q̄ scilicet hęc ipsa in medicamētorū potionibus facta humiditatis indigentiā nūciet. Quod Philotheus etiā iis verbis cōfirmat,γίνεται καὶ δίψα λόγῳ κενώσεως τῶν περιττωμάτων,δι᾽ ἧς λόγος τῷ ἱπποκράτει,ἣν καὶ ὅρον τῆς κενώσεως τίθησι, Sitis enim de qua Hippocrati sermo est fit ratione vacuationis excrementorū,quā etiā statuit vacuationis finē. Quippe vacuatis excremētis necesse est os vētriculi exiccari,atq; adeò sitim excitari. Si vero quū purgantur,nō sitiūt ægrotātes,nondū perfectè esse vacuatos noxios humores inde cōiicimus. Proinde recte Philot.dixit,ὅτι ἡ δίψα γινομένη ἐν ταῖς φαρμακοποσίαις ἀγγέλλει ἔνδειαν τῆς ὑγρότητος. (Perperā aūt hic aliqua exēplaria habēt ξηρότητος.) τὸ δὲ ἄδιψον δηλοῖ,μὴ ἐκκαθαρθῆναι τελέως τοὺς χυμούς, Quia sitis ipsa in medicamentorū potionib⁹ facta, humiditatis indigentiā nūciat. Siti autē vacare,nō perfectè vacuatos esse humores denotat. Quare nō temere dixit Hipp.qui in medicamentorū purgantiū potionib⁹,quū purgātur nō sitiunt,ij nō desinūt,

Sitis signū peractæ purgationis.

ſcilicet excernere, aut vacuari, priusq̃ ſitiant. Neq; enim tum medicamẽtũ vniuerſam ſuã actionẽ exeruit, ſed reliqui ſunt adhuc humores aliqui quos vacuare oportet, donec ex vacuatione ſiccitas fiat, quæ ſitim efficere poteſt.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Humoris vacuati naturam.] Græce, καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κενουμένου χυμοῦ, & propter humoris vacuati ſpeciem. Acutũ.] Græcè, δριμὺ, acre. De cauſa ſitis plura videre licet lib. 1. Simpl. cap. 30. apud Galenum.

APHORISMVS XX.

Ἀπυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται στρόφος, καὶ γονάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακίης δεῖσθαι σημαίνει.

Si dolores circa vmbilicũ, & genuũ grauitas, & lumborũ cruciatus iis qui febre uacãt acciderint, medicamẽto purgãte per inferiora opus eſſe ſignificant.

Notæ per inferna eſſe purgandum denotantes. στρόφος.

IN hac ſentẽtia Hipp. tradit ſigna, quib⁹ cognoſcere licet, quãdo per inferiora purgatio ſit moliẽda, inquiẽs: Si cruciatus iuxta vmbilicũ inteſtina torquẽtes: id enim στρόφος ſignificat, vt ſuprà dictũ eſt: & genuũ grauitas, lũborumque dolores iis qui non febricitant acciderint: medicamẽto quod per inferiora purgat opus eſſe ſignificãt, propterea ꝙ omnia hęc ſymptomata humoris noxij motũ atq; impetũ ad inferiora fieri denotẽt. Quare hic aphoriſmus planè eſt cõtrarius ei qui ſuprà ordine eſt decimusſeptimus, in quo Hipp. ſigna recenſuit, quæ humorum motum ad ſuperiora ſignificant.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulo antè.] ſcilicet aphor. 17. Caſibus.] Gręcè, συμπτώμασι, ſymptomatis, vt ſępe iam monuimus. Pro motione noxiorum humorũ.] Græce, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων, pro inclinatione eorum quæ infeſtant.

APHORISMVS XXI.

Ὑποχωρήματα μέλανα οἱονεὶ αἷμα μέλαν ἀπὸ αὐτομάτου ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἄνευ πυρετοῦ,

καὶ κάκιστα. καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κάκιον. σὺν φαρμάκῳ δὲ, ἄμεινον, καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείω χρώματα, οὐ πονηρόν.

Nigræ deiectiones veluti sanguis niger sua spõte exeuntes, & cũ febre & sine febre, pessimæ: & quo plures deteriores fuerint colores, eo peius. A medicamento autẽ si tales egeruntur, melius est: & quo plures colores fuerint, eo minus mali erunt.

DE nigris egestionibus sua spõte exeũtibus, hoc in aphorismo agit Hipp. easq; siue cũ febre, siue citra febrem fiãt, semper esse pessimas ait. Differũt autẽ deiectiones nigræ ab atra bile, vt Gal. copiose admodũ in Comm. docet, aliisq; multis locis quæ citauimus in nostris annotationibus in. 4. Gal. librũ de Tuend. sanit. Sed quã hic deiectionẽ nigrã, quod scilicet sola sit prædita nigredine, vocat, alibi, & in sequentis etiã aphoris. Comm. humorẽ melancholicum appellat. Non est itaq; alia nigra deiectio, quã atra bilis, naturalis nominata, quæ est veluti fæx sanguinis. Quapropter & hoc in loco eius colorẽ esse instar sanguinis nigri, qui scilicet diu extra vasa moratus est, & per intestina defertur. Philot. deiectiones nigras tales esse tradit, ὁποῖον τὸ ἐξ ἀναστομώσεως ἀγγείου πρὸς ἔντερα φερόμενον αἷμα πηκτὸν μελανθέν, qualis est sanguis cõcretus niger ex apertione oris vasis alicuius ad intestina delatus. Causam vero nigrarũ deiectionum Gal. in Comm. exposuit. Cęterũ prędictæ deiectiões sua spõte, hoc est sine medicamẽto quod purgãdi facultatem obtinet, Gal. in Comm. teste, exeũtes, per vniuersum morbũ scilicet, aut saltẽ per lõgo ipsius tẽpore: verbũ enim ἰόντα, quo vtitur Hip. tẽporis spatiũ significat, vt testatur etiã in Comm. Gal. Disertè itaque innuit, nõ tantũ iuxta morbi vigorẽ, sed etiã eiusdẽ initium, fieri debere nigras deiectiones. Et cũ febre & sine febre, pessimę: quod scilicet nunquam nõ à causa mala vel frigida, vel calida proficiscantur. Quippe calor sanguinẽ in iecore adurit. Frigus vero calorẽ natiuũ extinguit, ideoq; fit vt subinde sanguis nigrescat. Et quo plures deiectionũ colores deteriores

Deiectiones nigrę.

Deiectio nigra. Humor melancholicus.

ἰόντα. Sponte.

Deiectionũ colores deteriores fuerint, eo peius: multorũ enim & prauorum in corprore affectuũ sunt signa. Mali autẽ sunt colores nigri & liuẽtes, quiq; colliquationẽ aut putredinẽ præ se ferunt, vt diximus in enarratione aphor. 14. sect. 2. Nõ autem temere dixit Hip-
2. aph. 12. pocr. πονηρότερα, hoc est deteriores. Boni enim si fuerint colores illi deiectionũ, nihil mali portendũt. Hinc suprà dixit, In profluuijs ventris mutationes excremẽtorũ iuuãt, nisi in praua cõmutentur. Siquidẽ bonę excrementorũ mutatiões, corp⁹ exquisitius expurgari significãt, vt in eius sentẽtiæ enarratione copiosius à nobis est dictum. Cæterũ à medicamento sumpto meli⁹ est tales, hoc est plures & deteriores etiã esse deiectionũ colores: & quo plures colores fuerint, eo minus mali. Plures enim prauorũ humorũ species vacuari, naturãq; infestãtes malos humores superasse iã significant. Sũt qui aliter hunc Hipp. locũ exponãt, ita nimirũ: Quo plures colores excremẽtorũ à sumpto medicamento fuerint, modo nõ praui sint, eò melius erit. Sed ista interpretatto primum Hipp. reluctatur, qui ait, σὺν φαρμάκῳ δὲ, δηλονότι τὰ χρώματα πονηρότερα ᾖ, ἄμεινον, à medicamẽto aũt sũpto, scilicet colores excremẽtorũ si praui fuerint, meli⁹ est. Dein quoq; Gal aduersatur, qui in Cõm. ait, à medicamẽto purgãte plures humorũ species vacuari, nihil absurdũ aut malũ significare. Accedit ꝙ aliqua exẽplaria legũt ὐ πονηρὸν, quę lectio euidẽter mõstrat, plures excremẽtorũ colores in purgationib. à medicamẽto factis, nõ fore malũ. Proinde vbi plures excremẽtorũ colores à medicamẽto vacuatorũ etiã mali fuerint, quia vtiq; naturã humores vitiosos debellasse ac superasse significãt, nihil mali portẽdere possũt. Ideoq; recte ab Hip. dictum est, quo plures fuerint praui colores, eo meli⁹. plures enim colores vitiosos vtiq; humores, quos illi colores ꝑ se ferũt, vacuatos esse demõstrãt: Sec⁹ accidit, si in spõtinis vacuatiõib. vẽtris colores illi praui apparuerint, vt ex sẽtẽtia Hip. pauloantè citata cõstat.

ANNOTAT. IN GAL. COM.

Nigra bilis A priscis quidẽ] Addendũ, medicis nigrę. Gręce enim est ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλαινα. Nã acre & corrodẽs] Hũc locũ plane luculẽtũ reddũt atq; explanãt quę li. 2 de Natur. facul. scribũtur à Gal. in hũc modũ, Nigra bilis malignior, q̃
„ quæ naturalis est, redditur. Nomẽ tamen tali succo nullum est inditũ, nisi quod aliqui vel radentem eũ, vel acidũ appel-

larunt. quoniam scilicet acris in modum aceti fit, & corpus animantis radit, etiam terram si supra eam sit effusus, quandóq; cum bullis velut fermentationē ebullitionéq; excitat. vbi scilicet adscititia putredo nigro illi succo naturaliter se habēti accessit. Mihiq; vidētur veterū medicorum pleriq; id quod est, tali succo naturaliter se habēte, quod & infrà deiicitur, & sæpe supra fluitat, atrū vocare succum, non atram bilem. Quod vero ex vstione quapiā ac putrescētia in acidam migrauit qualitatē, id atram nuncupare bilē. In terrā effusa.] Legēdum effusæ. refert enim διαχωρήματα, hoc est, deiectiones. Sicuti quis.] Græce, ὥσπερ ἄν εἴπῃς, sicut si quis. &c. Qualis.] Addēdum, etiā. Græce enim est, οἷα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις, qualis etiā vinis crassioribus. Cōmentariis de facult. natur.] Loco paulo antè citato. Quantā ipse.] Adiiciendū, rursus. quippe Græce est, ὅσον δ' αὖ πάλιν. Ad ventrē.] Græce, εἰς τὴν γαστέρα. Per ventrē aūt intelligit totā capacitatē in qua vētriculus, intestina, & lien cōtinetur. Fient enim.] Græce, γίνηται, forēt. Impossibile est, &c.] Græce, καίτοι γε ἀδύνατον ἅμα ταυτὸν ἐρυθρόν τι καὶ μέλαν ὑπάρχειν, atqui impossibile est idē simul & rubrum & nigrū esse. Mox apparebāt.] Græce, τὰ δ' ὕστερον ἐπιφαινόμενα, postea apparebant. Alibi.] Nimirum lib. 2. Epid. sect. 1. Venientes.] Græce, ἰόντα, exeuntes. Venter.

APHORISMVS XXII.

Νοσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων, ἢν χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω ἢ κάτω ὑπέλθῃ, θανάσιμον.

Si atra bilis in quocunque morbo incipiente, vel suprà vel infrà exierit, letale est.

IN eo qui hunc præcedit aphorismo, Hippocrates de melancholico seu nigro humore verba fecit. In præsenti de atra bile loquitur, cuius excretionē in morborū quorumlibet initiis siue per inferna, siue superna fiat, semper esse malam ait. Per principium aūt morborum intelligit vniuersale, in quo scilicet nulla adhuc apparet coctio. In eo itaq; si atra bilis non naturalis, de qua in explicatione præcedentis sententiæ diximus, suprà vel infrà exierit, letale est. Significat enim naturā male esse affectā, vtpote quam cōstat nunquā va-

cuare superuacua nisi concocta fuerint. Quum itaq; nũc in principio morbi atra bilis vacuetur, certũ est eã non naturæ lege, sed ꝓpria malitia vacuari. Letalem vero esse atræ bilis vacuationẽ, hinc sciri potest. Generatur enim atra bilis non nisi ex melãcholico humore putrefacto, aut è flaua bile immodice exusta. Quapropter si deorsum per intestina feratur, abradit ea, & exedit, dysenteriasque letales efficit. Hinc est quod infrà dicat, Dysenteria si ab atra bile inceperit, letalis: si vero sursum impetũ fecerit, radit & exulcerat vẽtriculũ ac gulã, & in cõsensum cerebrũ, aliasq; corporis partes rapit.

Bilis atræ generatio

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In primo libro Epide.] Sect. scilicet 2. constit. 2. Coctiones iudicij. [Adiiciendum, celeritatẽ. Græce enim est, παρὰ σμϐὶ ταχύτητα κρίσιος. Ad malos abscessus.] Legendũ, & ad malos abscessus conuersa. Græce enim scribitur, καὶ ἐς κακὰς ἀποστασίας τρεπόμενα. Reliqua sunt plana.

APHORISMVS XXIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως πῶς λεπτυνομένοισι χολὴ μέλαινα ἢ ὁκοῖον αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἀποθνήσκουσι.

Quibus à morbis acutis, aut diuturnis, aut à vulneribus, aut alio quouis modo vehementer debilitatis, atra bilis, aut veluti sanguis niger exierit, postridie moriuntur.

SVperiore sententia de atra bile tantũ Hippocrates egit, in præsenti vero de atra bile, & nigro seu melancholico humore, simul tractat inquiẽs: Quibus à morbis acutis, vel post morbos acutos, id eñ significat ἐκ νουσημάτων. Quippe non raro ἐκ Græcis idem quod μετὰ denotat. Quale est illud, ἐκ νυκτῶν δ' ἄνεμοι χαλεποί. τουτέστι μετὰ τὰς νύκτας, aut à vulneribus, aut alio quouis modo debilitatis: neque enim per λελεπτυσμένους alios quàm eos qui ad extremam venerũt imbecillitatem, intelligere oportet. Græcis enim, Phauori no teste, λεπτύνω idẽ interdũ quod ἀσθενῶ, καὶ λεπτὴ idẽ quod ἀσθενὴς significat, idq; ideo, ꝙ summa debilitas raro citra cor-

ἐκ.

λελεπτυσμένοι.

λεπτύνω.

poris gracilitatem eueniat. Atra bilis, hoc est non naturalis: aut veluti sanguis niger, id est naturalis atra bilis exierit, hoc est, vel p superiora vel inferiora excreta fuerit: postridie moriũtur, ꝓpter nimirũ imbecillam facultatẽ, & morbi magnitudinẽ, vt in Comment. Galenus latius explicat. Aliqua exemplaria habẽt ὑπῆλθη, id est subter exierit. Sed prior lectio melior est, vt scilicet legamus ἐπῆλθη, quemadmodum in eo qui hunc aphorismum præcedit.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Prior.] Græce, προκείμενος, qui illum præcedit, uigesimus scilicet prim⁹. Quẽ sensũ alia exemplaria clarius exprimũt, quæ habent ὁ πρὸ ἐκείνου, qui est ante illũ, scilicet antecedẽtẽ, qui ordine est 22. Vt non possint cõcoquere.] Græce, ὡς μὴ πέψαι δύνασθαι, vt non possit, scilicet imbecilla natura, concoquere. Quæ ita parua.] Græce, τὰ οὕτω μοχθηρὰ, quæ ita praua, Typographi erratũ. Et idcirco sunt difficilia. Mortẽ autem] Græce, καὶ ταύτῃ χαλεπὸν τὸν θάνατον οὐκ ἐν ὑστέρῳ φέρει, idcirco mortem molestam nõ longo pòst tẽpore afferũt: quod nimirum propter summã imbecillitatẽ natura humoribus prauis diuti⁹ repugnare haud possit, sed cogitur postero & sequenti die succũbere. Hanc esse verborũ Galeni sententiã, antiquus etiam interpres confirmat, qui locum hunc ita conuertit: Vnde necesse est vt illi humores præualeât, & extrà effluât, cum natura non sit talis, quæ eis resistere valeat. Quod cũ ita sit, non consequitur, sicut in aliis morbis, sic & in hoc mortẽ morari. Quare cũ ait Gal. ἐν ὑστέρῳ, subaudiendum erit χρόνῳ, vt sit sensus, non longo pòst tempore, id est, in vigore, vt in aliis contingit morbis: quippe Galeno lib. 3. de Iudiciis capite 5. teste, nemo vnquam vi morbi in declinatione mortuus est: sed statim postridie noxij illi humores mortẽ afferunt. Hæc itaq; verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασι, manifeste ostendũt, eos in principio vel augmẽto morbi, & minime pòst, hoc est in vigore, quemadmodũ in alijs morbis accidit, mori. Neq; eñ natura ita ꝓstrata & viribus destituta, Gal. li. 3. de Iudiciis ca. 9. teste, ad pugnã cõtra morbũ excitat̃, atq; adeò statĩ mors sine iudicio subsequit̃, in principio nimirũ, vel augmẽto. Vis nãq; ĩbecilla ad vigorẽ morbi durare nõ pt̃. Robustiore vero natura ipsa existẽte, ad vigorẽ durare potest, quo tñ tempore, qa à morbo supat̃, mors accidit.

Gal. locus enarratus.

Interptis verba, non in postremis afferūt mortē, idem præ se ferūt. Nam in postremis morbi tēporib. minime afferre mortē volūt, sed primis potius, nēpe principio vel augmēto. Aliqua exēplaria Gal. habēt, τ̀ θανάτον ἐν ὑςέρῳ φέρει. Eāq; lectionē Musa ꝓbat, atqui perperā. sequētia eñ verba, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασιν, huic lectioni ꝓrsus aduersantur. Quippe alij morbi non postero die, sed lōgiore tēpore mortē afferūt.

Musæ sententia improbatur.

Vel qualis sanguis niger.] Abūdat, vel. Græce enim est, ὑποχωρήματα μέλανα οἷον αἷμα μέλαν. Hæc enim.] Quæ scilicet deiiciuntur. Vt ille.] Videlicet sanguis niger.

APHORISMVS XXIIII.

Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Difficultas intestinorum si ab atra bile incœperit, letalis.

Dysenteriæ species.

QVum quatuor sint dysenteriæ, Galeno lib. 3. de Symp. caus. cap. 8. teste, species, hic de vltima, quæ intestinorū est exulceratio, & in qua paulatim & breuibus interuallis deiectio fieri solet, Hippocrates loquitur, eāq; si ab atra bile incœpit, esse letalē ait. quod, vt Gal. in Comm. suis tradit, à cancro vlcerato nihil differat. Accedit ꝙ medicamenta ipsa intestinis, vt externis partibus, imponi non queant, neq; illis tantisper donec facultatē suā exerant, adhærere. Præterea intestina ipsa male affecta ab alimenti excrementis semper irritantur. Sunt enim intestina, Galeno lib. 1. de Tuend. sanit. teste, excrementorum primi generis receptacula.

Dysenteria ab atra bile facta cur letalis.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quæ à quibusdā rufa.] Græce, ἀπὸ τ̀ ὠχρᾶς μ̀, quæ à nōnullis pallida. Eius cōuersionis rationē iam sæpe hic, & alibi mōstrauimus. Abrasis prius in summa sup̄ficie.] Græce, ξυομένων μὲν τὰ πρῶτα τῇ τοῦ χυμοῦ δριμύτητι τ̀ ἐντέρων, abrasis quidē primū ob biliosi humoris acrimoniā intestinis. Postea vero exesis, &c. Hic quædā ab interp̄te omissa sunt. Græca enim ita habēt, ἀναβιβρωσκομένων δ' ὕςερον, ὡς ἑλκοῦσθαι καὶ γίνεσθαι δυσεντερίαν, exesis vero subinde vt exulcerētur, & fiat intestinorū difficultas. Vbi igitur hic cācer, &c. Græce, ὅπου τοίνυν ἐπιπολῆς συνιςάμενος ὁ τοιοῦτος καρκῖνος, ἤτοι δυσ-

Interp̄tis oscitantia.

ἰατος ἢ παντάπασιν ἀνίατος ἐστι. Cum itaq; hic cãcer in corporis sũpficie cõsistẽs, aut difficulter sanetur, aut omnino sanari non possit, &c. Insidentem.] Græce, ἐπικείμενον, imposită, inhærentẽ, incumbentem. Quia nihil illi cõtinuo, &c.] Græce, ὧ μηδὲν ἔχειν δύναται διαπαντὸς ὁμιλοῦν φάρμακον ἑαυτῷ, quia nullum illi medicamẽtũ assiduo adhærere possit.

APHORISMVS XXV.

Αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ἦ κακὸν, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθόν.

Sanguis qualiscunque fuerit suprà emissus, malus est: infra vero, si nigra subeunt, bonum est.

IN iis qui præcesserunt aphorismis, Hippocrat. de iis egit qui nigra deiiciunt: nũc de iis illi sermo est, qui sanguinẽ vel per os, vel p inferiora excernũt. Inquit autẽ sanguinẽ suprà, hoc est, Gal. interprete, p os qualiscunq; fuerit, id est, siue rubicundus, siue spumosus, siue flauus, siue niger, hoc est siue purus syncerusúe, siue pituitosus, siue biliosus, siue melãcholicus fuerit, malũ esse, id est malum aliquod portendere. Nã aut apertionẽ, aut exesionẽ, aut rupturam alicuius vasis in superiorib. partib. cõsistẽtis significat, idq; in viris maxime. Quod adijciendũ necessariò erat, ppter mulieres. quib, nõnunquã sanguinis vomitus, teste Hipp. accidit, non quidẽ, ppter causas paulo antè dictas, sed ob suppressa potius mẽstrua Malũ aũt is quoq; vomitus portendit, vteri nimirũ obstructionẽ: qua quidẽ sublata, & ipse sanguinis vomitus cessat. quod Hippo. loco iã citato ijs verbis testatur: Mulieri, inquit, sanguinẽ euomẽti, menstruis erumpentibus, solutio fit. Cæterũ dictionẽ suprà, necessario, vt dictum est, per os interpretamur, vt nimirum hac ratione sanguinis è narib. profluuium excludamus, quod magna ex parte est iudicatoriũ, atq; adeo bonum, & minime malũ. Hinc est quod Hipp. infrà, sect. scilicet 5. aph. 33. dixerit: Mẽstruis deficientib. sanguis e narib. promanans, bonum. Quod si vero nigra infrà deijciuntur, bonum est. Sic enim, vt in contextu Græcorũ est verborũ, legendũ vel in eum modũ, κάτω δὲ τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα ἀγαθόν, Non autem simpliciter, κάτω δὲ ἀγαθόν. Infra autem Galenus & Philotheus interpretantur, per hæmorrhoidas.

Sanguis suprà emissus cur malũ portendat.

5. aph. 32.

Supra.

Infra.

Bonum.

Bonum. Bonum vero, ἄμεινον, id est, melius. Per hæmorrhoidũ enim ꝓfluuiũ melãcholicus humor quem hominis natura coaceruauit, vacuatur. Quod Hippocrates etiã infrà iis significare verbis voluit, Atra bile vexatis, hæmorrhoides ſupuenĩetes, bonũ. Huic lectioni Galenus in Comm. ſubſcribit. Sunt exẽplaria in quib. ita legitur, κάτω δὲ ἀγαθὸν, καὶ τὰ μέλανα διαχωρήματα κακόν, infrà aũt bonũ: hoc eſt per hęmorrhoidas, melius. Et nigræ deiectiones, malũ, vt dictum eſt ſuprà, nempe aph. 21. ſignificant. Atq; hæc quidẽ lectio manifeſte hæmorrhoidas à nigris per aluum deiectionibus diſtinguit.

6. aph. 11.

Alia lectio.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

De nigris deiectionib. ſermo, &c.] Recte ſane hunc in modũ Galeni verba eſt interꝑtatus Leonicenus, non obſtãte ꝙ in Aldino codice locus ille ſit deprauatus. Deſiderãtur enim illic aliqua, hæc nimirũ verba, διαχωρημάτων μελαίνων. νῦν δὲ περὶ τῶν. Proinde Galeni verba ita legẽda erũt, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς ὁ λόγος αὐτῷ γέγονε περὶ τῶν διαχωρημάτων μελαίνων. νῦν δὲ περὶ τῶν διὰ τοῦ στόματος, &c. Diſrupti ſanguinis.] Græce, τρόπον αἱμοῤῥαγικόν, per modum copioſi & cum impetu fluẽtis ſanguinis. Eſt enim αἱμοῤῥαγία, vt teſtis eſt Definitionũ libri autor, αἵματος λάβρος ἔκχυσις, copioſa ſanguinis effuſio. Malũ] Gręce, κάκιστον, peſſimum. In Epidemiis.] Libro nimirũ 6, part. 5. aph. 25. vbi ita ſcriptũ reliquit: Ab atra bile liberant, quia ſimile per eas ꝓfluit, hæmorrhoides. De ſanguine ex venis quod hæmorrhoidas.] Græce, περὶ τῶν αἱμοῤῥοΐδων, de hæmorrhoidibus. Tanquam ſanante melanchol.] Græce, ὡς ἰωμένων τὰ μελαγχολικὰ πάθη, tanquã ſanantibus melancholica mala. Quod libro 6. Epidem. par. 3. aph. 29. etiam monſtrauit Hippocrates, ita ſcribens, Hęmorrhoides habentes neq; laterum doloribus, neque pulmonis inflammatione, neq; depaſcenti vlcere, neq; furunculis, neq; terminthis, neq; lepra, neque alphis corripiuntur. Et ſect. 5. aph. 11. Atra bile vexatis, & renum malis, hæmorrhoides ſuperuenientes bonum. Per hæmorrhoidẽ.] Græce, δι' αἱμοῤῥοΐδων, per hæmorrhoides. Siue ſupra modum.] Si enim plus q̃ oporteat ſanguinis per hæmorrhoidas profluxerit, iecur refrigeratur, atq; adeo hydrops ſubſequitur. Si vero ex toto ſupprimantur, itidem hydrops, aut tabes conſequitur: quemadmodum teſtatur Hippocrates, qui ita ſcriptum reli-

Aldinus codex emẽdatus.

αἱμοῤῥαγία.

quit, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruatur, periculũ est aquam inter cutem vel tabem aduenire. 6. aph. 12.

APHORISMVS XXVI.

Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένῳ, ὁκοῖαι σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Si ei qui difficultate intestinorum affligitur, veluti carnes per inferiora exierint, letale.

Difficultas intestinorum letalis qua ratione cognosci queat, hoc in aphorismo docet, inquiens, Si ei qui intestinorum difficultate laborat, partes intestinorum adeo magnæ excernuntur, vt carnis effigiẽ præ se ferant, letale est. Tanta enim tum erit exulceratio, vt neq; caro coalescere, neq; cicatrix, vt Galenus ait, obduci possit.

Dysenteriæ letalis signa.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Adhuc constituũtur.] Græce, ἔτι μὴ συνισαμένας, quum iã fiũt. Abiecta.] Græce est, ἀποῤῥιπτομένης, abrasa. Horum supficie interiore.] Intestina enim, vt testatur Gal. lib. 4. de Vsu par. corp. hum. duabus cõstãt tunicis, externa carnosiore, & interna mẽbranosiore. Duplices aũt factæ sunt, partim vt excretoria facultas ipsorũ esset validior, partim vt hæc ipsa instrumẽta minus afficerentur. Nam aliquando interior per dysenteriã, aliaq; pathemata diuturna putrescit, interiore salua. ideoq; tum accidit, vt interdũ ægroti mortis periculũ euadant. Recte igitur Hippoc. dixit, carũculas in dysenteria excretas letale esse signũ. Quippe alteram, adeoque externam quoq; tunicã esse læsam & corruptam significant.

Tunicæ intestinorum duæ.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quibus per febres sanguis alicũde large & impetu eruperit, ij quum reficiuntur, alui humectantur.

Post sanguinis copiosi per febres eruptionẽ, interdũ aluos humectari hac sentẽtia docet Hippocrates. Fit aũt idipsum non tantũ in febribus, sed & aliis morbis. Febrium vero

potissimum mentioné facit Hipp.ꝙ hæ ipsæ magna ex parte,præsertim vbi ardẽtes fuerint,Galeno lib.3.de Iudiciis ca. 3.teste,per sanguinis è naribus eruptioné iudicentur.Nõ aũt temere inquit πλῆθος,hoc est,multitudo sanguinis:quippe si exiguus est sanguis qui ꝓfluxit,nõ est necesse,vt subinde al-
2.aph.7. uus humectetur. Neq; enim tum calor naturalis imbecillus fit,vt si sanguis large & cũ impetu effluxerit.Quia vt paulatim ꝓfluit,ita etiã virtus ipsa paulatim refici potest,quemadmodũ Hipp.ipse suprà docuit,dicẽs,Quæ lõgiore spatio tẽporis extenuata sunt corpora,lẽte reficere oportet. Quæ vero breui,celeriter.In Comm.itaq; Gal.vbi Græce est, διὰ τὴν αἱμοῤῥαγίαν,cõuertendũ erit, ex copioso sanguinis ꝓfluuio, & non simpliciter,vt interp̃s fecit,sanguinis ꝓfluuio.Alicũde,siue id è naribus,vt in febribus magna ex parte accidit,siue per vterũ,siue hæmorrhoidas fiat, quum reficiũtur iam è morbo conualescẽtes,iis alui humectãtur,ꝓpter alimẽta quę minus bene cõcocta in vẽtre morãtur,neq; in corpus distribuũtur.Quod quidẽ accidere solet,vbi plꝰ ciborũ assumptũ fuerit,q̃ natura euincere queat.Vbi vero sensim reficiuntur, neq; plus q̃ natura cõcoquere & distribuere possit, ingerũt, non est necesse,vt tum aluus humectetur.Repetitur hęc sen-
" tẽtia lib.3.Prorr.aph.40.iis verbis,Quib.sanguinis eruptio
" multa fuerit,ꝓcedẽte tẽpore aluus male afficitur,si non vri-
" na cõcocta fuerit. Nã verbo πονηρεύεται,id est,male afficitur, cõplectitur,& humectatur,& quæcũq; in vẽtre ꝑperã fiunt: aliis quidem morsis, aliis inflatis, vel ructu acido correptis, vel ꝓrsus non concoquẽtibus. Omnia enim hæc caloris natiui inopiã cõsequuntur,ob quã & vrina aquosa esse apparet.

APHORISMVS XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος γενομένης παύεται. καὶ ὁκόσοισι κώφωσις, χολωδέων γινομένων παύεται.

Quibus biliosæ deiectiones sunt, iis surditate superueniente desinunt. Et quib.surditas præcedit,iis biliosis deiectionibus superuenientibus,finitur.

HIpp. hoc in aph. de surditate quæ facile soluitur, agit: docetq; hanc fieri ob retẽtas biliosas deiectiones: & vicissim solui, vbi illæ superuenerint. Loqui aũt illum de surditate quæ non est stabilis, facile è verbo ἐπιγιγνομένης colligitur. Fit aũt à flaua bile quæ ad cerebrũ recurrit, ꝙ humor sit facile mobilis. A pituita enim generata surditas stabilior est, ꝙ is humor crassus & tenax sit. Nihil itaq; mirum, surditate ex recursu bilis ad cerebrũ facta, biliosas deiectiones desinere. Quòd si vero biliosæ deiectiones surditatẽ sequãtur, necesse erit vt biliosa materia è supernis ad inferiora trãslata, surditas cesset. Porro etsi magna ex parte accidit, vt surditas in febribus orta per biliosas deiectiones cesset, tamẽ soluitur etiã aliis nonnunq̃ modis, quẽadmodũ in libello cui titulus est, De morborũ decretorio, testatur Hipp. inquiens, Quibus in febribus aures surdescũt, ij necessario febre non discussa delirãt: quod quidẽ deliriũ sanguis è naribus fluens soluit, vel si vẽter solutus biliosa demittat, vel si difficultas intestinorũ supueniat, vel coxendicũ, vel genuum dolor.

Surditas facile solubilis.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Non de ea quę habitu diffic.] Gręce, οὐ περὶ τῆς ἐν ἕξει δυσλύτου, non de ea quę stabilis est, & difficulter soluitur. Sũt enim duplices affectus corporis. Quidã leuiter in corpore nostro hærẽt, & facile soluũtur, Græcisq; ἐν σχέσει διαθέσεις dicũtur. Quidã in habitũ abeũt, & difficulter soluũtur, iisdẽq; ἐν ἕξει, καὶ καθ' ἕξιν vocantur. Hinc febres, quæ non nisi difficulter soluuntur illis ἑκτικαὶ, sicuti contrà quæ facile, σχετικαὶ nominantur. Testis Galenus lib. 8. The. meth. cap. 1.

Affectus ἐν σχέσει. ἐν ἕξει. Febres hecticæ.

APHORISMVS XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἐοῦσι ῥίγεα γίνονται, δύσκριτα.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, ij difficile iudicium afferunt.

RIgorẽ sexto die in febribus ortũ, hoc in aphorismo, veluti eũ qui morbũ non iudicat, dãnat. Per rigorẽ autẽ hic intelligere oportet, inæqualem vniuersi corporis concussionẽ & quassationẽ: sic enim rigorem Galen. lib. 1. de Sympt. causis cap. vltimo definit. Quod vt moneamus hoc

Rigores sexto die orti malũ portendũt

Rigor. loco, ꝓpter Corn. Celsum necesse est. Is enim rigoris voce in alia significatione vtitur, nēpe pro ea cōuulsionis specie, quę Græcis τέτανος, & interꝑtib. Latinis distēsio dicitur. Quod aūt Hipp. ῥῖγος appellare solet, hoc ille horrorē algorēq; interꝑtatur. Sed oportet nos à Celsi interꝑtatione recedere duplici de causa. Primo ꝓpter diutinā cōnsuetudinē scholarū, quæ hac in significatione voce rigoris multis iam annis vsæ sunt. Dein, quia nisi idipsum faciamus, latina voce, qua Græcorū exprimamus, φρίκην, destituemur. Differre aūt ῥῖγος & φρίκην, manifestissmū fit ex iis quæ scribit Gal. lib, 10. Ther. meth. cap. 4. & lib. 2. de Symp. cauſ. cap. 7. non obstāte ꝙ ex eadē causa, nēpe mordacibus & acrib. excremētis generentur. ῥῖγος enim, rigórue Latinis, fit, vbi eorundē acrimonia et impetus celeritas intendūtur, tum copia maior, & laborātis viriū infirmitas est. φρίκη aūt, seu horror, oritur, vbi & qualitas prædictorū, & impetus velocitas remissior, tum copia minor, & robur tristāti obsistit. Causas vero rigoris copiose docet loco iam citato Gal. & lib. 2. de Iudic. cap. 3. Quib. itaq;, inquit Hipp. in febribus, & iis quidē cōtinuis, sextū diē attingentibus rigores accidūt, δύσκριτα sunt, hoc est, κακὴν ἐπιφέρει κρίσιν, difficile afferūt iudiciū, aut sunt mali iudicij. Sed quæ ad huius dictionis dieiq; sexti rationē attinēt, in Com. Gal. abūde explicātur. Non aūt temere à nobis antea dictū est, rigores sextanos in cōtinuis febribus malum portendere iudicium: in intermittentibus enim quotidianis quanuis rigores sexto die fiunt, nihilominus tamen morbum soluunt. Hinc est quod infrà dixerit: Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluūtur.

[Margin: ῥῖγος & φρίκη differunt. — ῥῖγος. — φρίκη. — Aph. 63. hui⁹. sect.]

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

In 1. libro Epidemiôn.] Sect. scilicet 2. consti. 2. Paulo antè.] Nempe Comm. 22. In prognostico.] Scilicet lib. 3. aph. 4. In hoc ipso aphorismorū lib.] Sect. 2. aph. 24. In 1. Epidem.] Sect. 3. in fine. Vel non firmiter, &c.] Gręce, ἢ οὐ βεβαίαν, κρίσιν δηλονότι, ἐπιφέροντα, ἀλλὰ ὥστε ῥαδίως ἀποτροπιάζειν, ἢ εἰς μακρὸν ἐμπίπτοντα χρόνον, vel non firmū iudiciū afferre, sed vt facile sit, fieri recidiuā: vel in longū tēpus incidēs: non aūt incidētes, vt Musa cōuertit. Neq; eñ ἐμπίπτοντα refert ῥίγεα, sed κρίσιν, vt sit accusatiuus singularis. Cęterū notandū hoc loco erit, firmā, fidā, certámue iudicationē

[Margin: Musa notatur. — Iudicium]

esse,quæ nunquã redit. Et cõtrà infirmã, infidã ac incertam, quæ cũ morbi recidiua fit. Testis Galenus qui lib.1.de Diebus iudicatoriis ita scriptũ reliquit: πιστὴ καὶ βεβαία ἡ ἀσφαλὴς,ἡ μηκέτι ἐπανερχομένη.ἄπιστος δὲ,ὅταν ὑποτροπιάζει. Cum casibus.] Gręcè,ἡ μετὰ συμπτωμάτων δ' ἐστιν ὅτι χαλεπῶν,εἰ ἐκταῖα γίνεται.accidit vero interdũ cũ difficilib.symptomatis, si prorogetur. Quę duo extrema verba nõ rectè pręteriit interpres,vt ex Grçcis liquet,& alio quodã Galeni loco,lib.nimirũ 3.Prog.Cõm.1.hũc planè explicãte, vbi ita inquit: Intercidit quandoq; sextus, qui malè iudicat, propterea quod symptomatis difficiliorib.interdũ faciat excidere iudicationẽ in ὑπέκκρισιν nominatã: quia iudicatio vltra debitũ prorogeẽ tẽpus. Nõ enim integre discutit morbũ, sed imperfectè. Et si quãdo integrè,prorsus efficit recidiuã. Quapropter rectissime diẽ sextũ Gal.lib.1.de Dieb.decretoriis tyrãno cõparat dicẽs: Nullus enim in hoc die iudicatur morbus,nisi cũ difficilib.symptomatis, & pꝛiculo maximo,ad hęc absq; fide, imperfectè,obscurè,sine signis, & ad malũ. Cæterũ quæ sit infida iudicatio, paulo antè diximus. Imperfecta quidẽ est, quę ex morbo aliqd relinquit. Obscura,quæ citra excretionẽ vel abscessum fit. Sine signis, quæ à nullo priore die est indicata. Mala,quę in ęgri perniciẽ omnino desinit. Ipsorũ aũt causas.] Nã quũ oẽs iudicationes in dies intercidẽtes trãslatæ nobis suspectę esse debeãt,quod.s.idipsum nõ fiat nisi ꝓpter errata quædã interueniẽtia: maximè certe diei sexti iudicatio nobis suspecta sit oportet: qđ is,vt ait lib.1. de Dieb. iudicatoriis Gal.pernicie illius quẽ iudicãdũ suscepit, lætetũ, de salute vero eiusdẽ tristetũ,malè deniq; ęgrũ tractet,et lõga punitione exerceat. Quapropter quũ iudicationes in dieb. intercidẽtib.nõ fiant naturę motu,sed morbi potius malitia, aut errore aliquo interueniẽte,malæ vt sint necesse est,quẽadmodũ suprà in explicatiõe aphorismi 23.sect.2.dixim⁹ paulo copiosius. De iudicatoriis diebus.] In Aldino codice legitũ,ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ κρίσεων, in tertio de iudiciis. Verum cũ illic nullã fieri dierũ iudicatoriorũ mẽtionẽ cõstet, cẽseo cũ interprete esse potius legẽdũ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν. Quũ aũt in 1.eti ã lib. Dierũ iudicatoriorũ plura de dieb.decretoriis habeat Gal. pręstat vt simpliciter legamus ἐν τῷ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν, in lib.de dieb. iudicatoriis.

ὑπέκκρισις.

Dies sext⁹ tyrãno collatus.

Imperfecta iudicatio. Obscura.

Sine signis.

Mala.

Diei sexta iudicatio suspecta.

Iudicationes intercidentium dierũ malæ.

APHORISMVS XXX.

ὁκόσοισι παρόξυσμοὶ γίνονται, ἣν αὖ ὥρην ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, δύσκριτα.

Quibus accessiones fiunt, si febris, quacunque hora dimiserit, eadem postero die inuaserit, iis difficulter soluitur

Initiũ accessionis considerandum.

HIc aphorismus ad artem quæ futura prædicit, ptinet: quippe quæ febres futuræ sint lõgæ, quę itẽ breues, ex hora qua accessio ipsa inuadit, ostẽdit. Initiũ itaq; accessionis, non finẽ Hipp. considerandum esse monet. Si enim eandẽ semper horã initiũ eiusdẽ seruauerit, tũ febrẽ illã difficulter solutã iri censendũ. δύσκριτον enim hoc loco, Galen. in Comm. teste, nõ significat nisi δύσλυτον. Quam interptationem etiã Philotheus sequitur, dum inquit, δύσκριτον ἐστὶ μηκυνεται τὸ νόσημα. Causam Gal. in Comm. exponit, vt non sit necesse nos in huius aph. enarratione esse longiores.

δύσκριτον

ANNOT. IN GAL. COMM.

Horam habentibus initij accessionis, &c] Græce, τῶν ἀτάκτων ἐχόντων τὴν ὥραν τῆς ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ, iis qui habẽt inordinatã initij accessionis horã. Ostendere, non tamen] Non recte hanc sententiã interpres conuertit. Quippe post verbum ostendere, finiens sententiam colon esse debet, vt subinde noua sequatur, hæc scilicet, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ δύσκριτον οἷόν τε, &c. neq; etiam hanc vocem dyscriton aliter possumus interpretari, &c. Vim demolientem.] Græce μοχλείας γὰρ ὡς ἂν εἴποι τις ἰσχυρᾶς δεῖ τοῖς ἐστηριγμένοις, validiore enim, vt sic dixerim, commotione iis quæ stabilia sunt, opus est.

Interptis lapsus.

APHORISMVS XXXI.

τοῖς κοπιώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα, ἀποστάσιες γίνονται.

In febribus in quibus lassitudinis sensus est, in articulis, & in buccis præcipue, abscessus fiunt.

κοπιώδεις.

HIppocrates in hoc aph. docet, quibus potissimũ in febribus abscessus fieri solẽt, nẽpe in iis quibus lassitudinis sensus inest. Sic enim vocẽ κοπιώδεσιν lib. 2. cap. 7. interptatus est Celsus, dicẽs, Si lassitudinis sensus in febre est

"

vel in maxillis, vel in articulis aliquid abſcedit. Nec aliter infrà Commentario 33. exponit Galen. inquiens, ὅταν ἐν πυρετοῖσι κοπιώδης αἴσθησις ἦ, quando in febribus laſſitudinis ſenſus fuerit. Cæterum ſenſus is laſſitudinis, eſt eius quę vel ex plurib. motib. qui præceſſerũt, eſt generata, vel eius quæ citra hos accidit. Siue aũt ab externo aliquo, atq; adeo manifeſto motu, quẽ quis initio febris ſuſtinuit: ſiue ſpõte & citra laborẽ aut motũ aliquẽ acciderit laſſitudo in febrib. abſceſs⁹ neceſſe eſt fieri in articulis, hoc eſt iũcturis toti⁹ corporis, nõ tantũ manuũ & pedũ. In ſpontanea enim laſſitudine latiora articulorum ſpacia prõpte in ſe vitioſorũ humorum redũdãtiã ſuſcipiunt. In nõ ſpontanea aũt laſſitudine fiũt ideo abſceſſus in articulis, ꝙ lata ſint ſpacia, & motu excalefacti excremẽta corporis attrahãt. Præcipue vero in iis febrib. abſceſſus ſunt in buccis malisue, triplici de cauſa. Primò ꝓpter calorẽ febrilẽ, quę multitudinẽ humorũ ſecũ ſurſũ defert. Dein ꝓpter materiã, quę magna ex parte tenuis eſt, adeo vt & vi caloris ſuaq; ſpõte prõpte ſupiora petat. Tertiò, ꝙ malæ buccęue ſint admodũ imbecilles, nequeãtq; ad alias corporis partes excremẽta ipſa ꝓpellere. Buccæ aũt, quas Hipp. aliique Græci γνάθους nominant, ſũt latera oris vtrinq; quę ſpiritu retento inflantur. Latinis malæ etiam dicũtur. Hæ bellè coloratis & ingenuis, pudore pfuſis, rubẽt. Quare interpres γνάθους perperã maxillas conuertit. Sunt enim maxillæ partes infra buccas, oſſa nimirũ quibus dentes infiguntur, Græcis σιαγόνες & γένυες appellantur. Quid aũt abſceſſus Latinis ſignificet, in cap. 41. Compendii noſtri expoſuimus.

Senſus laſſitudinis.

Articuli.

Abſceſſuũ cauſę in laſſitudinib⁹

cur abſceſſus in buccis maxime.

γνάθοι.

Buccæ.

Malę.

Maxillæ.

σιαγόνες.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictum prius.] Sectionis 2. Cõm. 5. Propriè labores nominantur.] Græce κόποι, laſſitudines. Sic paſſim in huius aphoriſmi Cõment. pro laboribus dicẽdum erat laſſitudines. Ex motibus.] Adijciendum pluribus. Græce enim eſt, τῶν κινήσεσι πλείοσι. Proprium peculiare.] Græce, ἴδιον καὶ ἐξαίρετον, proprium & peculiare. Rariores in illis abſceſſus ſunt.] Quib. ſcilicet laboris ſenſus non ineſt febribus. Circa maxillas.] Græce, περὶ τὰς γνάθους, circa malas.

APHORISMVS XXXII.

Ὁκόσοισιν ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων ἢ τρνέσῃ,

ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες γίνονται.

Quibus conualeſcentibus è morbis pars aliqua laborauerit, illic abſceſſus fiunt.

HAec Hipp. ſentẽtia ad pręſagiẽdi artẽ ptinet. quid eñ futurũ ſit iis qui vbi iã è morbo cõualeſcũt, aliqua parte laborauerint, aut doluerint, docet. Fiẽt aũt abſceſſus in ea parte quæ laborauit, aut dolet: vtrũq; enim πονέω verbũ hoc loco, Gal. in Comm. teſte, ſignificat. Cauſam eius rei Galenus itidem in Comm. ſuis exponit, vt non ſit opus nos in enarratione huius ſententiæ eſſe prolixiores.

πονέω.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Sicuti prius dictũ.] Sect. ſcilicet 2. Comm. 1.6. & 16.
Illuc morbũ decũbere.] Grece, ἐκεῖσε κατασκήπτειν ἀποστήματα, illuc abſceſſum decũbere. Sicuti & caliditas maior.] Sicuti vox abundat. Grece enim legitur, καὶ θερμασία πλείων ἀνάπτεται. Quomodo aũt caliditas natura apta eſt fluxiones attrahere, aut eaſdẽ recipere, Gal. peculiariter lib. 2. de Diff. feb. cap. 11. oſtendit, vbi ex pfeſſo fluxionũ cauſas exponit.

Caliditas fluxiones attrahit.

Hoc.] ſcilicet dolore. Atq; imbecillitas.] Quomodo imbecillitas ad laborantẽ partẽ tranſuehat ſuperuacua, luculẽter Gal. monſtrat lib. 3. de Natur. facult. cap. 13 vbi ita ſcriptum reliquit, Sicut inter ſe particulæ altera nutrimentũ trahit, ita altera in alteram quod ſuperuacuum eſt à ſe deponit. „ Et ſicut trahentium ea vicit quæ erat valẽtior, ſic & à ſe deponentiũ. Eſtq; hæc vocatarum fluxionum cauſa. Habet eñ „ particula quæq; natiuũ quoddã robur, quo quod ſuperuacuũ „ eſt, perſequitur. Vbi igitur earũ aliqua affectus cuiuſpiã occa „ ſione imbecillior eſt reddita, ex omnibus in illã cõfluere quę „ ſuperuacua ſunt, eſt neceſſe. Ea nãq; quæcũq; pars valentiſſ. eſt, in vicinas omnes reponit. Earum rurſus ſingulæ in alias quæ ipſis ſunt imbecilliores: dein rurſus illarũ ſingulę in alias: idq; eatenus longiſsime procedit, quoad ex omnibus fugatum ſuperuacuum in vnã quampiam maxime imbecillarũ procumbat. Hinc nanq; in aliam transfluere nequit, vtpote nec valentiorum aliqua id recipiente, nec laborante ipſa à ſe repellere valente. Idem docet lib. 6. de Tuend. ſanit. cap. 11.

Imbecillitas ſuperuacuorum cauſa.

Vtroq; modo.] Pro laborare videlicet, ac dolere.

APHORISMVS XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσέειν, ἐνταῦθα στηρίζει ἡ νοῦσος,

Quin & si priusquam aliquis ægrotet, pars quædã perdoluerit, aut labore fatigata fuerit, in ea morbus firmatur.

IN hoc aph. de dolore & lassitudine, quæ morbũ antecedũt, agit Hipp. eaq; esse in causa, cur in partẽ aliquã super uacua decũbant, docet, inquiẽs, Quin etsi antequã aliquis febri aut alio morbo affligi cœperit, pars quæpiam corporis perdoluerit, aut labore lassata fuerit: vtrunq; enim, Galeno teste, verbũ προπεπονηκὸς significat: in eam morbus decũbet, hoc est, in ea futurus est abscessus, per quem morbus ipse iudicabitur: idq; propter causas præcedẽti aph. expositas. Cæterũ quod dixit Hipp. haud dubie accidet, nisi per aliquã excretionem, eã nimirũ quæ fit vel per vrinam, aut sanguinis è naribus profluuium, humores crassi facientes abscessum vacuati fuerint. Cuius rei testis est Hippocrates, qui infrà sic scriptum reliquit: Quibus spes est abscessum ad articulos futurum esse, liberat ab abscessu vrina multa crassa et alba facta, qualis in febribus laboriosis quarto die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus profluxerit sanguis, breui admodũ solutio fit. Generalis huius sententiæ exemplum habes in Amphigenis famulo, lib. 6. Epid. part. 4. aph. 2.

[Margin: προπεπονηκός. — Aph. 74. huius sect.]

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Præposito.] Græce, προειρημένῳ, prædicto. Expectare oportet.] Addendũ, ægrotanti. Græce est, τῷ κάμνοντι προσδέχεσθαι χρή, &c. Iuxta maxillas.] Grece, περὶ τὰς γνάθους, iuxta buccas, vt suprá. Ex morbo relatus] Grece, ἀνακομιζόμενος ἐκ νόσου, è morbo cõualescens. In quibus, &c.] Græce, ἐφ' ὧν ἐλπίς ἐστι ἀπόστασιν γενέσθαι, καὶ μὴ προκριθῆναι τὸ νόσημα δι' ἐκκρίσεως, in quibus spes est abscessum fore, neque morbum antea iudicari per excretionem. In præcedentibus.] Comm. 29. huius sectionis, & 31. & 32.

APHORISMVS XXXIIII.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος

ἐν τῇ φάρυγγι πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιστῇ, θανάσιμον.

Si febricitanti, nullo existente in faucibus tumore, strangulatio subito accidat, letale est.

Angina periculosissima.

HIc aphorismus ex eorũ est numero, qui ad prędicendi artẽ ptinẽt. In ea enim de periculosissima agit angina quæ nimirũ ex gutturis inflãmatione oritur, quã quidem cõfestim strãgulare tradit, inquiẽs, Si febricitãti (sic eñ Celsus lib. 2. cap. 6. hæc Hippocratis verba, ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, est interptatus) aut ei quem febris vel exigua, vel vehemens corripuit, tumore (hoc eñ loco οἴδημα, vt multis aliis in locis Hipp. generatim accipit, idẽq; quod ὄγκος, vt alibi quoq; mõstrauimus, hoc est, tumor significat) nullo existente in faucibus. i. si apto ore tumor nullus appareat in faucibus, strãgulatio subito fiat, letale est signũ. Causam exposuit in com. Gal. qui quũ satis plixi sint, non est cur nostrã enarrationem extẽdamus. Speciem eius anginæ de qua hic sermo est, clari⁹ pingit Hipp. lib. 3. Prog. aph. 18. vbi ita scriptũ reliquit, „ Angina periculosissima est, celeriterq; enecat, vbi neq; in fauci- „ bus, neq; in ceruice quicq̃ apparet, doloresq; vehementes fu- „ erint, & spiritus non nisi recta ceruice trahitur. Hæc enim e- „ odẽ die strangulat, & interdũ secundo, aut tertio, aut quarto. Quam quidẽ Hippocratis sententiam ideo citare placuit, q͏̃ non parum lucis huic nostro aph. afferat. Plura ad huius aph. intelligentiam habet Galen. Comm. 60. sect. 7.

οἴδημα.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Anhelitus Spiratio.

De difficili anhelitu.] Græce, περὶ δυσπνοίας, de difficili spiratione: non anhelitu, sicut interps cõuertit. Quippe anhelitus est spiritus tantũ emissio, vt alibi etiã dixim⁹. Spiratio aũt eiusdẽ ingressus & egressus. Locus aũt quem citat Gal. est in „ lib. 1. vbi ita scriptũ reliquit, Vbi caliditas abũdat, veloces & „ magnas & dẽsas videre est fieri inspirationes. Defectũ inspiratiõis.] Gręce, ἐνδείας ἀναπνοῆς, defectũ spirationis. Nã talis angustia ipsorũ, &c, [Græce, ἡ γὰρ τοι στενοχωρία οὐκ αὐτῶν χωρὶς τῶν τῆς ἀναπνοῆς ὀργάνων γινομένη, Nam ipsa angustia non est facta sine iis quæ respirationi seruiunt instrumentis. Legitur autem in Aldino codice perperam γιγνομένης, pro γιγνομένη.

Respira-

Respirationis autem instrumenta, vt in libro de Causis respi

ratiōis testatur Gal. sunt, os, nares, aspera arteria, pulmo, musculi thoracis, septumq; transuersum. Per fauces autē, &c] Locus est in 1. Odysseę, vbi ait, φάρυγγος δ' ἐξέσυτο οἶνος, ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι, faucib. vinū eructabatur, frustaq; humana, non vt Musa cōuertit, cibiq; percurrebant. ψωμοί enim, Phauorino interprete, sunt μέρη, τὰ λεπτὰ κόμματα, frusta, partes exiguę. ἀνδρόμεοι aūt idē significat quod ἀνθρώπειοι, vel κρέα ἀνθρώπου, humana, vel carnes humanas. Spacium illud laxi⁹] Haud aliter φάρυγγα, describit lib. 4. de Male affe. loc. cap. 5. inquiens: Fauces voco internū oris locum, vbi simul cōueniunt & gulę & gutturis partes extremæ, Libro quoq; Prog. 3. Comm. 18. præiacentē gulæ & gutturi locum fauces appellat. Quod cōmemorare hoc loco volui, vt quæ esset ꝓpria τῆς φάρυγγος apud Galenum significatio, studiosi scirēt.

Prisci enim per tumorē.] Græce est, ὡσαύτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοί τό τε οἴδημα καὶ τὸν ὄγκον, Prisci eodē modo & œdema & tumorē nominabant. Absq; dolore duri.] Legendū & duri. Græce enim est, καὶ σκληροί. Oedemata, id est inflationes.] Expūgenda est dictio inflatiōes. Neq; inflationes, Gręcis οἰδήματα, sed ἐμπνευματώσεις vocātur. Sub vocabulo inflationis] Græce, οἰδήματα προσαγορεύειν, sub vocabulo œdematis. Tunicæ tenuitatē.] interioris nimirū. Sunt enim duæ asperę arteriæ tunicæ, interior & exterior. Interior est orbicularis, omnia subiūgēs, densa, tenuis, modice sicca. De qua plura Gal. li. 7. de Vsu par. corp. Musculi anteriores] Græce est, οἱ τ' ἔνδον αὐτῆς μύες. sic enim legēdū, nō αὐτῆς, vt habet Aldin⁹ codex, musculi interiores, de quib. vide Gal. loco iā citato. Quādo adiacētiū faucib. partiū] Græce, ἐπικειμένων τῇ φάρυγγι μυῶν, incūbētiū faucib. muscorū. De quib⁹ in sequētis Cōm. annotat. dicem⁹ plura. In lib. prenūciatiuo.] Græce, ἐν τῷ προῤῥητικῷ, in prorrhetico lib. s. 2. apho. 54. Per fauces aūt tenues, Gal. in Cōm. teste, Hip. intelligit eas quę sunt sine tumore. Et talib⁹] Græce, ἐπ' αἰτίαις ἴσαι, ex talib. causis, Fieri absq; dolore.] Adijciēdū, in eo. Græce nāq; est, γενέσθαι τὸν ὄγκον ἀνώδυνον ἐν αὐτῷ. Resolutis] Aldin⁹ codex legit παχυθέντων, crassiorib. redditis. Alii habent παραλυθέντων, quos interpres est secut⁹. Vtraq; aūt lectio tolerari potest. Quia coincidētib. ꝓpter resolutionē tunicis angustia fit, ꝑinde atq; vbi crassiores reddūt. Musculi gutturis

tionis instrumēta.

Musæ interpretatio inepta.

ψωμοί.

Fauces.

οἴδημα

Interpretis error.

Asperę arteriæ tunicæ.

Aldinus codex emēdatus.

Fauces tenues.

intrinseci.)Græce, τῶν ἔνδον τοῦ λάρυγγος μυῶν ὑπὲρ πλεῖον ταθέντων στενωθῆναι τὸν πόρον, musculorum gutturis interiorũ supra modum extentorum meatus reddatur angustior.

APHORISMVS XXXV.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῇ, καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος, θανάσιμον.

Si febricitanti collum repente peruertitur, & vix potest deglutire, tumore nullo apparente, letale.

Quarta anginæ species.

ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ.

ET hic aphorismus in numero eorũ est, qui ad prædicendi artẽ spectant. Docet enim quid accidat iis qui quarta anginę specie, quę fit vbi ad anteriorẽ re gionẽ ceruicis vertebræ propter inflãmationem musculorũ, qui gulę pręiacẽt, aut etiã ipsius gulę, luxãtur, indeq; locus cauus fit, corripiuntur. Inquit autẽ, ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, quo quidẽ loquẽdi modo magna ex parte, vt dictũ est in expositione pręcedẽtis aphor. vtitur Hipp. quãdo vult significare aliquẽ vehemẽti admodũ febre correptũ esse, vt illorũ verborũ is sit sensus: Si vehemẽter febricitãti collũ repẽte peruertitur, & vix deglutire potest, tumore nõ apparẽte (sic em̃ interpretãda veniunt hęc verba οἰδήματος μὴ ἐόντος) vel nõ existẽte in faucib⁹, quia est quidẽ tumor, quũ sit inflãmatio musculorũ qui gulę pręiacẽt, vt dictũ est: atqui is nõ apparet neq; in faucibus, neq; extrinsecus, quẽadmodũ in Comm. suis Gal. copiosius explicat. Et hic οἴδημα, vt semper aliàs apud Hipp. generatim omnẽ tumorẽ, atq; adeò idẽ quod ὄγκος, significat. His itaq; accidẽtib. letale est signũ, quia inflãmationẽ aliquã in gulæ præiacentib. musculis, aut ipsa gula esse portendunt, vt in Comm. suis, & Comm. 6. sect. 7. Galenus fusius docet.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Gutturis.]Græcè, τοῦ φάρυγγος, fauciũ. Musculorũ qui gulę præiacent.] Intelligit fauciũ, quæ gulę præiacent, musculos. Quorũ quidẽ meminit Gal. lib. 1. de Motu musculorum, ita scribens: τῶν δὲ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μυῶν, τοῖς μὲν ἀμυδραί τινες ἀπονευρώσεις, τοῖς δὲ οὐκ εἰσὶν ὅλως, musculorum qui in faucib. & gutture sunt, iis quidẽ exiguæ aut obscuræ nerueę tenuitates sunt, aliis vero nequaquã. Quare er

rant qui Gal.hic de internis musculis gulæ loqui arbitrãtur. nullos enim hæc habet, vt copiose lib.3. Paradox. cap.12. demõstrauimus. Quippe musculi potius officiũ in animantib. gula præstat, q̃ vt per musculos moueat̃. Est enim quædã societas.] Id quod manifeste etiã innuit lib. 4. de Male affe. loc. ca 5. vbi præsentẽ anginæ speciẽ exactissime describit, ita inquiẽs: Superest adhuc aliud ceruicis malũ, vbi ad ãteriores partes vertebræ luxãtur. Et quidẽ solis interdũ musculis qui cũ ipsis cõmunicant tumore præter naturã affectis, vel nato ibi tuberculo, interdum etiã gula pariter cũ iis vitiata. Nõnũquã musculis quoq; qui gutturi iungũtur: quinetiã ꝓpriis aliquãdo gutturis musculis, qui ipsum aperiũt, oblæsis.

Gula non habet musculos.

Partib. iis.] musculis nimirũ dictis, & gulæ. Et ipsas ambientes.] Græcè, κ̀ τὰς ἀμφ' αὐτὸν μήνιγγας, & ipsam ambiẽtes mẽbranas. Sunt enim spinali medullæ duæ etiã mẽbranæ. perinde atq; cerebro datæ, sed inter se cõiunctæ, nõ distãtes, vt in cerebro, quod scilicet ipsa haud pulset & moueatur veluti cerebrũ, tãetsi à vertebris mobilib. cõtineт̃. Hisce duab. mẽbranis spinalis medullæ tertia tunica neruosa et valida circũdata, ne ipsæ in vario motu vertebrarũ frãgerent̃. In altera nerui.] Legẽdũ neruorũ. in Græcis enim codicib. est, κατὰ τὴν ἑτέραν ἀπόφυσιν τῶν νεύρων. Quia bini nerui ex singulis vertebris nascũtur, atq; per singula vertebrarũ foramina singuli nerui ꝓdeũt. Ad extra.] Vterq; codex et Græc⁹ & Latinus hoc loco est deprauatus. Græc⁹ enim legit εἰς τὰ ἐκτός, cũ tamẽ legẽdũ sit εἰς τὰ ἐντός. i. ad interiora. Id quod primũ è contextu verborũ Gal. omnib. palàm fit. Is enim vertebras vel ad interiora, vel ad latus trahi docet: ac deinceps quando ad latus, et quãdo ad interiora trahãtur, diserte explanat. Dein quũ inflãmatio aut tumor fit in internis partibus, atq; ad eas trahantur vertebræ, necesse est ad interna fieri luxationẽ. Librũ de articulis.] Lib.3. Cõmen. 9. Et in Cõmen. secundi aphorismi disertè qualis sit illa euersio, docet iis verbis, ὅτι μὲν οὖν ὑπὸ φυμάτων ἀπέπτων εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀποτελοῦνται διαστροφαὶ τῆς ῥάχεως, ὁ ἱπποκράτης ὀλίγον ὕστερον ἐρεῖ. quod igit̃ à crudis tuberculis efficiant̃ distorsiones spinæ in anteriorẽ partẽ, Hipp. paulo pòst dicet. Recuruationes et obliquationes.] Græcè, οὐ μόνον λορδώσεις τε κ̀ σκολιώσεις, nõ solũ ad interna distorsiões, et ad latus. De iis copiose dixim⁹

Spinalis medullæ duæ membranæ.

Galeni codices emaculati.

in explicatione aphor. 40. sect. 2. Et plura habet Gal. lib. 3. de Articulis, Comm. 2. Et lib. 4. de Male affect. loc. cap. 5. In 2. Epidem.] Sect. 2. Quē locū in lib. de Male affect. loc. iam dicto Gal. citat etiā, & explicat, ad quē studiosos amādamus: Plurimū enim ad præsentis aphorismi intellectū conducit.

Atqui necessariū adesse dolorē, &c.] Græce, καί τοι γε ἀναγκαῖον ἄλγημα συνεῖναι τῇ κατὰ τὸν τράχηλον φλεγμονῇ, πλὴν εἰ κἀνταῦθα τὴν διὰ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γιγνομένην ὁλκὴν, καὶ τάσιν, καὶ διαστροφὴν τῶν μορίων ἐνδείκνυται μόνην, & si necessariū est dolorē adesse vnà cū ea quę in collo est inflāmatione, nisi hic eā quæ fit propter siccitatē excedentē, tractionē & tensionem, & distorsionē partiū tantummodo ostēdat. Reliqua rectè se habent, nisi quod passim pro casu conuertendum sit symptoma,

APHORISMVS XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἢν ἄρξωνται, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι, καὶ μίῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριακοστῇ πρώτῃ, καὶ τριακοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ ὑποτροπιασμούς.

Sudores febricitātibus si euenerint, tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo, & vigesimoprimo, & vigesimoseptimo, & trigesimoprimo, & trigesimoquarto, boni sunt: ij enim sudores morbos iudicant. Qui autem secus eueniunt, laborem significant, lōgitudinemque morbi, & recidiuam.

Et hic aphorismus ex illorū est numero, qui ad prędicēdi artē pertinēt. qui enim sudores in febrib. aliisq; morbis acutis sint iudicatorij, qui minus, monstrat. Quū autē cōplura circa sudores medico sint consideranda, qualitas

nimirum, quantitas, odor, consistentia, & id genus alia, hic tantũ tẽpus & diẽ in quibus eueniunt considerandũ proponit, inquiens: Sudores febricitantibus si euenerint tertio & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo die, boni sunt: hi enĩ sudores morbos iudicãt. Quũ vero duplices sint dies iudicatorij, Hipp. lib. 1. Epidem. sect. 3. teste, pares & impares, hic vtrorũque, impariũ maximè, meminit. Pares autẽ dies, vt loco iam citato testatur Hipp. sunt, quartus, sextus, octauus, decimus, decimusquartus, vigesimusoctauus, trigesimus, quadragesimusoctauus, sexagesimus, octogesimus, & cẽtesimus. Impares vero, tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, septimusdecimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimusprim⁹. Omnes itaq; dies iudicatorij qui hoc in aphorismo ab Hippocrate cõmemorantur, sunt impares, vno tantũ excepto, nẽpe trigesimoquarto, qui è parium est numero. Quod vero quartũ aliosq; multos pares iudicatorios circuitus præterierit, nulla alia de causa factũ est, q̃ quod hic de febribus acutis, ardente nimirũ & tertiana, agit, quarum ortus quũ à flaua bile existat, de tertio in tertiũ mouentur. Quum autẽ iudicia plurimũ in accessionibus fiant, nihil mirũ sudores in imparibus diebus ortos esse iudicatorios, atq; adeò bonos. Quare non temerè lib. 1. de Diebus decretoriis Gal. inquit: Si imparibus diebus magis laboret æger, propriũ magis diei imparis iudiciũ. Huc etiã respexit Hippocr. qui infrà sic scriptũ reliquit: Febricitantẽ si non diebus imparibus febris (scilicet acuta) dimiserit, solet recidiuare. Cæterũ inter pares dies trigesimiquarti tantum meminit, idque non temerè: quippe febres quæ paribus dieb. magis affligunt, hæ etiã, vt in Comm. testatur Gal. tardius iudicãtur. Quare non raro illorũ iudiciũ vsque ad. 34. extrahitur. Quadragesimi autem non meminit, vt qui sit diuturnorũ morborũ principium, qui vt in Comm. testis est Gal. raro per sudores, crebrius autem per coctionẽ & abscessum iudicãtur. Porro quanquã hic variant Hipp. exẽplaria, tamẽ constat nostrã hanc lectionẽ cæteris omnibus esse Hippocr. in Epidem. Galeniq; hic in Cõment. & lib. 2. de Diebus iudicat. dogmatis, magis consentaneã. Accedit q̃ meliora exẽplaria hanc etiã lectionẽ sequuntur. Quod in fine huius aphor. Hipp. ait, hos sudores esse bonos, quia morbos iudicant: alios vero malos, q̃ laborem, &

[Margin notes: Dies iudicatorij pares. — Impares. — Cur quartũ præterierit Hippocrates. — Aphor. 61 hui⁹ sect.]

1.prog.29 morbi lõgitudinem,recidiuámq; significent: hoc alibi quoque docet,vbi in eum scribit modum: Sudores saluberrimi cẽsentur in omnibus acutis morbis,si diebus iudicatoriis oriantur,febremque finiant. Contra inutiles,qui id efficere non possunt:quippe in acuta quidem febre mortem,in mitiore vero morbum diuturnum fore significant.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Signa iudicatoria. Symptomata.

Iudicatoria signa & symptomata.] Signa appellãtur,quatenus mutationẽ subitã ostẽdunt. Symptomata vero,secundum propriã eorũ substantiã,quia scilicet morbos sequuntur, vt dictũ est Comm.12.sect.1. Verũ Hippocrates.] Addendum, nũc. Græce enim est, ἀλλ' ὁ ἱπποκράτης νῦν. Manifestè eos discere.] Abundat,eos. Græcè est, ἄμεινον μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διδάσκεσθαι τὴν διαφοράν, melius enim ex iis quæ euidenter apparent, discere differentiam. Id quod ad artis refert vtilitatẽ.] Græcè, τὸ διάφορον, id quod ad artis vtilitatẽ spectat. In primis Cõmentariis.] Adiiciendũ,duobus. Græcè enim est, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δύο. In prognostico.] Tertio scilicet prognost.4. Et in Epidemiis.] Lib.1. sect.3. Libro aphorism.] Scilicet.2.aphor.24. Fuit inuentũ per experientiã.] Græcè legitur simpliciter, καί μοι τοῦτο ἐξεύρηται πάνυ σφόδρα διὰ αὐτὸ τοῦτο ζητήσαντι, & hoc mihi inuẽtũ est nimis anxiè propterea quærẽti,quare, &c. Hic aũt.] Legendũ,Sic autẽ. Græce enim est, ἔοικε δὲ συμβαίνειν οὕτως.

APHORISMVS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες σὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον σημαίνουσι. ξὺν δὲ πρηυτέρῳ, μῆκος νόσου.

Sudores frigidi cũ acuta febre facti, mortẽ significant. cum mitiore autem, longitudinem morbi.

Frigid⁹ sudor quid.

IN prę senti aphoris. Hipp. de qualitate sudoris agit. Frigidũ enim sudorẽ in acuta febre ortũ, mortẽ portẽdere ait. Frigidũ autẽ eum quidẽ intellige, qui ad tactũ medici, aut assistentiũ talis est, quiq; è corpore eiusmodi emanat. Quippe si ob causam aliquã externã frigidus fuerit sudor, nihil mali præ se fert. Is itaq; sudor in acuta & vehemẽti febre fact⁹, mortẽ significat. Quippe tantã humorũ frigidorũ in corpore copiã esse mõstrat, vt neque à natiuo calore, neque febrili

queant calefieri. Neq; enim fit hæc febris nisi ab aliquo crudo & frigido humore in venis putrefacto: qui quũ nõ possit vlla ratione calefieri, necessariò caloris innati extinctionem aut extremã eiusdẽ imbecillitatẽ, atq; adeò mortẽ significat. Febris itaq; acuta est, quæ alio nomine συνεχὴς, id est continua dicitur, vt testatur lib. 1. Epid. constit. 1. Comm. 23. Gal. in eũ scribẽs modũ: Quæcũque febres manifestã habent remissionem, nunq̃ tamen febre prorsus vacant, acutę & cõtinuæ vocãtur Hippocrati. Quæ aũt sit causa, vt in febre calidissima fiat sudor frigidus, Gal. in Comm. ostendit. Cæterũ si frigidus sudor in mitiore febre fiat, longitudinẽ morbi portendit, ꝙ scilicet humores crassi & multi sint, nec breui tempore concoqui & discuti queant.

,, Febris acuta quę Hippocrati.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quã frigidã esse cõtingit.] Siquidẽ cutis nullius actionis, sed vsus duntaxat gratia creata est, vt scilicet vniuersi corporis excrementa suscipiat. Gal. cap. 4. lib. de Morb. causis. In animalis corpore humorũ multitudinem.] Græce, ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι πλεονεκτεῖν ὑγρὸν πλῆθος ψυχρῶν τοσοῦτον, in animantis corpore frigidorum humorum tantam abundare copiam, vt neque, &c. Tempore multitudine humorũ.] Grece, ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦ ψυχροῦ πλήθους πεφθέντος, tempore plurimo frigida multitudine cõcocta. Sed mitior.] Gręce, ἀλλὰ μέτριος, sed mediocris.

Cutis vsus tantũ gratia creata.

APHORISM. XXXVIII.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ἱδρῶς, ἐνταῦθα φάζει τὴν νοῦσον.

Qua parte corporis sudor est, ibi morbum esse ostendit.

IN qua parte corporis hæreat morbus, ex sudore posse cognosci, hoc in aphorismo docet Hipp. dicens: In qua parte corporis sudor est, illic morbũ esse mõstrat. Quippe ea in parte hærẽt humores redũdantes & noxij, quorũ qa pars excurrit, aut à natura expellitur, ideo sudor fit. Morbũ itaq; qui iã actu, vt dici solet, infestat, aut paulo pòst futurus est & infestabit, significat. Quod equidem verum est, vbi sudor is sponte & à natura ipsa propellente fit, non ab aliqua cau-

Sudor humorũ redundantium nota.

ſa externa, verbi gratia motu vel calore ambientis. Neceſſe quoque erit vt non ſemel is ſudor fiat, ſed crebro admodũ.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ex toto etiam æqualis fieret.] Græcè, ἐξ ἅπαντος ὁμοίως ὁμότιμον ἐποιεῖτο ex toto ſimiliter æqualis fieret. Et optimè iudicium fit.] Græcè, καὶ κρίνουσι χρηστῶς, & bene iudicant.

Quando non continetur.] Græce, ἢ καὶ τῷ μὴ στέγεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, vel quia non reconditur in corpore ratione morbi. Quippe morbus cogit, vt corporis humiditas diſſipetur. Tam vehemens enim eſt, vt vniuerſum corpus, aut ſaltẽ partes eiuſdem aliquas diſſoluat. Quare ſudor iſte non fit à ſuperuacua, ſed optima corporis humiditate, quam vis morbi non patitur in corpore recondi ac contineri, vt ſcilicet inde partes eius alantur. Vult itaque Galenus bifariam fieri ſudores, nempe vel ob ſuperuacuam, vel naturalem humiditatem, exeuntem è corpore.

Galeni locus difficilis explanatus.

APHORISM. XXXIX.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ψυχρὸν ἢ θερμὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

Et qua in parte corporis calor aut frigus eſt, ibi morbus eſt.

IN qua parte corporis morbus ſit, ex calore & frigore eiuſdẽ poſſe deprehendi, hoc loco Hipp. monſtrat, dicẽs: Et qua in parte corporis caliditas aut frigiditas, ſcilicet inſignis (ἐπίσημος enim in Com. addit Gal.) neq; à cauſa externa excitata exiſtit, ibi morbus eſt. Quippe neceſſe eſt tũ eam partẽ corporis quæ nimiũ calet aut friget, naturalẽ ſuã tẽperiem amiſiſſe. Conſtat enim ſanitatem ipſam eſſe ſymmetriã quandam ac commoderationẽ calidi, frigidi, humidi, & ſicci.

ἐπίσημος.

APHORISMVS XL.

Καὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται, ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et vbi in vniuerſo corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigeſcit, modo caleſcit, aut color alius ab

alio fit, morbi longitudinem significant.

QVum in eo qui hunc præcedit aphorismo, quid calidi tas aut frigiditas insignis in vna aliqua corporis parte hærens portẽderet, exposuisset: nũc quid crebræ earundẽ qualitatũ in vniuerso corpore mutationes significẽt ostẽdit, dicẽs: Et vbi in toto corpore mutatiões fiũt, ita vt modo frigescat, modo calescat. Quibus sane verbis caloris & frigoris vicissitudinem quandã breui tẽpore & frequenter accidentẽ innuere voluit, eamq; non in vna duntaxat parte, sed vniuerso corpore. Aut color alius post aliũ (ἐξ enim hoc loco idẽ quod μετὰ denotat) fiat, morbi longitudinẽ significant. Nã hæ qualitatũ atque colorũ mutationes, humores, quos maxime colores ostendunt, vt dictũ est Comm. 2. sect. 1. efficientes morbũ, esse varios & diuersos præ se ferunt, ad quos concoquẽdos natura ipsa longo indiget tẽpore. Quippe dũ vni humori, vt eundẽ concoquat, & subinde expellat, vacat, alter interea augescit, ita vt vnius coctio alterius concoctionem impediat. Quo nomine etiam fit, vt febres cõpositę & complicatæ simplicibus sint longiores. Cæterum longitudinem morbi prædicta quidẽ significant, si vires robustæ sint. Quippe hac ipsa imbecilla existẽte, sub variis ac diuersis istis humoribus, quos concoquere nequit, succumbit.

ἐξ idẽ q̃d post.

Qualitatũ & colorũ crebrę mutationes quid præ se ferant.

APHORISMVS XLI.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου ἄνευ τινὸς αἰτίης ἑτέρης γινόμενος, τὸ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Sudor multus à somno, sine manifesta causa factus, corpus copiosiore vti cibo significat. Si vero huic qui cibum non capit, id eueniat, quod vacuatione indiget corpus, ostendit.

PRima huius sententiæ Hippocratis pars, vt præcedentes de sudore aphorismi omnes, ad prędicendi artẽ pertinẽt: altera vero ad eã artis partẽ, quæ ne in morbos incidamus

Sudor multus à sõno factus.

cauet. Primum enim docet, ꝙ è sudore multo à somno facto, idq; sine causa manifesta, liceat prædicere medico, ꝙ aliquis copiosiore cibo vtatur. Nõ autẽ temere dixit, sudor multus: exigu⁹ eñ si fuerit, viriũ potius imbecillitatẽ, Gal. in Com. teste, vel corporis raritatẽ præ se fert. Neq; ab re adiecit, à somno: sic eñ ἐξ ὕπνου interpretandũ erit: quippe quũ in somno omnes naturales facultates validius agãt, atq; adeò tũ inutilia ab inutilibus discernãtur, nihil mirũ statim à somno, quũ scilicet sanguis & spiritus ad exteriora corporis reuertũtur, simul etiam excremẽta ad cutẽ deferri, atq; adeò per sudorẽ expelli. Calor enim per somnum fortior factus, ad exteriora materias ad sudorẽ idoneas secũ facilius defert. Prętereà quũ hoc excrementũ quod per sudorẽ expellitur in singulis animãtis particulis, Gal. lib. 1. de Tuend. sanit. cap. 11. teste, ex ipso vnde alũtur succo nascatur, tũq; potissimũ expellaĩ, quũ à spiritu maiore impetu irruẽte impellitur, à somno certe magis q̃ alio tẽpore, dũ scilicet à profundo corporis ad exteriora redit, in hoc excrementũ irruit, Neq; oportet vt is sudor à causa aliqua manifesta, verbi gratia, stragulis, & id gen⁹ aliis sudorẽ proliciẽtibus, sit ortus. Tũ sanè corpus copiosiore cibo vti significat. E cibi enim copia multa excremẽta, quæ cũ calore & spiritu ad exteriora ferũtur, generari necesse est. Si vero ei qui cibũ nõ capit, hoc accidat, vt scilicet sine manifesta causa à somno sudet, vel vt alij codices legũt, ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο πάσχῃ, si vero corpore nõ capiente cibũ hoc patiatur, significat ꝙ vacuatione eget, propter nimirum prauorũ humorũ & excrementorũ copiã quæ sudoris causa est. Morbũ itaq; incidet is qui hoc nomine sudat, nisi vacuatione quæ fit vel ꝑ venæ sectionẽ, vel medicamentũ purgãs pro ratione redũdantiæ, vsus fuerit. Neq; enim sudor, qui vacuationis species est, tantũ excrementorũ copiã vacuare potis est, quũ tenuia tantũ excremẽta sudore vacuari cõtingat. Cæterũ in Gal. Comm. nihil est quod annotationẽ requirat, nisi quod pro eo ꝙ est ex somno, legatur à somno.

Sine manifesta causa

APHORISMVS XLII.

ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς, ἀεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μείζω, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει.

Sudor multus frigidus, vel calidus aßidue fluẽs,

frigidus quidem longiorem,calidus autem breuiorem morbum significat.

HOc in aphorismo Hippocrates de quantitate & qualitate sudoris agit,non quidẽ eius qui in die iudicatorio fit, sed eius potius qui per vniuersum morbi tẽpus accidit. Inquit enim: Sudor multus(quippe exiguus si fuerit, nihil mali portendet)calidus aut frigidus assiduè,hoc est per vniuersum morbi tẽpus,fluens. Hinc est quod Philothe⁹ etiã dicat,ἰστέον δὲ ὅτι διὰ τοῦ ἀεὶ ῥέων, τὴν ἐπίμονον ῥύσιν τοῦ ἱδρῶτος ἐδήλωσε,sciendũ vero quod per hæc verba,semper fluẽs,cõstantẽ perseuerantẽmue sudoris effluxũ significauit. Quare omnibus hinc palã fit,Hippocratẽ non de iudicatorio sudore , vt qui in vigore aut prope vigorẽ dũtaxat accidit, loqui. Frigidus quidẽ longiorem , calidus vero breuiorẽ morbũ significat. Legendũ enim hoc loco erit,μέζω & ἐλάσσω,vt sit apocope Attica,pro μείζωνα καὶ ἐλάσσονα. Aliqua tamen exẽplaria habent μεῖζον καὶ ἔλασσον aduerbialiter, hoc est magis & minus. Prior autem lectio melior est. Frigidus enim sudor crassitiem materiæ quæ nõ facile discuti , aut à calore vinci queat præ se fert,adeoq; longitudinẽ etiã morbi. Quare suprà rectè est ab Hipp.dictũ: Frigidi sudores cũ acuta quidẽ febre facti, mortẽ significãt:cũ mitiore autẽ , longitudinem morbi. Calidus sudor cõtra materiam tenuẽ, & quam promptè concoquere ac discutere natura possit,portẽdit, ideoque breuiorẽ etiam morbum. Et hoc est quod alibi iis verbis efferre voluit: In Cranone vetustiores morbi frigidi,recentes vero calidi. In Comm.Galeni est,dictum est prius , aphoris. scilicet.36.huius sectionis.

Assidue.

Frigid⁹ sudor quid portendat apho.37. huius sect.

Calid⁹ sudor quid. 6.Epid. Par.1.aphor.7.

APHORISMVS XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνουσιν,ὅτι ἀκίνδυνοι.

Quæcũq; febres nõ intermittẽtes tertio die validiores redduntur,periculosæ existunt. Quoquo autẽ modo intermiserint,periculum abesse significant.

HOc loco Hippocr. sermonẽ de febribus orditur, eũq; per multos aphorismos protrahit. Initio autẽ de febribus iis tractat, quæ per tertiũ diẽ validiores fiũt, easq; duplices esse ait, cõtinuas nimirũ & intermittentes, atq; illas quidẽ letales, has vero periculo vacãtes. Cæterum febres μὴ διαλείποντες, non intermittẽtes, dicũtur alio nomine Græcis συνεχεῖς vel συνεχέες .i. cõtinuę. Et sunt vt testatur Gal. li. 1. Epid. cõstit. 1. Comm. 24. οἱ μὴ λήγουσι εἰς ἀπυρεξίαν, quæ ad integritatẽ, seu vt cõsueta scholarũ voce vtamur, infebricitationẽ nõ desinũt. Intermittẽtes aũt, quas Græci διαλείποντας nominãt, Gal. eodẽ in loco teste, sunt quæ à vigore ad integritatẽ redeũt. De cõtinuis itaq; febribus, nõ quidẽ omnibus, sed iis dũtaxat quæ tertio die vehemẽtiores fiũt, prima huius aphorismi parte Hipp. agit. Diligẽter aũt hic cogitandũ erit, quas vocet febres cõtinuas quę tertio die vehemẽtiores fiũt, quãdo nullus interpretũ quos ego viderim, vno dẽpto Galeno, idipsum rectè explicauerit. Sic autẽ appellat semitertianas vocatas Latinis, ἡμιτριταίους aũt Græcis, quippe hę sunt cõtinuæ & nõ intermittentes, tertioq; die validiores. Quod in primis cõfirmant ea quæ li. 1. Epid. loco paulo antè citato

Febres nõ intermittentes. Continuę

Intermittentes febres.

Febres cõtinuæ tertio die vehemẽtius affligẽtes quæ.

„ scribit Hipp. inquiẽs: φρικώδεες πυρετοὶ, συνεχέες, ὀξέες, τὸ μὲν
„ ὅλον οὐ διαλείποντες. ὁ δὲ τρόπος ἡμιτριταῖος, τὴν μίαν κουφότε-
„ ρον, τῇ δ' ἑτέρῃ ἐπιπαροξυνόμενοι, καὶ τὸ ὅλον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπι-
„ διδόντες: Febres horridę, cõtinuę, acutę, oĩno nõ intermittẽ-
„ tes. Forma aũt erat semitertiana, vno die leuiores, altero autẽ grauius inuadẽtes, & in summa acutiores euadẽtes. Quibus sane verbis Hipp. manifestè asserit, semitertianas esse febres cõtinuas, acutas, & tertio die grauius affligẽtes. Quinetiam Gal. li. 2. de Differ. feb. ca. 8. diserte semitertianã ex numero continuarũ esse, eãq; ex tertiana intermittẽte, & quotidiana cõtinua cõpositã tradit iisce verbis: Necesse est igitur, si hor
„ rida simul atq; cõtinua sit semitertiana futura, ex duabus ipsã
„ febrib. generari, quarũ altera sit intermittẽs, altera vero cõti
„ nua. Atq; idcirco tertiana quidẽ cũ quotidiana cõtinua cõfu
„ sa facit semitertianã, quũ neq; vtraq; cõtinua, neq; vtraq; in-
„ termittẽs, huiuscemodi queat febrẽ generare. Vna igitur so-
„ la mistio relinquitur ex quotidiana intermittẽte, & biliosa cõ
„ tinua, quę & ipsa potest continuã simul atq; horridã febrẽ ef
„ ficere. Hæc ille. Porro febrisquę talem formam repręsen-

Semitertiana.

tat,qualem in paulo antè citata sentētia Hippocrat. expressit,exquisita semitertiana dicitur. Quippe duplex est semitertiana,exquisita,& non exquisita, quod testatur Galen. loco suprà citato in hunc modū scribēs:Febris quæ ex tertiana & quotidiana cōtinua cōposita est,quā semitertianā appellamus,aut flauā bilē exuperātē habet,atq; ob id in eo sunt tertianæ febris symptomata maiora:aut hæc quidē parcior, pituita vero abundātior, atq; idcirco quotidianæ cōtinuæ affectus firmiores:aut neuter horū humorū alterū vincit:sed ambo æquipotētes existūt. Exquisita quidē semitertiana ex æquali duarū febriū mixtura cōposita est. Atqui nō exquisita est,vbi aut bilē,aut pituitā habet præpotentē. Præterea semitertianā ad integritatē nō venire, atq; adeo esse continuam, perspicue lib.1.Epid.const.3.Comm.5.iis verbis significauit Gal. Quæ ad integritatē nō venit,sed horridas primo quidē die facit repetitiōes, altero simplicē vnā accessionē obtinet, semitertianā appellamus. Sic etiā Gal.lib.2.de Diff.feb.cap. 8.in exquisita semitertiana altero die tertianā & quotidianā simul inuadere,altero vero solā quotidianā affligere scribit: vt nō sit mirū,vno die hāc ipsam esse leuiorē,altero vero grauiorē. Et paulò pòst inquit: Nullā ex iis febribus quæ ad integritatē desinūt,semitertianā vocat Hipp. Quod ideo pluribus inculco,vt studiosi clarè intelligant, de Hipp.sententia nullā esse earū quę ad integritatē veniūt febriū semitertianā dicendā,quū hæc ipsa sit cōtinua,& minime intermittēs. Habet totū circuitū,vt testatur Gal.li.1.Epid.sect.1.Comm.23. plurimū octo & quadraginta horarū, quod spaciū est duorū dierū. Hanc in libello de Typis vocat cū adiectione semitertianā magnā,idq; ex sentētia Agathini, qui vt testatur Gal. lib.2.de Feb.Diff.ca.8.omnes quę protendūtur febres nominauit semitertianas,vt distingueret eā ab exigua & media, quarū primā Gal.proprie vocat tertianā productā simpliciter,alterā vero lōgius productā tertianā appellat, vt in annotationibus in Gal.Comm.latius dicemus. Hinc est quod in libello de Typis semitertianā nō semp esse continuā scribit, sed etiā intermittentē. Quia ibidē semitertianas non solum continuas vt Hippocrates ipse,sed etiā intermittentes alias, quēadmodum Agathinus fecit,quas ꝓductas alibi, & in Cōment.huius aphoris.nominare solet,vocat. Quod aūt Hipp.

Semitertiana duplex.

Semitertiana magna.

„ diuersum sentiat,testatur metipse Galenus lib. I. Epid. con-
„ stit.3.Comm.5.inquiẽs: Quî itaq; in venientibus ad integri-
„ tatẽ semitertianã esse Hippocratẽ sequens dices?(quasi dicat
„ minime.) Atqui sane qui aiũt,si horas quatuor & viginti quis
„ febre vacet,mediã eũ semitertianã habere, in numero talem
„ habent febrẽ intermittentiũ. Sic etiã qui mediam & exiguã
„ à magna horarũ numero distare ferunt,studentes vtramque
„ ad integritatẽ deducere,ab Hippocratis sensu discedunt, dũ
„ in febribus intermittentibus ponunt semitertianã. Hactenus
Galenus. Nunc itaque omnibus perspicuũ esse puto,semiter
tianã esse febrẽ non intermittentem,& de ea in prima huius
aphorismi parte loqui Hippocratẽ. Quod euidentissimum
etiã fit ex eo quod ait,hanc esse periculosam & letalem. Hoc
enim nõ nisi de semitertiana posse intelligi, disertè mõstrat
Galenus in Comm.iã citato,in eũ scribens modũ: Letalem
igitur esse semitertianã apertè ipse Hippocr.dixit. Febrium
„ vero ad integritatẽ redeuntiũ nullã esse letalẽ, disertè in a-
„ phorismis demonstrauit,inquiens: Quæcunque febres non
„ intermittẽtes tertio die vehemẽtiores fiũt periculosæ. Quo-
„ quo aũt modo intermiserint,quod periculo vacẽt, significãt.
„ Quomodo igitur quispiã Hippocratẽ secutus dixerit, semi-
„ tertianã esse è numero febriũ quæ ad integritatẽ desinunt?
„ Hæc ille. Satis autẽ constat quod præsentem aphorismũ,quẽ
hoc loco citat,de semitertiana loqui statuat Gal.quandoqui-
dẽ & illic Hippocr.sic scriptũ de semitertiana reliquerit, καὶ
ἐστὶ τῶν λοιπῶν εἶδος θανατωδέστατος. Est hæc prę aliis maximè le-
talis. Esse autẽ hanc prę reliquis febribus quæ tertio die for-
tiores fiunt,maxime letalẽ,nihil mirũ,quũ cõtinua sit,atque
adeò naturã,sicuti aliæ quæ intermittẽtes sunt, quiescere nõ
permittat. Huc accedit quod, quẽadmodũ Gal. in libello de
Typis scribit, non solũ stomachum, & neruosam eius partẽ
attingat,sed etiã lethargicas animi delationes, attonitasque
vigilias inuehat. Interim & ad syncopen vsque corpus discu
tiat,linguam valide siccet,animiq; defectionẽ efficiat,vehe-
mẽter ea quæ in alto sunt cõmouens. Ex iis quæ diximus, o-
mnibus perspicuũ esse iudicamus,eos errare toto cœlo, qui
Error interpretũ. Hippocratẽ hoc in aphorismo μὴ διαλείποντες, id est nõ in-
termittentes,febres ardentes intellexisse tradunt: quum huic
interpretatiõi hæc verba, διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, hoc

est tertio die vehemẽtiores redduntur, manifeste aduersen-tur. Quippe ardentes febres secũdo die validiores esse oportet, vtpote in quib⁹ tertio die noua semper incipiat accessio, atq; vigor in secundum incidat diem. In hoc sanè errore Philotheus etiã versatur, qui in huius aphorismi explicatione sic scriptũ reliquit. μὴ διαλείποντας δὲ οἱ συνεχέας εἰσιν, ἀλλὰ συνεχῶν ἐκείνων τῶν καυσωδῶν πυρετῶν. Quẽ miror cur reprehẽdat Musa, quũ tamen Hipp. verba, non intermittentes, haud aliter q̃ ipse interpretetur, nõ intermittẽtes hic ab Hipp. dici eas febres asserens, quarũ materia in venis continetur. Nam semitertianæ materia, quũ ex tertiana intermittente, & continua quotidiana composita sit, vt comprehẽsum est, partim extra, partim intra vasa existit. Vt autẽ semitertiana, vtpote continua, est periculosa, ita intermittentes tertianæ sunt securæ. Proinde ait, quoquo autẽ modo, hoc est quantocunq; tempore, vel per maius spacium, vel per minus (sunt enim variæ earum febrium intermittentium quę tertio die fortiores fiunt differentię, vt in annotationibus in Galeni Cõm. dicemus) intermiserint, periculum abesse significant. Eo enim tẽpore, quo vacant febre virtus se recolligere potest. Philothei erratum.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Intermittere.] Græce, διαλείπειν. Quod verbũ nihil aliud significat, quàm ad integritatem venire, quemadmodũ Gal. etiam in lib. de Morborũ temporibus, vbi pręsentẽ citat aph. aperte mõstrat. Integritatẽ autẽ vocamus id, quod Gal. & alij Græci ἀπυρεξίαν nominant. Integritas In tertianis legitimis.] ὡς ἐν τοῖς ἀκριβέσι τριταίοις, vt in exquisitis tertianis. Porro pro illorũ et sequẽtiũ verborũ intellectu pleniore sciẽdũ est, febriũ intermittentiũ quæ tertio die accessionẽ habent, Galeno lib. 2. de Diffe. feb. cap. 8. & lib. 1. Epide. cõsti. 3. Com. 5. teste, tres esse differentias. Quædam enim breue accessionis tempus obtinent, & intra duodecim horas cessant, inuaduntq; cum rigore, & per sudores, bilisq; vomitiones, & per infernas biliosas excretiões soluũtur. Atq; hæ quidẽ tertianę exquisitæ appellantur. Quædam iis diuturniorem accessionem habent: & hæ nõ amplius exquisitæ, sed simpliciter tertianæ nominantur. Quæ vero accessione in longius tempus protracta intermissionem minorem habent, tertianæ productæ seu extensæ vocantur. Et hæ sanè plurimam in eo Febriũ intermittẽtium differentiæ.

quod magis & minus obtinent differentiã. Nã licet interdũ aliquã ſimpliciter extẽſam nominare, quæ vtiq; vigintiquatuor horas in acceſsione cõſumpſerit, reliquas febris expertes habet. Hanc Agathinus, vt teſtatur Gal. in libello de Typis, & lib. 1. Epide. exiguam ſemitertianã appellauit. Aliquã vero ſufficienter extẽſam, quæ. ſ. vſque ad triginta extẽditur horas. Ad hæc aliquã in lõgius tẽpus productã, quæ nimirũ ad triginta ſex horas protẽditur. Et hæc Agathino media ſemitertiana eſt vocata. Aliã in plurimũ, ſeu longiſsimũ tempus extenſam, quæ videlicet ad quadraginta, & plures nõnũquã producitur horas. Hæc ille. E quibus ſanè verbis lux accedit præſenti Cõmentario, & omnibus perſpicuũ fit, nõ recte in Græco Aldino codice legi, ἐὰν δὲ μακρότερος, ὡς ὥρων εἰ τύχει, ιη, ὑπάρχει. quũ potius ita legendũ ſit, ἐὰν δὲ μακρότερος, ὡς ὥρων, εἰ τύχη, ιη, ἢ λ, ὑπάρχειν, ſi vero longior fuerit vt ſi ad decem et octo, aut triginta prorogari contingat. Nã hæc lectio cum paulo antè citatis Galeni verbis per omnia conuenit, vt ſcilicet tertianę exquiſitæ acceſsio ſit duodecim horarũ: tertianæ ſimpliciter, decẽ & octo: extenſæ ſimpliciter, vigintiquatuor: ſufficienter extenſæ, triginta: lõgius extenſæ, trigintaſex: lõgiſsime extenſæ, quadraginta, & interdum plures. Quare plurimũ hoc loco Muſa errat, qui Aldini codicis lectionẽ noſtra hac veriorẽ eſſe, nec particulã Triginta addi poſſe, cõtendit, qđ in tertianis acceſsiones ad triginta horas nunquã perueniãt. Falſiſsimũ enim eſſe, ex Gal. verbis paulo antè citatis ſatis cõſtat, qui tertianas aliquas ad 40. horas, & vltrà ſuas acceſsiones ꝓducere diſertè aſſerit,

Grẹcus Aldinus codex emendatus.

Muſę ſententia erronea.

APHORISMVS XLIIII.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τούτοισι ἢ φύματα, ἢ ἐς ἄρθρα πόνοι γίνονται.

Quos diuturnæ febres exercent, iis vel tubercula, vel dolores in articulis fiunt.

FEbres diuturnas magna ex parte per tubercula & dolores in articulos decumbentes finiri, hoc aphoriſmo Hippocrates docet. Non autem temere dicit, lõgas aut diuturnas: quippe acutę magis per ſudores finiũtur, vt dictũ eſt

Diuturnę.

aph.36.huius sectionis,quam tubercula. Per tubercula vero hoc loco omnes tumores ex quacunq; corporis parte erumpentes intelligit. Aliàs enim eos tantũ tumores,qui in glandulosis partibus fiũt,hæc vox significat, vt dictũ est aph. 15. sect.primæ. Dolores aũt diximus,quos ipse πόνους appellauit. Per hos autem nihil aliud intelligere oportet, nisi ἀποσκήμματα,hoc est,decubitus,aut illapsum noxiorum humorum in articulos,quod ad eos,Galeno etiam in Comm.teste, & dolor,& noxa sequatur. Quare autem tubercula,& decubitus in articulis fiant,abunde in Com.suis Galenus exponit. Cęterũ Aldinus codex,& reliqui fere omnes hoc loco legunt,ἢ φύματα ἐς ἄρθρα,ἢ πόνοι γίνονται,sed perperã. Hanc enim lectionẽ imperitus aliquis librarius,qui legitimũ describendo turbauit ordinẽ,nobis peperit. Legendũ itaq; erit,ἢ φύματα,ἢ εἰς ἄρθρα πόνοι γίνονται. Nam quum tubercula in omnibus,vt cõprehensum est,corporis nascãtur partibus, nulla ratione ad articulos tantũ referri,ac contrahi debent. Accedit ꝙ Galenus etiam in Comm. hanc lectionem probat,eamq; Leonicenus in sua conuersione est secutus:omissa tamẽ particula Vel,quæ commode omitti haud potest,

Tubercula.

Dolores.

ἀποσκήμματα.

Gręci Hippocratis codices emaculati.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Par igitur est & tubercula.] Adiiciendum,in ipsis.quippe Græce legitur,εἰκὸς οὖν ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς καὶ φύματα γίνεσθαι, par igitur est in ipsis etiã tubercula fieri,quando videlicet valida facultas humores ad cutem protrudit,vt dictum est aph. 15. sect.1. Et ad articulos superfluitatẽ.&c.] Græce est, καὶ κατασκήπτειν εἰς ἄρθρα τὸ περιττόν. Quibus vtiq; verbis manifeste innuit,in articulis fieri ἀποσκήμματα, hoc est,decubitus. Nã κατασκήπτειν est cum impetu & cum quadã noxa illabi & decumbere. Hinc ἀποσκόμματα nihil aliud est,Galeno lib.2.de Arte curandi ad Glauc teste.nisi humorũ, loco quem prius infestabãt relicto,in alterum cõfluxus & progressus. Caussam autẽ cur magis ad articulos decũbant, diximus suprà in explicatione aph.21.& illic in Comm.Galen. Vterq; intellectus habet rationem.] Græce,ἑκάτερον ἔχει τινὰ λόγον, neutrum ratione caret. Ad abscessus.] Græce,ἄμφω γὰρ ἕπεται τοῖς ἀποσκήμμασιν,vtrunq; enim horum decubitus sequuntur. Quomodo autem abscessus & decubitus differant, Galenus loco paulo antè citato abunde ostendit.

κατασκήπτειν.

ἀποσκήμματα.

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσοισι φύματα, ἢ πόνοι ἐς τὰ ἄρθρα ἐκ πυρε-τῶν μακρῶν γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibus tubercula, vel in articulis dolores post diuturnas febres fiunt, ij pluribus cibis vtuntur.

Hippocrates in eo qui hunc præcedit aph. de tuberculis & apoſcemmatis egit, quæ in diuturnis febribus accidere ſolent. Nunc de iis verba facit, quę à prædictis febribus oriuntur, eorundéq; cauſam exponit dicens: Quibus tubercula, vel in articulis dolores: ſic enim legendũ, & non φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, vt habet Aldinũ exemplar: cauſam eiuſce rei in præcedẽtis aph. enarratione expoſuimus. Per dolores

Dolores. aũt hic perinde vt antea ἀποσκήμματα, intelligere oportet, ꝙ ſcilicet illa dolor comitet. Hinc eſt quod Philotheus dicat, ὅθεν εἰ μὲν πρὸς τὰ ἄρθρα ἐνεχθῶσιν, γίνονται ἀποστάσεις, καὶ ἐκ τούτων πόνοι, vnde ſi quidem ad articulos humores decubuerint, abſceſſus fiunt, & ab iis dolores. Poſt febres lõgas fiunt: quip-

ἐκ. pe ἐκ hoc loco idẽ quod μετὰ ſignificat, vt ſupra etiã in enarratione aph. 40. & 41. huius ſect. monuimus. Et hinc quidẽ manifeſtum fit, Hippocratẽ de iis loqui impræſentiarũ, qui à febribus cõualeſcunt. Quare hæc verba temere in aliquibus tum Græcis, tum Latinis codicibus omiſſa ſunt, Hi pluribus cibis vtuntur. Neq; enim alia cauſa ſubeſſe poteſt, cur prædicta ſymptomata accidãt, quum iam in hoc ſint, vt è morbo cõualeſcãt. Si itaq; conualeſcũt, noxios humores qui morbum ipſum procrearũt, expulſos eſſe neceſſe eſt. Quapropter quũ iam tubercula & ἀποσκήμματα fiant, à redũdantia aliqua naſcãtur oportet. quæ quidẽ non aliunde niſi à pluribus cibis, quos cõficere non poſſunt, generatur. Quippe quum ſupra mediocritatem aut viriũ ꝓportionẽ hos ingerunt, fieri haud poteſt, vt recte concoquãt: igitur multa excrementa coaceruent, neceſſe eſt. Quæ ſi ad cutẽ ꝓtruduntur, tubercula: ſin ad articulos, ἀποσκήμματα, atq; adeo dolores efficiũt. In Cõ. Galeni non eſt quod annotemus, niſi ꝙ initio vbi interpres cõuertit de cõualeſcentibus, adiiciendũ erit, è morbo. Græce enim eſt, ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου. Aliqui etiã codices ꝓ συμπτώματα legunt πτώματα, nullo ſenſus diſcrimine.

APHORISMVS XLVI.

Ἢν ῥῖγος ἐπιπίπτῃ πυρετῷ μὴ διαλείποντι, ἤδη ἀσθενῆ ἐόντι, θανάσιμον.

Si rigor incidit febre non desinente, ægro iam debili, letale est.

DE pernicioso in febribus rigore hoc in aph. Hipp. loquitur: qui fit, Galeno lib. 2. de Sympt. causis cap. 8. teste, quum natura insurgit quidẽ cõtra res noxias vt easdem expellat, sed victa cadit extinguiturq́;, vt hoc nomine necessario perniciosum reddatur symptoma. Variãt vero plurimũ codices Græci. aliqui enim ἐπιπίπτει, alij, ἐμπίπτῃ, alij vero ἐπιπέσῃ habẽt. Quid vero referat, hoc vel illo modo legatur, Gal. in Comm. suis abũde exponit. Rigorem aũt esse inæqualẽ vniuersi corporis concusionẽ, conquassationẽue, antea est à nobis dictũ. Is itaq; si incidat febre non desinente, neq; enim διαλείπειν, vt commemoratũ est suprà in annotationib. nostris in Comm. 43. huius sect. aliud est q̃ ad integritatẽ venire. quod non temere adiecit Hipp. quia si febris à rigore desinit, etiamsi facultas debilis est, nihil est periculi, quod scilicet virtus ipsa, morbo iam profligato, facile reparari queat. Hinc est quod infrà dicat, In febre ardẽte rigore superueniente, fit solutio febris. Cur aũt dixerit Hippocrates, ægro aut corpore debili, Galen. in Comm. explicat copiose, ita vt nostra enarratione hoc loco non sit opus.

Rigor pniciosus in febribus quãdo fit.

Rigor.

διαλείπειν

aph. 58. hui9 sect.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Si inciderit, & si incidat.] Grçce, ἢν ἐπιπέσῃ, καὶ ἢν ἐμπίπτῃ.

An mors, an iudicatio.] Grçce, εἴτ' ὀλέθριος, εἴτε χρηστὴ κρίσις ἀκολουθῆσιν, an perniciosa, an optima iudicatio sequatur.

Rigoris agitationẽ.] Quia si supuacua febre pmanẽte excernũtur, humorũ redũdantia significatur. Ea vero existẽte in corpore, vt sæpius rigor incidat, necesse est. Nõ potest aũt crebrã istã rigoris agitationẽ imbecilla facultas ferre. Nã & sicuti mala causa vim corporis, &c.] Grçce est, καὶ ἤδη ὡς αἴτιον κακὸν ἅψεται τῆς δυνάμεως, καὶ σημεῖον ἔσαι μοχθηρὸν, ἐνδεικνύμενον ἀῤῥωστίαν ἐσχάτην αὐτῆς, Nam veluti causa mala facultatẽ lçdet, & malum signum erit, extremã illius imbecillitatem indicãs.

APHORISMVS XLVII.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ, καὶ αἱματώδεες, καὶ δυσώδεες, καὶ χολώδεες πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαί, καὶ κατὰ τὰς διαχωρήσιας, καὶ κατὰ τὰ οὖρα. ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων, κακόν.

Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & biliosæ omnes malæ. Si vero bene excernuntur, bonæ, & per alui deiectionem & per vrinam. At si nihil eorum quæ conferunt, per hæc loca excernitur, malum est.

HIc aph. ad eam artis partẽ pertinet quæ futura prædicit, quippe quid sit ex prauis excreationibus prædicẽdum mõstrat. Inquit enim Hipp. excreationes, neque enim ἀποχρέμψιες vox Græcis, Phauorino teste, aliud significat q̃ ἀποπτύσματα, hoc est, expuitiones. Quinetiam Philotheꝰ ἀποχρέμψιας scribit esse καθάρσεις διὰ φάρυγγος, καὶ τραχείας ἀρτηρίας γινόμεναι, purgationes quæ per fauces & asperam arteriã fiunt. Principio itaq; huius aph. particulatim, de hoc excretionis genere quæ per os fit, loquitur Hippoc. dicens, Excreationes in febribus continuis, & non intermittẽtibus, in iis enim plus q̃ in cæteris morbis mali portendũt. In reliquis vero etiam morbis has excreationes malum significare, lib. 2. Prog. aph. 43. & sequẽtibus manifeste Hipp. ostendit. Liuidæ malæ sunt, quod partiũ vnde excernuntur mortificationem significent. Sunt aũt liuidæ excreationes, quæ colorem cinericium cum quadam nigredine referũt. Cruentæ etiam malæ, ꝙ vasorũ apertionem portendãt. Apertio autem vasorũ in febribus fit duplici de causa, nẽpe ꝓpter vasis imbecillitatem, & erosionem à biliosis humoribus factã. Sunt eñ tres ἀναστομώσεως, Galeno lib. 5. the. meth. teste, causæ. Prima, vasis imbecillitas. Altera, sanguinis ad os vasis cũ impetu ruentis copia. Tertia, acris quæpiã extrinsecus sanguini incidens qualitas. Malæ quoq; sunt excreationes fœtidæ, aut gra

ἀποχρέμψιες. | Liuidæ. | Cruentæ. | Apertionis vasorũ in febribꝰ causę. | Fœtidæ.

uiter olétes, quippe putrefactioné significant. Præterea malę sunt biliosæ, eo quod purã & immodicã bilé præ se ferũt. Omnes itaq; iã dictæ excreationes malæ sunt, quod.s.in cõtinuis febribus factæ, magnã biliosorum humorũ copiã portendant: qui quidé erosioné excitantes, primũ cruétas, dein liuidas, postremũ fœtidas efficiunt excreationes. Siquidem initio apertionis cruentæ sint necesse est. Dein vbi calor natiuus sensim extinguitur, sanguisq; extra vasa est, liuidę fiũt, tandé accedéte putrefactione, fœtidæ. Hactenus de prauis excreationibus seorsim locutus est Hippocrates. nũc generatim de trib⁹ excreationibus, ea nimirũ quę per os fit, et ea quæ per aluũ & per vrinã fit verba facit, inquiés: Si vero excreationes ipsæ bene excernũtur, bonæ. Quia omnes, etiã p se prauæ, excretiones quũ bene excernuntur, ad bonũ, Gal. in Cõmen. teste, terminantur. Prauæ auté sunt, quæ prauorũ affectuũ signa existunt. Bene auté prodeũt, quando partem male affectã expurgant. Quod quidé accidere solet vbi facta iam coctione exeunt, egerq; facile tolerat. Excreationes itaque predictæ, & si per se prauæ sunt, tamé vbi à coctione apparuerint, bonæ esse solét. Sic etiã aliæ duæ excretiones, quæ scilicet per aluum & vrinã fiunt, bonæ sunt, si cõmode prodierint, hoc est, à cõcoctione, & cũ ægri tolerãtia. Malæ cõtrà, si ante cõcoctioné exierint, ægerq; difficulter tolerauerit. Atqui si nihil eorum quæ cõferunt per hęc loca, os nimirum, ventré inferioré, & vesicam excernatur, hoc est, si ea quæ non prodest excerni, prodierint, malum est. præstaret enim ea retineri magis in corpore, quàm expelli.

Biliosæ.

Prauæ excreatiões.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Magis particulatim.] Græcè, λεπτομερέστερον. Et fiunt sæpius.] Addendũ, quidé. quippe Græcè est, καὶ γίνονται πολλάκις μὲν, &c. Quibus liquores saniosi.] Græcè est, οἷς ἰχῶρες. Galeno enim lib. 3. The. metho. teste, in vlceribus sunt duo excrementa: vnũ tenuius, quod Græcè ἰχὼρ appellatur: alterũ crassius, quod ῥύπος, hoc est, sordes Latinis dicitur. Recte itaque hoc loco Galenus ait, ichora affectui nihil conferre, quod scilicet excrementũ sit, atq; adeò vlcus impurũ ac putridũ esse significet. Quæ non iuuãt excreta.] Græcè est, μὴ συμφερόντων ἐκκρίνεσθαι, quæ non prodest excerni.

ἰχὼρ. ῥύπος.

APHORISMVS XLVIII.

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δὲ ἔνδον καίηται καὶ δίψαν ἔχῃ, θανάσιμον.

In non intermittentibus febribus si exteriores partes frigidæ fuerint, interiores vero vrantur, & sitim habeant, letale est.

Hippocrates hoc in aphorismo de febre ardēte pnicio sa, et lipyria vocata agit. Vtraq; enim harum cōtinua est, quiq; illis correpti sunt, vt ca. 10. lib. de Inæquali intēperie Gal. testat̄, intus & in viscerib⁹ ipsis calorē sentiūt, in extremis aūt partib⁹ vniuersis frigus. Distāt aūt ea ratiōe, vt καῦσος κακοήθης ἢ κακοηθέστατος, ardēs pniciosa vel perniciosissima, Gal. lib. 2. de Iudiciis ca. 7. attestāte, pprie sit quę ex pulmonis, ventriculi, aut iecoris, hoc est partiū quæ intra thoracē et vētrē sunt, erysipelatib. nascit̄. Lipyria vero, quæ ex internarū partiū viscerūve phlegmone, eodē Gal. lib. 2. Prog. Com. 4. autore, oritur. Quā quidē differentiā etiā ex Com. Gal. in hūc aph. colligere licebit. Aetius quidē li. 5 ca. 88. Lipyriā esse tradit, quādo in vētriculo erysipelas est: Typhodē, vbi in iecore: Crymoden, si in pulmone. Sed illic, vt etiā in aliis quibusdā, temere à Gal. discedit sentētia, quę tamē ppetuo Aetij placitis anteferēda erit. Quod itaq; Hipp. ait, in febribus nō intermittētibus, p pleonasmū figurā dictū est, vt Gal. etiā in Com. monet. Aut ideo, vt disertè significaret hęc symptomata nunq̄ nisi in cōtinuis febribus accidere. Etsi enī in febribus intermittētib. quū accessio cū rigore aut frigore inuadit, extremę corporis partes frigēt, tñ nō hę tātū verumetiā internæ simul frigus sentiunt. Cæterū partes exteriores hoc loco vocat Hipp. quas aliàs extremas appellat. Sic aūt nominat, vt testis est Gal. Comm. 1. sect. 7. aph. nares, aures, pedes, & summas man⁹. Quin metipse Hipp. li. 2. Prog. 4. extremas partes caput, manus, & pedes nuncupat. Interiores autem vocat partes, quæ intra thoracē & ventrē continentur. Cuius rei testis est Hipp. qui in loco iam citato eas partes esse tradit costas & ventrem. Si igitur in febribus continuis extremæ corporis partes frigescunt, id quod fit propter sanguinis sese ad viscera recipientis, Gal. Comment. 1. sect. 7. teste defectum, interiores autem vruntur, & sitim

Ardens pniciosa.

Lipyria.

Partes exteriores.

Interiores

habent,letale est signũ : quia vt testis est Philotheus , δηλοῖ φλεγμονὴν εἶναι ἐν τοῖς σπλάγχνοις,ἢ ἐρυσίπελας,significat in visceribus esse inflammationẽ,vel erysipelas.Proinde non mirũ est iis qui sic affecti sunt,viscera,partésue interiores peruri.Quũ enim calor inflãmationis vehemẽs fuerit,Gal.loco nũc citato attestante , instar cucurbitulæ ad se trahit è toto corpore sanguinẽ.Parũ itaq; tum sanguinis in omne pmeat corpus,plurimũ vero eius in parte inflãmatione affecta includitur,eaq; de causa thorax & vẽter admodũ calẽt,sitisq; oritur vehemẽtissima.Rectissime igit in Prog. ab Hipp.dicitur, Si caput,manus,ac pedes frigidi sunt,vẽtre costisq; calẽtib. malũ est. Et alibi,In morbis acutis frigus partiũ extremarũ,malũ.In Com.Gal.vbi interps cõuertit,in febribus quæ causones ab incẽdio nominãtur,pniciosis. Grçce est, τοῖς ὀλεθρίοις ὑπάρχοντα καύσοις,in ardẽtibus febrib. perniciosis accidere. 2.Prog.4. 7.aph.1.

APHORISMVS XLIX.

Ἢν μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χεῖλος,ἢ ὀσφὺς, ἢ ὀφθαλμὸς,ἢ ῥὶς διαστραφῇ,ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ,ἤδη ἀσθενέος ἐόντος τοῦ σώματος,ὅτι ἂν τουτέων γένηται,ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Si in febre non intermittente labrum, aut supercilium,aut oculus,aut nasus peruertatur, si non videat, nec audiat,imbecillo iam existente corpore , quicquid horum acciderit,mors in propinquo est.

HOc in aph.Hipp. signa quædã letalia , ab animali facultate motrice & sensifica resumpta , in cõtinuis apparẽtia febribus enumerat. Pertinetque hoc nomine præsens sentẽtia ad eã artis partẽ quæ futura prædicit . Non aũt temere Hipp.ait,in febre non intermittẽte,quippe in intermittẽtibus,quæ certa quædã interualla , seu statas quasdã intermissiones,in quib.possunt refici vires habẽt, hæc signa letalia non eueniũt.Raro enim intermittentes febres mortẽ inferũt.Si labrũ,aut superciliũ, aut oculus,aut nasus puertatur,quod fit quum animalis facultas motrix patitur. Quippe quãdo prædictę partes puertuntur,distorquẽturq;, & ex re-

διαστρέφεται ctis flexuosæ fiunt (id enim Græcis est διαστρέφεται) tunc tẽsionem quandã cõuulsoriã, aut musculorũ resolutionẽ subesse oportet: quorũ hoc imbecillitatẽ, illud vero vel inflãmationem, vel durũ tumorẽ, vel siccitatẽ, vel immodicã frigiditatẽ portẽdit. In corporis quidẽ imbecillitate maximã siccitatem, quę scilicet conuulsionẽ insanabilẽ accersit, significare solet.
1.Pro.15. Hinc est ꝙ in Prog. ita scriptũ reliquerit Hipp. Si palpebra, aut labrũ, aut nasus ꝑuertitur, accedẽte quopiã reliquorũ signorũ, ægrum morti proximũ esse sciendũ est. Pro eo autem quod in hoc aph. est διαστραφῇ, in Prognosticis dixit καμπύλον γένηται.
καμπύλον. Cęterũ καμπύλον, Galeno ibidẽ in Comm. autore, idem quod ῥικνὸν, hoc est, retortũ & curuũ significat. Pręterea si æger non videat, nec audiat, animalis facultatis sensificę extremã imbecillitatem portẽdit, ita vt non mirũ sit, mortem in propinquo esse. Quod vero adiectũ est ab Hipp. imbecillo iã existẽte corpore, non temere factũ esse putemus. Quippe ꝓpter noxas quæ motrici facultati accidũt, hoc ipsum dixit: quæ non semper letales esse solent, nisi vniuersi corporis adsit imbecillitas. Nam in resolutione interdũ labrũ & nasus torquentur, neq; tamẽ statim mors sequitur. Hinc est ꝙ etiã in Progn. adiecerit hæc verba: accedente quopiã reliquorũ signorũ. Quod vero ait, quicquid horũ fiat, manifeste significat non opus esse, vt omnia hæc symptomata semper adsint, sed satis sit vnum aut alterum, vel plura horum apparere, vt mors sequatur. Quanto autem plura illorum aderint, tanto citius mortem superuenire putandum erit.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Atq; contractis his qui ad eas.] Græce est, τεινομένων τε καὶ συνελκομένων ὑπὸ τὰς ἰδίας ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων νεύρων, extẽsis & contractis ad sua principia iis qui ad eas nerui ꝑueniũt. Sẽsibilis.] Gręce est, αἰσθητικῆς, sensificæ, quæ sensum efficit. Id enim Græcis est αἰσθητικόν. Sẽsile aũt, quod illi αἰσθητόν vocãt, est id quod sentitur, ac sensui obnoxium est.

APHORISMVS L.

Ὅκου ἐν πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γένηται, καὶ παραφροσύνη, θανάσιμον.

Quando in febre non intermittente difficultas spi-

randi & delirium accidit, letale est.

DIfficultatẽ ſpirãdi ac deliriũ, ſi in continua febre euenerint, ſigna eſſe letalia, hoc in aph. monſtrat Hipp. Pro clariore autem intelligentia ſciendũ, difficultatis ſpirandi multas eſſe differentias. Simplicis quidẽ ſex, nimirũ magna, parua, crebra, rara, velox, tarda. Cõpoſitę vero octo, magna & crebra, magna & rara, parua & crebra, parua & rara, magna & velox, magna & tarda, parua & velox, parua & tarda. Quas quidẽ ſingulas Hipp. lib. 6. Epid. par. 2. aph. 5. iis verbis complexus eſt, Spiritus parui, crebri, magni, rari: hic quidẽ tardus, ille vero velox. Poſt Hipp. autẽ eaſdẽ Gal. in libris quos de ſpirãdi difficultate inſcripſit pleniſsime explicauit. De qua vero difficultatis ſpirandi differentia hoc in loco Hipp. loquatur, iam dicemus: Si hæc duo ſymptomata difficultas ſpirandi & delirium coniungantur, neceſſe erit Hippocratẽ loqui hoc in loco de magna & rara ſpiratione, quod ſcilicet illa proprium ſit delirij ſymptoma, quẽadmodũ in Prognoſticis diſerte iis verbis teſtatur Hipp. Magnus ſpiritus, & ex longis interuallis, delirium declarat. Idẽ in Com. ſuis, & lib. 2. de Difficul. ſpirandi, multis argumentis oſtẽdit Galenus. Quinetiã Philotheus idipſum manifeſte in eũ ſcribens modũ teſtatur, ἐνταῦθα, inquit, περὶ τ̃ μεγάλης κ̀ ἀραιᾶς ὁ λόγος ἐστι τῷ Ιπποκράτει δυσπνοίας. αὕτη γὰρ τὴν παραφροσύνην δηλοῖ. In hoc aph. Hipp. de magna & rara ſpirandi difficultate eſt ſermo. ipſa enim delirium ſignificat. Cur autem hæc difficultatis ſpirandi differentia deliriũ portendat, hæc eſt ratio. Quippe ambo hęc, magnitudo. ſ. et raritas, ſpirationis veluti oblitę actionis pathemata ſunt. Neq; enim immoderatius trahere ſpiritũ, rurſusq; immoderatius qeſcere eſt, niſi eius qui neq; quãdo deſinere ab actione oporteat nouit, neq; quãdo rurſus incipere: ſed in vtriſq; mẽſurã egredĩt, ob ignorationẽ cõuenientis. Quẽadmodũ igitur delirantes ſępe poſtulata matula vt meiant, obliuiſcunt̃ interea ut neq; mingãt, niſi quis cõmonefaciat: ſic quandoquidẽ & ſpiratio ipſa animalis actio eſt, ipſis verò ratio læſa exiſtit, obliuioſiores, tum citra actiones, tũ circa ipſarũ interualla fiũt. Ambo itaq; & actiones & quietes lõgo tẽpore abſoluẽtes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam ſpirationem pariunt, vt copioſiſsime lib. 2. de Difficultate ſpirandi Galenus

Spirandi difficultatis multæ differẽtiæ.

1. Pro. 27.

demonstrat. Si vero seorsim de difficultate spirandi loquamur, delirio amoto, tunc hęc ipsa ꝓpter mala quę instrumẽtis spirationi inseruientibus accidũt, & quæ à Gal. in Comm. recẽsentur, euenire solet. Verũ hæc duo symptomata in hoc aph. coniungit Hipp. aitq; esse letalia, ꝙ nimirum & cerebrũ & instrumenta spirationis læsa esse significent. Quibus subinde febris accedit continua, quæ & ipsa per se sola satis est efficax, vt vires corporis deiiciat & prosternat.

APHORISMVS LI.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποστήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας μῆκος νόσου σημαίνει.

In febribus abscessus qui in primis iudicationibus morbum haud soluunt, eiusdẽ longitudinẽ significant.

HVnc aph. tam clarũ & ꝑspicuũ esse scribit Gal. vt Hippocrate monitore non eguerit. Idquod sane verissimũ est, modo recte, & vt debet intelligatur, ita nimirũ: In febribus, scilicet longioribus, hæ enim per abscessus maxime iudicari solẽt, abscessus qui in primis diebus iudicatoriis morbum non soluũt, vel à morbo haud liberant, quod fieri solet, vbi humores noxij ac morbũ efficientes vniuersi ad locum abscessus non decubuerint, sed nonnulli intus relicti fuerint, longitudinem morbi significãt. Quippe humorũ noxiorum multitudinẽ præ se ferunt, quos vna iudicatione natura expellere haud potuit. Atq; hæc quidem legitima est huius sententiæ explicatio, & quę plane Hippocratis mentẽ exprimit. Quapropter temere hoc loco Musa Leonicenũ arrodit, quasi non satis recte Hipp. mentem expresserit, eo ꝙ hæc verba μὴ λυόμενα, qui non soluunt, sit interpretatus, atq; adeo participium passiuum per verbum actiuum reddiderit. Quasi vero λύομαι verbũ Grecis interdũ, vt hoc loco, non idem quod λυτρόω, id est, redimo, libero & soluo significet. Quod certe miror non animaduertisse Musam, quũ tamẽ vulgaria etiam dictionaria idipsum doceãt. Præterea minus recte facit Musa Philotheũ secutus, quod ad abscessus refert, quod ad morbum potius transferendũ erit. Neq; enim Hipp. vult, quod in febribus abscessus qui in primis iudicationibus non soluuntur, seu sanantur, morbi longitudinẽ significẽt. Quippe

Musa temere Leonicenum arrodit.

Musa Philotheũ secutus errauit.

fieri non poteſt,vt ſtatim in primis iudicationib.facti abſceſſus abeãt & ſoluãtur,quum ex craſsiore materia cõſtent,quę vt cõcoquatur & diſcutiatur lõgiore tẽpore indiget. Quare febre etiã ipſa ſoluta,lõgo adhuc tẽpore abſceſſus durant. Si aũt febre deſinẽte etiã,nõ ſtatim euaneſcunt, ſed aliquandiu donec diſcutiãtur,manẽt.quomõ igitur ſi nõ ſoluũtur,morbi longitudinẽ,qui iã deſiit, ſignificare poſsint? Suiipſius quidẽ longitudinẽ abſceſſus haud ſolutus,non morbi ſignificaret. Proinde quum Hipp.diſerte dicat,morbi longitudinẽ ſignificãt,neceſſe eſt vt verbũ λύομαι actiue interpretemur,in hunc ſenſum quem ab initio huius cõmentationis expreſsimus,& Galenus etiam in ſuis Comm.affert. In quibus vbi interpres conuertit ad primas iudicationes, Græce eſt, κατὰ τὰς πρώτας κρισίμους ſcilicet ἡμέρας,in primis diebus iudicatoriis.

APHORISMVS LII.

ὁκόσοι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσι κατὰ προαίρεσιν δακρύουσιν, οὐδὲν ἄτοπον. ὁκόσοι δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀτοπώτερον.

Qui in febribus,aut in aliis morbis voluntarie illacrymant,nihil abſurdi eſt. Qui vero non voluntarie,abſurdius.

Hic aph.è numero illorũ eſt qui ad præſagiẽdi artẽ pertinẽt.Nam quid ex oculis illacrymãtib.in morbis medico ſit prædicendũ,docet.Qui,inquit Hipp.in febribus,aut aliis in morbis(ἀῤῥωστία enim idẽ quod νόσος, & ἀῤῥωστοῦντες non aliud q̃ νοσοῦντες,Gal. lib.2. Ther.meth.cap.3.teſte ſignificãt. κατὰ προαίρεσιν,ſtudio,de induſtria, voluntarie, conſilio. προαίρεσις enim Grȩcis, conſilium,propoſitũ,volũtas,inſtitutũ,& iudicium eſt. Hinc κατὰ προαίρεσιν,καὶ ἐκ προαιρέσεως,idem quod de induſtria iiſdem denotat) illacrymãtur,nihil abſurdum, hoc eſt, minime periculoſum. Quippe propter externam aliquam cauſam,verbi gratia, amici interitum,aut rerum quæ nobis caræ fuerunt amiſsionem hoc ipſum accidit.Qui verò non voluntarie, vel vt Celſus libro 2.cap.3.conuertit,ſine voluntate,& minime de induſtria lacrymãt,abſurdius. Multis autem de cauſis fieri poteſt vt ſine

ἀῤῥωστία.

κατὰ προαίρεσιν.

voluntate oculi illachrymēt. Primū à causis externis. vel etiā ꝑpter pathemata quædam hoc accidit, vt si festuca, aut aliud quippiam in oculū ceciderit, aut oculi palpebrarū asperitate, aut lippitudine laborauerint, aut fluxio aliqua ex capite in oculos decubuerit. Et tum quanq̃ non fiāt citra aliquod oculorū malū, tamen mortē non portendunt, ꝙ scilicet manifestas ob causas fiant. Quare de iis volūtariis lachrymis quæ à causa manifesta fiūt, hic non loquitur Hipp. Dein lachrymæ non volūtariæ fiunt à causa interna, nēpe imbecillitate facultatis retētricis. De quibus sane hoc in loco Hippocrates intelligēdus erit, ꝙ scilicet absurdum quid aut periculosum, mortem nimirū significēt. Propter aūt imbecillitatē facultatis retentricis accidere lacrymas tum cognoscimus, si reliqua etiā signa perniciosa accesserint. Quippe vbi cætera se recte habēt, lacrymæ illæ sine volūtate promanātes sanguinis è naribus profluuiū potius q̃ mortē portendūt. Cuius rei testis est
„ Hipp. qui lib. 1. Epid, const. 3. sic scriptū reliquit, Quibus in
„ acutis febrib. præsertim ardētibus, præter voluntatē lacrymę
„ ꝓmanarint, iis sanguinis è naribus eruptionē expectare o-
„ portet, idq; si in cæteris se non perniciose habuerint. In iis enim qui male se habēt, non sanguinis è naribus ꝓfluuiū, sed mortē significant. Repetitur hæc Hipp. sentētia multis in locis, 4. præsertim Epid. & 6. libris, Par. 1. aphor. 16. vbi multa quidē ad institutū conducentia in nostris Comm. reperient studiosi, quæ nūc lubēs ꝑtereo. In Gal. Comm. nihil est annotatione dignū, nisi ꝙ locus quē citat, est lib. 1. Progn. aph. 13. Et vbi interpṡ conuertit affectū, Gręce est πάθος, malum.

APHORISMVS LIII.

ὁκόσοισι δὲ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ-γλίσχρα γίνεται, ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

Quibus in febribus iuxta dentes lentores nascuntur, iis febres vehementiores fiunt.

Hippocrates hoc in aph. quid lētores iuxta dentes nati in febribus portendāt, mōstrat. Non aūt temere dixit in febribus, quippe nonnunq̃ lētores in dētibus citra febres nascūtur: & tum quidē, ꝙ magna ex parte propter lactis aut alterius cibi qui dētibus affigitur comestionem na-

ſcũtur,nihil mali,præſertim vnde periculũ immineret,ſignificat. Diſerte aũt Hippocrates dixit περιγλισχρα hac enim vo- περιγλισχρα
ce ſignificãtur,quæ vndiquaq; lentore ſunt obducta,aut omni ex parte glutinoſa. In lib. 1.de Rat.vict.acu.aph.33. Hippocrates eadẽ καταγλισχραινόμενα vocauit. Lentorem itaque dentiũ non vulgarem innuere voluit Hippocrates hoc loco, quaſi dicat, Quibus in febribus dentes vndiquaq; lẽtore obducuntur,iis febres vehementiores fiunt. Neq; humiditates illæ pituitoſiores condenſari,atq; adeo dẽtibus affigi poſſent, niſi ingens febris calor,qui eaſdem exiccaret,ſubeſſet. Philotheus cenſet lentorem illũ fieri in dẽtibus propter humores frigidos in ventriculo detẽtos,à quibus vapores ſurſum & ad dentes delati in eis concreſcunt. Atqui præſtat vt ſentiamus, glutinoſa illa à quacunq; cauſa facta in febribus ipſis affigi dẽtibus ob immẽſum calorẽ qui illa exiccat,vt ſcilicet glutinoſa hæc ab Hippocrate non alia ratione damnentur, q̃ ꝙ vehementiam febris præ ſe ferant. Repetitur hæc ſententia in fine fere libri. 4. Epidem.iis verbis, ὅσοισι δὲ τῶν ὀδόντων περιγλισχρα γίνεται, κακὸν ὑποσχάσκειν,quibus dentes vndiquaq; lentore obducuntur,malum ſuſpicari oportet. Subaudiendũ vero erit,quod hoc loco expſſe dixit ἐν τοῖσι πυρετοῖσι,in febribus.

Philothei ſententia.

APHORISMVS LIIII.

ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχέα ἐρεθίσαι, ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, οὐ πάνυ διψώδεες εἰσίν.

Quibus tuſſes ſiccæ modice irritantes in ardentibus febribus diu durãt,ij non admodum ſiticuloſi ſunt.

IN hoc aphor. Hipp. paulo obſcurius cauſam exponit,cur accidat,vt nonnunq̃ in ardẽtibus febribus, quas maxime eſſe ſiticuloſas cõſtat,ægri non admodũ ſiti afficiãtur. Sitim aũt vehementẽ afferre febrẽ ardentẽ,metipſe Hipp. alibi iis verbis teſtatur, In ardẽte febre lingua fit ſcabra,arida, & prænigra,vehemẽs excruciat ſitis. Inquit aũt impræſentiarũ " Hippocrates, Quibus in ardẽtibus febribus,ſitimq; vehemẽ " tem afferentes tuſſes ſiccæ,in quibus ſcilicet nihil expuitur, " modice ſeu leuiter irritantes. Quod certe non ab re adiecit Hipp. Quippe ſi vehemẽtes fuerint & aſsiduæ , eq; corporis

4. Vict. acut. 4.

Tuſſes ſiccæ.

profunditate prodeũtes,eas quæ iuxta thoracem pulmonẽq́ue ſunt partes calefaciunt, atq; inde febrẽ ſitimq; adaugent. Pro eo aũt quod hoc loco dicit̃,leuiter irritãtes, Hipp. lib. 6. Epid. par. 2. aph. 12. vbi ad verbum propemodũ hunc aphoriſmũ repetit, ſi non à maligno accidunt, ſed à vento, dixit: hoc eſt aere frigido, qui inſpiratus interdũ fauciũ aſperéque arteriæ locos exaſperat. Nonnũquã etiam toti pulmoni thoraciq; intemperiẽ affert. Sæpius vero ambo hæc eueniunt, modiceq; ex iis ſicca tuſsicula vexantur. Diu & longiore tẽpore durãt, hoc ipſum enim ἐπιπολὺ vox ſignificat. Sic ſanè Ariſtoteles lib. 3. Ethi. cap. vlt. ἐπιπολὺ ᾔξει pro longius euagabũtur, dixit. Neq; vero hoc temere ab Hipp. eſt adiectũ. Nã ſi ſtatim tuſſes illæ deſinerent, nihil tale quod hoc loco aſſerit fieri Hipp. eueniret. Non admodũ ſiticuloſi ſunt, aut haud ita multum ſiti infeſtantur. Quibus ſanè verbis Hipp. minime contendit, ardẽte febre laborãtes prorſus carere ſiti, idipſum enim impoſsibile eſt: ſed quod non admodũ, & prout febris magnitudo exigit, ſitiant. Nã vbi accedit tuſsis ſicca modice irritãs, tũ ſitis eorũ nõnihil reſtinguitur, vt ſubinde multo minus quàm natura & ratio febris exigat, ſitiant, idq; propter motũ qui in eiuſmodi tuſsi excitatur, atque ſemper aliquem ex vicinis locis humorem trahit, quo loca ad aſperam arteriam ſita madeſcunt. Hinc eſt quod Hippocrates lib. 6. Epid. par. 2. aph. 12. pro eo quod hic dixit, οὐ πάνυ τι. poſuit οὐ κατὰ λόγον, hoc eſt, non pro ratione febris, aut non ſecundum proportionem febris. Plura ad pleniorẽ huius ſententiæ intellectum conducentia in Commentariis noſtris reperient ſtudioſi, ad quos eoſdem ablegamus.

'A vento.

ἐπιπολὺ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ob intemperiẽ inſtrumẽtorum.] frigidam ſcilicet. Quod Galenus lib. 2. de Symp. cauſis cap. 6. iis cõfirmat verbis: Igitur, inquit, id genus tuſsis fit refrigeratis reſpirationis inſtrumẽtis. Sed ita affecti nihil inter tuſsiendũ expuũt, neq; violẽta tuſsis, neque coacta, ſed adeò exigua eſt, vt & ſupprimi, & ne eueniat, ꝓhiberi poſsit. Quæ verba Galeni eo libentius produximus, quod mirifice ad huius aphoriſmi intelligentiam conducant. Reliquas duas cauſas quas in Commentariis hiſce affert, eodem etiam in loco Galenus cõmemorat.

APHORISMVS LV.

Οἱ δὲ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

Febres in adenum tumoribus ortæ, omnes malæ, præter diarias.

DE febribus quæ ex tumoribus adenũ, quos Greci βουβῶνας nominãt, hoc in aph. Hipp. agit. Neq; enim βουβῶν iisdẽ aliud significat, q̃ tumorẽ seu inflammationẽ adenũ, aut glandulorũ, Gal. lib. 2. ad Glauc. ca. 1. teste. Quapropter Leonicenus hic & alibi sæpe hanc vocẽ minus recte ad inguinũ tantũ adenas tumefactas cõtraxit, quũ omniũ adenũ tumorẽ significet. Occasionem aũt errori huic dedit vox ambigua βουβὼν, quæ, vt testis est Phauorinus, & locũ corporis, & malũ denotat, inguina nimirũ, & tumorẽ, vt diximus, adenũ. Omnes aũt febres in tumoribus adenum ortas Hipp. malas esse tradit, præter diarias. Quippe diariæ febres tũ fiunt, quum tumores ipsi à causa aliqua externa, ictu verbi gratia, aut vlcere in parte aliqua vicina iuxta magnas præsertim venas vel arterias existente, nascuntur. Est enim proprium & præcipuum febriũ diariarũ, vt à causa aliqua externa, quã προκαταρκτικὴν Greci vocãt, Gal. li. 1. de Differ. feb. cap. 7. teste, incipiãt, & vna die soluãtur. Sin aliæ fuerint q̃ diariæ viscera ipsa, atq; adeo partes principes male esse affectas significant, vtpote quæ iam superuacua à se repellant in adenas, vt qui propterea quòd sint laxi, & facultates naturales omnium partium minus robustas habeant, prompte hæc eadem suscipiãt. Quod lib. 6. Epidem. part. 2. aph. 4. iis verbis Hippocrates significare voluit, Abscessus, veluti bubones, significant partes à quibus progerminant & erumpunt. Sed quum etiam aliarum partium mali sint, maxime tamen mali sunt, qui iuxta viscera existunt. Proinde quum cæteræ febres vel ex viscerum inflammationibus, vel humorũ malignitate, vel plenitudine, sæpeq; ex pestilenti humore nascantur, vt malæ ac perniciosæ sint necesse est.

βουβών.

Leoniceni erratũ.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Febres omnes diariæ.] Gal. sic eas describit, quæ simpliciter ita nominãt, vt diximus alibi copiose. Sui ratiõe.] quod hoc in loco ait, sui ratiõe, id initio l. 9. The. meth. iis explicat

" verbis, Et febris diariȩ vna accessio, vno plurimū die ex ipsi-
" us saltē natura circūscripta. Quippe quæcunq; vel per medi
" corū ignorantā, vel ægrorū intemperantiā, vel ministrantiū
" errorē in eiusmodi febrib. cōmissa in aliud ipsas genus trās-
" ferūt, hæc suæ naturæ spōte non eueniūt. Hæc ille. vnde satis liquet, quod in Ther. meth. dixerit ex ipsius natura, pro eo quod hic ait, sui ratione. Ex tumorib. inguinū.] Græce, ἀπὸ τοῖς βουβῶσι, ex tumoribus adenū. Sic paulo pòst dicēdū erit, tumores adenū, non inguinū, vt conuertit interpres.

APHORISMVS LVI.

Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, κακόν. μηκύνεται γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ ὑγρασίην πλείω σημαίνει.

Febricitanti si sudor crebro accidit, febre non deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, humiditatemque multam significat.

HOc in aph. docet Hippocrates, quid sudor ille cuius supra in aph. 42. huius sect. meminit, qui scilicet per vniuersum febris fit tēpus, portēdat. Quare cōmodissime hunc ipsum secutus fuisset, vt Galen. etiā in Comm. suis monet, quod videlicet causam eiusdem diserte explicet. Inquit enim Hippocrates, Febricitāti si sudor crebro & assidue accidit: id enim hoc loco ἐπιγενόμενος participium, vt ex 42. aphoris. enarratione palàm fit, denotat: non remittēte febre, malum. Ratio est, quia prorogatur morbus, humiditatemque multam portendit. Duplici igitur de causa sudorem hunc malum esse statuit Hippocrates. Primo, quòd febrem non soluat, atque adeo in longius tempus extrahit, quum non sit iudicatorius. Dein, quod multā humiditatē significet, quā natura breui tempore concoquere & discutere haud potest. Multam autem hanc humiditatē non esse nisi excremēta humida, quæ in singulis partib. nascuntur, atque adeo crebri sudoris causa sunt, ex iis quæ in explicatiōe aph. 41. dicta sunt, satis cōstat. In Comm. Galeni vbi interpres conuertit, Malus itaq; existit quia morbū non soluit, quare & ipsum prorogari significat: Græce est, ὅτι πρὸς τῷ μὴ λύειν τὴν νόσον, ἔτι καὶ

ἐπιγενόμενος.

μηκύνειν αὐτὴν δηλοῖ, quia præter id quod morbum non soluit, etiam ipsum prorogari ostendit.

APHORISMVS LVII.

Ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ, πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸ νόσημα.

Qui conuulsione aut distentione affligitur, si febris succedit, morbum soluit.

HIc aphorismus rationem eius sententiæ quæ est in sectione secũda ordine. 26. exponit, vbi dixit melius esse febrẽ conuulsioni succedere, q̃ febri conuulsionẽ. Quippe febris morbũ soluit, cuius rei causam suprà, loco nimirũ iã citato, narrauimus. Eã etiã in Comm. exponit Gal. vt non sit opus hanc repetere. Sed mirũ est cur hoc loco Hipp. dixerit, ὑπὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ, vel vt alij codices habent ἐχομένῳ, à conuulsione aut distẽtione afflicto vel correpto, quũ satis fuisset dicere à cõuulsione, nec opus erat subiicere distentionẽ, vtpote quæ veluti species sub conuulsione tanq̃ suo genere cõplectatur? In hac quæstione dissoluenda inepte admodũ se torsit autor Commentariorũ, qui falso sub Oribasij nomine circũferuntur. Quos quidẽ ꝙ ineptiis multis referti sint, raro citamus. Eum quidẽ autorẽ, quisquis fuit, & si meritò Musa hoc loco reprehendit, tamen interim dubitationi non satisfacit. Ad eã autẽ ita esse respondendũ cẽsemus, Hippocratẽ τέτανον, hoc est distentionẽ inter cõuulsionis species non numerasse, ꝙ in ipsa corporis partes non videantur conuelli, sed æqualiter antè & retrò, vt in Comm. quoq; testatur Gal. tendi. Hinc est quod peculiare illi sit nomẽ impositũ τέτανος, id est distẽtio, vel vt Celsus interpretatur, rigor, quia videlicet in ea vniuersum corpus rectà extendatur, & veluti rigeat. Seorsim itaque dixit, conuulsione aut distentione, vt nimirum per cõuulsionem emprosthotonum & episthotonũ intelligeret, vtpote in quibus partes corporis vere conuellantur: per tetanum vero partes rigentes, & in rectum extensas significare voluit. De iis vero conuulsionis specieb. alibi multa diximus.

Cõmentarij qui Oribasij nomine circunferuntur, multis ineptiis referti.

APHORISMVS LVIII.

Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ἐπιγενομένου ῥίγεος, λύσις.

Qui ardēte febre correptus est, si rigor successerit, à morbo liberatur.

DE rigore qui in ardente febre accidit, morbumq; soluit, hoc in aphoris. Hipp. agit. Cur aūt rigor succedens ardēti febri eandē soluat, facile cognoscēt quib⁹ rigoris causa cōperta est. Quū enim febris ardēs nō fiat, nisi à bile in venis putrescēte, rigor aūt nō accidat nisi vbi per sensiles corporis partes bilis veloci motu defertur, vt in Cóm. suis Gal. etiā testaī, necesse est vt rigore in ardēte febre facto, bilis ipsa iā à venis ad cutē trāslata sit. Quod Gal. li. 2. de Symp. causis ca. 7. iis verbis cōfirmat: Nā, inquit, & ardentē febrē ri-
" gor succedēs soluit, autore Hipp. ꝙ bilis quę interim in venis
" cōtinebatur, à natura per carnes ad cutē iudicatorie excutia-
" tur. Et li. 2. de Iudic. ca. 3. vbi sic scriptū reliquit: In adurētib⁹
" febribus singulæ accessiones ad integritatē non perueniunt,
" quoniā q earū causa est humor haud expurgatur, sed vnà cū
" sanguine in venis cōtinetur. Verū quādo in iis bilis vehemē-
" tius agitatur, ac veluti efferuescit, quūq; à natura inualescēte
" impellitur, tūc rigor superuenit, & febris soluitur. Nā à febre ardente, inquit Hipp. correpto, superueniente rigore, solutio fit. Hæc ille. Est igitur rigor signū solutionis febris ardentis, non aūt causa sanās, vt nōnulli arbitrātur. Quippe quū huiuscemodi rigore correpti postea sudent, atq; adeò bilis ad cutē impetū faciens per sudorē vacuetur, febre liberātur. Interdū aūt ad internas corporis partes impetū faciens, vel vomitione, vel alui deiectione eiicitur. Sæpenumero & intrò & forās eodē die defertur, vt simul & sudore & vomitione, & alui deiectione bilis vacuetur, quemadmodū copiosius lib. 2. de Sympt. causis. ca. 7. & lib. 4. Vict. acut. morb. Comm. 12. vbi etiā præsentē Hipp. aphorismū citat, Gal. monstrat. Proinde ardentē febrē rigor non sanat, sed bilis potius vacuatio quæ illū sequitur. Sanari quidem significat, minimè autem sanat. Cæterū nō quiuis rigor ardentē febrem sanari significat, sed is tantū qui sequitur signa coctionis, quique in die iudicatorio, hoc est septimo, fit. Quapropter si sexto die accidit, perniciosus erit. Suprà enim dixit, Quibus in febribus, scilicet continuis, vt ibidē hanc sententiam interpretati sumus, sexto die rigores fiūt, ij difficile iudiciū afferunt. Prætereà necesse

Cur rigor ardentem febrē soluat.

Rigor signū solutionis febris ardentis, nō causa sanans.

Nō omnis rigor ardētē febrem sanari significat.

aphor. 29. huius sec.

est vt rigore illo facto febris desinat, quippe vbi haud finitur, & vis imbecilla est, mortem potius portendit, vt dictũ est suprà in enarratione aphor. 46. huius sect. Et hunc sane rigorem nulla bilis vacuatio sequitur.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In sermone de rigore.] Græcè, ἐν τῷ περὶ ῥίγους λόγῳ, in libro de rigore, cap. scilicet. 6. Ob flauã bilem.] Grecè est, καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολὴν, etiã ob flauã bilẽ. Nã febrẽ ardentẽ fieri nouimus, &c.] De Hipp. sentẽtia, qui lib. 4. vict. acut. aphor. 1. sic scribit, καῦσος γίνεται, ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία ἐν θερινῇ ὥρῃ ἐπισπάσηται δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ἐς ἑαυτὰ, ardens febris fit, quãdo æstiuo tẽpore venulæ exiccatæ, acres & biliosas sanies ad se attraxerint. ἰχῶρες autem Gal. in Comm, supra iã citatã sententiã interpretatur τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, tenues humiditates: & rectissimè quidẽ. Non est enim ἰχὼρ, nisi tenuis & serosa humiditas, quæ in omnib. existit humoribus, vt diximꝰ alibi. Nõ igitur rectè interpres ἰχῶρας simpliciter liquores est interpretatus. Et mirũ admodũ est, cur Musa hãc conuersionẽ tueri ac tegere conet̃, atq; aduersus manifestã Gal. interpretationẽ asserere, Hipp. per ἰχῶρας hoc loco non intelligere subtilẽ saniẽ. Hũc enim toto cœlo aberrare, ex iis quæ diximus hic & alibi satis constat.

ἰχῶρες.

6. Epid. part. 2. Cõment. 25.

Musæ interpretatio improbatur.

APHORISMVS LIX.

Τριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισι, τὸ μακρότατον.

Tertiana exquisita in septem circuitibus, quũ tardißimè, iudicatur.

In præcedẽti aphoris. quis sit lõgissimus exquisitę tertianę terminus, Hipp. ostendit. Est aũt exquisita tertiana, vt alibi quoq; demõstrauimꝰ, quæ ex flaua bile per sensiles corporis partes delata, & sui ipsius naturã purã syncerãq; sernãte oritur. Exquisita igitur dicta est, ꝙ ex syncero simplicíq; humore procreatur. Distatq; à nota ac spuria tertiana, ꝙ hęc nõ à simplici, sed misto humore generetur. Quãdo em̃ bilis maxima ex parte pituitæ miscetur, spuria fit tertiana. Cæterum quibus notis deprehẽdatur tertiana exquisita, docet copiosissime Galenus lib. 2. de Diff. feb. cap. 3. & libro. 1.

Tertiana exquisita.

Notha, seu spuria

ad Glauconem cap.5. Lib. prætereа.2. de Iudic.ca.3. Itaque exquisita simplexq; tertiana septenos circuit⁹ nō excedit. Et hoc est quod impræsentiarũ inquit Hipp. Tertiana exquisita in septẽ circuitib. quũ tardissimè aut lõgissime iudicaĩ. Vt sit sens⁹. Tertiana exquisita etiãsi lõgissima est, tamẽ in septenis circuitibus finĩt. Est aũt circuitus, vt dictũ est etiã sect. 1. aph. 12. similis ad idẽ reditus, hoc est vniuersum hoc spatiũ à primo insultu accessionis vniu', vsque ad insultũ alterius. Vt totiũs circuitus Gal. in lib. de Morborũ temporib. teste, sex sint tẽpora. Primũ quidẽ, in quo alget æger. Secundũ, in quo calere incipit. Tertiũ, in quo calor augetur. Quartũ, in quo omnia æqualẽ magnitudinẽ obtinent. Quintũ, in quo calor decrescit. Sextũ, in quo integritas seu interuallũ est. Quod vero tertiana exquisita septẽ circuitus nō excedat, minime mirũ, quando nec humor ex quo consistit, crassus est, aut lẽtus, tenáxve, vt in quotidianis & quartanis: imò nec admodũ copiosius, proinde facile & cito discutitur. Natura enim maiorẽ aliorũ humorum molẽ sustinet, vt qui minus irritẽt: à bile vero, vt quæ acris est, vtcũq; mole minor sit, patitur, quęq; septẽ ad summũ circuitib. educi è corpore posit. Nã interdũ tribus, interdũ quatuor, aut quinq; circuitibus, pro qualitate quantitateq; sua, educitur, vt in Comm. etiã suis Gal. ostẽdit.

Circuitus quid.

Circuitus totius sex tẽpora.

Cur tertiana exquisita nō excedat septimũ circuitum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Tertiana febris ab ea quæ ardens.) Hæc copiosius docet Gal lib.2. de Iudic. cap.3 Et lib.2. de Diff. feb. cap.1. & .3. Ad quæ loca studiosos ablegamus. Bilem plurimã ebulientẽ.] Grecè, τὴν ξανθὴν χολὴν πλεονάζουσάν τε καὶ ζέουσαν, bilem redundantẽ & ebulientẽ. Tempus accessionis minus multo, &c.] Græcè, χρόνος ἐλάττω πολλῷ τῆς αὐτῆς, tẽpus accessionis breuius multo. Quod enim in continuis vna dies potest.] Quid iis verbis innuere velit Gal. abundè patebit ex iis quæ lib.3. Prognost. Comm.8. scriptũ reliquit, inquiens:
„ Quemadmodũ in febrib. cõtinuis numeramus omnes deinceps dies in prædictionẽ futuræ iudicationis, ita in intermittẽtib. accessiones: vt quod in continuis septimus dies valet, id in intermittentib. septimus circuitus posit. Ob id igitur tertiana exquisita septẽ circuitib. non diebus iudicari solet. Quinetiã quod quartus dies à principio numeranti ad septimũ est, id quartus circuitus ad septimũ circuitũ. Quartus eñ

dies septimi index est,&item quartus circultus septimi index est. Idē etiā tradit lib. 1. Epidem. constit. 3. Comm. 20. Rectissimè itaque hoc loco ait Gal. Quod in cōtinuis febribus vna dies in iudicationib. videlicet potest, id in intermittentib. vna accessio. In Prognost.] Lib. nimirū. 3. aphoris. 8.

Quartanarū consistentia.] Hoc est quartanæ febris iudicationes ex numero circuituū accidunt, nō dierū, eodē ordine.

Breuissimi tēporis.] Græce est ὁ μακροχρονιώτατος, lōgissimi tēporis. Mirū itaque est cur interpres contrario planè sensu vocem hanc reddiderit breuissimi tēporis, quum tamē cōstet Galenum disertè docere tertianā febrem exquisitam, etiam longissimā, septē circuitib. finiri. Tertianā aliquando.] Adiiciendum, talem. Græce enim est τριταῖον τὸν τοιοῦτον. Consuetudo.] Addendum, omnium aliorum. Quippe Græce legitur, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔλκησι.

APHORISMVS LX.

Ὁκόσοισιν αὖ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ νόσημα.

Quibus in febrib. aures obsurduerint, iis sanguis è naribus profluens, aut aluus turbata morbū soluit.

Iste aphorismus prolixa enarratiōe haud eget, quod abunde à nobis suprà in expositione aphoris. 28. huius sect. sit explicatus. Breuiter itaque hic Hipp. docet, quod surditas quæ quidē stabilis non est, adeoque affectus, sed pathema, vel per profluuiū sanguinis è naribus, aut alui perturbationē soluatur. Febriū autē hoc loco meminit, quod in iis magna ex parte accidat surditas, ob causam à Galeno in Comm. expositā. Sanguinis vero è narib. profluuij in. 28. aphor. Hipp. mentionē non fecit, sed in libello eiusdē de Iudicationib. inscripto. Verba illius in enarratione iā dicti aphorismi citauimus. Porro vtraq; vacuatione, tā ea scilicet quæ è narib. fit, quàm ea etiā quæ per aluū accidit, humorē febrē efficientē expelli cōtingit, quare vt hoc nomine surditas cesset est necesse. Hęc pro intelligēda præscripta Hippocr. sententia sufficere censemus. Reliqua ex Comm. Gal. petenda.

Surditatis instabilis solutio.

APHORISMVS LXI.

Πυρέσσοντα ἢν μὴ περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετός, ὑποστρέφειν εἴωθεν.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris dimiserit, reuerti solet.

Hic apho rismus per aliũ insert⁹ videtur

De acutis tantum febribus intelligẽdus hic aphor.

HVnc aphorismum Galenus in Comment. nõ esse Hippocratis, sed subdolè ab alio insertũ censet, ꝙ scilicet eas tantũ iudicationes febriũ bonas esse statuat, quæ in diebus imparib. eueniunt. Quũ tamen constet, febres etiã nonnunq̃ in parib. diebus recte iudicari. Quare si in vniuersum de omnibus febrib. hic aphoris. intelligatur, falsissimus erit. Sin illũ ad acutas, atq; adeò continuas tantũ febres quæ in diebus imparib. iudiciũ habẽt, retulerimus, verissima erit. De acutis autẽ febrib. tantũ hoc loco Hippocratẽ loqui, Philotheus iis testatur verbis, ἐνταῦθα, inquit, περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων ὁ λόγος τῷ ἱπποκράτει. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἐν περισσῇσιν, ταῦτα γὰρ ἐν περιτταῖς, ἤγουν παρὰ μίαν, παροξύνει, ὅπου δὲ ὁ παροξυσμός, ἐκεῖ καὶ κρίσις, Hippocrati hoc loco de acutis morbis sermo est: & hoc manifestũ est ex eo quod ait, in diebus imparib. hi enim in imparibus, hoc est tertio quoq; die, vel alternis, accessionẽ habent. In quo autẽ die accessio, in eo etiã iudicatio fit. Sensus itaque huius aphoris. is erit: Si acuta febre laborantẽ febris in dieb. imparib. non dimiserit, reuerti solet: sic enim hæc verba ὑποστρέφειν εἴωθε Celsus lib. 2. cap. 6. conuertit. Hinc est quod suprà quoque dixerit: Sudores febricitanti vbi incœperint tertio & quinto, & septimo diebus, boni. Quanq̃ vero hæc expositio nihil habet absurditatis, tamen de Gal. sententia præstat vt pro περισσῇσιν, legamus κριτικαῖς, vel κριτικῇς, vel κρισίμοις. Sic enim ex particulari fecerimus generalẽ sententiã, quæ ad omnes febres trãsferri queat. Gal. subscribit Philotheus iis verbis: ἄλλως τε τὸ ἐν περισσῇσιν αὐτὶ τοῦ ἐν κρισίμοις εἴρηται. ἐὰν οὖν ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις ὁ πυρετὸς ἀφῇ, ἀγαθόν, καὶ ἔστιν ἡ ἐξήγησις αὕτη ἀναγκαιοτέρα τῆς ἑτέρας, συμπεριλαμβάνουσα τὴν τετάρτην, καὶ τὴν δεκατηντετάρτην, καὶ εἰκοστήν, καὶ τεσσαράκοντα, αἵτινες εἰσὶ κρίσιμοι. Quorum quidem verborum sensus quum facilis admodum sit, nostra interpretatione haud eget.

aphor. 36. hui⁹ sect.

Aporismi præsentis correctio.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

An fuerit à quopiã.] Græcè eſt, ἢ μὴ τῶν παρεγγεγραμμένων ἐστὶν, & an ex eorum numero ſit, qui ſubdole inſerti ſunt. quippe παρεγγράφω Græcis eſt ſubdole interſero, & interpono. In Prog.] Lib. ſcilicet 3. aph. 4. & 5. Libro aphoriſmorũ.] Secũdo nimirũ. aph. 24. Fida iudicatio.] Quæ alio nomine firma & certa vocatur. Eſt autem, Galeno lib. 1. de Dieb. iudicatoriis teſte, quę nunquam reuertitur.

παρεγγράφω.

Fida iudicatio.

APHORISMVS. LXII.

ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῆς ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν.

Quibus in febribus morbus regius ante ſeptimum diem accidit, malum.

Hoc in aphoriſmo Hippocrates regij morbi exẽplo excretiones quæ nõ fiunt in diebus decretoriis, malas eſſe oſtẽdit, quod ſcilicet malorũ affectuum ſint ſymptomata. Difficultatẽ aũt aliquã præ ſe fert, ita vt à paucis ſit recte intellect⁹, adeóq; factũ ſit vt hinc nõnulli Hipp. reprehẽdẽdi occaſionẽ ſumpſerint. Ex iis autẽ inter pcipuos vnus fuit Plinius, qui lib. 26. cap. 12. eundem iis verbis cõuellere auſus eſt: Hipp. inquit, ante ſeptimũ diem in febre mor- „ bum regium mortiferũ eſſe ſignũ docuit. Nos ſcimus vixiſſe „ aliquos etiã ab hac deſperatione. Hęc ille. Quanquã in o- „ mnibus propemodũ Plinianis exemplarib. falſo legatͥ, à ſeptimo die, quũ idipſum non dixiſſe Hippocratẽ ex hoc aphoriſmo palàm eſt. Auerrois etiã, vt ad ſugillandũ fuit promptus, lib. 4. ſuorum collectaneorum cap. 43. in hunc modũ præſentem Hippocratis aphoriſmum arrodere voluit: Quod di- „ cit Hippoc. icterus veniens ante ſeptimum diẽ in acutis fe- „ bribus malũ, reprobatũ eſt experiẽtia in noſtris terris. Hęc „ Auerroes. Quapropter quũ tanti viri ex hoc aphoriſmo Hippocratẽ reprehendendi occaſionẽ ſumpſerint, diligẽter quæ ſit genuina eius expoſitio, nobis diſpiciendum erit. Primum itaq; ſciendũ, Hipp. hoc loco non agere de omni ictero, ſed de eo tantũ qui ex iecoris inflãmatione naſcitur: id quod ex cauſarũ morbum regium efficientium commemoratione omnibus palàm fiet. Quum enim duæ ſint præcipuæ cauſæ

Excretiones in diebus nõ iudicatoriis factę malæ

Auerroes ad ſugillãdũ prõpt⁹.

Icteri causa. De quo ictero hic agatur.

morbi regij, quas etiam Gal. in Com. suis recenset: vna, quãdo natura flauã bilem ad vniuersum corpus, & ad cutem effundit quod interdum fit in morborũ iudicationibus, iecore nequaquã male affecto: altera, quum iecur male afficitur, id quod trifariam accidere solet, dũ nimirũ scirrho, vel inflãmatione, vel obstrũctione laborat, Galeno in Com. etiam teste: consequitur inde, Hipp. hoc in loco non nisi de regio morbo qui iecoris inflammationẽ comitatur loqui, eumq; recte dixisse, quod morbus regius in febrib. s. acutis, atque adeò cõtinuis ante septimũ diẽ factus, malum portendat: quandoquidem iecoris inflammationem, quã febris sequitur, significet Neq; enim is arquatus color quo vniuersum corpus infectum est, ex iudicatione nasci potuit, quod hæc ipsa ante septimũ diẽ fieri haud queat. Nam bilis, vt testis est in Com. Galenus. ante septimũ diẽ iudicatorie ad corpus efferri effundíue non potest. Id quod etiã Gal. lib. 3. Epid. sect. 1. Com. 5. docet· vbi præsentẽ citans aphorismũ, de quodã qui sexto die factus est auriginosus (sic enim legendũ, quũ Græcè sit ἰκτεριώδης, non auginosus) verba facit, & inter cętera in hũc
" modũ scribit, Meminisse te oportet eius quod sępius audiuisti, antequàm concoquatur morbus, neq; vllũ aliũ abscessum
" neq; auriginosum recte fieri. Is enim impediri significat bilem, quo minus ex viscere expurgetur, & per ventrẽ vacuetur, vel propter obstructionem, vel inflammationẽ. Morbo
" autẽ concocto iudicatorie, interim natura ad eas partes quæ
" iuxta cutẽ sunt, excrementũ flauæ bilis, aliorumq; humorũ reponit. Quæ quidem Galeni verba eo libentius citauimus, quod huic nostræ sententiæ magnã afferre lucẽ videantur. Non potest etiã morbus regius, de quo hic Hipp. sermo est, ex ipsa obstructione nasci, quia tũ nõ adest febris: nisi biliosi humores redũdãtes diutius corpus, Galeno lib. 2. de Differ. feb. cap. 5. teste, obsederint. Præterea non ex iecoris duritia, quia is tumor prædurus, vt in Comment. testatur Galenus, est morbus diuturnus, quapropter in eo bilis ante septimum iudicatoriè extrudi haud potest. Reliquũ est igitur, vt ex inflãmatione iecoris is morbus regius, de quo hic Hippocrati sermo est, ortus sit. Ex iis itaque omnib. patet, multũ esse situm in iis verbis ἐν πυρετοῖσι, & πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν. Quippe sæpe euenit vt ex obstructione regius morbus nascatur, idque

etiã ante 7.diẽ:tamen qa febre vacat hoc malũ,letale signũ, nisi qs temere remedia omnia neglexerit, esse haud potest. Facilis,nãq; eius regij morbi qui citra febrẽ accidit,Gal.li.5. de male affect.loc.ca.vlt.teste,esse solet p cibos & pot⁹ extenuãtes,medicamẽtaq; bilẽ educẽtia,curatio. Et hac quidẽ ratione idẽ Gal.se multos quidẽ vna die sanasse gloriat̃. Cæterũ non omnẽ obstructionẽ morbus regius sequitur, sed eã tantũ quę obstruit folliculi bilis osculũ,quod in iecur extẽditur.quod Gal.loco iã citato diserte docet. Quũ itaq; solũ regiũ morbũ ex iecoris inflãmatiõe ortũ cõsequatur febris acuta,euidentissimũ fit omnib. Hipp.de hoc mali tantũ specie in hoc aph.loqui,vtpote quod letale sit, quia visceris alicui⁹ phlegmonẽ prę se ferat. Quid multa? morbus regius ante 7. diẽ ortus vel ab obstructione,vel ab inflãmatione,quod etiã in Com.confirmat Gal.fit. Si ab obstructione nascitur,febre vacat, atq; adeò etiã periculo. Sin ab inflãmatione,cũ febre est acuta,atq; adeò etiã periculosus. Et discernũtur quidẽ hę duę causę hac lege. In obstructione,vt testis est Gal.loco iã citato,dextrũ hypochõdriũ grauitatis cuiusdã sensus vrget. In phlegmone,Hipp.& Gal.lib.3.Epid.sect.1.Com.5,testibus,in hypochondrio eodẽ tensionis sensus existit. Nunc omnib perspicuũ est quod Hipp.temerè cõuellat Plin. dũ scribit se quosdã qui ex eo malo quod ante septimũ ortũ est euaserint,vidisse. Neq; enim Hipp.simpliciter asserit,nullos ꝓrsus quibus ante septimum accidit hoc malũ euadere,sed solum κακὸν esse,nõ θανάσιμον dicit.denique nõ omnẽ morbũ regium ante septimũ ortũ esse malũ ait,sed eũ tantũ qui in acuta febre oritur. Proinde cũ cõstet eos quib. ex obstructione hoc malũ natum est magna ex parte, nisi vt comprehensum est,remedia negligant,euadere:nihil mirum quod Plin. aliquos, quibus ante septimum diem regius morbus accidit, euasisse viderit. Postremũ mirari subit,qua fronte sese hoc loco Hipp.opponere audeat Auerroes, & impudẽter affirmare,icterum in febribus acutis ante septimũ diẽ eueniẽtẽ non existere malũ,experiẽtia esse cõprobatum. Quippe quũ hic morbus regius à nulla alia causa nisi iecoris inflãmatione ꝓdeat,malũ quomodo nõ portẽdat haud video. Nisi in eã ꝓlabamur amentiã, vt ex iecoris inflammatione nullum vitæ periculũ imminere dicamus. Quare vtcunq; hic experiẽtiã

Signa obstructionis iecoris.

Phlegmones signa.

A Plinii iniuria defensus Hippocrates.

Auerrois cauillum.

iactet Auerroes,tamen quũ rationi manifeste aduersetur,nõ est cur non fictã & ementitã esse credamus. Præsertim quum omnibus constet, hunc virũ ad reprehendendũ & malitiose calumniandũ optimos quosque autores fuisse facilem, vt hoc potissimũ nomine,& quod religionis nostræ acerrimus insectator fuerit,patrũ ęquos sibi bonos viros habeat. Porro haud etiã vacat periculo icterus,si post septimum,idq; in die nõ iudicatorio,euenerit: id quod Gal.etiã in Cõm.testatur. Hinc est quod paulo pòst ita scriptũ reliquerit Hipp. Quib.in febribus morbus regius septimo, vel nono, vel vndecimo, vel decimoquarto supuenerit,bonũ, nisi dextrũ hypochondriũ obduruerit: hoc est nisi inflãmatio aliqua iecoris præcesserit. In inflãmatione itaq; iecoris,siue ante,siue post septimũ diẽ morbus regius oritur,malũ portẽdit. In huius quidẽ aphoris. enarratione lõgiores fuimus,quod nemo interpretũ Galeno dẽpto,quos ego saltẽ viderim,illum rectè sit interpretatus.

Aph. 64. hui⁹ sect.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Male se habente.] Gręce, κακοπραγοῦντος, male affecto. Ipsius vero affectus.] Græce est, αἱ κακοπραγίαι δ' αὐτοῦ, mali autem eiusdẽ affectus, &c. Ante septimũ quidẽ.] Gręcè, τὸ μὲν οὖν πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, ante septimum igitur diem, &c. Nisi humores, &c. In Ald. etiam codice hæc verba adiecta sunt, ἢν μὴ ξυνδόσιες ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίαν γίνονται, nisi humorum per aluum deiectiones fiant.

APHORISM. LXIII.

ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην ῥίγεα γίνηται, καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται.

Quibus in febribus quotidie frigora fiunt, iis quotidie febres soluuntur.

IN hoc aphor. Hipp. de intermittentib. febribus agit, causamq; mõstrat cur hæ ipsæ ad ἀπυρεξίαν, hoc est integritatẽ veniãt, dicẽs: Quib. in febrib. quotidie frigora fiunt. Frigora autẽ diximus, quæ hoc in loco ῥίγεα vocãtur, quod scilicet hanc vocẽ generatim vsurpet nõ tantũ pro inęquali toti⁹ corporis cõcussione, quã medicorũ schola priuatim rigorem nominat: sed & pro refrigeratione & horrore, quæ à Græcis κατάψυξις & φρίκη appellãtur. Qua quidẽ ratione vox ῥίγος

Frigora.

ſumpta, quodidianã quoque intermittentẽ in ſe complectitur. Siquidẽ rigor ꝓprie dictus in tertiana & quartana tãtũ fit, refrigeratio autẽ & horror in quotidiana intermittente, quẽad. teſtatᷓ Gal. lib. 2. de Diff. feb. cap. 3. 4. & 5. Et lib. 2. de Iudiciis, iiſdẽ capitib. Rigoris enim cauſa eſt bilis per vniuerſum corp⁹ mota. Refrigerationis aũt & horroris pituita putrida per ſentiẽtes corporis par tes à natura detruſa, vt autor eſt lib. 2. de Diff. feb. ca. 4. Gal. Senſus igitur verborũ Hipp. iſte erit, Quib. in febrib. quotidie rigores, refrigerationes, aut horrores fiũt, iis quotidie febres ſoluũtur: hoc eſt veniũt ad integritatẽ, & ſine febre ſunt, quẽadmodũ etiã in Com. exponit Gal. Quod quidem, vt ibidem teſtatur idẽ Gal. ideo accidit, quia ſingulis acceſsionibus humores febres efficientes expurgentur & vacuẽtur. Quicquid enim humoris efferbuit, in ipſa acceſsione totũ expurgatᷓ, vt hoc nomine febres neceſſariò ad integritatẽ veniãt. Quare aũt accidat vt febres ſingulis acceſsionibus ſolutę iterũ ſubinde reuertãtur, Gal. in fine ſuorũ Com. docet. Atqui mirabitur forte aliquis, qui fiat vt quotidiana ſingulis diebus, tertiana vero ꝑ tertiũ redeat, quũ tñ humor ex quo tertiana ꝓcreatur, magis ſit calid⁹, atq; adeò vt accẽdatᷓ multo prõptior & habilior. Huic qdẽ dubitationi, de Gal. ſentẽtia loco paulo ſuprà citato, in hunc modũ occurrẽdũ erit. Singulis dieb. accẽditᷓ quotidiana, quãuis min⁹ calida eſt tertiana bilioſa. Nã quũ tertiana humorẽ habeat vt accẽdatᷓ habilẽ, ac facile ꝓpter ei⁹ tenuitatẽ qcquid ex eodẽ efferbuit, totũ in acceſsione expurgetᷓ, vt ad puriorẽ quãdã integritatẽ veniat, & exiguũ aliquod poſt acceſsionẽ putridi caloris veſtigiũ relinquat par eſt. Quę vero in pituita febris accẽditur, in acceſsionũ declinationib. non expurgatᷓ, neq; parũ ei⁹ qđ veluti ſuccẽſum eſt relinqt. Hinc fit vt eius intermiſsio lõge ſit deterior, & ſecundæ acceſsiõis inuaſio celerior.

Cur febres ſingulis acceſsionib. ſolutę ſubinde reuertantur.

ANNOT. IN GAL. COM.

Sicuti autẽ quẽadmodũ, &c.] Gręcè eſt, ὥσπερ δὲ αἱ καθημέραι, quẽadmodũ aũt vbi quotidie, &c. Remanet tamẽ.] In verbis paulo antè ex lib. 2. de Differ. feb. citatis, eãdẽ cauſam expreſsit iis verbis: Exiguũ aliquod poſt acceſsionẽ putridi caloris veſtigiũ ſeu ſeminariũ relinquit. Nã quũ adhuc bilioſorum humorum, etſi nõdum putridorum, in corpore ſit redundantia, facile è veſtigio putridi caloris quod poſt ac-

cessioné relictū est corrūpuntur,succéduntur,putresiūtq́;:qꝫ ybi factū fuerit,alia fit subinde accessio. Quid multa? Resoluto in prima accessione putri humore, remanet velut fons quidā,in quo vel postero,vel alio deinceps sequēte die rursus putrescit humor,qui partim relictus erat ex priore accessiōe, partim ex maiorib.vasis in minora cōfluxerat,fitq́; noua accessio.

APHORISMVS LXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν τῇ ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ἐνάτῃ, ἢ ἑνδεκάτῃ, ἢ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, ἀγαθόν. ἢν μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ, ἢν δὲ μὴ, κακὸν, οὐκ ἀγαθόν.

Quibus in febribus septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo morbus regius successerit, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum fuerit. Si vero non, malum est, & minimè bonum.

IN aphorismo.62.huius sect.dictū est, morbū regiū qui ante diē septimū in febrib.succedit,malū esse. Nūc an ille ipse in febribus post septimū superueniēs,bonū aut malū portendat,Hippo.ostendit, inquiens: Quib.in febribus, scilicet acutis,quippe de iis hoc loco esse accipiendū Hippocratē,ex sequētib.verbis palā fit: Quū eīm ait, septimo,vel.9. vel.11.vel quartodecimo, nec vltra in commemoratione dierum iudicatoriorū progreditur,disertè se de acutis tantū febrib.loqui innuit,vtpote quarū terminus sit dies quartusdecimus. Supra enim dixit,Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicātur.Quib.itaq; in acutis febribus,diebus prędictis icterus accidit,bonū.nā illi dies sunt iudicatorij,omnesq́ue, quartodecimo dēpto,impares:proinde in iis factus icter⁹,naturā ipsam flauā bilē vnde procreata fuit febris, ad cutē iudicatoriè reposuisse significat.Idq́; verū erit,nisi dextrū hypochondriū(sic enim couuertendū erat,nō iliū,vt Leonicenus & Theod.fecerūt. Quippe ὑποχόνδριον Græcis partē supra vmbilicū vtrinq; ad latera spuriis costis subiectam significat. Ilia vero partes sūt ad os iliū sitę,Grçcisq́; peculiari nomine λαγόνες vocātur,quemadmodū copiosius in enarratiōe aph.

2.aph.23. (margin, beside "cimus. Supra enim dixit")

ὑποχόνδριον. Ilia. λαγόνες. (margin notes)

36.sect.2.ostẽdimus)durũ fuerit,quia tũ φλεγμονὴ ἐστὶ τ ἥπατος,ait Philotheus,hoc est,iecoris est inflãmatio. Quod etiam in Comm.suis Gal.iis verbis confirmat: Nisi inquit,dextrum hypochondriũ obduruerit,id est, nisi aliquis malus affectus ex his quos anteà diximus,visceri,iecori videlicet, acciderit. Intelligit enim inflãmationem, quæ vnus erat affectuũ triũ quos anteà,in Comm.scilicet.62.cõnumerauit. Quinetiã ex acuta febre quæ comitat̃, significari iecur affectũ esse phlegmone,satis liquet. Proinde durũ fieri hypochondrium dextrũ,hoc loco nihil aliud est q̃ iecur pati inflãmationẽ. Quippe si durũ esset iecur ob scirrhũ citra precedentẽ inflammationẽ natũ, nulla adesset acuta febris. Qđ si vero ꝓpter obstructionẽ obortus fuisset morbꝰ regius, nõ quidem duritiẽ, sed grauitatis tãtum sensum in dextro hypochõdrio pareret. Ex tribus itaq; iis affectib. quos anteà cõmemorauit Gal. quum non nisi vnũ hoc loco intellexerit,inflãmationem intellexisse solũmodo perspicuum est. Quod vero deinceps Hipp.inquit: Si vero non,malũ,& minime bonum: pleriq; inepte interpretantur,&ad duritiẽ referunt,quũ ad iudicatorios potiꝰ dies sit referendũ,in hanc nimirum sententiã, Si vero non in diebus iudicatoriis accidat morbus regius,malũ. Quippe tũ non lege naturæ factus est icterus, sed morbi magis malitia. Et hæc quidẽ genuina huius est aphorismi explicatio,& quę cũ enarratione. 62.aphorismi huius sect.planè consentit.

Durũ fieri hypochõdriũ dextrum.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Optimũ.]Grece est χρηστόν,bonum. Dextrũ iliũ.]Grece, τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν εἴη, dextrum hypochondrium durum fuerit. Hepati.]Addendum, videlicet. Grece enim est,τῷ σπλάγχνῳ ἤτοι τῷ ἥπατι. Expurgato enim in ipso, &c.]Hic locus in omibus tam Græcis q̃ Latinis codicib.deprauatus est,emendãdus autẽ in hũc modũ erit,μὴ καθαιρομένου γὰρ ἐν αὐτῷ τοῦ αἵματος, καὶ τ χολῆς μὴ μεταλαμβανομένης ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τοὺς χολωδόχους πόρους, ἐάν τ' ἔμφραξίς τις γένηται κατά τι τ̃ μεταλαμβανόντων χωρίων, ἐάν τι φλεγμονή τις,&c. Nõ expurgato em̃ qui in ipso est sanguine,neq; bile trãslata ex venis ad meatus bilẽ excipientes, siue obstructio aliqua fuerit in locis per quæ trãsfertur,siue inflãmatio,&c. Huic lectioni suffragatur antiquus interpres, qui eum locũ sic conuertit, Quum enim sanguis in hepate non potest mũ-

Galeni codices emẽdati.

dificari, nisi fel totam amaritudinem sibi commixtam, & choleræ pertinentem traxerit, per vias, &c.

APHORISMVS LXV.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

In febribus circa ventriculum vehemẽs æstus, & cordis morsus, malum.

HOc in aphor. Hipp. quid in acutis febribus ęstus vehemens ventriculi, morsusq; eiusdem significet demonstrat, ita vt ad eã partẽ medicinæ hęc spectet sentẽtia, quæ futura prædicere solet. Inquit igitur, in acutis febribus: de iis enim hic accipiendus Hipp. erit, qui magna ex parte per hæc verba, ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, vt è superiorib. quoq; multis aphor. cõstare potuit, vehemẽtes & acutas febres innuit. Circa ventriculũ: nã κοιλίη vox etsi duo significat, nẽpe vẽtriculũ, & inferiorẽ ventrẽ, vt alibi copiose docuimus, tamẽ hoc loco in priore vsurpatur significatione, id quod res ipsa de qua agitur abũde mõstrat, & Philothe⁹ cõfirmat, q in huius aph. explicatiõe inter cætera sic scriptũ reliquit, κοιλίαν λέγει νῦν τὴν σιτοδόχον, καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν καρδιωγμόν, Cœlian in præsentia partẽ eã quæ in se recipit cibũ, nominat. Idq; manifestũ ex eo quod ait, cordis morsus. Per hanc enim vocem Hipp. & alij veteres, morsum oris vẽtriculi, quod illi καρδίαν vocauerũt, intelligunt, quẽadmodum in ca. 34. nostri Cõpendij, & lib. 3. de Sanan. malis corporis cap. 4. fusius diximus. Vehemens æstus, de quo nimirũ æger mirificè conqueritur, ita vt hæc pars sibi quasi ardere videatur præ nimio æstu. Et cordis, seu oris vẽtriculi morsus, malũ. Quippe flauã bilẽ in ventriculi tunicis ebulliẽtẽ, Gal. etiam in Comm. suis teste, præ se fert. In iis sanè Commentariis nihil est quod annotatione nostra indigeat: nisi quod vbi interpres conuertit palpitat, Græce est, τὸ σφύζον, pulsat. Et vbi est, Nõnulli ipsius visceris motũ: Græce legitur, ἔνιοι δὲ τῆς καρδίας αὐτῆς, λέγω δὲ τοῦ σπλάγχνου: nõnulli autẽ cordis, dico autẽ visceris, &c. Per hęc quidẽ verba significat, se per cor nunc non os ventriculi, sed viscus intelligere, hoc est eam partem quæ hodie sic nominatur, & inter principes corporis partes habetur.

ἐν τοῖσι πυρετοῖσι.

κοιλίη.

καρδία.

Cordis morsus.

APHORISM. LXVI.

Ἐν τῇσι πυρετοῖσιν ὀξέσι οἱ σπασμοὶ, καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, κακόν.

In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum portendunt.

Quod conuulsiones & vehementes viscerũ dolores in acutis febrib. malũ portendãt, idq; nõ leue quidẽ, hoc in aphoris. docet Hipp. vt & hoc nomine sit ex eorũ numero qui ad prædicẽdi artẽ pertinent. In acutis itaq; febribus, quæ quidẽ cæteris calidiores sunt, magisq; exiccãt, conuulsiones malũ portendunt, siquidẽ has ipsas ex siccitate atq; inanitione esse ortas necesse est. Cõuulsiones aũt ex siccitate natas esse malas, nemo est qui nesciat, idq; Hipp. initio 5. sect. per aliquot aphorismos disertè ostendit. Quin etiã suprà dixit, Febrẽ cõuulsioni superuenire melius est, q̃ febri cõuulsionẽ. Malũ etiã in prædictis febrib. viscerum, quæ Græci σπλάγχνα nominãt, vehemẽtes dolores significãt, quẽadmodũ copiose Gal. in suis Comm. ostendit, eiusq; rei causam affert, ita vt vberiore explicatione non sit opus. Vnũ tantũ hic adiiciemus, nẽpe quod σπλάγχνα Græcis, vt testis etiã est in suo dictionario Phauorinus, πάντα ἐνδόθια μόρια, omnes partes internas, lienẽ, iecur, cor, pulmonẽ, & eiusmodi significant. In acutis febrib. cõuulsiones malũ portendunt. 2. aph. 26. σπλάγχνα.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Propter incendij.] Græce est, φλωγώσεως. Significat autẽ hęc vox, vt alibi etiã demõstrauim⁹, omnes calidos & dolorificos cũ feruore pręter naturã tumores. Manifestũ enim in ipsis.] Scilicet quatuor prædictis, nẽpe inflãmatione, erysipelate, vehemẽti obstructione, & abscessu periculũ, ꝗ neq; cõuulsiõi necessariò adiũgitur. Quippe possunt hęc mala quatuor citra conuulsionẽ accidere, & tamen satis ex se habere periculi. Quãdo febres ipsę sunt pathos.] Vult dicere Gal. Hipp. loqui de febrib. quę morbi sunt, nõ symptomata aliorũ morborũ. Quãdo autẽ febres morbi sint ꝑ se, & nõ symptomata, ostendit Gal. lib. 1. de Curandi ratione ad Glauconem, vbi ita scriptũ reliquit: Febres quæ nõ sunt diariæ aut ex inflãmatione, aut humorib⁹ accẽduntur. Quę ex inflãmatione ortum habẽt, inflãmatarum partium velut symptomata sunt, „ Febres interdũ morbi, interdũ symptomata.

„ morbusq; à parte male affecta denominationē fere accipit,
„ vt phrenitis,peripneumonia,pleuritis,& alij id genus. Quæ
„ vero ex humorib.accēduntur,& eo ipso nomine febres vocā
„ tur,& sunt,nō autē morborū symptomata,sed ipsæ morbi.

APHORISMVS LXVII.

Ἐν τῇσι πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων φόβοι, ἢ σπασμοὶ, κακόν.

In febribus à somno pauores, aut conuulsiones, malum significant.

PAuores & conuulsiones post somnū factas malū portendere,hoc loco Hippoc.docet. Inquit enim , in febribus, nimirū acutis ac vehemētibus: siquidē ista phrasi magna ex parte Hippocratē innuere febres acutas , suprà nō semel monuim⁹. Febriū vero illarū meminit,nō ꝙ oēs alios exitiales morbos excludat,sed vt significet , hæc symptomata duo vbi in febrib.eueniūt,peiora esse q̄ si citra febres aliis in morbis fierent. Pauores à somno: quia ἐκ hoc loco , vt sæpe,aliàs, idē quod μετὰ ,id est,post denotat. Somnū autē non quouis tēpore in febribus factū accipere oportet, ꝙ cōstet eū qui in principio accessiōis fit,perpetuo noxiū esse,vt dictū est suprà in Comm.1.Gal.section.2. sed eū tantū qui fit illa hora qua febris declinat. Quod si itaq; in declinatiōe factus somnus, in qua prodesse potissimū deberet, pauores & cōuulsiones affert,malū est. Quippe pauores ingentē melancholicorū humorū copiā,caput ꝑ somnū replentiū & aggrauantiū significāt. Cōuulsiones aūt pituitosorū humorū multitudinē portēdūt. Aliqui codices,vt ibidē monet Gal.ꝓ φόβοι legūt,πόνοι, nōnulli etiam vtrasq; voces habēt φόβοι καὶ πόνοι,nullo sensus discrimine,vt ex Gal.Com. liquet , modo πόνος idē hoc in loco quod sect.2. aph.1.significet,nēpe βλάβην,hoc est noxam seu læsionē,quod Gal.etiam in Comm.suis docet.

Quis somnus in febribus malus.

Pauores.

Conuulsiones.

πόνοι.

ANNNOT. IN GAL. COMM.

Antea.]scilicet aphoris.1.sect.2. Inquit.]ibidem,videlicet aphor.2. Labores.]Græce,πόνους,noxas, quia significāt plane βλάβας. Tales afferūt casus,&c.] Græce est, τοιαῦτα συμπτώματα φέρουσι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς , talia afferunt symptomata ,sed & in ipso ore ventriculi. Si-

cuti coctionem vtiles somnos, &c.] Græce, ὡς αἱ γε πέψεις τοὺς ὠφελίμους ἐπιφέρουσι ὕπνους, pinde vt coctiones vtiles indu cũt somnos. Quod est, quãdo humores concoquũtur, & crudi haud permanent, tunc vtiles & bonos somnos efficiunt.

APHORISMVS LXVIII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι δὲ πνεῦμα προσκόπτον, κακόν. σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus spiratio subsistens, malo est, conuulsionem enim significat.

QVid spiratio subsistens in febribus præ se ferat, in hoc aphorismo mõstrat Hipp. Quippe πνεῦμα hoc in loco vt alibi etiã non raro apud Hipp. idem quod ἀναπνοὴ, hoc est, spiratio significat. Subsistens autẽ spiratio, quæ Hippocrati προσκόπτον dicitur, est, quæ in medio sui interrupta subsistit. aliis interpretibus offendens nominatur. προσκόπτω enim est offendo, allido. Hinc spiratio offendens, quæ vel intro vel extrà delata subsistit ac interrũpitur. Celsus lib. 2. cap. 6. hanc sententiã interpretans, spiritũ in faucibus elisum vocat. Verba eius ita habent, Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat iis neruorũ distentio. Spiratio itaque subsistẽs seu interrupta in febribus, scilicet vehementibus & acutis (eas enim hoc genere locutionis innuere Hippocratẽ, iam sæpe à nobis dictũ est) malo est. Ratio, vt metipse ait, qa conuulsionẽ significat, eamq; ex siccitate ortã, quam quidem febris acuta, musculos & neruos thoracem mouentes plus iusto exiccans procreauit.

πνεῦμα.

Subsistens spiratio. Offendẽs spiratio.

ANNOTAT. IN COM. GAL.

In Prognostico.] Libro nimirũ 1. aph. 27. vbi ait, Spiritus frequens aut doloris aut inflãmationis in partibus septo transuerso superioribus indiciũ est. Ibi enim spiritus vniuersam spirationẽ significat. Conuulsioni paratis.] Græce est, ἤδη σπασμωδῶς διακειμένων, iam cõuulsorie affectis. Sicuti cum ipse dicit, &c.] Hoc loco Galenũ temere ac falso accusat Musa, quasi minus recte Hippocratẽ citet, inquiẽs, Galenus hoc ꝓbat per quædã Hippocratis verba in libro Prognosticorũ, quæ nos apud Hippocratẽ inuenire nesciuimus. Hęc ille. Quasi vero ita colligere liceat, Musa non potest apud

Musa Galenũ falso rephendit

Hippocratem reperire, quod Galenus citat, igitur Galen. in citãdo Hippocrate est lapsus. Etsi enim Musa in eo loco inquirẽs vbi nihil tale scribit Hippocrates, non inuenit, alius tamẽ conueniẽti sane loco hæc verba Hippocratis quærens, prompte reperiet. Et quidem Galenus non asserit hoc ipsum quod ex Hipp. ꝓducit, in Prognostico esse scriptũ: sed simpliciter ait, cum ipse dicit. Quare locus à Galeno citatus est in lib. 2. Epid. sect. 3. scriptus. Et lib. 6. Epid. part. 2. aph. 5. Citat eandẽ sententiã Gal. in sect. 6. aph. Com. 54. eamq; nonnihil ibidem explicat. Quod etiã facit lib. 3. de Diffic. spirãdi. Multa etiam in nostris in hanc ipsam sententiam Comm. inuenient studiosi, quæ ad plenius eam intelligendam conducunt. Veluti adspiratio.] Grȩce est, οἷον ἐπίπνευσις, veluti iterata spiratio. Quum dicit.] Libro scilicet 2. Vict. acuto. aph. 47. In cuius quidẽ aph. Comm. priorem ex Epidemiis etiã citat. Eum vero quem nunc ꝓducit, lib. 3. de Spirãdi diff. copiose enarrat, & exemplis aliquot illustrat. Et pro eo quod in præsenti aph. dixit πνεῦμα προσκόπτον, in lib. 2. Victus acu. inquit, πνεῦμα προσπταῖον, nullo sensus discrimine, quum προσπταίω idem quod προσκόπτω significet.

προσπταίω.

APHORISMVS LXIX.

ὁκόσοισιν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς, ἢ διὰ ταχέων ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus vrinæ crassæ, grumosæ, & paucæ sunt, haud sine febre, si ab iis tenues copiose prodierint, iuuant: maxime vero tales exeunt iis, quibus ab initio, aut non multo pòst, vrina sedimen obtinet.

Hippocrates verba de vrinis facturus, initio rem nobis quæ rarissime accidit ob oculos ponit, crassam nimirum vrinã per initia morbi, aut non multo pòst apparentem, quæ subinde cõmode admodũ in tenuẽ, eamq; multam commutatur. Spectat aũt hic aph. vt omnes alij sequentes, ad partem medicinæ quæ σημειωτική dicitur. Cæterum

quum quatuor sint in vrina considerāda, nēpe cōsistentia, color, quātitas, & contenta, hic triū quidem meminit, & primo quidē consistentiæ, inquiēs: Quibus vrinæ aquositas aut consistentia crassa est, & grumosa. Hic contentorū meminit: neq; enim vrina grumosa alia est, nisi quæ multā crassam subsidentiam, aut in grumos cōfictā & conformatā habet. Et pauca: nunc tertij, nempe quātitatis mentio fit. Nihil aūt mirū, paucā tum esse vrinā: quippe ꝓpter crassitudinē fit vt vrinæ illæ renes vix & difficulter ꝑtranseāt, ita vt necesse sit paucā hoc nomine ꝓdire vrinā. Quod dicit nō sine febre, manifeste significat eas febres in quibus eiusmodi vrinę apparent, à multitudine & crassitie humorū esse ortas. Neq; enī vrinæ crassæ & grumosæ essent, nisi humores illi crassi febrē efficientes, per vrinas pellerētur. Siītaq; in iis qui febre laborāt post vrinas crassas, grumosas, & paucas, ἐκ τούτων enim idem quod μετὰ ταῦτα significat, tenues copiose ꝓdierint, iuuāt. Nam alteratricē facultatem robustiorē nunc factā, & humores illos crassos ita attenuasse, vt maior horū pars sit vacuata, ostendūt. Quod etiā Galenus in Comm. testatur. Per tenues vero vrinas non accipiēdæ erūt quæ ꝓprie sic vocantur, crudæ scilicet: sed quæ tales dicūtur collatione ad grumosas, vt tenues vrinæ hic eædē sint quæ mediocres. Quod Philotheus iis verbis cōfirmat, λεπτὸν οὐ κυρίως λεπτὸν, οὐδὲ γὰρ ἄπεπτον, ἀλλὰ πρὸς σύγκρισιν τῶν θρομβωδῶν, ὡς εἶναι αὐτὸ σύμμετρον. Hoc aūt non temere monemus. ista enim ratione quædam repugnātia quæ statim apparet in verbis Hipp. è medio tollitur. Is enim in libello de Iudiciis, inter alia sic scriptum reliquit, εἰ ἐκ παχέων παντελῶς λεπτὰ γένηται οὖρα, δύσκριτα καὶ ἀβέβαια τὰ τοιαῦτα. Quib. vtiq; verbis Hipp. dānat plane tenues vrinas post crassas ꝓdeūtes, tanq̄ eas quæ malū, & infidū, aut incertū iudicium portendūt. In præsenti vero aphorismo contrariū asserit, nēpe tenues post crassas vrinas apparentes iuuare, & bonū portēdere. Pro intelligētia igitur pleniori sciendū, vtrūq; quod ab Hippocrate est dictū, verū esse, nec vnū alteri pugnare. Id quod omnib. palā fiet, modo quid vtrobiq; per vrinas tenues sit intelligendū, ꝑspectū habeāt. In libello enim de Iudiciis loquitur de vrina tenui simpliciter dicta. Quod vt diserte innueret, aduerbiū παντελῶς adiecit, vt scilicet hoc ipso omnimodā cruditatem significaret. In

In vrina quatuor cōsiderāda.

Vrina grumosa.

Non sine febre.

ἐκ τούτων.

Tenues vrinæ.

Hipp. loca inter se prima facie pugnātia.

eo quem nunc enarramus aph. de vrina tenui, non ſimpliciter & abſolutè, ſed ad grumoſam collata loquitur. Vt ſcilicet hac ratione tenuis vrina non ſit alia, niſi quæ inter craſſas & omnino tenues media exiſtit. Muſa hos duos locos qui prima facie, vt diximus, pugnare inter ſe vident̄, nō rectè conciliat de multa & pauca vrina. Maxime aūt tales vrinæ apparēt iis quibus ab initio febris, ἢ διὰ ταχέων, hoc eſt Gal. interprete, ἢ οὐ μετὰ πολύ γε τῆς ἀρχῆς, id eſt nō multo pòſt initia. Philotheus quidem interpretatur ἢ τῇ πρώτῃ, ἢ τῇ δευτέρᾳ, ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Subſidentiā vrina obtinet. Subſidētia vero eſt quod in fundū matulæ deſcendit, vt alibi copioſius diximus. Quod aūt initio aut nō ita multo pòſt in vrina appareat ſubſidētia, id accidit, vt Gal. & Philoth. teſtant̄, λόγῳ βάρους τῆς ὕλης, οὐ λόγῳ φύσεως, ratione grauitatis materiæ, nō lege naturæ. Neq; enim coctionē ſignificat hęc ſubſidētia, vtpote quę in principio morbi fieri haud poſsit. Actuarius lib. 1. de Vrinarū iudiciis cap. 11. his verbis præſentē Hippocratis ſententiam efferre voluit, Illud ſcire oportet, nōnūquam in morborum ſine copiam profluere vrinæ albioris & tenuioris, atque mediocrem continentis ſubſidentiam, præſertim cum præceſſerit vrina craſsior & grumoſior. Hæc ille.

Muſæ cōciliatio improbatur.

διὰ ταχέων.

Subſidētia

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Conſiſtentiæ.] Græcè eſt, τῆς ὑποστάσεως, ſubſidētię. Quare minus rectè interpres conuertit, cōſiſtētiæ. Quippe cōſiſtētia Latinis eſt, quę σύστασις, hoc eſt coitio, cōcretio, & craſſitudo Græcis dicitur, à verbo συνίστημι, quod cogo, coeo, cōcreſcóq; ſignificat. Vnde eſt συνεστηκὼς, concretus, ſolidus, cōpactus, non fluxilis. Habere itaque ea naturalem conſiſtentiā, Gal. lib. 2. Prog. Com. 13. teſte, dicūtur, quæ neq; omnino dura ſunt vt lapides, neq; prſus liquida vt diffluere poſsint. Hinc omnib. perſpicuū fit, aliā eſſe conſiſtentię q̃ ſubſidentiæ ſignificationē. Inæqualitatē ac diuulſionē.] Græcè, τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀνώμαλόν τε καὶ διεσπασμένον. Per hęc autē verba intelligit ſubſidentiam inæqualem, quā alio nomine aſperā vocant. Talis quidē eſt quæ ſibi cōtinua non eſt, neq; coacta, ſed diuulſa. Cœnoſas.] Græcè βορβορώδεα, fœtidas: quia βόρβορος vtrūq; & cœnū & fœtorē denotat Gręcis. Numiſianus.] Is fuit Quinti auditor celeberrimus, cuius meminit etiā li. 1. de Ana. admi. ab initio ſtatim Gal. Ab ipſo fuiſſe.]

Cōſiſtētia.

σύστασις.

συνεστηκώς.

Cōſiſtētia inęqualis et aſpera.

βόρβορος.

Numiſianus.

Adiiciendũ, maxime. Grece enim est, ἐ διὰ τοῦτ' μοι δοκεῖ μάλιστα ὁ ἀφορισμός, &c. Residuũ cõcoquitur.] Grece est, ἅμα δὲ, κὴ πεφθῇ τὸ κατάλοιπον, concoctũ fuerit. Sed mediũ tenẽt &c.] Græce est, μέσα δ' ἑκατέρας τῆς ὑπερβολῆς, κὴ σύμμετρα ὄντα, sed mediæ inter vtrunq; excessum, & mediocres sunt.

APHORISMVS LXX.

ὁκόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀναπεταραγμένα οἷον ὑποζυγίων, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν, ἢ παρέσονται.

Quibus in febribus vrinæ perturbatæ sunt, veluti iumentorũ, iis dolores capitis vel adsunt, vel aderunt.

IN hoc aph. quid vrinæ perturbatæ in febribus portẽdãt, Hipp. mõstrat. Quanq̃ vero nõnulla exẽplaria hanc particulã ἐν πυρετοῖσι, non habẽt, sed simpliciter legũt, οἷσι οὖρα ἀναπεταραγμένα, tamẽ meliora omnia eam ipsam minime omittũt. Cui etiã lectioni antiquus interp̃s suffragatur, & ratio ipsa. Siquidẽ in febrib. omnibus, Gal. lib. 1. de Iudic. ca. 7. teste, quoniã venosi generis sunt mala, ad vrinas pręcipue respicere oportet. Coctionis enim quæ in venis est, signũ optimum vrina existit. Quod lib. 4. de Tuend. sanit. cap. 2. testatur clarius iis quidẽ verbis Gal. De iis quæ intra venas sunt, " nullũ plane nec manifestũ nec euidẽs signũ habemus, præ- " ter solã vrinã. Et cap. 4. idẽ Gal. ait, Vrina eorũ tantum hu- " morũ qui in vasis continentur, nota est. Quare cum hæc le- " ctio verior sit, factũ est vt & nos hanc secuti simus. Cæterũ notandũ hoc loco erit, ꝙ duæ sint, Galeno lib. 1. de Iudiciis ca. 12. autore, perturbatarũ vrinarũ differẽtiæ. Vna quidẽ, qñ turbatæ mingũtur, sed paulo pòst residẽt. Altera, quum turbatæ longo tẽpore, aut semper, manẽt. Quapropter de qua differentia hoc in aph. loquatur Hipp. necesse est consideremus. De altera aũt, nẽpe ea quę turbida mingitur, talisq; semper permanet, illũ loqui, ex iis quæ de earundẽ causa Gal. in Comm. affert, euidentissimũ fit. Ait enim, eiusmodi fieri vrinas, quum materia crassa ac dẽsa à calore cõficitur, cõcoquitur, aut agitatur. Non potest enim natura hanc ipsam cõficere aut cõcoquere, nisi prius agitatã. Eandem vero causam cur vrinę semp̃ turbatæ maneãt, li. 1. de Iudiciis ca. 12. Gal. affert

Vrinæ in febribus respiciendæ.

Perturbatarũ vrinarũ duę differentiæ.

,, inquiens: Quæ vrina semper turbata manet, vigere adhuc quæ in sanguine est agitationẽ ostendit. Per agitationem ve
Agitatio.
,, ro Gal. intelligere concoctionem, ex iis quę scribit lib. 4. de
,, Tuenda sani. cap. 3. fit manifestissimũ. Ibidẽ enim ita tradit:
,, Quod si turbida sit vrina, qualis iumẽtorũ visitur, crudis re-
,, fertas venas indicat humorib. nõ tamẽ cessare naturã, sed eos
,, valenter concoquere. Ex his quidẽ locis nemini non palàm fit, Hipp. hoc in aphorismo de altera perturbatarũ vrinarũ differentia loqui. Quin Gal. in posteriore loco diserte vrinæ illius quæ est instar iumẽtorũ meminit. Quod asserimus, cõfirmat etiã autor libelli de Vrinis, qui perperã refertur ad Gal. ita scribens: Quæ mingitur crassa, & talis permanet, indicat vigorẽ agitationis quæ est in humoribus crassis & flatuosis: cũ qua adest aut affuturus est dolor capitis, propter cõ turbationẽ ac euaporationẽ humorũ. Quibus sanè verbis & turbationis vrinarum, & doloris capitis causas exprimit. Porro quũ agitatio caloris in vrinis, posteaquam etiã mictę sunt, permaneat, nihil mirum cur turbatæ maneãt. Atqui vt Hippocrates planũ omnino faceret, quid per turbidas vrinas accipiendũ esset, adiecit οἷον ὑποζυγίων, velut iumentorũ, hoc est, equorũ, boũ, & aliorũ animãtiũ quæ iugum ferunt, atque adeò homines in laboribus suis iuuãt. Horũ nanq; vrinæ dũ minguntur, turbatę sunt, atq; subinde eiusmodi permanent, propterea quod victu tali vtũtur, vnde crassi humores procreãtur. Quib⁹ igitur tales sunt vrinę, iis capitis dolores aut adsunt, aut aderũt, propter causam antea à nobis, & Galeno in Com. expositam. Quid per κεφαλαλγίας sit intelligẽdum, alibi est à nobis demonstratum.

Iumenta.

ANNOTA. IN GAL. COM.

Galeni codices emẽdati.

ἀναστρέφω.

Obuersæ.] Hoc loco codices Græci propemodũ omnes legunt ἀντιπαραγμένα, quum potius sit legendum ἀνεστραμμένα. Quã quidẽ vocẽ interpres satis obscure conuertit, obuersæ. nã significantius multo dixisset, commutatæ. Quippe Grę-cis ἀναστρέφω interdũ idem est quod cõmuto. Legendum autem esse ἀνεστραμμένα, & non ἀναπιπαραγμένα, vel hinc satis liquet. Nam quid opus fuisset Galeno dicere, Alij aliter hanc sententiam legunt, aut scribunt, si pariter cum eo legissent ἀναπιπαραγμένα. Quapropter quum hic diuersę fiat lectionis mentio, necesse est vt fateamur alios secus quàm Galenum

scripsisse & legisse, nẽpe ἀντεςαμμένα, pro ἀνατεταραγμένα. Et quia sic esse legendũ certo affirmabãt, coacti sunt vt præsentem aph. cum supiore connecterẽt, ꝙ in eo de cõtrariis vrinis, nẽpe tenuibus, agere Hippocratẽ contenderẽt. Errat igitur plurimum Musa, qui hoc loco ἀνατεταραγμένα potius esse legendũ q̃ ἀνεςεμμένα censet. Cõtrarias ostẽdere iis, &c.] Et hic locus in Græcis codicibus est deprauatus. Aldinus eñ codex ita legit, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς προειρημένοις τοῖς λεπτοῖς, contrarias prędictis scilicet tenuibus significare, sed falso: quia sic nullus esset relictus Galeno locus reprehendendi eos qui ἀντεςαμμένα, id est, cõmutatas vrinas significare crassas & perturbatas contenderent, quandoquidẽ idẽ quod ipse dixissent. Alij codices pro τοῖς λεπτοῖς, habẽt τοῖς θρομβώδεσι, grumosis. Hanc lectionẽ secutus est in sua cõuersione Leonicenus. Nõnulli legunt, τοῖς παχέσι καὶ θρομβώδεσι. Et neutra quidẽ harũ lectionũ à vero abhorret. Præstat tñ, mea quidẽ sentẽtia, vt ita legamus hũc Gal. locũ, καὶ ἐθέλουσί τινες μὲν τὸ ἀντεςαμμένα, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς προειρημένοις, τουτέστι τὰ λεπτά, Et volũt quidã vocabulũ cõmutatæ, prædictis contrarias significare, hoc est, tenues. Quod si in hunc modũ legatur, nõ est necesse adiicere παχέσι, vel θρομβώδεσι, vt Musa putat.

Sint cũ dolore.] Græce est, ψεῦδός γε μὴν ἐστὶ τὸ τὰ λεπτὰ τῶν οὔρων εἶναι κεφαλαλγικά, quippe falsum est tenues vrinas dolorẽ capitis afferre, aut ostẽdere. κεφαλαλγικὸν nãq; est qđ capitis dolorẽ affert, aut significat. Quare interp̃s pperã cõuertit, falsum esse ꝙ tenues vrinæ sint cum dolore capitis. Sunt eñ interdũ vrinæ tenues cum dolore capitis. Hinc infrà ait, Quib. vrinæ albæ & pspicuæ, malę: prę sertim si in delirantibus appareãt. Agitata.] Græce est, καὶ γίνεται τοιαῦτα παχέας τε καὶ πυκνῆς ὕλης ὑπὸ θερμοῦ κατεργαζομένης, & fiũt tales, quũ materia crassa & dẽsa calore cõficitur. Nõnullę igitur vrinæ.] Græce est, τινὰ μὲν οὖν τοιούτων οὔρων, nõnullæ igitur tales vrinę. Doliturus est.] Gręce est, οὐ μὴν εἴ τις ἐκεφαλάλγησεν, ἢ κεφαλαλγεῖ, nõ tamẽ si quis doluit, aut dolet. Huc accedit, ꝙ si, vt interp̃s fecit, legamus, doliturus, cum Hipp. sententia pugnabit Gal. qui in præsenti aph. turbatas vrinas esse futuri doloris capitis signa manifeste asserit. Proinde sensus verborũ Gal. is erit, Nõ est necesse ei qui doluit caput, aut ei qui iã dolet, esse eiusmodi vrinas, turbidas nimirũ: quia aliis etiã de

Musæ error.
Alius loc⁹ Galeni emẽdatus.
Musa.
κεφαλαλγικόν.
Aph. 72. hui⁹ sect.

causis, q ex frigidis & crassis humorib, capitis dolor fieri potest. Quũ vero vrinę turbatę adsunt, vt etiã adsit dolor capitis aut statim futur⁹ sit, oportet. Dolores itaq; capitis sine tali vrina esse possũt. atq vt tales vrinę sint citra capitis dolorẽ, fieri haud potest.

APHORISMVS LXXI.

ὁκόσοισιν ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τεταρτῃ ἐρυθρὸν, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον.

Quibus septimo die iudicatur morbus, iis quarto die nubeculam habet vrina rubicundam, & alia signa proportione.

Hoc in aph. nubeculę rubeę exẽplo quod suprà dixit, septenorũ quartus est index, verũ esse ostendit, inquiens.

2.aph.24. Quib. in septimo iudicatͬ morb⁹, subaudiendũ em̃ erit, ἡμέρα νόσος. Loquitur aũt hoc loco de bona iudicatione Hipp. id qđ inde colligitur, ꝙ sine adiectione κρίνεται verbo vtatur. De mala enim quũ loquitur iudicatione, huic aduerbium κακῶς

Nubecula addit. His quarto die vrina nubeculã rubeã habet. Nubecula vero est id, quod in summa sup̃ficie vrinę natat. Rubra quidem nubecula humores noxios ꝑpemodũ coctos esse significat, vt ea apparẽte in quarto, qui septimi index est, necesse sit in septimo bonã iudicationẽ fieri. Significat aũt idẽ alba nubecula. Rubræ vero, vtpote signi ꝑrari meminisse voluit

Rubrę nubeculę cur meminit Hippoc. Hipp. quod Gal. etiã in Com. asserit. Cæterũ vt alba & rubra nubecula bonã, sic nigra in quarto apparẽs, iudicationẽ malã in septimo futurã ostẽdit. Hinc est ꝙ alibi ita scriptũ reliquerit, Nubecula in vrina suspẽsa, alba qdẽ bona, nigra vero

2.Pro.29. mala. Et alia scilicet signa quę futurã iudicationẽ mõstrãt, ꝓportione in quarto die apparere debẽt. Sed quę ad hui⁹ partis interp̃tationẽ attinẽt, Gal. in Com. copiose prosequitur.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Circa somnos.] Quæ tradit lib.2. Progn.11. Vel respirationẽ.] De quib. agit Hipp. lib.2. Progn.56. Accubitũ.] De iis 2. Progn.26. Vel tale aliquid.] Adiiciendũ, eorũ quæ. Grẹce enim est, ἤπι ἄλλο τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων. Post septimũ.] Grẹce, τὴν κρίσιν ἔσεσθαι μετὰ τὴν ἑβδόμην

ἡμέραν, septimo die. Quare errore non vacat interp̃tis cõuersio. Quãto iudicatio.] Addendũ, ꝓpius. Grece enim est, ὅσωπερ ἂν ἐγγυτέρω τῆς κρίσιος ἀφίκηνται, quãto ꝓpius iudicationẽ accesserint. Videtur aũt ignorare.] Hæc atq; alia multa symptomata iudicatoria cõnumerauit suprà sect. 1. Com. 12. De iis plura etiã habet lib. 1. de Iudiciis, cap. 14. Gal. & li. 3. de Iudi. cap. vltimo. Non igitur neq;, &c.] Græce, οὐκ οὖν δεῖται ὥστε τὸ διὰ τῶν οὔρων φανὲν σημεῖον ἄνευ τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων εἰς πιστοτέραν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ἔσεσθαι κρίσεως, ἀλλ' ἕτερα, &c. Non igitur est necesse hoc quod ex vrinis apparet signũ, sine dictis symptomatis ad firmiorẽ futuræ iudicationis spem fieri, sed multa alia quæ frequẽtius q̃ istud apparent. Interp̃tis lapsus.

Quemadmodũ ipse.] Sect. 2. aph. 24. Sublimamentum.] Græce est, ἐναιώρημα. Sic aũt vocãt, quod æquis spaciis ab vtrisq; extremis secedit, & in medio altitudinis vrinæ cõsistit. Interp̃tes vero dictionẽ hãc varie interp̃tanĩ, nũc sublationẽ, nunc suspensionẽ: & interdũ, vt hoc in loco, sublimamentũ. Sublimamentum.

Consistẽs.] Græce, συνεστηκός, compactũ. De cuius verbi significatione vide quæ suprà Comm. 69. huius sect. diximus.

Si vero velociter.] Motũ eñ morbi, nũ videlicet tarde aut celeriter moueatur, in futura dignoscẽda iudicatiõe cõsiderandũ esse, Gal. li. 3. de Iudic. ca. 4. monet. Alba, rufa.] Grece est, τὸ λευκὸν, ἢ ὠχρὸν, alba, aut pallida. ὠχρὸν aũt significare pallidũ, & supra, & alibi sepe diximus. Vrinę scilicet rubeę.] Grece est, τῆς ἐρυθρᾶς νεφέλης, rubeæ nebulæ. Nõ tamẽ bonas, &c.] Signa coctionis & cruditatis semp stabilẽ habẽt ꝓpriã potestatẽ, quocũq; morbi tẽpore apparuerint. Quippe coctionis, salutẽ: cruditatis vero aut omnino nullã, aut prauã futurã iudicationẽ, aut diuturnitatẽ morbi, aut mortẽ, aut recidiuã significãt. Iudicatoria cõtrà signa nõ semp stabilẽ obtinẽt potestatẽ, sed bona quidẽ sunt, qñ post coctionem & in morbi vigore apparuerint: mala, quũ in principio ante coctionẽ. In Progn.] 2. Progn. 29. Sedimẽ subrubeũ.] Quippe, Gal. in eius sentẽtiæ enarratione teste, exupantiã sanguinis nõ exquisita ratione cõfecti significat. Quũ itaq; integerrimi humoris exupãtia sit, ideo sine piculo existit. Sed qa humidior, & itẽ serosior q̃ is est, idcirco eget cõcoctione. Si igĩt spacio tẽporis cõcoctio fit, merito talis vrina ꝙ morbi solutio diuturnior futura sit, significat. Argumẽta.] Græce, τῶν λό-

ὠχρόν.

Signa coctionis.

Signa iudicatoria.

γῳ δυνάμενοις ἱκάνον ὅρον ἐπιχειρῆσαι. Est em̃ ἐπιχειρεῖν argumẽtari, argumẽtis adstruere. Hinc ἐπιχείρημα, argumẽtũ. In vndecimo.] Quia si plures p̃cesserint dies, significat morbi motũ nõ esse tã velocẽ, vt sequentib. tribus dieb. fieri posit iudicatio, sed est necesse pluriũ dierũ interuallo. Trib. solis] Addẽdũ, dieb. Grece em̃ est, τριῶν ἡμερῶν. Aliquid suffragari.] Grece, ἐπιμελεῖν, hoc est, verissimũ q̃dẽ est, nubeculã rubeã significare futurã morbi solutionẽ, etiãsi nõ fit statim tribus sequẽtib. dieb.

APHORISMVS LXII.

ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πονηρά. μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἢν ἐπιφαίνεται.

Quibus vrinæ perspicuæ & albæ sunt, malæ: maxime vero vbi in phreniticis apparuerint.

Vrina aquosa.

QVod vrina perspicua & alba, quæ alio nomine, Gal. in Com. teste, aquosa dicitur, mala sit, p̃sertim si in phreniticis appareat, hoc loco Hipp. ostẽdit. Nõ aũt temere dixit p̃spicuæ albæ, q̃a sunt vrinæ p̃spicuæ seu tenues, quę tñ nõ sunt albę: qđ in Com. etiã testat̃ Gal. sed χολώδη τὴν χρόα, colore biliosę, hoc est, Philoth. interp̃te, ξανθὰ ἢ ὠχρὰ, flauæ vel pallidæ. Differẽtiæ itaq; gratia p̃spicuæ vrinæ albã coniũxit. Sũt aũt p̃spicuę & albę vrinę vitiosę ac malę, quod, Gal. in Com. etiã affirmãte, extremã cruditatẽ significent. In lib. etiã 1. de Iudic. ca. 12. aquosam vrinã, quæ, vt paulo suprà commemorauimus, nõ est alia q̃ p̃spicua & alba, ad summum crudã esse testat̃. Vt aũt id quod diximus significẽt, necesse est vt lõgo tẽpore eiusmodi p̃deãt. Quippe semel aut bis in sanis etiã interdũ p̃pter copiosam aquæ, aut vini aquosi potionẽ apparẽt, nec tamẽ mali quicquã portẽdũt. Proinde nõ

Perspicuæ albæ vrinæ.

» temere lib. 6. Epid. part. 5. aph. 15. Hipp. dixit, Vrina eiusdẽ
» cũ cibo & potu coloris est. Quid multa? Vrinę p̃spicuę & albæ sunt vitiosæ, vbi à causa interna p̃dierint. minime vero, si aliquã ob causã externã tales fuerint. Maxime aũt malę sunt, vbi in phreniticis apparuerint. Alij codices legũt, μάλιστα ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι ἐπιφαίνεται, maxime in phreniticis apparẽt. Prior vero lectio melior, vtpote quã Celsus lib. 2. cap. 3. exp̃sit, vbi hunc aph. ita cõuertit, Diluta quoq; & alba vrina vitiosa
» est, sed in phreniticis maxime. Sic etiã hãc partẽ interp̃tatur
»

Philoth.inquiēs, ἀλλ' ἐν τοῖς φρενιτικοῖσι μᾶλλον πονηρά, sed in phreniticis magis malæ. Eius vero rei hæc est causa. Quum phrenitis oriaẽ à bilioso sanguine, par est, vt in hoc malo vrina flaua sit. Quia vero idipsum nõ accidit, signũ est vniuersã bilẽ ad caput rapi: qđ q̃ pniciosum sit, nemo nõ videt. Hoc loco monendũ erit, Leonicenũ & alios Hipp. interp̃tes φρενιτικοῖς haud recte delirãtib⁹ cõuertisse, Differũt eñ phrenitici à delirãtibus. Quippe deliriũ, qđ Græcis παραφροσύνη dicit, vt testis est li.2.de Symp.caus.ca.4.Gal.oĩs deprauatus principis facultatis mot⁹ existit. Phrenitis aũt, vt ca.11.eiusdẽ lib. autor est Gal. cerebri, aut eius membranarũ inflãmatio est. Interp̃tũ lapsus. Delirium. Phrenitis.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In deliriis.] Grece, ἐν ταῖς φρενίτισιν, in phrenitide: p̃pter causam iam commemoratã. Delirantem.] Græce est, φρενιτικόν. Quare passim in iis Comm. pro delirãtibus, vertendũ erit phreniticis. Flauã bilem ad caput solũmodo, &c.] Græce est, τ̃ ξανθῆς χολῆς ἅπασαν τὴν ὁρμὴν ἄνω γεγονέναι πρὸς τὴν κεφαλὴν, vniuersum flauæ bilis impetũ sursum ad caput factum esse. Quibusdã enim vrinæ persp.] Addendũ, fiũt. Græce enim est, διαφανῆ μὲν γὰρ γίνεται τισιν οὖρα. Legitur autem perperam in Aldino codice διαφανεῖν. Reliqua sunt plana, neq; vlla egent explicatione.

APHORISMVS LXXIII.

ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορύζοντα, ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγενομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus hypochondria inflata murmurant, lumborum dolore succedente, iis alui humectantur, nisi flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. Hæc vero in febribus accidunt.

QVod hic aph. ad artẽ quæ futura prædicit p̃tinet, notius est q̃ vt à me pluribus dici debeat. Quippe docet quid medico ex hypochõdriis inflatis, atq; adeo sublatis, ac murmurãtib. p̃dicẽdũ sit, inquiẽs, Quib. hypochõ

dria,non,vt alij interp̃tes conuerterũt,ilia:differre eñ ab hypochõdriis ilia,iam sępe in iis nostris Com.monuimus. μετέωρα, quæ quidẽ dictio, Gal.infrà sect. 5. Comm. 64. teste, idẽ hoc loco significat quod ἐμπεφυσημένα & φυσώδη .i. inflata, vel flatuosa. Quũ vero inflãtur, necesse est vt in altũ etiã sustollãtur, ideoq; cõmode etiã sublata dici possunt, vt μετέωρα idẽ sit quod ἐπαιρόμενα, aut εἰς ὕψος αἰρόμενα, hoc est, sublimia, vel in altũ sublata, vel simpliciter tumẽtia. Quod monẽdum esse duximus ꝓpter Musam, qui in suis Comm. μετέωρα vocẽ prædura & tumida falso interp̃tatus est. Ita enim inter cetera inquit, Qui ilia prædura & adeo tumida habuerint, vt suspẽsa dici possint, &c. Neq; enim hoc loco Hipp. de prædu ris & tumidis hypochõdriis loquitur, quæ lib. Progn. aph. 30. & 33. σκληρὰ, ἐντεταμένα καὶ ἐπώδυνα vocat. illa enim nihil eius modi cuius hic meminit Hipp. sed ingẽs potius malũ, nempe iecoris vel lienis inflãmationem, significant. Quod metipse
» Hipp. testatur inquiẽs, Hypochondria tumida, dura, & do-
» lẽtia, si in vniuersum sic affecta sunt, maximũ portendũt malum. Hypochondriorũ igitur voce Hipp. in præsenti aphor. proprie vtitur, pro iis partib. quæ spuriis costis vtrinq; subiectæ sunt, & non pro iis partib, quæ hypochondriis subiectæ sunt, iecore nimirũ & liene, vt Musa falso putat. Quod vero nõ loquatur de tumore iecoris vel lienis Hipp. sed de ipsis hypochõdriis quę in altũ tollũtur, manifestũ fit ex eo q̃d statim subiicit. ait eñ, διαβορβορίζοντα, murmurãtia. Qua quidẽ voce in ipsis spiritus seu flatus subesse, etsi nõ multos admodũ, qui hæc in altũ tollãt, & sublimiora efficiãt, murmurq; excitẽt, innuere voluit. Quid aũt ꝓprie sit murmur, Gal. in Com. suis abũde ostẽdit. Quod si itaq; hypochõdria inflẽtur, atq; adeo murmurẽt, lumborũq; dolor succedat (quod fit, Gal. in Comm. teste, vbi murmur ad lumborũ loca descẽdit, sede hypochondriorũ derelicta. vt hinc iterũ palã fiat, Hippocratem nõ loqui de tumoribus iecoris & lienis, vt qui nõ descendãt, sed eodẽ in loco semp consistãt) alui iis humectãtur. Quippe cũ spiritu mediocris est cõmixta humiditas, quã spiritus suapte natura mobilis secũ ad aluũ deducit, eumq; humectat. id q̃d confirmãt ea quę scribit lib. 3. de Symp. causis cap. 7. Gal.
» dicẽs, Quod si humiditas aliqua in intestinis contineatur, ab
» hac quoq; ꝓdibit quædã bõbi species, quã βορβορυγμὸν .i. mur

μετέωρα.

Musæ explicatio improbatur.

Hypochõdria.

mur nominant,futurā nunciās humidi excremēti deiectionē. Etenim eiuſmodi ſtrepitus ſpecies vtrunq; ſignificat: deiectionē quidē,quia à mouēte natura fit: humidū vero excrementū,quia murmurationē habet comitem. Hęc ille. Hoc autē euenire certo ſolet,niſi flat⁹ erūpant.id enim eſt καταῤῥαγῶσι. Nam καταῤῥήγνυμι eſt cum impetu decido,delabor, aut erūpo. Quia ſi ſoli flatus erūpāt,humor in corpus eſt diſtributus,ideo tū alui humectari non poſſunt. Aut vrinę copia prodierit: quippe tū humor diſtributus in corpus ꝑ vrinā vacuatur. Nam vna vacuatio aliā impedit. Hinc eſt quod infrà ita ſcriptū reliquerit: Mictio noctu facta plurima,modicā deiectionē ſignificat. Quid multa? alui certe humectātur, niſi ea quę ſibi cōmixta ſunt, nēpe humiditas & ſpiritus, ab inuicē ſeparentur,& humiditas quidē per vrinā: ſpiritus autē per inteſtina vacuetur. Hęc autē in febribus, quæ ipſæ ſunt morbi,& minime ſymptomata, accidere ſolent. Nā vt dictū eſt ſuprà Com. 66. huius ſectionis, quādo Hipp. in febribus dicit,tum intelligit morbos febriles,hoc eſt eas febres,vt cōprehenſum eſt,quæ per ſe morbi ſunt,& nequaquā aliorum morborū ſymptomata. Vt & hinc perſpicuum fiat omnibus, Hipp. non loqui de phlegmonibus iecoris vel lienis, vtpote ad quas febres tanquā ſymptomata ſequūtur. Nihil autē mirū,in febribus procreari flatus,vtpote in quib⁹ cibi ab imbecilli calore natiuo minus recte coquātur,& in flatus ac vapores reſoluātur. vt Gal. loco paulo ante citato copioſe docet.

καταῤῥήγνυμι.

aph. 83. huius ſectiōis

In febrib⁹

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Iliis ſuſpenſis.] Græce, ὑποχονδρίων μετεώρων, hypochondriis ſublatis. Simpliciter.] Græce eſt διττῶς, dupliciter. Diſtinguit aūt.] Adiiciendū, nunc. Grece enim legitur, διακρίνει δὲ ταῦτα νῦν ὁ Ἱπποκράτης. Ilia.] hypochondria. Ad inferiora euacuatus.] Grecè, ὑπὸ τὰ κάτω κινούμενος, ad inferiora deuolut⁹. Vnà cū ipſo iliorū.] Grece, ἐκ τῶν ὑποχονδρίων, ex ipſis hypochondriis. Seorſum vero ſpiritū, &c.] Grece, ἰδίᾳ δὲ τὸ καταλειφθὲν ἐν τοῖς ἐντέροις πνεῦμα διὰ τῆς ἕδρας ἐκκριθῆναι, ſeorſum uero ſpiritus in inteſtinis retētus per ſedē excerni. Cito.] Græcus Aldinus codex habet ῥᾳδίως, facile. Vel eryſipelate] Addēdū, vel dolore. Grece enim eſt, ἢ ἀλγήματος. In illis morbis.] Scilicet paulo antè recēſitis. Neque enim aliquo naturæ motu, &c.] Græce eſt, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ

Galeni loc⁹ explicatus.

φυσικῇ τινὶ κινήσει τῶν μορίων ἀποθεμένων τὸ φυσῶδες πνεῦμα γίνεται συμβαίνει τὸν βορβορυγμὸν ἐν ἐκείνοις, ἀλλ' ὡς σύμπτωμα μόνον, Neq; enim naturali motu (expultricis videlicet facultatis) partiũ flatuosum spiritũ expellentiũ murmur in illis fieri cõtingit, sed veluti symptoma tantũmodo. Hoc est, nunquã murmur partibus corporis naturaliter accidit, sed morbi potius ratione. Hinc non inepte hunc locũ antiquus interp̃s ita cõuertit, Murmur in hæc mẽbra veniẽs nõ est secundũ naturæ cursum, sed secundũ morbũ. Quid multa? Si murmur in iis partibus fit, non sane fit vt flatus illos subinde expellant, sed alicuius morbi ratione, qui in iis partibus hæret. Proinde vt sit illius morbi symptoma necesse est. Nõ igitur facultatis flatus illos expellẽtis motũ, atq; adeo deiectionẽ significare põt, quũ nõ à natura ipsa murmur hoc, sed à morbo excitet̃.

APHORISMVS LXXIIII.

Ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ, καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι κοπιώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσῃ, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται.

Quibus spes est ad articulos futurum abscessum, liberat ab abscessu vrina multa, crassa, & alba prodiens, vt in laboriosis febribus quarto die nonnullis exire incipit. Si vero sanguis quoque è naribus profluxerit, breui admodum leuatur æger.

An diuturnæ febres semp̃ per abscessus & decubitus iudicentur.

QVum diuturnæ febres, Gal. lib. 3. de Iudic. cap. 3. teste, per abscessus & decubitus magna ex parte iudicẽtur, ne idipsum aliquis ꝑpetuo euenire putet, hoc in aph. Hipp. causas cõmemorat, cur cõtingat, vt interdũ prædictæ febres aliter q̃ per abscessus finiãtur, inquiẽs, Quib. spes est ad articulos futurũ abscessum. Spes est aũt iis, qui diuturnis febribus è crassis & multis humoribus natis laborãt, aliisq; nõnullis, quos in Commẽt. suis recẽset Gal. & suprà aph. 31. huius sect. Hipp. cõmemorauit. Quum itaq; in febrib. aliisq; morbis, qui ex crassorũ viscosorũque humorum copia generãtur

abſceſſus fiāt, rectiſsimè inquit ſubinde Hippoc. liberare ab abſceſsib⁹ vrinā multā, craſſam, & albā factā, vtpote quę craſſos illos humores, qui abſceſſuū cauſa futuri erant, expurgat. Quod vero ait, quēadmodū in laborioſis febrib. 4. die fieri incipit: iis verbis nihil aliud innuere voluit Hipp. q̃ in febribus laborioſis maximè accidere vt vrina craſſa, alba, & multa ab abceſsib. liberet. Quod exēplo quodā li. 6. Epide. par. 4. aph. 2. oſtendit Hipp. vbi ſic ſcriptū reliquit: Vrina craſſa ,, & alba qualis Amphigenis famulo ꝓdiit, in laborioſis febrib. ,, quādo quarto die exit, ab abſceſſu liberat. Si vero ad hęc ſanguis è narib. profluxerit ꝓrſus leuat. Cæterum hic diligēter ,, conſiderandū erit, quas laborioſas febres vocet Hipp. quum in iis explicandis mire ſe torqueat hic Muſa. Sic autē vocat, Galeno in enarratione iam citatæ ſentētiæ autore, non illas quidē quas motio multa anteceſsit, ſed eas potius in quib. aliquis laſsitudinis ſenſus exiſtit. Quippe in iis potiſsimum, vt teſtatur Gal. Com. 31. huius ſect. abſceſſus fieri ſolēt. Et eas quidē ab Hipp. hîc intelligi, è pręcedētib. etiā colligi poteſt. Nā febres illę in quib⁹ ſpōtanea eſt laſsitudo è plenitudine craſsorū humorū naſcunt̄, vt nō ſit etiā mirū in iis vrinā quę liberat ab abſceſſu, ſimilē eſſe humorib. ex quib. ſunt ꝓcreatę. Porrò πταρ]αίοισι, quę dictio hoc loco, Gal. in Com. ſuis teſte, idē quod ꝥ̃ τῆ τε]άρ]ης ἡμέρας, 4. die ſignificat, nōnulli maximo errore ꝓ quartanis ſunt interpretati, vt alibi quoq; meminim⁹. Si vero ex narib. quoq; ꝓfluxerit ſanguis, valde cito liberat̄ ęger. Quę quidē Hipp. verba bifariā interpretari poſſunt. Vno modo in hūc modū, Si vero ſimul cū vrina p̄dicta ſanguinis ex narib. ꝓfluuiū ſuperuenerit, tū valde celeriter liberant̄. In partes enī diuiſa materia, vt ait Phil. ſuprà & infrà, velociſsima fit morbi ſolutio. Alio modo, vt ſeorſim citra vrinā ꝓfluuiū ſanguinis è narib. accidat. In quē ſanè modū Gal. in Com. interpretat̄. Cæterū in laborioſis febrib. iuxta aures, eodē ibidē teſte, abſceſſus maximè fiūt. Quod ſanè fit, vt teſtis eſt Gal. Com. 31. huius ſect. propter eam quę eſt in febrib. caliditatem, multitudinē ad caput ferentem, móxque eam ſuſcipientibus quæ iuxta aurem ſunt glandulis.

Muſa.

Laborioſæ febres.

πτα]αίοισι.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictū eſt à me prius.] Comm. ſcilicet 31. huius ſect. Quibus quouis modo, &c.] Græcè eſt, ὁπωσοῦν κεϑωπώδεσιν ἐν τῇ

νόσῳ γιγνομένοις, qui quouis modo in morbo lassati sunt. Plus.] Græcè, μᾶλλον, magis. Non oportet dicere.] Græce, οὐδὲ λόγου δεῖται, non eget ratione, quod scilicet sit quotidiana experientia comprobatum. Subleuauit.] Græce, μετέωρον εἰργάσατο, sublimem fecit, in altum sustulit.

APHORISMVS LXXV.

Ἢν αἷμα ἢ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ exulcerationem significat.

IN hoc aph. docet Hipp. quid sanguinis aut puris mictio significet, inquiẽs, Si sanguinẽ aut pus mingat. Nõ aũt temere dixit οὐρέῃ, hoc est, mingat. hac eñ dictione, vt etiã in Comm, quanq̃ obscurius, mõstrat Gal. diuturnitatẽ innuere voluit, atq; excludere illud pus, quod interdũ rupto in iecore, aut alia parte supiore, verbi gratia, mẽbrana succingente, aut pulmone abscessu ad vrinę instrumẽta defertur. Quomõ aũt fieri posit, vt pus in pulmone genitũ cũ vrinis excernat̃, lib. 6. de Male aff. loc. cap. 4. Gal. ostẽdit. Hoc aũt pus quod ex abscessu rupto defertur, vno, vel duob. vel plurib. diebus p vrinas excerni potuit, nec diutius permanere. quapropter de hoc ipso in præsentia Hipp. nõ loquitur. aliàs enim dixisset, οὐρήσῃ, id est, minxerit. Quũ vero multis dieb. ac mẽsib. pus per vrinã excernitur, tum renũ aut vesicæ exulceratione portẽdit. Nemo tamẽ putet hic exclusum iri vreteres. i. vrinarios meatus. nam quũ extremorũ, nẽpe renũ & vesicæ meminerit, media quoq;, hoc est, vrinarios meatus est cõplexus, qđ etiã hoc in loco Philotheus annotauit. Qua ratione vero diiudicare oporteat, vtra iam triũ cõmemoratarũ partiũ magis laboret, Gal. in fine suorũ Comm. docet. Deniq; per hanc vocem οὐρέῃ Hipp. pus & sanguinẽ, quæ è pene egrediũtur exclusit, quippe citra etiam vrinam exire solent. Cæterũ quum cruenta vrina multis aliis de causis, quas Galenus lib. 6. de Male affe. loc. cap. 3. recẽset, & nos lib. 3. de Sanãd. malis corporis hum. cap. 36. exposuimus, nulla prsus in renib. existẽte exulceratione excernatur, præstaret hoc loco legere, ἢν αἷμα καὶ πύον, quàm ἢ πύον, hoc est, si sanguis & pus, quàm vel pus.

οὐρέῃ. Vrinarij meatus ab Hipp. non exclusi.

Et hanc quidem lectionē multi Hippocratis expositores, vt in Comm. suis testatur Gal. probauerunt, tanquā eā quæ altera melior esset. Pręterea in mulieribus, quibus menses supprimūtur, interdū cruenta mixtio accidere solet, quanq̄ sine pure est, vt necessariò nisi multas distinctiones adhibueris, aut Hippocr. impræsentiarū nō nisi quæ crebrius cęteris accidūt causas cōmemorasse dixeris, pro ἢ voce καὶ reponenda erit. Porrò signa certa, præter ea quæ in suis Comm. recēsuit Gal. quibus scire licet è quibus partibus corporis cum vrina pus & sanguis excernuntur, monstrat Gal. lib. 6. de Male affect. locis, cap. 4.

Cruenta vrina propter suppressos mēses.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Et pus & sanguis.] Grece, καὶ πύον οὐρηθῆναι καὶ αἷμα, vt & pus & sanguis mingatur. Intersepto.] Græcè, ἐμφραχθέντης, infarcto. In aliquo.] Grece, ἔν τινι τῶν ἄνω χωρίων, in aliquo superiorum locorū, nēpe eorū qui supra renes sunt, scilicet iecoris, pulmonis, vt antea est à nobis dictum. Musa inepte ad renes detorsit, vtpote quos nominatim expressit Hipp. Quod autem.] Græcè ὁπότερον δ' αὐτῶν, vtrum autem eorum, &c.

Musa notatur.

APHORISMVS LXXVI.

ὁκόσοισι ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες συνεξέρχονται, τουτέοισιν, ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus cū vrina crassa exiguæ carunculæ, aut veluti capilli vnà exeunt, iis à renibus excernuntur.

IN præsenti aphorismo docet Hippocr. quid exiguę carūculæ, aut veluti capillamenta in vrina præ se ferant, inquiens: Quibus in vrina crassa. Vrinā vero crassam, Gal. in Comm. teste, non eā vocat quæ simpliciter est crassa, sed collatione ad eā quæ maximè est tenuis & cruda. Ita sanè, vt vrina crassa impræsentiarū non sit nisi mediocris, & quæ secundū naturā existit. Quod diximus confirmat Philotheus, qui ita scriptū reliquit: οὖρον παχὺ ἐνταῦθα τὸ κατὰ φύσιν καλεῖ, παραβάλλων αὐτῷ τὸ παρὰ φύσιν λεπτὸν, τοῦτο γὰρ τὸ κατὰ φύσιν μέσον ὂν, πρὸς μὲν τὸ λεπτὸν παραβαλλόμενον λέγεται παχὺ· πρὸς δὲ τὸ παχὺ, λέγεται λεπτὸν, quod est, Vrinam crassam hic eā quæ secundū naturā est vocat, pręter naturā tenuē illi cō-

Vrina crassa.

parans. Hæc enim quæ secundum naturam media est, collata ad tenuẽ crassa dicitur: ad crassam vero collata tenuis. Carunculæ exiguæ, de quib. multa Gal. in suis Commẽt. habet. Exulceratiõis aũt esse has ipsas signa, in primis li. 6. de male affect. locis, cap. 3. Gal. testatur, vbi in hunc modum scribit: Sed efficacissima vlceratorũ renum cõiectura est, si cũ vrina exiguę quędã carũculę excernãtur, vtpote quas renũ essentię partes, easq; ob vehementẽ vlceris erosionẽ auulsas esse cõstat. Sũt etiã præter hæc alia signa, quib. exulceratio renum deprehenditur, quæ sunt à nobis dicta lib. 3. de Sanãd. mal. corp. ca. 39. Aut veluti capilli συνεξέρχονται. i. vnà cũ crassa vrina exeunt. Neq; committendũ vt hoc verbũ ad carunculas & capillos referatur, quasi Hipp. docuerit illa duo simul, & neutrũ sine alio egredi posse. Quare quũ hoc verbũ συνεξέρχονται nihil aliud significet, idq; ꝓpriè, q̃ vnà cũ crassa scilicet vrina exire, temerè se hoc loco torsit Musa, dũ verbũ hoc vt simplex esse interpretandũ cõtendit. De causa aũt generationis capillorũ, Gal. in Cõm. multa habet, & nos in Annotat. nostris paulò pòst hac de re aliqua proferemus. Quod vero ait, iis à renibus excernũtur, in eo accurata Hipp. diligentia apparet, quẽadmodũ idipsum Gal. in Cõm. suis copiose ostẽdit.

Carũculæ exiguę q̃d significẽt.

συνεξέρχονται.

Musa notatur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Foliorum similes.] Græcè, πεταλώδη, foliacea. Intelligit autẽ subsidentiã vrinæ, quæ est instar foliorũ, aut squamarum, aut laminarũ lata & tenuis. Hanc alio nomine lamineam, & squamis similẽ medici vocant. Multũ exercitati. Grece, πάνυ τρίβωνες, admodũ experti. Vocãt autẽ medici.] Grecè est, καλοῦσι δ' οἱ νεώτεροι, appellãt aũt recẽtiores. Orobũ & fabã.] Græce est, ὄρεγμόν τι καὶ κυάμων. Quare notandũ hoc loco erit, ὄρεγμὸν crebro de faba in minutas partes fracta dici, ἀπὸ τοῦ ἐρέχθειν, hoc est à scindẽdo, frangẽdóue: tamen nõnunq̃ de aliis etiã leguminibus, itẽq; radicibus eodem modo fractis, & nõ de sola faba effertur. Cuius rei multa ex Hipp. Gal. & Paulo proferrẽ testimonia, nisi idipsum ante nos alij abũde præstitissent. Vox quoq; ἐρεγμὸς pro lomẽto & farina fabarũ vsurpata reperitur. Hoc loco ꝓ leguminibꝰ fractis sumitur. Quapropter ꝓ eo q̃d dixit interpres oroborũ & fabã, conuertendũ erit, legumina fracta & fabas. Sed mea quidẽ sententia hoc in loco legendũ erit ἐρεγμῶν κυάμων. i. fractas,

ὄρεγμός.

seu fresas (sic enim Plin. appellat) fabas. Et hãc quidẽ lectionẽ priore esse meliorẽ, ex antiquo colligitur interprete, qui conuertit fabas fractas. Et talia mingere.] Et particula redũdat, quia græce est, οἷς οὐρῆσαι συνέβη τὰ τοιαῦτα. Tali igitur humore, &c.] His verbis Gal. diserte innuit, in renib. hos capillos, vsto. s. in eis crasso humore, procreari. Quinetiã paulo pòst capillos hos in renib. accipere cõsistẽtiã scribit. Cęterũ lib. 6. de male affe. locis cap. 3. eosdẽ in venis generari sibi videri verisimilius ac probabilius, iis sanè verbis palàm affirmat: Ea vero, inqt, quę sunt pilis similia, Hipp. quoq; cum vrinis excerni vidit, quẽadmodũ in aph. scripsit: ac ipsi etiã vidimus aliquãdo quę semipedis longitudinẽ ęquarẽt, interdũ etiã iis lõgiora. Quæ nõnũquã adeò videbantur exigua, vt mirarer quomodo in renũ spacio talia possent cõsistere. Proinde probabilius mihi videbatur, in venis huiusmodi res procreari. Et nõ ita multo pòst ait: Vbi pilos excretos meiẽdo vidi tũ ex colore, tũ ex mole credidi dicentib. eos ex crassa lentaq; materia, quã calor calefecit exiccauitq; in venis, cõsistere, quãquã lõgitudinis eorũ causam nõ intelligo. Hęc ille. „ Fabę fresę. Galeni loca prima facie pugnãtia cõciliãtur.

Quę qdẽ loca, quãdoquidẽ ĩter se pugnare plurimũ vidẽtur, vt cõciliem⁹ necesse est. Quod qdẽ hac rõne fieri põt, si dicam⁹ de Gal. sentẽtia esse, vt pituitosi, atq; adeò crassi & lenti hũores, è quib. capilli nascũtur, in venis aggregẽtur. idipsũ enĩ manifeste in cõmẽtariis asserit. Cõsistẽtiã vero pilorũ in renib. accipe, qđ itidẽ in Cõm. suis palàm affirmat. Verũ si obiicitur, de lõgitudine pilorũ, cuius causam se ignorare fatetur Gal. hãc nimirũ esse quę capillorũ in renib. cõsistẽtiæ aduersetur. quũ renib. ipsis multo sint lõgiores: respõdẽdũ, mea qdẽ sentẽtia, erit, hãc obiectionẽ nõ impedire quo min⁹ capilli in renib. cõsistẽtiã accipiãt. Nã ꝙ sint lõgiores, hoc ideo fieri, ꝙ egressi è renib. nõ statim disrũpãtur, sed cõtinui planè per meatus vrinarios ad vesicã descẽdãt. Quocirca quũ pars quædã pilorũ adhuc sit in renib. pars autem altera in vreteris, nihil mirum renũ longitudinẽ excedere. Quod vero capillorũ vnitas nõ facile soluat, in causa est glutinosa & admodũ tenax, ex qua sunt generati, materia. Porrò capillos hos in renib. accipere suã consistẽtiã, Philotheus etiã iis testatur verbis, ὥσπερ τρίχες δηλονότι λευκαὶ ἐκκρίνονται, τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας ἐν τοῖς νεφροῖς φρυττούσης τὴν περιεχομένην ἐν αὐτοῖς παχεῖαν καὶ φλεγματικωτέραν ὕλην, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν Obiectio diluitur.

νεφρῶν ἐπιμήκεις ἐκκρίνον), veluti capilli ſcilicet albi excernũtur, calore prętter naturã eã quę in renib⁹ eſt materiã craſſã, & pl⁹ iuſto pituitoſam exurẽte, ꝓpterea forma renũ lõgi excernũtur. Subſtãtiæ renũ.] Addẽdũ, omnino. Græce enim eſt, τῆς οὐσίας ἐστὶ μόρια ἐλκωθέντων ὅλως τῶν νεφρῶν. Veluti alij lapides] Gręcè, ὥσπερ καὶ οἱ λίθοι, veluti etiã lapides. Orobis ſimilia.] Adiiciendũ, vocata ſedimina. Græcè enim eſt, καὶ τὰς καλουμένας ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις. Deiis vide Cõpendium noſtrum. Secundũ naturam mediocris.] Græcè, τὸ σύμμετρόν τι, καὶ κατὰ φύσιν. APHORISM. LXXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα ξυνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Quibus in vrina craſſa furfurea ſimul prodeunt, his veſica ſcabie laborat.

Crassa vrina.

QVid ſubſidẽtia furfurea in vrina mediocri & ſecundũ naturam ſe habente ſignificet, hoc in loco Hipp. monſtrat. Craſſa enim vrina hoc in aphoriſmo, vt in præcedente, non alia eſt, vt in Comm. teſtatur Gal. niſi μετρίως συστατικῶς, hoc eſt, quę mediocris eſt cõſiſtentiæ. Quod etiã Philotheus confirmat, dicens: ἐνταῦθα παχὺ οὖρον τὸ σύμμετρον λέγει, craſſam vrinã hic mediocrẽ vocat. Furfurea vero appellat, quæ furfuri tritici bene molliti ſimilia ſunt. Atq; hęc quidẽ nonnunq̃ totius corporis abſumptionẽ ſignificãt: interdũ ſolius veſicæ malè affectæ ſigna ſunt. Id vero ita diſcernendũ erit: Furfurea, quæ totius corporis vitio eueniunt, cũ febri & vrinæ cruditate iunguntur. Contrà quæ male affectã veſicã ſignificant, ſine febre cũ vrina cocta, non tamen abſque loci laborantis dolore excernuntur. Cuius rei teſtis eſt Actuarius li. 2. de Vrinarũ iudic. cap. 10. Quod vt Hipp. nobis diſertè innueret, ait: Quibus in vrina craſſa, hoc eſt, nec tenui nec cruda, vt antea ſumus interpretati, furfurea ſimul minguntur. Quaſi dicat, ſi furfurea cum tenui & cruda vrina prodeunt, non veſicæ ſcabiẽ, ſed totius magis corporis conſumptionẽ oſtendit. Cæterũ Muſa hoc in loco putat, Galenũ ſubſidentiã furfureã cũ laminea, quã πεταλώδη Gręci vocãt, confudiſſe: idq; probare conatur ex lib. 1. de Male affect. locis, cap. 1. vbi ita ſcriptũ reliquiſſe ait: Si ea quę vrinis excernuntur lamarũ ſpeciẽ referunt, in veſica vlcus eſt. Poſt hæc

Furfurea.

Galen⁹ ab iniuria Muſæ vin dicatur.

Brasauolus subiicit: Hoc autem loco Galenus hũc aphorism. adducit, in quo non dixit Hipp. esse vlcus, sed scabie laborare. Quare vt istã è Galeni verbis repugnantiã tollat, sese miseris torquet modis: atqui temerè. Neq; enim verũ est quod affirmat, illic à Galeno præsentẽ citari aphorismũ, quũ verba eius sic habeant, ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν ἀφορισμοῖς, τὰ μὴ πεταλώδη τοῖσιν οὔροισιν ἐμφερόμενα τῆς κύστεως ἕλκωσιν σημαίνει. scripsit in aphorismis Hipp. si ea quæ in vrinis ferũtur lamarũ speciem referunt, vesicæ exulceratione significant. Quæ quidẽ vere dicta sunt ab Hipp. & à Galeno rectè citãtur: nõ tamen, vt Musa censet, è præsenti loco, quũ sit potius. 81. huius sect. aphorismus, vbi in eũ modũ scribit: Si sanguinẽ aut „ pus, aut squamulas minxerit, grauisq; odor adsit, vesicæ exul „ cerationẽ portendit. Quod vero has duas subsidentias Galenus planissimè distinxerit, satis ex iis quæ lib. 1. de Iudic. cap. 12. scribit, constare puto. Eas autẽ quæ squamas referũt subsidentias, easdẽ facit cum iis quas πεταλώδεις nominãt: quippe squammæ instar foliorum sunt latæ ac tenues. Quid autẽ sit vesicæ scabies, Gal. in Comm. copiose ostendit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Humorẽ melanchol.] Qui planè differt ab atra bile, vt dictũ est suprà, nẽpe aphor. 21. huius sect. Quã cutẽ superiorẽ nom.] καλοῦσι δὲ αὐτὴν ἐπιδερμίδα. Notandũ autẽ hoc loco erit, ꝙ cuti quã δέρμα Græci nominãt, alia cuticula tenuis δέρμα. admodũ, & prorsus exanguis obducitur, supernasciturq;, ꝓpemodũ ceparum tenuiorib. respondens inuolucris. Hanc ἐπιδερμίς. quum cutis sit veluti quædam efflorescẽtia, ἐπιδερμίδα Græci vocant. Vt anteà.] Comment. scilicet initio.

APHORISMVS LXXVIII.

ὁκόσοι ἀπὸ ταὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Quicunque repente sanguinem mingunt, his in renibus venulæ ruptionem significat.

QVid repentina sanguinis mixtio significet, hac in sententia Hippocr. monstrat. Nã ἀπὸ τ' αὐτομάτου idẽ significat, vt in Cõm. testis est Gal. quod ἐξαίφνης, hoc est repente. Sic etiã Philotheus hanc vocẽ interpretatur, ἀπὸ τ' αὐτομάτου.

dicens, τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου τὸ ἐξαίφνης, ἢ ἀθρόως δηλοῖ. Cæterum ἀθρόως, Gal. lib. 1. de sympt. causis cap. 5. teste, idē quod copiose & repente denotat. Latinis vno verbo cōfertim dicitur. Per nomen αἷμα Hippocr. voluit innuere sanguinē purū, syncerum, & exquisitū. Vt sit sensus: Qui copiose & repē te sanguinē syncerū mingunt, iis ruptionē venulæ in renib⁹ significat. Quū enim variæ ac multæ sint mictionis sanguinis causæ, vt lib. 3. de Sanand. malis corporis cap. 36. indicauimus, tamē nunq̃ sanguis purus copiose & celeriter per vrinā excernitur, nisi vbi venę renū propter sanguinis multitudinē rūpuntur. Quare si aliis de causis sanguis mingitur, vt nō sit syncerus necesse est. Tribus itaq; notis de Hippocratis sentētia ruptionē venularū in renib. deprehendim⁹, videlicet si sanguis syncer⁹, copiosus, & repēte cū vrina excret⁹ fuerit.

ἀθρόως. αἷμα. Ruptiōis venularū in renibus tres notæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ostendere.] Græce, δηλοῦν, significare. Quantum ipsi.] Addendū, in alimentum. Græce enim est, ὅσον εἰς τροφὴν αὐτάρκης αὐτῇ. Puris.] Legēdum puri: quū Græca sic habeāt, ἢ μὴ οὐν ῥῆξις ἀκριβοῦς αἵματος, disruptio igitur puri sanguinis. Et ipsius corporis vesicæ, &c.] Gręcè, καί τινα πολλάκις αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς κύστεως, & sæpe ipsius corporis vesicę, &c. Aliquando ob saltū vehementiorē, &c.] Quæ quidē causæ sunt manifestæ.

APHORISMVS LXXIX.

Ὁκόσοισι ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τούτοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ.

Quibus in vrina harenosæ sunt subsidentiæ, his vesica calculo laborat.

HArenosas in vrina subsidentias calculi esse notas, hoc in loco Hippocrates docet. Quanq̃ vero Hipp. vesicæ tantū meminit, pro ratione antiquæ breuitatis, nō tamen excludit renes. Nā & hi nonnunq̃ harenosis subsidentibus in vrina, calculo affliguntur. Quod alibi disertè iis verbis significauit Hipp. In renes dolor grauis quādo cibo complentur irruit, pituitāq; vomunt. Quū vero dolores intēsiores fuerint, æruginosa, atq; tū leuiores quidē fiunt, dolore au tē leuantur, quando vacui cibo fuerint, harenæ rufę subsidēt.

6. Epid. part. 1. aph. 5.

Quibus sane verbis inter cæteras notas quib. in renib. calcu-
lũ generari deprehẽdimus, harenosas subsidẽtias palã cõme-
morat, qualiaq́; sint colore ostendit, nẽpe rufa, vt hac ratiõe
à cãdidis, quæ vesicę lapidẽ potius præ se ferunt, separaret.
Quare statuendũ certò erit, breuitatis studio hæc verba, aut
renes, ab Hipp. omissa esse, aut plane putandũ librarij negli-
gentia prætèrita. Philoth. censet Hippocr. ideo solius vesicæ meminisse, ꝙ crebrius in ea, quia effatu dignã habeat capacitatẽ, q̃ renibus calculi nascãtur. Sed præstat eius adscribere verba: ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἐπιπολὺ ἐν τῇ κύστει γίνονται οἱ λίθοι, διὰ τὸ ἀξιόλογον ἔχειν κοιλότητα τὴν κύστιν, διὰ τοῦτο ταύτης μόνης ἐμνήσθη, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν νεφρῶν. Proinde vt pfecta sit hęc Hippocratis sententia, sic efferenda erit, Quibus in vrina harenosa subsident, iis vesica, aut renes calculo laborant.

Cur solius vesicę meminerit Hippocr.

APHORISM. LXXX.

Ἢν αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸν κτένα, καὶ τὸν περίνεον, τὰ περὶ τὴν κύστιν πονεῖ.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, dolorque ad imum uentrẽ, pectinem, & interfœmineum incidat, ea quæ circa uesicam sunt laborant.

QVid sanguinis aut grumorũ mictio cũ vrinę suppressione, & dolore ad imũ ventrẽ, pectinẽ, & interfœmineũ præ se ferant, hoc in aphoris. Hipp. edocet, inquiẽs: Si quis sanguinẽ, scilicet liquidũ, & grumos, hoc est, sanguinẽ cõcretum simul mingat: id quod nõ raro accidere videmus, vt scilicet cũ liquido sanguine cõmixti sint grumi, qui fiũt vbi sanguis extra vasa promanãs à frigore cõcrescit. Et vrinæ stillicidiũ, propter nimirũ grumos qui vesicę meatꝰ obstruũt: quosquidẽ adesse hoc argumẽto colligimꝰ, ꝙ scilicet sic laborãtes, anteà plurimũ sanguinẽ liquidũ cum vrina reddiderũt. Fit vero strãguria etiã ꝑter inflãmationẽ, & alia multa quę osculũ & ceruicẽ vesicę obstruere valẽt. Doloréq́; ad imũ ventrẽ, quẽ Hippocrates & alij Græci ὑπογάστριον appellãt, de quo satis multa diximus sect. 2. aph. 25. Et pectinẽ.

Grumus.

ὑπογάστριον

Pectẽn. Pectẽn vero, Græcis κτείς dicitur, locus est sub imo ventre iuxta pudenda, vbi pili inhorrescunt. Quippe Phauorinus κτένα interpretatur ἐφήβαιον. Hoc aũt Iulio Polluce teste, nihil aliud est nisi τρίχωσις ἥβης. Et interfœmineũ, quod Grecis περίναιον nominatur. Est aũt nihil aliud nisi spaciũ, penẽ & anũ intercedens. Id quod Philotheus cõfirmat, qui scribit περίναιον εἶναι τὸν μεταξὺ τοῦ αἰδοίου τόπον, esse locũ inter anum, & pudẽdũ. Interpretes nõnulli falso fœmen cõuertũt, quũ fœmen nõ sit nisi interior pars cruris quæ à coxis incipit, & ad genua finitur. Ea quæ circa vesicã sunt, ægrotant. Nã hic non solũ vesicã, sed & alia instrumenta quæ vrinę inseruiũt, Hipp. per hæc verba, τὰ περὶ τὴν κύστιν. intelligit. Quod Gal. confirmat in Commentariis, dũ de omnibus quę seruiũt vrinæ instrumentis, nempe vesica, renib. & vreteris esse accipiẽda scribit. Quinetiã loca corporis quæ recenset Gal. abũde docent ita Hipp. verba interpretanda esse. Quare si tria hæc quæ ab Hipp. memorantur symptomata, vel vnà, vel seorsim accidant, vrinæ instrumenta esse male affecta monstrant.

(Margin notes: περίναιον. — Fœmen. — τὰ περὶ τὴν κύστιν.)

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Labor est.] Græcè πονέει, laborant. Morbus est.] Gręcè, νοσέει, ægrotant. Ipsam vesicam enunciare.] Grecè, αὐτὴν τὴν κύστιν ἁπλῶς μόνην ἀποφαίνεσθαι, ipsam vesicam simpliciter solam, &c.

APHORISMVS LXXXI.

Ἢν αἷμα καὶ πύος οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βαρέη ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si sanguinẽ, & pus, & squamulas mingat, grauisque odor fuerit, uesicæ exulcerationem significat.

Exulceratæ vesicę signa. HOc in aph. exulceratę vesicæ signa Hipp. percenset, quæ sunt sanguinis & puris mictio. Hæc autẽ duo prima signa nõ sunt vesicæ propria, sed aliis etiã partib. cõmunia, vt in Com. suis Gal. quoq; testatur, & suprà in explicatione aph. 75. huius sect. est dictũ. Et squamæ, quę quidẽ exulcerationis vesicæ certa sunt signa, presertim si accesserit grauis odor. Nã quum vesica sit urinæ, quam corporis excrementum esse constat, receptaculũ, fit ut quæ in ea putrescunt, grauiorem fœtorem præ se ferant. Et per grauem

quidé odorē solidarū partiū tabē excludit. Tametsi enim in illa subsidentia vrinæ est laminea, tamē odor grauis abest.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Omniū instrumētorum, &c.] Vt dictū est in explicatione aphor. 75. huius sect. Quæ vrinę obseruiunt.] Adiiciendū, exulceratorū. Græce em̄ est, τ̃ οὐρητικῶν ὀργάνων ἡλκωμένων. Ob disiunctiuā.] Gręce est παραδιαζευκτικὸν, disiunctiuam. Quasi vtrumlibet horum, &c.] ὡς ὁπότερον αὖ ὑπάρχῃ τ̃ εἰρημένων, quasi vtrumlibet eorum quæ dicta sunt vbi adsit, &c. Alternatim.] Græce, ἐναλλὰξ, vicissim.

APHORISMVS LXXXII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος λύσις.

Quibus in vrinaria fistula tuberculū oritur, iis suppuratione facta & eruptione, mali solutio accidit.

DOcet in hoc aphor. Hipp. qua ratione vrinę suppressio ex tuberculo in vrinaria fistula, seu penis foramine nata soluatur. Neq; enim οὐρήθρα aliud Hipp. aliisq; Gręcis significat, nisi foramē seu fistulā penis, per quā vrina excernitur, quod manifestè in Comm. docet Gal. Quare mirari subit hoc loco Brasauolū, ꝙ οὐρήθραν cū οὐρητικοῖς πόροις. i. vrinariis meatibus, qui etiā οὐρητῆρες & οὐρανοὶ Græcis appellātur, cōfundere voluerit. De tuberculo copiose diximus in enarratione aphor. 13. sect. 2. Hic certe significat tumorē pręter naturā in vrinaria fistula procreatū, vrinæ suppressionem efficientē. Qui si ad suppurationē venerit, purisq; eruptio᷎ facta fuerit, malū solui necesse est. Malum aūt intelligas vrinæ suppressionē, ac dolorē. sic em̄ Philot. quoq; hūc locū interpretatur, dū quid λύσις vox hoc in loco significet inquirit dicēs, λύσις δὲ τινος; τ̃ ὀδύνης καὶ ἰσχουρίας, διὰ γὰρ φύματα ὀδύναι γεγόνασιν καὶ ἔμφραξις ἀκολουθεῖ, ἐξ ἧς ἡ ἰσχουρία, Cui᷒ vero fit solutio? doloris & suppressiōis vrinę, qppe ꝑpter tubercula dolores excitātur, & sequitur obstructio, vnde vrinæ fit suppressio.

οὐρήθρα.

Musæ erratum.

Malum.

APHORISMVS LXXXIII.

Οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

Mictio noctu copiose facta, exiguam deiectionem significat.

IN hoc aphorismo Hippocrates monstat, quod vacuatio quæ copiose per vrinã fit, eã quæ per aluum fieri solet minorem efficiat. Cuius rei causam Gal. in Comment. assignat. Noctis autẽ non ideo mentionẽ fieri putemus, quasi ob id dies penitus excludatur: sed vt Philotheus testatur, quia noctu, ratione somni, concoctiones magis fiunt, & excrementorũ excretiones. Vel quod noctu vrina potissimum excernatur, & subinde à somno alui excrementa, quę certe exigua futura sunt, vbi plurimum vrinæ profluxerit.

Noctis cur mẽtio fiat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Cũ cibis exeunte.] Græcè, ἅμα τοῖς σιτίοις. Quare sciẽdum ꝙ hæc vox σῖτος, Hippocrati & aliis medicis Græcis duo significet. Primò quidẽ cibũ, è quo sanguinis copia procreatur, in qua sane significatione hoc in loco à Gal. nõ vsurpatᷓ. Secũdo accipitur pro alimẽti excremẽto quod intestinis coaceruatur, quẽadmodum copiosius li. 6. Edid. 1. part. Cõm. 5. docuimus. In postrema acceptione hic vsus est Gal. Proinde conuertendum potius erat, cũ ciborum excrementis.

σῖτος.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν τμῆμα πέμπτον.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM Sectio Quinta.

APHORISMVS PRIMVS.

Σπασμὸς ἐξ ἐλλεβόρου, θανάσιμον.

Conuulsio à veratro, letalis est.

QVum initio huius sectionis quintæ Hipp. symptomata quędã recenseat, quæ vehementiorem purgationẽ consequũtur, haud immeritò ab eo quod cæteris est periculosius orditur, nẽpe à cõuulsiõe, quã sanè, vbi elebori sumptionẽ sequi-

tur, letalem esse hoc loco ait. Loquitur autem hic de eleboro albo, vt Galenus in Com. ostẽdit, eiusq; rei causam affert. Cõuulsionẽ vero infert veratrũ quinq; de causis. Primò, ꝓpter cõsensum quẽ obtinẽt nerui cũ ore ventriculi. Nã quũ veratrum albũ sursum & per vomitũ maxime purget, fit vt subinde etiã ventriculo vehementius agitato & lacerato, nerui in cõsensum agantur. Secũdò, ꝓpter mordaces humores, quos veratrum sua tractoria facultate vehemẽtiore ad os vẽtriculi allicit, cõuulsio accidit. Et hæc q̃dẽ perinde atq; prior mediocris existit. Vtraq; igitur ab Hipp. infrà sect. 6. aph. 39 vbi ex plenitudine & vacuatione conuulsionẽ fieri pręcipit, prætermissa est: quod. s. ibidẽ de conuulsione agat quæ primaria ratione, quod in Com. etiã suis in hãc sentẽtiã scriptis Gal. testatur, & nõ per consensum, accidere solet. Tertiò fit cõuulsio, ob immodicã quã veratrũ efficit vacuationẽ. Quartò accidit cõuulsio ꝓpter tractricẽ elebori facultatẽ, humiditatem ex neruis ad se trahentis. Quintò, vbi elebori facultas, vehemẽtius ad distributionẽ impulsa, neruorũ substãtiã vehemẽtius exiccat. Has quidẽ cõuulsionis causas ordine cõmemorare placuit, ꝙ in iis Cõ. Gal. intellectus ferè tot⁹ sit⁹ sit. Sũt aũt tres posteriores cõuulsiones letales, q̃a ꝓpter inanitionẽ fiũt. Quare de iis hoc loco Hipp. loquitur, dũ conuulsionem ex eleboro letalem esse asserit. Quid vero θανάσιμον vox Hipp. significet, in sequẽtis aph. Com. Gal. explicat.

Veratrum quare conuulsionem affert.

θανάσιμον.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Ne homo stranguletur.] Id quod maxime accidit, vbi in corpore multi crassi & lenti humores cõtinentur, nec extenuante victus ratione antea sunt ad eductionẽ præparati, vt testis est li. 2. de fracturis Hipp. Com. 26. Galenus. In motibus.] Græce, ἐν τοῖς ἐμέτοις, in vomitibus. Aeruginẽ euomuerat.] Intelligit eã bilis speciẽ, quæ à similitudine æruginis, Galeno in libello de Atra bile teste, ἰώδης, id est ęruginosa nominatur. Hęc generatur, vt autor est Gal. lib. 1. Prorrh. Hippocratis Comment. 10. quum flaua bilis supra modum propter magnitudinẽ febris assatur. Vera ærugo.] Qualis est quæ in ære nascitur, quæ hodie officinis viride æris vocatur, quod scilicet ærugo vetus virescere incipiat. Defruti.] Græcè, σιραίου, sapæ. Est autem inter defrutum & sapam differentia, quam tradit Plinius lib. 14. cap. 9. nos alibi

Bilis æruginosa.

Aerugo.

Defrutum

etiam ea de re diximus. Conuulsio minus periculosa.] Græce, καὶ εἴη αὖ ὁ μετριώτατος σπασμὸς οὗτος, & hæc fuerit lenissima conuulsio. Pharmaci efficaciã.] Græce est, διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου, ob medicamenti actionẽ. Ex hac passione.] Græcè ἐκ τῆς κακοπαθείας, ex hac vexatione. Ad sui distributionẽ.] Græce est simpliciter, πρὸς ἀνάδοσιν, ad distributionẽ. Nos docuit.] Sect. 6. aphor. 39. Sũt autẽ hæc nerui.] Græce est, τόνοι. Animaduertendũ itaq; vnũ & idẽ instrumẽtũ, vt autor est lib. 1. de Motu musculorũ Gal. duobus esse appellatũ nominibus, νεῦρον καὶ τόνον, quod scilicet νεύειν καὶ τείνειν, hoc est nutare & tẽdere possit. Oriturq; idipsum ex cerebro & spinali medulla. Ligamẽta, quæ etiã neruosa sunt corpora, ex ossibus aut cartilaginib. prodeunt, & in os aut musculum trãseunt. Tẽdones, vel tendines sunt nerueæ musculorum tenuitates. Sicuti etiã.] Græce, ὥσπερ γοῦν. Sicuti enim in, &c.

Nerui. τόνος.

Ligamẽta

Tẽdones.

In corporibus.] Adiiciendũ, pluribus. Græce enim est, σώματα τὰ πολλά. Non facile.] οὐ πάνυ τι δυνατόν ἐστιν ἰάσασθαι, prorsus nõ admittit curationẽ. Conuulsionẽ autẽ ex siccitate neruorũ esse insanabilẽ, paulo pòst disertè testatur, dicens: Conuulsio quæ ex siccitate accidit, insanabilis est. Cur vero hæc ipsa sanari nequeat, Gal. li. 6. Ther. meth. cap. 5. docet. Nõ enim potest, inquit, hæc intẽperies, in qua solida similariũ partiũ substãtia reddita est siccior, sanari. Quippe quod in sanis est seniũ, id sicca intẽperies consummata est in ægris. Vt igitur seniũ curari nõ potest, ita etiã solidarũ partiũ siccitas. Quod
„ Philot. iis verbis innuere voluit, ὅτι δαπανηθείσης τῆς συνεκτικῆς ὑγρότητος, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὴν ἀνακαλέσασθαι: quia vbi habitualis absumpta est humiditas, fieri nõ potest vt ipsa recuperetur. Primũ.] πρώτως. Quo quidẽ verbo intelligit cõuulsionẽ quæ κατὰ πρωτοπάθειαν, οὐ συμπάθειαν, vt ait li. 1. de Malè affect. loc. cap. 3. Galen. accidit. Qui ab eleboro, &c.] καὶ δόξει καὶ ὁ σπασμὸς οὗτος ἐνίοτε γίνεσθαι τοῖς ἐπ' ἐλλεβόρῳ καθαιρομένοις ὑφ' Ἱπποκράτους οὐκ εἰρημένος, & videbitur hæc cõuulsio iis qui à veratro purgantur, aliquando fieri ab Hipp. non dicta. scilicet esse in aphorism. Species.] διαφοραί, differentiæ.

Cõuulsio ex siccitate cur insanabilis.

APHORISMVS II.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος, θανάσιμον.

Conuulsio ex uulnere facta, letalis.

EAm quæ ex vulnere fit conuulsioně, magna ex parte esse letalě, hoc in aphorismo docet Hipp. Cuius quidě rei causam Gal. recte in suis Comm. in phlegmoně reiicit, nec tamen omně, sed eã tantũ quæ neruosas attingit partes. Alij minus rectè ad magnũ & copiosum sanguinis è vulnere profluuiũ referunt, de eo enim in sequenti acturus est aphorismo. Cæterũ vulnus, quod τραῦμα Græcis dicitur, Gal. li. 3. Therap. meth. cap. 1. teste, nõ est aliud q̃ solutio ex vulnerãdo in carnosa parte relicta. Legitur autě in nonnullis exemplarib. ἐπὶ τρώματι, nõ diuerso quidě sensu, nisi quòd τρώματος significatio latius sese expãdat quàm τραύματος. Quippe τρῶμα, vt autor est Gal. li. 6. Epid. part. 5. Cõm. 12. omně magnã noxã ab aliquo extrinseco, etiã sine vulnere illatã, denotat. Verba ei⁹ subiiciã, τρώματα, inquit, ὀνομάζει ἱπποκράτης τὰς μεγάλας βλάβας ἔκ τινος τῶν ἔξωθεν γινομένας, εἰ καὶ χωρὶς τραύματος. Præterea in li. de Exposi. antiquarũ dictionũ Hippoc. hãc vocě Gal. nõ aliter nisi βλάβην, hoc est noxã interpretatur. Quũ itaq; vox sit generalis, mirari subit, quî fiat vt Philoth. eã ad neruorũ vulnus, quod propriè νύγμα Græcis dicit, tantũ cõtrahat. Quod si igitur τρῶμα legamus, huius aphor. is sensus erit: Conuulsio propter externã aliquã magnã noxã, verbi gratia contusioně, plagámue illatã, facta, letalis est.

Vulnus.

τρῶμα.

Philothei sententia improbat.

APHORISMVS III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Sanguine copioso profluente, si conuulsio aut singultus successerit, malum est.

COnuulsioně aut singultũ à copiosa sanguinis vacuatione fieri, malũ esse, hoc in aph. Hipp. ostědit. Loquitur autě de omni sanguinis immodica effusione, nõ curando nũ ab ore, naribus, ventriculo, thorace, vulnere, vtero, vel hemorrhoidib. promanauerit. Cur autě malum sit succedere conuulsioně vel singultũ, facile deprehědet qui horũ malorũ causas perspectas habuerit. Nã quũ duas tantũ esse Hipp. infrà asserat, něpe plenitudině & inanitioně, vt hoc loco alterã, nimirũ periculosiorě, inanitionem scilicet, quæ sanguinis profusioni succedit, innuat, necesse est. Cæterũ singultus est

6. aph. 39

Singultus

Singultus non est cõuulsio.

ventriculi deprauatus motus, qui eius veluti conuulsio est. Neque temere adiectũ est, veluti conuulsio, Quippe singultus, vt testis est lib. 3. de Sympt. causis, cap. 2. & sect. 6. aph. Comm. 39. Gal. absolute loquendo non est conuulsio, quod hæc solis musculis insit. Atqui nec vẽtriculus ipse, neq; ipsius os musculus esse censetur. Nemini autẽ mirum videatur, cur ex copioso sanguinis profluuio singultus accidat. Quippe quum illud omnes corporis venas exhauriat, vt eas quoque quę sunt in ore ventriculi, vacuet oportet. Quib. vacuatis fit, vt vehementius ex ipso ventriculo trahant. Is itaq; ex ista tractione tandem inanitus & exiccatus, singultum incidit.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει σπασμὸς, ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Ex immodica purgatione conuulsio, aut singultus succedens, malum.

QVod in. 1. huius sect. aphor. priuatim de albo veratro dixit, idipsum nũc generatim de omnibus purgãtib. medicamẽtis pronũciat. Nã vt cõuulsio & singultus, quũ immodicã veratri albi purgationẽ sequũtur, malũ portendũt, ita etiã si reliqs immodicis purgationibus successerint. inanitionẽ em̃ immodicã, quã partiũ siccitas insanabilis cõsequitur, significãt, vt dictũ est in aphoris. primi explicatione.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Singultus de sententia Hippocratis stomachi est cõuulsio.

Aliquãdo.] Aphor. nimirũ. 1. huius sect. Siquidẽ peior.] Gręcè, ἐπειδὴ πολὺ χείρων ἐστὶν, quandoquidẽ multo peior est ea, &c. Singultus cõuulsio fit stomachi.] Addit aũt secundũ Hipp. ne scilicet sibi pugnãtia scribere videatur, quũ aliàs singultũ veluti conuulsionẽ vẽtriculi esse dicat. Sic etiã Comm. 39, sect. 6. aphor. Gal. cõcedit, singultũ esse conuulsionẽ stomachi, vbi nimirũ quis mali essentiã non expendat, vt in Annotat. nostris in hunc cõmentarium fusius docebimus.

APHORISMVS V.

Ἢν μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καθ' ἣν αἱ κρεπάλαι λύονται, φθέγξηται.

Si ebrius quiſpiam repente obmuteſcat, conuulſus emoritur, niſi febris corripiat, aut ad eam perueniens horam, qua crapulæ ſoluuntur, loquatur.

QVod ebrios interdum conuulſos mori contingat, hac ſententia Hippocr. docet. Quare vt ſummo ſtudio nocentiſſimum vitium ebrietatẽ deuitemus, modò à conuulſionis periculo ſecuri eſſe cupiamus, neceſſe eſt. Quã vero ebrij obmuteſcant, ob vinũ immodicè ſumptũ accidit, quod ſane neruos eorundẽq; principium, cerebrũ nimirũ ipſum, cõplet, quẽadmodum copioſe in Comm. ſuis monſtrat, in quibus etiã qua ratione Hippocrates hac voce ἄφωνος ſit vſus, copioſe docet. Cur autẽ vinũ quod natura calidum eſt, conuulſionẽ, malũ frigidũ, generet, Gal. ca. 2. li. de Morborũ cauſ. in eum ſcribẽs modũ oſtẽdit: Quãuis, inqt, vinũ, ſi modicè ſumat, intimũ calorẽ augere poſſit, ꝙ ſcilicet ſit alimentũ maxime familiare: tamẽ immoderatius ingeſtũ frigidos morbos excitat. Et multo clarius li. 3. de Tẽp. ca. 3. idipſum iis verbis indicauit: Nec vinũ ipſum ſemꝑ animal calefacit, æquè vt nec oleũ flãmã accẽdit, tametſi aptiſſimũ eſt ignis nutrimẽtũ, imò ſi exiguæ & imbecillę flãmæ cõfertim multũ oleũ infundas, ſuffocabis eã, prorſusq; extingues potius q̃ augebis. Sic igitur & vinũ, vbi plus bibitur q̃ vt vinci poſſit, tantũ abeſt vt animal calefaciat, vt etiã frigidiora vitia gignat. Quippe apoplexię, cari, cõuulſiones, & tetani immodicũ vini potũ comitãtur. Hæc ille. Nihil itaq; mirũ ſi ebrij cõuellantur, vt hoc in loco Hip. docet, & ꝓpter lęſos neruos obmuteſcãt. Et eos q hoc modo cõuelluntur mori neceſſe eſt, niſi febris, quę ſua caliditate & ſiccitate humores frigidos diſcutiat & exiccet, apprehẽdat. Nã, vt Philoth. ait ἐὰν πυρετὸς ἐπιλάβῃ, σύμπεψις γίνεται τῆς ὕλης, καὶ λεπτυνομένη διαφορεῖται, ſi febris corripiat, materię fit cõcoctio, & extenuata ſubinde diſcutitur. Aut horã qua crapulę ſoluũtur ꝑtingens, iterũ loquatur. Hoc enĩ vbi acciderit, naturã vniuerſam materiã frigidã iã euiciſſe manifeſtum eſt. Quid vero per crapulã, & horam, qua hæc ipſa ſoluitur, ſit intelligendum, Gal. in Comm. abunde docet.

Ebrietas nocentiſſima.

Ebrij cur obmuteſcant.

Cur vinũ cõuulſionem facit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Etſi hoc aliquãdo.] Quod quidẽ accidit vbi plus q̃ à natura

vinci queat, bibitur. Et quouis modo obstupuerũt.] Græcè est ἀφώνους ὀνομάζοντος τοὺς ὁπωσοιῦν καρουμένους, mutos nominãtis eos qui quouis modo caro correpti sunt. Est aũt Carus, Gal. li. 4. de Male. affe. locis ca. 2. autore, omnimoda sensuũ, & vniuersarũ motionũ repẽtina priuatio, spirãdi tamẽ facultate manẽte illęsa. Quare posset & is locus Gal. ita cõuerti, qui quouis modo sensum & motũ amiserũt. Quod aũt ἀφώνους, hoc est mutos hic eos qui quomolibet sensum & motum amiserũt, appellet Hipp. testanĩ etiã ea quæ sect. 7. aph. Cõ. 59. scribit Gal. hunc in modũ, Consuetudo est Hipp. ab vno symptomate notissimo, vocis. s. amissione, sæpius nominare atq; significare sic qui nullũ motũ voluntarium habẽt, vel nihil omnino sentiunt. Decũbant autẽ eodẽ modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Hinc palã fit, interpretẽ hũc Gal. locũ min⁹ recte cõuertisse. Proprie stupor nominaĩ.] Grecè est, κυρίως λέγεται κάρος, ꝑprie carus nominatur. Differt aũt stupor, qui Græcis νάρκη vocaĩ, à caro: qppe, vt Gal. lib. 1. de Sym. causis ca. 4. testatur, stupor nõ est nisi sentiẽdi & mouẽdi difficultas. Car⁹ vero, vt dictũ est, vtriusq; omnimoda priuatio. Ex vno symptomate.] vocis. s. amissione. Neque enim aliter, &c. Græcè est, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλως ὅλον οἷόν τε παθῆναι τὸ σῶμα, neq; enim alioq vniuersum cõuelli corpus potest. A Grecis.] Adiiciẽdũ, omnib. Quippe Grecè est, πάντες οἱ ἕλληνες. Quidã vero sequẽti.] Addẽdum omnino. Græcè enim est, ἐν τῇ τρίτῃ πάντως ἡμέρᾳ, tertia omnino die.

Carus.

ἄφωνοι.

Stupor. Carus.

APHORISMVS. VI.

ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Qui à distẽtione capiuntur, intra quatuor dies pereũt, si vero hos effugerint, sani fiunt.

QVis sit morbi peracuti terminus ac finis, hoc in aph. distentionis exẽplo mõstrat Hipp. Quid vero sit distẽtio, alibi est à nobis abũde dictũ. Esse vero peracutũ morbũ distẽtionẽ, nõ solũ in Com. in hũc aph. conscriptis, verũetiã sect. 1. aph. Com. 12. diserte Galenus testatur. Quũ itaq; sit morb⁹ peracutus, necesse est vt qui ea laborẽt,

Distentio est peracutus morb.

intra quatuor dies pereant,quod is sit illorum morborum finis,& facultas admodũ etiam robusta,dolorem & laborem, quem distentio ipsa affert,diutius ferre non posit. Quod si vero vltra diẽ quartũ ꝓgrediũtur,conualescũt. Quippe tum naturã superasse morbũ certissima spes est. In Comm. vbi interpręs cõuertit,ita quod,adiiciendũ erit,meritò. Græce enim legitur,ὥς' εἰκότως αὐτὸν συντομωτέραν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν,ita vt merito natura velociorem faciat iudicationem.

APHORISMVS VII.

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται μετάστασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Comitiales quibus ante pubertatem accidunt, mutationem accipiunt. Quibus autem uigesimo quinto,iis magna ex parte commoriuntur.

QVum variæ sint mutationes quæ in pueris comitiales morbos sanare posint,vt in enarratione aph.45.sect. 2.est commemoratũ,hic vnius tantum,eius scilicet quæ ex ætate accidit,meminit Hipp. Quid vero mutationis nomine veniat intelligendũ, Galenus in suis Comm. explicat. Cæterũ verborum Hippocratis non est is sensus, quemadmodũ nonnulli putant,ꝙ omnes quos ante pubertatẽ comitialis morbus corripiat,ab eo liberentur. Quippe malum hoc,vt in Comm.etiã testatur Galenus,non sanatur etiã pubertatis pręterito tempore,nisi in aliis etiã se recte gesserint ægrotantes. Verũ id potius in hoc aph.innuit Hipp. quod si ætatis mutatione sanari accidit comitialẽ, certe non sanatur nisi is,qui ante pubertatem inuasit. Quod aũt sit pubertatis tempus,Galen.in Comm.exponit. Quibuscunq; vero comitialis vigesimoquinto anno,hoc est,in iuuentute accidit, iis magna ex parte cõmoritur. Nõ aũt temere dictũ est, magna ex parte. ἔστι γὰρ,ait Philotheus,ὅτι καὶ διὰ σώφρονα δίαιταν ἐν τῇ παρακμῇ παύονται, quippe contingit vt etiã in ætate declinante per moderatã victus rationẽ desinat comitialis. Neq; enim παρακμὴ alia est ætas,vt suprà etiã est comprehensum, q̃ ea quæ iuuentutẽ excipit,alioq; nomine Gręcis καθεστηκυῖα

Aphoris. sensus,

Magna ex parte.

παρακμή.

κ, ἀνδρεία,id eſt,conſtans & virilis ætas appellatur. Proinde Muſa hoc in loco nō ſine maximo errore παρακμὴν vigorē cōuertit. Nō eſt autē mirū ſi comitiales qui à iuuentute,ętate quidē calida & ſicca,atq; adeò cōtraria nō ſanātur,ad finē vſque vitæ durare. Sequens enim ætas ſimilis planè eſt, hoc eſt,frigida & humida,ideoq; ab ea nō ꝓfligatur, ſed potius, tanquā à ſuo ſimili conſeruatur. Quum igitur ad huius mali cauſæ amolitionē nihil auxilij afferat hæc ætas, ad finē vſq; vitæ ſubinde durare,atq; cōmori illis hoc ipſum neceſſe eſt.

Muſæ erratum.

ANNOTA. IN GAL. COM.

In altera parte aph.] Sectione ſcilicet ſecunda aph.45.

Si iuuenes.] Græcè, τοῖσι νέοισι, ſi pueri fuerint. Hanc autem vocē νέοισι idē hoc loco quod pueris ſignificare, in aph. iam citati enarratione abunde diximus. Huc accedit, quod nō iuuenes hoc morbo correpti liberentur,ſed potius pueri.

Interpretis lapſus.

In ſecunda ſeptimana.] Gręce eſt, μετὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, poſt ſecundā ſeptimanā, id eſt anno 14. Quippe poſt annū.14.vt paulò pòſt inquit Galen⁹, pubertas ipſa incipit, & vſq; ad 25.progreditur. Hic certe cōmittere non poſſum, quin Galenū, cuius viri neſcio quo ſpiritu, famā ac gloriam ſempiternā multi hodie ſcioli labefactare ſuis ſophiſticis argutiis conātur, à Muſæ iniuria vindicē, qui in ſuis Com.bis aſſerere audet,Gal.ſibi hoc loco planè pugnantia docere,vt qui alibi tradat pubertatē lōgi⁹ extrahi q̄ in prędictū tēpus, nēpe in annos 49. Nam quod aliquid tale dicat ſectione 3. aph.Comment.27. falſiſsime à Muſa aſſeritur, quum in eo Comment.huius rei ne vno quidē verbo meminerit. Pręterea nō recte affirmat Muſa Galenū docere pubertatis terminum eſſe ſeptimanam quintā,hoc eſt annum vigeſimūquintū. Nam nullū vnquam reperiet locū in quo idipſum doceat Galenus. Quintā quidē ſeptimanā iuuentutis eſſe finē, at minime pubertatis, infrà Com.9. huius ſectionis ſcribit. Item lib.6.de Tuēda ſani.cap.2. initiū declinatiōis aut remiſsionis, παρακμὴν Græci nominant, nonnullos habere ſtatim à trigeſimo anno,alios vero poſt 35. tradit. Si igitur à trigeſimo ſtatim anno nonnullis remiſsio fieri incipit,quomodo id tēp⁹ pubertatis finis eſſe poteſt,quū inter pubertatē ac remiſſionē alia quędā ætas,iuuēt⁹ nimirū,interueniat. Quare Muſam in reprehēdēdo Galeno circūſpectiorem fuiſſe cuperē.

Galenus à Muſę iniuria vindicatur.

Ex ætate.] Græce, ἀπὸ τ̃ ἡβητικῆς, à pubertate, sed magis ſiccitate, quæ hanc ætatē, & victus rationem conſequitur.

APHORISMVS VIII.

ὁκόσοι πλευριτικοὶ γενόμενοι οὐκ ἀνακαθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, τουτέοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται.

Quicunque pleuritici facti intra quatuordecim dies per ſuperiora non purgantur, iis malum in ſuppurationem conuertitur.

QVod eos qui pleuritide correpti ſunt, per ſuperiora, hoc eſt, ſputa, purgari oporteat, idq; intra quatuordecim dierum ſpacium, hoc in aph. docet Hippocr. Quod ſi vero hoc dierum interuallo non fuerint purgati, in ſuppurationē abire malū neceſſe eſt. Pleuritis vero, vt teſtis eſt lib. 5. de Male affe. loc. ca. 2. Gal. nihil eſt niſi inflāmatio, quæ in ſuccingente coſtas mēbrana, ac muſculis illi continuis fit. Eaq; vera exiſtit pleuritis, non mendoſa, vt falſo aſſerit Muſa. Cęterum quod ait, intra quatuordecim dies, manifeſte innuit pleuritin eſſe morbū acutū. Nā acuti morbi, vt ſuprà dixit, in quatuordecim diebus iudicantur. Iudicari aūt intra hos dies pleuritin, ſect. 1. aph. Comm. 12. iis verbis diſerte teſtatur Gal. Magna ex parte pleuritis terminū ſuæ iudicationis habet decimūquartū. Nec temere adiectū eſt à Galeno, magna ex parte, quia nonnunq̄ in ſeptimo etiā iudicatur, vbi ſcilicet coctio in ſputis circa tertiū vel quartum diem apparet, eodē ibidem teſte. Sed eius præſtat verba ſubiicere, Si cōcoctio, inquit, circa tertium vel quartū diē apparuerit, non cōtingit morbū lateralē trāſcendere ſeptimū. Porro animaduertendū, Hippocratē per quatuordecim dies non intelligere id ſpaciū dierū quod ſtatim à primo inſultu morbi tot circumſcribitur diebus, ſed id potius quod metitur ab eo die quo ęger expuere cœpit. vt ſit ſenſus, Qui non purgantur in quatuordecim diebus, ſupputādo nimirū ab eo quo expuere cœpit die. Et niſi ita hunc locum Hippo. accipiamus, vt ſibi pugnantia dixerit Hipp. oportet fateamur. Quippe is lib. 3, Epid. in hiſtoria Anaxionis, quam ſect. 1. aph. Comm. 12. &

Superiora

Pleuritis.

Muſa notatur.

Pleuritis morbus acutus.

2. aph. 23.

Magna ex parte.

In quatuordecim diebus.

lib.1.de Iudiciis cap.18.citat atq; explicat,pleuritidis iudicationem trigesimoquarto die factam esse scribit,supputatione facta à primo eius mali insultu. Ibidem autē ait, Die decimo septimo cœpit paucū quid coctū expuere. Quod si itaq; dies qui inter 17.& 34.sunt,supputaueris, quatuordecim esse plane cōperies. Nisi itaq; humores qui inflāmationem excitarūt,in thoracis spaciū resudent,& effundātur, inq; quatuordecim diebus per sputa expurgētur, malum ipsum in suppurationē transire necesse est. Suppurationis aūt vox duo significat, Primo,inflāmationis ad pus transmutationem. Secundo,puris inter thoracē & pulmonē effusionē. Vtrum horum intellexeris per suppurationē,nihil refert: quādoquidē vtrūq; illorū accidat,quum pleuritici non purgantur per superiora. Quid aūt subinde sequatur suppurationē ipsam,infrà,nimirū aph.15.huius sect.docebit Hippocrates.

Suppuratio.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In libro de victu acutorū.] Lib.videlicet 1.aph.26. vbi ita scriptū reliquit, ὅταν ἄρξονται πτύειν τι ἄξιον λόγου καὶ ἐκκαθαίρεσθαι. αὗται αἱ καθάρσεις: vbi aliquid notatu dignū expuere & expurgari cœperint. Nā purgationes. In prognostico.] Lib.nimirū 2.aph.52.vbi in eum scribit modū, τὰς τῶν πτυέλων καθάρσιας, sputi purgationes. Ea quæ fit ad pus transmutationem.] In quacunq; corporis parte idipsum contingat. In sequentibus.] Aphorismo scilicet 15.huius sectionis.

APHORISMVS IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τοῖσιν ἀπὸ ὀκτὼ καὶ δέκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabes maxime fit in iis ætatibus, anno nimirum decimooctauo, vsque ad trigesimumquintum.

DE iis ætatibus in quibus potissimū tabes accidit,verba facit hoc in aph. Hipp. Per tabem aūt non omnē corporis maciē,sed eā tantū quæ pulmonis exulcerationem cōsequitur,intelligere oportet. Quam quidē adolescentiæ & iuuētuti potissimū accidere innuit,dum ait,à decimooctauo anno vsq; ad trigesimūquintū. Hoc enim annorū numero hæ duæ ætates,vt alibi copiose ostēdimus, cōplectunt. Quum vero dicit ætatibus,non est intelligendū,quod ista æta-

Tabes.

tis ratione accidant,ſed propter errores potius quos ea in ætate conſtituti in victus ratione committunt. Quippe huius ætatis homines belligerãt,ſaltant,currunt, venationẽ, aliúdve genus laboris vel exercitij immodici exercẽt,propter quod venas rũpi accidit. Quã quidẽ ſubinde ſanguinis primũ ſpuitio,& dein tabes comitatur,vt fuſiꝰ in Com.29.ſect. 3.apho.docet Galenus. Philotheus adoleſcẽtibus tabem accidere cenſet propterea, quod ſanguis in iis copioſus ſit, qui vaſa pulmonis diſtentat,& rumpat,vt neceſſe eſſe ducat ſubinde conſequi tabem. Iuuenibus vero propter bilioſi ſanguinis redundantiam, qui ſua acrimonia vaſa erodens, ſanguinis ſpuitionem,& ſubinde tabem excitet.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

In ſuperioribus aph.] Nẽpe 29.aph.ſect.3. Propter thoracis atque pulmonis communionẽ.] Nam & in eo qui hũc præcedit,& eo etiam qui ſequitur aphoriſmis,de thoracis & pulmonis malis verba facit Hippoc. Recte igitur ait, propter ſermonis communionem hic tabis fieri mentionem,vtpote quæ pulmonis ſit exulceratio. Mediam inter annos enumeratos.] Adoleſcentiam intelligit. Quid vero ſit adoleſcentia,quid iuuẽtus,per ſequẽtia dilucide expedit.

APHORISMVS X.

Ὁκόσοι κυνάγχην διαφεύγουσι, ἐς τὸν πνεύμονα τούτοισι τρέπεται, καὶ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἔμπυοι γίνονται.

Qui anginam euadunt, ijs ad pulmonem malum tranſit, & intra ſeptem dies moriuntur. Si vero hos dies euaſerint,ſuppurantur.

HVmores anginã efficientes nõnũquã ad pulmonẽ decũbere,atq; intra ſeptẽ dies interitum afferre, hoc in aphoriſmo Hipp.docet. Quippe ab humoribꝰ eò delatis ægrotantes ſuffocantur. Non autem ab re hæc Hipp. verba ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι,Celſum ſecuti,conuertimus intra ſeptẽ dies,ne ſcilicet quiſpiam putaret Hippocratem hoc velle iis verbis innuere, ſic laborantes non poſſe ante ſeptimũ diem mori, quod planè falſiſsimum foret, quum nonnulli citius

Intra ſeptẽ dies.

pereant. Hinc in Comm. suis Gal. etiã hæc verba ita interpretatur, ὡς τὰ πολλὰ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, hoc est, magna ex parte ante septimum diem. ἀπὸ enim Attice idem quod πρὸ, id est, ante significat. Quod si vero, inquit Hipp. intra hoc spatium non moriũtur, tunc humores qui in pulmonem decubuerint, in pus mutãtur. Quod si non fuerit expurgatum, tabidos fieri contingit.

APHORISMVS XI.

Τοῖσιν ὑπὸ τῶν φθισίων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα ὅπερ ἂν ἀποβήσσωσι βαρὺ ὄζῃ ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, θανατῶδες.

Si iis qui tabe infestantur, sputum quod tußiendo excreant, grauiter olet carbonibus impositum, & capilli à capite defluunt, letale.

HAec Hipp. sentẽtia ad eã artis partẽ quæ futura predicit, ptinet: qppe duas nobis notas ob oculos ponit, quibus eos qui tabe sunt correpti, non ita multo pòst morituros certo prædicere licebit. Per tabẽ aũt macies ea venit accipiẽda, quæ pulmonis vlcera comitatur. In ea sputũ, quod non nisi per tussim excreatur, carbonibus impositũ si grauiter olet, primũ letale est signũ. Externã enim putrefactionẽ humorũ qui sunt in pulmone, præ se fert. Philotheus censet sputũ οὐκ ἀμέσως, ἀλλ᾽ εἰς ὕελον ἐπιβεβλημένον, id est, non sine medio, sed in vitrũ iniectũ, carbonibus esse imponendum, vt scilicet dissolutũ suã graueolentiã magis ostẽdat. Sed nõ est opus ista exquisita diligẽtia, ꝙ nimirũ assidẽtes, imo etiã ægrotantes ipsi, citra etiã carbones adhibitos sputi fœtorẽ experiantur. Alterũ signũ letale est, capillorum è capite defluuium. Causam Galenus in Commentariis suis recitat.

Tabes.
Sputũ grauiter olẽs.
Capillorũ defluuiũ.

APHORISMVS XII.

Ὁκόσοισι φθισιῶσιν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέουσιν, οὗτοι διαῤῥοίης ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt, ij

alui profluuio succedente moriuntur.

PRæcedẽte aph. duo signa, è quibus futuram in tabidis mortẽ prædicere licet, Hippocrates recẽsuit. Nunc tertiũ, nẽpe alui ꝓfluuiũ, adiicit, quod vbi apparuerit, non ꝓcul esse mortẽ coniiciendũ erit. Id quũ diserte innuere voluisset, verbo præsentis tẽporis ἀποθνήσκουσι vsus est, quo imminentẽ iam quasi mortẽ exp̃sit. Porro alui ꝓfluuiũ duplici ratione malũ est. Primo vt causa, ꝙ scilicet facultatem nedũ in ægrotis, sed & in sanis dissoluat atq; deiiciat. Secundo, vt signum, quia naturalium facultatum imbecillitatem significat. Rectissime igitur Hippocrates in tabidis mortem haud ita multo pòst accidere scribit. Alui profluuiũ cur tabidis malum.

APHORISMVS XIII.

ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες ἀναπτύουσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται.

Qui spumantem sanguinem excreant, iis de pulmone educitur.

QVod sanguis spumãs excreatus aut tussiẽdo eiectus, è pulmone feratur, hoc in loco Hipp. mõstrat. Spumãs aũt sanguis est, qui innumeras ampullas obtinet, ita vt plane nulla eius pars, saltẽ notatu digna, sit intus & in superficie, quæ sine spuma reperiatur. Quæ aũt sit causa generationis sputi, Comm. 43. sect. 3. aph. & sect. 7. Comm. 30. Galenus copiosissime docet. Non temere aũt dixit Hippocr. ἀναπτύουσι, id est, excreãt. ita enim nos Celsum lib. 2. cap. 6. secuti, conuertere voluimus: vel vt meliora etiam exemplaria habent, ἀναβήττουσι, hoc est, extussiunt. quippe vt Galenus sect. 2. aph. Comm. 43. testatur, quæ vnà cum sanguine ex pulmone educitur spuma, subito simul & cum tussi educitur. Spumantem vero sanguinem è pulmone educi par est, vt qui illius substantiam, quæ, Galeno lib. 4. 6. & 7. de Vsu part. teste, leuis, rara, aerea, spirituosa, & veluti ex spuma quadã sanguinis concreta, est conflata, vasisq; plurimis contexta, referat. Quinetiã Gal. infrà Comm. 39. huius sect. spumantẽ humorem in carne pulmonis contineri, à quo, vtpote substãtiæ suæ simili, nutriatur, scribit. Et suprà Comm. 43. sect. 2. palã dicit, Sanguis qui è pulmone educitur spumans, est visceri si-

milis. Proinde recte admodum Hipp. hoc loco asserit, sanguinem spumantē è pulmone educi, atque adeo illum esse male affectū significare. Quare vero malum ostendat, Galenus in Commentariis suis docet.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Si vero spuunt, aut expuūt.] Græce, εἰ δὲ ἀναπτύουσιν, ἢ ἀναβήττουσιν, si vero spuūt, aut extussiunt. Non aūt vere vlcerato.] Quod confirmāt ea quæ scribūtur à Galeno Comm. 30. sect. 7. dum inquit, Sed neq; semper (sic enim conuertēdum, & non omnino, vt fecit interpres: quia in Græco est διὰ παντὸς) ex pulmone sanguinē spumosum expuunt. Videtur itaq; quum ex ipsa visceris substātia simul quicquā effertur, sanguinem fieri spumosum. Hæc ille. Quare sanguis spumosus non excreatur, nisi fuerint in pulmone vlcera. Tum vero sine dolore excreatur. Nam, vt testis est lib. 4. de Male affe. loc. cap. vlt. Galenus, pulmonis vlcera dolor non comitatur.

Interp̄tis error.

Pulmonis vlcera dolor nō comitatur.

APHORISMVS XIIII.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγενομένη, θανατῶδες.

A tabe correpto si alui profluuiū successerit, letale.

Hic aphorismus quum abunde sit paulo antè à nobis expositus, vberiore enarratione haud eget, præsertim vbi Galeni Commentarius accesserit.

APHORISMVS XV.

Ὁκόσοι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπυοι γίνονται, ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡ ῥῆξις γένηται, παύονται. ἢν δὲ μὴ, εἰς φθίσιν μεθίστανται.

Qui à pleuritide suppurantur, si intra quadraginta dies à quo fit ruptio per superiora purgantur, leuātur. Si vero non, in tabem abeunt.

In ahp. 8. huius sect. Hipp. docuit, ꝙ pleuritis in suppurationē trāseat, vbi ea affecti intra 14. dies per supiora haud purgētur. Nūc quid suppuratione facta ægrotātib. accidat, exponit, inquiēs, Qui à pleuritide (ἐκ enī hoc loco idem qđ μετὰ significat) suppurantur, hoc est, pus intra thoracē &

pulmonē cōtinēt, si intra 40. dies: qppe is est termin⁹ iudicationis acutorū morborū, ex degeneratione seu mutatione de specie in speciē vocatorū, qualis est iam pleuritis in suppurationē abiēs, supputādo ab eo die in quo ruptio fit. Quod adiicitur ppterea, ne quis à principio pleuritidis numerare incipiat. Per sputa purgātur, id enim ἀνακαθαρθῶσιν verbū significat. καθαρθόω nāq; idē quod πλύω denotare Com. 8. hui⁹ sect. est dictū. Leuātur à malo. Vnde palā fit, vsq; ad quadragesimū diē pulmonē posse illæsum pmanere. post hunc quia putrescere incipiet pus, exedetur & exulcerabitur, tabesque fiet. Quare rectissime subiungit Hipp. Si vero non per sputa intra dies 40. purgātur, in tabē transeūt, qđ pulmo, vt cōprehensum est, diutius ab erosione tutus esse nequeat: quippe quū rarus sit pulmo, vt pmpte in se recipiat pus, à quo subinde substantia eius exulceratur. Vt itaque pleuritidi suprà in aph. 8. huius sectionis terminum purgationis statuit quartumdecimum diem, sic suppurationi quadragesimum. καθαρθόω.

APHORISMVS XVI.

Τὸ θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι, σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, νεύρων ἀκράτειαν, γνώμης νάρκωσιν, αἱμοῤῥαγίας, λειποθυμίας. ταῦτα οἷσι θάνατος.

Calidum iis qui eo sæpius vtuntur, hæc detrimēta affert, carnium effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi defectiones. Hæc quibus accidunt, mors.

DE immodico calidi vsu hoc in aph. tractat Hipp. quęq; mala & detrimēta afferat idipsum mōstrat. Quum vero calidū, vt testatur Gal. lib. 1. de Elemētis, bifariā accipiatur, vno modo pro corpore quod calorem in se habet, alio modo pro qualitate quæ ipsi inest, sciendū erit hic in prima accipi significatione, pro corpore nimirū calido, neq; tamen quouis, sed pro aqua duntaxat calida. Quod in primis metipse Hipp. cōfirmat, dum in libro de Vsu humidorū inscripto hunc aphorismū ad verbū repetit. Quinetiā Galen⁹ Calidum.

ipse Comm.24.huius sect. diserte hac in sententia Hippocrati de aqua calida sermoné esse, iis verbis testatur, Hactenus de aqua calida & frigida sermoné habuit Hippocrates. Huc accedit, q͞ nisi fateamur Hippocraté de aqua calida in præsentia loqui, non est cur hæc detriméta quæ hic ab eodé recésentur, à calido posse fieri recte affirmemus. Quippe calidum quod siccũ est, cõtraria potius mala affert, vt ex sequétibus palá fiet. Quod vero dicit Hipp. iis qui eo sæpius vtũtur: manifeste significat, calidũ non semper hæc afferre mala, sed tum maxime quũ vsus eius immodicus fuerit. Nec etiá de eo quod immodice est calidũ, vt Brasauolus cẽset: hoc eñi exiccat, atq; adeo mala quæ hic cõmemorantur, non ꝓcreat, quemadmodũ Gal. aquæ calidæ exéplo lib.3. de Tuẽd. sanit. cap.3. ostédit in eũ scribés modũ, Quod si iusto calidiores fiant, calida quidé vis, sed non perinde humida: quippe horrere & dẽsari eorũ meatus cogũt, ita vt nec madescere ab humore extrinsecus accedẽte possint. Hæc ille. De calido igitur qđ temperatũ existit, quo tamen immodice vtimur, Hippocrati hoc in loco sermo est. Cuius rei testis est locupletissimus Gal. qui lib.4. de Simpl. medi. facult. cap.1. ita scriptũ reliquit, Calida, inquit, téperata, grata, amicaq; sunt. funditur enim quod in corporibus nostris concretum fuerat, quo maxime pathemate voluptas animãtibus constat. At si morá etiam trahant, sensim quoq; & ipsa molesta euadũt. Ad tantá enim fusionis immoderationẽ ita recidũt, vt substantiã nostrã discutiãt, dissoluãt, ac dispergãt. Verũ tum quidé sine mordicatione infestant, & animi deliquiũ afferũt, viresq; deiiciũt, vt mors quoq; tandé sequatur. Hacten⁹ Galeni verba recésuimus. E quibus equidé sole clarius intelligitur, calidũ temperatũ hæc de quibus Hippocrati sermo est, efficere, & minime immodicũ atq; adeo intemperatũ, vt Musa existimat. Ea nãq; secãt, disiungũt, dirimũtq; substãtiã, vt in loco paulo antè citato Gal. fusius ostédit. Neq; est cur aliquis miretur, quî fieri possit, vt calidũ qđ nomẽ excessus est, de téperato dicatur. Quippe vt testis est libro.3. Simpl. cap.11. Galenus, id quod mediocriter est temperatũ mixtúmue interdũ calidum appellamus, etsi minus proprie. Sic aquæ dulcis balneum, de quo hoc loco tractat Hippocrates, quod téperatũ existit, calidũ vocatur. Hoc itaq; calidũ, quod nimirũ humidum & temperatũ est, si cre-

Musa notatur.

Quomõ calidũ de téperato dicatur.

pro eo vtamur, carniũ afferet effœminationẽ. Est autẽ proprie loquẽdo ἐκθήλυνσις nihil aliud q̃ χαυνότης, hoc est mollicies, laxitas. Siquidem ἐκθηλύνειν, Phauorino teste idem est quod χαυνοῦν, sic vt χαυνοῦσθαι planè opponatur τῷ πήγνυσθαι. Significat itaq; Hippocrates calidi humidi temperati vsum immodicũ carnes reddere molliores & laxiores, atque adeò veluti carnes muliebres, quæ minus cõpactæ ac solidæ sunt, imbecilliores. Sic quidẽ libro sexto Epide. par. 1. aph. 11. crurum effœminationem vocat eorundẽ imbecillitatẽ, vbi nimirum minus firma fuerint. Neruorum quoque imbecillitatẽ aut incontinentiã, calidi prædicti immodicus vsus parit. suo enim calore neruorum substantiã dissoluit, humiditate vero laxat, molliorem que reddit, vt hoc nomine sit necesse vt minus robusti ac cõtinentes fiant. Mentis præterea seu rationis (γνώμη enim Hipp. idem quod διάνοια significat, quẽadmodum diximus in explicatione aphor. 6. sectionis secundæ) stuporem, hebetudinem, torporem ve inducit. Causa est iam exposita: dissoluit enim cerebri substantiam. Sanguinis eruptiones creat, quod suo calore venas laxet atque dilatet. Animi defectiones, quod spiritus dissoluat. Et sanè ipsa experiẽtia cõfirmat, nõ paucis in solio calido longius desidẽtib. animi accidere deliquia. Quę quidẽ & sanguinis immodicas vacuationes sequi solẽt. Hęc aũt vbi accidũt, mors sequitur: ad nonnulla quidem breui, ad alia vero lõgiori tempore, vt copiosius in Com. suis Galenus docet. Monet itaq; hoc in aph. Hippocrates omnium rerum, earum etiam quæ sunt temperatæ, immodicum vsum, vtpote noxium, esse fugiendum.

ἐκθήλυνσις.

Neruorũ imbecillitas.

γνώμη.

Sanguinis eruptiões.

Immodic⁹ vsus rerum fugiendus

APHORISMVS. XVII.

Τὸ δὲ ψυχρὸν σπασμοὺς, τετάνους, μελασμοὺς, καὶ ῥίγεα πυρετώδεα.

Frigidum conuulsiones, distentiones, denigrationes, & rigores febriles efficit.

QVum prӕcedẽte aphorismo quid malorũ aquę calidæ immodicus vsus afferret, exposuisset: nunc quę detrimenta pariat immodicus aquę frigidę vsus, pcẽsset. Per frigidum autẽ hic esse accipiendam aquam frigidã, ex iis quæ in eo qui hunc pręcedit aphorismo dicta sunt, fit

Frigidum

manifestum: & ex Philotheo ipso, qui inquit, μέτεισι νῦν ἐπὶ τὰ πάθη γινόμενα ἐκ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος progreditur nunc ad mala quæ ex aqua frigida nascuntur. Quapropter quum Hipp. ait frigidum, repetenda prioris aphorismi verba erunt, βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλειονάκις χρεομένοισι, iis qui illo sæpius vtũtur, hæc mala creat: Conuulsiones, ꝙ scilicet neruosas corporis partes contrahat, & distendat. Distentiones iisdem de causis facit. Cur aũt distentionis, quam tamen pleriq; conuulsionis speciem esse tradũt, seorsim mentionẽ fecerit, in enarratione aph. 57. sect. 4. diximus. Denigrationes, potius q̃ liuores, qui Græcis proprie πελιώματα dicuntur, efficit, quia natiuum colorẽ extinguit. Rigores quoq; efficit, eosq; febriles, hoc est, qui febres excitant. quippe Galen. πυρετώδεα interp̃tať, πυρετὸν ἐπικαλούμενα. Febres vero non per se, sed vt Philotheus etiã testatur, κατὰ συμβεβηκὸς, ex accidente afferũt, ꝙ scilicet conclusis corporis meatibus putredinẽ, & subinde febrem excitari necesse sit. Prohibitã aũt transpirationẽ febres & putredines prompte posse efficere, Gal. lib. 8. The. meth. copiosissime mõstrat. Cæterũ febriles etiam dixit Hippocr. vt significaret rigores quoq; esse, qui citra febrem excitarentur, quemadmodum Gal. libro 8. de Symp. causis cap. 8. quẽ locum in suis hic Commẽt. citat, fusius docet. In Galeni Comment. nihil est quod explicatione indigeat, nisi ꝙ passim pro liuoribus sit reponendũ denigrationes, vt sit differẽtia inter πελιώματα & μελασμοὺς. Præterea vbi interpres, Et quidẽ liuores ex refrigeratione fieri, nullo ꝓrsus sensu conuertit: Græce est, καὶ μὲν δὴ καὶ μελασμοὺς ἐργάζεται τῇ ψύξει, Et sane quidem denigrationes refrigeratione efficit.

Conuulsiones. *Denigrationes.* *Rigores.* *Febres.*

APHORISMVS XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ. τὸ δὲ θερμὸν, ὠφέλιμον.

Frigida, ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsali medullæ inimica est. Calida vero, vtilis.

Aqua frigida ossibus aduersa quare.

QVibus partibus corporis maxime obsit immodicus frigidæ vsus, hoc in loco Hipp. ostẽdit. Primũ aũt ossib. esse inimicã & aduersam inquit, vtpote quę sint è semine ꝓcreata, atq; adeo exanguia, & frigida, Solæ eñ car-

nosæ partes, vt testis est lib. 1. de Natura humana Commen. 27. Gal. ex sanguine sunt fictæ. Ossa vero ex semine esse formata Galenus aliis etiam in locis diserte asserit, potissimum aũt in lib. 1. de Semine, vbi ita scriptũ reliquit. Arteria, vena, os item & mẽbrana è semine fabricãtur. Quũ itaq; exãguia & frigida sint ossa, non est mirũ quod ab immodico frigidæ vsu offendantur, vtpote exiguũ qui in iis est calorẽ extinguẽtis, & veluti mortificantis. Atqui dicet hic quispiam, quî fieri possit vt ossibus, quæ, Galeno in lib. de Odoratus instrumento teste, sensus expertia sunt, cuius rei quidẽ causam lib. 16. de Vsu par. idẽ Galen⁹ exponit, frigida sit inimica, atq; adeò eadẽ lædere queat? Respõdeo, insensibilia quidẽ non dolẽt, atqui patiuntur tamen. Sic lapis, lignum, & eius generis multa quæ sensu carẽt, nõ dolent quidẽ, patiuntur tamen. Ligna enim ab igne patiuntur, & penitus in cinerem aguntur. Lapides quoq; à malleis cõteruntur, atq; adeò patiuntur. In eũ sanè modũ Philotheus etiã hanc obiectionẽ diluit inquiens, κἂν τὰ ὀςᾶ ἀναίσθητά εἰσιν, οὐκ εἰσὶν ἀπαθῆ, ἀλλ᾽ ὁμοίως πάσχουσι φθορὰν. ὥσπερ καὶ λίθος πάσχει φθορὰν, καὶ φθείρεται, καὶ μειοῦται, & si ossa sensus expertia sunt, nihilominus tamen instar lapidis patiuntur corruptionẽ. Quippe lapis corrumpitur, atque minuitur. Quocirca ab immodico vsu frigidæ lædi ossa ipsa cõstat, vtpote à quo calor illorũ natiuus, qui exiguus est, extinguitur. Quo extincto, & ipsa corrumpi necesse est. Est vero illis calida seu temperata aqua, vtpote quæ eorundẽ calori similis est, vtilis & amica, quia illorum calorẽ cõseruat, nõ dissipat & extinguit, perinde atq; frigida. Cæterum dentiũ separatim mentionẽ facit Hipp. non sanè quod in ossiũ numero non habeat: id enim putare absurditate haud vacaret: sed quod ab illis aliqua ratione differant. Nã quũ reliqua omnia ossa sensu destituãtur, dẽtibus tamen euidens sentiẽdi vis, Gal. ca. 5. de ossibus teste inest. Præterea & neruis, cerebro, & dorsali medullæ, vtpote per excessum frigidis, & exiguũ calorẽ natiuũ obtinentibus, frigida aduersatur. Dorsalẽ vero medullam frigidã esse, Galenus lib. 1. de Temp. ca. vlt. testatur. Idẽ etiã lib. 2. cap. 4. eiusdẽ cũ cerebro generis esse scribit. Nec temere dixit Hipp. dorsalis. hac enim adiectione voluit excludere ossium medullam, quę à dorsali plurimũ variat. Proinde vt iam commemoratis omnibus partibus

Insensibilia patiuntur, etiamsi nõ dolent.

Dẽtiũ cur separatim meminit.

frigida est inimica, ita calida vtilis, quod nimirũ exiguũ earundẽ partiũ, vt cõprehensum est, calorẽ à corruptione & teredine conseruet ac tueatur. Quare θερμὸν hic, vt in eo qui præcedit aphorismo aquã calidã temperatãue significat.

APHORISMVS XIX.

Ὁκόσα κατέψυκται, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει.

Quæ refrigerata sunt, ea excalfacere oportet, exceptis iis vnde sanguis copiose profluit, aut profluxurus est.

QVum in duobus qui hũc præcedũt aphorismis Hipp. quæ mala & detrimẽta immodicus frigidæ vsus pareret, exposuerit: nunc qua ratione illa sanãda sint, docere instituit inquiẽs: Quæ refrigerata sunt, ex immodico nimirũ vsu frigidæ, ea oportet excalfacere, vt. s. per cõtrariũ ad suũ ac natiuum temperamentũ reducantur. His itaq; verbis nobis vulgatissimũ hoc medicorũ axioma seu principiũ inculcat, Contraria contrariis curantur. Quod quidẽ in simplicibus præter naturã affectibus perpetuo verũ est. Vbi vero multiplex fuerit affectus, tum non semp est ex vsu, omnibus iis quæ præter naturã sunt, mederi. Hinc rectissime lib. 11. The. met. cap. 12. ita scriptũ reliquit Gal. Preceptũ hoc, cõtrariorum cõtraria sunt remedia, non erit aliquãdo verũ, aliquando falsum, imo id ppetuo verũ est, quãdo fieri potest, vt eorũ quæ præter naturam sint, quicquã per aliam vllã remediorum speciẽ curetur. Non tamen ex vsu est semper omnibus quę pręter naturã sunt, mederi, sed quum sola per se subsistunt. Nam si cum aliis vnà incidãt, aliis nonnunq̃ ante illa est medendũ. Primũ enim curari debet id quod magis vrget, aut sine quo aliud curari non potest. Magis aũt vrget, quod maius periculũ, si negligatur, allaturum est. Quod etiam cõfirmat idem Gal. qui lib. 3. The. meth. cap. 9. in eũ scribit modum, Affectus, vnde primũ maximeq; imminet homini periculũ, hic primus curari debebit. Et sect. 1. aph. Comm. 16. vbi inquit, Vnusquisq; morbus simplex simplici eget curatione. Si vero plures inuicẽ copulẽtur, tantũ habebũt communẽ curationis indicationẽ, quantũ copulabũtur, nobis scilicet ad id quod magis vrget festinãtibus, non tamẽ alterius cura post-

Contraria contrariis curantur, quomodo intelligẽdum.

habita. Hæc ille. Pari ratione hoc in loco facit Hipp. qui frigida intẽperie neglecta, ad copiosi sanguinis eruptionẽ se cõuertit, eãq; primo curat, vtpote à qua maius ægrotanti periculũ q̃ à frigida intẽperie immineat. Neglectis itaq; calefacientibus, frigidis potius & adstringẽtibus initio vtendũ esse suadet, vt quæ sanguinis ꝓfluuiũ, à quo maius est periculũ, reprimãt. Hinc est quod inquit, Quæ refrigerata sunt, excalfacere oportet, exceptis iis vnde sanguis copiose ꝓfluit. id enĩ significare verbũ αἱμοῤῥαγέειν, suprà in enarratione aph. 25. sect. 2. diximus. Variãt aũt hic Græca exẽplaria, aliqua enim simpliciter habẽt αἱμοῤῥαγέειν μέλλει, profluxurus est. aliqua, vt nos legimus, qui copiose profluit, aut profluxurus est: quæ quidem lectio melior existit. quippe quadrat sentẽtiæ huius sect. 23. in qua ait Hipp. In iis frigido vtẽdum, vnde profluit sanguis, aut fluxurus est. In Comm. vbi interpres conuertit, maxime necessarium, Græce est, ἀναγκαιότερον, magis necessarium. & vbi reddidit bonam intemperiem, Græce legitur, εἰς τὴν οἰκείαν εὐκρασίαν, ad sibi cognatam temperiem. Græcorũ codicum hoc loco varietas.

APHORISMVS XX.

Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα περισκληροῖ, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει, μελαίνει, ῥίγεα πυρετώδεα ποιεῖ, σπασμοὺς καὶ τετάνους.

Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrat, rigores febriles, conuulsiones, & distentiones creat.

IN hac sententia mala quædã suprà nondũ cõmemorata, quæ frigidæ vsus affert, Hipp. recẽset. Neq; enim ψυχρὸν hoc loco, vt in aph. huius sect. 17. aliud significat, nisi aquam frigidã. Hæc itaq;, ait Hipp. vlceribus mordax est, non quidẽ erodendo id quod continuũ est, sed potius diuellẽdo, quemadmodũ copiosissime lib. 4. de Simpl. facult. cap. 1. vbi hanc Hippocratis sententiã explanat, Galenus mõstrat. Eãdem etiam citat lib. 1. Simpl. ca. 23. Cutem quoq; frigida obdurat, substantiam eius densans & constringens. Exẽplo nobis erit lutũ, cuius substantiam à frigore constringi videmus manifestissime. Dolorem facit insuppurabilem: eo ꝙ natiuũ

Frigidum.

Mordax vlceribus frigidũ quomodo.

Cutẽ obdurat.

Dolorem

Insuppurabilem. calorem, qui suppurationis causa est, extinguat. Quo pacto autem suppuratio fiat, Gal. lib. 5. Simp. cap. 5. abunde docet. De puris etiam generatione diximus in expositione aphor. 47. sect. 2. Quod vero denigrationes, rigores febriles, conuulsiones, ac distentiones efficiat aqua frigida, in enarratione aph. 17. huius sect. est ostensum. In Commentar. nihil est quod annotationem requirat, præter hoc quod vbi interpres conuertit, densior est quam pro eius substantia cutis, Græce legitur, πυκνότερον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸ δέρμα ἐστὶν, densior est cutis quam vt eius substantiam peruadere possit. Repetendũ enim est verbum διεξέρχεσθαι, quod præcedit.

APHORISMVS XXI.

Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται.

Nonnunquam in distentione sine vlcere, iuuene mediocri corporis habitu prædito, æstate media frigidæ aquæ copiosæ perfusio caloris reuocationem facit. Calor autem hæc sanat.

Distétionem quádo & quo modo sanet aqua frigida.

IN præcedentibus aliquot aph. Hipp. mala & incómoda quæ frigidæ vsus affert, cómemorauit. nunc quæ interdũ eius vsum sequũtur cómoda, mõstrat inquiens, Nonnunq̃ in distentione aquæ frigidæ copiosæ perfusio reuocat calorem. Annectit aũt multas códitiones, vt significet hoc ipsum non nisi rarissime accidere. Inter has quidem prima est, vt distentio illa sit citra vlcerationem, quòd illa, etiamsi reliquę conditiones adsunt, aqua frigida nunquam sanetur, vt fusius in Commentariis docet Galenus. Altera, vt qui distentione laborat sit iuuenis, & natura calidus. Quippe senex vbi fuerit, aquæ perfusio calorem exiguum in sene extinguet. Neque satis est, vt qui ita laborat sit iuuenis, verumetiam requiritur vt sit temperatus, moderatus, seu mediocri corporis habitu præditus. id enim significat hoc in loco εὐσάρκης, vt in explicatione aphorismi septimi section. quartæ diximus: & non bene carnosum, vt conuertit interpres. Quare

εὐσάρκης. Interp̃tis lapsus.

excluduntur hac dictione & graciles, & obesi. Graciles enim quod nullũ habeant munimen, quod principes partes ab iniuria frigidæ tueatur, lędi necesse est. Obesos vero, quod exiguum calorẽ natiuũ obtineãt, qui facile à frigidæ perfusione extingueretur, queadmodum copiosissime Gal. lib. 3. de Tẽper. cap. vlt. vbi præsentẽ citat aphoris. testatur. Musa non recte p εὔσαρκον intellexit eũ in quo multa est caliditas. Quippe qui plus iusto calidus est, hũc frigidæ perfusio lædit, quod nimirũ constricta & densata eiusdẽ cute, caloris exhalationẽ prohibeat, atque adeò illũ mirũ in modũ augeat, vt subinde hoc nomine natiuum extinguat. Tertia conditio est, vt aquæ perfusio in eo qui correptus est distentione, fiat æstate media, ne scilicet alio tẽpore nudũ corpus ab ambientis frigiditate offendat. Quarta vt copiosæ frigidæ perfusio fiat: qđ exiguæ aquæ affusio hoc ipsum quod Hipp. molitur, præstare non queat. His igitur conditionibus adiectis aquæ frigidæ perfusio calorem reuocat, idq; non per se, sed ex accidẽte: hoc est non primo statim eius occursu, vel protinus vt admota est, sed tẽpore. Quippe per se cutẽ refrigerat, refrigerationẽ vero cutis densitas & constrictio sequitur. Conclusa itaque summa corporis facie, repercussus refractusq; fit caloris eius qui à profundo ascẽdit, quiq; simul propter difflatus inopiã est aceruatus. Simul propter frigidi circũstantis violẽtiã in altũ recedit. Simul ex humoribus qui in profundo sunt, nutritur. Vbi collectus tandẽ nutritusque calor ad summa corporis violentius ruit, fit eiusdẽ repercussus seu reuocatio. Quid multa? frigidæ aquæ affusio primũ cutẽ perfrigerat: frigus vero cutis densitas & reditus caloris ad profundũ consequũtur. Rursus densitatẽ, difflatus prohibitio: reditũ vero caloris ad interiora, cõcoctio, cõsummatioque qui istic sunt humorũ sequitur. Difflatus tandẽ prohibitionẽ, caloris collectio, queadmodũ copiose Gal. li. 3. de Temp. ca. vlt. docet. Quapropter p pręsentẽ Hipp. aphoris. nõ euertitur hoc medicorũ principiũ, contraria contrariorũ sunt remedia: neque enim per se frigida sanat distentionẽ, sed ex accidente, calor vero est qui per se illam curat. Quod vt disertè significaret Hippoc. prædictis subiunxit: Calor autẽ hæc sanat, soluitue. Quippe ῥύομαι verbũ est mediũ, idemq; quod λυτρόω libero, soluoq;, vt in expositione aphoris. 51. sect. 4. est dictũ, signi-

Musæ erratum.

Frigidum calorẽ ex accidenti reuocat.

ficat. In Comment. vbi interpres cõuertit, ficuti in diſtentione, Græce legitur ὡς ἐν τετάνῳ, quod in diſtentione ſcilicet raro iuuet frigidum. Dein paſsim vbi conuertit interpres bene carnoſus, quum in Græco ſit εὔσαρκος, reddendum erit mediocri corporis habitu præditus.

APHORISM. XXII.

Τὸ θερμὸν ἐκπυητικὸν, οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει, μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφάλειαν, δέρμα μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τὴν δὲ ἐν κεφαλῇ, καρηβαρίην λύει. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων κατήγμασι, μάλιστα δὲ τοῖσιν ἐψιλωμένοισι. τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξεως θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται, καὶ ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει, τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλιον, καὶ κρῖνον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον, καὶ κτεῖνον.

Calida vbi ſuppurationem facit, non tamen in omni vlcere, maximum ſecuritatis ſignum exiſtit, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat. Eorum autem quæ in capite ſunt malorum, grauitatem eiuſdem ſoluit. Plurimum vero oſsibus fractis confert, ſed præcipuè iis quæ denudata ſunt. Præterea his maxime quibus in capite vlcera naſcuntur, & iis quæ à frigore moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendo, vtero, veſicæ. His calida amica, & iudicans: frigida vero inimica, & interimens.

IN hoc aphorismo calidæ aquæ facultates aliquot recēset Hipp.primūq; eas quę raro,deinde vero eas quæ frequēter apparent. Nā θερμὸν καὶ ψυχρὸν,hoc in loco,vt in prioribus aliquot aph.calidā & frigidā aquam significant. Prima vero aquę calidæ facultas,cuius hic meminit Hipp.est,quod suppurationem mouet. Quā etiā facultatē illi tribuit Gal.li. 4. The.metho.ca.5.dū inquit,Fomentū multę calidę aquę, omnia deniq; quę calefaciūt & humectāt, celerrime pus mouent. Et lib.5.Simplic.cap.8. vbi sic scriptū reliquit: Porro „ omnium ad puris generationē aptissimū est,ex iis quæ per- „ fundūtur,aqua tēperata. In quo loco ex professo Gal.de medicamētis pus mouētibus agit,atq; adeò multa ad institutum nostrū faciētia ibidē cōmemorat. Præterea Paulus Aegineta lib.4.cap.39.aquā tēperatā superfusam suppurationē efficere testatur. Vt omnibus nūc palàm fiat,errare Brasauolū,qui Hipp.hoc loco de omni calido loqui cōtendit. Et vbi aqua calida suppurationē efficit,maximū est securitatis signū. Nihil enim mali,vt inquit in Com.Gal. vlceri pus generāti aduenire potest. Significat itaq; puris à calida generatio, vlcera ipsa ad sanitatē tendere. Quod Philotheus quoq; testatur dicens,μέγιστον καὶ ἀσφαλέστατον σημεῖον ἐστὶ τὸ πῦον τὸ τοῖς ἕλκεσι ποιοῦν ὑγείαν μέλλον ἐπάγειν, maximum & securissimū signū existit pus,quod vlceribus quę finiētur affert sanitatem. Nō tamē in omni vlcere:neq; enim putridis vlceribus, & iis quę fluxiones habent,vt in Com.suis fusius explicat Gal.calida suppurationē mouet,sed illis plurimū incōmodat. Altera facultas calidæ est,vt cutē emolliat. Eā vero facultatē inesse aquę calidæ,testatur etiā Gal.lib.3. de Tuenda val.cap.3. vbi diserte scribit,quod partes duras tēsasq; emollire possit. Quod Paulus etiā lib.1.cap.51. manifestis verbis significat. Nō emollit aūt alia ratione,nisi ꝙ calida & humida sit. Calidis aūt & humidis molliēdi vim inesse, Gal.lib.5.de simpl. medic.facul.ca.2.3.6.& 7.ostendit. Extenuat etiā cutē crassam & densam,quemadmodū Galenus lib.3. de Tuend.valet.cap.8.monstrat. Dolorē lenit,perinde atque omnia alia quæ primo ordine calefaciunt,aut tēperata sunt. Quod Galenus lib.iam citato cap.18.iis cōfirmat verbis: Quæ reuera sunt ἀνώδυνα,partiū sunt tenuium, & non multo calidiora q̄ quæ symmetra sunt. Quare necesse est vt euacuent ac discu-

Calidum suppurat.

Brasauoli error.

Calidū cutē emollit.

Cutē extenuat. Dolorem lenit.

„ tiant,tũ rarefaciant,extenuant,concoquant,& æquabile red
„ dant quicquid in partibus dolore vexatis,aut humorũ acriũ,
„ aut lentorũ,aut crassorum,aut multorũ in meatibus impacto
„ rũ,aut etiã vaporosi cuiusdã aut crassi,aut admodũ frigidi spi
„ ritus exitũ cõmodum non inuenientis cohibitũ atque inclusum est. Hæc ille. Quæ quidē eò à nobis sunt producta,quod eorũ qui reuera ἀνώδυνα sunt,& dolorē leniunt, naturã exprimant. Rigores,conuulsiones,& distẽtiones mitigat. Quippe sua caliditate discutit,extenuat,cõcoquit,& alterat. E generib⁹ malorũ capitis,eiusdẽ grauitatẽ soluit. Causam in Cõment. Gal exponit. Plurimũ vero fractis ossibus cõfert. Hinc est quod medici omnes,Gal. lib. 3. κατ' ἰητρεῖον, Comm. 16. teste,dũ resoluunt,fracturas calida aqua perfundunt ac fouent,præsens ex ea auxiliũ experti. Præcipue vero conducit iis ossibus fractis,quæ carne sunt exuta. Quapropter quum calidũ ossibus esse amicũ & iucundũ è superioribus etiã dicerimus,cauebunt sibi plurimũ à frigore quibus capitis ossa denudata sunt. præterea calida iuuat eos,quibus in capite vlcera sunt. Rationem in Commẽt. refert Gal. His etiam prodest quæ à frigore moriuntur,aut vlcerantur. Eiusmodi vero vlcera Græcis χείμετλα,Latinis vero perniones vocantur. Partes autẽ à frigore nimio mori,testatur etiã Gal. ca. 4.

Calida fractis ossib⁹ confert.

χείμετλα.

„ libri de Morb. differ. ita scribens: Eius vero morbi qui calido
„ opponitur, nẽpe frigidi affectus in extremis partibus adeò
„ subinde manifestus est,vt ipsas emortuas decidere nonnunq̃
„ contigerit. At huiusmodi affectus in vniuerso quoque corpo
„ re accidit iis qui sub vehemẽti frigore iter aggresi sunt. Ho-
„ rũ enim alij in ipso statim itinere mortẽ obierunt. Alij priusquã domũ reuerti potuissent diuersoriũ nacti,semimortui gelidique apparuerunt. Cõfert etiã calida herpetibus exedẽtibus,totã cutẽ exulcerantibus. Quippe frigidũ vlceribus inimicũ,quia mordax. Philothe⁹ ex accidente cõducere tradit, τῇ κενώσει ξανθῆς χολῆς,quia flauã bilẽ uacuat,adeoq; subinde refrigerat. Qua quidẽ ratione alias quoq; inflãmationes refrigerat,vt copiosius lib. 3. de Temper. cap. vlt. Gal. demonstrat. Quid multa? quæ vacuant,calentis materiæ ex accidente remedia fiunt,& inflãmationes particularũ leniunt. Frigida vero & adstringentia per se quidẽ vlcera serpentia magis sanant,vt testatur lib. 4. cap. 44. Paulus. Sedi deniq;, puden-

calida herpetib⁹ cõfert.

do,vtero,vesicæ,quoniam partes neruosæ & frigidę sunt,calida amica est,& vtilis,aut viuificãs. Quippe κρίνεσθαι quũ simpliciter & sine adiectione effertur, significat bene iudicari, vt in expositione aph. 71. sect. quartæ dictum est. κρῖνον vero aliquid eiusmodi denotare, ex eius opposito quod statim subiicitur ab Hippocrate, manifestũ fit. Ait enim, frigida vero inimica & interimens. Nam vt calida sui calore temperato partium prædictarum calorem fouet, conseruat, & tuetur, adeoq; viuificat: sic contrà frigida calorem earundem partium extinguens, eas perimit & mortificat. κρίνεσθαι.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Maximũ est vlceri signũ.] Post verbũ suppurare, colon reponendũ, ac legendũ, Maximũ enim est vlceri signũ. quippe Gręcè est, μέγιστον γάρ ἐστι σημεῖον, &c. Quod iis etiã plurimũ nocet.] Putridis aũt vlceribus aquã calidã nõ conferre, hinc satis cõstat, quod omnia quæ putrefiũt, Gal. lib. 4. The. method. ca. 8. teste, ex calido externo & humido sic afficiũtur. Quare iis magis cõuenit qđ siccũ est. Quippe vlcera, quà vlcera sunt, vt idẽ lib. 3. Thera. method. ca. 5. testatũ Gal. siccari potius & adstringi, q̃ humectari postulãt. Pręterea li. 4. The. meth. cap. 5. ita scriptũ reliquit, Siquidẽ vlceris, qua vlcus est, sanatio mediocris siccitas est. Ex malis vlceribus.] Græcè, ὁκόσα τῶν κακοηθῶν ἑλκῶν, ex malignis vlceribus. Maligna vero vlcera, Gal. loco iam citato autore, sunt, quæ omnib. recte decenterq; factis, tamen nõ sanãtur. Calor natiuus.] Sciẽdũ vero hoc loco erit, calorẽ natiuũ esse duplicẽ. Alter enim est, quẽ Gal. lib. 5. de Simp. medic. faculta. cap. 8. nũc aereã, nunc sanguineam substantiam, nunc vero spiritum vocat. Hic omnium naturalium functionum author est, & pro temporũ, ætatũ, & victus ratione modo auctior, modo mitior existit. Alter calor natiuus Gal. virtutũ substantia, aut primariũ ipsarum instrumentũ dicitur. Is vero nihil aliud est nisi quatuor elementorũ, vel horũ primarũ qualitatũ contẽperamẽtum. Quum enim substantiæ elementorũ miscentur, & eorundẽ qualitates misceri necesse est. In hac quidem significatione hic vsurpatur, dũ hunc naturã nostrã vocat Gal. Sic etiã lib. 3. de Temper. cap. 4. naturam nominat vniuersam substantiam ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur. Quinetiam Commen. 37. sectione 4. ita scriptũ reliquit

Putrefactionis causæ.

Maligna vlcera.

Calor natiuus duplex.

Natura.

" Galenus: Natura quæ regit corpora nostra, secũdũ Hipp. est " calor naturalis. Adherescit.] Græcè est, ὁμιλῇ, adhibeatur. Serpẽtia comesa q̃uis, &c.] Græcè, καὶ τῶν ἑρπήτων τοῖς ἀναβιβρωσκομένοις, καὶ τοῖς ἀπὸ χολώδεος καὶ θερμοῦ χυμοῦ γιγνομένοις, & herpetas exedentes, & ea quæ ab humore bilioso ac calido fiunt. Amicum.] Grece, οἰκεῖον, familiare. Contrarium.] Græce est, ἐναντιώτατον, maximè contrarium.

APHORISM. XXIII.

Ἐν τουτέοισι δεῖ τῷ ψύχρῳ χρέεσθαι, ὁκόθεν αἱμοῤῥαγέει, ἢ μέλλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ, ὁκόθεν ἐπιῤῥέει. Καὶ ὁκόσαι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν, καὶ ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι ἐς ταῦτα. ἐπεὶ τά γε παλαιὰ μελαίνει, καὶ ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον, ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον βλάπτει.

In iis frigida vti oportet, vnde sanguis copiose profluit, aut fluxurus est: non tamen supra ipsas partes vnde profluit, sed iuxta eas adhibita. Quinetiam vbi inflammationes, aut inflammina ad rubrum & subcruentum tendentia recenti sanguine sunt, iis frigidum admouere conuenit: quippe veteribus nigrorem inducit. Erysipelas quoque non vlceratum curat, vlceratum vero lædit.

DE commodis & incommodis, quæ aquæ frigidæ vsum sequuntur, hoc loco agit Hipp. Neq; enim ψυχρὸν in omnibus iis apho. vt sæpe iam monuimus, aliud significat q̃ frigidã. Quod non animaduertẽs Musa, multis se temerè difficultatibus inuoluit. Vtendũ autẽ principiò frigida esse Hippocr. monstrat, in iis vnde sanguis copiose profluit, aut paulò pòst profluet. Hęc enim constringit, sanguinemq; crassiorẽ, adeoq; ad profluendũ minus idoneũ reddit. Ne autẽ in adhibenda frigida error cõmittatur, subiungit, inquiẽs.

Musa notatur.

Mod⁹ adhbẽdę frigidæ.

Non tamen supra ipsas partes, sed iuxta ipsas adhibita frigida confert. Quibus verbis edocet, frigidã non iis partib. vnde sanguis promanat, sed iis potius vnde aliquid ad vlcera ipsa profluit, esse admouendã. Quippe frigida, vt suprà dixit, vlceribus mordax. Et hinc iterũ palã fit, Hipp. non de omni frigido hoc in loco loqui, sed de aqua duntaxat frigida. Nihil enim prohibet quin alia quæ facultate sunt frigida, iis partibus quæ sanguine manant admoueantur. Quinetiã frigidã adhibere cõuenit phlegmonibus: atqui suo tẽpore, nimirum initio phlegmonũ, nec tamen tũ etiã si plenũ fuerit corpus, nisi eo prius vacuato. Neq; etiam admouenda frigida initio erit, nisi hoc citra ęgrotãtis noxã facere liceat. Quũ eñ influxũ reprimãt omnia frigida, & hac ratione corpora euacuẽt, partesq; male affectas roborẽt, vt Cõm.25.huius sect.& li.2. ad Glauconẽ testatur Gal. nõ debet adhiberi frigida vbi metus est, ne ad principes corporis partes noxios humores propellãt. Aut inflãminibus: sic enim vocamus quę Hipp. ἐπιφλογίσματα appellat. Intelligit autẽ ea quę veluti à flãma aliqua sunt deusta, vt in Cõm. author est Gal. Adeò vt nõ significet aliud ἐπιφλόγισμα q̃ φλόγωσιν, hoc est efferuescentiã, aut dolorẽ calidũ, vel dolorificũ cũ feruore tumorẽ. Quæ quidẽ ad rubrũ & cruentũ, ob sanguinẽ qui recens eò confluxit, tendunt. Quibus verbis id significat, frigidã non nisi recentibus inflãminib. quæ rubrũ & floridũ colorẽ præ se ferũt, cõferre. Subiungitq; rationẽ, dicẽs: Veteribus enim nigrorẽ inducit, ꝙ scilicet à crassiore fiãt sanguine, quẽ subinde crassiorẽ aqua frigida efficit, & in grumos conuertit, quos nigredo comitatur. Erysipelas deniq; nõ exulceratũ sanat, id enim ἴτεα significat. Quippe feruorẽ sanguinis, & bilis acrimoniã, è quibus erysipelas procreatur, extinguit. Vlceratum vero lædit, ꝙ illi mordax appareat, vt iã sæpe est dictũ. Porro Erysipelas esse duplex, exquisitũ & nõ exquisitũ, docet Gal. lib.2. ad Glauconẽ ca.1. Exquisitũ vero iterũ diuiditur, in vlceratũ & non vlceratũ, vt idẽ Gal. lib.14. The. meth. cap.2. monstrat.

Frigida qñ phlegmonibus admouenda.

Inflãmina ἐπιφλογίσματα.

Quibus phlegmonib. frigida cõferat

ἴτεα.

Erysipelas duplex

APHORISM. XXIIII.

Τὰ ψυχρὰ, οἷον χιὼν καὶ κρύσταλλος, τῷ στήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ, αἱμοῤῥαγικὰ, καταῤῥοϊκά.

Frigida, ueluti nix & glacies, pectori inimica sunt,

tusses mouent, sanguinem copiose promanare faciunt, & destillationes excitant.

HActenus de aqua calida & frigida disseruit Hippocr. Núc de iis quæ admodũ frigida sunt, vt est nix & glacies, verba facit, quæq; mala hæc ipsa adferant monstrat. Quod vero de valde frigidis hoc in loco loquatur Hippocrates, clarũ fit ex eo quod aït, veluti nix & glacies. Hinc lib. 6. Epidem. part. 3. aphor. 10. vbi ad verbũ hanc sententiã repetit, pro iis verbis, qualis nix & glacies, dixit πάνυ ψυχρὸν, id est valde frigidũ. Niuis autẽ & glaciei exẽplo potiss. vti voluit, tanq̃ iis quę omnib. in cõspicuo & manifesta essent. Valde itaque frigida pectori inimica, ꝙ scilicet totũ osseum sit. Ossibus autẽ frigidã etiã aquã esse aduersam, suprà dictũ est, nẽpe aphoris. 18. huius sect. Quare vt nix, glacies, aliaq; eius generis valde frigida, sint magis inimica necesse est. Tusses quoque mouent, idq; duplici ratione. Primo, per se, quod nimirũ simplici qualitate sua instrumenta respirationi deseruiẽtia refrigerent, vt copiose Gal. lib. 2. de Sympt. causis, cap. 6. ostendit. Secundò ex accidente, quia destillationes mouent, quas subinde sequitur tussis. Quippe frigus instar manus, vt testatur Comm. 12. sect. 3. aphoris. Gal. apprehendens ac premens vti spongiã quandã cerebrũ, atque eã quæ in ipso cõtinetur humiditatẽ, exprimit. Prætereà sanguinẽ copiose promanare faciũt frigida, ꝙ scilicet venas rũpant. Hinc in Epid. simpliciter dixit, φλεβῶν ῥηκτικά. Frigus enim corpora venarũ constringit & contrahit, frigiditateq; sua duras, ac extendi contumaces reddit, adeoq; tunicas earũdem rumpit, vt fusius lib. 4. de Male affect. loc. ca. vlt. Galenus mõstrat. Quare autem destillationes moueant, iam expositum est.

Niuis & glaciei exemplo cur vsus Hipp.

Frigida cur tusses mouent.

Frigida sã guinẽ manare faciunt.

APHORISMVS XXV.

Τὰ δὲ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἕλκους, καὶ ποδαγρικὰ, καὶ σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα ψυχρὸν πολὺ καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην λύει. νάρκη δὲ μετρίη ὀδύνης λυτική.

Tumores articulorũ, & dolores sine vlcere, podagricos quoq; dolores, & cõuulsiones, horũ quidẽ plurima, frigida aqua large superfusa leuat, dolorẽq; minuit ac soluit. Stupor enim mediocris dolorem leuat.

IN hoc aphorismo Hipp. aquę frigidæ cõmoda, quę in tumorib⁹ & dolorib. quibusdã affert, recẽset. Per vocẽ enim οἰδήματα, quod sępe iã monuimus, Hippoc. & alij veteres generatim omnes præter naturã tumores intellexerũt. Et significat quidẽ illis οἴδημα idẽ quod ὄγκος, vt eius rei testis est Gal. lib. 1. Prog. Comm. 33. & multis aliis locis. Loquitur aũt hoc loco Hipp. de calidis tantũ tumorib. & doloribus articulorũ, qui, vt ait Philoth, ἀπὸ χολῆς, ἢ χολώδους αἵματος, à flaua bile, aut bilioso sanguine fiũt. Horũ quippe humorũ feruorẽ extinguit, & morsum obtũdit aqua frigida. Et de calidis tantũ hic esse sermonẽ Hippocrati, liquet etiã abunde ex eo quod ait paulo pòst, Plurima quidẽ horũ. His enim verbis diserte significare voluit, se tantũ intelligere eos qui ex calidis humoribus fiũt tũ tumores tũ dolores, vt sunt phlegmones & inflãmina, de quib. aphor. 23. huius sect. dictũ est. Quare Musæ, & aliorũ quorundã qui ad œdemata proprie dicta verba Hipp. detorquẽt, sententiã probare nõ possum. Nõ tamẽ omnes tumores & dolores calidos iuuat aqua frigida, sed eos qui sunt absq; vlcere. Nã frigidũ, vt dictũ est aphoris. 20. huius sect. vlceribus mordax existit. Pari quidẽ ratione dolorib. podagricis cõfert aqua frigida, nõ quidẽ omnib. sed iis duntaxat qui à flaua bile nascuntur: id quod Philoth. etiã affirmat. Quare plurimũ errãt, mirisq; modis ægrotantib. obsunt medici quidã imperiti, & circũforanei, quibus imponere tantũ in deliciis est, ꝙ quibusuis doloribus podagricis frigidæ aquę perfusione, aliarũq; rerũ stupefacientiũ admotione dolorẽ lenire student, arbitrãtes sufficere si hac ratione q̃ celerrimè omnẽ dolorẽ abigãt, non animaduertẽtes se intereà immedicabile propemodũ malũ hac ꝑuersa curãdi ratiõe adferre. Quippe in affecta parte, qui difficulter subinde sanari potest ꝑ stupefaciẽtia hęc medicamẽta relinquũt affectũ, pedesq; ad motũ ineptos plane reddũt. Nõ sũt igitur frigida & stupefaciẽtia medicamẽta imponẽda, nisi dolorib. qui ex cali

Musę sententia improbatur.

Quib. doloribus podagricis aqua frigida conueniat.

Imperitorũ medicorũ & circũforaneorũ error.

C

dis & tenuib.humoribus procreātur. Quod ea ſcilicet, vt teſtatur lib. 12. the. metho. ca. vlt. Gal. humores tenues cogant, craſſioresq; efficiant, ac vehementē calorē extinguāt. Refouēdæ autē poſt ſtupefacientiū vſum partes corporis ſunt per ea quę calefaciūt. Quippe niſi idipſum fecerimus, imbecilles & intēperatas, atq; adeò perpetuo fluori obnoxias reddem⁹, & vt in actionib. vt cōprehēſum eſt, facile offendātur efficiem⁹. Vbi vero à craſſis & glutinoſis humorib. orti dolores fuerint, alieniſſima ſunt quę ſtuporē inducūt medicamēta.

Frigida cōuulſionib. quomodo prodeſt.

Porrò frigida cōuulſionib. etiā prodeſt, nō quidē primò & per ſe ſed ſecūdò, & ex accidēte, vt fuſius ſuprà in explicatiōe aph. 21. huius ſect. diximus. Prædicta vero omnia poteſt aqua frigida, ſi largè ſuperfundatur: aliàs minimè. Refocillat itaq;, leuátue, & mitiores reddit tū dolores: id enim verbū ἰσχναίνειν hoc loco ſignificat.

ἰσχναίνειν.

Muſa notatur.

Referendū enim eſt ad dolorē, & non ad humores, quod Braſauolus facit. Quippe fieri nō poteſt vt frigida humores extenuet, quin illos potius incraſſat. Vel certè ad tumores, vt nimirū eoſdē minores efficiat, idq; vt Philoth. ait, τῷ λόγῳ τοῦ ἀναστέλλειν τὴν ἐπιῤῥοήν, καὶ ταύτην κενοῦν, quod influētes humores reprimat, ac eoſdē vacuet.

Frigida cur dolores ſoluit.

Dolores etiā ſoluit, quia cauſas eorundē tollit, humores qui ſua copia tenſionē excitarūt reprimēs. Eſtq; eius rei alia cauſa, quā Hipp. ſubiungit, inquiēs: Stupor enim mediocris dolorē leuat. Quibus equidē verbis Hip. diſertè cauſā cur aquę frigidę largior vſus dolorē ſoluat expreſſit, nēpe quia mediocrē ſtuporē inducat. Nō aūt ab re dixit mediocrē: ita enim perfectā refrigerationē, quæ ſcilicet ſenſum & motū penitus aufert, excluſit. Mediocrē itaq;, qui ſenſuū difficilē affert ſtuporē, ad dolorē leniendū ſufficere arbitratur Hipp. Ideoq; ne nimiū refrigerātibus ac ſtupefacientib. temerè vteremur, nos dehortari hac ratione voluit. Poſtrema hæc aphoriſmi pars citatur à Gal. li. 2. de male affect. loc. ca. 1. In Gal. Comm. nihil eſt quod noſtra explanatiōe egeat: niſi quod moneamus, interpretē nō rectè cōuertiſſe, ſicuti ex illis quę antea tetigit nō eſt admodū, &c.

Interpretis lapſus.

Græce enim eſt, ὡς ἐξ ὧν προείρηκεν οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν, quod ex iis quę anteà dixit nō ſit difficile inuenire. Anteà ſcilicet aph. 23. Itē vbi vertit, lōgius, in Gręco eſt ἐπιπλέον, largior, pleniórue.

APHORISMVS XXVI.

ὕδωρ δὲ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυ-

χόμϵνον, κοῦφότατον.

Aqua quæ cito calefcit, & cito frigefcit, leuißima.

IN præfenti apho. indicia & notas optimæ aquæ Hippoc. docet. Eã enim quæ eiufmodi eft, leuiffimã nominat. Neq; enim leuiffimã hoc loco vocat eã quæ pondere talis eft Gal. etiã in Cõ. tefte, fed eã poti⁹ quæ vẽtrẽ nõ grauat, & quę cito permeat. Quod docet idem quoq; Gal. qui ca. 1. lib. de ptifana in hũc modũ fcriptũ reliqt, Hipp. aquã quę celeriter calefcit, rurfusq; eueftigio refrigerat̃, leuifsimã effe exiftimat. Porro nõ põdere leuẽ diiudicat, verũ quæ fit tenuiũ partiũ, nec grauatim cõtrariã admittat qualitatẽ. Et iterũ lib. 1. Simp. cap. 17. vbi fic fcribit, Aquã quæ celeriter incalefcit & refrigeratur, Hipp. femper effe leuifsimã retulit. Nam quanto tenuior fuerit, tanto pati prõptior eft. Atqui quæ tenuior eft minimũ habet limi terreftris. Nota itaq; aquæ bonæ eft, fi cito calefcit igni admota, aut aeri calido expofita. Et rurf⁹, fi ab igne remota, aut frigido aeri expofita, celeriter refrigeratur. Cætera in annotationib. in Gal. Comm. exponemus. Leuiffima aqua quæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Nõ põdere.] Quod etiã Plin. lib. 31. cap. 3. vbi de aquarũ falubritate & cõmoditate agit, iis verbis docet: Quidã ftatera iudicant de falubritate, fruftrãte dilig ẽtia, quãdo prarũ eft vt leuior fit aliqua. Certior fubtilitas, inter pares meliorẽ effe, quæ calefiat refrigereturq; celerius. Hæc ille. Nec tamẽ temere dixit, inter pares: quippe neceffe eft, fi hæc Hipp. fententia veritati cõfona effe debeat, vt fit in aquis quæ inter fe cõferunt̃ æqualitas maxime in quãtitate, & in iis etiã quę agũt. His enim omnib. exiftentib. parib. melior eft quæ citius calefcit, &c. Illud inuenit.] Græce, διὰ περιόδου τινὸς ἐξευρίσκειν, ꝑ circuitũ inueniret. Iudiciũ.] Gręce, κριτήριον Phauorin⁹ interpretat̃ δοκιμαστήριον, δικαστήριον, exploratiõẽ, inquifitionẽ. Ab omnib⁹ nota.] Redũdat ab. Gręce enim eft πᾶσι γινωσκομένων. Sed quænã funt alia?] Intelligit differẽtias quæ fumũt à fubftãtia, guftu, odore, & colore. Guftu enĩ atq; odoratu nullã exoticã referre qualitatẽ debet, ita vt neq; falfa, acida, aut acris fit, neq; grauiter olẽs, vel putris. Oportet ꝑterea pellucida fit, pura, minimeq; cœnofa. fed veluti exqfite colata, fruftillorũq; ĩnatãtiũ exps. Talis itaq; aqua eft tenuiũ κριτήριον. Aqua optima quæ.

partium,cõcoctu & distributu facilis, atq; hypochõdria celeriter trãsit. Nec solũ facilis est alteratu,appropinquãs calori naturali,sed & igni externo admota breui calefit,vt copiosi⁹ ca.1.lib.de ptisana Gal.docet.In li.etiã.1.de Tuẽd.sanit.ca. 9.aquã optimã omnis qualitatis expertẽ gustu & olfactu esse tradit. De potantiũ affectu.]Si nimirũ hypochõdria celeriter trãsit,aut circa illa hæret.Tamẽ hanc experientiã reliqua signa præcedere debẽt. Si enim gustu & odoratu nullã peregrinã & exoticã qualitatẽ præ se fert,pura quoq; & pellucida est,deniq; si hypochõdria celeriter transit, tũ optimã hanc esse aquam certissimo dignoscimus iudicio.

APHORISMVS XXVII.

Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν ἢν ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν.

Qui noctu bibere appetunt, iis admodum sitientibus, si obdormierint, bonum.

Cur sitis quę noctu fit,mentionẽ fecerit.

HOc in aphoris.docet Hipp. quo pacto siti quæ noctu oritur sit medendũ.Diserte aũt eius quæ noctu fit,mẽtionẽ facit:ꝙ scilicet interdiu, Hipp.li.2. Progn.aph. 10.teste,dormire nõ liceat,tutũq; sit tũ potu restinguere sitim.Si itaq; noctu accidat,vt aliquis admodũ sitiat, diligẽter considerandũ erit nũ illi dãdus sit potus,nec ne. Id qđ sciemus,si sitis eius causas cognouerimus.Sũt vero sitis,Gal.lib. 1.Simpl.cap.30.autore,duæ potissimũ causæ,nẽpe humoris proprij inopia,& caloris copia.Siti quidẽ,quę ex humoris defectu,partiũq; adeò quæ iuxta ventriculũ sunt siccitate oritur,somnus pulchre medeť. Quod scilicet per somnũ ingesti paulo antè cibi cõcoquantur, iisq; cõcoctis sanguis generetur,qui partes corporis nutrit & humectat.Sic etiã deprauatã sitim,ob salsos aut biliosos humores,aut cibos in ore vẽtriculi cõtentos ortã,cuius li.1.de sympt.caus.ca.7.meminit Gal.somnus placat.Per hũc eñ humores ac cibi prędicti sitim excitãtes cõcoquũtur,& descẽdunt, ideoq; vt subinde cesset sitis necesse est. Quod si vero sitis ex caliditate partiũ quæ circa ventriculũ sunt nata fuerit,tũ illi vigiliæ magis, Paulo lib.2. ca.52.teste,conferunt. Quippe per vigilias calor ad externa corporis reuocatur.Sin ex calore vel ariditate toti⁹ corporis,

Sitis causę

Somnus quã sitim restinguit

vel vtrisq; simul orta sitis fuerit, immēsa certe erit. Quare caliditas aqua restinguenda venit, ariditas autē & defectus vini oblatione amouenda. Porrò valde etiā sitientiū hic tātum mētionem fecit Hipp. quod exiguam sitim citra potū, aliaq; remedia quiuis facile vincere possit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Succurrere.] Adiiciendū, per ea quæ offerūtur. Græce em̄ est τὴν ἔνδειαν ἰᾶσθαι προσφορᾷ. Sed considerandū nunquid, &c.] Sensus horū Gal. verborū is est: Si mediocris fuerit sitis, considerandū erit, nūquid ea ex defectu humidi accidat, an ex nimia vini meracioris potatiōe. Si enim ex defectu humidi fit, tū quidē ei nō somnus, sed potio medebitur. Sin à nimio vini meracioris potu nata est, tū hāc somnus restinguet. Quippe vinū hoc quod haustū est, somnus cōcoquet. Quare & hinc palā fit, Hippocratē hic nō nisi de siti deprauata loqui, & minimè naturali.

Sensus.

De deprauata siti Hipp. loquitur.

APHORISM. XXVIII.

Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη. πολλαχῆ δὲ καὶ εἰς ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ καρηβαρείας ἐνεποίεε.

Mēses suffitus ex odoramētis educit. Sæpe vero ad alia etiā vtilis esset, nisi capitis induceret grauitatem.

HActenus Hippocr. de aqua calida & frigida p aliquot aphoris. disseruit, aliisq; nōnullis. Nūc de mulieribus tā grauidis, q̄ vterū nō ferētibus sermonē instituit, qui ad. 63. vsq; aphorismū extrahitur. In præsenti autē sentētia, qua ratione mulierib. sint euocāda menstrua docet. Neq; em̄ γυναικεῖα hoc loco aliud, vt in Comm. testatur Gal. significāt, nisi ἔμμηνα καὶ καταμήνια, hoc est purgatiōes quæ ex vtero statis mēsibus, & à partu fiunt. Aliàs hac voce vsus est Hippocr. generatim pro omnib' mulierū malis. Hinc liber eiusdē περὶ τῶν γυναικείων inscribitur, in quo nō solū de menstruis, verūetiam aliis mulierū malis differit. Mēstruas vero purgationes suffitus (πυρίη enim hic idē quod θυμίαμα denotat) ex odoramentis euocat. Per odoramenta autē intelligas ea quæ Hippocr. & aliis Græcis ἀρώματα vocantur, quæ aliis nominibus μυρίσματα καὶ εὐωδιάσματα nominant. Quę vero sit vsitata nostris tēporibus vtendorū suffituū ratio, li. 2. de Comp.

γυναικεῖα

πυρίη.

Odoramēta.

medica.cap.28.monstrauimus. Cæterũ quũ variæ sint suppressorũ menstruorũ causæ, vt lib.3.de Sanand. corporis malis cap.53.diximus, nõ omnes horũ causæ aromatũ seu odoramentorũ suffitu amoliuntur, sed aliquæ duntaxat. Quę vero hæ sint, Gal.abunde in Comm.exponit, vt nõ sit opus illa repetere. Porro sæpe & ad alia vtilis esset suffitus per odoraméta factus, nimirũ ad omnia frigida & humida corporis, vteri præsertim, mala, Gal.interprete, nisi capitis induceret grauitatẽ. Causam vero cur capitis efficiãt grauitatẽ, Philoth. iis verbis exponit, οἱ γὰρ ἀτμοὶ τῆς πυρίας ὡς λεπτότεροι, φέρονται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ πληροῦντες αὐτὴν καρηβαρίαν ἐργάζονται, quippe vapores suffitu, vtpote tenuiores, ad caput feruntur, idque complentes grauitatem eiusdem efficiunt.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Dicit, vt liquet.] εἴρηκε δηλονότι, dixit videlicet. Extenuant.] Græcè est, λεπτύνειν, extenuãdo aũt humorũ crassitudinẽ, obstructiões vero incidẽdo tollũt, ἐκφράττουσα. Vasorũ quæ ad vterũ pertingũt.] Intelligit ora & fines vasorũ in vterũ penetrantiũ, quæ Gręcis κοτυληδόνες, latinis acetabula nominãtur, ꝙ scilicet eminẽtias, ad concauarũ in cyrrhis polyporũ partiũ similitudinẽ innascẽtes conceptionis tẽpore habeãt. Per hæc ora sanguinis superuacuũ ex toto corpore in vterũ singulis mẽsibus deriuatur. Quod si itaq; obstruãtur, non mirũ si subinde mensiũ suppressio sequatur. De iis vasis plura Gal.lib.1.de Semine, & in libello de Vteri dissect.& lib.14. &.15.de Vsu par. Omnia.] Addendũ propemodũ, quia σχεδὸν particulã omisit interpres. Capitis grauitatis.] Græcè est, κεφαλαλγικὰ, doloris capitis.

κοτυληδόνες.

APHORISM. XXIX.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, &c.

Vtero gerentes mulieres, &c.

HAec Hippocr.sentẽtia quæ de grauidarũ purgatione tractat, à nobis copiosissimè est exposita supra li.4. in quo hæc ipsa primũ sibi vendicat ordinẽ. Quare vberiore & noua explanatione non eget.

APHORISMVS XXX.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι, θανατῶδες.

Mulieri grauidæ letale est ab aliquo morbo acuto corripi.

MVlierẽ ἐν γαςρὶ ἔχουσαν Hipp. vocat grauidã, quod ex Cor. Celso lib. 2. ca. 5. satis liquet, qui præsentẽ Hipp. sententiam ita cõuertit: Mulier grauida acuto morbo facilè consumitur. Quũ itaque ἐν γαςρὶ ἔχειν Græcis non sit aliud nisi grauidã esse, & vterũ ferre, nõ est opus hic illa distinctione, qua grauidã ab ea quæ molã, aut flatũ in vtero habet, secernimus. Quòd si, inquit, Hipp. mulieri grauidę morbus acutus accidit, letale est, hoc est periculosum: ꝙ mortẽ sępius afferat. Sic enim letale interpretatur Gal. Cõm. 2. huius sect. Causam in Cõm. Gal. exponit, & nos in annotationibꝰ nostris eã fusius indicabimus. Quid autem sit acutus morbꝰ, diximus in explicatione aphoris. 23. sect. 2. ἐν γαςρὶ ἔχουσα. Letale.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Nõ absq; ratione.] scilicet letale est. Necesse est ipsum febrẽ habere continuã.) Dictũ est enim in enarratione aph. 7. sect. 1. febres quę acutos sequũtur morbos, oẽs esse cõtinuas. Alterũ vero quod ex lõgo.] Sũma, morbꝰ acutus exigit extreme tenuiss. victus rationẽ, hoc est omnimodã inediã, Gal. Com. 7. sect. 1. aphor. teste. Quod si vero ex tã longo interuallo cibũ damꝰ, abortus est periculũ, fœtu ipso alimẽti defectu pereũte. Sin vt fœtũ seruemꝰ cibũ sæpius dare nõ verebimur, febrẽ morbũq; augẽtes matrẽ necabimus. Ita vt rectissimè ab Hipp. dictũ sit, letale esse ab acuto morbo corripi grauidã, præsertim vbi vires eiusdẽ inualidæ fuerint. Quippe tũ necesse erit vel fœtã alimẽto, vel fœtũ inedia cõfici. Neq; temerè adiecimus, præsertim vbi vires inualidę fuerint. Sũt eñ suculẽtæ quædã, & largiore anteà vsæ victu, quæ in breuiore morbo q̃ minimũ tenuiore victu lędũtur, neq; prima ꝓfectò ratiõe neq; fœtus. Proinde nihil mirũ est, illas ex acuto morbo euadere. Sed quęrat hic quispiã, si in iis quibus vires imbecilles sunt, ex tenui victu abortus est periculũ, ex pleniore vero morbꝰ augetur, adeoq; matri imminet mortis discrimen, quid igitur in hac difficultate faciẽdũ, pręstãtne matrẽ potiꝰ q̃ fœtũ seruare? Respõdeo, optandũ quidẽ esse, vt hãc rationẽ victꝰ inuenire liceat qua vtrisq; cõsulatur. Verũ quũ idipsũ cõsequi haud datur, melius est vt matrẽ seruemꝰ, ꝙ illa pereũ Extremè tenuiss. victus.

te, necesse sit simul etiã fœtũ pire. Quapropter quũ in victu grauidarũ duę nobis indicationes occurrãt, vna quę ab ipso fœtu sumitur, altera quę à morbo: ei potius indicationi quę à morbo sumit̃ acuto inseruiẽdũ erit. Pręstat enim tenuiore victu seruare fœtã, vtcũq; inde fœtui periculũ immineat, q̃ pleniore & matrẽ & fœtũ interimere. Hęc copiosius dixi, ꝙ in explicatiõe aph. 1. sect. 4. receperim me, qualis grauidarum acuto morbo laborantiũ debeat esse victus ratio, hoc in loco monstraturum.

In victu grauidarũ acuto morbo laborãtiũ, duæ indicatiões.

APHORISMVS XXXI.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, καὶ μᾶλλον, εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Mulier grauida sanguine misso abortit, idque magis accidit si fœtus auctior sit.

GRauidæ mulieri non esse mittendũ sanguinẽ, quod. s. tum abortiant, Hipp. hoc in aphorismo nulla prorsus adhibita distinctione præcipit. De quo sanè non parũ mirabitur quispiam, præsertim quũ quotidiana experientia diuersum appareat, nẽpe multas esse grauidas quę sanguinis missionẽ citra omnẽ noxã tolerẽt. Accedit ꝙ multas etiã fuisse cõpertũ sit, quæ quũ pleuritide, peripneumonia, angina, et id genus aliis morbis acutis correptæ essent, nõ modo abortum perpessas non esse, sed euidentissimam vtilitatẽ ex secta vena sensisse, idq; nõ solũ in primis mensibus, quo tẽpore tũ Hipp. tũ ratio ipsa minus etiã periculi fore testãtur, sed sexto & septimo quoq; mensibus, cũ fœtus iã grandior existeret. Proinde quũ nõnulli ex hac difficultate sese explicare satis nõ potuerint, maluerũt potius impudẽter Hipp. cuius autoritatẽ labefactari religio est, mendacij arguere, q̃ ingenuè inscitiã suã fateri, aut paulò diligentius eius rei causam rimari. Parũ certe memores, qđ Gal. noster li. 4. de Tuẽda sanit. ca. 5. monet, veterũ scripta diligẽter esse inspiciẽda, & vt idẽ lib. 2. de Sympt. causis ca. 8. ait, amicè magis & cãdidè interpretari ac distinguere, q̃ hostiliter insectari & redarguere. Diligenter itaq; cogitãdũ erit, quo pacto hæc Hipp. sentẽtia rectè intelligenda veniat. Musa certe iis verbis Hippo. grauidis nõ simpliciter ꝓhibere venæ sectionẽ vbi opus sit, sed eũ potius monere voluisse cõtendit, ne in iis quę vterũ ferũt

An grauidis sit mittendus sanguis.

Veterũ dicta cãdidè interpretanda.

Musæ sententia improbatur.

temerè venā secemus, propter periculū abortus quod sanguinis missionē comitatur. Verū non video quomodo idipsum quod affirmat, cōtentiosis & proteruis Hipp. conuiciatorib. persuadere posſit, quū palàm omnib. ſit, Hippocratē ſimpliciter ne grauidis ſanguinē mittam⁹ prohibere. Quapropter vt alia ratione Hipp. hoc loco à calūnia quorundā tueamur neceſſe eſt. Nō poſſum⁹ autē alia niſi hac ipſa, quod dicam⁹ Hipp. in hoc aph. ad integras effatuq; dignas, & quæ ſuo tēpore vſitatæ fuerunt, reſpexiſſe venæ ſectiones. Quippe cōſtat antiquos medicos tātū ſanguinis per venę ſectiōes detraxiſſe, vt illas adeò parcas & exiguas ſāguinis miſsiōes quib. hodie vtimur, ne ſcarificatiōis nomine dignati fuiſſent: quē admodū ex multis locis Gal. vbi de menſura extrahēdi ſanguinem agit, certò ſciri poteſt. In cap. enim 14. libri de Curandi ratione per ſang. miſsionem, inter cætera ſic ſcribit, Memini quibuſdā ad ſex vſq; libras ſanguinē detractū fuiſſe, ita vt febris protinus extingueretur, nec vlla viriū ſequeretur afflictio. In cap. 12. eiuſdem libri, & lib. 9. The. meth. cap. 4. in acutis & cōtinentib. febribus ſanguinē vſq; ad animi defectionē mittendū eſſe tradit. Preterea Galen. in lib. de Venę ſectione aduerſus Eraſiſtratæos ſcribit, quoſdam fuiſſe qui miſsionis ſanguinis cōſtitutā quādam menſurā tradiderint, eamq; moderatā duab⁹ cotylis Atticis circūſcripſerint, Quanquā non recte illic interpres conuertit duab. heminis, quū Græce ſit δύο κοτύλας ἀττικὰς. Differre aūt heminā à cotyle, quæ duplex eſt, Attica & Italica, diximus alibi. In pręſentia ſatis eſt ſcire, cotylen Atticā pendere vncias pōderales 7. cū dimidia, vt duę cotylę Atticę nō ſint niſi vncię pōderales quindecī. Ex quib. omnib. palàm fit, noſtras venæ ſectiones prę iis quib. veteres vſi ſunt exiguas admodū eſſe, ita vt vix, quemadmodum paulo antè dictum eſt, ſcarificationes appellari mereantur. Quapropter quum antiquis medicis, vt hoc loco Hippocrati, de venæ ſectione ſermo eſt, traduntque corpora quædam eam admittere, quædam vero minime, eiuſmodi ſanguinis miſsionem intelligunt quæ notatu digna ſit, & quam nimirum ſanguinis miſsionem iure dicas. Minime igitur mirum eſt, Hippocratem ne grauidis ſanguinem mitteremus, ſimpliciter prohibuiſſe, vt quem ad eas quę ſuo tempore vſitatę fuerunt, vt comprehēſum eſt, ſanguinis detractiones reſpexiſſe cōſtat. Per has enim fœtui

Veteres medici parcas hodierni tēporis ſanguinis miſsiones ne ſcarificationis quidē nomine dignati fuiſſēt

Interpretis lapſus.

Cotyle attica.

Cur Hippocrates grauidis ſāguinē eſſe mittendū ꝓhibuerit

hauddubie alimentũ ſubtraheretur,adeoq; ex illius ſubit[illegible]e defectu piret. Idq; magis accideret, vbi fœtus auctior eſſet. Quanto enim is maior eſt,tanto plus alimẽti indiget. Quòd ſi vero ad eas reſpexerimus venæ ſectiones,quæ hodie conſuetæ ſunt,non eſt dubiũ,quin citra omne periculũ iis etiam in grauidis vti liceat,modo virtus,ætas, corporis habitus,victus ratio quæ præceſsit,cœliq; ſtatus hoc ipſum ꝑmittãt. In morbis certe acutis,angina videlicet,pleuritide,atq; ſimilib. eam etiã qua veteres vſi ſunt,vſurpare licebit ſanguinis, ſi neceſsitas exigat,reliquaq; iam dicta conſentiãt,miſsionẽ. Nã quũ vtrinq; tũ immineat ꝑiculũ,à morbo nimirũ matri,à venæ ſectione fœtui,certe indicationi quæ à morbo eſt,magis inſeruire oportet. Quippe præſtat per venę ſectionẽ à morte vindicare matrẽ,q̃ ea neglecta,& matrem & fœtum perire.

APHORISMVS XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις.

Mulieri ſanguinem euomenti,ſi menſtrua eruperint,mali ſolutio fit.

Vomitus ſanguinis curatio.

HOc in aph. qua ratione vomitus ſanguinis qui ex ſuppreſsis menſibus naſcitur,ſit ſanãdus,Hipp. docet,nẽpe per auerſionem ad cõtraria loca. Quippe ſi medicus ſanguinẽ qui ad ſuperiora tẽdit,ad inferna retraxerit, & per vterũ vacuauerit,ſolutio vomitus illius fit, vt in Comm. etiã ſuis Gal. docet. Quid aũt ſit reuulſio,Gal. libro.5. Ther. meth. cap.3. exponit. Quo pacto vero ſit ſanguis ad inferiora retrahẽdus,Gal. in Com. docet,nẽpe per miſsionẽ ſanguinis,non quidẽ ex quacunq; vena, ſed ea quæ eſt in cruribus, poplitis dicta,aut malleolorũ,quemadmodũ teſtãtur ea quæ in capite 11. libri de Curãdi rat. per ſanguinis miſsionẽ ſcribit inquiens, „ Plenitudines à ſuppreſsis mẽſibus ortas,omnino „ per crura vacuabis. Sectæ enim in cubito venæ mulierũ „ reuellere purgationẽ aſſolent. Et in capite 18. eiuſdẽ libri ita „ ſcriptũ reliquit, Vteri inflãmationes magis etiã q̃ renũ à venis „ in cruribus ſectis iuuãtur. Nam quæ ex cubito fiunt vacuationes, „ aliud etiã habẽt adiunctũ malũ,nempe ꝙ purgationes „ mẽſtruas cõprimant,ſanguinẽq; ad ſuperiores corporis

partes retrahunt. Quæ vero fiũt ex cruribus, tantũ abest vt " retrahãt, vt etiã menses ꝓmoueãt. At vbi id facere volueris, " tempus cõsueti mulieri circuitus tribus quatuórue diebus an " teuertas: aut vena incisa, aut scarificatis malleolis vnius cru- " ris pauculũ vacuato: deinde postero die similiter facito in al- " tero crure. Hæc ille. E quibus sane verbis omnibus clarũ fit, " in suppressis mẽsibus non eã quæ in cubito, sed potius cruribus est venã, poplitis nimirũ, aut malleolorũ, secandam esse.

APHORISMVS XXXIII.

γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, ἀγαθόν.

Mulieri, deficientibus menstruis, si sanguis è naribus profluxerit, bonum.

HAc sententia Hippocrates iterum nobis naturæ opus ob oculos ponit, non quidem alia ratione quàm vt illã in iis quæ bene gerit, imitemur. Vt enim hæc ipsa mẽsium suppressionẽ ob affectũ aliquẽ præter naturã factã sanat per sanguinis ex naribus profluuiũ: ita etiã medico curandũ erit, vt ea quæ præter naturã retinentur in corpore, per cõuenientia loca vacuet. Quare si accidit, vt præter naturã menstrua supprimãtur, dabit operã medicus, vt sanguis ille redũdans per aliã partem, naturæ imitatione, educatur. Non aũt temere dictũ est, Præter naturã supprimãtur: quippe si naturaliter retinentur, vt quum grauidæ sunt, aut ætatis ratione, aut vbi steriles fuerint, aut saltatrices, aliisq; laboribus deditę, tum nihil est ex suppſsis mẽsibus periculi, ita nõ anxie vt de remediis esse solicitos oportet. Quòd aũt mulieribus quibus mẽstrua præter naturã detinentur, sanguis è naribus cõmode ꝓfluat, vt hoc loco asserit Hipp. promptũ est cuiuis colligere. ista enim ratione retractio ad superiora, simul etiã vacuatio sanguinis præter naturã retenti fit. Quare vero solius sanguinis è naribus profluuij meminerit Hipp. quum multa alia sint loca, per quæ vacuatio fieri possit, in Comment. Galenus exponit.

Medicus naturæ imitator.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Mulierẽ lædere.] Ob retenta enim menstrua, pinde atq; ob cohibitũ semẽ, mulieres vteri malis, præsertim præfoca-

tionibus eiusdem, molestantur, quemadmodū copiose lib. 6. de Male affe. loc. Gal. ostēdit. Alterā quæ fit per sedem.] Quæ tamē non est reuulsio, sed potius deriuatio, vt testatur Gal. qui lib. 5. The. meth. cap. 3. scribit, id quod per sedē ꝓfluit, ad vuluā deriuari. Igitur vicissim quod per vuluā ꝓfluit, aut in ea continetur, ad sedem, tanquā ad locum vicinum deriuatur. Conuenire autem iis, quibus supprimuntur menses medicamentū, quod per sedem vacuat, potissimum vero hieram picram, Gal. in libello de Curandi rat. per sanguinis mission. cap. 18. cōfirmat. Dixerit.] Adiiciendum, quispiam, quod sit omissa quæ in Græcis est particula τις.

APHORISMVS XXXIIII.

γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

Mulieri grauidæ, si aluus nimium profluat, periculum est ne abortiat.

PRæsentem Hipp. aph. Celsus lib. 2. ca. 6. ita reddere voluit: Mulieri grauidæ sine modo fusa aluus, partū elidit. Necesse itaq; est, si alui ꝓfluuiū abortus causa esse debeat, vt nimiū sit. exiguum enim profluuiū idipsum efficere nō valet. Cur aūt aluus sine modo fusa abortus causa sit, nulla alia ratione accidit, q̃ ꝙ tum cibus ad iecur aliasq; corporis partes non distribuatur. Fœtui itaq; perinde atq; per venæ sectionē, alimentum subtrahitur. Huc accedit, quod propter crebras ad sellā surrectiones facultates viresue corporis mirifice exoluātur, vt minime mirum sit grauidas diutius ferre fœtum non posse. Cæterum mirari satis non possum cur Brasauolus hoc loco alui profluuiū alimentū nō demere dixerit, quum tamen eius rei ratio omnibus sit manifestissima. Qualecunq; enim alui fuerit ꝓfluuiū, nimiū, necesse est vt vires labefactet, corpusq; extenuet, adeoq; alimentum demat.

Cur aluus sine modo fusa abortus causa sit.

Musæ sententia impugnatur.

APHORISMVS XXXV.

γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ, ἢ δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος, ἀγαθόν.

Mulieri quæ ab vteri strangulationibus infesta-

tur, aut quæ difficulter partum edit, sternutamentum superueniens, bonum.

STernutamentũ spõte mulieribus quæ vteri præfocatione laborãt, aut difficulter pariũt, aduenies, bonum esse, hoc in aph. Hipp. docet. Quippe vox ὑϛέρικὰ Hippocrati vteri tantũ præfocationes significat, vt Gal. in Comm. suis abũde ostẽdit. Et multo copiosius in lib. 6. de Male affe. loc. cap. 5. Quinetiã Philotheus hoc ipsum palã testatur iis verbis, ὑϛέρικὰ λέγει πάθη τὴν ὑϛερικὴν πνῖγα, ἐφ' ἧ καὶ σχεδὸν ἀναίσθητον καὶ ἀκίνητον κεῖται τὸ σῶμα. Aliis tamẽ medicis recentioribus non simpliciter ὑϛέρικὰ, sed cum aliqua adiectione, nẽpe πνὶξ ὑϛερικὴ, vel ἄπνοια ὑϛερικὴ vocatur. Latinis vteri strãgulatio, suffocatio, & pręfocatio dicitur. Non recte igitur interp̃tes hanc vocẽ ὑϛέρικὰ, vterina sunt interp̃tati, ꝙ nõ de omnibus vteri affectibus, sed de eius tantũ strãgulationibus, vt comprehensum est, loquitur Hipp. Quod si itaq; mulieri quæ strangulationibus vteri laborat, aut difficulter partum edit (sic enim conuertit Celsus lib. 2. cap. 7.) sternutamentũ sponte aduenerit, bonum est, tanquam signum & causa, quẽadmodum in Commentariis suis Galenus monstrat. ὑϛέρικὰ. Interp̃tũ lapsus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quæ non est vere strãgulatio.] Nam etsi in hoc malo, vt lib. 6. de Male affe. loc. cap. 5. attestatur Gal. vniuersum corpus refrigeratur, adeoq; nulla prodit ab ore spiratio, tamẽ ea quæ in arteriis fit, quam διαπνοὴν Gręci vocãt, neq̃uaq̃ intercipitur. Quare quum ea quæ per os fit, adeo in iis exigua est spiratio, vt sensum omnino effugiat, merito ἄπνοια ὑϛερικὴ Græcis nominatur. Quum aũt relinquatur ea quæ in arteriis fit, vere strangulatio dici non potest. Quod vero iam dictis mulieribus accidit, idẽ etiã animantib. quibusdã quæ hyberno tẽpore in latibulis inclusa velut mortua iacẽt, euenit. Nã etsi nulla in ipsis apparet spirationis nota, tamẽ quum exiguus quidã calor in iis derelictus sit, qui arteriarũ cordisq; officio sufficiat, haud suffocãtur. Sed defectus anhelitus.] Gręce est, ἀλλ' ἄπνοιαν, sed ablatio spirationis, diuerso plane sensu. Quippe ἄπνοια non tantũ defectũ, sed ablationẽ spirationis significat. Alij locos.] ἔνιοι δ' ὑπὸ τῶν χορίων, alij vero secundas intelligũt. χόριον enim est fœtus inuolucrũ, quod La- ἄπνοια ὑϛερικὴ. χόριον.

tinis secunda dicitur. De quo plura Galenus lib.1. de Semine.& 15.de vsu part.corp.habet. Quare interpres non recte

Loci.

cõuertit locos. Quippe loci Latini interdũ vterũ, vuluámve denotant. Quod testatur Plin.qui lib.11. cap.37. ita scriptũ „ reliquit: Fœminis eadẽ omnia, præterq̃ vesicæ iũctus vtricu„ lus, vnde dictus vterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalib. vuluã. Et Columella lib.6.cap.27. „ inquiẽs: Quod si admissarius iners in venerẽ est, odore per„ fricatur, detersis spongia locis, & admota equi naribus. Cornelius quoque Celsus vterum locos appellat. Alius enim aphorismus.] Scilicet 49.huius sect. Quia naturã, &c.] Græce est, δηλοῖ τὴν φύσιν ἔμπροσθεν νεναρκωμένην ἐπεγείρεσθαί τε καὶ ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ τῶν οἰκείων κινήσεων ἀναμιμνήσκεσθαι ὁπότε γε καὶ ἀποτίθεται τινὰ τῶν περιττωμάτων. Quare rectius, sic conuertes: qui naturam quæ prius erat emortua, significat excitari, ac reuiuiscere, & propriarum meminisse motionum dum aliqua superuacua eiicit atq; propulsat. De causis symptomatum.] Scilicet lib.2.cap.10. Sternutationem

A' Musæ iniuria Leonicenus vindicatur.

fieri hoc modo.] Non recte hoc in loco Brasauolus Leoniceni cõuersionem conuellit, quũ rectissime Gal. verba reddiderit, quæ sunt eiusmodi, ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις ὁ πταρμὸς οὕτω γινόμενος. Quorũ verborum is est legitimus sensus, In libris quos de Symptomatum causis inscripserit, ostensum esse hoc modo, scilicet quod natura seipsam excitet ad motum illum sternutationis, vt excutiat superuacua. Sternutamentũ enim hac ratione fieri manifeste docet Gal. loco paulo ante citato, vbi de tussi, sternutamẽtis, & singultu agens ita scriptũ reliquit: Porro in omnib. quæ di„ cta, vnũ cõmune habetur, nẽpe expultricẽ facultatẽ seipsam „ ad vehementissimos motus excitare, quo excutiat ea quæ infestant. Atq; feruore.] Græcè est, καὶ βρασμῷ, atq; quassatione. Singultum sanare solet.] Singultum autem sana-

Singult⁹ sanatur per sternutamẽta.

ri per sternutamenta, in primis testatur Hippocrates sectione sexta, aphorismo 13. dicens: A' singultu correptum sternutamentũ succedens liberat. Singultũ vero nõ quẽuis, sed eũ qui fit à plenitudine sanat, vt ibidẽ etiã in Com. suis Gal. docet. Singultus quoq; remediũ esse sternutamẽtũ, Gal. li.2. de Sym. causis ca.10. testat̃. Quare cõmode hic legit̃ λύγγα, id est singultũ. Sũt tamen exẽplaria quę habẽt πνίγα, hoc est

præfocationem vteri. Prior aũt lectio eſt melior, quod Gal. antea cauſam quare ſternutamentũ vteri ſtrangulationes ſanet, expoſuerit: quam quidem cauſam ſingultus exẽplo, qui eadem plane ratione à ſternutamento curatur, confirmat.

APHORISMVS XXXVI.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἄχροα, ὃ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri menſes decolores, nec eodem tẽpore ſemper promanantes, purgatione opus eſſe ſignificant.

HOc in aph. quomodo his mulieribus quib. mẽſes decolores, nec eodẽ ſemper tẽpore ꝓfluũt, ſit medendũ mõſtrat. Decolores aũt bifariã mẽſes fieri cõtingit. Primũ vbi naturalẽ colorẽ non præ ſe ferũt: id quod accidit, quãdo ſanguinis colori, qui ruber ac floridus eſt, haud reſpondent. Secũdo, vbi varios colores referũt. In quẽ modũ ἄχροα Philotheus interpretatur, dum idẽ quod πολύχροα ſignificare tradit. Prior aũt interpretatio melior exiſtit. Sunt tamen quædã exemplaria quæ pro ἄχροα legunt χρόνια, id eſt, tardi. De quare in Comm. ſuis Galenus abunde diſſerit. Cæterũ non eodem ſemper tempore promanãt menſes, Galeno in Comm. autore, quando non iis tẽporibus quibus antea conſueuerũt, nunc etiã profluunt. Quam quidẽ interpretationẽ Philotheus quoq; ſequitur, qui hæc verba Hippocratis, non eodẽ tẽpore ſemper factos, ita exponit, τουτέστι μὴ κατὰ τὰ συνήθη καὶ ὡρισμένα καιρὰ, ἐφ᾽ οἷς εἰώθει καθαίρεσθαι ἡ γυνὴ, ἀλλ᾽ ἢ ὀψιαίτερον καθωθῇ, ἢ πρωϊαίτερον, hoc eſt, nõ cõſueto & ſtato tẽpore, quo mulier vacuari conſueuit, ſed aut tardius, aut citius. Si itaque decolores menſes ſint, nec eodẽ tempore promanarint, purgatione humorũ decolores menſes facientium opus eſſe ſignificant. Non tamen ſola purgatione vitioſorum humorũ eiuſmodi mulieres ſanantur, ſed & aliis remediis, quæ in cõmentariis commemorat Galenus, & nos lib. 3. de Sanandis malis corporis humani cap. 53. recenſuimus.

Decolores menſes.

ἄχροα.

Mẽſes nõ eodẽ tempore promanãtes.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Sanabimus. Sæpius aũt ſcrip. ũ à nobis, &c.] Locũ hunc non recte cõuertit interpſ. Græce enim eſt, καὶ γὰρ δὴ διὰ τῆς λεπτυνούσης διαίτης τὰς τοιαύτας διαθέσεις πολλάκις ἰασάμεθα.

Interpretis error.

γέγραπται δὲ περὶ τῆς διαίτης ταύτης ἐν ἰδίᾳ βιβλίον, ἅμα δ' αὐτῇ καὶ ἡ τῶν ἀρωμάτων πυρία, nam & per extenuantē victū huiusmodi affectus sæpe sanauimus. Scriptus aūt est de hoc victu vnus seorsim liber. Simul aūt cum hoc victu etiā odoramentorum suffitus, &c. Quo nos assidue vtimur.] Quod testantur ea quæ cap. 12. libri de Curandi rat. per sang. missionem scribit inquiens, Pauculo sanguine detracto protinus melicratū exhibeo probe coctū cum incidentium medicaminū quopiam, velut hyssopo, origano, & interim etiam calamintha. Et cap. 18. eiusdem libri, Sed mulieribus menses abunde prouocāt & calamintha & pulegium. Exhibebis ea in melicrato cocta, sed antea contusa, arida, cribroq; subtili discreta, ac rursus trita, vsq; dum pollinem tenuitate referāt, ita deniq; melicrato insperge.

APHORISMVS XXXVIII.

γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἐξαίφνης οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

Si mulieri grauidæ mammæ repente extenuantur, abortit.

MVlieri grauidæ si repente mām̄æ tenues fiūt, abortum portēdere hac in sentētia Hipp. affirmat. Repēte aūt Hippocrati, vt testis est Gal. Comm. 78. sect. 4. aph. idem significat quod nullo præcedēte symptomate. Philotheus hanc dictionē idem quod sine causa manifesta denotare scribit, inquiēs, ἐξαίφνης, τουτέστι ἄνευ φανερᾶς αἰτίας. Cur vero mammæ sine pręcedēte aliquo symptomate extenuatæ abortū futurum portendant, Galenus lib. 14. de Vsu part. iis verbis docet, Cōtrariis, inquit, affectibus necesse est cōprehendi mām̄illas. Repleri quidē lacte ante tēpus in fœtus imbecillitate, graciles aūt cōsequenter in vteri penuria fieri. Ita enim & Hippocrates dicebat, Mulieri in vtero habenti si mām̄æ graciles fiāt, abortit. Fœtum siquidem tunc validum esse oportet existimare, alimentum vero haud habere copiosum: & propter hoc primū quidem ex communibus ad vterum venis attrahere sanguinem, & in hoc mammillas graciles fieri, paulo pôst autem abortiri, omnifariam ei deficiēte alimēto. Porro quæ sint venæ cōmunes, in Annotat. in Gal. Comm.

statim dicemus. Hæc sententia citatur etiam à Galeno libro 6. de male affect. locis cap. 5.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Cõmunes enim quædã venæ.] Intelligit venas per quas vtero cum mãmis est cõmunio, quæ oriũtur ex vasis ad crura tendẽtibus, sursumq; per rectos abdominis musculos ascendũt, coeũtq; cum extremis venarũ quę per thoracẽ ad hypochondria descendũt. De quibus Gal. in lib. de Venarũ disse. & 7. & 14. libris de Vsu part, agit. Inedia.] Gręce est ἀτροφία, alimenti defectu. A matre.] Gręce, ἀπὸ μήτρας, ab vtero. Non adhuc.] Gręce, οὐκέτι, non amplius. Initiũ partus matri affert.] Hæc verba penitus expũgenda veniũt, & in fine horũ Commentariorũ reponẽda. Cur aũt in contextũ irrepserint, hæc est causa: In Græco Aldino codice aliqua desiderãtur, quæ inter dictiones has ὑμένας & ῥηγνύον inserenda sunt. Desiderari vero aliquid, ῥηγνύον participiũ quod cum pręcedẽti verbo ἀσκαρίζει non cõuenire potest, palã euincit. Quare locus ille ex Hippocrate citatus sic emendãdus erit, ἀσκαρίζει, καὶ τοὺς ὑμένας ῥήγνυσι. δῆλον οὖν καὶ πρόσθεν τῶν δέκα μηνῶν, ὅταν τὸ παιδίον ἐνδεῶς ἔχει τροφῆς, καὶ ἀσκαρίζον, καὶ τοὺς ὑμένας ῥηγνύον, ἀρχὴν ἀποκυήσεως παρέχει τῇ μητρί, calcitrat, & mẽbranas disrũpit. Liquet igitur ꝙ etiã ante decem menses, vbi fœtus indiget alimento, & calcitrans & membranas rũpens initium partus vuluæ affert.

Venę vtero & mãmis communes.

Græcus codex emẽdatus.

APHORISMVS XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαστὸς ἰσχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δέξιος ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Mulieri grauidæ geminos ferenti, si altera mamma extenuatur, alterum abortit. Etsi quidem dextra extenuatur, marem: sin sinistra, fœminam.

HOc in apho. Hipp. monstrat, quo pacto liceat deprehendere, num grauida geminos ferẽs, marẽ aut fœminã per abortũ sit amissura, nẽpe ex mãmarum extenuatione. Si enim altera mammarũ gracilis fit, alterũ abortit eũ scilicet qui in ea vteri parte cõtinetur, quæ mãmæ extenua-

tæ è directo respondet. Quod ipsemet manifeste iis verbis innuit, Si quidem dextra extenuatur mãma, marem: sin sinistra, fœminã. idq; diserte accidere dixit mulieri geminos ferenti: Nam si vnũ tantũ fœtũ in vtero esse cõtingit, non necessario ex vnius tantũ mãmæ extenuatione abortus sequeretur, nisi etiam alterã simul extenuari accideret. Cæterum quæ hic tradit Hipp. copiosius Gal. lib. 6. de Male affect. lo. cap. 6. explicat, in eũ scribẽs modũ, Si mulieri grauidæ mãmæ subito extenuãtur, abortus sequitur. Atq; geminos ferẽs, si altera mamma extenuetur alterũ amittit. & omnino si dextra mãma extenuata est, marẽ: si sinistra, fœminam amittit. Quippe fœtus qui mares sunt, parte vteri dextra cõtinentur: qui fœminæ, magis sinistra. Atq; raro aliter euenire compertũ est, adeo vt in animalibus quoq; quæ suapte natura geminos ferre solẽt, itidẽ accidere videamus, vt in capris, ouibus, atq; aliis quadrupedib. nõ paucis videre est. Et rursus lib. 14. de Vsu part. ita scribẽs, Sicut duæ vuluę sũnt factæ mulierib. in vnã ceruicẽ finiẽtes, ita & duę mãmæ, vtriusq; vuluæ vna, illi inseruiẽs veluti minister quidã bonus. Vnde Hipp. dicebat, Mulieri geminos vterogerẽti, si mammarũ altera erit gracilis, geminũq; fœtum gerat, ipsa alterũ abortiet: & si dextra quidem gracilescat, masculum: sin vero sinistra, fœminã. Hippocratis enim dictũ est illi consonũ, Fœtuũ mares quidẽ in dextris, fœminæ aũt in sinistris sunt magis. Porro pari ratiõe accidit, vt vtrisq; mãmis extenuatis vtrũq; fœtũ abortiat. Quod Philotheus etiam iis verbis significare voluit, εἰ ἀμφότεροι οἱ μαζοὶ ἰσχνοὶ γένωνται, ἀμφότερα ἐκτιτρώσκει τῷ λόγῳ τῆς ἐνδείας τῆς τροφῆς. λιμαγχονούμενα γὰρ τὰ ἔμβρυα σκαρίζει καὶ σπαράττει τὰ ἀρτήματα, καὶ οὕτως ἡ γυνὴ ἐκτιτρώσκει, si ambæ mãmæ extenuẽtur, vtrũq; fœtum propter inopiã alimẽti abortit. quippe fœtus fame ac inedia excruciati calcitrant, & appendices lacerant: atque hac ratione mulier abortit.

APHORISMVS XXXIX.

Ἢν γυνὴ μὴ κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

Si mulier non prægnans, neque puerpera, lac habeat, huic menstrua defecerunt.

HOc in aphorismo Hippocrates monstrat, posse fieri vt mulier quæ neq; sit grauida, neq; peperit, lac habeat, ob menstrua scilicet suppressa. Quippe retentis mensib. cõmunes mãmarum & vteri venæ, hoc est venę quę inter mammas & vterũ sunt, implentur: sanguisq; qui per vterum singulis mensibus vacuari deberet, ad mãmas transmittitur, ac subinde per adenas qui illic sunt in lac transmutatur, vt fusius in Com. Gal. docet. Lactis itaq; in mãmis generatio, vbi mulier neque grauida est, neque puerpera, certissimũ est suppressorũ mensium indiciũ. Verũ quia non raro nullo etiã in mãmis apparente lacte menstrua retinentur, præstat aliis etiam idipsum notis cognoscere, quas recenset Gal. lib. 6. de Male affect. loc. cap. 5. vbi præsentem quoque aphoris. citat. Porro hæc Hipp. sentẽtia iis etiam qui cum imperio sunt notissima esse debet, ne scilicet de innocentib. puellis, quæ nõnũquam cędis infantiũ propter lactis in mãmis generationẽ falso accusantur, temere supplicium sumant.

Lactis generatio in mãmis suppressorum mẽsium signũ quando.

Exhortatio magistratus.

ANNOT. IN GAL. COM.

Exquisitè assequi, &c.] Vertẽdũ potius, Qui eam assequi debeat exquisitè exercitatum esse, &c. Græcè enim est, ἀκριβῶς γεγυμνασμένον. Aliquos vtiles.] Duorum hic humorum vtiliũ ab aliis partibus procreatorũ meminit Gal. Vnius, qui ad ꝓpagationẽ generis vtilis est, semẽq; nominat. Alterius, qui ad cõcept⁹ fœtúsue nutritionẽ cõfert, ac sanguis mẽstru⁹ appellatur. Veluti superfluitatẽ alimenti.] Sic semen quidẽ vtile est excremẽtũ vltimi alimẽti sanguinei, vt li. 1. de Genere animãtiũ ca. 18. & sequẽti Aristoteles docet. Neq; enim semẽ, vt attestat lib. 2. de Semine Gal. aliud existit, q̃ sanguis à venis quæ ipsum cõtinẽt exquisitè confectus: vtile ad generis quidẽ propagationem: excrementum vero, quod à corpore sit excernẽdũ. Retentũ enim multa mala affert, vt lib. 6. de Male affect. locis cap. 5. Galenus ostẽdit. Pari ratione sanguis etiam menstruus excremẽtum dicitur Aristoteli loco iã citato, vt est sanè, quod scilicet hunc ipsum, quãdo mulier nõ est grauida, vterus vt alienũ atq; superuacuũ excernat. Vtilis vero est in grauidis, vt ex eo fœtus alatur. Quare nõ est absurdũ, vnum & idem excrementi & alimenti, ad diuersa tamen collatum, habere rationẽ. Quod Galenus diserte in fine libri primi de semine iis verbis confirmat: Demonstratũ

Semen.
Sanguis mẽstruus.
Semẽ qd.

Sãguis mẽstruus excremẽtũ.

Vnũ & idẽ excremẽti & alimẽti rationem obtinet.

,, est,inquit,vnamquanq; partem ad se alimentum sibi accom-
,, modatũ attrahere. Deinde vbi ex eo quicquid sibi necessariũ
,, est,percepit,reliquũ excernere: quod quum ipsi sit excremẽtum,alteri subsequenti alimentũ efficitur. Sic sane melãcholicus humor est iecori excrementũ, lieni vero, Gal. lib. 4. de Vsu part. autore, alimentũ. Arbitrãtur.] Græce est, ἀξιοῦμεν, arbitramur. Quod ipse ait.] Hipp. scilicet in libello περὶ τροφῆς, de Alimento. Et citatur eadem sententia, & explicatur à Galeno lib. 1. de Natur. facult. Et lib. 3. de Temper. cap. 3.

Osśiũ nutrimentũ medulla.

In osśibus, &c.] Hinc est q Gal. lib. 3. de Nat. facul. ita scriptũ reliquerit, Qualis carnibus sanguis, talis osśibus est medulla, in iis scilicet quæ parua sunt, sinusq; exptia, cauernulis eorũ inspsa. In magnis vero, & quib9 sinus sunt, vtiq; in ipsis collecta. In vocatis asśidentibus.] Græce est, ἐς παραστάτας ὀνομαζόμενον σπέρμα, & in asśidẽtibus vocatũ semẽ. Intelligit aũt adstites, seu asśistẽtes, qui Græcis κιρσοειδεῖς, hoc est, variciformes dicũtur. De quibus plura lib. 1. de Semine Galen. & 14. de Vsu part. Sunt aũt & quidã adenes.] De lactis generatione copiose disserit Galenus lib. 7. de Vsu. part. Alterandi.] Græce est, ὁμοιοῦν, sibi asśimilandi.

Adstites variciformes.

APHORISMVS XL.

γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα συστρέφεται, μανίην σημαίνει.

Mulieribus quibus in mammis sanguis coaceruatur, furorem indicat.

SAnguinem copiosum, qui in mãmis ppter restrictos mẽses coaceruatur, neq; in lac cõuertitur, furorẽ significare hoc in loco tradit Hipp. Vsus est aũt Hipp. verbo sibi familiari & cõsueto συστρέφεται, qđ recte Leonicenus, colligitur, est interptatus. Quippe συστρέφεσθαι, Gal. lib. 4. Vict. acu. Cõm. 19. autore, λέγεται ἐν τῷ μορίῳ, ὅταν τινὲς χυμοὶ μοχθηροὶ συρρέουσί τε καὶ ἀθροίζονται κατά τι μόριον. Dicitur itaq; hoc verbũ de prauis humoribus, qui ad aliquam corporis partẽ confluunt, in eaque subinde coaceruantur. Quare hoc etiam loco Hippocrates non loquitur de bono sanguine, sed prauo potius, qui scilicet in lac cõuerti propter suam prauitatem haud potest. id enim vt diserte significaret, verbo vsus est συ-

συστρέφεσθαι.

στρέφεται. Quod si itaque prauus sanguis coaceruatur in mammis, furorem significat. Cum enim hunc esse biliosissimum ac feruentissimum constet, fit vt in lac transmutari nõ possit. Delabitur itaque deinceps per vniuersum corpus, caputque potissimũ petit, vt minime mirũ sit eas mulieres quib⁹ hoc accidit in furorẽ agi. Nã quemadmodũ etiam Aetius lib. 6. cap. 8. attestatˉ, sanguine bilioso ad caput delato fit mania, seu furor. Est autẽ hoc ipsum ex cẽsu eorũ quæ raro eueniunt, vt in Comment. etiam suis Galenus meminit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Et liquet quod frigida.] Græce est, καὶ δηλονότι ψυχρὰ, adeoq; frigida. Sanguis feruẽs.] Græce est, αἷμα καὶ ζέον ἅμα, sanguis simul etiã feruẽs. Propter habitum talẽ.] Græce, διά τε τὴν ζέσιν, tum propter feruorem. Sic autem esse legendum, facile ex præcedentibus colligitur. Paulo enim ante dixit, plurimus aliquando sanguis & simul feruens. Sunt tamẽ codices qui legunt δῆξιν, quæ etsi lectio à veritate non abhorret, prior tamen, vtpote quæ est genuina, huic est præferenda. Eam enim antiquus etiam interpres secutus est, qui conuertit præ magnitudine caloris.

APHORISMVS XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν μέλλῃ καθεύδειν οὐκ ἀδείπνῳ ἐούσῃ μελίκρατον δίδου πιεῖν. καὶ ἢν μὲν στρόφος αὐτὴν ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει· ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

Si nosse velis num mulier conceperit, quum dormitura est à cœna ei aquam mulsam bibendam dabis. et si cruciatus circa ventrem hanc corripuerit, concepit: sin minus, non concepit,

Ne temere medicus grauidis aliquod medicamentum, quod abortum efficere possit, exhiberet, Hippoc. hoc loco experimentũ quoddã ꝓferre voluit, quo idipsũ paulo certius explorare liceat, dicens: Si nosse velis an mulier grauida sit, vt scilicet tutò ei medicamenta purgãtia, & id genus alia exhibere queas, cũ dormitura est, vt nimirum à

potionis ſumptione quieſcere poſsit, aquam mulſam dabis. Quippe per quietē flatus minime reſoluūtur, ſed per exercitia, vtpote quæ calorē natiuum flatus extenuare ac diſcutere potentē, augēt. A cœna, ſiquidē οὐκ ἀδείπνῳ ἐούσῃ, & nō citra negationē, vt omnia propemodū excuſa exemplaria habēt, ἀδείπνῳ ἐούσῃ legendū erit. In Galeni tamē & aliis etiā nōnullis codicibus hæc particula omiſſa eſt, quæ tamen neceſſario adiicitur. Nam oportet mulierē melicratū à cœna ſumere duabus de cauſis, ꝙ, ſ. ab illa magis quieſcere liceat: & ꝙ à cœna calor natiuus cibi alteratione & cōcoctione occupatus, flatus minus extenuare & diſcutere queat. Ei itaq; quæ antea cœnauit dāda mulſa eſt, quod Gal. in ſuis Comm. diſerte iis verbis innuere voluit, καὶ βουλόμενος πεπληρῶσθαι σιτίων τὴν γυναῖκα, volēs & plenā eſſe ciborū mulierem. Quare is qui Galenū publice reꝑhendere, eo ꝙ eius Cōmentarij non omni ex parte Hipp. verbis, qui ait ἀδείπνῳ ἐούσῃ, reſponderent, auſus eſt, pulchre ſuā inſcitiā prodidit: pręſertim quū nihil haberet quo aſſertionē hanc ſuā ridiculā & ineptam cōfirmaret, q̃ ꝙ diceret Galenū mēdoſo Hippocratis codice vſum eſſe. Quaſi vero Galeni ætate deprauatiora q̃ ſint hodie, Hippocratis fuerint exēplaria, ac non noſtris multis modis meliora & caſtigatiora. Quippe neceſſe eſt, quāto aliquid minus abeſt ab ortu, tāto magis quæ vera ſunt, retinet. Vt rectiſsime à Diuo Hieronymo dictū ſit: vinū in tertiū aut quartum vas trāſfuſum aceſcere. Huc accedit, ꝙ rationes paulo antè à nobis ꝓductæ palā teſtentur, ꝙ Galeni interꝑtatio ſit germana, & rationi conſona, ideoq; ad illius præſcriptū Hippocratis verba eſſe corrigenda. Quare non eſt cur hominis illius temeritatē ac ſtultitiā pluribus refellamus. Aquā vero mulſam quæ mulieri grauidæ exhibetur, crudā eſſe oportet, hoc eſt, non decoctam: idq; eā ob cauſam, ꝙ mel crudū, Galeno lib. 3. de Aliment. facult. cap. de melle teſte, ventrē & inteſtina flatibus implet. Contrà quod decoctū eſt, flatus expers exiſtit. Vt igitur ex aquæ mulſæ potione plus flatuum procreetur, præſtat hanc crudā eſſe. Cæterū Hippocrates præ aliis aquæ mulſæ mentionē fecit, ꝙ in huius vſu minus ſit periculi, q̃ aliorum quæ flatulenta ſunt exhibitione. Quod ſi itaq; mulier poſt mulſæ huius vſum dolores circa ventrē ſentiat, cōcepiſſe hāc ipſam ſignificabunt. Neq; enim alia ratione ſunt excitati, q̃

A cœna cur aqua mulſa exhibenda.

Scio ſusq; dam notatur, à cuius calumnia Galenus vindicatur.

Aqua mulſa cruda ſit.

Aquę mulſæ cur mētionem fecit.

Dolorum circa ventrē cauſa.

quod flatus non habeāt facilem exitum, propter inteſtinorū quæ fit ab vtero compreſsionem & conſtrictionem. Minime vero mirū, vterum comprimere inteſtina, rectum potiſsimū, quandoquidē is, Galeno in libello de Vteri diſſe. teſte, inter veſicam & rectū inteſtinum ſitus ſit, adeo vt recto inteſtino toti fere incūbat. Comprimit aūt maxime prægnantis, vt qui quotidie à cōceptu maior fiat, donec tandē maximus fiat, ilia & imum ventrē, Galeno loco iam citato autore, implens, & multa inteſtina tangēs. Quanto itaq; maior fuerit fœtus, tāto etiam compreſsio inteſtinorū quæ fit ab vtero, vehementior, doloresq; tum à flatibus non potentibus egredi facilius promptiusq; generantur. Braſauolus hoc loco vterū in principio inteſtina non cōprimere, ſed potius cū ſeipſum cōſtringat, inteſtinis amplius relinquere ſpatiū contēdit. Quare aliam cauſam q̄ vteri magnitudinē, cur inteſtinū rectum comprimatur, affert. hanc nimirū: Quum os vteri in grauidis ita conniueat, vt neq; acus acumē ingredi poſsit, fit vt ob loci viciniā etiā aluus ſimul cōſtringatur. Atqui quid opus erat Muſę, vt ſe iſtis inuolueret tricis, cùm Hippocratis ac Galeni ſententia ſit perſpicua? Neq; enim illi de vteri ipſius, ſeu, vt rectius dicā, oris eius quæ fit ſtatim in ipſo cōceptionis die cōſtrictione loquūtur, ſed de ea quę ab vtero fit in inteſtino recto, poſtq̄ iam fœtus aliquam molē cōtraxit. Quippe ore vteri cōſtricto, reliquū vteri corp⁹ indies magis atq; magis extēditur & dilatatur, vt hac ratione etiā quotidie magis inteſtina cōprimantur. Eius rei exēplum etiam in veſica apparet, quæ repleta tāto magis extēditur, ac dilatatur, quāto ipſius meatus ſit anguſtior. Hinc eſt ꝙ in cōcionibus, aut negociis aliis vbi lōgo tēpore vrina retinetur, ſic veſicę amplitudo extēdatur, meatusq; eius anguſtetur, & ſubinde penitus ſupprimatur vrina, quēadmodum lib. 1. de Male affe. loc. cap. 1. & lib. 6. cap. 4. copioſe Gal. monſtrat. Pari itaq; ratione quū vehemētius os vteri ad complectēdum ſemē & fœtū retinēdum conſtringitur, amplitudo eius quotidie magis atq; magis pro fœtus incremēto dilatatur. Quare Hippocratis & Galeni rationes Muſæ ſomnia nihil labefactant. Quod ſi vero grauida nullos ex mulſæ potione ſentiat dolores, haud concepiſſe eam, propter contrarias rationes iudicamus.

Muſæ ſententia improbatur.

APHORISMVS XLII.

γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄῤῥεν κύει, εὔχρους ἐστὶν. ἢν δὲ θῆλυ, δύσχρους.

Mulier quæ concepit, si marem gerit, probe colorata est: si fœminam, male colorata.

SIgnum boni & mali coloris, quod hoc loco tradit Hipp. non perpetuo verũ est, sed magna duntaxat ex parte, vt in Comm. quoq; suis Gale. attestatur. Quippe vt plurimũ accidit, mulierẽ gerentẽ marem, ꝓpter fœtus nimirũ caliditatẽ: est enim mas magna ex parte fœmina calidior: probe esse coloratã. Contrà si fœminam gestat in vtero, male est colorata, ꝙ hæc ipsa natura sit frigidior. Oportet autẽ, quod in Comm. etiam monet Gal. mulierẽ ad seipsam, & non ad alterã conferre. Et quidẽ ad seipsam, quum vterũ fert. Hinc est ꝙ Philotheus ita scriptũ reliquerit, τὸ εὔχρουν ἐνταῦθα οὐ κατὰ φύσιν ἀκουστέον, ἀλλ' ὅσον τῶν ἐγκυμουσῶν γυναικῶν, Bene coloratam non oportet hoc loco inaudire eam quæ talis natura est, sed quatenus in iis quæ vterũ ferũt, fieri potest. Nam nemo est qui nesciat prægnantem etiã seipsa, quod naturalem attinet colorem, peius esse coloratam, siue marem siue fœminã gerat, præsertim si antea nunquam vterum gessit.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Nisi viri semẽ, vel vterus.] Quippe marẽ generari propter calidiorẽ temperaturam, infrà Comm. 48. docebit. Idipsum quoq; lib. 2. de Semine plenissime demõstrauit. Sic certe frigida vteri tẽperies non parũ confert ad fœminæ generationem. Hinc est ꝙ in dextra vteri etiam parte, quę calidior est, mares maxime concipiãtur: sinistra vero, propter causam cõtrariam, fœminæ. Contingit enim ita, &c.] Græce est, ἐνδέχεται γὰρ οὕτω καλῶς ἅπαντα πρᾶξαι, fieri enim potest, vt mulier omnia tam probe faciat. Et alia signa.] Vt si dextra mamma amplior tumidiorue sit. Item, si eiusdem mãmæ pulsus validior sit: vt Aetius libro 16. cap. 9. attestatur.

APHORISMVS XLIII.

Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale.

ERysipelas in vtero grauidæ natũ esse letale, hoc in aph. affirmat Hippocr. Neq; id sane temerè: quippe quũ erysipelas ex bilis & sanguinis calidi mixtura oriatur: aut sanguine quidẽ solo, sed feruido, substãtiaq; tenuissimo, Gal. li.2. ad Glauconẽ autore, necesse quidẽ erit, vt hoc ipsum nõ solum febris acuta, sed & dolores, aut mordicationes vteri sequãtur, quæ singula non tantum fœtui, ob loci male affecti vicinitatẽ, verumetiã matri molesta sunt. Quũ itaq; sola interdũ acuta febris fœtũ interimere possit, cur nõ multo magis hocipsum accedente vteri erysipelate efficeret? Erysipelas vteri letale.

ANNNOT. IN GAL. COMM.

Proprio nomine.] Greçe est, ἰδίως, proprie, phlegmone em̃ vox Græcis bifariã accipitur, Gal. li. 13. The. method. cap. 1. teste, cõmuniter & propriè. Cõmuniter, vt idem q̃d φλόγωσις significet, hoc est feruorẽ & efferuescẽtiã. Proprie ꝓ tumore rubente, dolẽte, duro, & tactui renitente, quẽadmodum alibi quoque mõstrauimus. Dignũ inquisitione.] Nã si inflãmatio vehemẽs fuerit, & vniuersus vterus hac ipsa laboret, viuere fœtus nequit. Sin lãguida fuerit, nec vniuersum vterũ cõplectatur, forte viuere poterit. Potest.] Greçe δυνήσεται, poterit. Phlegmone bifariã accipitur.

APHORISMVS XLIIII.

ὁκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἐκτιτρώσκουσιν δίμηνα, πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Quæcunque supra modum tenues vterum gerunt, secundo abortiunt mense, donec crassescant.

SVpra modũ tenues si vterũ gerant, bimestres elidere fœtus, hoc in aphorismo docet Hipp. Neq; enim παρὰ φύσιν hoc in loco aliud denotat, Gal. in Comm. teste, quàm ὑπερβαλλόντως. Minime autẽ mirũ tales mulieres quũ vterũ gestãt, abortire secũdo mense, donec pinguiores reddantur, ꝙ vniuersum alimentũ fœtui destinatũ matri valde extenuatæ sit impartiendũ. Quũ itaque lõgo tẽpore opus sit vt quæ admodũ extenuata est, iterum reficiatur & pinguescat, fit vt interim fœtus alimento suo priuatus pereat & corrumpatur. παρὰ φύσιν.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Secundũ tres modos.] Tres affert Gal. huius aphor. interpretationes. Quidã enim omnino abortire valde extenuatas

dixerunt. Alij, vbi non crassescũt, & pinguescunt, sed tenues & absq; alimento permanẽt. Quidã vero quãdo reficiuntur, tũ maxime abortire eas putarũt. Quòd minus sit, &c.] ὃ καὶ δοκεῖ τῶν προειρημένων ἀπιθανώτερον ὑπάρχειν, q᷑ videtur prę dictis esse minus verisimile. Numisianus.] Hic, Gal. lib. 1. de Ana. admin. teste, celeberrim⁹ Quinti auditor fuit. Sed cũ anticipẽt non refici.] Grece est, εἶτα φθανούσαι λαβεῖν, ὡς οὐχ οἷόν τι εἶναι φησὶν ἀνατραφῆναι χωρὶς τοῦ τὸ χορηγούμενον αἷμα εἰς τροφὴν τῷ κυουμένῳ, &c. Sed cum concipere anteuertant, eas non posse refici ait, absq; eo ꝙ sanguis ad fœtus alimentum deputatus, &c. APHORISM. XLV.

Numisianus.

ὁκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπορρήγνυνται.

Quæcunque mediocri corporis habitu prædita, secundo & tertio mensibus sine causa manifesta abortiunt, iis acetabula vteri plena mucoris sunt, neq; præ pondere fœtum continere possunt, sed rumpuntur.

QVum ad concipiendũ, fœtumq; subinde vsque ad legitimũ partus tẽpus retinendũ, maximè habiles sint mulieres quæ mediocri corporis habitu sunt praeditę, admodũ eñ tenues etiãsi cõcipiunt, abortiũt tamẽ, vt prẹcedẽti est dictũ aphoris. crassæ verò, vt sequẽti sentẽtia docebitur, nõ cõcipiunt: accidit tamẽ nihilominus vt interdũ abortiant, idq; ob eã quã cõmemorat hoc in aphor. Hipp. causam, inquiẽs: Quæcũque mulieres mediocri corporis habitu præditę, hoc est quæ admodũ tenues, neq; plus iusto crassiores sunt, secũdo & tertio mẽsibus sine manifesta causa abortiũt. Animaduertendũ autẽ hoc loco erit, abortũ non tãtum secundo & tertio conceptionis mensibus fieri, verumetiã in quarto, quẽadmodum in fine libri de Vteri dissect. & lib. 6. de Male affect, loc. ca. 5. Gal. attestatur. Hinc est quod Hippocr. lib. 6. Epid. par. 7. aphor. 27. ita scriptũ reliquerit: Do-

Quib⁹ mẽsibus mulieres abortiunt.

lores grauidis plurimū tertio ,quinto,ſeptimo,nono,ſecūdo, quarto,ſexto,& octauo menſib. fiunt. His enim verbis ma- „ nifeſte,ſecūdo tertio,quarto,quinto,& ſexto quoq; fieri poſſe abortus docet,cū hos menſes non eſſe dicatos partui conſtet. Quare aliqua Hippocratis exēplaria hic legūt, *τρίμηνα καὶ τετράμηνα*, Cæterum ſecūdi & tertij potiſsimū mēſium, Philotheo teſte,meminit Hippocrates, *διὰ τὸ τὴν κατὰ βάρος ἔχειν ἀξιόλογον τὸ ἔμβρυον*, quòd tum fœtus effatu dignam grauitatem habeat. Cur autem adiectum ſit ab Hippocrate, ſine cauſa manifeſta,abunde ſatis in Commentariis ſuis Galenus exponit. His acetabula,de quibus ſupra,nempe aphoriſmo 28,huius ſectionis diximus. Et Galenus in Commen. & in libello de vteri diſſectione, & lib. 15. de vſu part.quid per ea intelligendū veniat diſerte mōſtrat. Mucore, hoc eſt, Philotheo interprete, *φλεγματικοῦ καὶ γλίσχρου χυμοῦ*, pituitoſo ac lento humore,plena ſunt,neque poſſunt præ pondere continere fœtum,ſed rumpuntur. Quippe à pituitoſo illo humore laxa molliáve & imbecilla fiunt : ita vt minime mirum ſit,ſi fœtum, vtpote iam grauitatem nactum, continere nequeant, ſed planè rumpantur. Hinc eſt quod Galenus libro 6. de Male affect. loc.cap. 5. ita ſcriptum reliquerit, Si „ mulier prompte quidem cōceperit, deinde ſecundo,aut ter- „ tio,aut quarto imprægnationis menſe fœtum eiecerit, circa „ vteri acetabula pituitoſum humorem abundare,atq; idcirco „ venarū & arteriarū eius loci ad ora vaſorū in vterū deſcēden „ tiū nexū debiliorē reddi cōiiciendū eſt, vt fœtū ob grauitatē „ ferre nequeat,ſed facile rūpatur. Eandē cauſam copioſius li. 15. de Vſu par. cōmemorat Gal. In Com. vbi legitur,vel clamore,omiſſum eſt ab interprete,vel triſtitia. Grecè enim eſt, *ἢ κεκραξάσης, ἢ λυπηθείσης*, aut clamante,aut triſtitia affecta. Et paulò pòſt, vel aliquo tali actu,ſeu paſsione. Græcè eſt, *ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον διαπραξάσης, ἢ παθούσης*, aut tale aliquid faciente vel patiente.

Mucor.

APHORISMVS XLVI.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ κύουσιν.

Quæ immodicè craſſæ concipere nequeunt, ijs omē-

tum vteri os comprimit, & priusquam extenuentur, haud concipiunt.

QVemadmodum paulò ante valde tenues mulieres cõcipere quidẽ posse, sed subinde abortire dixit: ita nũc immodicè crassas neutrũ facere ostendit, eiusq; rei rationẽ esse omentũ, quod Græcis ἐπίπλοον, Arabib. Zirbus, vulgo Rete dicitur, os vteri cõprimens, ait. Quippe quũ hoc infra vmbilicum, & ad pubis ossa sitũ sit, atque in hominibus, vt testatur Gal. lib. 6. Ana. admi. maximũ sit, presertim in obesis, minime mirũ si internũ vteri os sua mole comprimat. Quare fit, vt semen viri in vterũ muliebrẽ iniici haud poterit. Priusq̃ igitur extenuentur, hoc est, Philotheo interprete, πρὶν ἐλθεῖν εἰς συμμετρίαν, priusquã ad mediocritatem perueniant. Neque enim tenues hic proprie pro valde extenuatis accipiuntur, sed per abusum, quatenus scilicet ad maxime crassas conferuntur, pro mediocribus. Dictũ est enim suprà, nẽpe aphoris. 76. sect. 4. ꝙ extremorum nomina per abusionẽ mediocri tribuantur. Nõ concipiunt: sic enim internũ vteri os, vt cõprehensum est, ab omenti pinguedine cõprimitur & angustatur, vt virile semẽ excipere nequeat. Qđ clarius in lib. de Malis mulierũ iis verbis Hipp. significauit: Si vero, inquiens, præter naturã crassescant, non concipiunt. Nam omentum crassum superiacẽs vteri os multum premit, vt genituram non excipiant. Nisi itaque ad mediocrem corporis habitum redeant, concipere nequeunt.

Omentũ.

Tenues.

Extremorum nomina ꝑ abusionẽ mediocribus tribuũtur.

APHORISMVS XLVII.

Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι.

Si vterus ea parte qua coxæ incumbit, adiacetue, suppuratur, necesse est emmotum fieri.

BReuis est, attamen nonnihil obscura, hæc Hippocr. sententia, ideo à Foriliuiense, Hugone Senensi, & id genus aliis ineptis ac barbaris interpretibus, falsissimè est exposita. Ineptos enim cur non appellẽ, quos constat ineptissime Hippocratis aphorismos tractasse, & exposuisse, illisq; absurdissimos, propter linguæ Græcæ ignorantiã, affinxisse sen-

Foroliuiẽsis & Hugo Senẽsis inepti Hippocr. expositores

sus? Vt mirari satis non queā, cur plerique hodie in scholis publicis, dū Hippocr. aphorismos enarrant, eorundē adhibeant somnia, quibus certè mirificas suis auditorib⁹ tenebras offundunt, adeò vt nunq̄ rectè Hippocratis sensus eruere posint. Sed forte similes desiderant habere labra lactucas. Sinamus itaq; vt cū ineptis ineptiāt ad satietatē vsque, & nos ad Hippocraticę sententiæ explicationē poti⁹ accedamus, in qua de vteri, quæ eiusdē inflāmationem sequitur, suppuratione agit. Suppurationes vteri. Quū autē hæ ipsæ in diuersis vteri partibus, nēpe anterioribus vel posterioribus dextris vel sinistris fiant, vt lib. 3. de Sanandis corporis malis cap. 59. diximus, nunc de ea loquitur suppuratione Hippocr. quę in lateribus vteri, & iuxta coxas, quibus adiacet, fieri solet: hoc est, ea quæ fit, vt ait Gal. πρὸς τοὐκτός, id est ad exteriora, vel extrinsecus. Coxa. Est aūt coxa, quę Græcis ἰσχίον dicitur, proprie os quod continet sinus in quos fœmorū capita inseruntur, vt testis est Gal. cap. 20. li. de Ossibus. Cōnexus vteri cum coxa. Connexū autē quēdam habere vterū cum coxa, testatur etiā Hippocr. dum lib. 6. Epide. par. 1. aphor. 1. vteri mala ob id in coxendicem finiri scribit: & Gal. qui li. 6. de Male affect. loc. cap. 5. dolorē vteri quibusdā mulieribus in coxam transire, ac crus ipsum quod è regione est, per incessum claudicare. Cæterū de suppuratione qua de hic agit Hipp. ita scriptum reliquit Philotheus: εἰ τύχει, περὶ μίαν τῶν ἀρτημάτων τῶν κατὰ τὰ πλάγια τὴν φλεγμονὴν γενέσθαι, τουτέστι περὶ τὰς βουβῶνας καὶ τὸ ἰσχίον, φέρεται ἐκεῖσε ἡ μήτρα, καὶ οἱονεὶ ἔγκειται περὶ ἐκεῖνα τὰ μόρια. εἶτα ἡ φύσις εἰς πύον μεταβάλλει, καὶ τοῦτο τὸ ἀπόστημα ἔξω ἀποκορυφοῦται περὶ τὸ δέρμα, καὶ ὑπὸ τέχνης, ἢ ὑπὸ φύσεως ῥήγνυται, si acciderit vt inflāmatio circa vnū aliquod appendiculū eorū quæ in lateribus sunt fiat, hoc est circa inguina & coxas, illuc fertur vterus, & iis partib⁹ veluti incumbit. Dein natura in pus transmutat inflāmationem, & is abscessus extrà iuxta cutem attollitur, & ab arte, vel à natura rumpitur. Rupto itaque abscessu, necesse est, vt ait Hipp. emmoton fieri. ἔμμοτον. Est autē ἔμμοτον medicamentū liquidū, quod linteolis concerptis, quæ Græcis μοτοὶ καὶ μοτὰ vocantur, excipitur, vl μοτά. ceribusq; inditur. Μοτὰ itaque propriè latinis linamenta, vel linteola dicuntur. Quapropter interpretes non rectè ἔμμοτον linamentū sunt interpretati, quū idipsum, vt iā cōprehensum est, sit potius medicamentū id quod linteolis seu linamentis

excipitur. Prestat itaque clarioris intelligentiæ gratia Græcã vocẽ ἔμμοτον retinere, vt nos fecimus, q̃ dicere linamentum. Antiqua conuersio haud dubie librarij vitio legit cõmotum. Quæ lectio subinde Iacobo Foroliuiensi, & aliis eius farinæ indoctis interpretibus tenebras & caliginẽ offudit, errandiq; occasionẽ præbuit. Necesse autẽ est, per emmota fieri in hac vteri suppuratione curationẽ, ne scilicet medicamentũ iniectũ subinde effluat. Nã quũ linamentis concerptis os vlceris claudimus, fieri nõ potest vt medicamẽta indita effluãt. Quare quũ præcipuus emmotorũ vsus sit, vt iis vlcerũ & vulnerũ, sinuumq; ora obturẽtur, in suppuratione quoq; vteri externa, de qua hic, vt prædictũ est agitur, eorũdem vsus, Hippoc. monitore, esse debet, ꝙ aliàs medicamenta admota cõfestim effluant. Cæterũ vlcera caua & exesa curationẽ per linamenta requirere, testatur etiã lib. 2. κατ' ἰητρεῖον, Comm. 23. & li. 3. de Articulis Comm. 55. Gal. In explicatione huius sentẽtię longiores fuimus, ꝙ pauci admodũ interpretes hanc ipsam intellexerint, & quidẽ inter postremos, ne Brasauolus quidẽ. Quippe is linamenta esse adhibenda scribit, ne pus ibi firmetur, sed effluat. Hoc enim quomodo recte ab eo dici possit, quũ linamẽtum effluxum potius moretur, & impediat, nõ video. Denique minus rectè sentit, ꝙ per linamẽtum pessum posse intelligi putat, quũ suppuratio de qua Hippocrati sermo est, nõ sit interna, sed externa, adeoq; pesso nõ indigeat.

Emmotorum preci puus vsus.

Musæ expositio improbatur.

APHORISMVS XLVIII.

Ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι μᾶλλον.

Fœtus qui mares sunt, in dextra vteri parte: qui fœminæ, in sinistra magis continentur.

HOc aphorismo Hippocr. docet, fœt⁹ mares dextra vteri parte, fœminas vero sinistra magis cõtineri. Nec temere adiecit hanc particulã μᾶλλον, id est magis, ꝙ raro scilicet aliter eueniat, quẽadmodum etiã lib. 6. de Malè affect. loc. cap. 5. Gal. copiosius mõstrat. Causam eius rei in Cõment. suis, & li. 2. de Semine, Gal. exponit. Nusquã verò copiosius q̃ lib. 14. de Vsu part. vbi præsentẽ etiã sententiã citat, & abundè explicat. Proinde nihil attinet hic nos esse lõ-

μᾶλλον.

giõres. Marem auté magna ex parte in dextera vteri parte concipi, testatur etiã lib. 6. Epidem. part. 2. aphor. 30. Hipp. inquiés: Quia in calidiore solidioreq; parte, dextra nimirũ, mares concipiũtur, ideo nigri sunt, & venæ illis eminét, magisq; biliosi sunt. Et ibidé, aphoris. scilicet. 32. ait: Propterea » mas robustior, biliosior, magisq; præditus sanguine est, quia » loc⁹ ille animantiũ in quo cõcipitur, calidior. In quorũ apho » rism. enarratiõe multa ad institutũ nostrũ faciẽtia dixim⁹. »

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Non minime.] Græce, οὐχ ἥκιστα, plurimũ. Per vtrunque cornu.] Idé ab initio lib. 2. de Semine scribit, inquiens: Adiacent testiculi vtero vtrinque singuli, similẽ masculis vasorũ reuolutioné recipientes. non tamé in eundé locũ perueniũt, eo ꝙ neque fœminã foràs masculi modo, sed in suã ipsius vul » uam semen dimittere conueniebat. Ideoq; vterus ceu semi- » nario vasi obuius, prælõgos de se exortus, quos apices seu cor » nua vocant, extendit, per quos semen recipit. Pars vna.] » Græcè, τὸ μὲν εἰς τὸν δέξιον κόλπον τῆς μήτρας, τὸ δ' εἰς ἀριστερὸν ἀνόμοιον ὑπάρχον, hoc quidé in dextrũ vteri sinũ, illud verò in sinistrũ dissimile existens. Siquidé serosior, &c.] Addendũ, genitura. Græcè enim est ἔτι περ ἂν ὀρροδέστερόν ἐστι καὶ ψυχρότερον τὸ κατὰ τὸν ἀριστερὸν σπέρμα. Idem auté lib. 14. de Vsu part. scribit, dicens: Manifestum igitur quod impurum adhuc & excrementosum, humidũ & serosum sanguiné sini- » ster in maribus testiculus, & sinistra in fœminis vteri pars » suscipiant. Constitutus.] Adiiciendũ, statim ab initio. Græ- » ce enim est, τὸ συνιστάμενον εὐθὺς ἐξαρχῆς. »

Testes muliebres.

APHORISMVS XLIX.

Ὑστέρων ἐκπτώσιος, πταρμικὸν προσθεὶς ἐπιλαμβάνειν τῶν μυκτήρων, καὶ τὸ στόμα.

Vt secunda procidat, sternutatorium naribus apponens, nares & os apprehendito.

Contingit interdum vt fœtu excusso secunda firmiter adhærescat vtero: huius nãque interuentu fœtus vtero nectebatur. Si itaque diutius in vtero manserit, putrescit, & odoris subinde grauitate caput complet ac grauat, stomachũ euertit, & alia grauia procreat symptomata. Vt igitur

Secundæ retétę mala.

in tépore excutiatur, danda medico opera erit sane strenua.

Secũda vt excutiatur

Excutitur auté, vt Hippocr, hoc in aphorismo docet, si sternutatorium medicamētũ naribus imponatur mulieris, osque & nares eiusdem apprehendãtur atq; claudãtur. Quippe occlusis naribus & ore spiritus violétius ad infernas partes feratur necesse est. Quod testatur etiã Philothe. ita scribens: ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας καὶ τὸ στόμα, ὅπως τὸ πνεῦμα ὑπὸ τὰ κάτω χωρῆσαι, τῇ συντονίᾳ καὶ τῷ κλόνῳ τοῦ πταρμοῦ κατενεχθῆναι, ποιῆσαι τὸ χόριον, apprehende nares & os, vt spiritus ad inferiora descédés, sternutaméti violétia & cõcussione secũdam deorsum ferri faciat. Ex sternutamento itaq;, vt Galenus Commentario. 35. huius sectionis ait, secundas disrumpi & excuti accidit. Cæterũ præter sternutaméta, quæ locũ tũ potissimum habent quũ puerpera robusta est, sunt etiam alia multa remedia quæ secundas educere possunt, de quibus diximus lib. 3. de Sanandis corporis malis cap. 64.

Sernutamẽtis quãdo vtédũ.

APHORISMVS L.

γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλλε.

Si mulieri menstrua sistere volueris, cucurbitulam quàm maximam sub mammis defige.

INter hanc & eã quę pręcedit sentẽtiã, in veteri cõuersione temere aphorismus de tenasmo mulierũ inserit. Quippe is alio in loco refertur, nempe sectione septima, in qua ordine est. 27. ibidemq; à Gal. explicatur. Quare nos etiam eiusdẽ enarrationẽ in hunc locũ reiiciemus. Cæterũ in præsenti aph. Hipp. qua ratione menses immoderate promanãtes sint sistẽdi, monstrat. Nec id sanè temerè, ꝗ propter eorundem immodicum defluxum mulieres non rarò in vitæ discrimen incidant. Quippe deficiunt has ipsas vires, nisi cõfestim restricti fuerint. Ad eos autem restringendos optimũ, & nullo non loco obuium remedium est, vt cucurbitulã maximam (minores enim parum aut nihil ab vtero reuellere possunt) affigamus sub mammis. Maximam, vt vehementer per cõmunes venas sursum reuellat. Vehementius vero maxima cucurbitula retrahit, tũ quia maiorem copiã ignis suscipit, tum quia ampliorẽ loci latitudinẽ occupat. Sub mammis

Cucurbitula maxima.

Sub mammis.

aũt defigẽdę sunt ea parte, vbi venę ad ipsas infernè ascẽdũt. Quod Gal. in Com. suis iis verbis indicauit, καθ' ὃ μάλιστά εἰσιν αἱ κάτωθεν ὑπὸ αὐτοὺς ἀναφερόμεναι φλέβες, vbi sunt venę, quę ad ipsas ab imo sursum feruntur. Ad mãmas vero nequaquã affigendæ, quod earũ appositione læderẽtur, aut nimiũ trahẽdo inflãmationẽ in iis excitarẽt. Gal. lib. 5. The. meth. cap. 3. præsentem Hippocratis aph. iis verbis expressit: Si vel menses cõfertim eruperint, vel sanguis ab vtero quoquo modo profluxerit, sursum reuelles, cucurbitulá magnam sub mãmis defigens. Repetit hanc sententiam Hippocrates lib. 2. Epid. sect. 5. in fine propemodum.

APHORISMVS. LI.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων συμμέμυκεν.

Quæ grauidæ sunt, ijs vteri os coarctatum est.

Conceptionis hoc in aphorismo, Galeno teste, maximũ indiciũ Hippocrates recenset, nẽpe oris vteri coarctationẽ. Neq; enim συμμύειν hoc in loco, Philotheo interprete, aliud significat quàm στενοῦσθαι. Quod vero grauidis os vteri internũ coarctetur, testãtur etiã ea quę lib. 3. de Naturalib. facult. ab initio ferè scribit Gal. inquiens, Iam vero pręgnãtes ipsę primis dieb. potissimũq; eo ipso quo semẽ est conceptũ, moueri, ac in seipsum concurrere vterũ sentiunt. Quod si itaq; ambo hęc incidũt, vt & os vteri citra phlegmonẽ aliúmve affectũ conniueat, & sentiatur deinde succedere vteri in seipsum motus, iã semẽ à mare & cõcepisse se mulieres existimant, & retinere censent. Neq; nos ista modo confingim⁹, sed lõgo vsu cõprobata ab omnib. ferè qui de iis disseruerũt, sunt prodita. Herophilus certe nec illa scribere est grauatus, ne specilli quidem mucronẽ admittere vteros antequã mulier pariat. Præterea ne vel minimũ quidẽ hiscere, vbi cõceperint: laxius autẽ recludi, quũ menses profluunt. Huic astipulãtur & reliqui oẽs, qui de iis tractauerũt. Primúsque omnium nõ medicorũ modo, sed etiam philosophorum Hippocrates, conniuere os vteri tũ conceptibus, tum phlegmonis pronunciauit: cæterũ in conceptibus seruato naturali habitu, in phlegmonis vero in durũ mutato. Hęc ille. Quę

Vteri coarctatio cõceptionis signum.

συμμύειν.

quidē verba recitare lōgius haud piguit, quod ad Hipp. aph. & Com. Gal. intelligendos, mirificè cōducant. Sed quæret hic quispiā, si id quod veteres literis mandarūt verū est, quod nimirū à cōceptu sic claudatur & arctetur vteri os, vt ne specilli mucronē admittat, quî igitur fit vt mulieres superfœtēt? Neque enim verisimile est, vt vno initu superfœtatio fiat. Si itaq; è diuersis coitib⁹ fit superfœtatio, sicut certe fit, id quod nomen ipsum palàm indicat (ἐπικύησις enim Gręcis, & Latinis superfœtatio, nihil aliud est q̃ secūda vel altera imprægnatio, seu cōceptio) certe à primo conceptu coarctatū & cō clusum vteri os esse non potest: quomodo enim aliâs virilis genitura iniiceretur? Respōdeo, initio verū esse superfœtationē fieri, quod in primis Hipp. qui posteritati librū de Superfœtatione reliquit, manifeste attestatur. Et cōfirmat hoc ipsum Plinius, qui lib. 7. Naturalis historiæ ca. 11. sic scriptū reliquit: Præter mulierē pauca animalia nouere coitū grauida. vnū quidē aut alterū superfœtat. Extat in monumētis etiā medicorū, & quibus talia cōsectari curæ fuit, vno abortu XII puerperia egesta. Sed vbi paululū tēporis inter duos cōceptus intercessit, vterq; est perfectus: vt in Hercule & Iphiclo eius fratre apparuit. & in ea quę gemino partu alterū marito similē, alterū adultero genuit. Itē Proconnesia ancilla, quę eiusdē diei coitu, alterū domino similē, alterū ꝓcuratori eius: & in alia quæ vnū iusto partu, quinq; mensiū alterū edidit. Rursus in alia, quæ septē mensium edito puerperio, insecutis mensibus geminos enixa est. Hæc Plinius: quibus euidenter admodum superfœtationem comprobat. Desumpsit vero hęc omnia ex lib. 7. de Hist. animal. Arist. cap. 4. vbi illa ad verbum, & paulo copiosius, referūtur. Quum itaque fiat superfœtatio, necesse quoq; erit vt à primo conceptu vterum denuò, vt in se recipiat semen, recludi fateamur. Atqui hoc ipsum, vt superfœtatio etiā ipsa, rarò admodū accidit. Quare cū veteres tradūt à cōceptu coarctari vterū, ad id respiciūt quod crebrò accidit. Semper enim ꝓpemodū à cōceptu vterus clauditur. Quod testatur Aristoteles, qui lib. 4. de Gene. animal. cap. 5. ita scriptū reliquit: Si iam aucto cōceptu coitus adhibetur, superfœtari quidē potest, sed rarò: quoniā vterus magna ex parte ad partū vsque comprimitur. Atque hęc in pręsentia de ꝓposita questione dixisse satis sit.

Quæstio de superfœtatione.

Superfœtatio quid.

Superfœtationē fieri.

An à cōceptu coarctetur os vteri.

APHORISMVS LII.

γυναικὶ ἢν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει. ἢν δὲ στερεοὶ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri grauidæ si lac è mammis plurimũ effluat, imbecillum esse fœtum significat. Si vero solidæ mãmæ fuerint, saniorem esse fœtum indicant.

HIppocrates è mãmarum cõsistentia hoc in aphoris. fœtus in vtero imbecillitatẽ aut robur côiicit. Quippe si lac mulieri grauidæ è mãmis plurimũ profluat, adeoq; laxæ flaccidæue fuerint, fœtũ esse imbecillũ significãt. Nã is præ imbecillitate lac attrahere, & alterare pro sui alimento nõ potest. quare ꝑ cõmunes venas sursum ad mãmas fertur, & illic in lac cõuersum plurimũ effluit. Plurimũ autẽ non temerè est adiectũ, qa si parũ effluit, nihil mali portẽdit. Si vero nihil lactis ex mãmis effluxerit, ac solidæ, hoc est, vt in Cõment. interpretatur Gal. neq; admodũ impletæ ac duræ, neq; molles & laxæ fuerint, saniorẽ atque validiorẽ fœtũ indicãt. Quippe tũ satis alimenti fœtui accedit: reliquũ vero sanguinis quo non eget, ad mãmas defertur, vt illic in lac mutatum, à partu statim fœtui vt inde alatur præsto sit. Citat hanc sententiã, atque etiam explicat lib. 14. de Vsu part. iis verbis: Cõ- " trariis affectibus necesse est cõprehendi mãmas, repleri qui- " dem lacte ante tẽpus, in fœtus imbecillitate. Ita enim & Hip " pocrates dicebat: Mulieri grauidę lac ex mãmis multũ fluẽs, " fœtũ imbecillũ significat, ceu ad mãmas superfluo vniuerso " ascendente, quod in venit reliquit fœtus non potens prę im- " becillitate quantũ ei ad commoderatã nutritionem satis erat, trahere. Hæc ille.

Mammæ solidæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quibus visum fuerit.] Græce, οἷς ἂν φαίνηται ῥέον, quibus videtur effluere. Neq; em̃ in primis generat mẽsibus.] Rectè hũc in modũ locũ illum cõuertit interpres. Gręce em̃ est, οὐ γὰρ δὴ κατάγε τοὺς πρώτους μῆνας γεννᾶται. Rationem vero cur in primis mensibus non generetur lac, suprà, nempe Comment. 39. huius sect. exposuit Galenus, hanc scilicet,

Lac in primis mensibus nõ generatur.

Quod in primis mensibus parum aut nihil alimenti, cõmunibus nimirũ venis nondũ oppletis, ad mãmas deferatur. In postremis verò, octauo & nono potissimũ, mẽsibus cõceptionis, quãdo abundè oppletæ sunt venę mãmarum & vteri cõmunes, plus alimenti defertur, ideoque minimè mirũ si tum lac in mãmis fuerit. Quare mirifice hallucinantur, qui Hugonis & Foriliuiensis falsis & ineptis interpretationibus addicti, hunc locũ Galeni esse mendosum censent. Hi enim erroris sui occasionẽ à falsa veteris interpretis cõuersione sumpserunt: quã vt tuerentur ac tegerent, Galeni nanque hanc esse legitimam lectionem putantes, inepta quædam & absurda confingere coacti sunt. Optarem itaq; in ista veritatis luce, & tanta bonorum autorum copia, talibus scriptoribus extremum valde dicerent. Sed cæci cæcis delectantur.

Cõtra eos qui Hugonis & Foroliuiensis falsas & ineptas interpretationes sectantur.

APHORISM. LIII.

ὁκόσαι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτῃσιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γένωνται, ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσιν ἢ ἐν τοῖσι ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ οὐ διαφθείρουσιν.

Quæ abortum facturæ sunt, iis mammæ extenuantur: si verò contrà duræ fiãt, dolor erit vel in mãmis, vel coxis, vel oculis, vel genibus, & non abortient.

SVprà bis, nẽpe aphorismis. 37. & 38. hui⁹ sect. extenuatas mãmas futuri abortus esse indicia Hipp. docuit. Nũc mutato consecutionis ordine, non à signis ipsis, sed à re ipsa, hoc est mulieribus abortientibus exorditur, illisque accidere vt mãmæ extenuentur, ratione defectus alimenti, inquit. Et Gal. quidẽ in Comment. suis asserit, Hippocr. esse sententiã, vt omnes abortus mãmarum precedat extenuatio. Quippe ex quacunque causa grauida abortiat, in vtero prius excitari dolorẽ necesse est. neq; enim vteri os ad fœtus eiectionẽ citra dolorem aperitur. Dolore itaque orto, sanguis & spiritus ad vterũ, reliquis partibus, mãmis potissimũ, quib. cũ vtero magna est cõmunitas, relictis, deferuntur, vt per hæc

Mammarũ extenuatio abortum præcedit.

duo,veluti instrumēta quædā expellatur,quod infestat. Qua propter accidit vt māmæ,vtpote sanguine & spiritu destitutę, subinde extenuētur. Quod si vero contra(πάλιν enim hoc lo co idē quod ἔμπαλιν significat)māmæ duræ fiant,propter ni mirū materiā superuacuā quæ illuc ab vtero defertur,mam masq; nimiū implet atque duras efficit, dolor in māmis erit. Aut in coxis,vbi scilicet ad latera natura reposuerit materiā superuacuam. Coxis enim connexū esse vterū,suprà, nempe aphor. 47. diximus. Aut in oculis,quando nimirū sursum hu mores redūdantes repserint. Aut in genib⁹, si ad inferna trās mittātur superflua,& non abortient,aliò.s.delata materia. πάλιν.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Prius.] Aph. videlicet 37. huius sect. Dixerat autē.] Nimi rum aph. 38. huius sect. Hic nō solū,&c.] Sic certe legendū erit,nō obstāte ꝙ omnes alij interpretes,quos viderim,aliter conuerterint,Gręcaq; secus habeāt,ita nimirū,οὗτος ἀποφαίνε- ται τοῦτο μόνον σημεῖον εἶναι,&c. Omissa est enim particula οὐ,le gendūq; οὐ μόνον,vt sit sensus: Qui ait ad māmarum extenua tionē sequi corruptionē,abortúmue,is nō solū hoc ipsum esse futuri abortus signū ostēdit,sed & alia esse innuit,quę abor- tum portēdere queāt. Perinde atque is qui affirmat lūborum dolorē,mensiū suppressorū esse signum,nō negat quin plura alia sint,quę idē significare possint. Qui vero dicit,his,&c.] Rectè hūc etiā locū conuertit interpres, etiāsi secus Græcus habeat codex,qui legit οὐ μόνον,cū certe legendū sit,οὗτος μό- νον,vt sit sensus: Qui asserit iis quę abortū facturæ sunt, mā- mas extenuari ,ille negat alia signa abortū pręcedere, hocq; solū esse quod abortū præcedat,innuit. In mulieribus gra- uidis.] Græce est,καὶ παραφυλακτέον τῶν αὐτῶν φαινομένων κατὰ τὰς κυούσας,obseruandū in iis quæ in grauidis apparēt mulie ribus. Cōtingit māmarum.] Adiiciendū, aliquādo. Græcè enim est,ἐγχωρεῖ ποτὲ μὲν, accidit quidē aliquādo. Et mihi sæpius obseruāti.] Iste locus varie interpretari potest. Nā si Græce ita legitur,καί μοι παραφυλάττουσι πολλάκις ἐφάνησαν τῶν τῶν προειρημένων αἰτιῶν τῆς φθορᾶς οἱ πτωθοὶ προϊσχόμενοι. μήποτε οὖν ὅταν&c. tūc is planè sens⁹ erit quē expressit inter pres,excepta illa particula,ne fortè: ꝓ qua cōuertendū erat, Nūquid igitur quādo,&c. vt scilicet μήποτε nō tā percunctā tis sit,ꝙ̄ addubitantis,& addubitanter decernentis. Si vero Gal. locus explicat⁹.

μήποτε particula per præcedés punctũ à prioribus verbis nõ separatur, sed cũ iis planè cõnectitur, is verborũ Gal. sensus erit: Et mihi sæpius obseruãti visæ sunt in prædictis abortus causis mãmæ nunq̃ fuisse extenuatæ. Et hęc lectio priori videtur esse melior. Quippe in præcedẽtibus verbis Gal. palá asserit, esse posibile vt propter saltũ, vociferationes, & alias, quas ordine cõmemorat causas, fiat abortus, citra mãmarum extenuationẽ. Huc accedit quod nonnunq̃ ex subito horrore, vt testatur li.3. Epid. Comm.2. aphor.8. Gal. mulier abortire posit, quẽ tamen abortũ extenuatio mãmarum pręcedere non potest. Deniq; in fine Commentar. disertè ait Gal. Hipp. non suã esse sententiã, quod omnẽ abortum mãmarum præcedat extenuatio. Tamen vt Hipp. etiã, à quo non facilè dissentit, sententiã tegat ac tueatur, vtcunque ipse secus fieri compererit, statim illius sententiæ rationẽ subiungit, dicẽs, ὅταν ὁμῶ, sic enim legendũ esse videtur: Igitur quando citra aliquã, &c. Quod antedicto coniungitur affectui.] Scilicet tenuitati mãmarum, ita nimirũ vt quæ prius fuerunt tenues, nũc duræ fiant. Hoc est, quãdo hæc particula πάλιν, idẽ quod rursus significat, tũc verborũ Hipp. hæc erit sentẽtia: Si vero mãmæ extenuatæ rursus duræ fiant, ita vt duritiem intelligamus eam quæ extenuationẽ sequatur. Si propter.] Græce, εἰ καὶ δι' ἕτερον, Etiam si propter aliud, &c.

Sensus.

APHORISM. LIIII.

ὁκόσῃσι δὲ στόμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ἐστι, ταύτῃσιν ἀνάγκη, τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν.

Quibus os vteri durum est, iis coarctari idipsum necesse est.

QVum non solum iis mulieribus quæ conceperunt, verumetiã illis quæ phlegmone aut duricie vteri laborant, os eiusdẽ coarctetur, quo pacto eas coarctationes vteri quæ à tumore præter naturam factæ sunt, ab iis quæ propter conceptũ fiunt, medico discernere liceat, hoc in aphorismo docet Hipp. Nã in ea quæ à tumore aliquo præter naturã fit coarctatione, os vteri durũ est: in ea vero quæ ex cõceptu fit, contrà molle apparet, vt copiose admodum in Comm. suis prosequitur Gal. Sẽsus itaq; verborũ Hipp. eius-

mōdi est: Quibus os vteri internum, vt aphorismo.51.huius sect. est dictum, durum existit, iis propter phlegmonem, aut durum aliquem tumorem arctari necesse est. Quapropter vbi os vteri coarctatum, ad obstetricis tactum durum apparet, tumorem præter naturam illic esse ostendit. Sin molle, conceptum præ se fert.

APHORISM. LV.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται ἄνευ προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι χαλεπῶς, καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκτιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Quæcunque mulieres grauidæ à febribus capiuntur, & vehementer sine causa manifesta extenuantur, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortientes periclitantur.

HOc in aphorismo monstrat Hipp. grauidas quæ à febribus capiuntur, & vehementer, sine tamen manifesta causa, extenuantur, aut difficulter párere, & cũ periculo, aut abortiẽtes periclitari. Nō autẽ ab re voce pluralis numeri vsus est, à febribus inquiens: quippe hac ratione innuere voluit, eas aliquãdo esse vehemẽtes, aliquãdo etiã mediocres, & nō eiusdẽ speciei, omnes tamẽ à vitiosis & putridis humorib⁹ natas, vt copiosius in suis Cōm. Gal. docet. Quod vero ait, ἄτερ προφάσιος φανερῆς, hoc est, sine manifesta causa, nihil aliud iis verbis significat, q̃ μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, id est plus q̃ ratio postulat. Quare si vehemẽter & plus quàm ratio exigat, extenuantur grauidæ summam imbecillitatem prę se fert, siue vehemens, siue leuior fuerit febris. Cuius rei testis est Hippocr. qui suprà, nempe aphoris. 28. sect. 2. scriptũ reliquit: Corpus eorũ qui non omnino leuiter febricitant perstare, & nihil cōminui, aut magis q̃ ratio postulat extenuari, malũ: alterũ enim morbi diuturnitatẽ, alterũ imbecillitatẽ significat. Quũ itaq; vehemẽtius sine manifesta causa aut plus q̃ ratio postulat extenuari viriũ imbecillitatẽ significet, minimè mirũ grauidas hac ratiōe extenuatas aut difficulter párere, aut abortũ facere. Difficulter enim & cũ periculo pariũt,

A febrib⁹

Sine manifesta causa

propter tũ matris, tum infantis imbecillitatẽ, vt fusius in Cõment. Gal. exponit. Abortientes autẽ periclitantur, eo ꝙ febris vehementiã, & victus rationem tenuẽ, vt aphor. 30. hui⁹ sect. dictũ est, fœt⁹ ferre haud potest. Huc accedit ꝙ medico nõ liceat medicaméta vitiosos humores, qui febrẽ excitarũt, purgantia grauidæ propinare. Cęterũ notãdum erit, aliquos codices ꝓ ἰσχναίνοντι legere θερμαίνοντι, id est, calefiũt. Quã lectionẽ si qui sequũtur ac probãt, eos necesse est ꝑ hoc verbũ vehementẽ & continuã intelligere febrẽ. Id qđ Philoth. certè facit, qui ait, πυρετὸν ἐν ταῦθα ἱπποκράτης ὑποτίθεται συνεχῆ: febrẽ hic Hipp. subaudit continuã. Verũ mihi hæc lectio non probatur, quod Gal. Cõment. palàm aduersetur, qui non tantũ de vehementioribus, verumetiam mitioribus febribus loqui Hipp. scribit: Præterea si ita legitur, non video cur hęc adiecta sit particula, sine manifesta causa. Quippe vehementer à febri calefieri corpus, non est præter rationẽ, neq; is calor sine manifesta accidit causa. Quare coactus est Philoth. hæc verba ἄτερ προφάσιος φανερῆς, interpretari ἐξ ἀνάγκης, id est necessariò, vt sit is sensus: Si grauidæ vehementissimis febrib. corripiũtut, necesse est vt difficulter pariãt. Atqui nõ video quo exẽplo ꝓbare queat, ἄτερ προφάσιος φανερῆς, idẽ significare qđ ἐξ ἀνάγκης. Proinde legendũ potius ἰσχναίνοντι q̃ θερμαίνονται erit. In Cõmentariis, vbi interpres sufficienter conuertit, Græce est ἀκριβῶς, exquisité. Et vbi reddidit idem obsistere, Gręce est ἀντίχειν, perdurare, perferre.

Philothei sententia improbat.

APHORISMVS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

Si in fluore muliebri conuulsio & animi defectio superueniant, malum.

Muliebris fluor.

Conuulsionẽ & animi defectionẽ fluori muliebri succedentia malũ portendere, hoc loco Hipp. docet. Est aũt muliebris fluor, vel, vt Græci dicũt, ῥοῦς γυναίκειος, Paulo Aegineta lib. 3. ca. 63. teste, vteri defluxus, per quẽ vniuersum expurgatur corpus. Hinc est quod Gal. lib. 6. de Male affe. lo. ca. 5. scribat, muliebrẽ fluorẽ accidere, vtero haudquaquã malè affecto, quũ videlicet vniuersum corpus per ipsum

expurgatur. In hoc itaq; fluore humor in toto redūdans corpore, qui magna ex parte serosus & aquosus est, interdū etiā candidus aut pallidus, vacuatur. Hæc itaq; si immodica fuerit, conuulsionē & animi defectionem accersit. Conuulsionem, ob immodicā & extremam corporis partium maxime neruosarum siccitatem. Animi vero defectionē, ꝓpter summam viriū imbecillitatē, quæ immodicam vacuationē sequitur. Ita vt rectissime dixerit Hippocrates, hæc duo malū portendere. In Galeni Commentariis, vbi interpres reddidit, Non statim fluxu constituto: Græce est, οὐκ εὐθέως δηλονότι γενομένης, non statim videlicet facto, aut incipiente, &c.

APHORISMVS LVII.

Καταμηνίων γινομένων πλειόνων, νοῦσοι ξυμβαίνουσι· καὶ μὴ γινομένων, ἀπὸ τῆς ὑστέρης γίνονται νοῦσοι.

Si menstrua immodice fluunt, morbi accidunt: & si supprimuntur, ex vtero morbi eueniunt.

Morbos fieri tum ex multitudine, tum defectu menstruorū, hoc in aph. Hipp. docet. Quippe si mēstrua plura q̃ scilicet naturæ mulieris cōueniat, fiant, hoc est, si vltra consuetū tēpus purgationis copiose effluāt, morbi accidunt, ꝙ ex immodica eorundē vacuatione vniuersum corp⁹ refrigeretur, viresq; debilitētur. Fit aūt magna ex parte hydrops, vt attestatur lib. 2. de Natur. facul. Gal. vbi inter reliqua ita scriptū reliquit, Siquidē ex diuturnis hæmorrhoidibus retētis, aut immodica vacuatione, hominem ad extremā frigiditatē ducētibus, non semel aut bis, sed sæpe iam aquas inter cutē collectas vidimus. Quemadmodū etiā mulieribus tum mēstruæ purgationis omnimoda cessatio, tum immodica vacuatio, quum scilicet vehemēter sanguinis profluuio laborauerint, hydropē accersiuerūt. Hæc ille. Quin etiā lib. 6. de Male affe. loc. cap. 5. quum immodice vacuātur mēses, sequi colorem fœdum, pedes molli tumore attolli, corpusq; intumescere vniuersum scribit. Si vero menstrua non fiunt, & supprimuntur, morbi ex vtero eueniunt, quod nimirū progressu temporis excrementa in vtero aceruētur. Quales autē hi sint morbi, qui tum accidere solent, Galenus in Commēt. suis ostendit: causamque cur in mensium tantum defectu ex

Morbi qui ex mēsib⁹ plus iusto ꝓfluentibus fiunt.

vtero morbos fieri dixerit Hippocrates,exponit, vt hoc nomine non sit opus nos esse in explicando longiores.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Interpretatur.]Grece est,ἡγεῖται,arbitratur. Ostēsum aūt est.]Libro nimirū 2.de Temp.cap.5. vbi duplicem facit intemperiē,vnā scilicet sanitatis,& aliā morbi.& inter cętera ita inquit,Intēperamenti quod intra sanitatē habetur,sufficiens nota est, ꝙ nulla functio animalis manifeste adhuc sit læsa. Verū secundū hoc,&c.]Græce,ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μὲν οὔτε ψεῦδος πρὸς Ἱπποκράτους,οὔτ' ἀσαφὲς εἴρηται,verū iuxta hoc quidem neq; falsum,neq; obscurū ab Hipp.dictū est. Vel hoc ꝓpriū.]Græce est,ἢ μόνον ἴδιόν ἐστι,τῶν μὴ γινομένων, vel solum propriū est,&c. Quare ipsum expellat.]Græce est,ὠθοῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ,expellens ipsum ad venas,&c.

Duplex intemperies

,, ,,

APHORISMVS LVIII.

Ἐπὶ ἀρχῷ φλεγμαίνοντι, καὶ ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ,καὶ τοῖσι νεφροῖσιν ἐμπυοῖσι,στραγγουρίη ἐπιγίνεται,τῷ δὲ ἥπατι φλεγμαίνοντι,λὺγξ ἐπιγίνεται.

Recto intestino & vtero inflammatione affectis, renibusque purulentis,vrinæ stillicidiū accidit. Si vero iecur inflammatione laborat,singultus succedit.

TRes in hac sententia stillicidij vrinæ causas recenset Hippocrates,iecorisq; inflāmationem sequi singultum affirmat.Primā quidem stillicidij vrinæ causam esse ait phlegmonē,inflammationémue recti intestini,quod Græcis ἀρχὸς dicitur, διὰ τὸ δοκεῖν ἄρχειν τῶν ἐντέρων, ꝙ origo sit intestinorū,aut quod priores inter intestina partes occupat. Siquidem quum sex in vniuersum sint intestina,primū ordine ab infernis ascendendo est rectum,quod subinde colum, cæcum,tenue,ieiunū,& duodenum sequūtur.Alterā causam stillicidij vrinæ vteri phlegmonen esse asserit,eam potissimū quæ in eius ceruice fuerit. Minime vero mirū,recto intestino & vtero inflammatione laborantib.vrinę stillicidiū accidere,ꝙ iis duab.partibus maximus sit cum vesica cōnexus ac consensus,vt vna earum male affecta,necesse sit etiā vesicam vexari.Quare in earundē inflāmationibus vesica malū par-

Stillicidij vrinæ causæ.

ἀρχός.

Intestinorū ordo.

ticipat. facultas enim eius retentrix dissoluitur, eiusq; ceruix comprimitur, vt necessario subinde vrina guttatim exeat. Quod maxime accidit, si in ceruice vel anteriore parte vteri, vt dictũ est, inflãmatio fuerit, quemadmodũ Philotheus etiã testatur ita scribens, εἰ μὲν οὖν ἔμπροσθεν ἡ μήτρα φλεγμαίνει, ὡς ἐπὶ τὴν κύστιν ὠθεῖται, καὶ ἀποστενοῦται ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, καὶ στάγδην ἀποθεῖται τὸ οὖρον, si anteriori parte vterus phlegmone laborat, vt ad vesicã impellatur, vesicæ ceruix coarctatur, & vrina guttatim egreditur. Tertia causa stillicidij vrinę, est renum suppuratio: quippe tum pus ad vesicã delatũ, sua acrimonia, quod Gal. etiã in Comm. & Philotheus affirmãt, mordicat vesicam: atq; hac ratione excretricem vesicæ facultatẽ assidue irritãs, vt guttatim vrinam excernat, efficit, quemadmodũ lib. 3. de Sanãd. malis corp. cap. 45. copiosius diximus. Cæterũ si iecur phlegmone afficitur, singultũ succedere inquit. Quod aph. 17. sect. 7. clarius docebitur. Ibidem enim Hipp. ait, In iecoris inflãmatione singultus, malum. Accidit aũt singultus, vt in Comm. suis Gal. testatur, in iecoris phlegmone, ob vẽtriculi consensum, & neruorũ cõmunicationẽ. Quippe connexũ est iecur vẽtriculo & omnibus intestinis venarũ cõmercio, & mẽbranæ seu tunicæ ea colligãtis, quæ quidem à peritonæo ducit originẽ, perinde atq; illa quæ extrinsecus iecur ambit, & quæ est eius veluti cutis & velamẽtum, in quam neruus minimus à sexta cerebri coniugatione inseritur, per quem illi cum ventriculo est cõmunitas. Nam & qui ad ventriculũ perueniunt nerui, ex sexta illa neruorũ coniugatione nascuntur. Aliam etiam rationem afferet infrà Comm. 17, sect. 7 quam suo loco explanabimus. Philotheus censet singultum tum maxime accidere, quando in cauo iecoris phlegmone fuerit, quoniam calor inflammationis ad se trahat humores qui in vẽtriculo sunt, eosq; absumat, hincq; exiccato ventriculo singultum necessario fieri. Sed Galeni ratio multo est melior & firmior.

Singultus in iecoris phlegmonę causa.

APHORISMVS LIX.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται, περιλαβὼν ἱματίοισι θυμία κάτω, κἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώ-

ματος ἐς τὰς ῥῖνας, καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι᾽ ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν.

Si mulier non conceperit, scire autem voluerit num conceptura sit, vestibus vndiquaque obuoluens suffitu ab imo: siquidem odor tibi transmitti per corpus ad os & nares videatur, scito quod ipsa non sua culpa sterilis est.

HOc in aph. Hipp. rationem mõstrat, qua deprehendere licet, num mulier quę non cõcipit, sua, aut viri culpa sterilis sit, inquiens, Si mulier non concipit, iustis nimirũ cõceptionis causis, mariti, verbi gratia, cõmertio, ætateq; legitima præsentib. volet aũt scire an sit cõceptura, vestib⁹ hãc vndiquaq;, sic, vt odor suffimẽtorũ egredi, atq; extrinsecus ad nares nullo pacto puenire posit, tegẽs ab imo suffito. Porro quum difficile admodũ sit, omnia sic vestibus obturare, vt nihil fumorũ erũpat, hęc cõmodissima suffiẽdi ratio erit, vt infundibulũ carbonibus quibus odoramẽta iniecta sunt, imponamus, ita vt eius pars inferior, quæ quidẽ latior est, atq; ampla satis, carbonibus incũbat: supior aũt, quæ arctior existit, pudẽdo mulieris subdatur, ipsaq; mulier in sella vestibus bene tecta & obuoluta sedeat. Quibus aũt suffimentis vtendum sit, Gal. in suis Comm. docet, nosq; varias eorundẽ formas lib. 2. de Cõpositione medicamentorũ nostro tẽpore vsitata, cap. 28 mõstrauimus. Ad hunc itaq; modũ suffitu peracto, si odor intrinsecus per corpus, non extrinsecus, vt est cõmemoratum, ad nares & ad os transire videatur. sciendũ erit ꝙ hæc mulier non sua, sed viri potius culpa sterilis sit. Quia tum, vt ait Philotheus, πάσης ἀπήλλακται κακοχυμίας τὸ σῶμα καὶ ἡ μήτρα εὐκράτως κέκραται. εἰ γὰρ ξηροτέρα ἦν τῇ κράσει, ἢ ψυχροτέρα, ἢ κακόχυμος, τῇ πυκνώσει, καὶ τῇ ψύξει, καὶ τῇ κακοχυμίᾳ ἐκωλύετο ἂν ἡ ὀσμὴ ἐπὶ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας ἀνιέναι, corpus omni vitio humorũ vacat, vterusq; ꝓbe temperatus est. quippe si siccior aut frigidior, aut vitiosis humoribus refertus esset, ꝓpter densitatẽ ac frigiditatẽ, vitiosiq; humoris redundantiã odor ad os & nares conscẽdere prohibitus fuisset. Cõscendit aũt illuc per venas & arterias, quæ, vt totũ corpus sit

Suffiendi ratio commodissima.

Quomõ odor in-

σύμπνουν & σύῤῥουν,id est,cõſpirabile & cõfluxile,quemadmodũ ait Hipp.efficiũt. Qua de re plura lib.1.Ther.meth. cap,2.& lib.1.de Natur.facult.cap.12.& 13.& ibidẽ lib.3.ca. 13.& initio lib.de Vſu pulſuũ,Gal. Cæterũ quis ſit huius ſententiæ vſus,idem in ſuis Comment. Galenus oſtẽdit: quem tamẽ nobis Chriſtianis,vt pote quibus dimittere vxores,niſi ob adulteriũ,non ꝑmiſſum ſit,vſurpare haud licet. Cõuertit aũt interp̃s neceſsitatẽ,quum reddendũ erat,vſum. Gręce eñ eſt, ἐνδεικτικὸν ἐστι τῆς χρείας. Platonis ſententiã quam ex Theęteto citat,integram recitabit in Comm.62.huius ſectionis.

trinſecus ad nares ꝑueniat.

Interp̃tũ lapſus.

APHORISMVS LX.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύονται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν.

Si mulieri prægnanti menſtruæ purgationes prodeunt,fieri non poteſt,vt fœtus rectè valeat.

MEnſtruas purgationes copioſe ꝑmanãtes fœtũ imbecillũ ſignificare,hoc in aph.Hipp.tradit. Neceſſe eñ eſt,vt non ſemel,aut bis tantũ,ſed crebro ſanguis mẽſtruus excernatur, ſi modo inde aliquid incõmodi ad fœtum ꝑuenire debeat. Quod Hipp.per vocabulũ Purgationes in plurali numero dictum,diſerte innuere voluit, vt in Comm. etiã Gal.monet. Si itaq; crebro & copioſe prægnãti purgationes mẽſtruæ prodierint,fieri non poteſt,vt fœtus recte valeat. Quippe hac ratione illi ſuũ detrahitur alimentũ: quandoquidẽ ex menſtruo ſanguine,vt in Comm.ſuis,& in libello de Formatione fœtus,Galenus atteſtatur,fœtus alatur.

Purgationes.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Abſq; hoc quod.] Addendũ,aliquid, Græce eñ eſt, αὐτὸ πεπονθέναι τι τὸ ἔμβρυον. Excretio quę grauidis fit.] Idẽ docet lib.6.de Male affe.loc.cap.5.inquiẽs,Prægnãtes quoque quũ ora venarũ in ceruice apiũtur,ſanguinẽ excernũt. Quaꝓpter quũ obiicit̃ nobis,fieri nõ poſſe,ſi grauidis vteri os ſtatim à cõceptione ita claudatur,vt ne ſpecilli acumẽ admittat, vt mẽſtruę purgationes illis ꝓdeãt.reſpõdendũ ſane erit,ſanguinẽ illũ qui grauidis excernit̃,nõ ex vteri ſinu ꝓdire, neq; per venas quæ ad interiora vteri cõtingunt, quicq̃ ſanguinis in muliebrẽ ſinũ excerni poſſe,ꝙ ab illarũ oris,quę acetabu-

Pręgnãtes quomodo ſanguinẽ per vterũ excernãt.

la dicuntur, secundæ, quæ reliquas duas mẽbranas, farciminalẽ nimirũ & agninã dictas, totumq; fœtũ extrinsec⁹ orbiculatim cõplectuntur & circundãt, pendeant. Vasi enim qđ in secũda seu chorio est, finis illius quod in vterum penetrat, initiũ facit, vt duo hæc vnũ dicere quispiã posset. Oribus enim vniuntur atq; alterũ ab altero generatur: uena quidẽ ex ore venæ, arteria ex arteriȩ. Quũ itaq; vniuersus sanguis intra secũdã contineatur, nihil in vteri sinũ peruenire potest. Quare vt grauidis vteri os in purgatione mẽstrua recludat, non est necesse. Neque etiam si recluderetur, illic quicquam proflueret. Rectè igitur Gal. dixit, è venis quæ in vteri ceruice sunt, hũc sanguinẽ excerni. Per quas etiã virginib. singulis mensibus purgationes colari nonnullis visum est, quod. s. propter hymen, hoc est mẽbranulã in ceruice vteri retis formã obtinentẽ, atq; ex venis & fibris cõtextã, interseptũ virginale Latini nominãt, mẽstrua ex vtero effluere haud possint.

Virgines vt mẽstruũ sanguinẽ excernãt. Hymen.

APHORISMVS LXI.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγενομένου, ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Si mulieri menstruæ purgationes non prodeunt, neque horror neque febris succedit, & sibi fastidia accidunt, hanc prægnantem esse æstimato.

Prægnantes quãdo ex suppressis mẽsib⁹ cognoscẽdæ.

PRegnantes quomodo ex suppressis mẽsibus deprȩhẽdere liceat, hoc in aph. Hipp. docet. Quippe si antea rectè & cõmodè singulis mensibus purgabãtur, nũc vero citra vllã manifestã causam mẽstruȩ purgationes illis supprimant (Quidã enim codices habent παύωνται, id est desinũt fluere: alij vero, μὴ πορεύονται) nullo horrore, nec febre succedẽte, fastidiaq; incidãt, indicio est easdẽ fore grauidas. Nõ autem ab re dictũ est, sine manifesta causa: si enim propter causam aliquã præter naturã manifestã, verbi gratia, ipsius vteri, aut vniuersi corporis, menses supprimũtur, tunc horror & febris succedunt. Fastidia autem vocauimus cibi, quæ Hippocrati ἄσαι dicuntur. Etsi enim hæc dictio ἄση Hippoc. duo significet, nẽpe interdũ δυσφορίαν καὶ ῥιπτασμὸν, hoc est molestiã

Fastidia cibi. ἄση.

ſeu grauitatem, inquietũdinémue, & membrorum proiectũ permutationéq; variã in lecto, in qua quidem ſignificatione vſurpatur in libris de Vict. acu. morb. nẽpe li. 2. aph. 22. aliiſq; etiã locis: tamẽ hic cibi faſtidiũ, quod ob ſatietatẽ fit, denotat. Dicta ſic ἄση eſt, à verbo ἄσαι, quod, teſte Phauorino, κορέσαι, πληρῶσαι, id eſt, ſatiare, implere ſignificat. Fit aũt faſtidiũ in grauidis, ꝑpter praua excremẽta, quibus ventriculi tunicæ ſunt imbutæ: ꝓinde atq; malũ Græcis κίττα, Latinis pica appellatũ. de quo quidẽ malo plura Gal. habet li. 1. de Symp. cauſ. ca. 7. & Paulus lib. 1. ca. 1. Cæterũ quum in fine aph. ſit, ἐν γαστρὶ ἔχειν, Muſa perperam ad eas quæ molam vocatam vtero gerunt, detorquet. Hanc enim phraſim Græci tantum in prægnantibus vſurpant. Ex iis abunde patet, ſi menſes à nulla cauſa manifeſta ſupprimuntur, ſignificare imprægnationẽ. Cæterum monendũ hoc loco erit, Aldinũ codicem perperã legere ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. quippe ſi prægnãs eſt, vt ſupprimantur menſes neceſſe eſt. Et ſi conſtaret eſſe grauidam, quid opus fuiſſet in fine adieciſſe, æſtimato ipſam in vtero habere. Expungenda igitur ſunt hæc verba, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ.

κίττα.

Muſæ error.

Aldinus Græcus codex emẽdatus.

APHORISMVS LXII.

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκουσι. καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσιν. ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος. καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον, ἢ περικαέας, ἐνδείῃ γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίτεκνοι γίνονται.

Mulieres quæ frigidos & denſos habẽt vteros, non concipiunt: quæ etiam præhumidos habent, haud concipiunt: extinguitur enim in iis ſemen. nec non quæ ſiccos admodum, & immodice calidos habent. inopia enim alimenti genitale corrumpitur ſemen. Quæ vero in vtriſque oppoſitionibus mediocriter temperatum

obtinent uterum, hæ fœcundæ sunt.

Quatuor sterilitatis mulierum causæ.

INitio huius sentētiæ Hippocrates causas sterilitatis mulierū exponit: easdéq; quatuor esse intēperaturas, nempe nimiam humiditatē, frigiditatē, siccitatē, & caliditatē asserit. Dein vero quæ sint fœcūditatis earundē causæ, ostendit. Primā igitur sterilitatis causam esse ait nimiū frig⁹, quod densos reddit vteros, vt copiosissime in suis Comment. Gal. docet. Alteram immodicam humiditatem, qua genitale semē extinguitur, perinde atq; in cœnosa terra cerealia semina. Huc accedit, quod humiditas illa immodica vterū ita lubricū, vt semen continere haud posſit, efficit. Tertia sterilitatis causa, nimia est vteri siccitas. Hæc enim sabulo, vt in Com. attestatur Gal. similis existit, in quo semē nullū germinare potest. Quarta, immodicus calor, qui vniuersum corporis sanguinē depascitur. Atq; hinc est quod hæ mulieres mēstruis haud abundāt, imò vel nulla, aut paucissima certe habent. Vt rectissime dixerit Hippocrates, inopia alimenti corrumpi semen. Quæ vero in vtrisq; oppositionibus, vt scilicet ἀμφοτέρων, non ποιοτήτων, sed ἀντιθέσεων, Gal in Com. teste referat, caliditate nimirum & frigiditate, humiditate & siccitate, mediocriter temperatę fuerint. Sic aūt locū hunc Hipp. esse intelligendū, Philotheus etiā docet inquiens, τεσσάρων γὰρ οὐσῶν δυσκρασιῶν δύο ἀντιθέσεις εἰσίν· πρώτη μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης, δευτέρα δὲ ξηρότης καὶ ὑγρότης, quatuor quū sint intemperaturæ, duæ quidē sunt oppositiones, caliditas & frigidas, siccitas & humiditas. Hæ quidem fœcundæ: id quod lib. 1. de Natura humana, textu 11. clarius monstrauit dicens:

Frigus nimium.

Humiditas immodica.

Siccitas nimia.

Calor immodicus.

ἀμφοτέρων.

„ Si non calidum & frigidum, humidum & siccum mediocri-
„ ter inuicem, & tempera tè atque æquali modo se habuerit,
„ sed alterum longe præpolleat, & valentius imbecilliori, ge-
„ neratio futura nō est. In quorum sanè verborū enarratione præsentē citat Galenus aphorismum. In cuius quidem explicatione nos lōgiores esse non oportet, quod illum copiosius quàm vllum ferè alium Galenus enarrauerit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Paulo antea dictū aphorismū.] Scilicet 59. Quarū vterus.] Gręce, ἡ κατασκευὴ τῆς μήτρας, quarū constitutio vteri. De temperamētis.] Libro nimirū primo. Angusta quidem sunt.] Addendum, in iis. Græce enim est, στενὰ μὲν

ναὶ ἐσχάτως ὑπὸ τούτων ἔστι τὰ σώματα. Harum enim neutra.] Quia frigiditas poteſt eſſe citra ſiccitatem & humiditatem. Hinc eſt ꝙ Galenus lib.1.de Temper.cap.8 vbi quatuor eſſe ſimplices temperaturas demõſtrat, hoc argumento vtatur inquiens, Si nanq; neceſſariũ omnino non eſt ſiccã eſſe quæ calida ſit, ſed licet eam & humidã eſſe, licebit vbiq; & mediã eſſe: propior nanq; ſiccæ temperaturæ media eſt q̃ humida. Ad eundẽ modũ eſt & frigida quædam intẽperies altera, in qua nimirum frigidũ pollet: hanc tamen nec humidam eſſe nec ſiccam eſt neceſſe, ſed poteſt inter has & media eſſe. Nẽpe ſi non eſt neceſſe frigidam intemperiem eſſe humidã, ſcilicet & ſiccam eam fieri manifeſtum eſt, mediam quoque eſſe poſſe, quippe quæ vicinior humidæ eſt q̃ ſicca, &c. Cerealia.] Greçe, δημήτρια. Sic vocantur, Galeno lib.1.de Vict. acu. Comm.18. autore, frumenta & legumina, à Cerere, quæ ipſis δημήτηρ dicitur. Argiloſę.] Græce, ἀργιλώδεις, candidæ. De muliebribus.] Græce eſt, περὶ γυναικείων de mulierum malis. Sic & nuper dictũ.] Grece, τόνδε τὸν νῦν εἰρημένον, nunc dictũ, &c. Non tamen etiam audient, &c.] Græce, οὐ μὴν γέ τι προσέγραψε περὶ τῶν ἀνδρῶν, non tamen etiam quicquam de viris ſcripſit. Ab initio.] Grece, ἔμπροσθεν, antea. Nempe Comm.59. huius ſect. Horum ſunt cauſæ.] Sterilitatis ſcilicet, atque infœcunditatis.

Simplices intẽperies

Cerealia.

APHORISMVS LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα. ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω, ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐκπυροῦται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον. ἢ διὰ θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Similiter vero & in maribus euenit. aut enim propter corporis raritatem, ſpiritus extrà fertur, ut ſemen tranſmitti haud poſsit: aut ob denſitatem humor non excernitur: aut propter frigiditatẽ non excaleſcit,

vt hoc in loco coaceruari possit, aut propter calorem hoc idem euenit.

GAlenus presenté aph. spuriũ & suppositi tiũ esse rectissime cẽset, idipsumq; rationib. satis firmis in suis Com. demõstrat, adeo vt minime opus sit sententiã hanc manifeste falsam multis explicare. Philotheus quidẽ & Brasauolus, alij quoq; nõnulli hunc aphorismũ tegere & tueri conãtur, rationib. tamẽ minus idoneis, parũq; roboris habẽtibus. Quæ quum sint eiusmodi, vt eas quisq; mediocriter saltem in re medica versatus diluere, & penitus euertere possit, non est cur in iisdẽ confutãdis tẽpus temere teramus. Quod si tamen omnino tegenda hæc sententia esset, hac certe ratione (aliã enim non inuenio meliorẽ) tuẽda veniret, vt diceremus Hippocratẽ, vel aliũ quicunq; eius autor fuit sentẽtiæ, docere voluisse quatuor esse causas sterilitatis virorũ, haud secus atq; mulierũ: nempe siccitatẽ, humiditatem, frigiditatẽ, & caliditatẽ. vt hic esset sensus, Pari modo & in marib. euenit, hoc est itidẽ vt in mulieribus, eorundem sterilitatis sunt quatuor causæ. Aut enim ꝓpter raritatẽ corporis spiritus exhalat, difflatúrue, & extrà fert, vt nihil seminis ad testes trãsmitti possit. Ita sane vt per raritatẽ hoc in loco siccitatẽ intelligamus, quæ ipsam raritatẽ sequitur. Si enim multũ transpiret, necesse est corpus sanguine, ex quo semẽ procreatur, minus abũdare, vt testis est Gal. cap. 2. libri de Morb. causis, vbi ita scriptum reliquit, Raritas si modũ non seruat, discutiẽdo & dissipando natiuũ calorem, corpus frigidius reddit. Et capite sequenti inquit, Si aliquis plurimũ transpiret, is facile ad siccũ morbum perducetur. Quare minime mirũ est, raro corpore præditos viros, quum semine haud abũdent, temperaturaq; sint frigidiores & sicciores, ad generationẽ esse ineptos. Vt certe prima eorũdẽ sterilitatis causa sit, siccitas. Altera est humiditas, quæ propter densitatẽ, id est, crassitudinẽ & lentorẽ excerni non potest. Vt hic autorẽ huius sententiæ de viris loqui intelligamus, quorum corpora sunt humida & pituitosa: quos infœcũdos esse dicat ideo, ꝙ semen illorũ, perinde atq; sanguis ex quo procreatũ est, sit crassum ac lentũ, adeoq; ad excernendũ minus aptũ. Tertia causa sterilitatis est, nimia frigiditas, quam iis verbis expressit, Aut propter frigiditatem

Qua ratione hic aphorismus commode tueri possit.

Raritas.

Humiditas.

Frigiditas

non calescit, scilicet sanguis, adeoq; nec etiam concoquitur, ita vt in hoc loco, id est, vasis seminariis, coaceruari non possit. Quippe si propter iecoris ac totius corporis frigiditatem sanguis non procreatur nisi vitiosus, vt ex eo subinde etiã semen vitiosum nascatur necesse est. Vel certe quum sanguine ipso, qui exiguus tum erit in vniuerso corpore, partes corporis, vt inde tenuiter etiã alantur indigeant, nihil illius ad vasa seminaria transmittetur, ac subinde semine quoque destituẽtur. Variãt aũt hic exẽplaria Greca. nõnulla em̃ legunt, οὐ πυρειῇ, alia, οὐκ ἐᾷ πυριᾶσθαι, nullo ꝓrsus discrimine sensus. nã dicere, non calescit, aut non finit calefieri, nihil differt. Sẽsus em̃ est, semẽ non fieri posse, ꝙ sanguis in frigido corpore nõ cõcalescat, & cõcoquatur. Quarta causa sterilitatis virorũ est immodica caliditas, quæ sanguinẽ in corpore absumit & depascitur. Hæc quidẽ nostra explicatio à veritate non abhorret, multoq; melior est q̃ sit vel Philothei vel Musę interp̃tatio, & cum supiore aph. plane cõuenit. Est tamẽ aliquo modo detorta, præsertim in primis duabus causis, minus vero q̃ reliquorũ interpretũ sit enarratio. Ita vt præstet Galeni sequi consiliũ, ac suppositītiam plane esse hanc sententiá certo statuere. In Comm. Gal. vbi interp̃s cõuertit, sua intentione, reddendum erat, suo robore. Græce enim est, τῇ ζωτονίᾳ. Caliditas.

APHORISMVS LXIIII.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγέουσι, κακόν. κακὸν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορύζονται, καὶ τοῖσι διψώδεσι. κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες αἱ διαχωρήσιες ἐν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι. καὶ οἷσιν αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. ἁρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι, μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι. διδόναι δὲ καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι, βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ ἐκτετηκόσιν.

Lac dari caput dolentibus, & febricitantibus, malum est: & quibus hypochondria sublata murmurãt,

ac sitibundis. Nocet etiam quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Prodest autem tabidis, qui non admodum febricitant: & in febribus diuturnis, debilibus, si nullum prædictorum signorum affuerit, & præter rationem extenuatis.

DE cõmodis & incõmodis quæ ex esu potuq; lactis ad ægros ꝓueniũt, hoc in aph. Hipp. agit. Principio autẽ quibus vsus lactis obsit exponit, inquiẽs, Lac dolẽtib. caput, malũ. Quod cõfirmat Gal. qui lib. 3. de Alim. facul. lac capiti minime vtile esse tradit, nisi valẽti. Cuius quidẽ rei causa alia non est, q̃ ꝙ lac sit nidorosum, ac facile euaporet, caputq; petat, adeoq; dolorẽ augeat. Febricitantibus quoq; lac nocet, quia plurimo calori cõuersatum, in nidorẽ statim abit, Huc accedit ꝙ in ventriculo febricitantiũ lac haud cõcoquatur, sed potius corrũpitur, adeoq; febres auget. Præterea lac obest iis quibus hypochondria sublata sunt. Per sublata vero hypochõdria, quæ μετέωρα Hippocrati dicũtur, non solũ ea intelligit quæ ꝓpter flatus, vt sect. 4. aph. 73. est commemoratũ, sed etiã ea quæ ob inflammationẽ, vel alia mala, Galen. etiã in Comm. suis teste, attollũtur. Causam vero cur inflatis hypochondriis noxius sit vsus lactis, exponit lib. 3. de Alim. facul. Gal. iis quidẽ verbis, „Sed nec, inquit, hypochondriis lac „vtile, si qua leui de causa inflari nata sunt, quandoquidẽ ven„trẽ flatibus implere cõsueuit, vt paucissimos inuenias, qui nõ „ita ab eo afficiãtur. Hæc ille. Porro hypochondriis murmurãtib. nocet lac, quia Gal. teste, in iis acescit. Murmurãtia vero nominãtur hypochõdria, Gal. Comm. 73. sect. 4. aph. autore, in quibus sonus alicuius spiritus auditur. Nocet lac etiam sitibũdis, ob causam à Galeno in Comment. expositam. His præterea quibus in acutis febribus biliosæ sunt deiectiones. Cuius rei causam Gal. etiam in Comm. affert, vt non sit opus nostra explicatione. Lac quoq; iis quib⁹ sanguinis multi deiectio facta est, noxiũ esse, Hipp. ait. Quam sane partem Galenus in Comm. non exponit, vt fere suspicio nobis sit, hæc verba pręter Hippocratis mentem esse adiecta. Maxime quũ

Febricitãtibus.

Sublata hypochõdria quæ.

Murmurantia.

An lac sanguinis deiectioni aduerset.

constet lac recens mulctũ, aut ad ignẽ decoctum, ea ratione quę à nobis lib. 3. de Sanandis corporis malis cap. 13. tradita est, ad alui qualescunque fluores sistendos esse efficacissimũ. Quod Gal. li. 3. de Alimen. facul. iis cõfirmat verbis: Si quis lacti præferuefacto serum omne cõsumat, iam nihil prorsus » subducet. At iniectis cãdentibus lapillis tantisper dũ omne » serum dissipetur, adeò aluũ hoc modo accuratum non subducet, vt contrariũ etiã sit effecturũ. Hisq; hoc exhibemus, » quibus venter acriũ excremẽtorũ morsu infestatur. Hæc ille. » Minus itaq; recte sentit hoc loco Musa, qui lac fluorẽ alui concitare asserit. Quocirca quũ in Commentariis suis prędictorũ verborum Gal. nõ meminerit, supposititia esse iudicamus. Quod si tamen hęc vox διαχώρησις improprie accipiatur, idemq; quod κένωσις, id est vacuatio significet, qua quidẽ ratione à Philotheo interpretatur, posset eius partis cõmoda afferri interpretatio, vt scilicet lac non cõueniat iis quib. sanguis copiosus est vacuatus, quòd corpus refrigeratũ lac nõ cõcoquat, sed in ea planè acescat. Hac quidẽ lege hæc verba enarrat Philothe⁹ inquiẽs, διότι τοῦ αἵματος πολλοῦ κενωθέντος, ἠσθένησαν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις. παρεχόμενον οὖν τὸ γάλα, διὰ τὸ παχὺ αὐτοῦ ἀπεπτεῖται. ἀπεπτόμενον οὖν πῶς οὐχὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον γενήσεται: quoniã copioso sanguine vacuato, facultates naturales imbecilles factæ sunt. Exhibitum igitur lac, propter suam crassitiẽ haud cõcoquitur. Nõ concoctũ vero, quomodo nõ multorum malorũ causa fieret? Atq; hactenus quibus vsus lactis non conferat, Hippocr. commemorauit. Nunc quibus prosit exponit, inquiẽs: Prodest tabidis qui nõ valde febricitant, quod scilicet pus quod in pulmone est abstergat, & vlcera eiusdem conglutinet, ægrosq; nutriat. Lac autem tabidis conuenire, docet lib. 5. The. Meth. cap. 12. & in libello de Cibis boni & mali succi Galenus. Si tamẽ plurimum febricitent, lac illis, propter causas antea recitatas, dãdum non est. Prodest lac in febribus diuturnis, & debilibus. Quod necessario adiectum est: quippe si diuturnæ febres vehementes simul essent, lac iis haud cõueniens foret. Nam & antea dixit, valde febricitantibus non cõpetere lac. Prodest autem lac in diuturnis febribus, & tabe, si nullam prædictorũ signorũ, hoc est si neq; dolor capitis, neq; sublata hypochondria, &c. affuerit. Cõuenit etiã lac pręter rationẽ exte-

Musa notatur.

διαχώρησις

Lactis vsus quibus prosit.

Lac quib⁹ in febrib⁹ prodest.

Præter rationem extenuati.

nuatis, id est, iis qui alia ex causa q̃ pulmonis vlcere, sunt graciles & macilenti. Illis enim lac bonũ succũ generans abũde alimẽtũ suppeditat. Et mea quidẽ sentẽtia iis verbis Hipp. hectica febre laborantes intelligit. Hi enim diuturnis, hoc est firmis, fixis, & difficulter solubilibus febribus laborãt. paruis etiã: nanque remissæ esse apparent, adeò vt illi qui iis detinẽtur, Gal. cap. 7. de Inæquali intẽperie teste, nequaquam se febricitare existimãt. Neq; enim calorem percipiunt, cũ vniuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Præter itaq; rationem extenuatos vocat Hippocrates, quod nimirum causam extenuantem non sentiant. Hecticis vero lac prodesse, lib. 10. The. meth. Galenus copiose monstrat.

ANNOT. IN GAL. COM.

Quãdo pluri adhæreat calori.] Græcè, ὅταν μὴ ὁμιλῇ πλείονι θερμασίᾳ, quando plurimo cõuersatur calori. De huius autẽ verbi ὁμιλεῖν significatione plura tradit Gal. lib. 1. de Articulis, Com. 5. Facere.] Græcè est, ἐν τῷ κεῖσθαι, morari. Iacenti.] Græcè, τῷ δ' ἀποκειμένῳ, reposito autẽ. In vẽtriculo quidẽ frigidiore.] Idẽ lib. 3. de Alimen. facul. scribit Gal. inquiens: Lacti vel optimo pro diuersa ventriculorũ natura
" accidit, vt modo acescat, modo fumosum ructum sursum mã
" det. quanquã diuersi affectus sint, per quos acidum aut fumosum euadit, quod crudum in ventriculo manet. Siquidem caloris inopia acorem, eiusdem excessus nidorem affert.

Sal & mel lactis in vẽtriculo cõcretionem prohibẽt.

Hos effectus, &c.] Græcè est ταῦτα μὴ ὅσω ἀνῦ, hos igitur eius effectus, &c. Ilia.] Passim interpres male pro hypochondriis reddidit. Iliũ inflare.] Græcè, ἐξαίρει τε τὰ ὑποχόνδρια, hypochondria attollere. Suspensa.] Græcè est μετέωρα, sublata. Sale & melle.] Mel & salẽ ꝓhibere ne in vẽtriculo concrescat lac Gal. loco suprà citato testat̃ iis verbis: Quod si sal cũ melle adiiciat̃, fieri nõ potest, vt in ventriculo cõcrescat lac. Eandẽ ob causam vehemẽtius aluũ deiicit, vtpote seri copia affluens, à quo omne lac facultatẽ accipit laxandi, vti à caseosa substantia sistendi. A breuitate aphoristica.] Græcè, τῆς ἀφοριστικῆς διδασκαλίας, aphoristicę doctrinæ.

APHORISMVS. LXV.

ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσι φαίνονται, οὐ μάλα σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τουτέων δ' ἀφανισθέν

τῶν ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν ὄπισθεν σπασμοὶ, τέτανοι. τοῖσι δὲ ἔμπροσθεν, μανία, ἢ ὀδύναι πλευρᾶς ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη, ἢν ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα.

Quibus tumores in vlceribus apparent, ij raro conuelluntur, neque insaniunt: si vero repente euanescunt, iis quidem quibus à tergo vlcera fuerint, conuulsiones & distentiones accidunt. quibus uero in anterioribus partibus vlcera fuerint, maniæ, aut lateris dolor acutus, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubri fuerint tumores.

HIc aph. vt sequẽtes etiã, ad eã artis partẽ spectat, quę futura prædicit: quid enim boni vlcera, in quib. tumores apparẽt, & cõtrà, quid mali ea quæ tumore vacant, sequatur, docet. Inquit enim Hipp. quibus tumores (οἰδήματα enim idẽ illi quod ὄγκοι denotare, iam sæpe diximus) in vlceribus apparẽt, ij raro (hoc enim οὐ μάλα hoc loco Gal. in Cõ. teste, significat) conuellũtur, neq; insaniũt: quod scilicet tum noxij humores circa vlcera ipsa hæreãt, nec ad neruosas partes aut cerebrum tramsmittantur. Quod si vero tumores repente euanescũt, tunc noxiis humoribus aliò translatis, prædicta mala, & alia etiam eueniunt. Non autẽ temere dixit Hippocrates, repente: quippe hac voce manifeste significauit humorum ad alias corporis partes delationem. Sensim enim & paulatim si euanescerẽt tumores, nihil mali verendum foret, vtpote humoribus noxiis iam discussis ac resolutis. Quare Philotheus ἐξαίφνης vocem non inepte idem quod ἄνευ φανερᾶς αἰτίας, hoc est, sine manifesta causa significare scribit: id est, vt idem ait, sine medicamento quod discutiẽdi facultatẽ obtinet, aut sine sanguinis excretione. Quum itaq; tumores repẽte euanescũt, iis quidẽ quibus in posterioribus partibus vlcera fuerint: sic enim esse interpretanda hæc verba, τοῖσι μὲν ὄπισθεν, in Comm. suis testatur Gal. & Philotheus, hunc exponẽs locũ ait, ὅταν ἐν τοῖς ὀπίσω μέρεσιν ᾖ τὰ ἕλκη, τουτέστι κατὰ τὸ νῶτον, cõuulsiones & distentiones fiũt. Nam, vt inquit Phi-

οἰδήματα.

οὐ μάλα.

Repente.

lotheus, ἡ ὕλη ὠθεῖχθη πρὸς τὸ ἔσω νευρῶδες γένος, ἢ ὑπὸ τοῦ ῥαχύτας μύας καὶ πληρῶσα αὐτοὺ σπασμοὺς ποιεῖ, καὶ τετάνους, materia translata est ad internũ genus neruosum, aut ad dorsales musculos, & eos implẽs cõuulsiones & distẽtiones affert. Quare aũt hic, & multis aliis locis, distentionẽ à conuulsione separet, suprà Comm. 57. sect. 4. commemorauimus. Quibus aũt in anterioribus vlcera fuerint, sic enim hæc verba τοῖσι δ' ἔμπροσθεν, interp̃tanda veniunt, Philotheo teste, qui ait, ὅτι δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰσὶν ἕλκος, iis maniæ accidũt. Nam quum anteriores partes, vt Galenus quoq; in Comm. notauit, venis et arteriis abũdent magis, prõpte per has ad caput noxia transmittuntur, ita vt tum maniã & furorẽ sequi minime mirũ sit. Interp̃tes Latini phrasin Hippocraticã non vidẽtur esse assecuti, eo ꝙ reddiderint à tergo conuulsiones, & antè insania. Porro si noxij humores ad thoracẽ transferũtur, lateris acutus dolor, hoc est vera pleuritis accidit: quæ nihil aliud est q̃ mẽbranæ costas succingẽtis inflãmatio. Sic aũt hũc locũ esse intelligendũ Philotheus testatur, qui ait, ὅτι ὠθεῖχθη ἡ ὕλη πρὸς τοὺς ἐξωκότων τὰς πλευρὰς ὑμένων, ποιεῖ πλευρῶν ὀδύνας, καὶ φλεγμονάς, si materia trãsmissa est ad mẽbranas succingentes costas, laterũ dolores, & inflãmationes efficit. Quod si vero humores noxij non discutiũtur, sed suppurãtur, & pus subinde in vacuũ spatiũ thoracis & pulmonis intermediũ recipiatur, vt dictũ est suprà aph. 15. huius sect. suppuratio fit. Si vero ad ventrem, aut intestina humorũ translatio fiat, dysenteria accidit, non quidẽ ea quæ ꝓprie sic appellatur, hoc est, intestinorũ exulceratio, sed ea quæ αἱματηρὰ, id est, cruenta nominatur, quam Gal. lib. 3. de Symp. causis cap. 8. & lib. 5. de Male affe. loc. cap. vlt. teste, triplicẽ esse cõstat. Quod aũt Hipp. hoc loco de cruenta tantũ dysenteria loquatur, verba eiusdẽ quæ statim sequũtur, hæc scilicet, si rubri fuerint tumores, euidenter ostendũt: Nam rubri tumores non sunt nisi qui sanguinis colorẽ præ se ferũt: quum ἐρυθρὸν Grçci, vt alibi copiosius demõstrauimus, appellẽt, ꝙ pomis rubeũ præ se ferentibus colorẽ, & cerasis est simile. Quare non recte Brasauolus rubicũdos tumores biliosam materiã portendere scribit. Siquidem flauus potius color redũdantis bilis indiciũ fit. Et mirũ est idipsum illi non esse animaduersum, quum in Comm.

Anteriores partes venis & arteriis abũdant.

Interp̃tes Hippocr. notantur.

Lateris acutus dolor.

Pleuritis vera.

Dysenteria.

Rubri tumores.

ἐρυθρόν.

Musæ interp̃tatio dãnatur.

ſuis vterque, Gal. nempe & Philotheus, diſerte tradant, Hippocratē loqui hic de cruenta dyſenteria, non ea quæ inteſtinorum eſt exulceratio, & quæ, fit, Galeno Comment. 3. ſect. 6. aphoriſmorum teſte, ex bilioſis & acribus humoribus.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Tumentes inflāmationes.] Satis erat dicere inflāmationes, quia Græcè eſt καὶ τῶν φλεγμονῶν. Magis inflāmationib.] Grecè, ὑπὸ τῆς φλογώσεως μᾶλλον, magis inflāminib. Quę ſine vllo tumore] Grecè eſt, εἰ καὶ χωρὶς ὄγκου συστάιη, quanuis ſine vllo ſunt tumore. In partib. retro.] Melius, poſteriorib⁹. Grecè enim, ἐν τοῖς ὄπισθεν μέρεσιν. In tibiis itaq;.] De muſculis tibiæ plura lib. 3. de Vſu par. & lib. 2. Ana. admi. Galenus, vbi non tres tantū eſſe eiuſdē, ſed ſex certe vel ſeptē recti⁹ eſſe ſcribit muſculos. In chordas.] Grecè, εἰς τένοντας, in tendines. In coxa.] Græcè eſt, ὑπὸ δὲ τοῦ μηροῦ, in femore aūt. eſt enim μηρὸς, Latinis femur, tota pars illa coxa & genu intercepta. Sic paulò pòſt vbi interpres cōuertit, in partib. coxę ſuperiorib. dicēdū erat femoris. Quæ aūt ad huius poſterioris partis explicationē attinent, ex anatomicis petenda ſunt.

Muſculi tibiarum.

Interpretis lapſus.

μηρός. Femur.

APHORISMVS LXVI.

Ἢν τραυμάτων πονηρῶν, καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα κακόν.

Si in uulneribus prauis & magnis tumores non apparent, ingens eſt malum.

VT in eo qui hūc præcedit aphoriſmo Hippocrates tumores qui in vlceribus apparēt, vtpote à cōuulſione & mania vindicantes laudauit, ita nunc contrà ea vlcera in quibus nullus apparet tumor dānat, quandoquidē noxiorū humorū ad partes principes trāſmutationē ſignificēt. Loquitur autē Hippocrates nō de omnib⁹ vlceribus, ſed iis maxime quę magna ſunt & praua. Praua vero quę vocet in pręſentia vulnera, Galenus in Commentariis docet. In vulneribus itaque effatu dignam magnitudinē habentibus, ac prauis, ſi tumores haud apparent, magnum malum eſt. Indicium enim eſt, humores noxios ad principes partes tranſmitti, qui tamen propter dolorem quem magna & praua vlcera ſequi par eſt, ad vulnera ipſa poti⁹ cōfluere deberet. Quippe

Cur malū eſt in magnis & prauis vulneribus nō apparere tumores.

dolor attrahit, fluxionesq; cõcitat, quod Gal. li. 3. The. meth. ca. 4. & ca. 95. artis medicę testatur, & experiẽtia cõfirmat.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Dictũ est anteà.] Nẽpe Comm. pręcedẽti. Tumor.] Gręce, οἴδημα, œdema. In capitib. aut finibus musculorũ.] Hinc est quod lib. 1. de Motu musculorũ ab initio fere sic scriptum reliquerit idẽ Gal. Euidẽter principiũ, quod vocãt caput musculi, magis neruosũ, media vero carnosiora. Inde rursus mul-
Caput musculi. to semper neruosior. Chordæ.] Græce τένοντες, tendones. Quę medicinas, &c.] Gręce est, δεόμενα διὰ τῶν θερμαινόντων καὶ ξηραινόντων θεραπεύεσθαι φαρμάκων, quę per medicamẽta calefaciẽtia & exiccãtia curari desiderãt. Quẽadmodum copiosissimè lib. 3. de Cõpo. medi. κατὰ γένη cap. 2. idẽ Gal. mõstrat.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ χαῦνα χρηστὰ, τὰ δὲ ἔνωμα κακά.

Molles tumores boni, crudi vero mali.

QVum præcedenti aphorismo Hipp. docuisset, bonũ esse vt tumores adsint magnis & prauis vulnerib. ne qs parũ prudens idipsum simpliciter de omnibus tumoribus inaudiret, præsentem annectere sententiam voluit, quæ eius quæ præcedit, vt Gal. etiam in Comm. suis testatur, pars est: in qua quidẽ disertè, quales tumores in vlceribus boni sint, & quales item mali sint, ostendit, inquiens: τὰ χαῦνα,
Molles tumores. δηλονότι οἰδήματα, molles tumores boni sunt. Molles vero appellat hoc loco, qui renitentibus & duris contrarij sunt. Boni autem existunt, eo quod concoctionem significant. Crudi
Crudi. contrà, mali. Crudos autem intelligit duros, & ad tactũ renitentes. Mali sunt, quia cruditatem præ se ferunt.

APHORISMVS LXVIII.

Τῷ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Dolenti posteriorem capitis partem, recta in fronte vena secta prodest.

QVo pacto dolor in posteriore capitis parte natus sit sanãdus, hoc in loco Hipp. docet: Quũ vero capitis dolor, bifariã, nempe κατὰ πρωτοπάθειαν, hoc est pri-

maria ratione, aut κατὰ συμπάθειαν, id est per consensum accidat, hic de eo tantum loqui Hipp. sciendũ est, qui primaria fit ratione, Primaria vero ratione caput dolet, quãdo humor affligẽs ac dolorẽ excitans, in capite continetur. Hac itaque lege si caput in posteriore eius parte dolet, recta in frõte vena secta prodest. Rectam autem vocat eã venã, quæ rectitudine fibrarum ac filamentorũ ei venę quę alit partẽ male affectã respondet. Hæc enim rectitudo semper est obseruãda, siue vacuare siue reuellere velis, vt alibi copiosius dicemus. Prodest igitur huius venæ sectio, quod auertendo simul vacuet, Galeno etiã in Commen. teste. Porro quũ præsidiũ hoc cuius hic meminit Hippoc. sit locale, quemadmodũ Gal. lib. 6. Epid. partic. 2. Comment. 15. vbi ad verbum ab Hipp. hęc sententia repetitur, palàm attestatur, certe eo nõ vti licebit, nisi vbi corpus plus æquo plenum non fuerit. Quod manifestè docet Gal. qui cap. 95. Artis medicę ita scriptũ reliquit: Si vniuersum corpus plus æquo plenum fuerit, per male affectum locũ vacuare minime conuenit. Hæc ille. Proinde quũ de eo tantum capitis dolore, cui non est totius corporis plenitudo coniuncta, loquatur Hippoc. vbi plethoricum fuerit corpus, prius vniuersum corpus vacuandum erit quàm frontis vena incidenda. Quare initio humeralis, aut media vocata vena secanda erit, antequàm ad frontis venæ incisionẽ progrediamur: veluti copiosius lib. sexto Epidem. Hippocratis in huius sententiæ enarratione diximus.

Primaria ratione quãdo caput dolet.

Recta vena quæ?

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Hoc in loco Gal. tres duntaxat reuulsionis species numerat, quũ tamẽ lib. 5. Ther. meth. cap. 3. & in libello de Reuulsione, quatuor recenseat. De quo nõ est cur aliquis miretur. eã enim quæ fit ab interiorib. ad exteriora, cuius hic priuatim non meminit, sub secunda complexus est specie, quæ fit secundum latitudinem, vt fusius in nostra aduersus Brachelium apologia monstrauimus. Vel dicendum planè erit, hic loqui de reuulsionibus quæ nihil humorum vacuant, sed tãtum eos transponunt, aut ab vno in alium locũ transferunt.

Obiectio diluitur.

APHORISMVS LXIX.

Ῥίγεα ἄρχεται γυναιξὶ μὲν ἐξ ὀσφύος μᾶλλον, καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλήν, ἀνδράσι δὲ μᾶλλον ὄπισθεν,

ἢ ἔμπροσθεν τοῦ σώματος, οἷον πηχέων, καὶ μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν, δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ θρίξ.

Refrigerationes incipiũt mulieribus quidẽ à lũbis magis, & ꝑ dorſum ad caput deueniũt: viris vero in parte poſteriore potius q̃ anteriore corporis, ueluti cubitis, & femoribus. Sed & cutis rara, ꝙ pilus oſtẽdit.

REfrigerationes qua maximè parte corporis tam viris q̃ mulieribus incipiant, & ꝙ ille mulieribus magis quàm viris accidát, & ꝙ anteriora corporis ſint poſteriorib⁹ calidiora, hoc in aphoriſm. Hipp. docet. Initio autẽ animaduertendũ erit, nos refrigerationes conuertiſſe, vbi Hippocr. habet ῥίγεα. Neq; enim hic ea voce vehementes totius cor-

Refrigerationes.

poris concuſſiones, quas hodie trito in Scholis medicorũ vocabulo rigores appellant, intelligendæ veniunt, ſed horrores potius, aut refrigerationes, quales ſunt qui vehementi gelu frigeſcentibus accidunt. Cuius rei teſtis eſt Philotheus, qui in eũ ſcribit modũ: ῥίγεα λέγει οὐ τὰ σύνθετα ἐκ κλόνου καὶ περιψύξεως συγκειμένης, ἀλλὰ τὰς περιψύξεις μόνον, rigores vocat, non eos qui ex concuſsione & refrigeratione coniuncta cõponuntur, ſed refrigerationes tantũ. Quæ quidẽ mulieribus ex lũbis magis, ꝙ ſcilicet is corporis locus ſit admodum neruoſus, eodẽ Philot. autore, & frigidus valde. Frigus autẽ per dorſum ad caput transfertur. Ex quibus omnib. perſpi-

Refrigerationes à partib⁹ poſteriorib⁹ magis incipiunt.

cuum fit, duo potiſsimũ iã dictis verbis Hippocratẽ innuere. Vnũ, ꝙ frigora mulieribus magis q̃ viris accidát, ꝙ nimirum tẽperatura corporis frigidiore præditæ ſint, atq; imbecilliores. Alterũ, ꝙ refrigerationes à lũbis magis & dorſo, hoc eſt partibus poſterioribus, vtpote neruoſioribus, atq; ad ſuſcipiẽdũ ac ſentiendũ frigus prõptioribus, incipiant. Quinimò & viris parte corporis poſteriore magis q̃ anteriore refrigerationes inchoantur. Quippe partes anteriores, quia venis & arteriis abundát, vt dictũ eſt Comm. 65. huius ſect. calidiores ſunt. Quòd autẽ ait, veluti cubitis & femoribus, exempla

Veluti cubitis & femoribus.

affert partiũ poſteriorũ. Cubiti eñ ac femora corporis partes ſunt poſteriores, ideoq; ab iis frigoris initia fiunt. Quas autem partes hic vocat poſteriores, eas lib. 6. Epidem. part. 3.

aphorif.16.vbi ad verbũ repetitur hæc ſententia, exteriores nominat. Cubitũ autẽ eſſe partẽ exteriorẽ, ſatis eſt manifeſtũ ex anatome, quũ is non ſit niſi partis quæ inter brachium & brachiale conſiſtit inferius. ſuperius enim Radius dicitur Gal.lib.1.de Fract.oſſiũ Comm.18.teſte. Femur quoq; pars eſt exterior, interior enĩ femen vocatur. Verũ cutis rara, ſcilicet indicat anteriores partes eſſe poſterioribus calidiores, vt verborũ Hip. ille ſit ſenſus, partes anteriores eſſe calidiores, earundẽ raritas manifeſte declarat. Raritatẽ autẽ ſequi caliditatẽ, notius eſt q̃ vt demonſtrari à nobis debeat. Hipp.etiã in libello de Carnib.inquit, calidi eſt rarefacere & diffundere. Cæterũ anteriorũ partiũ cutẽ eſſe rarã, pilus oſtẽdit. Quãto enim denſior eſt cutis, tanto minus in ea capilli naſcũtur, id ꝙ animalia teſtaceã habentia cutẽ liquidò teſtantur, vt fuſius lib.2.de Tem.ca.6. Gal.demonſtrat. Quo in loco diſertè etiã ait, calidã tẽperiem hirſutã eſſe: ſicut contrà nudã pilis, frigidã. Hinc rectiſsimè dictũ eſt à Philotheo, τοὐπίπαν γὰρ ἐν τοῖσι πρόσω μερίοις ἐκφύεται ἡ θρὶξ οὐκ ἄλλῳ λόγῳ, ἀλλὰ τῇ ἀραιότητι τῶν πόρων, omnino enim in anterioribus partibus naſcuntur pili non alia quidem ratione, niſi propter meatuũ raritatẽ. Repetitur hic aphor.ab Hipp.lib.2. Epid.ſect.3.

Cubitus.

Radius.

Femen.

Raritatẽ calor efficit.

Pili raritatis ſigna.

APHORISMVS LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, οὐ πάνυ τι ὑπὸ σπασμοῦ ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

Qui quartana laborant, conuulſionibus omnino nõ capiuntur. Si uero antea capiantur, & ſubinde quartana ſuccedat, ceſſant.

EVm qui quartana affligitur febre, nõ poſſe à morbo comitiali capi, & ab hoc malo correptũ quartana ſubinde ſuperueniẽte liberari, hoc in loco Hipp.docet, inquiẽs: A quartanis capti, conuulſionibus omnino non corripiũtur. Per conuulſiones hic nõ quaſuis, ſed eas potius quę ex plenitudine, & potiſsimum vniuerſales, quas alio nomine morbos comitiales appellamus, intelligit. Quod in ſuis Comm. palã atteſtatur Gal. & metipſe Hippocr. qui lib. 6. Epid. part. 6.

Conuulſiones.

Magnus morbus.

aphoris. 9. ita reliquit scriptum: A quartana correpti, magno morbo non capiuntur. Quod si vero ante capiūtur, quartana succedente liberantur. Per magnū vero morbū accipiendum esse comitialē, apertius esse iudico, q̃ vt à me cōmonstrari debeat, præsertim quum in eius sententiæ Comment. hoc ipsum Gal. palā asserat. Cæterū οὐ πάνυ hoc loco idem quod

οὐ πάνυ.

non omnino, vt nos conuertimus, significat: & minimè, sicuti reliqui interpretes reddiderunt, non admodū. Quippe fieri
» nequit, ait Gal. lib. 6. Epidem. in huius aphorismi Commēt.
» vt anteà quartana febre laborantes comitialis adoriatur mor-
» bus, quandoquidē iam adortū succedens discutiat. Quocir-
» ca multo sanè magis ipsum impendentē imminentémue impedire & arcere poterit. Proinde mihi non probatur Musæ

Musæ sententia improbatur.

sententia, qui quartana laborantē febre, conuulsione posse affici, quando multa pituitosa materia abūdauerit, tradit. Nā quod pituita in eo qui quartana laborat, redundet, nō est verisimile, quando hac febre melancholici plerūque corripiantur. Sed dato etiā eos redundare pituitosis humoribus, tamē vt morbo comitiali capiantur fieri non potest. Si enim quartana morbo comitiali succedens eundē abolere potest, multo magis præstabit vt si antea quis ea correptus sit, ne comitialis succedat morbus. Cur autē quartana succedente comitialis morbus qui præcessit, desinat, Gal. in Comm. suis luculenter exponit. Eamq; partē nos in nostris in sextū librū Epidem. Hippocr. Comm. aliquot eiusdē sententiis confirmauimus. Ad eū itaque locū lectorē ablegamus. In Comm. Gal.

Interpretis lapsus.

non rectè interpres conuertit, meminit autē Hippocr. nunc non de tali: omittenda enim erat negatio, quandoquidē Grecè legatur, μέμνηται δὲ νῦν ὁ ἱπποκράτης τοιούτου σπασμοῦ, meminit verò Hipp. huius conuulsionis: scilicet quæ ex plenitudine fit neruosarum partium.

APHORISM. LXXI.

ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται καρφαλέα, καὶ σκληρὰ, ἄνευ ἱδρῶτος τελευτῶσιν. ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ, καὶ ἀραιὰ, σὺν ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

Quibus cutis obtenditur arida & sicca, sine sudore moriuntur. Quibus vero laxa & rara, cum sudo-

re intereunt.

IN hac ſententia Hippocr. breuiſſime monſtrat, qui cum ſudore, & contrà qui citra ſudorẽ moriuntur. Quibus eñ cutis arida & ſicca obtenditur, ij ſine ſudore moriuntur: quòd ſcilicet ob febris vehementiā humiditas omnis exhauſta ſit. In lib. 6. Epidem. part. 6. aphor. 15. vbi ad verbum hic aphoriſmus repetitur, pro ξηρὰ ſcribitur σκληρὰ, nullo ſanè ſenſus diſcrimine. Sicca enim cutis, dura etiam eſt. Gal. enim lib. 2. de Temp. cap. 4. teſte, quod ſiccũ eſt, durũ prorſus eſt. Eſt nanq; inſeparabilis à ſicco corpore duritia. Quibus contrà laxa & rara eſt cutis, cũ ſudore moriuntur: ꝙ videlicet cuti illi adhuc inſit aliqua humiditas, quę iam propter extremā retentricis facultatis imbecillitatem exit. Duritia à ſicco corpore inſeparabilis.

APHORISMVS LXXII.

ὁκόσοι ἰκτεριώδεες, οὐ πάνυ τι πνευματώδεές εἰσιν.

Qui flaua bile abundãt, nõ admodum flatuoſi ſunt.

BIlioſos non admodũ abundare flatibus, hoc in aphoriſ. docet Hipp. Nam ἰκτεριώδεες vox hoc loco non ſignificat eos qui regio vocato morbo laborant, quādoquidem cõſtet hos interdũ ea ſpecie aquę intercutẽ corripi quę tympanites dicitur, adeoq; flatibus abũdare. Fit etiā ſæpe regius morbus ab obſtructione à pituitoſis humorib. nata, quare & tũ eo correpti flatuoſi erunt. Proinde per ἰκτεριώδεας Hipp. bilioſos potius, quorũ nimirũ cutis pallidũ bilioſumq; colorẽ refert, intellexit. Quòd Gal. etiā in ſuis Comm. palā innuere videtur, dũ ait, ἐναντίοι τοῖς ἰκτεριώδεσι εἰσὶν, χολιώδεσιν οὖσιν, contrarij ſunt bilioſo colore infectis, qui bile abundant. Sic enim potius hæc verba interpretanda veniũt, & nõ quemadmodũ interpres fecit, contrarij regio morbo laborãtibus, qui ex bile accidit. Quippe nonnunq̃ ex pituita obſtructionem accerſente regius morbus oritur. In fine pręterea Cõm. Gal. hæc verba, οὐ πάνυ γάρ τοι τοῖς κατὰ γαστέρα μορίοις ἅπαντα ἀτονώτερα εἶναι εὑρεῖν τοὺς ἰκτεριώδεις, non poſſunt de iis qui regio laborant morbo accipi, vtpote quos conſtat eas partes quæ ad ventriculum attinent, propter conſenſum cum iecore, habere imbecilles: ſed de bilioſis, quorum partes ad ventriculum ſpectantes validę admodum ſunt, ita vt ea etiā quæ ἰκτεριώδεες quid.

concoctu difficilia sunt, verbi gratia bubulas carnes, Galeno lib.1.de Aliment. facultat.cap.1. teste, propter acrem & mordacem quo præditi sunt calorem, concoquere & alterare queant. Hinc non immeritò eosdem Hippocrat. lib. 6. Epidem.part.4.aphor.23.θερμοκοιλους, id est calido ventriculo præditos vocauit. Denique Hippocratē ἰκτεριώδεας appellare omnes quorū corpus flaua bile redundat, quorūque cutis bilioso humore infecta est, satis apparet ex lib. 3. Epid. sect.1.ægrotante secundo, vbi Galenus in Comment. quoq; idipsum satis disertè innuere videtur. Quod si itaque in eum modum vocem ἰκτεριώδεις interpretemur, verissima Hippocratis sententia erit, biliosos non esse admodum flatuosos, propter calorem ac robur partium ad ventriculum attinentium, cibos plenè & perfectè concoquentium. Calor enim in cibos agens, Galeno lib.3.de Sympt.causis cap.7.autore, si parum validus fuerit, vt eos quodammodo dissoluit, ita nō omnino conficit, ideoque tum flatus exoritur. Vehemens autem calor eos quos complectitur cibos, prorsus vincit ac conficit, ideoque flatus nullos procreat. Philotheus aliam affert interpretationem, minimè tamē generalem, quamobrem illam non probo.

θερμόκοιλοι.

ANNNOT. IN GAL. COMM.

Ventosos.] Græcè, πνευματώδεις, flatulētos. Ad ventrē.] κατὰ γαστέρα, ad ventriculum. Contrarij sunt regio morbo laborantibus.] Quomodo sit hæc sententia conuertenda, diximus in explicatione aphorismi. Ventosi fierent.] Græcè, γίγνονται πνευματώδεις, flatuosi fiunt. Continuum quidem negationi adimens.] Græcè, τὸ μὲν διηνεκὲς τῆς ἀποφάσεως κωλύων, perpetuitatem quidem negationis interpellans. Regio morbo laborātes.] Græcè, ἰκτεριώδεις, biliosos. Ad ventrem.] εἰς κατὰ γαστέρα, ad ventriculū, vt suprá. Loquitur enim non de ventre, sed ea magis parte quæ cibi receptaculum est, & ventriculus dicitur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΩΝ τμῆμα τὸ ἕκτον.

HIPPOCRATIS APHOrismorum Sectio Sexta.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη ἐπιγενομένη, πρότερον μὴ γινομένη, σημεῖον ἀγαθόν.

In diuturnis leuitatib. intestinorum acidus ructus succedens, qui prius non extitit, signum est bonum.

QVVM vniuersa hæc sectio sexta ad eã artis partẽ, quæ futura bona aut mala sint in morbis prę dicit, pertineat, initio Hippocr. quid boni acidus ructus longis intestinorũ leuitatibus succedens præ se ferat, exponit. Quid autẽ sit leuitas intestinorũ, λειεντερία Græcis dicta, & q̃ multæ ac variç eiusdem sint causę Gal. in Comm. suis docet. Loquitur vero hic de ea intestinorũ leuitate Hippocr. quæ ex ventriculi & intestinorũ imbecillitate nascitur. Quod Gal. in Comm. & Philotheus quoq; cõfirmat iis verbis, ἐνταῦθα ἐν περὶ τῆς διὰ ἀσθενίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως γινομένης λειεντερίας ὁ λόγος ἐστὶν τῷ ἱπποκράτει, hoc loco de leuitate intestinorũ quæ fit propter imbecillitatẽ retẽtricis facultatis, Hippocrati sermo est. In iis itaq; intestinorũ leuitatib. diuturnis quidem, si acidus ructus fiat, qui prius non extitit, signũ bonũ est. Non autem temerè adiectum est, qui prius non extitit: quippe si simul cũ leuitate intestinorum inuadat acidus ructus, & subinde malo progrediente iterũ cessat, bonũ signũ haud erit. In diuturnis vero, cũ quibus scilicet non incœpit, sed quas sequitur, indiciũ existit bonũ. Nã significat iã cibum in vẽtriculo aliquandiu contineri, tanto nimirũ tẽpore, donec concoctionis initiũ accipiat. Proinde calorẽ natiuũ qui antea prorsus languebat, nũc validiorẽ fieri, & iterũ augeri indicat. Quippe in Leuitas intestinorũ.

ea inteſtinorũ leuitate de qua hic Hipp.ſermo eſt, alteratrix facultas ventriculi omnino abolita eſt:ideoq; accidit vt tum cibus ſecundũ omnes ſuas qualitates talis permaneat, qualis eſt aſſumptus. Quare acido ſuccedente ructu, certũ eſt augeri denuò caloré natiuum, atque principium alterationis accipere cibũ aſſumptum,vt copioſius in Comment.Gal.docet.

ANNOTA. IN GAL. COM.

Priuatio coctionis. Carétiã.]Grecè στέρησιν, priuationé.quę nihil eſt niſi ἀπεψία.i.cruditas,quémadmodũ teſtatur cap.5.li.de Symp.diff. ,, Gal.ita ſcribẽs:Cruditati homonymos cognominatĩ & actionis priuatio. Quid aũt per priuationẽ intelligat,metipſe paulò pòſt iis verbis ſignificat:Priuationẽ,inqt, in vniuerſum dicimus, quũ omnino non amplectiĩ cibus,vt in leuitate inteſtinorũ fieri ſolet. Hę enim ſunt.]Adiiciendum,cõmunes. Græcè enim eſt,αὕται γὰρ αἰτίαι κοιναὶ ἁπάσης εἰσὶν ἐκκρίσεως. In ſuperficie.] Græcè eſt, ἐπιπολῆς ἑλκόντων αὐτῶν. ipſis nẽpe ventriculo & inteſtinis, in ſuperficie exulceratis.

Vim déſandi.]Grecè eſt,στυφόντων adſtringẽdi. Nos vero didicimus.]Ex lib.nimirũ 2.de Tẽpe.cap. 8.vbi ita ſcriptũ reliquit: Ventriculus ſi bene concoquit, tẽperatus eſt: ſi nõ bene cõcoquit,intẽperatus.Si nidoroſos vel fumoſos edit ructus,igneus in eo calor eſt.Sin acidos, imbecillus & infirmus.Idẽ docet lib.3.de Alimen. facult.cap.de Acido lacte. & lib.3.de Sympt.cauſis cap.1. Omniũ vero copioſiſsime li. 4.de Simpli. medi. facul.cap. 14. vbi ex profeſſo aciditatis cauſas exponẽs,ipſam fieri ſcribit calido incipiente cõcoquere,nõ aũt pfectã mutationẽ atq; alterationẽ afferre potẽte. Proinde rectiſs.hic etiã tradit,acidũ fieri ructũ,vbi imperfectę fuerint cõcoctiones. In cauſis ſymptom.]Nempe lib.3. cap.6. Tentionẽ.]Grecè eſt,τεινεσμὸν,teneſmũ.Sic paulò pòſt etiã legẽdũ,Teneſmũ paſsionẽ appellabãt. Eorũ qui poſteriores fuerunt.]Adiiciẽdũ,ad hos vſq; nouiſsimos.Grecè enim eſt,ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν γενομένων τῶς ἄχρι τῶν νεωτέρων τούτων. Ad Pheſtam.]Grecè,εἰς φερεκύδην, ad Pherecydem.

Accidi ructus cauſa. (margin note beside "ptũ reliquit")

APHORISMVS II.

Οἷσι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον. οἷσι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον.

Quibus nares natura ſunt humidiores, ſemenque

genitale humidius, ij valetudinarij degũt: quibus vero contrà accidit, salubrius.

NAtura humidiores magis esse morbis obnoxios, q̃ ficciores, hoc loco Hipp. docet. Vt autẽ plane innueret se de superuacua humiditate loqui, ὑγρότεραι dixit: sic enim meliora exẽplaria legunt. Dicendo autem nares, cerebrũ significauit, quippe per has ipsum expurgatur. Plurimũ enim muci & humiditatis si è naribus defluxerit, cerebrũ humidius esse indicãt. Quòd verò ait Natura, excludit eos qui propter externã aliquã causam nares humidiores obtinent. Vult itaque initio huius sentẽtię docere, cerebrũ naturâ esse humidius. Cæterũ per hæc verba, semenq; genitale humidius, vniuersi corporis humiditatẽ significare voluit Hipp. Si enim semen humidius est, totius quoq; corporis sanguinẽ, è quo semẽ genitale procreatur, esse humidiorẽ oportet. Quare rectè Philoth. inquit, διὰ τοῦ εἰπεῖν γονὴ ὑγρὴ, τὸ πᾶν σῶμα δηλοῖ. Qui itaq; naturâ sunt humidiores, ij minus salubriter degũt, valetudinariiq; sunt, ꝙ ex leui admodũ occasione destillationibus corripiãtur, vt Gal. etiã in suis attestatur Cõm. Præterea multa capitis humiditas, sæpe eiusdẽ grauitatẽ, morbũq; comitialẽ efficit. Vniuersi vero corporis humiditas, febribus putridis, & id gen⁹ aliis malis ex putredine natis obnoxia est. Quibus aũt cõtrà accidit, vt sint cerebro totiusq; corporis tẽperatura ficciore prędití, salubrius degũt, ꝙ nimirũ cerebrũ & corp⁹ excremẽtis, & superuacuis humiditatib. vacuũ obtineãt. Repetitur hic aphoris. ab Hipp. li. 6. Epid. par. 6. aphor. 19. iis verbis, ὅσοι ῥῖνες ὑγρότατη φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη καὶ πλείων, ὑγιαίνουσιν οὗτοι νοσηρότερον, ὅσοι δὲ τἀναντία, ὑγιεινότερον. Nec quicq̃ à præsenti distat, nisi ꝙ addatur dictio πλείων, qua significat semẽ nõ tantũ humidius, sed & copiosi⁹ esse: id q̃d verũ est. Qui enim humidiores sunt, iidẽ etiã semẽ genitale, copiosius obtinẽt. Sicuti cõtrà qui ficciores sunt, min⁹ etiã seminis habẽt: In Cõm. Gal. vbi interpres reddidit difficiles anhelitus, vertendũ erat difficiles spirationes. Gręce enim δυσπνοίας est. Rationẽ huius versionis alibi exposuimus.

Per nares quid intellexit.

Semen genitale.

APHORISM. III.

Ἐν τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν αἱ ἀποσιτίαι, κακόν,

σιὼ πυρετῷ, κακιον.

In diuturnis intestinorũ difficultatibus cibi fastidia malum portendunt, & si cum febre accidant, peiora.

ἀποσιτία. CIbi fastidiũ inappetẽtiámue (neq; enim ἀποσιτία, Gal. in Comm. suis teste, ab ἀνορεξία differt) in diuturnis intestinorũ difficultatib. malũ significare, præsertim vbi cũ febre accidit, Hipp. hoc in aphor. monstrat. Non autẽ temere dictũ est ab eo, in diuturnis intestinorũ difficultatibus: quippe cibi fastidiũ nonnunq̃ iis ipsis incipientibus accidit, idq; propter serosos humores, Gal. in Comm. autore, ex iecore ad os ventriculi transmissos: neq; tamẽ signũ est exitiale. Malũ verò est, vbi in diuturnis dysenteriis accidit: siquidem mortificationẽ nutritoriæ facultatis, Philotheo teste, propter vẽtriculi cõsensum significat. Si vero fastidiũ cũ febre accidit, peius erit, propter causam à Gal. in Comm. expositã. Postremã hanc partẽ Hipp. lib. 6. Epid. part. 6. aphoris. 16. vbi hæc sententia ad verbũ repetitur, ita efferre voluit, ἄλλως τε καὶ ἢν ἐπιπυρετήνωσιν, hoc est, præsertim si subinde febricitẽt. Per verbum enim ἐπιπυρετήνωσιν disertè significauit, diuturnas dysenterias sequi febrem, idque ob inflammationes, aut putredinem vlcerum. Quare si vnà cum cibi fastidio febris accidat, peius esse, rectè Hippocrates dixit.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Primum quidem, &c.] ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπιπολῆς ξυμένων, in superficie summáue parte abrasorũ. Progressu autẽ temporis, &c.] τῷ χρόνῳ δὲ βαθύτερα καὶ σηπεδονώδη τοὐπίπαν ἰσχόντων τὰ ἕλκη, progressu vero tẽporis profundiora, & putredini omnino obnoxia vlcera habentiũ. Ad concoquendũ.] περὶ τὰς πέψεις. circa concoctiones. Propter malos humores, &c.] διὰ τοὺς συῤῥέοντας ἰχῶρας, propter sanies cõfluentes. Amaræ bilis naturã.] Habet enim quiuis humor suã saniem, vt in Comm. nostris in aphor. 25. part. 2. lib. 6. Epid. fusius docuimus. Hoc in loco de flauę bilis sanie loquitur Gal.

Mortem quandam.] νέκρωσιν ἤδη τινὰ, mortificationẽ iam quandam. Patiente.] συμπασχούσης, compatiente.

APHORISMVS IIII.

Τὰ περιμάδηρα, ἕλκεα, κακοήθεα.

* *Vulnera vndiquaque glabra, maligna sunt.* Vel, vlcera

QVæ in ambitu suo pilos non habent vulnera, Hippocrates hoc in loco mala esse docet. Neq; enim πόριμάδαρα vocat nisi vndiquaq; glabra, hoc est, Philot. interprete, ψιλώμενα τριχῶν, pilis vndiquaq; denudata. Hęc itaq; κακοήθεα. i. maligna sunt, seu cōtumacia, vel rebellia. Quippe, vt lib. 4. The. meth. cap. 5. attestatur Gal. vlcera quæ omnib. rite decenterq; factis, tamen nō sanantur, κακοήθεα nominant. Phil. quoq; tradit κακοήθη esse dicta διὰ τὸ δυσχερῶς εἰς ἀπούλωσιν ἔρχεσθαι, quod difficulter ad cicatricē perducant. Eiusque rei rationem reddit inquiens, μοχθηροῦ ἐν τῷ βάθει ὄντος χυμοῦ τὰς ῥίζας ἐκτέμνοντος τῶν τριχῶν, ὥσπερ ἁλμυρὰ γῆ τὰς πόας, prauo humore in profundo delitescēte, qui pilorū radices depascitur, perinde atq; salsa terra herbas. Repetitur hæc sententia ad verbum lib. 6. Epide. par. 7. aphoris. 17.

Glabra vulnera. πόριμάδαρα. Maligna vlcera.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

Qui vlcus erodunt.] ἀκριβῶς ἀναβιβρώσκοντας, pfecte erodunt. Neq; enim radices.] οὐ γὰρ δήπου τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύναται, τὸ δ' ἡλκωμένον ἐᾶν συνεπουλοῦσθαι, Sed mea sentētia nō recte. Legēdū enim, οἱ γὰρ δήπου τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ δ' ἡλκωμένον οὐκ ἐᾶν συνεπουλοῦσθαι, id est, Hi enim, humores nimirum praui vtiq; radices quidē pilorū corrūpere possunt, locū vero exulceratū non pmittunt cicatrice obduci. Sic aūt esse legēdū antiquus interpres ostendit, qui pręsentē locū ita cōuertit: Qui ex necessitate nō permittunt vlcera sanari. Leonicenus sentētiam quidē hanc expressit, atqui obscurius, inquiens: Neque enim radices quidē pilorū possunt corrūpere, loca aūt vlcerata pmittere ad cicatricē peruenire. Hoc est, fieri nō potest vt radices pilorū corrūpant, & subinde vlcerata loca ad cicatricē peruenire permittant. Alij codices ita legunt, οὐ γὰρ εἴγε τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ ἡλκωμένον οὔσι συνεπουλοῦσθαι, neque enim si radices quidem pilorum possunt corrumpere, loca vlcerata ad cicatricem peruenire sinent.

Galeni locus emendatus.

APHORISMVS V.

Τῶν ὀδυνέων δὲ ἐν πλευρῇσι, καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι μέλεσιν, ἢν μέγα διαφέρωσι κατα μαθητέον.

Dolores qui fiūt in latere, & pectore, aliisq; partibus, nū multū præualeāt, differántue, considerandum.

Dolore affectus locus considerandus.

QVum multū ad curādi rationē ipsam cōducat malorū corporis exquisita cognitio, ideo Hipp. hoc in aphor. non temere hortatur medicū, vt locū dolore affectū atq; doloris magnitudinē diligēter cognoscat. Considerandū itaq; nū latus, aut pectus, aut aliā quæpiā corporis pars doleat: quippe ex loco statim nū dolor ipse sit periculū allaturus, aut periculo vacet, cognoscitur. Quòd autē inquit Hipp. ἢν μέγα διαφέρωσι, bifariā, prout varia est huius verbi διαφέρω significatio, interpretari, quod nos etiā in nostra fecimus cōuersione, potest. Primò, quum διαφέρω idem quod excello, præualeo, præcello denotet, ita interpretari verba Hippocr. licebit, si multū præualeant, præcellántue, hoc est vehementes sint: vt scilicet iis verbis moneat, doloris vehementiā magnitudinémue esse considerandā. Ad quod sanè significatū respexit Theodorus qui conuertit, si multū infestant. Dein quia διαφέρω idē est quod discrepo, differo, potest etiā interpretari, quēadmodum Leonicenus fecit, si multum differant. Vt nimirū iis verbis hortetur Hipp. esse animaduertendum num dolores inter se differant: hoc est species dolorū diligēter sunt discernendæ, an videlicet sit punctorius, tendēs, vel stimulans, quēadmodum in Comm. suis Gal. copiose docet. Hæc certe legitima est huius aphorismi enarratio, quam tamē pauci interpretum recentiorum sunt assecuti. Repetitur hæc sententia lib. 6. Epidem. part. 7. aphor. 15. adiectis tamē aliquot verbis, quæ hic omissa sunt.

Διαφέρω.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ilia.] Græce, ὑποχόνδρια. Quare vox hæc erit retinēda, vt anteà sæpe monuimus. In libro de Victu acutorū.] Nēpe 2. aphor. 10. &. 11. In Epidemiis.] Libro videlicet. 6. part. 1. aphoris. 5. Ventrem.] Græce est κοιλίαν, cauitatem. Vasorum vrinariorum.] Græce, οὐρητήρων, meatuum vrinariorum. Acutus.] Græce δριμύς, acris. Si pungenti similis, &c.] De doloris huius aliorūq; natura copiose disputat aduersus Archigenem Gal. lib. 2. de Male affect. locis cap. 1.

Vel stimulanti.] Adiiciendum, vel exedenti. Græce enim est, ἢ διαβιβρώσκοντος.

APHORISM. VI.

τὰ νεφριτικὰ, καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα ἐργωδῶς ὑγιάζεται τοῖσι πρεσβυτέροισι.

Vitia renum & quicunque dolores vesicæ, senioribus difficulter sanantur.

Diuturnos morbos in seniorib' nõ posse sine multo negocio sanari, renũ & vesicę exemplo Hippoc. ostendit. Quippe renũ vitia, vt sunt lapis, vlceratio, & eiusmodi, doloresque vesicæ, hoc est Philotheo interprete, ἕλκη, φλέγμονες, vlcera & inflãmationes, iisdem difficulter sanãtur. Lapidẽ autẽ vesicæ præterit, eo ꝙ hoc malo raro admodũ laborent seniores. Per seniores vero intelligit hic eos, qui in prima senectutis parte sunt constituti, alioq; nomine ὠμογέροντες dicuntur. Quæ quidẽ pars incipit anno. 50. quemadmodum suprà, nẽpe in enarrratione aphorismi. 31. sect. 3. vbi de Aetatibus copiose egimus, est à nobis indicatum. Quod autẽ iam dictos per seniores accipiat Hippocr. confirmant ea quæ metipse scribit lib. 6. Epidem. part. 7. aphorism. 19. inquiens: Renum vitia post annos quinquaginta sanata esse non vidi. Cur autem ἐργωδῶς, hoc est δυσχερῶς, id est difficulter, vt Philotheus exponit, vel, vt Gal. multo negotio sanentur, tres causas in Comment. suis affert ipse Gal. quibus addi potest quarta, nisi sub tertia complecti hanc velimus, facultatum viriumq; imbecillitas. Seniores. ἐργωδῶς.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Ac tempore.] Addendũ, longo. Græce enim est, χρόνου μακροῦ. Superfluitas.] Adiiciendum, per ipsa vacuatur. Quippe Græce scribitur, ὅτι περίττωμα δι' αὐτῶν κενοῦται δριμύ. Tales autem.] Græce est, τὰ γὰρ τοιαῦτα, tales enim & ipse, &c. Superius.] Nempe aphor. 39. 2. sectionis.

APHORISMVS VII.

τὰ ἀλγήματα καὶ οἰδήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν μετέωρα κουφότερα, τὰ δὲ μὴ μετέωρα ἰσχυρότερα.

Dolores & tumores ventris sublimes quidẽ leuio-

res, non sublimes uero uehementiores.

DOlores & tumores qui in profundo corporis excitantur, esse vehemētiores ac periculosiores iis qui in eiusdē superficie accidunt, Hippocr. in hoc aphoris. docet. Neq; enim, vt in Comm. suis attestatur Gal. sublimes dolores & tumores alij sunt q̃ qui in superficie sunt, & in iis partib. quæ peritonæo incūbunt. Est autem περιτόναιον Græcis mēbrana tenuissima araneorū telis simillima, omnibus tum intestinis, tū visceribus quæ intra ventrē sunt, vnde nomen etiam obtinuit, obducta. Qui itaque supra peritonæū fiunt dolores & tumores, leuiores sunt, ꝙ in partibus minus principalioribus fiant. Qui vero infrà & in profundo excitantur, eo ꝙ in partibus principatum aliquē obtinentibus fiunt, ventriculo nimirū, iecore & similibus, vehementiores atque periculosiores sunt. Neque enim tam facile vt illis qui in superficie sunt corporis, remedia admoueri possunt. In Cōm. Gal. vbi interpres conuertit, interstinguūtur autē hi in locis ad ventrē attinentibus mēbrana interiore abdominis. Græce est, ὁρίζει δὲ ταῦτα τῶν τὰ κάτω τῆς γαστρὸς χωρίων τὸ περιτόναιον. Quare satius erat dicere, mēbrana peritonæo, vel simpliciter peritonæo: neq; enim peritonæū est pars abdominis, sed ab eo prorsus distinctum. Præterea vbi dixit interpres, ꝙ tales, adiiciendū rectè. Græce enim est, καλῶς κέκληκεν ἰσχυρότερα.

Sublimes dolores.

περιτόναιον

APHORISMVS VIII.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Aqua inter cutem laborantibus, vlcera quæ in corpore fiunt, non facile sanantur.

QVod anasarca laborantibus vlcera difficulter sanētur, hoc in aphor. Hippocr. docet. Neque enim iis verbis τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι, quosuis aqua inter cutē laborātes intelligit, sed eos tantū qui anasarca vocata correpti sunt. Siquidē in ea totius corporis moles, ac vniuersa caro, spōgiæ instar humida & laxa existit. In cæteris aūt duab. aquæ inter cutē specieb⁹, partes corporis supiores extenuātur, vt alibi copiosius cōmonstrauimus. Quū itaq; omne vlcus, qua vlc⁹ est, siccari postulet, neq; ad cicatricē priusquam siccetur perduci

ὑδρωπικοί.

Omne vlcus qua vlcus est, siccari postulat.

queat, vt lib. 3. Ther. meth. Galenus fusius demostrat, minime mirũ quod in anasarca, propter immoderatã vniuersi habitus corporis humiditatem, vlcera difficile sanentur.

APHORISMVS IX.

Τὰ πλατέα ἐξανθήματα οὐ πάνυ τι κνησμώδεα.

Pustulæ latæ non valde pruriunt.

QVum latæ pustulæ ex frigidiore humore generẽtur, & in latũ extẽtæ difflentur, minime prurire possunt. Quod lib. 6 Epid. part. 2. aph. 18. Hipp. Simonis cuiusdã exẽplo ostendit, inquiens, Latæ pustulæ, quales hyeme Simon habuit, non admodũ pruriũt. Quam sententiã & nos post Galenũ abunde enarrauimus: ad nostros itaq; Cõmentarios lectorẽ ablegamus. Cæterũ ꝙ latæ pustulæ non sint nisi à Barbaris nostræ ætatis medicis vocatæ variolæ, lib. 5. de Sanandis corporis malis cap. 8. monstrauimus.

Latæ pustulæ.

APHORISMVS X.

Κεφαλὴν πονέοντι, καὶ περιωδυνέοντι, πύον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Dolenti caput, & vehementer dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum tollit.

QVibus nonunq̃ rationib. capitis dolor soluatur, hoc in aph. Hipp. ostendit. Pro quo intelligendo notandum initio erit, Philotheũ putare per hęc verba, Dolẽti caput, τὸ ἐν μέρει ἄλγημα, id est, dolorẽ capitis particularẽ esse accipiendũ. Per hæc aũt, καὶ περιωδυνέοντι, τὸ ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ ἄλγημα ἀπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ ὑγρότητος περιουσίας γινόμενον hoc est, dolorẽ in vniuerso capite ex flatuum aut humorum redundantia excitatum. Cuius quidẽ explicationẽ Musa etiã sequitur. Verum vterq; fallitur. Nam si ad hunc modũ Hippocratis verba interpretemur, Galeno secus illa in suis Comment. interpretãti, & rationi quoq; ipsi aduersabimur. Quippe dolores capitis propter flatuum, aut sanguinis multitudinem, aut mordacẽ bilẽ, aut intemperaturã excitati istis ratio-

Philothei interp̃tatio reprobatur.

Musæ sententia improbatur.

ni quoq; ipsi aduersabimur. Quippe dolores capitis propter flatuũ, aut sanguinis multitudinẽ, aut mordacẽ bilẽ, aut intẽperaturã excitati istis rationib. quarũ in hac sententia meminit Hipp. haud sanãtur, quẽadmodũ diserte Gal. in Cõ. suis testat̃. Spirit⁹ enim flatuosᵒ discutiẽtib. & extenuãtib. poti⁹ medicamentis, mordax bilis eãdẽ purgante medicamẽto, & intemperatura alterantibus hanc ipsam remediis sanantur. Quocirca repudiata eorundem sententia, περιοδυνέοντι interpretandum, vehementer dolenti, quemadmodũ Theodorus conuertit. Auget enim & intendit hoc loco vox περὶ, vt sæpe aliâs in compositionibus, verbi significationẽ. Sic certè περίφοβος, Græcis pertrepidus est. Dolores itaq; capitis ab inflãmatione orti soluũtur, quando suppuratione iam facta, pus per aures effluit. Aqua vero per os effluente, sanãtur dolores ex crudis nati humorib. Sãguis autẽ per nares ꝓfluẽs, eũ sanat dolorẽ qui ex multitudine sanguinis excitatus fuerit. Hanc tamen partem Galenus in suis Commentariis omittit. puris enim & aquæ tãtum meminit. Atque hinc est quod in fine Commentariorum ait, Si propter sanguinis multitudinem dolor acciderit, per alia scilicet quàm puris aut aquæ effluxum sanatur, nẽpe venę sectionẽ, aut sanguinis è narib. profluuium. Si autem sententiæ Hippocratis inseruntur, vt in multis est scriptum exemplaribus, hæc verba ἢ αἷμα, tunc sanguinis etiam multitudinem inter causas dolorum, quorũ fit mentio, includit. Quod monere voluimus, ne quis Galeni, qui in suo contextu aquam & pus tantum habuit, enarrationem, cum Hippocratis verbis pugnare existimaret.

Margin: περιοδυνέοντι. περὶ.

APHORISMVS XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσιν αἱμοῤῥοΐδες ἐπιγενόμεναι, ἀγαθόν.

Melancholicis & renum malis affectis hæmorrhoides succedentes bonum significant.

Melancholicos & nephreticos iuuari à succedẽtib. hęmorrhoidibus, Hipp. in hac sententia docet. Melancholici autẽ sunt in quib. humor melãcholicus, qui ab atra bile, vt diximus aph. 21. sect. 4. differt, abundare solet. Adeò vt interpres nõ recte conuerterit, ab atra bile vexatis.

Margin: Melancholici. Interpretis lapsus.

Nephritici vero hoc loco ij maxime ab Hipp. dici videntur qui lapide renũ vexantur. Quum enim is ab humore crasso & terreo procreetur, non immerito hæmorrhoidum profusione iuuantur. Galen. in Comm. suis huiuscemodi mala sanare hæmorrhoides dicit, non solũ ratione vacuationis, sed & ipsa qualitate eius quod vacuatur, ἀλλὰ ϗ αὐτῇ τῇ ποιότητι τοῦ κενουμένου, sic enim emendandus Gręcus codex erit. Qualitatẽ aũt hic, vt alibi sæpe, quemadmodũ aph. 2. sect. 1. diximus significare speciẽ humoris, notius est q̃ vt denuo à me demõstrari debeat. Quare verborũ Gal. is sensus erit, Nõ solũ hęmorrhoides prędicta mala, nẽpe melancholiã & lapidẽ renũ sanãt, quia vacuãt, verũetiã quia talẽ humorẽ educunt, qualis vacuari debet, hoc est, eũ à quo hæc mala procreãtur. Qualitas.

APHORISMVS XII.

Αἱμοῤῥοΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι, ἢ φθίσιν.

Sananti diuturnas hæmorrhoidas, si non una relicta fuerit, periculum est aquam inter cutem, aut tabem succedere.

HAec sententia ad eam artis partem pertinet, quę morbos sanare docet. in ea enim qua ratione hæmorrhoides sanari conueniat, vt hinc nihil mali aut dispendij ad eum qui sanatus est, perueniat, ostẽditur. Idque sane non temere. sunt enim non pauci qui hæmorrhoidũ intempestiuã, aut minus aptã curationẽ à medico exigãt. Quibus certe ꝓpter ꝑicula quæ deinceps sequũtur, haud parendum erit. Quippe sanãti hæmorrhoidas diuturnas, inquit Hipp. vt ne vna relinquatur, ꝑiculũ est aquã inter cutẽ, aut tabẽ succedere. Non aũt ab re dixit diuturnas, recẽs enim si fluere cœperunt, ab earundẽ sanatione & cõstrictione non erit tantũ periculi: ꝙ scilicet natura nondũ assueta sit huc omnia corporis excremẽta reponere. Diuturnas itaq; si ita sanabit medic⁹, vt ne vna relinquatur, per quã fęculẽtus & melãcholicus humor expurgetur, ꝑiculũ est ne aqua inter cutẽ, ꝓpter causã à Gal. in suis Comm. copiose expositã succedat. Aut tabes, copia nimirũ humorũ malorũ à iecore ad pulmonẽ propulsa. Proinde accurata diligẽtia Hippocratis cõsilio acquiescendũ erit, Hæmorrhoidum intempestiua curatio. Diuturnas.

Aetij expositio refutatur.

vt vna saltem seruetur vena apta, per quam natura corporis superuacua expurget. Cæterũ Aetius lib. 14 cap. 5. cẽset cõtra Hippocratis sententiã, iis qui proba victus ratione vsuri sunt, deinceps omnes esse supprimẽdas ac constringẽdas venas. Verũ quum eius expositio non tantũ Hippocrati, sed & rationi, adde etiã experiẽtiæ aduersetur, repudiandã esse plane iudicámus. Hipp. nanq; diserte docet, in sanãdis hæmorrhoidibus vnã saltẽ fore relinquendã. Quippe vtcũq; aliquis post integrã sanationẽ pba victus ratione vsus fuerit, tamen fieri non potest quin subinde quotidie supuacua aliqua in corpore coaceruẽtur, quæ nisi per hanc vnã saltẽ relictã venã expurgẽtur, pgressu tẽporis in iecore duritiẽ, aliaq; mala, quæ aquam intercutẽ accersant, procreabunt. Præterea experientia cognitum est, omnimodam hæmorrhoidum suppresionem nocere. Vt Aetij sententia merito nobis veniat improbanda. In Comment. Galeni, vbi interpres conuertit, iter intercludat, Græce est, ἀποκλείσῃ τις αὐτὸ τῆς ἐκτοῦ θεν φορᾶς, iter hoc vnde defertur, intercludat.

APHORISMVS XIII.

Ὑπὸ λυγμοῦ ἐχομένῳ, πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι λύουσι τὸν λυγμόν.

Singultienti sternutamenta si superuenerint, tollunt singultum.

Sternutamentaquẽ singultum sanent.

STernutamenta sanare singultũ, non quidẽ omnẽ, sed eũ qui ex plenitudine natus est, hoc in aph. docet Hippoc. Sternutando enim non solũ cerebrũ, sed & ventriculus ob neruos ad eum deriuatos, vehementer concutitur ac quassatur, humoresq; singultum excitãtes vacuãtur, vt in Comm. suis fusius monstrauit Galen. In quibus ait, Autor est ipse, scilicet Hippocrates aph. 39. huius sect. Vbi interpřs conuertit, rigor autem & frigiditas, Græce est, τὸ κρύος δὲ καὶ ψῦξις, frigus, algórue, autem & frigiditas. Et ubi transtulit, qui omnia neruosa, &c. melius fuisset sic dixisse, eo quòd omnia neruosa corpora, &c. nam Græce legitur, τῷ δυσδιάπνευσα ὄργαζεσθαι πάντα τὰ νευρώδη σώματα.

Commẽtarij Galeni.

APHORISMVS XIIII.

Ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ τῶν κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν

κοιλίην ὕδατος ῥυέντος, λύσις.

Aqua inter cutem correpto, si aqua quæ in venis est ad ventrem defluxerit, mali solutio fit.

QVod aqua inter cutẽ per spontaneã nonnunq̃ vacuationẽ sanetur, hac sententia Hipp. innuit. Loquitur aũt potissimũ de ea hydropis specie quæ Græcis ἀνὰ σάρκα nominatur, ꝙ in ea venæ totius corporis aqua refertæ sint, quam subinde etiam in vniuersum diffundunt corpus. Quod si itaq; accidat, vt aqua illa quę in venis est, per iecoris portas in vẽtrem diffluat, eãq; deinde per aluũ natura vacuet, malũ soluitur. Non aũt temere à nobis adiectũ est, eamq; subinde natura per aluũ vacuet: quia sæpe fit, vt in hydrope intra peritonæũ & intestina contineatur aqua, quæ illuc ex venis cõfluxit: non tamẽ ꝓpterea malũ desinit, sed quotidie magis atq; magis intumescit venter. Proinde si sequi mali illius solutio debet, necesse est vt aqua non maneat in ventre, sed à iecore per portas ad intestina deriuata per aluũ excernatur. Quare hoc in aph. quæ sit optima & rectissima aquæ inter cutẽ curãdi ratio, ea nimirũ quam natura ipsa deriuãdo aquã in ventrem, eamq; deinceps per aluũ vacuando inuenit, ab Hippocrate edocemur. Curabit itaq; medicus, vt hanc, vtpote eius minister, diligenter imitetur. quod faciet, vbi aquã in ventre coaceruatam, per purgantia medicamenta vacuabit. Hæc enim inter initia maxime antequam iecur prorsus vitiatum fuerit, propinata, præsens remedium afferunt. Optima aquę inter cutẽ sanatio quæ.

APHORISMVS XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταὐτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος λύει τὴν διάῤῥοιαν.

Alui diuturno profluuio laborãti, si vomitus sua sponte successerit, alui profluuio liberat.

ALiud hoc loco naturę exemplũ nobis ob oculos ponit, non quidẽ alia de causa q̃ vt imitemur. Sicut enim hæc interdũ diuturnũ alui ꝓfluuiũ vomitu sanat, ita quoq; nos naturæ actionẽ imitari oportet. Quã si ꝑficere sua spõte non poterit, eã iuuare cõuenit, idoneisq; ad hoc medicamẽ- Natura medico imitanda.

tis vomitũ ciere,qui in cõtrariũ retrahẽdo malũ ſanabit. Nõ aũt temere dixit Hipp.alui diuturno ꝓfluuio laborãti. ſi enĩ recens ceperit,non facile ſiſti debet:quemadmodũ copioſius diximus lib.3.de Sanãd.malis corp.cap.13.Si vero diuturnũ fuerit,hoc ipſum vomitus à natura & ſponte factus,ſanabit.

APHORISMVS XVI.

ὑπὸ πλευρίτιδος, ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐχομένῳ,διάῤῥοια ἐπιγενομένη,κακόν.

Pleuritide,au peripneumonia vehementer laboranti,ſi alui profluuium ſuccedat,malum eſt.

ALui profluuiũ in vehemẽti pleuritide aut peripneumonia ſupueniens eſſe malũ,hoc in aph.Hipp. docet. De vehementibus aũt pleuritide & peripneumonia loqui Hippocratẽ,manifeſtũ fit ex voce ἐχομένῳ, quod,Galeno in Comm.teſte, idẽ quod βιαζομένῳ ſignificat. Quare per hãc vocẽ malorũ prędictorũ vehementiã exprimere voluit,quod clarius Philotheus iis verbis innuit,διὰ τοῦ εἰπεῖν ἐχομένῳ,ἐδήλωσεν ἰσχυρῶς κατέχεσθαι καὶ βιάζεσθαι τὸν κάμνοντα,per hoc quod ait,laboranti,vehemẽter laborare & violenter affici ægrotãtem ſignificauit.Nec aliter hanc vocẽ Gale.Comm.34.ſect. 4.interpretatus eſt.Si igitur ei qui vehementi pleuritide aut peripneumonia laborat,diarrhœa ſucceſſerit,malũ eſt.Quippe ſignificat tum iecur per conſenſum earũ partiũ quę reſpirationi deſeruiũt ita affici,vt ꝓpter imbecillitatẽ ad ſe trahere alimentũ,& in ſanguinẽ cõuertere haud poſsit.Hoc enim vbi acciderit,alui ꝓfluuium ſequi neceſſe eſt. Quare recte Hipp.dixit,idipſum malũ portẽdere. Si vero prædicta mala fuerint mediocria & mitiora,bonũ eſt aluũ turbari,pręſertim vbi coctionis notę ſimul apparuerint, vt fuſius in Com.Gal. mõſtrat.

ἐχομένῳ.

Alui ꝓfluuiũ in vehementi pleuritide cur malũ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Difficilis anhelitus.]Græce,δύσπνοια,difficilis ſpiratio.

Vexato.]Gręce,βιαζομένῳ,vehemẽter affecto. Nullus extẽporaneus,&c.]Gręce eſt,μηδὲν ἄλλο πρόσκαιρόν τι καὶ πρόδηλον ἐπιγεγενῆσθαι τὸ σύμπτωμα,nullũ aliud tempeſtiuũ & manifeſtum ſymptoma ſupuenerit. Eius morẽ.]Morẽ vocat modũ,hoc eſt, eſſentiã,formã, ſpeciẽ,ſeu differentiã morbi: hoc eſt,num malus,vehemẽnſue,aut mitior ſit morbus. Si-

quidẽ oportet, &c.] Grȩce, εἴγε ξυνῆφθαι χρὴ κατά τι τὸ σημεῖον τῷ δηλουμένῳ πρὸ αὐτοῦ, siquidem oportet signum aliqua ratione ei quod ab ipso significatur, connexum esse.

APHORISMVS XVII.

ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Lippientem alui profluuio deprehendi, bonum est.

ET hoc in aphorismo naturȩ exemplo monstrat Hippocrates, qua ratione lippitudo commode curari debeat, nempe humoribus hanc ipsam efficientibus, ad inferiora translatis, & subinde per aluum vacuatis, vt in Comment. etiam suis Galenus copiosius docet. Lippitudinis curatio commoda

APHORISMVS XVIII.

Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Vesica profundius incisa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, letale est.

HIppocrates hoc in aph. partes aliquot corporis cõmemorat, quarũ vulnera esse letalia ait: hoc est, talia vt vel necessario, vel magna ex parte mortẽ inferãt. Intelligit autẽ non quæuis vulnera, sed ea quæ magna & ꝓfunda sunt, quod per vocem διακοπέντι innuere voluit, quemadmodum in Comm. suis Galenus fusius monstrat. Et Philotheus quoq;, qui ita scriptum reliquit, διὰ τοῦ εἰπεῖν διακοπέντι, ἐδήλωσε τὴν διὰ βάθους διαίρεσιν, per hoc quod dixit discissa, eã quȩ ad ꝓfundũ vsq; fit diuisionẽ significauit. Prima vero inter partes quȩ ab Hipp. cõmemorãtur, est vesica: cuius quidẽ vulnus quod ad interiora eius progreditur, atque adeo profundum est, letale existit, quod coalescere, quandoquidem neruosa tenuis & exanguis sit, non queat. Secus accidit vbi ceruix eius vulneratur, vt in Commentariis Galenus quoque annotauit. Altera pars cuius Hippocrates meminit, est cerebrum, quod quidem profunde & ad ventriculos vsque vulneratum, mortẽ affert, aut saltem omnes ita sensus lædit, Διακοπέντι. Vesicæ vulnera letalia, quare. Cerebri.

Cordis. vt si superuixerit vulneratus, ferè stupidus reddatur. Tertia pars est cor, cuius vulnera letalia & insanabilia existunt ꝓpter asiduũ motũ, & quod sit spirituũ & vitalis caloris fons & origo. Quarta parta est septum transuersum, quod Græcis διάφραγμα & φρλώ dicitur, quod itidem si vulneretur propter asiduũ motum coalescere nequit, adeoque mortem accersit. Quintò inter ea quorũ vulnera letalia sunt, Hipp. tenuia cõmemorat intestina. Hæc enim si ad eorundẽ caua vsque vulnerentur, coalescere nõ possunt: exanguia enim sunt. Sexta pars cuius vulnera letalia esse Hippo. ait ventriculus, pro eo enim hoc loco dictio illa κοιλία accipitur, existit. Letalia vero sunt non perpetuò, sed magna ex parte, quẽadmodũ Gal. in Com. fusius docet. Septima pars ab Hipp. commemorata iecur est. sunt enim & huius vulnera profunda, letalia: quia hæc plurimo, vt Gal. in Comm. ait, sanguine manant, ideoq; prius ita vulnerati moriuntur, q̃ vulnera agglutinari posint. Quæ autẽ vulnera in summa eius parte consistunt, nec eò vsque vt vena dissecetur penetrant, ea sanari interdũ possunt. Hinc est quod Cornelius Celsus lib. 5. cap. 26. inter vulnera insanabilia recenseat ea quę in porta iocinoris fiunt: ea enim parte venarum est multitudo. Inter ea vero quæ difficilem curationem habent, sunt quæ in iocineris crasso fiũt vulnera. Quare in Commen. mihi non probatur Aldini codicis lectio, qui habet, ὅτι οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, ὅτι οἱ τῶν λώβους ἀφαιρηκέναι δοκοῦσιν ἀληθεύειν. id est, neque qui vulnera in superficie eius cõsistentia sanari dicũt, neq; qui fibras iecoris ablatas fuisse, verum dicere videntur. Nã si hæc lectio vera est, quid opus erat vt paulo antè tã accurata diligentia profunda vulnera, in quibus etiam dissectam esse venam intelligi voluit, ab iis quæ in superficie fiũt discerneret, si vtraq; sunt insanabilia ꝑpetuó? Quin Gal. potius significare voluit, illa iecoris vulnera quæ profundiora sunt & in quibus vena quoq; præciditur, esse insanabilia: qđ scilicet ex iis plurimꝰ emanet sanguis, adeoq; sic vulneratos mori ex sanguinis emanatione priusquã vulnera glutinẽtur cõtingat. Secus aũt accidere, si in summa iecoris parte vulnera sint, nullaq; eius vena pręcidat. Quocirca qui vulnera in summa eius parte cõsistẽtia sanari, & fibras ablatas fuisse affirmãt, verũ dicere vidẽtur. Vult itaq; ꝓrsus dicere Gal. ve-

Septi transuersi. Tenuium intestinorum. Vẽtriculi. Iecoris. Aldini codicis lectio improbat.

risimile esse, vt vulnera in superficie, & extremitate iecoris, vbi nulla vena est, consistentia sanari posint, minime vero si fuerint profundiora. Hanc lectionẽ esse verani, cõfirmat antiquus interpres, qui locũ hunç ita cõuertit, Hepar si incidatur, sanguinis fluxus sequitur: patientes ergo moriũtur, antequã solidentur. quod fit, quũ venæ incisæ sunt. Ideo arbitror verũ dicere, affirmantes posse sanari, cum incisio intra cõcaua non sit. Et quidã dicunt, eius extremitates quasi digitos eminentes posse incidi, & inde sanari. Hæc ille. Proinde sic potius legendũ erit, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, καὶ οἱ τοὺς λοβοὺς ἀφῃρῆσθαι δοκοῦσιν ἀληθεύειν, propterea igitur & qui vulnera in summa eius parte consistentia sanari, & qui fibras esse ablatas asserunt, verum videntur dicere. Cæterum Celsus loco iam citato multa habet ad pręsentem aphorismũ attinentia, quæ legere cupientes possunt.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθου λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε ξυμφύεται.

Quum os præcisum fuerit, aut cartilago, aut neruus, aut buccæ tenuis particula, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

HOc in aph. quæ corporis partes præcisæ, neq; augeantur, neq; coalescãt, Hipp. docet. Prima vero harum os existit, quod quum frigidũ sit & siccũ, adeoq; durum, fractũ coalescere haud potest. Hinc est ꝙ Gal. cap. 91. Artis medicæ sic scriptũ reliquerit, Fractura est cõtinuitatis in osse solutio, quæ quantũ ad primũ attinet scopũ, insanabilis existit: quo ad secundũ vero, quodãmodo insanabilis est. Primus igitur scopus est, coalitus partium, qui ob osis duriciem fieri non potest. Secundus, alligatio, quæ fit callo supernato partes fractas colligãte. Et lib. 5. Ther. meth. cap. 7. vbi inter cętera sic scribit, Quum molliũ tantũ corporũ in vnũ coeundi sit habilitas, vt tum in externis videre licet, nullo nec lapide cũ lapide, nec testa cum testa coeũte, tum vero in nobis ipsis quãdo nec cartilago cum cartilagine, nec os cum osse coalescat. Nõ em̃ fracta ossa per vnionẽ cohærẽt, sed per callũ ceu

Puerorum ossa mollia

glutino iunguntur. Hęc ille. Quod certè intelligẽdũ erit de ossibus iã duris & ficcioribus. puerorũ enim ossa, vtpote mol ,, lia adhuc, coalescere possunt, queadmodũ testatur Gal. li. 6. ,, The. meth. cap. 5. in eũ scribens modũ: Quoniã fracti ossis ,, soluta partiũ cõtinuitas est, vtiq; finis quò tẽdet is qui eas cu ,, rabit, saltẽ primus, vnitio est. Quòd si is per affectarũ partiũ ,, siccitatẽ perfici posse non videatur, restat alter, qui est vt al- ,, terius cuiusdã interuentu glutinẽtur: qui si nec ipse cõpara- ,, bilis aduertitur, insanabile esse vitiũ dixeris. Quod igitur co ,, alescere nequeat tã durũ os q̃ id quod in iuuenibus, & ado- ,, lescẽtibus, & viris, multoq; magis in senibus cernitur, id ꝓspe ,, ctò vel cuiuis patẽre potest. Potest certè illud tantũ vnitionẽ ,, recipere qđ abũdè molle est, cuiusmodi cõspicitur in puerulis. Quinetiã in ca. 91. Artis medicę ait: Molle vero & pueri le os coalescere potest. Pueros aũt humida & mollia ossa ha ,, bere, disertè Gal. li. 2. de Tẽp. ca. 2. docet, dũ in hãc sentẽtiã ,, scribit, Est vero puellus adhuc in summo humid⁹, veluti mu ,, scus: idq; nõ in sanguinis vasis modo & visceribus, ac carne, ,, sed etiã ipsis ossibus, quę scilicet siccissima sunt omnium quę ,, in nobis sunt partium. Verum tum hęc, tum reliqua tota vnà ,, cum iis membra quasi cerea sint, infantium nutrices fingũt, ,, formantque. Tanta est in toto puellorum corpore humiditas. Osseum genus vniuersum caseo, qui modo coagulatus

Cartilago.

sit, adsimile est. Hæc quidẽ de ossibus dicta sufficiant. Altera pars quæ præcisa non coalescit, cartilago est. de qua sanè idẽ

Partes ex semine natæ cur non renascunt.

quod de Ossibus iudicium erit. Cæterum neruum, tenuẽ buccarum partẽ, & præputiũ, quoniam ex semine nata sunt, nõ regenerari est euidentissimum ex iis quæ cap. 87. Artis medicæ, & lib. 1. de semine scribit Gal. Ob largæ enim materiæ penuriã nõ renascuntur. Tantum enim nullibi aceruatim cõtentũ semen reperire licet, quantũ vnũquodq; eorũ quæ deperdita sunt, indiget ad generationẽ: quin & quũ per multũ tẽpus coaceruari posset, à præoccupante carnis generatione impedit. Porrò quũ prędicta omnia vel ꝓrsus auferantur è corpore, vel tãtũ diuidãtur, ideo Hipp. dixit ea neq; augeri, neque coalescere. Augẽtur enim, quę deficiũt. Coalescũt autem quæ diuisa ac separata sunt. Quare recte à Philo. dicit, αὔξησίς ἐστιν τοῦ λείποντος ἀναπλήρωσις. σύμφυσις δὲ ἡ τῶν διεστώτων χωρίων ἕνωσις καὶ κόλλησις, Auctio est deficiẽtis restitutio. coa

lescentia autem, orarũ quæ ab inuicẽ diductæ sunt, vnitio & agglutinatio. De qua re Gal. initio suorũ Com. fusius scribit.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Qualis abscissa, sicut in cauis vlcerib.] Hinc lib. 3. Ther. meth. ca. 5. Gal. ita scriptũ reliquit, Cęterũ caro eadem specie cũ ea quę periit, gigni in cauo vlcere potest. Sic igitur de iis quę diximus, &c.] Gręce est, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν εἰρημένων ἀμφισβητοῦσι τινὲς, οἱ μὲν αὐξεσθαι λέγοντες, Sic vero & de iis quę dicta sunt, quidã ambigũt, ij quidẽ augeri dicẽtes, &c. illi vero. Igitur illa desiderãt.] Gręce est, τὴν μὲν οὖν αὐξηθῆναι τὰ κατὰ διάβρωσιν ἡλκωμένα δεῖται, Augeri igitur illa desiderãt, quæ erosione sunt vlcerata. Sed quoniã iam ex eo, &c. Græce, ἀλλὰ ὅτι καὶ τοιούτων ὄντων, ἀφίσανται τὰ χείλη τοῦ τρώσεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον, sed quoniã talia sunt, oræ vulneris non parũ inuicem distant. Philotheus fere clarius hanc sententiã iis expressit verbis, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀφίσασθαι τὰ χείλη τοῦ τρώσεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον. Sic enim legenda sunt verba eiusdẽ, vt quiuis ꝓmpte ex verbis Gal. colligere potest. Hoc est, sed etiã propterea ꝙ oræ vulneris, inuicem plurimum distent. Philothei locus restitutus.

APHORISMVS XX.

Ἤν ἐς τὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐμπυηθῆναι.

Si sanguis præter naturam in cauitatem aliquam transfunditur, vt corrumpatur necesse est.

NObis placuit vt hanc Hipp. sententiã generatim interpretaremur. quod Galenũ etiã fecisse cõstat, vt scilicet Hippocratẽ non tantũ de ea quæ fit in ventriculũ effusione, sed in omnes etiã alias cauitates sanguinis præter naturã effusione loqui intelligeremus. Verbũ enim ἐμπυηθῆναι non proprie, sed improprie illũ vsurpasse censemus, vt generatim scilicet idẽ quod φθαρῆναι, hoc est, corrumpi, significet. Erit itaq; is plane sensus, Si sanguis à ꝓpria cauitate, hoc est, venis & arteriis, in aliam præter naturam transfundatur, necesse est vt corrumpatur, hoc est, vt vel suppuretur, vel nigrescat, liuescátue, vel in grumos vertatur, quemadmodũ copiosius in suis Comment. Galenus prosequitur. ἐμπυηθῆναι

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

In inflãmationib. quidẽ per minimas.] Hunc locũ pulchrẽ explicãt, quæ scribit Gal. cap. 3. de Inæquali intẽperie in hũc modũ, Vbi calida fluxio in musculũ ꝓcubuit, primũ maiores arteriæ venæq; opplẽtur, ac distendũtur ab iis minores, atq; ita res ꝓcedit, donec ad minimas sit ꝑuentũ. Has quidẽ minimas partes Gal. hoc loco vocat, τὰς λόγῳ θεωρητὰς, id est, ratione contẽplabiles. tam exiguæ enim sunt, vt visum effugiant: quare vt ratione contẽplentur necesse est. *

Partes ratione contẽplabiles

CANDIDO LECTORI TYPOGRAPHVS.

Non possum dissimulare, cãdide Lector, magnã iniuriã quæ hic nobis, dum hæc excuderemus, accidit. Vix hucusq; magno & labore certe, & sumptu nõ mediocri ꝑuentũ impᵱssione nostra fuerat, quũ à ꝑditissimo quodã nebulone pagella vna, qua XXI Aphorismi expositio, vnà cũ sequẽtis parte cõtinebatur, ex αὐτογράφῳ fraudulẽter subtrahitur. Itaq; quũ iacturã eã per tẽporis angustiã sarcire aliter non liceret, visum est id cõmodissimũ, quo saltẽ in Aphorismorum ordine nihil desideraret, vt eosdẽ vnà cum Gal. Commẽt. adiiceremus, quo tãtisper vtereris, dum ad ꝓximũ Francofordianum mercatũ restitui per ipsum autorẽ, id quod nebulonis fraude magno certe cum rerũ nostrarũ dispendio nunc desideratur, possit. Vale, & studium nostrum æqui boniq; facito.

APHORISMVS XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι, κιρσῶν ἢ αἱμοῤῥοΐδων ἐπιγενομένων, τῆς μανίης λύσις.

Insanientibus, si varices vel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio.

Hic insaniam illam quæ proprie melancholia dicitur, vocat: non illũ qui fit ex bile furorẽ. Est aũt varix, cum venæ laxiores fiunt in coxis, & cruribus, quod ex crasso et melancholico humore contingit: adeo quod pellente natura ad partes ignobiliores eos qui insaniam efficiunt humores, & præsertim cum melancholici fuerint, ac crassi, dictarum sequitur passionum generatio, & insaniæ solutio.

APHORISMVS XXII.

Ὁκόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νώτου ἐς τοὺς ἀγκῶνας

κατaβαίνῃ, φλεβοτομία λύει.

Quæcunque rupta ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio soluit.

MElius quidam scribũt, Quicũq; dolores. nam ruptum ipsum descendere, vnũ est impossibiliũ, siquidẽ diuulsa ac rupta musculi parte carnosa, fit ruptum. Videtur quidẽ nonnunq̃ manifeste admodũ collectus in loco corruptionis sanguis, & discussione sanatur. Reliqui vero qui sunt in dorso dolores, ex defluẽte humore generãtur solo aliquãdo, sed magna ex parte crasso, ac flatuoso spiritui associato, quem excipere oprtet, atq; euacuare, per venę in cubito existẽtis sectionẽ. quãdo hic apparet fluẽs. Est enim eius pręceptũ, secundũ quod humores repũt, facere euacuationes. Idẽ aũt significant & verba hæc, Eò ducendũ est quò repũt, per loca opportuna. Si aũt de ruptis sermo est scriptus ab eo, eos qui faciunt compatiendi ratione dolores intelligendũ est dici ab ipso descendere ad cubitos, non ipsam carnosæ partis diuisionem. Et quidẽ fieri potest, vt & talis venæ sectio vtilis sit communi euacuationis ratione. Hactenus Galenus.

* per ruptiones intelligendi sunt, Galeno in Comment. teste, dolores quos per consensum ruptiones ipsæ efficiunt: quod nimirum fieri haud possit vt ruptiones descendãt. Descendũt aũt ad cubitũ in ipsa ruptione humores, qui subinde illic dolorem excitant: quibus vacuatis per venæ sectionem solui dolorem necesse est, vt fusius in Comm. Gal. exponit. Ruptiones.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ruptum.] Gręce, ῥῆγμα, ruptio. Quam etiam lib. 3. Therap. cap. 1. ait esse, carnosæ partis citra vulnerationem diuisionem. Hæc verba.] Quæ scribuntur sect. 1. aph. 21. Reliqua nihil habent difficultatis. ῥῆγμα quid.

APHORISMVS XXIII.

Ἢν φόβος, καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si metus & mœstitia longo tempore perseuerant, melancholiam significant.

Varia melancholicorũ symptomata.

QVanq̃ multa sunt melancholicorum symptomata, vt odiũ hominũ, solitudinis amor, visa varia, quæ cõmemorat Gal. lib. 3. de Male affe. loc. cap. 6. tamẽ oĩa hæc Hipp. in duo coegit, metũ & mœstitiã. Metus enim eos nũq̃ deserit, ideoq; alius testã se factũ putãs, timet ne collidatur. Alter, ne Atlas qui mundũ sustinere dicitur, grauat⁹ sub tãto onere, ipsum à se excutiat, atq; ipse cum illo collidatur, ac nos quoq; vnà pereamus formidat. Alius metuit ne in carcerẽ rapiatur, aliaq; id genus multa. Preterea mœstitia eos inducit, vt odio ꝓsequãtur omnes quotquot viderint, nunq̃ nõ tristitiã præ se ferẽtes. Omnes itaq; melãcholici timẽt, mœrẽt, vitã dãnant, odioq; habẽt homines, vt rectissime dictum sit ab Hippocrate, si metus & mœstitia diu durant & perseuerant, melãcholicum esse. Per id enim quod ait, si diu durant, excludit primũ timorẽ & mœstitiã à causa manifesta & externa factos, vt, verbi gratia, ꝓpter incursum hostiũ, aut flagitiũ aliquod recens ꝑpetratũ, mortẽ parentũ, & amicorũ: ij enim non diu durare solẽt, sed ꝓgressu tẽporis desinũt. Quod si tamẽ acciderit vt & ij ꝑseuerẽt, itidẽ melancholiã, vt in Comment. attestatur Galenus, significabũt. Porro cur melancholicus humor metũ & mœstitiã pariat, loco citato Gal. & lib. 2. de Sympt. causis cap. vlt. exponit.

Metus.

Mœstitia.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Etiamsi nondũ tempus acceperint.] Variãt hoc loco Greci codices. Aldinus enim ita legit, κ, μᾶλλον εἰ τύχῃ κεχρονικότα, id est, & magis si diuturna fuerint, scilicet hæc duo symptomata, timor & tristitia, significabũt melancholiã. Quę certe lectio à veritate ipsa non abhorret. Quãto enim diuturniora fuerint hęc symptomata, tanto magis melancholiã prę se ferẽt. Alij codices habent, καὶ μηδέ πω τύχῃ κεχρονικότα, hoc est, etiãsi nondũ fuerint diuturna. Quæ itidẽ vt prior lectio, veritati cõsona est. Nam metus & mœstitia nonnunq̃, etiãsi non diu durauerint, melancholiã tamẽ significant, quod experiẽtia quoq; ipsa cõfirmat. Quando multi visi sint qui antea satis læti ac hilares, mox aũt tristes facti, melancholiam inciderint. Hanc posteriorẽ lectionẽ secutus est Leonicenus & antiquus interpres, qui locum hunc ita cõuertit, Etsi hæc accidentia non diu morentur. Insaniã significabunt,] Gręce est, μελαγχολίαν ἐνδεικνύμενα, melancholiã portendent.

APHORISMVS XXIIII.

Ἤν τι ἐντέρων τῶν λεπτῶν διακοπῇ, οὐ ξυμφύεται.

Si quod ex tenuioribus intestinis præcisum fuerit, non coalescit

QVum idẽ paulo suprà, nempe aph.18.huius sect.dixerit Hipp.videtur temere hoc loco hæc denuo esse inserta sententia. Quæ quum ibidẽ à nobis sit abũde enarrata, non est cur hic eandem iterum explicemus.

APHORISMVS XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν κατακεχυμένον ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas exterius effusum verti introrsum, non est bonum: ab interioribus autem foras, bonum.

ERysipelatis exemplo docet Hipp. bonũ esse vt omne malũ corporis à nobilioríb. partibus, & ab interioribus ad ignobiliores atq; exteriores vertatur. Contrà vero malũ esse, si ab externis partib. ad internas trãsmutetẽ. Quippe internis & principalioribus partib. innatũ erysipelas, vitę piculũ adfert. Cõtrà in externis ac ignobiliorib. ortũ, nulli⁹ momẽti incommodũ infert. Hinc est ꝙ suprà dixerit, Si mulieri grauidæ in vtero fiat erysipelas, letale. Et li.3. Prog. aph. 20. Maxime vero potest ab ea secũda valetudo cõtingere, si robur simul & ceruicẽ & pectus cõprehẽdat, neq; ad interna recurrat erysipelas. Si vero neq; in dieb. iudicatoriis dispeat, deleatúrue erysipelas, neq; ad exteriores partes cõuertatẽ tumor, neq; pus screat, mortẽ significat. Et ibid. Tuti⁹ est tumorẽ & ruborẽ in externas partes maxime cõuerti. Ex hoc itaq; aph. discendũ erit, q̃ plurimũ errẽt medici, qui erysipelas extrà in cute apparẽs, intẽpestiue per frigida & reprimẽtia medicamẽta ad interiora, & partes principes ꝓpellũt: quũ cõsultius sit, vt quicqd est illorũ humorũ à quib. erysipelas nascitẽ, ab iis quæ principatũ in corpore habẽt partibus, ad exteriora euocetur, q̃ vt hac ratione ad ipsas protrudatur. Naturę itaq; exemplo discamus, melius esse, in externis esse erysipelas, aliudq; quodcunq; malum corporis, quàm in internis.

5. aph. 43.

Erysipelas ab externis partibus ad internas non propellendũ.

APHORISMVS XXVI.

ὁκόσοισι ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, παρα κοπὴ λύει.

Quibus in ardentibus febribus tremores fiunt, ijs delirium succedit.

MVlti huic Hippocratis aph. ex vocib. quibus in eo vtitur parũ rectè intellectis, peruersas affingũt interpretationes. Nos Galeni expositionẽ, quæ haud dubie legitima & germana est, sequemur. Statuimus itaq; hunc aph. perinde atq; pręcedẽtẽ, esse exẽplũ aliquod sermonis vniuersalis, eius nẽpe qui est de humorũ noxiorũ in febrib. ab vna corporis parte in aliã trãslatione. Quippe in eo docet Hipp. quod in febrib. ardentibus, quarum causa est intra vasa, nonnunq̃ transferatur ad neruos, & tũ faciat τρόμους, hoc est tremores. Est aũt tremor, Gal. lib. 2. de Symp. causis cap. 3. teste, malũ quod ex duob. perficitur motibus: vno quidẽ, dũ cogitur mẽbrũ ob morbũ atq; grauitatẽ ad inferiora repere: altero, dum sursum à facultate fertur. Quare Brasauolus & alij quidã errãt, qui per tremorẽ hic Hipp. rigorẽ intelligere cẽsent, quũ rigorẽ à tremore plurimũ differre constet. In eũ autẽ errorẽ nõ alia de causa lapsi sunt q̃ quòd viderint Hipp. hic vti verbo λύει, hoc est soluit. Quare idem hoc loco illũ dicere arbitrati sunt quod suprà, nempe sect. 4. aph. 58. vbi dixit: Qui ardente febre correptus est, si rigor succedat, à morbo liberatur. Non animaduertunt autem, ꝙ tamen in Com. etiam suis monuit Gal. improprie hoc verbũ λύει vsurpasse Hippoc. Nam translatis humorib. noxiis à venis ad neruos, subinde per consensum afficitur cerebrũ, deliriumq; sequitur: quod certè non tantũ nõ soluit prius malũ, atq; adeò hominẽ liberat, sed eo etiã peius & periculosius existit. Hinc vt istã ambiguitatẽ tolleremus, hanc postremam aphorismi partem ita conuertere voluimus, Iis delirium succedit. Nam vt Gal. in Cõment. attestatur, quæ succedunt morbis, eorũque constitutionẽ non soluunt, & hominẽ non prorsus liberant, hæc Hippocrates haud ait soluere. Verba eius hæc sunt, ταῦτα γὰρ ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ ἱπποκράτης ἐπιγιγνόμενα καὶ λύειν αὐτῶν τὴν κατασκευήν, ὅσα τελέως ἐκθεραπεύει τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ὅσα γεννᾷ πάθος ἕτερον οὐδὲν ἧττον τοῦ πρόσθεν

Tremor.

Musæ erratum.

λύω.

ἐπικίνδυνον. Quæ verba ideo recitare volui, quod non satis rectè ab interprete conuersa sint. Ita enim reddenda latinitati erant: Hæc enim quæ nonnullis succedunt, Hippocr. nominare consueuit, soluere eorundē cōstitutionem, quæ perfectè hominē sanant, & minime quæ alterū malū priori non minus periculosum generant. Hæc quidē breuis, attamē perspicua, & Gal. interpretationi consentanea huius est sententiæ expositio.

Interpretis error.

APHORISM. XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι, ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται, ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου, ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut aqua inter cutem correpti vruntur, aut secantur, si pus aut aqua confertim effluxerit, omnino intereunt.

EXemplo suppuratorum, & aqua inter cutē laborātium, confertas vacuationes esse noxias, imò letales, Hippo. hoc in loco ostendit. Quippe suppurati si vruntur, vt Hippocr. ætate solēne erat, confertimq; pus effluit, omnes moriuntur. Id quod etiā contingit hydropicis, vbi confertim aqua vacuata fuerit. Suppuratos autē esse secandos, aut vrēdos, Hipp. in lib. de interiorib. malis, quē Gal. in Comm. librū magnū de Malis alio nomine appellat, diserte docet, ita scribens, ἢν ῥαγῇ τὰ πύα ἐς τὰ στήθεα, ὅπη ἤν σοι δοκέῃ ἀποσημαίνειν, ἐκεῖσε μάλιστα ταμὼν, ἢ καύσας ἀφιέναι τοῦ πύου ὀλίγον τὸ πρῶτον. Si pus in thoracē prorumpat, quà tibi mōstrare videtur, illic potissimū secans aut vrens, primū exiguū puris emittito. Quibus sane verbis non tantū docet secandos aut vrendos esse suppuratos, sed etiā pus non confertim, sed paulatim esse educendū. Qua vero ratione vstio & sectio in suppuratis fieri debeat, docet Paulus Aegin. li. 6. cap. 44. Corn. quoq; Cel. li. 3. ca. 22. vt nō sit opus hic ea lōgius repetere. Cęterū aqua inter cutē laborantes, ascitè præsertim, esse secandos & vrendos, Hipp. quoq; in li. de Locis in homine, iis verbis docet, pharmaca inqt, πιπίσκειν ἐφ' ὧν ὕδωρ καθαιρεῖται, καὶ σιτία τὰ φλεγματωδέστατα διδόναι, ἢν δὲ μηδ' οὕτω ῥάων γένηται, καίειν

Confertæ vacuationes noxæ.

Suppurati secandi & vrendi.

Aqua inter cutē laborantes secādi aut vrendi.

ὡς λεπτότατα, καὶ ὡς ἐπιπολαιότατα, ὅπως τὸ ὕδωρ ἴσχειν δύνῃ πέριξ τοῦ ὀμφαλοῦ κύκλον, καὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν μίαν, καὶ ἀφιέναι ἑκάστης ἡμέρης, τῶν νοσημάτων ὅτι ἐπικινδυνότατόν ἐστιν, ἐν τούτοισι παρακινδυνεύειν χρή. ἐπιτυχὼν μὲν γὰρ, ὑγιᾶ ποιήσεις. ἀτυχήσας δ', ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι, τοῦτο ἔπαθε. παιδίων δὲ χρὴ ὕδρωπα ὧδε ἰᾶσθαι. τὰ οἰδέοντα καὶ ὕδατος ἔμπλεα, ἐξοίγειν μαχαιρίῳ, πυκνὰ καὶ σμικρὰ ἐξοίγοντα. ἐξοίγειν δ' ἐν μέρει ἑκάστῳ τοῦ σώματος, καὶ πυριῇσι χρήσασθαι. καὶ ἀεὶ τὸν ἐξοιγόμενον χρίειν θερμαντηρίῳ φαρμάκῳ, Medicamenta propinato quibus aqua purgatur, cibosq; maximè pituitosos porrigito. Quòd si verò ne sic quidē leuetur, q̃ subtilissimè & in superficie maximè vrito, vt aqua in circuitu vmbilici emergere queat, per vmbilicũ aũt minimè extrahito, & emittito quotidie, quoniã morborũ periculosissimus est. Oportet autē in illis periculũ facere: si enim succedit, sanũ facies. Sin frustratus fueris, ꝙ, & vt fieri debebat, hoc passus est. Puerorũ aũt aquã intercutē sic curare oportet: Tumidas & aquæ plenas partes gladio aperito, crebro autē & parũ aperire oportet, & in vnaquaque corporis parte, fomentisq; vtendũ, & nunq̃ non pars aperta calefaciēte medicamento linienda. Hæc Hippocr. quæ quidē Caluus, vt alia ferè omnia, miserrimè trãstulit. Nos locũ qui in Aldino codice est notatus asterisco, deprauatũ esse putamus. Neque eñ vmbilicus ipse incidēdus erit, sed sectiones iuxta vmbilicũ, & in ambitu eius faciendæ. Quòd testatur etiã Hipp. in lib. de Externis morbis, inquiens: τέμνεται δὲ ἡ παρὰ τὸν ὀμφαλὸν, secatur autē iuxta vmbilicũ. Cæterũ Paul. Aeginet. li. 6. ca. 50. pspicue quoq; docet, quomodo hydropicorũ aqua sit emittenda, nēpe ad eũ quē hic Hipp. præscribit modũ: Porrò ꝙ ij moriantur quibus confertim pus aut aqua emittitur, minime mirũ: quippe vnà cũ humore spirit⁹ vitalis vacuaur. atq; adeò vires deficiũt, vt copiosius in Comm. Gal. ostendit, Præstat itaq; sensim & paulatim vacuare, ac summopere cauere cõfertas, hoc est quę semel vniuersum educũt vacuationes.

Cõfertim vacuationes quæ.

APHORISMVS XXIII.

Εὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui efficiuntur.

MVlti reperti sunt parũ certe memores eius ꝙ veterum dicta candidè sint interpretanda, qui hoc loco Hipp. grauissimũ scriptorem reprehendere nõ sunt veriti. Quorũ sanè temeritatẽ quũ Gal. in Com. suis, Hipp. honestis & optimis rationib⁹ excusans, satis superq; retuderit, nõ est cur in iisdẽ refutandis temere nos tẽpus denuò teramus. Rationẽ aũt nominis eunuchi, ꝙ pleriq; eam nõ satis tenere videantur, paulo accuratius explicabimus. εὐνοῦχος enim Grecis, vt etiã Institutiones grecę lib. 1. de Adoptionib. testãtur, nomẽ est generale, & in tres species diuiditur. Quoniã eunuchorũ alij sunt spadones, quidã thlibiæ, aliq castrati. Et castrati quidẽ sunt, quibus ante pubertatem membra virilia, hoc est nõ solũ testes, sed & totus coles ipse, execta sunt. aut qui naturaliter sine testib. progeniti sunt. hi penitus nõ arrigunt: ideóq; propriissime eunuchi dicũtur Græcis, qui apud Latinos sunt castrati. εὐνοῦχος enim Grecis, Phanorino teste appellatus est ἀπὸ τοῦ τὴν εὐνὴν ἔχειν, hoc est, ab eo ꝙ lectum reginarũ ac virginũ custodiant. ἔχειν enim illis idẽ ꝙ φυλάσσειν significat. Vel, vt aliis placet, παρὰ τὸ εὖ νοῦν ἔχειν, καὶ ἀπηλλάχθαι τῶν ἀφροδισίων, οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὰ ἀφροδίσια αἰδόντα ἐκάλουν, ab eo ꝙ bonæ sunt mentis, & à venereis semoti. veteres enim Greci venerea αἰδόντα vocabãt. Sic Lucianus in Pãphilo, eunuchos ab ipso statim ortu exectos esse tradit, vt nihil virile vnquã experiri possint. Thlibię vero sunt, quibus à nutrice vel forsitã matre attriti sunt testes, eo modo vt generare haud queant. Dicti ἀπὸ τοῦ θλίβειν, id est ab atterẽdo. Alio nomine Thlasiæ & Thladię, ἀπὸ τοῦ θλάειν, quod testes illorũ fracti sint. Hos etiã inter eunuchos haud sec⁹ q̃ castratos recẽset Paulus Aegineta lib. 6. cap. 68. & collisionis seu attritionis modũ docet, inquiẽs: Pueri adhuc infantes in aquæ calidę soliũ collocantur. deinde vbi corpora eodẽ solio fuerint relaxata, digitis testiculi ꝑmunt̃, vsq; dũ aboleant̃ & euanescãt, nec cõtrectari amplius possint. Qui hãc testiculorũ attritionẽ sunt experti, nõnũquã venerẽ appetũt, parte aliqua, vt verisimile est, testiculorum inter atterendũ delitescente. Spadones tertiũ eunuchorũ genus, qui Grecis etiã ὑποσπαδιαῖοι dicũtur, Gal. lib. 15. de Vsu par. corp. hum. cap. 3. teste, sunt q̄bus meatus pudẽdi per quẽ semẽ eiaculatur, ꝓpter vinculũ ꝙ ad virgã habẽt, cõtort⁹ est. Generate itaq; nõ possũt.

Veterũ dicta cãdide interpretãda.

Eunuchus qui.

Castrati.

Thlibiæ.

Thlasiæ.

Attritionis testiũ modus.

Spadones. ὑποσπαδιαῖοι.

non quòd ſemen fœcundum non habeant,ſed ꝙ in virgę flexibus hærens,ferri prorſum nequeat. Quã rẽ curatio ipſa cõprobat,vinculo enim abſciſſo generant. Quã quidẽ Gal.ſententiã confirmant ea quæ ſcribit Cælius lib. Lect.ant.18.ca.
„ 10.in eũ modũ: Quibus meatus habitu ſuo naturali priuan-
„ tur,vel quia occæcati ſunt qui ad penẽ tendunt,quod ſpadonibus euenit,vel etiã aliis de cauſis, iis ſemen in ſedem confluit,&c. Quare rectiſsime in Inſtitutionibus Græcis ſpadones eſſe definiuntur,qui propter aliquod vitiũ membrorũ genitaliũ liberos ꝓcreare nõ poſſunt, ſed eo ſublato liberos generant. Minus itaq; rectè Iuriſc.ff.de verb.ſig.l. ſpadonũ, generalẽ eſſe ſpadonis appellationẽ tradit. Diuerſum enim paulo antè ex Gal.& Inſtit.Græcis cõprobauimus,nẽpe ſpadonis appellationẽ minimè eſſe vniuerſalẽ,ſed particularem, atque eos priuatim qui vinculũ quod ad virgã eſt contortum obtinent,ſignificare. Errant quoq; nonnulli Iuriſconſultorũ,qui ſpadones eſſe ſcribunt,quibus execta ſunt virilia,& dici ἀπὸ τοῦ σπᾷν,id eſt euellendo,contendunt. Quinetiã nomen ipſum docet,Græcis σπάδωνες eſſe quos diximus. Sic eñ appellauerunt ἀπὸ τοῦ σπᾷν,hoc eſt conuellendo, ꝙ ſcilicet vinculũ quod ad virgã habẽt, pudendũ ſic cõuellat, vt meatus eius contortus ſemen intus retineat, nec extra ferri ſinat. Hæc duo eunuchorum genera, ſpadones potiſsimũ, reginis olim,& aliis mulieribus,quę iniri volebãt,non párere,in deliciis erant. nã perpetuò ferè arrigũt,neq; mentula ſunt emortua,ꝙ nihil vnq̃ emittant,ſed tantum arrigant. Quod Satyra ſexta Iuuenalis iis innuere verbis voluit:

Inſtitutionũ Græcarũ magna cõmoditas.

Iuriſcõſultus notat.

Spadones vnde dicti

Spadones reginis olim cur in deliciis.

Sunt quas eunuchi imbelles,ac mollia ſemper
Oſcula delectent,& deſperatio barbæ,
Et quod abortiuo non eſt opus.

Has tres eunuchorũ ſpecies eo prolixius explicauimus,vt haberent etiã medici quod hac in re certi reſponderent Iuriſconſultis,dũ de Adoption.diſputant. Hoc autẽ loco loquitur Hipp.de prima ſpecie eunuchorum,qui Latinis caſtrati vocantur,ij enim Hipp.ætate neq; podagra laborabant, neque calui fiebãt,propter rationes à Gal.in Comm.abũde expoſitas: quas nos in noſtris annotat.paulo pòſt latiꝰ ꝓſequemur.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Propter naturæ humiditatẽ.] Rectè ita cõuertit interpres,

legēdū enim erit, διὰ τὸ ὑγρὸν,& nō,vt habet Aldin⁹ codex, διὰ τὸ ψυχρόν. Nā caluitiei causa præcipua,Gal.li.1.de Cōp. med.localiū cap.1.teste, est inopia humorū ex quib.capilli nutriri cōsueuerūt. Quū igitur testiū exectio eunuchos mulierib.similes,hoc est natura humidos, reddat,minimè mirū eos nō caluere. Hīc est ꝙ Arist.li.5.de Gen.animal.ca.3.ita scriptū reliquerit, καὶ εὐνοῦχος οὐ γίνεται φαλακρὸς, διὰ τὸ εἰς τὸ θῆλυ μεταβάλλειν. Eunuchus nō caluescit, ꝙ in fœminā mutetur. Eandē etiā causam cur non caluescant eunuchi, affert Philot. qui inter cætera ita scribit, ἐπειδὴ θηλυγενεῖς εἰσιν, καὶ ἔχουσι πολλὴν ὑγρότητα πλεονάζουσαν, καὶ ἐπιῤῥέουσαν ταῖς θριξὶν ἐξῆς αἱ θρίχες τρέφονται καὶ πληθύνονται, quādoquidē fœminei generis sunt, multamq; humiditatē redūdantē obtinent, & ad capillos fluētē,ex qua capilli nutriūtur & augenī. Verū existit.] Græcè, ἦν ἀληθὲς, verū erat. Propter immodicū ociū,&c.] Hipp.itaq; tēpore tribus potissimū de causis eunuchi nō laborabāt podagra. Primò, quod nō vterētur prorsus ocio,sed mulierib. inseruiebāt. Secūdò, quia nō vtebantur coitu,qui neruosas partes,presertim articulos ac pedes,maxime vbi immodicus fuerit, plurimū debilitat. Tertiò ꝙ moderata victus ratione vtebantur. Nunc quū contrà omnia faciāt,nihil mirū eos podagra quoq; laborare. Offēdūt.] Variant hoc loco exēplaria Greca. Nōnulla enim habēt πλήττουσι. Eā lectionē in sua cōuersione secutus est Leonicenus. Aliqua legunt πληροῦσι,cōplēt. Vtraq; lectio vera. Nā si imbecillē neruosam substātiā faciūt, atq; offendūt,subinde etiā superuacuis cōplēt. Ad imbecilliores enim partes corporis superuacua detrudunī,vt copiosiss.lib.3.de Naturalib.facul. Gal.docet. Vina potētia.] Nihil est enim in rerū natura qđ podagrā magis excitet,atq; vini robustioris,maxime si ieiunus id bibat,potio,& immodic⁹ coitus. Quod postremū lib.2.Epigrā.elegantissime ostendit iis quidē verbis, Λυσιμελοῦς βάκχου, καὶ λυσιμελοῦς ἀφροδίτης, Γεννᾶται θυγάτηρ λυσιμελὴς ποδάγρα. Quo nihil aliud significaī,nisi qđ ex Baccho & Venere,mēbra corporis eneruātib⁹, nascatur Podagra filia,quę & ipsa mēbra soluit,& eneruat. Quū itaq; podagra nō inuadat nisi eos qui affluūt diuitiis,ꝑpetuoq; ocio & luxu omnis generis vtūtur,rarò vel nūq̄ pauperū ædes ingrediī. Quod elegāter eodem in loco scriptum epigāma significat, iis verbis,

Aldin⁹ Galeni codex Græcus emendatus.

Eunuchi quare non caluescūt.

Eunuchi Hippocratis tēporibus cur podagra non laborabāt.

Vinū robustū & coit⁹ podagrā generant.

Μισόπλωχε θεὰ μόνη πλούτου δαμάτειρα,
Ἡ τὸ καλῶς ζῆσαι πάντοτ' ἐπισαμένη.
Εἰ δὲ καὶ ἀλλοτρίοις ἐπιζομένη ποσὶ χαίρεις,
Ὁ πληφορεῖν οἶδας, καὶ μύρα σοι μέλεται.
Τέρπει καὶ στέφανός σε, καὶ αὐσονίου πόμα βάκχου,
Ταῦτα παρὰ πλωχοῖς γίγνεται οὐδέποτε.
Τοὔνεκα καὶ φεύγεις πένιης τὸν χάλκεον οὐδόν,
Τέρπῃ δ' εἰς πλούτου πρὸς πόδας ἐρχομένη.

Hoc Alciatus ſic conuertit:

Diua beatorum domitrix, inopesq; peroſa,
Quæ lautè vitam ducere vbique ſoles:
Et gaudes reſidens alienis inuida plantis,
Stant vnguenta tuis textaque ſerta comis.
Et larga Auſonij te oblectant pocula Bacchi,
Quorum pauperibus copia nulla domi eſt.
Ergo inopum meritò ſcrupos, loca & aſpera vitas:
Diuitis in pedibus ſed bene culta ſedes.

APHORISM. XXIX.

Γυνὴ οὐ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ ἐκλείπῃ.

Mulier podagra non affligitur, niſi menſtrua deficiant.

Est & hæc ſententia ex earũ numero quas cãdidè interpretari decet: quod ſcilicet ętate Hippocratis veriſsima fuerit, nunc, propter victus intẽperantiam, minimè, quemadmodũ Gal. etiam in Comm. ſuis annotauit. Mulieres enim quia tũ moderata victus ratione vtebantur, & ſobrie viuebant, podagra non corripiebantur, niſi præter naturam illis menſtrua ſupprimerentur, ſuperuacuis ſcilicet tũ non vacuatis per vterũ, ſed ad partes imbecilliores ac ignobiliores à natura detruſis. Quare Hippocr. etiam ſeculo propter retentos menſes mulieres podagra laborabant, & nulla alia de cauſa. Hodie plurimæ, etiã menſibus promanantibus, propter cauſam paulo antè dictã, podagra affliguntur. In Commẽt. vbi interpres Galeni conuertit, ex ſola partiũ imbecillitate, Grecè legitur ἐκ μόνης τῆς τῶν μορίων εὐπαθείας, ex ſola partium ad patiendum habilitate: quod idem eſt. Nam tum vt affligan-

Mulieres Hipp. ętate podagra nõ corripiebãtur

tur, facile partes sunt aptæ, quum imbecilles fuerint.

APHORISMVS XXX.

Παῖς οὐ ποδαγριᾷ, πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer podagra non laborat, antequàm venere vti incipiat.

EXẽplo puerorũ monstrat, vsum venereorũ plurimũ momenti habere ad podagræ generationẽ. Pueri enim ante venereorũ vsum non laborant podagra. Neq; enim articulos ac pedes imbecillos priusquã coeant obtinent, neq; etiã, vt Philot. ait. ἐπ' αὐτοῖς βρασμὸς γίνεται ἀποχῇ τῶν ἀφροδισίων. μετὰ δὲ τὸ ἀφροδισιάζειν ποδαγριῶσι, τῷ λόγῳ τοῦ βρασμοῦ καὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀφροδισίων, ἅπερ χύσιν ποιοῦνται τῶν ὑλῶν, καὶ καταβλάπτουσι τοὺς πόδας, εἰ τύχοι αὐτοὺς εὐπαθεῖς εἶναι, καὶ τὴν ποδάγραν ποιοῦσιν, in ipsis cõcussio fit propter venereorũ abstinentiã: post vero veneris vsum podagra laborãt, ratiõe cõcussionis & motus venereorũ, quæ quidẽ materias fundunt, pedesq; lædunt, potissimũ si ipsos habiles esse ad patiendum contingit, ac podagram efficiunt. Puerorum itaq; exẽplo qui coitus abstinẽtia à podagra sunt, moniti adulti etiã, immodicũ veneris vsum fugiant, modo à podagra securi esse cupiãt. Veneris vsus podagrã affert.

APHORISMVS XXXI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοποσίη, ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακίη λύει.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum purgatorium soluit.

REmediorũ quibus oculorum dolores sanantur, quinq; genera hoc loco Hipp. tradit, idque citra vllam limitationem adhibitam. Quare diligenter considerandum erit, quandoquidẽ illa non omnibus simul doloribus conueniãt, in quibus singulũ eorũ affectibus vtile sit. Quod nisi fecerimus, nihil prorsus vtilitatis hæc Hippocr. affert sententia. Quare is verborum Hippocr. sensus erit: Aliquos dolores oculorũ meri potio soluit, alios balneum, hos fomentũ, illos sanguinis missio, &c. Meri itaq; potio sanat eos dolores,

qui ex copia sanguinis crassioris in venulis oculorũ, citra plenitudinẽ totius corporis contenti procreantur, quẽadmodũ in Comm. suis Gal. fusius testatur. Quod etiã confirmat Paulus Aeg. lib. 3. ca. 22. vbi inter cætera sic scribit: In quibus sanguis crassus oculorũ venulas intendit, citra plethoricũ toti⁹ corporis affectũ, vini potione vtendũ est, quod possit calefacere, vacuare, & obstructiones tollere. Tale autẽ est, vt Aetius etiã lib. 7. cap. 7. attestatur, colore fuluũ, substantia tenue, & ætate antiquũ. Quinetiã Philotheus scribit ἀκρατοποσίαν τῷ θερμαίνειν, καὶ λεπτύνειν, καὶ διαφορεῖν τὴν ὕλην, meri potionẽ calefaciendo, extenuando, & discutiendo materiã, conferre. Balneũ vero conducit, Gal. in Comm. testimonio, iis oculorũ doloribus, qui ab acrib. humoribus ad oculos fluẽtes, citra corporis plenitudinẽ, oriuntur. Intelligit autẽ balneũ aquæ dulcis, quod vt Paulus lib. 1. cap. 51. scribit, dolores mitigat, acresque humores, Gal. lib. 3. de Tuend. sanit. cap. 3. teste, euocat, atque contẽperat. Fomentũ autẽ prodest, vbi nihil omnino confluit in oculos. tum enim quod in ipsis est superuacuum discutiens, sanitatem affert, vt copiosius in Cõment. Gal. tradit. Sanguinis missione autẽ vtendum inter initia statim, vbi plenitudine corpus vniuersum laborauerit. Incidendaque humeralis vocata vena, & ea quæ secundum rectũ oculi male affecti existit, quẽadmodum luculẽter Gal. cap. 16. libri de Curandi ratione per sang. miss. docet, in eum scribens modũ: Oculorũ persæpe grauissimos dolores è directo venæ quã humeralem nominant sectio, intra horæ vnius spaciũ cõpescuit. Purgatio vbi malis succis refertũ corpus fuerit, κακοχυμίαν Græci vocant, vtilis erit, quã pro redundãtis humoris qualitate seu specie variare cõuenit. In Cõm. Gal. vbi interpres cõuertit acutos humores, Grçce est δριμέων, hoc est, acres. Vbi idẽ trãstulit, per infrigidantia torpescere, Græcè legitur, διὰ τῶν ναρκωτικῶν, per stupefacientia. Et vbi est, cessante inflãmatione: Græce habetur, μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν ὀφθαλμίαν, cessante lippitudine. Vbi est, tota die, adiiciendum, sæpius: quia Græce est, ἐπιτειρᾶσθαι πολλάκις δι' ὅλης ἡμέρης.

Balneum.

Fomentũ.

Sanguinis missio.

Purgatio.

Vini potione.] omissum est, vti. Græce enim legitur, οἴνου χρῆσθαι πόσει. Obstructiones aperire.] Græce est, ἐνστάσεις ἐκφράττειν, ea quæ obsistunt instillántur soluere. Sanguine redundãte.] Græce est, πληθωρικοῦ μὲν ὄντος. Porro hęc Hip-

pocratis sententia multis locis citatur à Gal. præcipuè vero lib. 6. de Simplic. medic. facul. cap. de Abrotono. Libro 5. The. meth. cap. 2. Lib. 2. de Diff. feb. cap. 11.

APHORISMVS XXXII.

τραυλοὶ ὑπὸ διαῤῥοίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbi ab alui profluuio longo maxime capiuntur.

QVi sint proprie balbi, & quib. de causis balbuties, quæ Grȩcis τραυλότης & τραύλωσις dicitur, accidat, quódque de ea quȩ ob multã humiditatẽ fit hoc loco Hipp. loquatur, & alia quȩ ad huius aph. intelligẽtiã faciũt, abũde Gal. in Com. suis docuit, vt nõ sit necesse nostra explicatione. Sensum igitur tantũ verborũ Hipp. adferemus paulo pleniorẽ, hũc nimirũ, Quũ balbi, de quibus hic sermo est, natura humidius iusto cerebrũ habeant, fit vt ab eo subinde in ventriculũ humida illa excremẽta defluãt, quapropter vt longo alui ꝓfluuio capiãtur necesse est. Hoc est, si balbi corripiuntur alui profluuio, longo potissimũ capiuntur. Et hoc quidem Hipp. per hanc vocem maxime voluit innuere. Balbi.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Verũ siccitas tãta nulli inesse potest, &c.] Accidit quidem vt interdũ ob linguã vehemẽter exiccatã, veluti in ardẽtibus febribus, balbuties fiat: ea tamen nõ diu durat, cũ morbo enĩ abit. Nulli enim eorũ qui secundũ naturã se habent, tanta potest inesse siccitas, vt illã balbuties sequatur. Si igitur hȩc accidit, fit nõ ratione naturalis siccitatis, sed morbosæ, ideoque cessante morbo, & ipsa cessat balbuties. Quod eis potest accidere.] Sic in Grȩcis quoq; codicibus legitur αὐτοῖς, quare ad musculos referendũ erit. Quod si fit, in sequentib. nõ recte legetur λαμβάνει, hoc est suscipit. sed legendũ erit λαμβάνουσι, id est suscipiunt, scilicet musculi. Et hanc lectionem confirmat antiquus interpres, qui locũ hunc ita cõuertit: vel neruorum ad lacertos à cerebro venientium. Sin aliquis λαμβάνει planè esse legẽdũ contendat, necesse erit vt pro αὐτοῖς scribat αὐτῇ, id est ei, linguæ nimirũ. Et tũ iterũ cõstabit sensus, nẽpe in balbutie musculos linguæ nõ posse firmari, & stabiliri, vel propter suã, vel neruorũ, quos à cerebro recipit, imbecillitatem. Vt qui alteram sui tunicã.] Internam scilicet, communem habeat ad linguam, aliasq; oris partes, quemad- Græc⁹ Galeni codex emaculat⁹

modum copiosius lib. 4. de Vsu par. Galenus ostendit.

APHORISMVS XXXIII.

Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

Qui acidum ructum habent, raro pleuritici fiunt.

ὀξυρεγμιώδεις.

PRo pleniore huius sententiæ intelligẽtia, initio qui sint ὀξυρεγμιώδεες, nobis explicãdũ erit: quod plerosq; in huius vocis enarratione plurimũ & turpiter errare sciã, dũ eos esse ructantes acidũ affirmãt, qui malo illo, quod Germanis der sodt dicitur, laborãt: qua re nihil ineptius dici posset. Quippe ὀξυρεγμιώδεις Græcis, vt in Com. testatur Gal. sunt, qui acido ructu, qui Græcis ὀξυρεγμία appellatur, laborant. Acidus autẽ ructus est, qui acidũ saporẽ refert. Hic certe, vt lib. 3. de Sympt. causis cap. 1. testatur Gal. fit, quãdo cibi à frigore, aut pituitosis humorib. in vẽtriculo corrũpuntur. Quod Philoth. etiã cõfirmat in eũ scribẽs modũ, ἡ ὀξυρεγμία γίνεται ἢ διὰ ψύξιν οὖσαν περὶ τὴν γαστέρα, ἢ διὰ φλεγματικὸν χυμὸν ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῆς γαστρὸς πλεονάζοντα. Acidus ructus fit aut ob frigiditatẽ vẽtriculi, aut pituitosum humorẽ in vẽtriculi amplitudine redundãtẽ. Si itaq; acidus ructus propter causas iã cõmoratas fit, nulla ratione potest dici der Sodt, quod scilicet malũ hoc à calidis potius & biliosis fiat excremẽtis, adeóque nõ acidũ, sed, vt Gal. loco citato testatur, κνισώδη, id est nidorosum ructũ excitet. Et quũ in hoc malo vehemẽs fiat oris vẽtriculi morsus, generatim quidẽ sub eo malo qđ Græcis, Hipp. præsertim, καρδιωγμὸς dicitur, cõplecti potest. Est nanq; cordis morsus, Gal. sect. 4. aph. Com. 17. teste oris vẽtriculi vitiũ. Proinde quũ cordis morsus Gal. ibidem autore, commune sit omniũ humorũ mordacẽ habentiũ naturã symptoma, huius quidẽ species erit malũ qđ Germani dẽ Sodt nominant. Priuatim aũt hoc mali genus, vt testis est Gal. lib. 8. de Cõp. medi. localiũ ca. 3. ἔγκαυσις τοῦ στομάχου Græcis, Ardor stomachi latinis dicitur. Sẽtit nãq; is qui eo laborat, Gal. ibidẽ autore, πολλὴν θερμασίαν, id est multũ caloris, seu ardorem circa os ventriculi: quod Galeni tẽpestate, vt idem libro quinto de male affect. loc. cap. 5. attestatur, στόμαχος dicebatur. Est itaque vitium oris ventriculi Ardor, distatque ab eo quod Græcis καῦμα, hoc est æstus ventriculi appellari solet. Hoc enim proprie fit, vt testis est Gal. sect. iã citata aphoris.

ὀξυρεγμία. Acidus ructus.

καρδιωγμός.

Ardor stomachi.

Aestus vẽtriculi.

Comm. 65. quando flaua bilis in ventriculi tunicis ebullit & efferuescit. Quare malum quod καῦμα vocant, ad ventriculũ pertinet, ἔγκαυσις autem ad eiusdẽ osculum. Hic certe clarũ est, malũ prædictũ non esse ὀξυρεγμίαν, id quod pueri etiam deprehendere possunt, ita vt non sit necesse nos in manifesti erroris confutatione longiores esse. Cæterũ quũ acidũ ructãtes sint natura pituitosi, & pleuritis biliosos maximè inuadat, ideo rarò admodũ acida ructantes pleuritide corripiuntur, quemadmodum copiosius in Comm. suis Gal. ostendit.

In quibus vbi interpres transtulit, cum flauis ac ruffis: Græcẽ est, ὠχροῖς τε καὶ ξανθοῖς, pallidis ac flauis. Quem quidẽ interpretis errorem, iam sæpe indicauimus. Interpretis error.

APHORISM. XXXIIII.

ὁκόσοι φαλακροὶ, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται. ὁκόσοισι δὲ φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίνονται δασέες.

Qui capillorum defluuio laborant, iis varices magnæ non fiunt: quibus vero capillorum defluuio laborantibus varices superuenerint, iis capilli denuò nascuntur.

ET hæc sententia Hippocr. est, quę candidè interpretãda erit: quod nimirũ abusus sit voce φαλάκρωσις, quæ Græcis caluitium propriè significat, pro μαδαρώσει, vt Gal. in Comm. quoque monuit. Etsi autẽ μαδάρωσις proprie defluuiũ pilorũ in palpebris denotat, tamen interdũ, vt hoc loco, etiã capillorũ defluuiũ significat. Hinc μαδαρός Gręcis, Phauorino autore est, ἀραιόθριξ, & ψιδνός, hoc est raris capillis præditus. Quocirca φαλακροί vocem hic non, qui calui sunt, vt cæteri interpretes fecerũt, sed qui capillorũ defluuio laborãt, cõuertimus, vt Hippocratẽ, aut aliũ qui huius aphor. autor fuit, à mẽdacio vindicaremus. Quod vero hęc vox im-ꝓprie hic vsurpetur, Philoth. quoq; iis testatur verbis: φαλακροὺς λέγει νῦν, οὐ τοὺς κυρίως, ἀλλὰ τοὺς διὰ πάθος ἔκπτωσιν τριχῶν ὑποστάντας, οἷον τοὺς δι᾽ ἀλωπεκίαν, ἢ ὀφίασιν, nunc caluos appellat, nõ eos qui ꝓpriè ita nominãtur, sed ꝙ ob malũ aliquod capillorũ defluuiũ patiũtur, veluti propter alopeciam,

φαλάκρωσις. μαδάρωσις. μαδαρός. φαλακροί. Calui.

aut ophiasin. Qui igitur capillorũ defluuio laborant, iis magnę varices non fiunt: ꝗ tũ vitiosi humores ad caput, & non ad crura ferantur. Si vero iis qui capillorũ defluuio laborãt, varices successerunt, iis capilli denuò nascuntur. Nã vitiosi humores qui antea radices capillorũ corruperant, nunc ad crura transferuntur. Quemadmodũ enim stirpes alienis naturæ ipsarũ humorib. occurrentes pereunt: sic etiã capilli, ex humiditatis qua nutriuntur prauitate corrũpuntur, vt copiosius li. 1. de Comp. medi. localiũ cap. 1. Gal. docet. In Comm. Gal. vbi interpres cõuertit, quasi neque illa quæ sint manifesta noscẽtibus: Grece est, ὡς μηδὲ τὰ φανερὰ γινώσκουσι, quasi non sint manifesta etiam iis qui iudicio valent.

Capillorũ defluuij

APHORISMVS XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπιῶσι βὴξ ἐπιγενομένη, κακόν.

Aqua inter cutem laborantibus, si tußis superueniat, malum est.

Tussis hydropicorũ cur mala.

TVssim quæ ratione aquæ inter cutem accidit, Hippocr. malã, imò letalẽ esse innuit, idq; meritò sanè. Quippe aquosum humorẽ ita adauctũ significat, vt iam asperam arteriã occupet, atque adeo suffocationis periculũ immineat. Nõ autẽ temerè à nobis dictũ est, ratione aquæ inter cutem. Nam si alia de causa, verbi gratia, propter destillationem à capite, aut fumũ, aut puluerẽ, hydropicis accidat tussis, letalis non est. Id quod per hanc vocem ἐπιγενομένη Hipp. significare voluit, vt in Comm. suis Gal. copiosius explicauit.

APHORISMVS XXXVI.

Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει· τάμνειν δὲ τὰς εἴσω.

Difficultatem vrinæ venæ sectio soluit: incidere autem oportet interiores.

NOn omnẽ difficultatẽ vrinę venę sectio soluit, sed eã tãtũ quę ob inflãmationem aut plenitudinẽ fit. Neq; etiã hanc cuiusq; venæ sectio tollit, sed eius dũtaxat quę in crurib. est, & quidem interior, poplitis nimirũ vena, aut malleolorũ, quod Gal. etiã in Comm. docet. Ibidẽ tamen interpres σφυρὸν, non recte talũ conuertit. De quo errore alibi diximus plura. Interior enim vena magis è directo est. Hanc

quoque rationem Philotheus asſignat, dicens, ἄσω δὲ φλέβα τὴν ὕσαν κατ' εὐθυωρίαν, interiorem venam quę secundũ rectũ eſt. Hæ ſiquidem venæ partiũ quæ infra iecur ſunt, vteri potiſsimũ & veſicæ malis conferũt. Quod ca. 18. lib. de Curandi ra. per ſang. miſsionẽ palàm atteſtatur Gal. in eũ ſcribens modũ: Porro quemadmodũ omnes ſuperiores thoracis " partes in cubito ſecta vena iuuãtur, ſic quę iis inferiores ſũt, " illis quæ per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autẽ iis " inferiores, coxendix, uterus, veſica. Repetetur hæc ſententia in ſectione. 7. aphor. 49.

APHORISM. XXXVII.

ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν.

Ab angina correpto, ſi tumor in ceruice fit, bonũ eſt.

ANginæ exẽplo mõſtrat, bonũ eſſe vt à partib. nobilioarib. ad ignobiliores mala corporis transferãtur. Loquitur autẽ de vehemẽtiore angina, ideoq; vſus eſt participio, ἐχομένῳ. Dictũ enim iã ſępe eſt, Hipp. vti hac voce, quũ mali vehementiã ſignificare vult. Si itaque in angina tumor extrà in ceruice apparuerit, bonũ eſt: humores enim noxij ab internis ad externa trãsferuntur. Hinc eſt quod li. 3. Prognoſt. aph. 18. ita ſcriptũ reliquerit: Angina periculoſiſsima " eſt, celeriterq; enecat, ſi neq; in faucib⁹, neq; in ceruice quicquã apparet. Et paulòpòſt: Tutius eſt & tumorẽ & ruborẽ in externas maximè partes cõuerti.

Bonũ eſt mala ad exteriora corporis cõuerti.

ἐχομένῳ.

aph. 22.

APHOR. XXXVIII.

ὁκόσοισι κρυπτοὶ καρκίνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν, βέλτιον. θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ, πουλὺν χρόνον διατελοῦσι.

Quibus cancri occulti fiunt, eos non curare præſtat. Qui enim curantur, celerius pereunt: qui vero non curantur, longiore tempore durant.

CAncros occultos non eſſe curandos, hoc loco hortatur Hipp. eiuſq; rei cauſam adiũgit, quã in Comm. ſubinde Gal. fuſius explicat, vt non ſit opus à me repeti. Oc-

Occulti cā cri qui.

cultos autē cancros haud dubiè vocat, qui in profundo corporis sunt, nec in superficie apparēt. Hi sane neque medicamentis, neq; sectione, neque vstione curandi, quod ita magis irritentur, & vlcera ad cicatricem perduci nō possint, aliaq; multa symptomata periculosa sequātur. Placādi igitur poti⁹ ac mitigādi, quēadmodū Gal. in Cōm. Paulus li. 3. cap. 77. & nos li. 5. de Sanand. malis corp. ca. 15. docuimus, medicamētis dolorē mitigantibus, saniēq; eluentibus. Quod si verò occultos cancros sanare conabimur, efficiemus haud dubiè, vt iis laborantes citius pereant, quū non curati longiore tempore perdurare possent, vt abunde in Comm. suis Gal. docet, ad quos nūc, vt aliàs semper, lectorē ablegam⁹, quandoquidē studio quæ ab illo sufficiēter sunt exposita prętereamus. Accedit ꝙ curatio cancri à Paulo & Aëtio copiose perscripta, vt non sit opus nostram enarrationem hic esse longiorem.

APHORISM. XXXIX.

Σπασμὸς γίνεται, ἢ ὑπὸ πληρώσιος, ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ λυγμός.

Conuulsio fit vel ab expletione, vel inanitione. Eodem vero modo & singultus.

Cōuulsionis duæ causæ.

DVas esse causas conuulsionis, eius quidē quæ primogeniū est malū, hoc in aphoris. docet Hipp. nēpe expletionē & vacuationē. Nō autē temerè à nobis dictū est, conuulsionis quæ primogeniū est malū. Præter hanc enim est conuulsio, quæ per consensum partis alicuius accidit, vbi nimirū aliquid à parte primo malè affecta ad cerebrū ipsum transfertur. Hoc enim quū à se cerebrum depellere conatur, conuulsorio motu concutitur. Recentiores barbarā sectātes medicinam, Spasmum nō proportionatū ad materiā vocant. Cuius appellationis causam lib. 1. de Sanand. corp. malis ca. 30. recensuimus. Cōuulsionē autē fieri ab expletione & inanitione, Gal. chordarū exēplo in Comm. ostēdit. Quod etiā facit lib. 2. de Male affect. loc. ca. 2. vbi in hūc modū scribit:

Cōuulsio per cōsensum.

Spasmus non proportionatus ad materiam.

» Neruorū dolores vtrinq; vehemēter distēdere possunt, quia
» ad vtraq; extrema tendūtur, tū id à quo incipiūt, tum illud in
» quod finiūtur. Nō secus q̄ chordę in cithara, quę sępenume-
» ro vbi nimis intendunt, disrūpi solēt. Quapropter citharistę,

quũ instrumenta sua post vsum reponere voluerint, chordas relaxãt. Nã planè cõstat eas, à cõtrariis tũ causis tũ affectib⁹ intẽdi, siue humidus fuerit ambiẽs aër, vt rigare ipsas & implere posśit, siue vehemẽter aridus. Ab vtraq; enim ambiẽtis tẽperie, ad vltimã tensionem perueniũt. Proinde rectè dixit Hipp. neruorũ cõuulsiones & à plenitudine, & ab inanitione euenire, vtpote per quas nerui immodicè scilicet tenduntur. Hęc ille. Fusius vero eadẽ deinde tractat li. 3. ca. 5. & li. 6. ca. 5. atq; vtrobiq; hãc Hipp. sententiã citat. Plura etiã ad institutũ faciẽtia habet Gal. li. 2. de Sympt. caus. ca. 2. vt nõ sit necesse plurib. hic nos vti verbis, ad explicandã hãc aphor. pręsentis partẽ. Cæterũ quẽadmodum cõuulsio duas præcipuas habet causas, impletionẽ & vacuationẽ, sic etiam singultus. Quippe fit singultus etiã ab aliis causis, nẽpe vbi vẽtriculus, vt autor est Gal. li. 3. de Male affect. lo. cap. 8. corruptis cibis mordic⁹ infestatur, aut acrib. humorib. exagitatur. Quod clarius significauit li. 8. de Cõp. med. localiũ ca. 3. in hũc modũ scribẽs: Hipp. quidẽ dixit conuulsionẽ fieri, & ab expletione & inanitione, adiectũq; est aphorismo propemodũ in omnibus exẽplarib⁹, ita & singultus. Ergo vero in cõuulsione tertiã præter vacuationẽ & expletionẽ causam, nondum reperi. Singultũ vero video etiã citra hæc fieri, nonnunq̃ vbi acres humores, aut medicamẽtosæ sanies stomachũ mordicãt, quos si euomuerint, statim singultire desinũt. Multi quoq; medicamentũ Diatrionpipereon deglutiẽtes, si cõfestim vinũ superbibãt, omnino singultiũt, quorũ vnus & ego sum. Pretereà cibo etiã in mordacẽ qualitatẽ corrupto quidã singultiũt. Quidã etiã quibus os vẽtriculi refrigeratũ est, singultiunt. Maximè vero pueris asśiduè vt singultiant accidit, tũ ex cibi in vẽtriculo corruptione, tum refrigeratione partis. Hæc Gal.

Singultus causę.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Sicuti etiã est motus eorũ, &c.] Græce non rectè legitur, ὄπερ καὶ τῷ κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐστὶ κίνησις. Habent vero aliqui codices ὥπερ, etiam minus rectè. Legendum enim ἅπερ, vt sit sensus: quandoquidem etiam ipsis, scilicet musculis, motus sit secundũ naturã. Colliguntur.] Grece est συνάγεται, contrahũtur. Singultus cõcedatur cõuulsio stomachi nominari.] Neq; enim est absoluta cõuulsio, eodẽ Gal. li. 2. de Symptom. causis ca. 2. teste, hæc enim solis musculis accidit, atqui

Græc⁹ Galen. codex emẽdatus

Singultus non est cõuulsio stomachi.

neque ventriculus ipſe, neque ipſius oſtiolum muſculus eſſe cenſebitur. Stomachũ,qui propriè ſic appellatur.] Stomachus autem propriè veteribus,vt teſtis eſt Gal.lib.4. de Vſu part.corp.human.cap.1. omnis ventris cauíue ceruicem inſtar iſthmi anguſtã præpoſitam ſignificabat. Poſt Ariſtotelis vero ſeculum, vt idem Gal.lib.5.de Male affect. loc.cap. 4. ſcribit,ad ὀισοφάγον,hoc eſt gulam,translata vox eſt.

Stomachꝰ

APHORISMVS XL.

Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνος γίνεται, ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸν πόνον,

Quibus dolor circa hypochondrium fit citra inflãmationem,iis febris ſuccedens,dolorem ſoluit.

DOcet in hoc aphoriſmo Hippocr. qui dolores hypochondriorum à febre ſuccedente ſanari poſsint,nempe qui neque à morſu, neque à phlegmone ſunt excitati. Accipitur autem vox Phlegmone hoc in loco cõmuniter pro omnibus calidis & dolorificis cũ feruore tumoribus. Qua quidẽ in ſignificatione ab Hippocr. paſsim vſurpatur. Idem igitur illi quod φλόγωσις denotat,adeoq; in ſe eryſipelata etiã,herpetas & carbunculos complectitur. Tria igitur genera dolorum hypochondriorum à febre ſuccedente ſanantur,nempe qui propter obſtructionem, vel ſpiritum flatulentum,vel inæqualem intemperiem frigidam fiunt. Quippe febris craſſos humores obſtructionem efficientes diſſoluens & extenuans,flatusque diſcutiens, atq; intemperiẽ frigidã corrigens,& ad æqualitatem perducens, dolores ſanat.

Phlegmone.

Quot dolores hypochondriorum à febre ſanãtur.

APHORISMVS XLI.

Ὁκόσοισι διάπυόν τι ἐὸν ἐν τῷ σώματι μὴ ἀποσημαίνει, τουτέοισι διὰ παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

Quibus ſuppuratio aliqua in corpore abdita non innoteſcit,iis propter craßitudinem vel puris, vel loci deliteſcit.

DVabus de causis pus in aliqua corporis parte natũ occultari posse, hoc in aph. Hipp. docet, nẽpe propter puris vel loci male affecti crassitudinẽ. Si enim pus crassum fuerit in ꝓfundo manens, nunquã ad circunferentiam mouetur, & tumorẽ excitat, qui nos puris illic latẽtis cõmonefacere queat. Sic quoq; cutis ipsa sub qua pus coaceruatur, si crassior & dẽsior fuerit, vt est ea quæ in calcaneo existit, in tumorẽ attolli non potest, ideoq; nos latet. Quare Philotheus non inepte ἀποσημαίνει interpretatur ἀποκορυφοῦται, id est, eminentiam quandã præ se fert. Vtcunq; aũt oculorum adiumẽto puris generationẽ deprehẽdere nobis non liceat, sunt tamen duo alia signa quibus idipsum cognoscere certo licebit, nẽpe dolor & febris. Hinc suprà dixit, Dum pus generatur dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto.

Pus duab. de causis occultatur.

ἀποσημαίνει.

2.aph.47

APHORISMVS XLII.

Ἐν τοῖσιν ἰκτέροισι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γενέσθαι, πονηρόν.

Morbo regio correptis iecur durũ effici, malum est.

DVritiem iecoris in morbo accidentẽ, hoc loco Hippocrates malum esse inquit. Significat enim hæc ipsa vel inflãmationem, vel durũ tumorẽ in iecore esse: quorũ vtrunq; malũ & letale est. Morbũ aũt regiũ à iecoris inflammatione ortum, esse malũ, sect. 4. aph. 62. & 64. copiose demonstrauimus, vt non sit opus explicatione fusiore.

Durities iecoris in morbo regio.

APHORISMVS XLIII

Ὁκόσοισι σπληνώδεσιν ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγινομένης μακρῆς δυσεντερίης, ἢ ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ ἀπόλλυνται.

Quicunq; lienosi à difficultate intestinorum corripiuntur, iis longa difficultate intestinorum facta, aut aqua intercutem, aut intestinorum leuitas succedit, & moriuntur.

VT plenius hic Hippocratis sermo intelligatur, animaduertendum Lienosos ab eo dici, quibus lõgo tẽpore liẽ

Lienosi.

obduratus fuit. Quod in Comm. Galenus testatur dicens, σπληνώδεις εἰσὶ ὅσοι σπλῆνα χρονίως ἐσκληρωμένον ἔχουσι. & Philotheus, σπληνώδεις εἰσὶν οἱ ἔχοντες τὸν ὄγκον ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ περὶ τὸν σπλῆνα, Lienosi sunt, qui in liene habent tumorem ex melancholico humore natum. Hi itaq; si capiuntur à difficultate intestinorũ, breui à morbo liberantur, quod per eam vacuentur crassi & melãcholici lienem obsidentes humores. Sin longa difficultate intestinorũ corripiuntur, ex multa vacuatione iecur debilitatur, & refrigeratur, fitq; hydrops. Aut vẽtriculus & intestina ab immodica vacuatione læduntur, & fit leuitas intestinorum, & moriuntur, vt copiosius in Comment. Galenus ostendit.

APHORISMVS XLIIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ.

Quibus à stillicidio vrinæ ileos superuenit, intra septimum diem moriuntur, nisi febre succedente vrina satis effluat.

IS aphorismus vehementer est obscurus, adeo vt Galenus etiam fassus sit se non satis intelligere ea quæ in illo Hippocrates tradiderit, vt patebit legentibus eius Commentarios, in quibus veterũ in hanc sententiam expositiones prolixe conuellit. Nobis sane videtur particula ἐκ hoc loco idẽ quod μετὰ, id est, post significare. In qua etiam significatione suprà hanc sępe vsurpauit, vt in sect. 4. aph. 41. Sudor multus à somno factus, vt sit sensus, Quibus post vrinæ stillicidium, quod ex crudis & frigidis humoribus natũ est, ileos succedit, (nam id diserte innuit per verbum ἐπιγίνεται) ij intra septimum diem propter immensos, quos ileos excitat dolores, & quod vrina retinetur, pereunt. nequeunt enim duobus maximis malis obsistere: quare deuicta violentia istorũ malorum virtute, moriuntur. Si vero ileos non succedit stillicidio vrinæ, sed febris, tum si satis vrina effluxerit, non moriuntur, sed à malo liberantur. Febris enim sua caliditate humores crassos concoquit & extenuat, vt subinde commodius

per vrinæ meatus vacuari posſint. Hæc quidem commoda & veritati conſona eſſet interpretatio. Sin aliam effinxerimus, hanc nimirum, vt durãte ſimul ileo, ſuccedens febris malum ſoluat, manifeſte falſum aſſeremus. Nam quum febris tunc non fieret niſi propter inflammationem ileum excitantem, quanto certè febris tum maior & grauior eſſet, tanto quoq; magis augeretur inflammatio, cuius febris ſymptoma eſt. Ad crudorum autem & frigidorum humorum extenuationẽ ac diſſolutionem febris non ſatis vehemens requiritur. Febris autem vehemens non niſi magnã ac vehementem inflammationem, quæ haud dubie ægrũ interimet, ſequetur. Non poterit igitur febris ſuccedens, vtcunq; vrina ſatis fluat, ægrum ab interitu vindicare. Liberabit quidẽ à ſtillicidio, vt nihilominus ab ileo quem inflãmatio, quod febris ſatis indicat, excitauit, æger morietur. Quare noſtrã p̃ſtat ſequi expoſitionẽ.

ANNOTA. IN COMMENT. GAL.

Vomitus ſtercoris aduenit, &c.] De qua re aliqua annotabimus infrà in ſect. 7. aph. 10. Interclusa via.] Græce, ἀποκεκλεισμένης τῆ κάτω διεξόδου, interclusa inferiori via. Stercoris ſicci.] Græce eſt, κόπρου σκληρᾶς, ſtercoris duri, nullo certe ſenſus diſcrimine. Eſt enim aridum ſtercus etiam durũ. Atq; tenacium.] Græce, ἢ γλισχρῶν, aut tenacium. Quod videtur omnibus.] Adiiciendum, propemodũ. Græce enim eſt, ἐκεῖνό γε τὸ χεδὸν ἅπασι δόξαν, Ex compreſsione in inteſtinis.] Addendum, nonnullis. Græce enim legitur, ἐν τισὶ τῶν ἐντέρων. Vſq; ad ilia.] Græce, μέχρι τῶν ὑποχονδρίων, vſq; ad hypochondria. De quo errore interpretis iam crebro diximus. Neq; enim neq; ſi legitimus.] Abundat alterum neq;, quum Græce legatur, οὔτε γὰρ εἰ γνήσιός ἐστιν ἀφορισμὸς, εἰπεῖν ἔχω, neq; enim an legitimus ſit aphoriſm. dicere poſſum. Interp̃tis lapſus.

APHORISMVS XLV.

Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς κοίλας γίνεσθαι.

Quæcunq; ulcera annua ſunt, aut longiore tẽpore durãt, in iis os abſcedere, & cicatrices cauas fieri eſt neceſſe.

Diuturnorũ vlcerũ cauæ cicatrices.

Causam hoc in aphorismo exponit Hipp. cur vlcerum quæ annum integrum, aut longius tempus durauerũt, cicatrices cauæ fiat. Nam quum hæc ipsa sint maligna, necesse est vt nõ tantũ caro ipsa, verũetiã os quod carni subiectum est, corrũpatur, & abscedat. Eo vero abscedente, quũ non possit regigni aliud, vt dictũ est suprà in aph. 19. huius sect. necesse est, vt cicatrix, propter os deperditum, caua fiat. Atq; hæc quidem breuis & plana est huius sententiæ explicatio, quam Galenus in suis Comment. copiosius tractat. In quibus nihil est quod moneamus, nisi quod interpres non satis significanter dixerit, passio implicita, quum Grece sit, ἐπιπεπλεγμένον πάθος, malum complicatum, cõpositúmue. Multa autem ad huius loci intelligentiam conducentia reperiẽt studiosi lib. 3. Therap. meth. cap. 9. & 10. Dein vbi interpres habet, vocatur autẽ & anthrax, Græce est, καλεῖται δέ τι καὶ ἄνθραξ, vocatur autem aliquod etiam anthrax. In fine, pro crassitudinem, significantius conuertes amplitudinem.

APHORISMVS XLVI.

ὁκόσοι ὗβοὶ ἐξ ἄσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται.

Qui gibbi ex asthmate aut tussi fiunt ante pubertatem, intereunt.

Gibbi.

Qvi sint proprie gibbi, eorundemq; causas, Galenus in Comm. & in expositionibus suis in librũ Hippocratis de Articulis copiose docet. Et nos nonnulla suprà de iis diximus in enarratione aph. 40. sect. 2. Abunde quoq; hanc Hippocratis sententiam Galenus explicauit, vt non sit necesse nostra cõmentatione. Sensum igitur tantum illius disserte exponemus, adiecta eiusdem ratione. Vult certe Hippocrates, ꝙ hi qui ante pubertatẽ ex asthmate, aut tussi, gibbi fiunt, cito moriantur. Quippe thorax in iis male affectus non potest cum corde & pulmone augeri. Quum igitur pulmo vnà cum corde in gibbis istis augeatur, locus vero continens minor efficiatur, necesse est breui tempore tantam fierĩ spiritus difficultatem, vt homo intereat, quemadmodum fusissime Galen. in Comm. docet. Quocirca hæc verba πρὸ τῆς ἥβης, id est, ante pubertatem, ad præcedentia sunt referẽda,

Cur gibbi ante pubertatẽ ex asthmate facti cito moriãtur.

πρὸ τῆς ἥβης

& cōma post ὕβης subiiciendū, quod interpretes nō vidētur animaduertisse. Sic aūt esse legēdū, verba Gal. in Cō. euidēter testanī dicētis, ἀλλὰ νυῦ γε τοὺς πρὸ τῆς ἥβης ὑβωθέντας ἐπ' ἄσθματι ἢ βηχὶ, διαφθείρεσθαί φησι ταχέως, Sed nūc qdē eos q ante pubertatē ex asthmate aut tussi gibbi facti sūt, cito mori ait. Interpretū lapsus.

ANNOTAT. IN COMMEN. GAL.

Conuexos.] Græcè est κυρτοὺς. Regibbum.] Græcè, λορδὸν, recuruū, repandū ve. Sed hæc quidē.] Nēpe gibbū & recuruum, illa vero, κυρτὸν & cauū. Recurua fit.] λορδοῦται. λορδός.

Neque enim vult.] Græcè, οὐ γὰρ ἐθέλει, neq; enim potest. Vnà cum aliis.] Græcè est, ἐφεξῆς, deinceps. Difficilé.] Græcè, δυσπνουστέρους, difficilius spirantes. Aliquādo suppurari, &c.] Græcè est, ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐκπυῆσαι, ποτὲ δὲ καὶ διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον, necesse est eis suppurari, aliquādo vero etiā interficere hominem. Quæ vero vnà cum tussi.] Græcè est, ὅσα δ' ὡς ἔφην, ἅμα βηχί. quæ vero, vt dixi, vnà cum tussi. Cum difficili anhelitu.] Græcè, μετὰ δυσπνοίας, cum difficili spiratione. Ad vitam opportuno.] Græcè est, ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ τοῦ θώρακος, in loco thoracis opportuno. Anhelitus difficultatem.] Græcè, δύσπνοιαν, difficilem spirationem.

APHORISMVS. XLVII.

Ὁκόσοισι φλεβοτομίη, ἢ φαρμακίη ξυμφέρει, τούτους τοῦ ἦρος προσήκον φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν χρή.

Quibus sanguinis mißio, aut medicamentum purgans confert, his verno tempore sanguinem detrahere, aut medicamenta purgantia adhibere oportet.

Vere esse venā secādā, purgans ve medicamentū exhibēdū iis qui adhuc sani sunt, ægri autē nisi vacuentur futuri sunt, Hipp. hoc in loco docet. Vernū enim tēpus, quum sit temperatum, vt sectione tertia demonstrauimus, ad corporis per sanguinis missionem aut purgationē aptissimū existit. Id quod Philotheus iis verbis innuere etiā voluit, ἐπεὶ δὴ, inquit, τότε οὐ θερμασία ἐστὶν, ἡ διάλυσιν τῶν σωμάτων ἐργαζομένη, οὔτε ψύξις τὴν πῆξιν ἐπιφέρουσα τῶν χυμῶν, οὐκ ἀνωμαλία ταράττουσα τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ μᾶλλον εὐκρασία, quoniam tū nō est calor qui corporū efficiat dissolutionem, neque frigus humorū concretionē afferens: non inęqualitas vires perturbās, Vere vacuantib. prę sidiis vtendum.

Philothei locus restitutus.

sed potius mediũ temperamẽtũ. Legitur autẽ perperã in omnibus, ferè Philothei exẽplarib. δῆξιν pro πῆξιν, nõ sine magno errore. neq; enim frigus mordacitatẽ humorũ, sed cõcretionẽ potius efficit, atq; adeò fixos & ad vacuationẽ ineptos reddit humores, vt videre licet apud Galenũ lib. 1. de Simpl. medi. facul. cap. 17. Falsam lectionem secutus est quoq; Brasauolus in suis Comm. de quo sanè miror, quandoquidem à frigore humores mordaces fieri planè rationi aduersetur. Quod autẽ verna sanguinis detractio multos à morbis præseruet variis exemplis Galenus in Com. suis ostendit.

Musę laps˚

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Plenitudinis passionibus.] Græcè est, ἐν πληθωρικοῖς νοσήμασι, si plenitudinis morbis. Nos plurimos ita seruauimus.] Quod multis etiã ostẽdit cap. 7. lib. de Curandi ra. per sang. missionem. Et in libello cui titulus est, Quos purgare oporteat. Ex acritudine eorum quæ excernuntur, &c.] Sic aloe quoque aperit ora venarũ: id autẽ minime facit per se & primo, sed ex accidente, quia nimirũ expurgat per inferiora bilem, quę sua acrimonia subinde hęmorrhoidas aperit. Circa finem veris.] Quia vt anteuertamus ne febres æstiuo tempore accidant, circa finem veris purgare oportet. Quæ ex crassis humorib. generantur, circa veris initia,] Eius rei rationem reddit Galenus sectione prima, Comment. 15. aphoris. ad quem quidem locum lectorem ablegamus.

Aloe ex accidente ora venarũ aperit.

APHORISMVS XLVIII.

Τοῖσι σπληνώδεσι δυσεντερίη ἐπιγενομένη, ἀγαθόν.

Lienosis difficultas intestinorũ succedens, bono est.

Satis superque hæc Hippoc. sententia suprà est explicata, ideoq; vberiore enarratione nõ eget. Fuit autem ordine 43.

APHORISMVS XLIX.

Ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἀπὸ φλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποκαθίσταται.

Podagrici morbi, intra quadraginta dies sedata inflammatione finiunt.

Terminus solutionis

Quis sit perfectæ solutionis podagricarum inflãmationum terminus, hoc in aphorismo docet Hippo. eas in-

tra quadragesimum diem finiri dicens : id quod verum est, quemadmodū in Comm. etiā monet Gal. si medicus omnia recte fecerit, & æger illi obedierit. His itaq; duobus accidētibus, simpliciter vera sentētia Hippocratis erit. Nullo enim prædictorum aberrante. fieri non potest, quin intra quadragesimum diem finiatur podagrica inflammatio, vt copiose in Comm. suis Gal. monstrat. Quare minime opus erat Musam hoc loco producere nescio quas inutiles distinctiones. Neq; enim Hipp. negat ante quadragesimum diem interdū finiri posse podagricam inflammationem, quum dicat eandē intra quadragesimum diem cessare. Quod autem hodie sæpe terminum ab Hippocrate præscriptum excedat inflāmatio podagrica, partim ægrotantis, partim etiam imperitorum medicorum culpa accidit. Proinde perperam etiam, Calui cōuersionem, passim monstrosissimam existentem; secutus Musa, Hippocratis verba ex libro eiusdem περὶ κρίσιος citat, quum in iis non habeatur dictio, plerūq;. ita enim Hippocrates illic scribit, ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται, ταῦτα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ἀποφλεγμήναντα καθίσαται, Quicunq; morbi podagrici fiunt, hi intra quadraginta dies sedata inflammatione finiuntur. Quam quidem sententiam eo libentius citaui, quod magnā lucem aphorismo quem nunc enarramus afferat. Diserte enim ostendit, Hippocratem hic tantum loqui de termino inflammationis, quū dicat ἀποφλεγμήναντα καθίσαται. Quanquam omnia exemplaria, etiam ea quæ ex Frobeniana prodierunt officina, falso legant ἀφλέγμαντα. Hinc erroris quoq; sui occasionē sumpsit Caluus, qui cōuertit pituita sistuntur. Cęterum sententiā hanc Hippocratis confirmāt ea quæ lib. 4. cap. vltimo de podagra scribit Celsus inquiens, " Vbi dolor & inflammatio se remiserunt, quod intra dies qua" draginta fit, nisi vitium hominis accessit, &c. Hæc quidē nos" dixisse in præsentia satis sit, quum Galenus hanc sententiam sufficientibus & copiosis illustrauerit Commentariis, vt non sit opus nostros accedere.

podagricarū inflāmationū.

Musa notatur.

Calui cōuersio mōstrosissima.

Hippocratis locus emēdatus.

APHORISMVS L.

Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος διακοπῇ, τουτέοισιν ἀνάγκη πυρετὸν, καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγίνεσθαι.

Quibus cerebrum vulneratur, iis febrem & bi-

lis vomitum superuenire necesse est.

HAec Hipp. sententia ad eam artis partẽ spectat quæ futura prædicit. Quippe præciso aut vulnerato cerebro, sequi febrẽ & bilis vomitũ necesse est, idq́; ꝓpter rationes quas Gal. in Com. abũde exposuit. Siue aũt διακοπὴν præcisionẽ, siue vulnerationẽ vertas, nihil refert. Gal. enim τρῶσιν, Philotheus vero διὰ βάθος τομὴν, hoc est, sectionẽ ad ꝓfunda penetrantẽ interp̃tatur. In lib. quidẽ 1. de Morbis Hipp. pro eo quod hic dixit διακοπῇ, vsus est verbo τρωθῇ, inquiẽs, ἢν ὁ ἐγκέφαλος τρωθῇ, πυρετόν τε ἐπιγενέσθαι ἀνάγκη, καὶ χολῆς ἔμετον, Si cerebrũ vulnereĩ, febrẽ & bilis vomitũ succedere necesse est. Febrẽ, διὰ τὸ φλεγμαίνειν, vt ait Philoth. ἐγκέφαλον αὐτὸ κύριον ὄντα μόριον, ꝓpterea ꝙ cerebrũ pars princeps existẽs inflãmatione afficiatur. Vomitus bilis, ꝓpter consensum vẽtriculi cum cerebro. Quã sane Celsus etiã li. 5. ca. 26. & Paul. lib. 6. cap. 88. inter vulnerati cerebri signa recẽsent.

δ.: διακοπή.

APHORISMVS LI.

Ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἐξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Quibus bene valentibus dolores capitis repente accidunt, statimq́; obmutescunt, & stertunt, intra septem dies pereunt, nisi febris apprehendat.

ET hæc Hippocratis sententia ad prædictionis partem spectat. correptos enim ab apoplexia mori intra septimum diem, nisi febris eos corripiat, docet, inquiẽs, Quibus sanis & adhuc illęsas actiones oẽs habẽtibus, subito dolores capitis accidũt, statimq́; muti fiũt, actionibusq́; volũtariis destituũtur, & stertũt, intra septimũ diẽ pereunt, nisi febris satis valida, spiritus flatuosos, & humores pituitosos dissoluens & extenuãs, succedat. Hinc vt idipsum innueret Hippocrates, in lib. 2. de Morbis, vbi præsentem sententiam repetit, hanc febrẽ ignẽ, caloris vehementiam significare volẽs nominauit. Verba eius ita habẽt, ἐξαπίνης ὀδύνη λαμβάνει τὴν

κεφαλὴν, καὶ παραχρῆμα ἄφωνος γίνεται, καὶ ἀκρατὴς ἑωυτοῦ, οὗτος ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ μιν πῦρ ἐπιλάβῃ, Si dolor repente caput inuadit, & confestim mutus fit, & imbecillior seipso, is intra septem dies moritur, nisi ipsum ignis validáue febris corripiat. Quum vero abũde satis hic aphorism. à Galeno sit enarratus, non est cur in eo explicando nos longiores esse deceat. Hoc tamen adiicere impræsentiarum placuit, ꝙ locus primus qui citatur in Comm. est in sect. 2. aph. 42. Alter in lib. 3. de Male affect. locis cap. 10.

APHORISMVS LII.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. ἢν γάρ τι ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἐόντι, ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαυρὸν τὸ σημεῖον, καὶ θανατῶδες σφόδρα.

Considerare oportet oculorum per somnum suspectiones. Si quid enim candidæ partis commissis palpebris apparet, neque ex alui profluuio, neque ex purgantis medicamenti potione istud cõtingat, prauum est signum, & admodum exitiale.

Est & hic aphorismus ex numero eorum qui ad prædicendi artem pertinent: quippe docet quomodo ex candida oculorum parte per somnos palpebris commissis apparẽte, malũ & exitiũ interdum ægrotãtis prædici possit. Nam significat hoc symptoma imbecillitatẽ palpebras mouẽtis facultatis, modo non præcesserit alui fluor, aut purgantis medicamẽti potio, aut vehemẽs tristitia, aut vigilia, aut alimẽti indigentia, aut sanguinis eruptio copiosa, aut simpliciter quæuis alia immodica vacuatio, quemadmodũ in Cõm. Gal. fusius docet, & li. 1. Progn. 14. vbi ad verbũ hæc sentẽtia repetitur. Est itaq; cãdidi oculorũ palpebris cõmissis in somno apparitio signũ exitiale, quoties non fit à causa aliqua externa. extremã eñ tũ facultatis cerebri motricis imbecillitatẽ portẽdit.

Candidũ oculorũ commissis palpebris apparens, quãdo exitiũ præ se fert.

APHORISMVS LIII.

Αἱ παραφροσύναι αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι· αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria quæ cum risu accidunt, tutiora sunt: quæ vero serio, periculosiora.

Deliria securiora.

AD præsagiendũ & hæc Hipp. sententia cõducit, vt scilicet sciamus quæ deliria sint secura, & cõtra quæ periculosa. Quippe quæ cum risu fiunt, securiora & minus piculosa sunt, ꝙ nimirũ à sanguine parũ adusto, aut sola caliditate sine vitioso, Gal. in Comm. teste, humore ꝓcreentur. Quæ vero serio quodam fiunt, periculosiora sunt, ꝙ scilicet ex atra bile, quæ ex flaua bile superassata procreata est, nata sint. Quid multa? Deliria cum risu orta, quòd ab humore aut qualitate minus praua concitentur, minus sunt periculosa: quæ vero serio (id enim est μετὰ σπουδῆς) fiunt, periculosiora, quòd à prauo humore genita sint.

Periculosiora.

μετὰ σπουδῆς.

ANNOT. IN GAL. COMM.

Ex ebrietate] Græce, τῶν οἴνου πόσεων, ex vini multa potatione. Ex sanguinis fęce.] Græce, αἵματος ἰλύος καὶ τρυγὸς, ex limo & fęce. In aliis locis de atra bile.] Suprà potissimũ sect. 3. Cõm. 22. Nondũ atrã bilẽ.] Vt dictũ est sect. 4. aph. 21.

APHORISMVS LIIII.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, κακόν.

In acutis morbis qui cum febre affligunt, luctuosæ spirationes malum significant.

Luctuosæ spirationes quæ.

LVctuosas spirationes in acutis morbis qui cum febribus affligũt, esse malas, hoc aph. docet Hippocrates. Sunt autem luctuosæ spirationes, quę in medio sui interrumpũtur, atq; adeo luctui similes existunt. In lib. 2. Epid. sect. 3. & lib. 6. Epid. part. 2. aph. 5. id genus spirationis διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησιν, καὶ ἐπίπνευσιν, id est, ingeminatam intro reuocationem, & iteratam spirationem. lib. 2. Vict. acu. morb. aph. 47. πνεῦμα προσπταῖον, & sect. 4. aph. 68. πνεῦμα προσκόπτον, id est, spirationẽ subsistentẽ appellat. Ea vero si in acutis morbis cum febre affligẽtib. accidit, malũ portẽdit. Quippe mu-

sculorũ & neruorum præ se fert duritiẽ, vel viriũ imbecillitatẽ, vel dolorificũ aliquẽ vel cõuulsoriũ affectũ, quẽadmodũ in Com. suis fusius docet Gal. Hinc est ꝙ suprà dixerit: In febrib. spiratio subsistens, malo est: cõuulsionẽ enim significat. In cuius sententiæ enarratione multa ad institutũ faciẽtia diximus. 4. aph. 68 In Cõ. Gal. vbi interpres cõuertit, pectoris similẽ conuulsioni dispositionẽ, Græcè est, σπασμώδη τινὰ τῶν μυῶν τοῦ θώρακος διάθεσιν, cõuulsoriũ aliquẽ musculorũ thoracis affectũ. Et vbi trãstulit, vult tactã: Græcè est, εἰρημένην, dictam.

APHORISMVS LV.

Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ ἦρος, καὶ τοῦ φθινοπώρου κινέεται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Podagrici morbi vere & autumno, magna ex parte mouentur.

Podagricos morbos vere & autũno magna ex parte moueri & excitari, hoc in aphoris. docet Hipp. Quippe ἐν τῷ ἦρι θερμῷ ὄντι συμμέτρως τῆς προσυναχθείσης ἐν χειμῶνι ὕλης γίνεται καὶ ἀπόδοσις ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν τόπων, ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ, τουτέστι τοὺς πόδας, vere mediocriter calido existente, materiæ per hyemẽ antea cõgestæ fit effusio, & à validioribus partib. ad imbecillas, nẽpe pedes, detruditur. Ideoq; minime mirum autum podagricos & articulares morbos excitari. Quòd in autũno excitãtur podagrici morbi, duplici fit ratione, Philoth. autore. Primò, quod vitiosi humores in æstate propter fructuum esum coaceruati, tũ ad imbecilliores partes decũbũt. Secunda causa eius est inæqualitas, quæ horũ aliorũq; multorũ morborum causa esse solet, vt in sectione tertia dictum est. Quòd autem dixit magna ex parte, non temere est factum. interdum enim hyeme & æstate morbi podagrici fiũt, sed hoc rarius est.

Cur in autũno podagrici morbi excitẽt.

Magna ex parte.

ANNOT. IN GAL. COM.

Superius in enumeratione vernalium, &c.] Sectione nimirũ. 3. aph. 20. Qualitate extranea.] Græcè est, τῷ τῆς ποιότητος ἀλλοτρίῳ, aliena qualitate, hoc est cacochymia. Sæpe enim qualitas apud Galenum pro cacochymia vsurpatur, seu differentia humoris molestantis & praui, quemadmodum in

Qualitas pro cacochymia.

explicatione aphorif. fecūdi primæ fectionis copiofe à nobis eft demōftratum. Et certe ex iis quæ præcedunt palàm fit,hic qualitatē fumi ꝓ cacochymia. Secūdū alterū enim folū,hoc eft qualitatem alienam, feu humorū prauitatē,in autūno excitari dolores articulorū, ait in fine Com.fui Gal. Id quod paulo antè iis verbis efferre voluit, παροξύνεται δέ γε μὴν ἐνίοτε καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, οἷς ἂν ἐν τῷ θέρει κατὰ τὴν ὀπώραν συναθροισθῇ τις κακοχυμία, excitat aūt quandoq; & autūno, iis vtiq; quib. in æftate, hoc quo maturanī fructus tēpore, aliquis vitiofus fucc⁹ cacochymiáve coaceruata fuerit. Ita vt nihil fit certi⁹ q̃ alienā qualitatē hoc loco fignificare humoris praui fpeciē aut differētiā. Quòd hic monuiffe placuit propter parū peritos, q fortè à nuda qualitate fieri poffe articulorū dolores exiftimarēt.

Articulorū dolores nō fiunt à nuda qualitate.

APHORISMVS LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νουσήμασιν ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες, ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος, ἢ σπασμὸν, ἢ μανίην, ἢ τύφλωσιν σημαίνει.

In melancholicis morbis ad has partes decubitus funt periculofi. aut enim apoplexiam, aut conuulfionem, aut furorem, aut cæcitatem fignificant.

Quatuor modi periculofi mutatiōis melancholicorum humorum.

QVatuor effe mutationis melancholicorū morborū modos periculofos, hoc in ahorifmo Hippocr. monftrat, quū nimirū ad cerebri ventriculos, neruos, ac cerebri fubftantiā vel mēbranas eiufdē, vel ad oculos decūbūt, melācholici humores. Si enim ad cerebri ventriculos deferuntur, apoplexiam: fi ad neruos, conuulfionē: fi ad fubftantiam aut mēbranas, fuprà modū exuftus, aut putrefactus melancholicus humor tranflatus fuerit, furorē: fi ad oculos, cæcitatem parit. Nō autem temerè à nobis adiectum eft, fupra modū exuftus, aut putrefactus. nifi enim talis fuerit humor melancholicus, nō creabit furorem, fed potius melancholiā. Ad furorem enim requiritur, vt in Comm. teftatur Galenus humor irritans ac mordicans, qualis eft flaua bilis, aut melancholicus humor plurimum aduftus, aut putrefactus. nam ita malignam quandam etiam acrimoniam induit.

APHORISMVS LVII.

Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

Apoplexia in ea ætate quæ est à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum, maxime corripiuntur.

DE ea hoc in loco apoplexia agit Hippocrates, quæ ex melancholia oritur. quare præcedenti aphorismo recte copulabitur, quemadmodũ etiam in Commẽt. suis Galenus significauit. Quum itaq; hac ætate, quæ est à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum melancholia plurimum in corporibus nostris abundet, nihil mirum hoc tempore maxime fieri apoplexiam. Siquidem atra bilis ventriculos cerebri sua crassitie obstruens, hanc ipsam efficit.

APHORISMVS LVIII.

Ἢν ἐπίπλοος ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

Si omentum procidat, vt putrescat necesse est.

PRo huius sententiæ intelligentia initio sciẽdum erit, omentum esse membranã nullis fibris implicitã, simplicẽq;, sed multis abundantẽ venis, arteriis & neruis, & aliqua sui regione glãdosum sibi innatum habens corpus, & multũ quoq; adipẽ. Græcis ἐπίπλοον, & cõtracte ἐπίπλουν dicitur, quod scilicet vẽtriculo, Gal. lib. 4. de Vsu part. autore, insideat, & veluti supnatet, innatumq; eius calorem foueat, ac tueatur. Arabibus Zirbus, vulgo Rete appellatur. Hoc itaq; si abdomine, quod Græcis περιτόναιον dicitur, vulnerato exciderit, longoq; tẽpore, haud repositũ fuerit, necesse est vt putrescat. Quippe vt testatur Philotheus, facile aeri ambiẽti expositũ patitur, adeoq; putrefactioni obnoxiũ est. Quũ itaq; quod excidit facile putrescat, vbi reductũ & repositũ fuerit, ideo pars eius quæ nudata est, resecanda & amputanda erit: maxime ea quæ nigra & liuens fuerit, quemadmodũ lib. 6. Ther. meth. cap. 4. vbi ex pfesso de omẽti pcidẽtia tractat, Gal. copiosius docet. Et Paulus lib. 6. cap. 52. Ex amputatione tamẽ omẽti hoc mali cõsequũtur homines, vt subinde male cõcoquant. Quod Gal. exẽplo cuiusdã gladiatoris lib. 4. de Vsu part. cap. 9 ostẽdit, in eũ scribens modũ, Quod autẽ " calefaciendi gratia factũ sit omentũ, euidenter discere licet "

Omentũ.

ἐπίπλοον.

Amputatio omenti coctionẽ interturbat.

" in illis, quibus vulnerato abdomine omentũ per vulnus exci
" dit, deinde liuidũ factũ medicos partẽ læsam adimere cogit.
" Omnes enim hi frigidiorẽ sentiunt ventriculũ, minusq; cõ-
" coquũt, ac pluribus operimentis extrinsecus egent, & maxi-
" me quando insigni fuerit magnitudine quod abscissum est.
" Quemadmodũ certe & nos aliquando fere totum ipsum ab-
" scidimus gladiatori cuidam ita vulnerato. Homo aũt sanatus
" quidẽ cõfestim est, sed tamẽ adeo facile & patiebatur & læ-
" debatur ab externo frigore, vt non sustineret nudum habe-
" re ventrem, sed lanis assidue esset obuolutus. Hæc ille.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Extra peritonæum, id est, membranam, &c.] Hæc verba, extra membranam abdominis interiorem, prorsus sunt expungenda. Græce enim est, προκύψῃ τοῦ περιτοναίου τὸ ἐπίπλοον, extra peritonæum exciderit omentum. De hoc autem errore interpretis sæpe antea dictum est. quare hic obiter tantum meminisse satis sit. In parte ventris superiore.] Græce est, κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, in abdomine.

Interp̃tis error.

APHORISMVS LIX.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι μύξαι ἐγγίνονται.

Quib. à coxendice infestatis diuturna coxa exit, & rursus illabitur, iis mucores in ea parte nascuntur.

CAusam hoc in aphorismo exponit Hippocrates, cur in coxendice diuturna coxa è sua cauitate exeat, & rursus ingrediatur. Hoc ipsum enim ob pituitosum humorem qui ligamenta articulationis humectat, & laxiora efficit, fieri ait, quem mucorem appellat. Coxendicem autem hoc loco non pro parte corporis, sed dolore ac malo quod eam partem infestat, accipimus.

Mucor.
Coxẽdix.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

His qui ita morbo laborant coxendicũ.] Græce est, τοῖς οὕτω διακειμένοις ἰσχιαδικοῖς, iis qui ita affecti sunt in morbo coxendicum. Vel, qui ita affecti sunt, ischiadicis. Quando aũt coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere.] Hoc non temere monuit Galenus, quippe quum proprie lo-

quendo,vt cap.21.lib.de Ossib.testis est Gal.coxa non sit nisi os quod continet sinus in quos fœmorũ capita inserũtur, certe excidere & incidere nõ potest. Adeo vt hoc in loco minus recte dixerit Musa,os coxę incidit & excidit. Caput quidem fœmoris quod coxæ inseritur,excidere & illabi recte dicitur,at nõ coxa quæ fixa est,& caput hoc in se recipit. Hinc Philotheus inquit,καὐτοῦθεν ἐξίσαται, καὶ πάλιν ἐμπίπτει ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ,& inde exit & rursus illabitũ caput fœmoris. Quare rectissime Gal.monuit,per coxã non os ipsum quod excidere & incidere,vt cõprehensum est,haud potest,sed τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον,articulũ coxæ potius esse inaudiendũ. Quod aũt per articulũ caput sit intelligendũ,& non cauitas,lib.1. Hippocratis de Articulis aph.1.Comm. in eum scribens modum ostẽdit Gal.ὅτι τὴν διαρθρουμένων ὀστῶν ἀλλήλοις ἄρθρον ὀνομάζειν εἴωθεν,οὐ τὴν ὑποδεχομένην κοιλότητα τὸ τοῦ πλησιάζοντος ὀστοῦ πέρας,ἀλλ' αὐτὸ τὸ πέρας εἴρηται, Dearticulationem inter se iũctorum ossiũ appellare articulũ solere,non sinũ qui alterius ossis caput in se recipit,sed ipsum quod inseritur caput,dictũ est. In lib.de Articulis.] Nẽpe aph.1. cuius nunc etiã Cõmẽt.citauimus. Coxa. Musa notatur. Articulus.

APHORISMVS LX.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισιν χρονίης τὸ ἰσχίον ἐξίσταται,τουτέοισι τήκεται τὸ σκέλος, καὶ χωλοῦται,ἢν μὴ καυθῶσιν.

Quibus à coxendice vexatis diuturna coxa excidit,iis crus contabescit,& claudicat,nisi vratur.

Haec sententia cum superiori est nectenda,quod nimirum quid sequatur crebrũ articuli coxæ propter mucoris multitudinem exitũ & ingressum,ostendat. Nam mucoris copia frigiditate sua obstructionẽ parit,atq; adeo impedit,ne nutrimentũ illuc deferatur. Quo fit,vt ἀτροφίᾳ laborans crus cõtabescat,& subinde claudicet,nisi vratur. Quippe vstio mucorẽ illapsum absumit & exiccat, ac ligamẽta solidiora efficit,neq; habitũ naturalẽ reducit. Reliquũ igitur est, vt deinde fœmoris caput à sua cauitate excidere nequeat. Quomodo autem facienda vstio,docet Paulus lib. 3.ca. 77. Et in lib.6.ca.76.Aetius lib.12.cap.3.Celsus lib.4. cap.22. Vstionis effectus.

ANNOTAT. IN COMMENT. GAL.

Os contabescere.] Græce est, φθίνειν τὸ σκέλος, crus contabescere. In libro de Articulis.] Scilicet primo, aph. 40. sequentibus. Vt etiam aliis.] Adiiciendum, omnibus. Græce enim legitur, καθὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.

ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἈΦΟΡΙΣΜΩ͂Ν τμῆμα τὸ ἕβδομον.

HIPPOCRATIS APHOrismorum Sectio Septima.

APHORISMVS PRIMVS.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψῦξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum est.

Frigiditas extremarũ partiũ corporis quid significat.

VT vniuersa propemodum hæc sectio ad prædicendi arté pertinet, ita hic quoq; primus eiusdem aphorismus, in quo, quid frigiditas extremarum partiũ corporis in acutis morbis significet, ostẽdit. Significat aũt exitiũ, nẽpe vehementissimam visceris cuiusdã, verbi gratia, iecoris aut ventriculi, inflammationẽ, cuius calor instar cucurbitæ sanguinem ad se trahit, vt abunde in Comm. à Galeno est ostensum. Per

Acuti morbi.

acutos vero morbos, febres maxime continuas, & eas præsertim quæ ardentes perniciosæ vocantur, intelligit. Hinc est quod

4. aph, 48

supra dixerit, In non intermittentibus febribus si exteriores
„ partes frigidæ fuerint, interiores vero vrũtur, & sitim habẽt,
„ letale est. In cuius quidem aphorismi enarratione multa diximus ad hunc locum attinẽtia, ita vt non sit opus nos in hac sententia explicãda longiores esse. Ibidem quæ sint extremæ corporis partes, copiose etiam exposuimus.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quod magnis accidit viscerũ inflãmationib.] Græce legitur, φλεγμοναῖς σφοδροτάταις τῶν σπλάγχνων, vehementissimis

viſcerum inflammationibus. Febres magna ex parte.] Græce eſt, οἱ πυρετοὶ τὸ πάμπαν εἰσὶ συνεχέες, febres omnino ſunt continuæ. Sunt enim febres morborum acutorum, vt teſtatur ſect. I. Aphor. Com. 7. Galenus, inſeparabiles, ita vt nulla vnquam febris in acutis morbis intermittens eſſe queat, veluti fuſius in enarratione loci Galeni iam citati demonſtrauimus. vt erraſſe hoc loco interpretem ſit manifeſtiſsimum, τὸ πάμπαν conuertentem magna ex parte, quandoquidem omnes febres acutorũ morborũ ſint continuæ, ac nulla intermittens. Non igitur magna ex parte, ſed ſemper cõtinuę erũt. Febres morborũ acutorum ſunt inſeparabiles. Interpretis lapſus.

APHORISMVS II

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσοῦντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.

In oſſe ægrotante caro liuida, malum ſignificat.

CArnem liuidã propter os quod ægrotat ſignificare malũ, hoc in aphoriſmo Hippocrates docet. Quippe immenſam oſsis putredinẽ, atq; adeò natiui caloris extinctionẽ præ ſe fert. Liuidum autem colorẽ natiui caloris extinctionem, ac quaſi mortificationem partium ſignificare, externum frigus abunde teſtatur, vtpote à quo corporis partes omnes liueſcant. Caro liuida quid ſignificat.

APHORISMVS III.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λὺγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ κακόν.

A vomitu ſingultus, & oculi rubri, malũ portẽdũt.

SIngultum à vomitu excitatum, & oculos rubros malum ſignificare, hac in ſententia Hippocrates oſtendit. Coniungit autẽ vtrunque malum, nempe ſingultũ & oculos rubros, vt diſerte quid hæc ipſa portenderent nobis ſignificaret, nimirum aut mediocrem vel cerebri vel ventriculi inflammationem, quemadmodum copioſius in commentariis ſuis docet Galenus. Quòd ideo monere volui, ne quis putaret perpetuò ſingultũ ſignificare prædictarũ partiũ inflãmationẽ. Nã ſi citra oculorũ ruborẽ fieret, poſt vomitum, inanitionẽ magnã præ ſe ferret potius quàm inflãmationẽ. Quare vt Hipp. ſententiã ſuã nobis planè exponeret, adiecit, & oculi rubri. Hi enim, vt ait Philotheus, δεξάμενοι τὴν ὕλην καὶ διαπαθόντες ὡσαύτως, ἐρυθροὶ γίνονται, materiã excipientes, & ſimi- Singultus & rubor oculorum quid prę ſe ferant.

liter affecti, rubri fiunt. Hoc autem inflãmatione in cerebro existente præcipue accidit, quẽadmodum in suis Commentariis Gal. indicauit. In iis vbi interpres conuertit, nõnunquam eius: Grece est, ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ, τι σόμα. vt plurimũ autem os eius, &c.

APHORISMVS IIII.

Ἐπὶ ὑδρῶτι φρίκη, οὐ χρηστόν

Post sudorem horror, minime bonum significat.

Horror à sudore malus.

HOrrorẽ post sudorem esse malũ, hoc loco Hippocrates ostendit. Nam sudor qui ægrotantem à morbo nõ leuat, aut imbecillitatem excretricis facultatis, aut materiæ noxiæ copiam significat: ideoq; hunc statim horror sequitur, vtpote vniuersis noxiis per sudorem non expulsis, sed iuxta sensiles partes hærentibus. Horror igitur qui sudori succedit, malam iudicationem significat, iuxta Hippocratis dictũ lib. 2. Epid. sect. 2. quod à Galeno citatur in Comm. inquientis: Signa iudicatoria non iudicantia, nonnulla mortem, aliqua vero malam iudicationem portendunt.

APHORISMVS V.

Ἐπὶ μανίῃ δυσεντερίη, ἢ ὕδρωψ, ἢ ἔκστασις, ἀγαθόν.

A furore difficultas intestinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bona est.

HAec quidẽ sentẽtia, vt superiores omnes, ad prędicẽdi artem spectat. In ea enim Hippocrates ostendit, quòd bonũ sit si à furore fiat difficultas intestinorũ, vel hydrops, vel vehemẽs mentis alienatio. Signum enim est, vt in Com. etiam Galeni testatur, noxios humores à capite ad inferiora transferri. Nam si illi ipsi ad vẽtrem & intestina defluxerint, difficultatẽ intestinorũ efficiunt. Si ad iecur, eius facultatis sanguinem procreantis imbecillitatem pariunt, quàm subinde aqua inter cutem sequitur. Vtrunque igitur iam dictum malum, bonum est: non quidem simpliciter, sed collatione ad id quod præcesſit. Vt idem hoc loco bonum significet, quod melius. Quo pacto etiam sumebatur suprà sectione quarta aphorisſ. 25. Bonum præterea est si furorẽ ἔκστασις, hoc est alienatio mentis vehemens, qualis fit in iis quib. paulo pòst futura est iudicatio, accidit, sequañ. Signi-

Bonum.

ἔκστασις.

ficat enim naturam in hoc esse, vt noxios humores iam cōcoctos paulo pòst per iudicationē euacuet. Sic quoq; Philoth. ἔκτασιν interpretatur, esse hoc loco κίνησιν καὶ ταραχὴν μέλλουσαν κρίνειν, motum ac perturbationem quæ iudicationē est factura. Et certe huic expositioni Galen⁹ etiā subscribit. Quam nisi sequamur, necesse erit Hippocratis sentētiam falsam esse dicamus.

APHORISM. VI.

Ἐπὶ νούσῳ πολυχρονίῃ ἀσιτίη, καὶ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, κακόν.

In diuturno morbo cibi fastidium, & sinceræ deiectiones, malum ostendunt.

QVod in sectione sexta aphoris. 3. speciatim de difficultate intestinorū diuturna dixit, hoc in vniuersum de omnibus longis morbis nunc pronunciat Hipp. nempe fastidium cibi in his malum ostendere: concoctricis enim facultatis imbecillitatem præ se fert. Ea autem imbecilla existente, nutriri corpus haud potest, sed quotidie imbecillius fit. ideoq; virtus imbecilla ad finem morbi, qui diuturnus est, perdurare nō potest. Significant & in iis morbis malū, sinceræ, & quæ nullos aquosos sibi permixtos humores habent deiectiones. nam omnem natiuam humiditatem à febrili calore esse exustam, vt Gal. etiam in Comm. monstrat, indicant. Quid sit ἀσιτία, seu ἀποσιτίη, in expositione suprà citati aphorismi diximus.

Fastidium cibi in longis morbis, malū.

Sinceræ deiectiones.

ἀσιτία.

APHORISMVS VII.

Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος, καὶ παραφροσύνη, κακόν.

A multa potatione vini rigor & desipientia, malum portendunt.

SAepe accidit vt à vini potatione aliquis desipiētia corripiatur, quēadmodum in ebriis liquidò apparet. Hæc tamen non admodū magni momēti malū præ se fert. Verū vbi simul etiā rigor accesserit, haud dubie malū nō leue portēdit, nēpe caloris natiui à multa vini potione extinctionē. Quod autem vinū non semper calefaciat animal, luculenta similitudine, cuius etiam hic in Comm. meminit Gal. li. 3. de

Rigor & desipiētia à vini potatiōe, malū mōstrāt

Vinũ non semper calefacit. Temper.cap.3.ostendit,inquiens:Proinde nec vinum ipsum semper calefacit animal, æquè vt nec oleum flammam accendit,tametsi aptissimum est ignis nutrimentum. Imò si imbecillæ & exiguæ flammæ confertim multum oleum infundas, suffocabis eam, prorsusque extingues,potius quàm augebis.Sic igitur & vinum,vbi plus bibitur quàm vt vinci possit,tantum abest vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. Hæc Galenus. Quapropter vt Hippocrates significaret hanc noxam vini,rigorem desipientiæ coniunxit.

APHORISMVS VIII.

Ἐπὶ φύματος ἔσω ῥήξιος ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη γίνεται.

A tuberculi interna ruptione exolutio, vomitus & animi defectio eueniunt.

Quæ symptomata sequantur internã tuberculi ruptionem,hoc loco Hippocrates monstrat. Internam autem ruptionem vocat eam,Galeno in Commentariis teste,quæ in ventriculum fit. Hanc enim solam vomitus consequitur. Quare quum reliqua duo symptomata,nẽpe exolutio & animi defectio, omnium ruptionum communia sint,vt diserte se hic tantum de eo tuberculo cuius ruptio in ventriculum fit, loqui significaret, tertium adiecit symptoma,nimirum vomitum.Hic enim solam quæ in ventriculum fit ,ruptionem consequitur. Cur vero ruptionem tuberculorum sequatur exolutio,& animi defectio,Galenus in Comment.exposuit. Philotheus censet qualitatem puris ad cor delatam,exolutionem & animi defectum excitare. Cæterum tuberculũ, quod Hippocrati φῦμα dicitur,generatim accipitur pro omni tumore qui statim augetur, & ad suppurationem festinat.Qua in significatione hic quoque vsurpatur,nempe pro eiusmodi tumore qui in ventriculo nascitur.

Interna ruptio.

Tuberculum. φῦμα.

APHORISM. IX.

Ἐπὶ αἵματος ῥύσει παραφροσύνη, ἢ καὶ σπασμὸς κακόν.

A profusione sanguinis delirium, aut etiam con-

uulsio, malo est.

DElirium, aut conuulsionem à copiosa sanguinis vacuatione accidentem, malum portendere, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat. Quippe defectum, & siccitatem corporis magnam, viriumque cerebri imbecillitatem significant, vt in Commentariis quoq; Galenus monuit. Peius tamen est, si à profusione sanguinis fiat conuulsio, quàm si delirium accidat. Quippe quum hæc conuulsio ex inanitione fiat, insanabilis sit necesse est, quemadmodum ex quatuor primis sectionis quintæ aphorismis palàm fit, potissimũ vero ex tertio, qui ita habet: Sanguine copioso profluente si " conuulsio successerit, malum est. Ad huius itaque sententię " explicationem, ne præter necessitatem longiores simus, ablegamus lectorem.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Quo manuum & pedum tremores.] Græcè est, παραπλησίῳ τρόπῳ τοῖς κατὰ κῶλα τρόμοις, instar qui in membris fiunt tremorum. κῶλα, quæ Latinis artus & membra dicuntur, nõ sunt nisi manus integra, quæ brachio, cubito, & summa manu constat: & pedes, qui ex fœmore & tibia constituuntur. Quare non inepte interpres ea per manus & pedes expressit. Delirantis.] Græcè ληρώδης, nugatorium. Hoc est, tale genus est delirij, quod conferre possumus cum illorum desipientia qui sibi quidem pulchrè sapere videntur, interim tamen ita nugantur, vt plus iucunditatis afferant auditoribus, atq; risum maiorem moueant, quàm si decem moriones adhibeas. κῶλα. ληρώδης.

APHORISM. X.

Ἐπὶ εἰλεῷ ἔμετος, ἢ λύγξ, ἢ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delirium, malum portendit.

Exitialis ilei signa hoc in aphorismo tradit Hippocrates. Horum autem primum est vomitus, de quo ita Galenus lib. 6. de Male affect. loc. cap. 2. scriptum reliquit: Atq; " interdum alij quoque dolores, & quidem vehementissimi in

Exitialis ilei signa. Vomitus.

,, ſublimioribus inteſtinorum partibus eueniunt,grauiter vo-
,, mitionibus cruciantes,adeò vt nõnulli ſub fine ſtercus quoque euomere conſpiciantur, à quo malo vix vnquam aliquis potuit ſanus euadere:hoc εἰλεὸν Græci vocant. Quare vero ſtercus vomant,Gal.in Comment.ſuis expoſuit. Clarius vero libro.3.de natural. facultat. vbi inter cætera in eũ ſcribit
,, modum de ileo :ipſum quod phlegmone laborat inteſtinum,
,, nec pondus,nec acrimoniam tolerat excrementorum,eoque
,, excernere expellereque ea quàm longiſsimè à ſe nititur:pro
,, hibitum vero deorſum perſequi,quum ſcilicet hoc loco gra-
,, uiſsima pars phlegmones fuerit,in proxima ſuprà poſitorum
,, inteſtinorum extrudit.Itaque iam excretricis facultatis mo-
,, mento per continuum inteſtinum ſurſum verſo, excrementa vſque ad os aſcendunt. Hæc ille. Eandem rationem affert li.

Singult⁹. 3.de ſympt.cauſis, cap.3. Alterum ſignum letale eſt ſingultus,qui tum maximè fit,vbi ſtercus ad vẽtriculum vſque conſcenderit,quemadmodum in Comm.Gal.& Philotheus etiã ita ſcribens teſtatur,εἰ οὖν ἅψηται τῆς οὐσίας τῆς γαστρὸς ἡ κόπρος, δηκτικὴ οὖσα, λύγγα ποιεῖ, Si igitur ventriculi eſſentiam ſtercus ipſum attingat,morſum excitans,ſingultum parit. Tertium

Delirium. Cõuulſio. ſignum eſt delirium , quod accidit propter conſenſum cerebri cum ventriculo,quemadmodũ etiam conuulſio,quartum letalis ilei ſignum.

APHORISM. XI.

Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη, κακόν.

A pleuritide pulmonis inflãmatio,malũ præ ſe fert.

MAlum eſſe ſi pleuritidi ſuccedat pulmonis inflammatio,Hippocr.hoc in aphoriſmo docet,quod ſcilicet ſatis periculi ſit à ſola pleuritide, etiamſi non ſuccedit peripneumonia.Maius itaque eſſe malum ſuccedente inflammatione etiam pulmonis,eſt neceſſe,quod tum pars noxiorũ humorum à parte ignobiliore,coſtis nimirum ad magis principem partem,pulmonem ſcilicet,transferatur.

APHORISM. XII.

Ἐπὶ περιπνευμονίῃ φρενῖτις, κακόν.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum portendit.

PHrenitim à pulmonis inflammatione fieri, malum esse, Hippocrates monstrat: quòd scilicet altero manente, nouus succedat morbus, vaporibus à pulmone ad cerebrũ delatis, vt in Comm. etiam suis docet Galenus.

APHORISM. XIII.

Ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι, σπασμὸς, ἢ τέτανος, κακόν.

A vehementibus æstibus conuulsio aut distentio, malum significat.

QVum vox καύματα, hoc est æstus variè, vt in Commẽtar. testatur Galenus, exponi possit, factum est vt alij aliter etiam hunc aphorismũ enarrauerint. Quidam enim de febrib. vehementibus loqui Hippocratem dixerunt. Alij de ambientis feruore, nonnulli de cauteriis, seu ignitis candentibúsue ferris. Et ij sane omnes rectè de hac sententia statuerunt. Ad quodcunque enim prædictorum sequitur conuulsio, vel distentio, malo est: quandoquidem neruorum siccitatem præ se ferat. Melius tamen vt de febribus intelligamus, & ita quidem interpretatus est Philotheus, qui τῷ καύμασι exponit, τῷ καυσώδει πυρετῷ, hoc est ab ardẽte febre. Celsus etiã li. 2. ca. 6. sic sententiam hanc intellexisse videtur, quod illam ita conuerterit: Per magnos feruores corporis, rigor aut distentio, malum. Et huc sane quadrat quod suprà dixit: Febrem conuulsioni succedere melius est, quàm febri conuulsionem. Sunt qui legunt pro καύμασι, τραύμασι, id est vulneribus. Quæ quidem lectio nihil habet absurditatis. Nam & ipse suprà dixit: Conuulsio ex vulnere, letalis est. Ne tamen eandem rem bis dixisse videatur Hippocrates, consultius est legere καύμασι.

καύματα. ,, 2. aph. 26. ,, 5. aph. 2.

APHORISM. XIIII.

Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἔκπληξις, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

In capitis ictu stupor, aut delirium, malum.

QVid sit stupor, qui Hippocrati ἔκπληξις, & item quid sit delirium, Galenus in Comment. suis exposuit. Si-

ἔκπληξις.

ue autem stupor, siue delirium fiat vulnerato & icto capite, malum certe est signum, quippe vulnus ad cerebrum penetrasse significat.

APHORISMVS XV.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσις, κακόν.

A sanguinis sputo, puris sputum, malum.

PVris sputum à sanguinis sputo factum, malum esse, Hippocrates hoc loco docet: quippe pulmonis exulcerationem significat. Quibus vero de causis sanguis primum expuatur, lib. 2. de Sanand. malis corp. cap. 10. diximus.

APHORISM. XVI.

Ἐπὶ πύου πτύσει φθίσις, καὶ ῥύσις· ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχεται, ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputo tabes, & fluor: quum vero sputum retinetur, moriuntur.

HAec sententia causam exponit, cur malū sit, puris sputum sequi sanguinis spuitionem. Nam post puris sputum, quandoquidem pulmonis exulcerationem præ se fert, tabes sequitur, cui deinde fluor succedit. Per fluorem autem licebit vel capillorum defluxum, vel alui fluorem intelligere. vtrunq; enim tabem sequitur, quemadmodū metipse Hippocrates testatur iis verbis: Si tabidis capilli à capite defluunt, letale est. Et iterū: Quibus tabe correptis capilli à capite defluunt, ij alui profluuio succedente moriuntur. In quorum aphorismorum explicatione multa diximus huc spectantia. Cæterum vbi in tabidis illis sputum detinetur: quod accidit tum quando facultas expultrix tam imbecilla est, vt pulmonem à pure expurgare haud posit, moriuntur: quod nimirū statim à puris copia in pulmone coaceruata respirationis itinere obstructo strangulentur.

Fluor.

5. aph. 11.

5. aph. 12.

APHORISMVS XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λύγξ, κακόν.

Ab inflammatione iecoris singultus, malum portendit.

SIngultus à iecoris inflammatione ortus malũ significare, suprà quoque monuit Hippocrat. In cui⁹ quidem loci explanatione multa diximus, quæ huc referri possunt. Quare non est cur hic sermonem protrahamus, præsertim quum Galenus etiam hunc aphorismum abunde suis illustrauerit Commentariis. Satis itaque sit, dixisse singultum in iecoris inflãmatione esse malum, quod inflãmationis magnitudinẽ significet, propter quam ventriculus in consensum rapitur.

APHORISMVS XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A vigilia conuulsio, aut delirium, malum.

QVum pręsens sentẽtia, vt etiã præcedentes, facilis admodũ intellectu sit, nõ est cur in ea enarrãda longiores simus. Nemo enim est qui nesciat, immoderatam vigiliã corpus maxime exiccare & vacuare. Quare si hanc comitatur cõuulsio, à siccitate fiet, adeoque letalis erit. Ita delirium quoque immodicæ siccitatis ratione accidit, vt abunde est à Galeno in Commentariis suis expositum. A vigilia conuulsio.

APHORISMVS XIX.

Ἐπὶ ὀστέου ψιλώσει, ἐρυσίπελας, κακόν.

Ab oßis denudatione, erysipelas, malum.

MAlum esse, si osse denudato circũstans caro erysipelate deprehendatur, Hipp. hoc in loco docet. Significat enim confluere sanguinem calidiorem, & flauam bilẽ, quę adiacentes carnes sua acrimonia exedit & absumit. Erysipelatis causa. Erysipelas enim non nascitur nisi ex sanguine feruẽti & tenui, aut ex sanguine & flaua bile calidiorib⁹ quàm oportet, vt lib. 5. de Sanandis corp. malis cap. 3. demonstrauimus.

APHORISMVS XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum.

SI erysipelati comitetur putredo aut suppuratio, certũ est erysipelas esse malignum, quod non tantum in superficie existentes partes corporis exulcerat, sed & profundiores depascitur, adeoque, vt Philotheus quoque testa- Erysipelas malignũ.

tur vlcus putridum efficit, quod vndiquaque ad sanas partes pascendo serpit.

APHORISMVS XXI.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν, αἱμοῤῥαγίη.

A vehementi in ulceribus pulsu, copiosa sanguinis fit eruptio.

Pulsus vehemēs quibus vlcerib⁹ accidit.

DOcet in hoc aphorismo Hippocrates, quod vehementem in vlceribus pulsum copiosa sanguinis sequatur eruptio. Pulsus vero vehemēs est in iis vlceribus, quibus phlegmone accedit. Causam copiose in Commentariis suis exposuit Galenus, quare non est cur repetam. Quod si itaq; copiosa sanguinis eruptio prædictum pulsum sequatur, malum certe erit. idque duabus de causis. Primò, quia vlceri esse coniunctam maximam inflammationem ostendit. Dein quod hæc sanguinis eruptio non fiat nisi aperto arterię ore. Quàm vero difficile sit sanguinem ex arteria promanantem compescere, Galenus libro quinto, The. meth. abūde commonstrat. Perperam igitur hanc Hippocr. sententiam interpretantur, qui prædictam sanguinis eruptionem bonū portendere tradunt. Horum enim sententiam satis, præter ea quæ diximus, explodit, quod constat Hippocratem in hac sectione, quemadmodum Galenus suprà Commentario vndecimo huius sectionis diserte est testatus, de iis loqui quæ aliis morbis succedunt, quæ sanè bona esse haud possunt, sed potius mala, quādoquidē, vt codē in loco inquit Galenus, iis statim hoc insit quod mala sint, vtpote priorem morbum augentia, peioremque facientia.

Damnatur inepta quorundam interpretatio

APHORISMVS XXII.

Ἐπὶ ὀδύνῃ πολυχρονίῃ τῶν περὶ τὴν κοιλίην ἐκπύησις.

A ventris diuturno dolore, suppuratio fit.

Suppuratio ventris dolorem sequens.

VEntris diuturnum dolorem sequitur suppuratio, quod scilicet fieri nequeat, vt is dolor fiat vel à frigore, vel inæquali intemperie, vel flatibus multis, vel mordacibus humoribus: si enim omnia quæ ægro conueniūt ad-

hibita fuerint, dolor ſanè à prædictis cauſis excitatus, in longum tempus extrahi non poteſt: reliquum igitur eſt, ſi diutius tum durauerit, vt propter inflammationem ſit ortus. Hęc autem temporis progreſſu ſuppurabit. Quare rectè Hippoc. dixit, à diuturno ventris dolore fieri ſuppurationem. Eſſe autem hanc ſuppurationem malam, ex iis quæ iam ſæpe dicta ſunt, abunde conſtat. Per ea quæ περὶ τὴν κοιλίαν, Hippocr. intelligit totum ventrem inferiorem, omniaq; quæ in eo cōtinentur, non tantum ventriculum. Quod Philoth. etiam iis teſtatur verbis, καὶ ἔστιν ὁ λόγος οὐ μόνον τῷ τῆς σιτοδόχου κοιλίας ἁρμόδιος, ἀλλὰ καὶ τῷ παντὸς μορίου, & hic ſermo non ſolū cōpetit ventriculo, qui eſt cibi receptaculū, ſed & toti parti, hoc eſt, omnibus quę in inferiore ventre continentur. Sic enim hæc verba Philothei, τῷ παντὸς μορίου, veniunt intelligenda. Quod ſubiicere placuit propter Muſam, qui hæc verba ſic interpretatur, vt Philotheū de omnibus partibus corporis loqui putet, ideoq; aphoriſmum hunc ad omnes corporis noſtri partes eſſe ampliandum ait. Quum tamen nihil tale Philotheus dixerit, ſed hoc tantum monuerit, quod per κοιλίαν hoc loco Hippocrates non vnam tantum ventris partem, nempe cibi receptaculum ſeu ventriculum, ſed omnes partes in ea cauitate contentas, ſeu vniuerſum ventrem intellexerit.

κοιλία.

Muſæ interpretatio improbatur.

APHORISMVS XXIII.

Ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει, δυσεντερίη.

A ſyncera deiectione difficultas inteſtinorum ſequitur.

Synceras deiectiones eſſe, quando ſola bilis vel flaua vel atra aquoſæ humiditati non permixta per inferna excernitur, Galenus in Comment. huius aphoriſmi, & ſuprà Commentario ſexto diſerte monſtrat. Et de bilioſis tantum intelligi deiectionibus, ſatis teſtantur quædam Hippocratis exemplaria, quæ legunt τῇ χολώδει ὑποχωρήσει, à bilioſa deiectione. Et hanc lectionem ſecutus eſt antiquus interpres. Quare quum vterque humor ſuo tranſitu morſus & eroſiones, adeoque exulcerationes in inteſtinis efficiat, minimè mirum eſt eorum excretionem ſequi dyſenteriam.

Synceræ deiectiōes

APHORISMVS XXIIII.

Ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ παραφροσύνη, ἢν κενεὸν λάβῃ.

In oßis capitis præcisione, si vacuum excipiat, delirium fit.

OSsis capitis præcisionẽ, quæ vsque ad interiorem superficiem, quam vacuus locus qui cerebrum excipit, vt verbis Gal. in Comment. vtar pertingit, delirium sequi, hoc in aphorismo Hippocrates monstrat. De ossibus autem capitis tantum hic loqui Hippocratem, ex Galeni Comment. palàm fit. Et ex Philotheo, qui ita scribit, ἐνταῦθα φησιν ὅτι αὐτὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν διακοπῇ, hic ait, quod si vtique capitis os pręcisum fuerit. Loqui autẽ de capitis tantum ossibus Hippocratẽ, satis apparet ex decimoquarto huius sectionis aphorismo, vbi eadem sentẽtia iisdem fere verbis repetitur. Inquit enim, In capitis ictu stupor, aut delirium, malum. Sunt autem quædam exemplaria, in quibus præsens aphorismus ita scribitur, ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ παραφροσύνη, καὶ ἔκπληξις ἢν κενεὸν λάβῃ: in ossis capitis præcisione si vacuum apprehendit, delirium & stupor fit. Quare vtrobique idem docetur, vt non sit opus vberiore explicatione.

APHORISM. XXV.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

A purgantis medicamenti potione conuulsio, letalis est.

5. aph. 1.
5. aph. 4.
HAec sententia Hippocratis bis suprà est repetita, primum iis verbis: Conuulsio ex veratro, letalis est. Dein hoc modo: Ex immodica purgatione cõuulsio, letalis est. Significat enim siccitatem insanabilem.

APHORISM. XXVI.

Ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίην ἀκρωτηρίων ψύξις, κακόν.

In vehementi ventris dolore frigiditas partiũ extremarum, malum significat.

ALgoris extremarum partium cauſam hoc in aphoriſmo particularem, nempe vehementem dolorem affert Hippocrates. Quum autem dolor vehemens non fiat, niſi propter inflammationem inſignem, quæ inſtar cucurbitæ ad ſe ſanguinem trahit, neceſſe eſt vt illum frigiditas extremarum partium ſequatur, adeoque malum non leue portendat. Nam & in primo huius ſectionis aphoriſmo generatim dixit: In acutis morbis frigus extremarum partium eſſe malũ.

Algor extremarum partium.

APHORISM. XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος, ἐκτρῶσαι ποιεῖ.

Si grauidæ mulieri teneſmus acciderit, abortum excitat.

COnſenſum vteri cum recto inteſtino Hippocrates hoc in aphoriſmo monſtrat, eumq; tantum poſſe ſignificat, vt propter hunc grauidæ abortiant. Nam quum in reliquis vehementioribus corporis motibus aut doloribus grauidæ abortiant, minimè mirum ſi ob frequentes illas exurrectiones ad quas teneſmus grauidas impellit, fœtum eiiciant, quemadmodum abunde in Comm. ſuis Gal. oſtendit.

Teneſm' abortus ſa.

APHORISMVS XXVIII.

Ὅτι ἂν ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται.

Quodcunque os, aut cartilago, aut neruus in corpore præcidatur, neque augetur, neque coaleſcit.

HAec Hippocratis ſententia repetita eſt ſuprà ſectione, ſexta, ordineque fuit. 19. ibidemque abunde à nobis expoſita.

APHORISMVS XXIX.

Ἢν ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγένηται ἰσχυρή, λύει τὴν νοῦσον.

A pituita alba correpto ſi alui profluuium ſucceſſerit vehemens, tollit morbum.

Alba pituita.

PEr albam pituitam Hippocratem intelligere eam aquæ inter cutem speciem, quæ λευκοφλεγματία dicitur, ex Galeni Comment. patet. Quinetiam Philoth. ait, περὶ λευκοφλεγματίας ὕδερου τοῦτον τὸν λόγον εἶναι τῷ ἱπποκράτει, de aquæ inter cutem specie, quæ alba pituita dicitur, hunc sermonem Hippocrati esse. Hanc autem tollit vehemens seu diuturnũ alui profluuium, τῷ λόγῳ, inquit Philotheus, τὸ ἐκκενοῦσθαι τὴν νοσοποιὸν αἰτίαν, eo quod causam efficientem morbũ vacuat. Idq; si valida modo virtus excretrix fuerit, verum erit. Nã si propter imbecillitatem virtutis retẽtricis accideret alui profluuium, mortem potius inferret.

APHORISM. XXX.

Ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταῤῥέει.

Quibus in alui profluuiis spumosa excrementa sunt, iis pituita à capite defluit.

Spumosa excrementa vnde generant.

CItra distinctionem hęc ab Hippocrate dicuntur. quum enim multæ sint causæ spumosorum excrementorum, hic vnam tantum refert, nempe pituitæ à capite defluxum. Quũ enim pituita sit humor flatuosus, minimè mirũ si in eius à capite in vẽtriculũ motu spumosa fiat. Simile enim accidere videmus in mari vehementioribus ventis agitato, quemadmodum copiosius in Comm. 43. sect. 3. aphorismorũ Galenus monstrat, vbi ex professo de spumæ generatione agit. Quare quum in alui profluuiis pituita illa in multas partes paruas atque ampullas fracta sit, necesse est vt excremẽta subinde spumosa fiant. Neque enim spumosa excremẽta alia sunt, quã quæ multas ampullas habent.

Spumosa excrementa quæ.

ANNOTAT. IN GAL. COMM.

Spirit⁹ flatuosus pituitæ flatuosę causa cõtinẽs quõ dicit.

Est autem huius pituitæ causa continens.] Huius scilicet flatuosæ pituitę spiritus flatuosus causa est continens, hoc est commiscetur pituitæ, atq; adeò illam continet. Atque eũ esse horum verborum sensum, metipse Galenus clare mõstrat, dum seipsum iis verbis interpretatur, dicens: Est vero conti-
" nens huius pituitæ causa spiritus flatuosus, qui in cõmixtio-
" ne cũ humore vehementi & inæquali motu indiget, vt dum

ipſe frangitur, pituitam quoque in multas & exiguas partes frangat. Sic in Comment. paulo antè citato flatuoſi ſpiritus & humoris mixtionē fieri ait, ambobus in multa perfractis, & multis mutuo congreſſu complexúue exiguis ampullis ab ipſis effectis. Vnde manifeſtiſsimum fit, quomodo ſpiritus flatuoſus ſit pituitæ iam dictæ cauſa continens. Quare prorſus delirant, qui pro cauſæ continentis in morbis aſſertione hunc locum proferunt, cum nihil prorſus πρὸς ἔπος, vt Græci dicunt, faciat. Habere enim pituitam hanc cauſam continentem, & alia multa quæ eſſentiā ſuā, in fieri obtinent nihil reluctamur, minimè tamen concedimus. in rebus permanentibus, qualis morbus eſt, hanc reperiri, vt alibi copioſius commonſtrauimus. Sed neque omnino ex pulmone.] Græce eſt, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αἷμα διὰ παντὸς ἀφρῶδες ἀναπτύουσιν ἐκ πνεύμονος, Sed neq; ſemper ſanguinem ſpumoſum ex pulmone expuunt. Quippe ruptis interdum vaſis pulmonis ſanguis plurimus bene coloratus, & ſine ſpuma expuitur, quemadmodū Comm. 13. ſect. 5. Gal. monſtrat. Nulla cauſa continens in morbis.

APHORISM. XXXI.

ὁκόσοισι πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν.

Quibus febricitantibus vrinæ ſedimina craßioris farinæ ſpeciem referunt, diuturnum fore morbum ſignificant.

QVum vniuerſa hæc ſectio ſeptima ad eam artis partem pertineat, quæ futura prædicit, ad preſagiendum vero non parum conducat vrinę inſpectio, ideò per aliquot nunc aphoriſmos Hippocrates de vrinis agit, quidque ex iis ſit prædicendum medico, monſtrat. Primum autem de vrina quæ craſsioris farinæ ſpeciem refert, & Gręcis κριμνώδης dicitur, tractat, quodque morbi diuturnitatem ſignificet monſtrat, pręſertim vbi in febribus apparet. Quippe materiam ſignificat craſſam, quæ exiguo tempore diſcuti non poſsit. Hinc eſt quod lib. 2. Prognoſt. 28. ſcriptum reliquerit: Si in vrina ſedimenta ſpeciem farinæ craſsioris refe- κριμνώδης

,, rant, mala sunt. Viribus enim robustis existentibus, morbi, vt ,, dictum est, diuturnitatem significant. Imbecilliores vero si fuerint, ægrotantes cito moriuntur.

ANNOTAT. IN GALENI COMM.

In Prognostico.] lib.2. aphor.28. In lib. de Iudiciis.] Scilicet.1.cap.12. Tales vrinæ.] Græcè, ὀλέθρια μὲν γὰρ ἐστι τὰ κριμνώδεα τῶν οὔρων, exitiales enim sunt vrinæ crassioris farinæ speciem referentes. Minxit totum simul subcrassum euacuatum.] In codice Galeni Græco locus hic est deprauatus: habet enim οὔρησεν ἀθρόως ἀπὸ τοῦ χυμοῦ κενούμενον, quū Hippocratis, vnde hæc citantur, emendata exemplaria legant, οὔρησεν ἀθρόον ὑποπαχυνόμενον, minxit, cōfertim, quod subcrassum in matella euadebat.

Græc⁹ Galen. codex emēdatus

APHORISM. XXXII.

ὁκόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἄνωθεν δὲ λεπταὶ, ὀξεῖαν ἀῤῥωστίαν σημαίνουσιν.

Quibus vero sedimina nūc sunt biliosa, quæ ab initio fuerunt tenuia, acutum morbum significant.

Biliosa sedimina.

BIliosa vocat Hippocrates sedimina, quæ à flaua bile sunt colorata: tenuia vero, quæ aquosa sunt. Cuius rei testis est in Comment. suis Gal. & Philotheus quoque, qui χολώδεις ὑποστάσιας interpretatur esse κεχρωσμένας ὑπὸ χολῆς, λεπτὰς autem ὑδατώδεις. Cæterum aduerbium ἄνωθεν cōuertimus ab initio: quippe & Galenus, & Philotheus hoc loco οὐ τόπου εἶναι δηλωτικὸν, ἀλλὰ χρόνου, nō locum, sed tempus significare tradunt, idemque denotare quod ἐξ ἀρχῆς τοῦ νοσήματος, hoc est ab initio morbi. Neque eam dictionem sic vsurpat Hippocrates tantum, verumetiam alij. Nam vt Phauorinus annotauit ἄνωθεν etiam rhetoribus dicitur ἐκ τόπου, ἢ χρόνου. Quum itaque sedimina vrinarum ab initio tenuia fuerint, & subinde biliosa fiunt, acutum, hoc est breuē, fore morbum significant. Nam, vt initio suorum Commentariorū ait Gal. biliosum semper acutos morbos efficit.

ἄνωθεν.

Biliosum semp acutos morbos efficit

APHORISM. XXXIII.

ὁκόσοισι διεστηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματι ἐστιν.

Quibus vrinæ inæquales sunt, iis uehemens perturbatio in corpore est.

VRinas inæquales diximus, quas Hippocrates διεστηκότα τὰ οὖρα nominauit, Nã διεστηκὸς οὖρον Galeno & Philotheo testibus, nihil aliud est Hippocrati, quàm ἀνώμαλον. Minime vero mirum, has vrinas significare vehementem turbationem corporis, quòd nimirum alicubi ἐπικράτειαν τῆς φύσεως, ait Philotheus, hoc est, victoriam, non temperiem (vt conuertit perperam Musa) naturæ, alicubi autem caussarum morbosarum prę se ferant, quemadmodum abunde in Commentariis suis Galenus monstrat. Vrinæ inæquales. Musa notatus.

APHORISMVS XXXIIII.

ὁκόσοισι ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται πομφόλυγες νεφριτικὰ σημαίνουσι, καὶ μακρὴν ἀῤῥωστίην ἔσεσθαι.

Quibus in vrinis superstant bullæ, iis morbum renum, & longum fore significant.

QVum bullæ fiant ab humiditate, vt in Comment. suis attestatur Galenus, quæ à flatuoso spiritu circum extenditur: ideo quibus in vrinis bullæ superstant, significant flatuosum spiritum, adeoq; frigidum renum morbum: ex propinquis enim partibus is ipse fertur. Si aũt frigidus est morbus, vt longus quoq; sit necesse est. Quippe frigidum omne solutu ac concoctu difficile existit, vt in Comm. quoq; suis Galenus monstrat. Cæterum Leonicenus hoc loco non recte conuertit, subsidunt. est enim in contextu Hippocratis ἐφίστανται, quod Philotheo teste, ἵστανται δὲ ἐπάνω τοῦ οὔρου, in est, in superficie vrinæ consistunt, significat. Bullarum in vrina causa. Leoniceni cõuersio improbata.

APHORISMVS XXXV.

ὁκόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις, καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει.

Quibus pinguedo in vrina supernatat, & cõfertim exit, iis renum uitiũ, & acutũ morbum significat.

PInguedinem in vrinæ superficie innatantẽ, tabẽ vniuersi corporis significare, Hippocrates li. etiam 2. Prognost. Pinguedo vrinæ in-

natans. aph.35.prodidit ita scribens, Et pingue telis araneorum simile in vrinę superficie natans, damnandum est, indicat enim consumptionem. Hic vero renum vitium monstrare tradit.
Aph.37. Hinc loco iam citato scribit, Ne te fallat, si ipsa vesica male affecta huiusmodi reddiderit vrinã. Non eñ totius corporis, sed ipsius tantũ vesicæ signum est. Legendum itaq; ἐπίστασις, & nõ ὑπόστασις, vt habent aliqua depruata exẽplaria, quę magna ex parte in suis conuersionibus secuti sunt interpretes. Et sane eam lectionem esse veriorem, res ipsa satis testatur. pingue enim non subsidet, sed potius supnatat, Vtitur & Hippocrates in iam citata ex libro Prognost. sentẽtia, hac dictione, inquiens, καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισαμένας. Sic quoq; Philotheus legit, etsi falso in quibusdam exemplaribus scribitur ὑπόστασις. Nam eam lectionem esse falsam, verba eiusdem quæ statim subiiciũtur, euidentissime commonstrãt, ait enim, ἥτις ἄνω ἐπίσαται. Emẽdandus itaq; in hunc modũ

Philothei locus emẽdatus. Philothei locus erit, λιπαρὰν ἐπίστασιν λέγει τὴν πιμελώδη καὶ ἐλαιώδη, ἥτις ἄνω ἐπίσαται. ἡ οὖν τοιαύτη ἐπίστασις, &c. Vt autẽ medicus sciat quando pingue quod vrinæ innatat, vesicæ tãtum vitium præ se ferat, Hippocrates hoc in aphorismo eius rei indicium aliquod tradit, nempe si pingue hoc confertim & non paulatim exit, renum malum significat: si vero paulatim, vniuersi potius corporis colliquationem ostendit, vt latius in Commentariis suis Galenus docuit. Quid confertim

Cõfertim. denotet, sect.2.aph.18.diximus.

APHORISMVS XXXVI.

ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προειρημένα συμβαίνῃ σημεῖα, πόνοι τε περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, κἢν μὲν περὶ τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον ἔξω. ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι περὶ τοὺς ἔσω τόπους γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον ἔσω.

Quibus nephriticis prædicta signa accidunt, doloresque circa spinæ musculos fiunt, si quidem in locis exterioribus accidunt, abscessus quoque exterius fu-

turos expecta. Si vero dolores in interioribus locis fuerint, abscessus etiam intus fore expecta.

DOcet hoc in aphorismo, ꝙ iis qui longo tempore nephretici sunt, doloresq; circa spinæ dorsiue musculos obtinent, abscessus accidant. Eos autẽ pro vario positu musculorũ vel internos vel externos futuros esse ait, quẽadmodum copiosius Galenus in suis Comm. exposuit.

APHORISMVS XXXVII.

ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, σωτήριον. εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν. θεραπεύειν δὲ τοῖσι στυπτικοῖσι, καὶ τοῖσι ψυκτικοῖσι.

Sanguinis vomitus sine febre salubrior est, cum febre vero peior. Curare autem hunc oportet cum adstringentibus & refrigerantibus.

QVum omnis sanguinis vomitus malus sit, id quod met ipse testatur Hippocrates, qui suprà dixit, Sanguis suprà emissus, qualiscũq; fuerit, malus: idcirco hoc loco quis illorũ salubrior aut peior sit, docet. Neq; enim σωτήριον simpliciter salubre aut salutare dicit, sed collatione: ideo nos salubrius conuertimus, vt κακὸν, quod simpliciter aliàs malum significat, peius. Vomitus itaq; sanguinis febre vacãs salubrior est, ꝙ nullam esse phlegmonẽ in eo loco vnde sanguis fertur, significat, quemadmodũ Galenus in Comment. suis fusius monstrat. Cæterum hunc vomitum, qui scilicet fit sine phlegmone, adstringentibus & refrigerantibus curare oportet. Quippe hæc impetum sanguinis erũpentis cohibent ac reprimunt, suaq; siccitate vlcera sanant, de quibus multa habet Galenus lib. 4. Simp. cap. 6. Et hoc loco monẽdus erit lector, interpretes non recte hanc vocem στυπτικοῖς, reddidisse acerbis, quæ quidem Græcis non στύφοντα, sed στρυφνὰ potius dicuntur. Vsi sunt enim nomine speciei pro genere. στύφον nanq; genus est ad acerbum & austerum, quandoquidem vtraq; adstringant, vt Galenus loco iam citato, & lib. 3. de Composit. medic. localium cap. 3. in eum scribens modum testatur, ἀποκρίνεται μὲν οὖν δηλονότι τά τε αὐστηρά, καὶ στρυ-

4. aph. 25

Interptũ lapsus.

στύφον

φυὰ κοινῇ προσηγορίᾳ κεχρημένα τῇ τῶν συφόντων, Reprimunt itaq; tum auſtera, tum acerba, quæ communem adſtringentium appellationem obtinent.

APHORISMVS XXXVIII.

Κατάῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν.

Deſtillationes in ventrem ſuperiorem intra viginti dies ſuppurantur.

TErminum ſuppurationis eorum quæ ex capite in thoracem defluunt, hoc in aphoriſmo exponit. Neq; enim κατάῤῥους aliud eſt niſi humoris ex capite ad os & aſperam arteriam, atq; per eam ad pulmonem delatio, vt etiã hinc intelligi poſsit, per ventrem ſuperiorem Hippocratẽ non accipere niſi thoracem, in quo pulmo continetur. Quod etiam diſerte in Comm. ſuis Gal. monſtrat, vt Philotheus quoq; idipſum non obſcuris verbis ſignificat in quiẽs, κοιλίαν τὴν ἄνω λέγει θώρακα, παραβάλλων πρὸς τὴν κοιλίαν, Ventrem ſuperiorem vocat thoracem, hunc ſcilicet ad inferiorem ventrẽ referens. Harum itaque deſtillationum terminus eſt vigeſimus dies, ita vt hunc non tranſcendant, ſed in eo plane, aut alio quodam decretorio die intra hunc dierum numerum contẽto, verbi gratia, decimoquarto, vel decimoſeptimo ſuppurentur, idq; ob loci caliditatem. Vnde colligitur, vigeſimum diem, & non vigeſimumprimum eſſe iudicatorium: quod in Commentariis etiam ſuis Galenus monuit.

κατάῤῥους.

Venter ſuperior.

APHORISMVS XXXIX.

Ἢν οὐρέῃ αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸν περίναιον, καὶ τὸ ὑπογάστριον, καὶ τὸν κτένα, τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Siquis ſanguinẽ mingat, & grumos, atq; vrinæ ſtillicidiũ habeat, dolorq; ad interfœmineum, imũ vẽtrem, & pectinẽ incidat, veſicã ægrotare ſignificãt.

HAec ſententia Hippocratis eſt ſuprà repetita, nempe ſectione 4. in qua ordine fuit 80. Quum autem ibidem

à nobis sit abunde exposita, non est cur hic vberiorem eiusdem explanationem afferamus.

APHORISMVS XL.

Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτόν τι τοῦ σώματος, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si lingua subitò infirma fiat, aut pars aliqua corporis resoluatur, hoc à melancholico humore accidit.

QVid per linguam ἀκρατῆ, & ἀποπληκτικὸν sit intelligendū, Galenus in Comment. suis disertè exposuit, eiusq; expositionē nos in nostra cōuersione secuti sumus. Docet aūt hoc in aph. Hippocrates, linguam interdum subito ita infirmā fieri, vt non posit articulatam efficere vocem, aut aliquem corporis partem resolui, idq; nulla alia de causa, q̃ quod melancholicus humor sua crassitie neruos sensum & motū deferentes à cerebro obstruit, atq; adeò impedit ne vis sensifica & motrix ad linguæ aliarumq; partium musculos peruenire queat. Et hunc quidem esse huius aphorismi sensum, ex Galeni Commentariis abunde liquet. Atque hanc ipsam interpretationem confirmat Philotheus, qui hæc verba Hippocratis, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον, esse posita tradit, αὐτὶ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἐμφράττοντος γίνεται, pro eo quod est, à melancholico humore obstructionem efficiente fit. Et certe minime mirum hæc ipsa à melancholico humore fieri, quū suprà dixerit apoplexiam nōnunquam à melancholico fieri humore. Cæterū interpretes Latini hoc loco temere Galeni Comment. discerpsere, ac aphorismum quem in Comment. citat Galenus, in Hippocratis contextū minus recte rapuerunt. Nā præter hoc quod in Aldino græco codice continua est horum Commentariorū series, etiam quiuis, modo amens non sit, legens intelligit, quod toti huius aphorismi explicationi sint destinati, nec sine summa inscitia vnam eorundē partem ab alia euelli posse. In iis sanè Comment. vbi interpres conuertit, linguæ intemperaturæ, Græcè legitur, κατὰ τὴν γλῶτταν ἀκρατείας. Quare vertendum erat, linguæ incontinentiæ, infirmitatísve, ἀκρατὴς enim Græcis, Phauorino attestante, idē est quod ἀσθενής Hinc ἀκράτεια significat iisdem ἀσθένειαν.

6. Aph. 57

Interpretes notant.

ἀκρατὴς

ἀκράτεια.

APHORISMVS XLII.

Ἢν ὑπερκαθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

Si senioribus supra modum purgatis singultus superuenit, non bono est.

5.aph.4. QVod suprà generatim de omni ætate docuit, inquiens, Ab immoderata purgatione conuulsio, aut singultus superueniens, malum significat: hoc nunc ad senilem duntaxat ætatem transfert. Si itaque in cæteris omnibus ætatibus malum est, vtpote immodicam siccitatem præ se ferens, vbi ab immoderata purgatione singultus fit, multo certe peius erit, si senioribus, vt quos iam imbecilliores, ætatis ratione, esse constat, superuenerit.

APHORISMVS XLIII.

Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ, καὶ θερμοῦ καταχεομένου κατὰ τῆς κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Si febris non ex bile nata sit, aqua copiosa & calida affusa, tollit febrem.

HAec quidem sententia, vt aliæ multæ, propter antiquã Hippocratis breuitatẽ subobscura est. Docet autem in ea, quæ sint febres quæ ex infusione balneóue calidæ aquæ, vsum aliquẽ sentiũt. Quũ enim tria sint prima genera simplicium febrium, vnum quod in spiritibus accenditur, alterum quod in solidis, & tertium quod in humoribus, prioribus quidem duobus generibus tantum, tertio prorsus excluso, conuenire balneum tradit. Per febrem enim ex bile natã, omnes alias putridas intellexit, adeoq; bilis nomine omnes reliquos humores inaudiri voluit. Quod ex Galeni Commẽtariis satis liquet, & ex Philotheo, qui ita scriptũ reliquit, χολῆς μνησθεὶς λόγῳ παραδείγματος, ὡς βραχύλογος, τοὺς λοιποὺς χυμοὺς προσυπακούεσθαι ἐσήμανε, τουτέστι φλέγμα, αἷμα, μέλαιναν χολήν. οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἄλλου οἱουδήποτε χυμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πνευμάτων, ἢ στερεοῖς ἀναπτομένων πυρετὸν ὠφελεῖ ἡ κατάχυσις τοῦ θερμοῦ ὕδατος, Bilis vice exẽpli mentionẽ faciens, reliquos humores,

Tria prima genera febriũ.

Febris ex bile nata.

tanquam breuiloquus, subaudiendos esse significauit, nempe pituitam, sanguinem, & atra bilem. Neque enim ab vllo alio humore, sed in spiritibus, aut solidis accensam febrem infusio aquæ calidæ iuuat. Febribus autem diariis balneum aquæ dulcis esse vtile, potissimum iis quæ ab vstione solis, frigore, lassitudine, & cutis stipatione nascuntur, Galenus in Commentariis, & in Therap. meth. & libro primo ad Glauconem ostendit. Hecticis autem conuenire, in decimo Therap. metho. capite decimo iis verbis testatur: Quicunque hectica febre laborant, atque ex iis præcipuè qui iam marasmode hectica febricitant, modo iis alia nulla febris, nec ex putrescente humore, nec phlegmone sit adiuncta, eos omnes audacter lauabis. Sed inquies, quî igitur fit, vt in aliis locis febrib. putridis balneum esse vtile doceat Galenus, cũ tamen hic diuersum tradat Hippocrates? Respondeo, Hippocratem & Galenum velle quod balneum simpliciter, ac quouis tempore diariis & hecticis febribus conueniat. Putridis vero, non nisi noxiis humoribus prius concoctis aut vacuatis. Et hanc esse Galeni sententiam, ex Commentariis eius fit euidentissimum. Cur autem prædictis febribus vtile sit balneum aquæ calidæ, in Com. etiam exposuit Galenus.

Balneum aquæ dulcis hecticis vtile.

An balneũ omnibus ex æquo febribus cõpetat.

ANNOTA. IN GAL. COM.

Quod reliquæ omnes.] Græcè, δηλοῖ δὲ καὶ ὅτι, πλὴν τῶν ἐπὶ χολῆς γινομένων, οἱ λοιποὶ πάντες. ostendit autem, quod reliquæ omnes exceptis iis quæ à bile factæ sunt, &c. Volentes febrem non esse morbum.] Græcè est, σύμπτωμα τιθέμενοι τὸν πυρετὸν αὐτὸν, οὐκ αὐτὸ πάθος, febrem ipsam symptoma esse statuentes, non ipsum pathos. Lypyria.] De hac febre diximus in enarratione aphoris. quadragesimioctaui sectionis quartæ. Eloden & typhoden.] De iis vide quæ annotauimus in Commentario Galeni duodecimo primæ sectionis aphorismorum. Adeò quod nunc sermo, &c. Græcè est, ὥστε νῦν ὁ λόγος ἐστὶ τῷ ἱπποκράτει. Proinde nunc sermo est Hippocrati.

APHORISMVS XLIIII.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

Mulier ambidextra non fit.

Mulieres raro ambidextræ.

MVlierem propter naturæ imbecillitatem non nasci ambidextram, Hippocrates hoc in aphorismo testatur. Estq; quod docet ex eorum numero quæ magna ex parte ita accidere solent. Id quod testatur etiam Philotheus iis verbis, ὅθεν μᾶλλον ἄῤῥενες ἀμφιδέξιοι, ἢ γυναῖκες, hinc viri magis quàm mulieres, ambidextri. Reliqua in Commẽtariis Galeni exposita sunt.

APHORISMVS XLV.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκὸν, περιγίνονται. ἢν δὲ ὕφαιμόν τε βορβορῶδες, καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται.

Qui suppurati vruntur, aut secantur, si pus effluxerit purum & album, euadunt: si vero subcruentum, fæculentum, & fœtidum, pereunt.

Quando suppurati vsti aut secti euadãt

DOcet hoc in aphorismo Hippocrates, qua ratione medicus cognoscere posit, num suppurati dum vruntur, aut secantur, ex morbo euadere queant, an non. Vri autem & secari suppuratos, in sectione sexta est dictum. (Aph. 27.) Cognoscet itaq; num euasuri sunt, ex puris inspectione. Si enim hoc ipsum purum & album effluxerit, haud morietur. Significat enim, Philotheo teste, ὅτι ἡ φύσις ἔῤῥωται, καὶ κατεκρατήθη ἡ παρὰ φύσιν διάθεσις, quòd natura valida fuit, & affectum præter naturam deuicit. Si vero pus quod effluit, subcruentum, fęculentum & fœtidum fuerit, pereunt. Nam δηλοῖ ἐπικράτειαν τοῦ νοσήματος, κατάπτωσιν δὲ τῶν δυνάμεων, significat morbi victoriam, facultatumq; casum, atq; adeo superasse has ipsas putredinem. Hinc non temere alibi ita scritum reliquit Hippocrates, (1. Progn. 40.) Pus illud optimum est, quod albũ,
» æquale, leue est, & haudquaquam fœtidum. Quod vero huic
» contrarium est, pessimum esse solet. Repetitur hæc senten-
» tia ad verbum 2. Prog. 70. In Galeni Commentariis, vbi citatur sententia Platonis Comici, non satis bene eiusdẽ per interpretem sunt reddita verba. Sic autẽ conuertes, Post hæc Euagoræ filius Cinesias ex pleuritide aridus, puris expers, arundinacea crura ferens, tabis præsagus, plurimas in corpore gerens crustas, ab Euryphonte vstus. Græce enim est, με-

τὰ ταῦτα δὲ Εὐαγόρου ὁ παῖς ἐκ πλευρίτιδος Κινησίας σκελετός, ἄπυος, καλάμινα σκέλη φορῶν, φθοῆς προφήτης, ἐσχάρας κεκαυμένος πλείστας ὑπ' Εὐρηφῶντος ἐν τῷ σώματι.

APHORISMVS XLVI.

Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ, καὶ λευκόν, περιγίνονται. ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πῦον τουτέοισίν ἐστιν. ἢν δὲ οἷον ἀμόργη ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Qui iecore suppurato vruntur, aut secătur, siquidem pus purum effluxerit, & albũ, euadunt: iis enim pus conclusum in membrana est. Si vero veluti amurca effluxerit, intereunt.

HIc Aphorismus præcedentis veluti exẽplum est. Nam cum ibidem signum tradidisset, quo eos qui ꝓpter tubercula ad suppurationem tendentia vruntur aut secantur, num euaderent aut perirent, dignoscere liceret, hic certe quod dixerat exemplo suppurationis quæ in iecore excitatur, confirmat. Quippe si post vstionem aut sectionẽ pus excretum, purum & album fuerit, euadunt. Rationẽ metipse subiungit dicens, Pus enim tum in membrana est iecur ambiente, adeoq; iecoris substãtia nihil patitur. Philotheus quoq; idipsum bonũ portẽdere duplici de causa inquit, σημαίνει γὰρ τὸ τοιοῦτον πῦον ῥώμην τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως, καὶ τὴν φλεγμονὴν ἔξω περὶ τὸν ὑμένα τοῦ ἥπατος εἶναι, Significat enim tale pus facultatis alteratricis robur, & inflammationem extra iecur, nempe eius membranam esse. Membrana autem hęc, seu tunica, quæ iecoris inuolucrum quoddam & tegumentũ est, non est nisi peritonæũ iecori tenuius obductum, vt testis est Galenus libro 4. de Vsu part. & 6. Anato. administrationũ. Si vero pus effluens amurcam referat, pereunt. Alteratricem enim facultatem imbecillam esse, & corruptionem vsque ad iecoris carnem peruenisse significat.

Mẽbrana iecur ambiens.

APHORISMVS XLVII.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἄκρητον ποτίσας, ἢ λού-

σας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

Dolores oculorum vbi merum biberis, & multum calida laueris, uenæ sectione curato.

QVum hic aphorismus manifeste doceat multa absurda, quemadmodum in Commẽtariis suis Galenus copiose monstrat, ideo ab alio insertum, adeoq; adulterinum esse, nemini non constat. In sexta vero sectione de sententia Hippocratis ponitur, ibidemq; nobis est abunde enarrata.

Aph.21.

APHORISMVS XLVIII.

ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.

Aqua inter cutem laborantem si tußis corripiat, desperatus est.

6.aph.35. REpetita est hæc sententia suprà, & à nobis quoque ibidem exposita: ideoq; noua explicatione non eget.

APHORISMVS XLIX.

Στραγγουρίην, καὶ δυσουρίην θώρηξις, ἢ φλεβοτομίη λύει. τέμνειν δὲ τὰς ἔσω.

Stillicidium & difficultatem urinæ uini potio, & sanguinis mißio tollit. Incidere uero internas uenas oportet,

CVrationem stillicidij & difficultatis vrinę hoc in aphorismo docet, non quidem omnis, sed eius tantum stillicidij quod fit à frigiditate, & difficultatis vrinæ quæ à crassis & glutinosis humoribus, flatuosoq; spiritu fit. Hæc enim mala, vini potio, vtpote illa dissoluẽs & discutiens, sanat. Quod si vero ab inflammatione prædicta mala oriantur, venæ sectione, modo virtus valida sit, curantur: quemadmodũ copiosius in Commentariis Galenus monstrat. Interiores autem venas, hoc est, poplitum, aut malleolorum, esse incidendas, in explicatione aph. 36. sect. 6. diximus.

Interiores venæ.

APHORISMVS L.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα, καὶ ἐρύθημα

ἐν τῷ στήθει ἐπιγενόμενον, ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Ab angina detento, si tumor & rubor in pectore superueniunt, bonum: foras enim vertitur morbus.

HIc aphorismus ab eo qui est in sectione 6. ordine 37. nihil differt, nisi quòd illic est in collo, hic vero in pectore. Ista vero diuersitate nihil aliud innuere Hippocrates voluit, nisi quod bonum sit in angina noxios humores à partibus internis & nobilioribus ad externas & ignobiles quascunque transferri. In Commentariis autem Galeni perperam legitur, ἐν τῷ τετάρτῳ. nusquam enim in quarta sectione reperitur hęc Hippocratis sententia, sed in sexta, vt est cõprehensum. Legendũ itaq; erit, ἐν τῷ ἕκτῳ, in sexta.

In angina bonum est noxios humores ad exteriora transferri.

APHORISMVS LI.

Ὁκόσοισι σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Quibus cerebrum corrumpi incœperit, intra tertium diẽ moriuntur. Si uero hos euaserint, sani fiunt.

CErebri corruptione incipiẽte, quã σφακελισμόν Hipp. aliiq; Gręci vocãt, intra triduum, propterea ꝙ malũ sit grauissimum, parsq; male affecta maxime princeps, ægrotantes perire necesse est. Si vero hos dies supuixerint, sanitati restituẽtur. Quippe hinc cõiicimus vires esse robustas, quæ corruptionẽ superare possunt. In Galeni Comm. vbi est de fracturis, Gręce legitur, ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων, de fracturis & articulis. Vbi legitur, Ne forte igitur, &c. Gręce est, μήποτε οὖν, nunquid igitur, &c habentibus? Per interrogationem enim legenda hæc verba. Vterq; locus in postrema Galeni editione est emẽdatus, ideoq; nõ est cur lõgiores simus.

σφακελισμός.

APHORISMVS LII.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ

κεφαλῆ. ὑπαίρεται γὰρ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω. ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ αὐτῷ ἡ διέξοδος ἐστιν.

Sternutamentum fit ex capite cerebro calefacto, aut humectata capitis parte inani. Aer enim intus contentus extrà erumpit. Sonat autem, quoniam per angustum exit.

QVum multæ ac variæ ſint cauſę ſternutamenti, vt Galenus etiam in Commentariis ſuis monſtrauit, Hippocrates tamen de eo ſolo ſternutamento hoc in aphoriſmo agit, quod principium ſuæ generationis habet naturæ motum ſpiritum flatuoſum ex capite excernere appetentis. Ideoque ait, ſternutamentum fit ex capite. eiusq; duas cauſas ſubiungit, calorem nimirum, & humorem. Calor enim humores rarefacit, & in flatus conuertit, quos ſubinde natura per ſternutamentũ expellit. Solus aũt humor in capite redũdãs ſternutamentum haud excitat, vt in Commentariis fuſius Galenus docet. Per inanem vero capitis partem, cerebri ventriculos, aut vniuerſum quod ambit cerebrum, eſſe intelligendũ idem Galenus diſerte docet. Porro quum ſpiritus flatúſue qui continetur in cerebro, erumpit, ſonat: idq; non aliam fit ob cauſam, niſi quòd per anguſtum narium meatum egreditur, vt copioſe à Galeno im Commentariis oſtenditur. Qui quum ſatis prolixi ſint, hancq; Hippocratis ſententiam abunde explicent, non eſt cur in ea enarranda longiores ſimus.

Inanis capitis pars.

APHORISMVS LIII.

ὁκόσοι ἧπαρ περιωδυνέουσι, τούτοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος, λύει τὴν ὀδύνην.

Quibus iecur vehementer dolet, iis febris ſuccedens leuat dolorem.

DOlores iecoris vehementes citra febrem, ex flatibus fiunt, quapropter febre ſuccedente ſoluuntur dolores, propterea quod hęc ipſa flatus diſſoluat & diſcutiat. vt copioſius eſt à nobis dictum in expoſitione aph. 40. ſect. 6. vbi iis verbis repetitur hic aphoriſmus, Quib. dolor iuxta hy

Dolores iecoris vehementes citra febrẽ vnde.

pochondrium fit citra inflammationem, iis febris succedens dolorem soluit. Præterea monendus nobis etiam lector venit, περὶ in hac Hippocratis sententia intendere & augere significationem verbi ὀδύνῃσι, vt aliàs sæpe, quemadmodum ostensum est Aphorismo 10. sectionis sextæ.

APHORISMVS LIIII.

ὁκόσοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρέεσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέοισι ξυμφέρει ἔαρι φλεβοτομέεσθαι.

Quibus sanguinem à venis detrahere confert, iis uere sanguinem mittere prodest.

HIc aphorismus abunde est à nobis enarratus suprà: quare non est cur hunc denuo explicemus. 6. Aph. 47.

APHORISMVS LV.

ὁκόσοισι μεταξὺ τῶν φρενῶν, καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον, οὐδὲ εἰς ἑτέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι κατὰ τὰς φλέβας εἰς τὴν κύστιν τραπέντος τοῦ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νούσου.

Quibus inter septum transuersum & ventrem pituita concluditur, doloremque infert, utpote quæ ad alteram cauitatem exitum non habet: iis per uenas ad uesicam conuersa pituita, morbus soluitur.

IN hoc aphorismo docet Hippocrates, quòd natura interdum pituitam inter septum transuersum & ventrem conclusum, doloremq; inferentem, per latētes vias ad venas, & subinde ab iis ad vesicam transmittat: vt verissimum sit quod alibi de natura dixit, Natura ipsa sua spōte, non ex intelligentia, viam impetúmue ad suas actiones inuenit. Quippe natura à nullo edocta est, neq; ea quæ conueniunt facere didicit. Per ventrem autem hoc loco, Galeno in Commentariis teste, inaudire oportet τὴν εὐρυχωρίαν, ὅση κάτω μέν ἐστι τῶν φρενῶν, ἔνδον τε τοῦ κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου, laxius spacium quod est infra septum trāsuersum, & intra peritoneum quod 6. Epid. part. 5. aph. 2. Venter.

iuxta abdomen est. Quum itaque pituita intra hoc spatium clauditur, doloremq; sua tensione excitat, nec ad alteram cauitatem transmitti potest, necesse est vt hanc ipsam naturã extenuet, atq; subinde per occultas vias ad venas, & ab iis rursus ad vesicam transferat. Quo facto, accidit vt morbus soluatur, expulsa nimirum per vrinas pituita ipsa.

ANNOTAT. IN COMM. GAL.

Quod est inter septi corpus.] Græce est, ἀντὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ τῶν φρενῶν ἰδίου σώματος, ὃ σαρκῶδές ἐστι, quod est inter septi transuersi proprium corpus quod carnosum est. Transumptionem ad venas.] Hic locus non tantum in Latinis, sed & Gręcis codicibus est deprauatus. Videtur autem in eum esse emendandus modum, ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἀκούσαιμεν ὦ Μαρῖνε, τὴν εἰς τὰς φλέβας μετάληψιν, ὁμοίως εὔπορος εἴη. εἰ δυνατὸν γὰρ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀφικέσθαι διὰ φλεβῶν, οὐδ' ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸ περιτόναιον εὐρυχωρίας ἀδύνατον, Sed & si ita inaudierimus ô Marine, translationem ad venas, similiter meatus facilis erit. Si enim hinc ad renes per venas peruenire potest, neque ex eo spacio quod est sub peritonæo, impossibile erit.

Galeni locus emendatus.

APHORISMVS LVI.

Ὁκόσοισι δὲ ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν, ἐς τὸν ἐπίπλοον ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐμπίπλαται, καὶ ἀποθνήσκουσι.

Quib. iecur aqua completum, ad omenti regionẽ eruperit, iis venter aqua impletur, & moriuntur.

PEr iecur aqua impletum Hippocrates intelligit, Galeno in Commentariis teste, quod in membrana extrinsecus idipsum ambiẽte multas vesicas aqua plenas obtinet. Quæ si rumpantur, ad omenti regionem, hoc est, Galeno interprete, εἰς τὴν κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου χώραν, in locũ peritonæi quod iuxta abdomẽ est, aqua effunditur. Quare hec Hippocratis verba, εἰς τὸν ἐπίπλοον, non sunt sic intelligenda, vt aqua ex vesicis iecoris ruptis effusa in omentum effluat. Solidum enim & firmum est, ita vt nihil in ipsum incidere queat, quemadmodum in Commentariis Galenus fusius docet. Aqua vero ad prædictum locum effusa moriũtur, nisi naturæ ope, aut medicamentorum admotione seruẽtur.

Iecur aqua impletum

ἀλύκην, χάσμην, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νοῦσον.

Anxietudinē, oscitationem, horrorem, vinum æquali portione aquæ mixtum epotum, soluit morbum.

ANxietudinis, oscitationis, & horroris curationē, per vini cū æqua portione aquę mixti potionē, fieri hoc loco tradit Hippocr. Quippe vinum moderato suo calore in corpus digestum, eas quæ infestant materias, maláque hæc efficiunt, expellit & vacuat, reliquumq; tēperat. id enim est Græcis ἐπικεράσαι, quo verbo Galenus in Commentariis est vsus. Quid autem proprie hæc vox apud medicos Græcos significet, alibi copiose, & in explicatione aphorismi 17 sect. primæ diximus. Quid vero sit anxietudo, quam ἀλύκην Hippocrates nominat, in Commētariis suis copiose Galenus exposuit. Errant qui pandiculationē cōuertunt, ea enim Græcis ꝓprie σκορδονισμὸς dicitur, & nihil aliud est nisi omniū partium corporis distensio. Differtque ab oscitatione nō alia ratione, quàm quod pādiculatio omnium musculorū sit symptoma: oscitatio vero eorum tātum quæ iuxta maxillas sunt, quemadmodum libro sexto, Epide. Hippocr. par. 5. aphoris. quarto commonstrauimus. Causas horum symptomatum in Commentariis, & li. 2. de sympto. causis cap. 7. refert Galenus, vt non sit necesse nos prolixiores esse. Quod etiam rarius per totam hanc sectionem errata interpretis in Commētariorum Galeni conuersione admissa annoto, nō alia fit de causa, quam quod magna ex parte in recenti editione operum Galeni sint emendata.

ἐπικεράννυμι

Anxietudo.

ἀλύκη.

Pandiculatio.

σκορδονισμός.

Oscitatio.

APHORISMVS LVIII.

ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα γίνονται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

Quibus in vrinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppuratione & eruptione factis, leuatur dolor.

HIc aphorismus est à nobis suprà, nempe sectione quarta, in qua ordine 82. fuit, enarratus: ideo non est cur denuò illum exponamus.

APHORISMVS LIX.

Ὁκόσοισι δ᾽ ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό τινος προφάσιος, ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα.

Quibus cerebrum aliqua de causa concussum est, eos repente fieri mutos necesse est.

πρόφασις.

EOs quorum cerebrum ob causam aliquam externam (id enim πρόφασις apud Hippocratem, vt lib. 6. Epid. par. 6. Comm. 17. diximus significat) verbi gratia, casum ex alto loco, aut ictum capitis commotũ & concussum est, amittere vocem omnesque alios motus voluntarios (id enim per mutos intelligit Hippocr. vt in Comm. suis, & sect. 6. suprà Commen. 51. attestatur Galenus) experientia quotidiana cõfirmat. Quare non est cur prolixius hanc Hippocratis sententiam enarremus, præsertim quum Galenus eandem abũde explicauerit.

Muti qui?

APHORISMVS LX.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, λιμὸν ἐμποιέειν. λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humidas habentib. carnes, famem adhibere oportet. Fames enim corpora exiccat.

Carnes humidæ.
Fames.

COrporibus carnes humidas, hoc est pituitosas & molles, habentib. famem esse adhibendã, hoc loco Hippocrates docet. Per famẽ autem non omnimodã, aut diuturnam ciborum detractionem intelligere conuenit, sed planè mediocrem, quæ nimirum ad carnium humiditatem corrigendam sufficiat. Nam vt Hippocrates in libro de Veteri
" medicina scriptum reliquit, non minus delictum est, nec mi-
" nus hominem lædit si pauciora, minusque quàm conueniat assumantur. Fames enim magnã vim in natura hominis obtinet, & sanandi, & debilitandi, & occidendi. Quod vero ex accidente siccet fames, & quomodo id accidat, Gal. in Com. suis ostendit.

Fames ex accidente siccat.

APHORISMVS LXI.

Ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαί, καὶ τὸ σῶμα καταψύχεται, καὶ πάλιν θερμαίνεται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νόσου σημαίνει.

Vbi in vniuerso corpore mutationes fiunt, & modo corpus frigescit, & rursus calescit, aut colorem alium ex alio recipit, longitudinem morbi significat.

Est & hic aphorismus antea enarratus, nempe sectione quarta, in qua ordine quadragesimus fuit.

APHORISMVS LXII.

ἱδρὼς πολὺς θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ῥέων αἰεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγροῦ. ἀπάγειν οὖν χρὴ τῷ μὲν ἰσχυρῷ ἄνωθεν, τῷ δ' ἀσθενεῖ κάτωθεν.

Sudor copiosus, calidus aut frigidus assidue effluens, humoris copiam significat. Deducere itaq; oportet robusto quidem suprà, debili verò infrà.

QVum Hippocrates suprà monuerit, humores eò ducendos esse quò sua sponte repũt, facileq; vacuantur, hic vero in validis per vomitum, in imbecillibus autem per alui deiectionem redundantes humores educendos esse statuat, idq; præter omnem rationem, per aliũ quẽdam esse hunc aphorismum adiectum quòd Galenus etiam in suis Commentariis constanter affirmat, nemini nõ sit manifestum. Vt autẽ insereretur, occasionẽ dedit imperito cuidam aphorismus 42. sectionis quartæ, cuius initium à præsenti aphorismo nihil distat, quemadmodum in suis Commẽtariis Galenus etiam significauit. 1.aph.21.

APHORISMVS LXIII.

Ἤν τις πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχὺς, τῷ δὲ κάμνοντι νόσος.

Si quis cibum febricitanti dederit, sano quidem robur, laboranti autem morbus.

EST & hic aphorismus, vt omnes sequẽtes, ab alio quodã insertus. absurdam enim planè sentẽtiam de se præbet. Si quis enim febricitat, non potest esse sanus & laborãs, quare quomodo cibus febricitanti datus sano possit esse ro-

bur, laboranti autem morbus, non video. In adulterinis itaque ac suppositititiis iis aphorismis enucleandis, nō est cur temerè tempus teramus.

APHORISMVS LXIIII.

Τὰ διὰ τῆς κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾷν δεῖ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται. τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τουτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα. τὰ δ᾽ ὁμοιότερα τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἥκιστα νοσερά.

Quæ per vesicam excernuntur, conspicienda sunt num talia sint qualia sanis excernuntur. Quæ igitur ijs minimum similia sunt, hæc morbosiora. Quæ vero sanis sunt magis similia, minimum morbosa.

ETsi hæc sententia à veritate non abhorret (docet enim ea quę sanis sunt similia, esse bona: contrà quæ iisdē dissimilia sunt, mala. quòd Hippocrates etiam in Prognosticis exemplo faciei, decubitus, excrementorum alui, & vrinæ monstrat) tamen quia Hippocratis phrasim haud refert, ideo cum Galeno suppositititium esse iudicamus. Quare non est cur aliquid Galeni Comment. adiiciamus.

APHORISMVS LXV.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα ἢν ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινήσῃς ὑφίσταται οἷον ξύσματα, κἢν ἦν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται. ἢν δὲ πολλὰ, πολλή. τουτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας, δίδῳς τὰ ῥοφήματα, βλάψεις, ὁκόσῳ ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις.

Quorum deiectionibus si stare sinas, & non moueas quasi strigmēta subsistunt, sique pauca fuerint, exiguus morbus est: sin multa, maior. His confert alui purgatio. Quòd si vero aluo haud purgata sorbitiões

dederis, nocebis: & quo vtique plus dederis, eò magis nocebis.

QVum obſcurus ſit admodum hic aphoriſmus, propter improprium nominũ & verborum vſum, quemadmodum in ſuis Commen. Galenus copioſe monſtrauit, palàm hinc coniicimus eum non eſſe Hippocratis, ſed ab alio quopiam obſcuritatis affectatore inſertum. Quare quũ conſtet non eſſe legitimum, ab eius enarratione lubẽtes abſtinemus, præſertim quum in eum ſcripſerit prolixos admodum Commentarios Galenus.

APHOR. LXVI.

Αἱ ἀποχρέμψιες ἐν τοῖσι πυρετοῖσι. τοῖσι μὴ διαλείπουσι πελιδναὶ, καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαὶ, καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν. καὶ ὅκου ἄν τι ἀποχωρέον στῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Excreationes in febribus intermittentibus liuidæ, cruentæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ. Si uero bene excernuntur, bonæ, & per uentrem, & per uesicam. Et ubi aliquid secedere debens steterit non purgatum, malo est.

HAec ſentẽtia ſuprà in ſectione quarta, vbi ordine erat 47. eſt à nobis expoſita, vbi ad verbum ferè eſt repetita. In fine enim adiectum eſt aliquid quod in priore non erat, nempe, Et vbi aliquid ſecedere debens ſteterit non purgatũ, malo eſt. Quorum quidẽ verborũ is eſt ſenſus: Si in purgationibus quæ vel per ventrem, vel per veſicam, vel per alia vacuationis loca fiunt, aliquid quod vacuandum erat in corpore manſerit, & non expurgatum fuerit, malum affert. Quę enim à iudicatione relinquuntur in morbis, Hippocrate ipſo teſte, recidiuas facere conſueuerunt. 2.aph.12.

APHORISMVS LXVII.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι

ἔυροα ποιέειν, καὶ ἢν μὲν ἄνω, στῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι τὴν κοιλίην.

Corpora ubi quis purgare uoluerit, fluida efficere oportet: & si per superiora, aluum sistere: si uero per inferiora, humectare.

EXpositus est hic aphorismus in sectione secunda, in qua ordine nonus fuit.

APHORISM. LXVIII.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, νοῦσος.

Somnus, uigilia, utraque plus iusto facta, morbum præ se ferunt.

HIc aphorismus sectione secunda, in qua ordine fuit tertius, à nobis est abunde enarratus.

APHORISM. LXIX.

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δ' ἔσω καίηται, καὶ πυρετὸς ἔχῃ, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus si exteriora frigent, interiora uero vruntur, & febris habeat, letale.

EXplicauimus hanc sententiam suprà, sectione quarta: in qua ordine. 48. fuit.

APHORISMVS LXX.

Ἢν μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφεῖ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενὴς ἐὼν, ὅτι ἂν τουτέων γίνηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In febre non intermittente si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertatur, si non uideat, nec

audiat, iam imbecillus existens æger, quicquid horum acciderit, mors in propinquo est.

EXpositus est & hic aphorismus antea sectione quarta, in qua ordine quadragesimumnonum fuisse constat.

APHORISM. LXXI.

Ἐπὶ λευκῷ φλέγματι, ὕδερος ἐπιγίνεται.

A pituita alba, aqua inter cutem succedit.

NOn certe omnis, sed ea quæ Græcis λευκοφλεγματία, & alio nomine ὑποσάρκα καὶ ἀνασάρκα dicitur. Idque accidit, vbi in venis, & totius corporis habitu pituita fuerit aceruata, vt in Comm. suis testatur Gal. λευκοφλεγματία.

APHORISM. LXXII.

Ἐπὶ διαῤῥοίῃ, δυσεντερίη.

Ab alui profluuio, difficultas intestinorum superuenit.

NOn quidem omni alui profluuio intestinorum difficultas succedit, sed huic duntaxat quod diuturnum est, & in quo deiectiones synceræ, hoc est biliosæ, sunt. Hinc paulo antè dixit, A syncera deiectione, difficultas intestinorum sequitur. Biliosi enim humores paulatim abradunt intestina, donec in profundum subeunte erosione, prorsus exulcerentur. Aph. 23. hui' sect.

APHORISM. LXXIII.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ, λειεντερίη ἐπιγίνεται.

A difficultate intestinorum, leuitas intestinorum succedit.

HIc aphorismus pars est aphorismi quadragesimitertij, sectionis sextæ: quare enarratione non eget.

APHORISM. LXXIIII.

Ἐπὶ σφακελισμῷ, ἀπόστασις ὀστέου.

A corruptione, ossis abscessus succedit.

COrruptionem & carnis & ossis succedere ossis abscessum, hoc loco Hippocrates docet. Caro enim si corrum

pitur, corruptio ipsa ad ossa vsque procedit: quæ & ipsa læsa, subinde abscedere solent. Quod multò magis accidit, si in ipso osse corruptio cœpit.

APHORISMVS LXXV.

Ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ φθόη, καὶ πύου κάθαρσις ἄνω. ἐπὶ τῇ φθόῃ, ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι, διάῤῥοια. ἐπὶ διαῤῥοίᾳ, σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως. ἐπὶ τῇ σχέσει, θάνατος.

A sanguinis vomitu, tabes, & puris per superiora purgatio: à tabe, fluxio de capite: à defluxu, alui profluuium: ab alui profluuio, retẽtio purgationis superioris: à retentione, mors.

EST & hæc sentẽtia suppositititia, quod multa in se absurda, & ab Hippocratis placitis aliena contineat. Neq; enim sanguinis vomitioni tabes succedit, sed sanguinis potius sputo. Est autem coaceruata è duobus aphorismis suprapositis & enarratis, videlicet. 15. & .16. huius sectionis, vbi legitimum eorum malorum quorum hic fit mentio, Hippocrates ordinem recensuit.

APHORISMVS LXXVI.

Ὁκοῖα δὲ ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, καὶ τοῖσι κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχωρέει, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ τὰς σάρκας, καὶ ἤν πη ἄλλη τῆς φύσεως ἐκβαίνει τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται· ἢν πολὺ δὲ, πολλή. ἢν πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Qualia sint quæ per vesicam & aluum excernuntur, & per carnes, atque sicubi aliter à natura sua corpus excesserit, considerare oportet, si parum, exiguus sit morbus: si multum magnus: si valde multũ, letale est signum.

ET hic aphorismus per alium est adiectus, atque è multis Hippocratis sentétiis aceruatus. Docet enim ea quæ ex vesica, aluo, & carnibus excernuntur, hoc est vrinas, deiectiones, & sudores, à medico diligenter consideranda. Quod in Prognosticis etiam, & lib. 6. Epidem. Hippocrates multis in locis faciendum esse monet. Post hæc hortatur, etiam excessus corporis à propria natura esse contemplandos. Si enim parui fuerint, paruus erit morbus. Si vero multi, magnus. Si valde magni, letales erunt id quod cuiuis patet, nec prolixiore explicatione opus est.

SECTIONIS SEPTIMAE FINIS.

PARISIIS,
EXCVDEBAT IOANNES LODOICVS TILETANVS,
M. D. XLV.

Index rerum insi-
GNIVM.

Abdomen quid. 132
Abdominis musculi q. 131
Abdominis musculi crassi vbi sint, cōcoctionem probe fieri: si tenues, contra. 131
Ad abdomen & imū ventrē partes esse crassas & robustas esse oportet in vomitu. 132
Abdomen, ἐπιτόναιον. 517
Abortiūt grauidę missiōe sang. 408.
Abortus causa, aluus sine modo fluens. 412
Abortū portendunt mammę repente extenuatæ 416
Abortus quibus mēsib. fiat. 426
Abscessus quibus in febrib. potissimū fiant. 292
Abscessuū causę in lassitud. 293
Abscessus in buccis cur maxime. 293
Absceſſ⁹ in cōualescētib. è morbo, fiūt ea parte quæ laborauit aut dolet. 294
Abscessus qui in primis iudicationibus febres non soluunt, diuturniores significāt. 322
Abscessus quib. in febribus fieri solet. 359
Absolutissima sanitas quæ. 134
ἀκαταστασία 183
In Accessionib⁹ cur à cibis abstinendum. 33, 34
Accessio, παροξυσμὸς, qd. 33
Accessio interdum pro quatuor morbi temporib. particularibus accipitur. 33, 34, 35, 38
Accessiōes & cōstitutiones quō morbi indicant. 36
Accessiones & constitutiones quę anni tēpora indicāt. 36
In Accessionibus per circuitus non esse cibandum. 53
Accessionū in initiis non dormiendum. 72
Accessionis initium cōsiderandum. 292
Accessiones si eandem semper horam seruauerint, febrē longam portendunt. 292
Ante Accessionem in qua fit iudicatio, tempus quodcūq; cur difficile ægris, sequēs vero facile. 87, 88
Accessionibus singulis febres solutę cur subinde reuertāt. 339
Acerba non penetrare ad profunda. 84
Acetabula, κοτυληδόνες. 406
ἄχερα. 415
Acidus ructus, vide ructus.
ἀκρατὴς, ἀσθενής. 341
ἀκράτεια, ἀσθένεια. ibidem
ἀκρατοποσία, θώρηξις. 104
ἄκρωπον quid. 155
ἀκρόδρυα quæ. 189
ἀκρὶς locusta. 48

Actiones animales sensificæ. 273
Actuarius. 249
Acutus morbus triplex, Acutus simpliciter vel exquisitè, acutus non exquisitè, acutus ex mutatione. 20,109,110
Acutus morbus cur dictus. 20
Acutis morbis qui cibus conueniat. 20,21
Acutorum morborũ febres continuæ. 24
Acutis in morbis cur raro, & inter initia non purgandũ. 66
Acutis in morbis aluo astricta quid faciendum. 68
Acuto morbo quę medicamenta apta purgationi sunt. 69
Acutorum morborũ prędictiones non esse tutas. 100
Acutus morbus quis. 100,520
In Acutis morbis etiam bonos medicos falli. 101
Acuti morborum intra.14. diẽ iudicatio & finis. 109
Acuti morbi ex degeneratione. 110
Acuti morbi cur autũno & ęstare exitiosissimi. 186
Acuti valde morbi. 264
Acutis in morbis turgente humore eadem die purgandũ, aliàs non. 264
Acutorum morborum terminꝰ 40.dies. 385
In Acutis morb.frigiditas extremarũ partiũ corp.qd sig. 520
Acutus morbus grauidis, letale. 407
Acutæ febres, quæ. 181,303
Acutas febres per siccitatẽ fieri. 180
Acutæ febres cur in siccitatibꝰ fere contingant. 181
Acutissimi morbi qui. 186
Acutas febres excretione sanat natura. 68
Acutæ febres quibus ætatibus contingere solent. 191
Acutorum morborũ febres inseparabiles. 521
Vide plura in dict purgare, vacuare, morb. victus, cibus, febres.
Adiectiones, προσθέσεις. 54
Adolescẽtia qñ & quousq;. 40
Adolescentes cur famem ferre non possunt. 42
Adolescentia sub pubertate cõplectitur. 221
ἁδροτέρα δίαιτα, plenior victꝰ. 28.
Adstites variciformes. 420
Aegri partes quæ in morbo ꝓfligando. 7
Aegri quomodo in tenui victu delinquant. 23
Aegrotanti deteriora exhibere medico quãdo liceat. 138
Aeruginosa bilis, ἰώδης. 371
Aerugo, viride ęris. ibidem.
Aestiuorum morborum constitutio qualis. 36
Aestas quæ veri similis. 178
Aestate intẽperata cur multi sudores in febribus. ibidem
Aestas si sicca & Aquilonia, qd afferat. 205

Aestate & autũno cur ægri difficilimè cibantur. 53
Aestati cognati morbi. 225
Aestate per superiora, hyeme per inferiora purgandum. 254.
Aestiui morbi cur plerunque breues, autumnales longiores, hyemem attingentes longissimi. 116
Aestus vehemens in febrib. circa ventriculum malus. 342
αἰσθητικὸν, sensitiuum. 74
Aetates quot numero. 40
Aetatũ differentiam ad victus rationẽ constituendã conferre. 40
Aetas quia nobis secundum naturam inest, similem sibi victum postulat. 50
Aetati aliquid dandum. 51, 52
Aetati morbi non congruẽtes, cur periculosi. 130
Aetatis mutationes. 150
Aetates aliæ ad morbos alios magis ac minus aptæ. 171
Aetati cuilibet cognati morbi. 230.
Aetates certo annorũ numero circũscribi nõ possunt. 236
Aetij & Pauli loc⁹ enarrat̃. 142
Aëtij senten. refellitur. 476
Affectus quõ curentur. 108
Affectus qui morbus nominatur, non semper in vigore vehementior existit. 123
Affectus & pathema differũt. 126 Affect⁹ q dicãtur. 176
Affectus corporis duplex. 289
Agens quodcũque in alterũ m, hoc etiã ab eodẽ patitur. 163
ἀγωγὴ, κατάστασις. 185
αἷμα Hipp. quid. 366,
αἱμοῤῥαγέειν. 391.
αἱμοῤῥαγία. 286 χαίρετιον. 138
Alacriores pueri calidiores, eoque minimè ferunt famẽ. 42
Alacritas in pueris, signũ est copiosioris caliditatis. 42
Alexandrinorũ victus. 102
Alentia celeriter & confertim, excretiones quoq; celeres faciunt. 97
Algor extremarum partiũ vehementem dolorẽ affert. 533
Alica, χόνδρος. 21
ἀλύκη, anxietudo. 551
Alimenta plura hyeme q̃ ęstate cur exhibenda. 46, 47
Alimentũ confertum quid. 52
Alimentum humidum cur solido citius reficiat. 82
Alimentum bifariam capi. 94
Alimẽtum quod in corpore cõtinetur triplici differẽtia. 135
Alimenti cognatio cũ eo quod alitur. 137
Plura quære in Cibus.
ἄλλως pro μάλιστα. 160
Aloë ex accidente ora venarũ aperit. 510 Alphi. 224
Alteratio quid & purgatio. 96
Alterationes tres in corporib⁹ animantium. 153
Alui profluuiũ diuturnũ intestinorũ difficultas sequitur. 557
Aluo humida qui iuuenes sunt, iis qui sicca melius degunt,

contra,in senectute 164
Aluus humida & sicca quid. 101
Aluus quibus in iuuentute humida,in senectute sicca,&cõtrà. ibidem
Aluus dura quæ. 176
Alui deiectiones vnde. 213
Alui profluuia æstiua. 226
Alui profluuia infant. 232
Alui profluuiũ cur tabidis malum. 383,384
Aluus sine modo fluens cur abortus causa. 412
Alui fluorib. sistendis lac efficacissimum. 453
Alui diuturnum profluuiũ aliquando vomitus sanat. 477
Alui profluuiũ vehementi pleuritide & peripneumonia laborãti supueniẽs, cur malũ. 478
ἀμαυρεῖν, obscurare. 152
ἄμπωτις quid. 13
Agitatio Gal quid. 350
ἂν potentiua particula. 194
ἀναδύομαι, ἀποσέλλομαι. 34
ἀναιώρημα, sublimamentũ. 353
ἀναλόω euanesco, pereo. 99
ἀναπνοὴ, respiratio. 230
ἀνάπωσις quid. 13
ἀναφέρειν, ad vitã redire. 146
Anasarca laborãtibus vlcera difficulter sanantur. 472
Anasarca quid. 557
Anasarca quomodo interdum sanetur. 477
ἀνδρία virilis ætas. 41
ἀνδρόμεοι qui. 297
ἄνεσις siue παρακμὴ remissio, qd 33,34.
Anethum. 248
In Angina quò transferẽdi humores. 547
Anginæ quæ & quando fiunt. 213, & vnde. 213, 214
Anginæ autumnales. 228
Angina subita febricitantib. letalis. 296
Anginæ quarta species letalis. 298
Anginæ malum ad pulmonem transiens, letale quando. 381
Angina quę & quando periculosa. 501
Anhelitus. 296
Ad animi deliquium cur interdum & quando vacuet Gal. 17
Animi vsque ad deliquium quãdo vacuandum. 65
Animi exolutio, ἔκλυσις. 65
Animi deliquiũ quomodo effugiant qui venæ sectionẽ primum patiantur. 66
Animi defectionẽ citra manifestam causam patiẽtes, citò mori. 143
Plura quęre in Exolutio.
Anni tempora quõ accessiones & cõstitutiones indicãt. 36
Anni constitutionibus plerũq; respõdere morbos. 180, 181
Anni constitutio, sicca melior continuis imbribus. 211
ἀντιπαπόδοσις quid. 37
Anteriores partes venis & arteriis abundant. 456
ἀντέχειν, perdurare. 440
ἀντιάδες, glandulæ. 233
Anticanis. 257
Αντικείμενον contrariũ qd. 106

Antonins Musa, vide Musa.
Anxietudinis curatio. 551
ἀπαγχόμενοι qui. 146
ἀπαλλάττομαι, degere. 102
ἀπαλλάττω. 127.150
ἀπυρεξία. integritas. 311
ἄπνοια ὑστερική quæ. 413
ἀποχρέμψιες, ἀποπτύσματα. 316
ἄφωνοι qui Gal. & Hipp. 386
Aphorism. autor Hippocrates. 1
ἀφορισμὸς quid. 1. & 2
Aphorismorum libri verè cur dicti cōtra recētiorū nōnullorū medicorum opinionem. 1.2
ἀφορίζειν quid. 1. & 2
Aphoristica doctrina cur nobis charissima cōmendatissimaq; esse debeat. 2,3
Apho. Hipp. semp in scholis medicis publice enarrandi. 2
ἀποδιδόναι τὸ αὐτοῦ ἔργον, suo munere, officioq; fungi. 163
Apoplexia vehemens cur curari non possit. 144
Apoplexia senib. 242
Apoplexia correpti mori intra septimū diē, nisi eos febris corripiat. 512
Apoplexia qua ætate maxime grassetur. 517
ἀπορία. 93
ἀποσιτίη, ἀνορεξία. 274
ἀποσκήμματα quæ. 313
ἀποσημαίνειν, ἀποκρυφεῖσθαι 505
Appetentiā in senibus nimia frigiditas cur deiicit. 103
Aqua solida cur corporis solidas partes non humectet. 270
Aqua optima quæ. 403
Aqua leuissima quæ 403
Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, leuissima. 405
Aqua mulsa à cœna cur exhibēda, &c. 422
Plura vide in dict. frigida & calida.
Aquæ inter cutem autūn. 227
Aqua inter cutē per spontaneā vacuationem interdū quō sanetur. 477
Aqua ĩter cutē sicca, quib. euētura certò cognoscatur. 265
Aqua inter cutem ab alba pituita succedit. 557
Plura vide in Hydropici.
Aquilonis constitutio quæ incōmoda afferat. 173
Aquilo quę incōmoda afferat. 175
Aqlōia horrida cōstitutio. 176
Aquiloniæ constitutiones quotidianæ quales. 216
Aquilonem imbecillis, siccis, & tenuibus obesse. 218
Aqloniæ cōstitutiōis noxę. 317
Arcturus. 211
ἄρχος, rectum intestinum. 442
Aristoteles refellitur. 74
ἀῤῥωστία νόσος. 125.323
Ars longa, vita breuis. 3
Ars longa cur dicta. 4
Ab omni arte aliena procrastinatio, & potissimū à medicina. 5
Arteriæ asperæ tunicę. 297
Arthritis quid. 214
Articulus. 519
Articulorum dolores. 214. 224
Articulorū dolores senib⁹. 242

Articuli qui. 293
Articulorum dolores, à bilioſo ſanguine & flaua bile. 401
Articul.dol.frigida ſanat. ibid.
Articulorum dolores non fieri à nuda qualitate. 516
Artus & membra, κῶλα. 525
ἄζαι, κνηζίζαι, ἢ πληρῶσαι. 447
ἄση. 253
ἄση etiam δυσφορία, inquietudo. 125
ἄζη, faſtidiũ è ſatietate. 125, 446
ἀσήμως, ἀγεννῶς. 113
Aſsiſtentium partes in morbo profligando 7
ἀσώδεις, febres quæ. 125
ἀσώμενοι qui. ibidem
Aſſueta longo tempore etiamſi deteriora, inſuetis minus moleſtare. 157
ἄστακοι, cammari ſiue leones piſces. 98
Aſthmata. 233, 240
Aſtronomia medico cognitu neceſſaria. 257
Athletarũ affectio qualis. 16
Athletarũ genus miſerr. ibid
ἀθληταὶ quaſi ἄθλιοι. ibidem
Athletæ cur plurimo alimento egent. 46
ἀθρόως τρέφειν. 97
ἀθρόως, opponitur τῷ βραχὺ 97, 109, 366
αἰθρία, ſerenum cœlum. 200
Atlantiades. 211
Auditũ hebetat auſter. 174
Auerrois cauillũ. 335, 337
Auicenna notatur. 77
Auriũ humiditates infantiũ. 231
Aurium dolores æſtiui 226
αὐξανόμενα quæ. 43
Auſter ab hauriẽdis aquis. 174
Auſter quę incõmoda affert. ib.
Auſtri vẽti conſtitutio quæ incommoda afferat. 173
Auſter lenis, quid. 300
Auſtrinæ conſtitutiones quotidianæ quales. 216
Auſtrinę cõſtitution. noxę. 218
Autũno & ęſtate cur ęgri difficillime cibos ferant. 53
Autumnus pluuius & auſtrinus quid mali afferat. 205
Autumnales morbi quomodo expectandi. 172
Autumnales morbi qui & quales. 173
Autumnus inæqualis, cuiuſmodi & eius morbi. ibidẽ
Autũnus cur inſalubris. 186
Autũnus tabidis, cur malus. 190
Autũni cognati morbi. 227
Autumnus non eſt natura frigidus. 205
αὐχμηρὸς. 191
αὐχμός, ſiccitas, 186
BAlbi qui, & quibus de cauſis balbuties oriatur. 497
Balbi quia humidiore cerebro ſunt, longo alui profluuio corripiuntur. 497
Balneum quos oculorum dolores ſanet. 496
Balneum an omnibus ex æquo febribus competat. 543
Balneum aquæ dulcis hecticis vtile. ibidem
Bibentibus noctu quomodo me

dendum. 404
Bilis cruda, & bilis cocta q̃. 61
Bilis non euicta à natura qualis. 62
Bilis non eget craſsitie vt educatur. ibidẽ
Bilis vt commode vacuetur, an concoctionẽ exigat. ibidem
Bilis atra caninã, non naturalẽ appetentiam efficit. 104
Bilis nigra. 280
Bilis atra in quocũq; morbo incipiente exierit, letale. 281, & ſequentibus.
Bilis atræ generatio. 282
Bilis æruginoſa, ἰώδης. 371
Bilioſos oĩno non eſſe flatuoſos. (493
Bilioſus ſemper acutos morbos efficit. 536
βίος, δίαιτα interdum. 150
βλάβη. 58 βοβὼν quid. 327
βόρβορος, βορβορώδης. 348
βορβορυγμὸς quid. 346
βράγχος, raucitas quid & vnde. 90, 142
Bulla q̃re celeriter ſoluat̃. 147
Bullarũ in vrina cauſa. 537
Bulimos quid, & vnde fit. 105
Καχεξία, infirma conſtitutio. 15
κακοήθεια q̃ & vnde, 469
κακοχυμία. 80
In κακοχυμίᾳ humor quatenus peccet. 13
κακοχυμίαν quidam perperam prauam humorum qualitatẽ interpretantur, cùm ſit potius vitium ſucci aut vitioſus ſuccus. 11, 12
καιρὸς, occaſio, ſeu tempus opportunum, non ſimpliciter tẽpus. 5 Calculi. 233
Calculi nota, vrina arenoſa. 366
Calculo ſeniores raro laborant. 471
Caliginem obducit auſter. 174
Calor innatus quid. 43
Calorem externum cõcoquere quomodo intelligendũ. 60
Calor natiuus cõcoctionem facit. ibidem
Calor natiuus eſtate paucus, hyeme contrà plurimus. 146
Calor natiu⁹ duplex. 46, 397
Calor famem impedit. 103
Calor aut frigus qua parte corporis eſt, ibi morbus. 304
Calor immodicus ſterilitatis in mulieribus cauſa. 448
Calida fractis oſsib. cõfert. 396
Calida herpetibus confert. 396
Calida ſuppurat. 395
Calidæ facultates quæ. 395
Calidæ variæ acceptiones. 179
Calidum θερμὸν. 43
Calidum duplex. 385
Calidũ quõ de tẽpato dicat̃. 386
Calidũ immodice corp⁹ q̃ mala & detrimẽta afferat. 385
Caliditas. 451
Caliditas & humiditas aeris nõ ſunt qualitates vitæ noſtræ propinquæ. 188
Caliditas fluxiones attrahit. 294
Calefacere multum & repente cur non liceat. 160
Calui. 499

Caluitium, φαλάκρωσις ibidẽ
Cammari, siue Leones pisces ἄσακοι. 98
Cancri occulti qui. 502
Cancros occultos non esse curandos. 501
Candidi oculorum palpebris cõmissis in somno apparitio, signum exitiale. 513
Canina fames. 104
Canina appetẽtia magis vniuersalis, q̃ bulimos. 105
Canini dentes infant. 232
Canis, Canicula, σείριος. 257
Canis minoris ortus. 256, 257
Canis minor. 257
sub Cane & ante canem purgantis medicamenti vsus molestus. 256, 258
Capere & nõ capere cibũ. 79
Capite dolẽtib. lac, malũ. 452
Capitis dolores quę sanatu difficiles. 474
Capite icto, stupor aut deliriũ si fiat, malum. 527
Capitis dolores vnde oriãtur, & quomodo sanentur. 473
Capitis grauitatem auster efficit. 174
Capitis pas inanis quæ. 548
Capitis dolor duplex. 458
Capitis posteriore parte dolenti, recta in fronte secta vena prodest. 458
Caput quando dolet primaria ratione. 459
Capillorum defluuium in tabidis letale signum. 382
Capillorũ defluuio laborantib. magnæ varices non fiũt: qđ si fiãt, capilli renascũt. 499, 500
Capillorum defluuii ratio. 500
Carabi. 98
καρδία quid. 342
καρδιωγμός, cordis dolor. 275, (498
κάρις piscis, squilla. 98
Caro liuida propter os ægrotans, malum. 521
Carnosus. 149
Carũculę in vrina qd notẽt. 361 (362
Carus, quid. 376.
Castrati. 491
καταγλιχραινόμενα quæ. 325
κατ' ἕξιν quid. 56, 58
καταλύω. 146
κατὰ προαίρεσιν. 93
καταρρήγνυμι. 357
κατάρρους quid. 540
κατὰ βραχύ. 97, 109
κατασκήπτειν. 313 (36, 211
κατάστασις .i. constitutio, quid.
κατάψυξις, φρίκη. 338
καθαίρειν, purgare. 81
καθαρθόω, πλύνω. 385
καθεστῶτες καιροὶ qui. 182
καθεστηκυῖα ætas. 220
καθίστημι, moderor. 182
καῦμα quid. 498, 527
καυσώδεις, ardẽtes febres. 38
Causa continens nulla in morbis. 107
κεναγγίη quid. 12 κενεόν. 160
κένωσις, vacuatio. 106
διὰ κεφαλαίων, ἢ ἐν κεφαλαίῳ, paucis seu summatim. 38
κεφαλαλγικόν. 351
Cerebrũ primũ sensitiuũ. 74
Cerebri humiditatẽ nariũ copi

osus mucus indicat. 468
Cerebrum, humidius esse natura. 467
Cerebro ꝑciso aut vulnerato, se qui vomitũ & febrem. 511
Cerebri vulnus letale. 479
Cerebri corruptione incipiẽte ægrotãtes intra triduũ mori, aut si illud euadãt, sanari. 547
Cerealia, δημήτρια. 449
χάμετλα, perniones. 396
χειρονομεῖν, χειρονομία, χειρόνομος. 156
χόριον, fœtus inuolucrũ, Latinis Secunda. 413
χρήσιμον medicam. 252
χωρέοντα quæ. 65
Cibandi consilia duo esse potissima. 31
Cibandũ potius initio morbi, q̃ vbi vires collapsæ. 23,32
Cibi sumẽdi modus quibus metiendus rebus. 51,52
Ciborũ vsus in ægris. 53
Cibũ cur difficillime ferãt ægri æstate & autumno. 53
Cibũ virium gratia non morbi dandum. 31
Cibi plus q̃ naturæ conueniat, non ingerendum. 93
Cibum præter naturam trifariam inegeri. ibidem
Cibos qualitatis ratione etiam obesse. 95
Cibis cur abstinendũ in accessionibus, & qñ non. 33,34,35
Ciborũ natura diligenter considerand a. 97
Cibus prauus in bonũ alimentum verti non potest 135
Cibus prauus quis ibidem
Cibo prauo vtẽtes cur nõ purgãdi, & quõ curandi. 134,135
Cibo prauo vtẽtes celeriter exolutionem pati. 134
Cib⁹ paulo deterior cur interdũ ægroto exhibendus 138
Cibus quando recte à ventriculo complectatur. 139
Cibo vberiore vtẽdũ quõ. 269
Cibi fastidium in diuturno morbo, malum 523
Plura vide in Alimento.
Cicatrices diuturnorum vlcerum cauæ. 508
κιωάγχη quid. 38
κύφωσις, gibbus. 142
Circuitus, περίοδος, quid. 34,332
Circuitus totius sex tẽpora. 332
Circuituũ incrementa quæ, & quomodo obseruãda. 36,37
κίῤῥος fuluus. 105
κιρσοειδεῖς qui. 420
κυρτός, cauus. 509
κίττα, pica, quid. 447
κνήμη, tibia. 97
κνισώδης, ruct⁹ nidorosus. 498
κοχλίαι, limaces. 98
κοιλία quid. 11,45,147.215, 342,480,531
κῶλα, artus, mẽbra. 525 (239
Collisio, θλάσμα, & θλάσις. 77,
Collũ si febricitanti luxetur, letale. 298
Colores in deiectionib. quomõ obseruandi 279,280
κῶμα quid. 8,73,74
Comitiali morbo pueri quomo

do liberantur. 149
Comitiales morbi qui,& vnde, & quando fiunt. 150,222
Comitiales morbi adolesc. 238
Comitiales morbi qui mutatione capiãt,qui non. 377
Comitiali laborãtesquartana su perueniẽte liberari 461
Comitiali morbo nõ capi, quar tana laborantes. 461
Comitialẽ efficit multa capitis humiditas. 467
Conceptionis signum, vteri co arctatio. 417
Cõcipientib.& secũdo tertioq; mẽse sine causa abortiẽtibus, iis acetabula vteri plena mucoris esse. 426
Concipere quas ob causas muli eres nequeant. 447
Cocta quæ. 61
Concoctio quid. 58
Coctio seu concoctio morbi quid. 31
Concoctio duplex 59
Concoctio naturalis quæ.ibid.
Coctio,à calore natiuo fit. 60
Coctionẽ iuuantia quæ. ibidẽ
Concoctio altera, partim naturalis,partim prçter naturã. 61
Cõcoctio interdũ alteratio humoris morbũ efficiẽtis. 142
Coctionis signa. 353
Coction priuatio,ἀπεψία. 466
Confertim nutrire quid 98
Confertim,quid. 538
Per Consensum pati quid. 100
Consistendi tempus quod. 40
Consistentia,σύστασις. 348
Consistentia inæqualis & aspera 348
Constans seu media ætas,καθεστηκυῖα. 220
Constantis ætatis frigidiores iuuenibus, eoq; facilius famẽ ferunt. 41
Cõstãti ętati cognati morb. 240
Cõstitutiones summè firmę. 15
Constitutio κατάστασις quid. 36
Constitutiones & accessiones quõ morbi indicant. 36
Cõsuetudo,acqsititia natura. 50
Consuetudinis indicatio, eadẽ quæ & ætatis. 50
Cõsuetudini aliqd dãdũ. 51,52
Cõsuetudo altera natura. 155
Consuetudo exercitiorũ. ibid.
Consuetudo vnius formæ cur periculosa. 157
Cõsueta etiãsi deteriora, insuetis minus molestare. ibid.
Cõsuetudo etsi altera sit natura, mutanda tamen. ibidem
Consuetudinis mutatio non sit repentina. 158
Cõsuetudinis mutatio qua ætate fieri debeat. ibidẽ
Continens causa in morbis nulla. 107,535
Continuæ febres quę. 308
Cõtrariũ ἀντικείμενον qd. 106
Cõtraria cõtrariorũ remed. 154
Cõtraria cõtrariis curãt. 105,390
Cõualescẽs si nõ coẽdat, neq; cibũ appetat, vacuatiõe eget. 79
Conuulsio duplex. 117
Cõuulsio si febrẽ pcedat q̃ si sequatur, melius est. 117

Conuulsio per consensum. 118
Cõuulsiones infant. dẽtiẽt. 232
Cõuulsiones in acutis febribus malum portendere. 343
Conuulsiones. 344
Conuulsiones aqua frigida parit. 388
Conuulsio ex siccitate cur insanabilis. 372
Cõuulsio ex vulnere, letalis. 373
Cõuulsionẽ aut singultũ à copioso sanguine profluente, malum esse. 374
Conuulsio immodicã purgationem subsequens, malũ. ibid.
Cõuulsionẽ cur faciat vinũ. 375
Conuulsionibus frigida quomodo prodest. 402
Conuelli raro quibus tumores in vlceribus apparent, & contrà. 455
Conuulsiones accedente quartana dissolui. 461
Conuulsionis causæ duæ. 502
Conuulsio duplex. ibid.
Cõuuls. ilei exitialis signũ. 526
Conuulsio à vehementi feruore, malum. 527
Conuulsio aut delirium à vigilia, malum. 529
Conuulsio ex immodica purgatione letalis. 532
Copi erratum. 85
Cordis morsus in febribus, malus. 342
Cordis vulnus cur letale. 480
Cordis dolor, καρδιωγμὸς. 275
κόρυζα, grauedo vnde. 142
Cor nõ esse primũ sẽsitiuũ. 74
Cornelij Celsi locus explicatur. 118
C. Celsi cõuersio probatur. 206
Celsi locus enarratur. 260
Corpora quæ crescunt, augenturq́;, cur plurimo alimento egeant. 43
Corpus tertiũ, quod primæ nostræ naturæ substantiam complet, esse semen. 47
Corpus nostrum è tribus constat. 78
Corpus extenuatum quomodo reficiendum. ibidem
Corpora impura quo magis nutriueris, eo magis lędi. 80
Corpora fluida faciendi ratio duplex. 81
Corpora quę quis purgare vult, fluida esse oportet. ibidem
Corpora sana ꝑ medic. purgãs celeriter exoluuntur. 134
Corpus symmetrũ siue cõmoderatũ non esse purgandũ. 134
Corporis, quum fatigari cœperit, lassitudinis remedium quies. 154
Corporis partes exercitatę, robustiores fiunt. 156
Corpus quocunq; modo subito multũ & repente mouere cur non licet. 160
Corporis proceritas cur in iuuẽta liberalis, in senectute inutilis, breuitateq́; peior. 165
Corpus magnum quod. ibidẽ
Corporis malũ omne à nobilibus partib. & interiorib⁹ ad ignobiliores & exteriores ver

ti, bonum esse: & contrà, malum. 487
Corruptela quō curanda. 135
Cotyle attica, quæ. 409
κοτυληδόνες, acetabula. 406
Coxa, ἰσχίον. 228, 429, 519
Coxa quibus excidit, quæ mala succedunt. 519
Coxendix quid. 228
In Coxendice diuturna coxa è sua cauitate cur exeat, & rursus ingrediatur. 518
Crassities vnde fiat. 62
Crassitiem attractioni medicamēti purgātis obsistere. 62
Crassæ immodice concipere nō possunt. 427
κριμνώδης, farinacea vrina. 535
κρίνεσθαι. 397, κρίσις. 7
κρίσις, iudicatio siue accessio. 54
κριτήριον, δοκιμαστήριον, δικαστήριον. 403
Crudi humores cur mouēdi. 59
Cruda, ὠμά, quæ. 59, 60
Cruda nō medic. purgātib. vacuanda, sed concoctio expectanda. 61
Cruda non esse vacuanda, nisi turgeant. 58, 63
κτείς, pecten. 368
Curationes summæ quæ. 26
Curatio quādoq; à summis prę sidiis auspicanda. 26
Cubitus. 96, 461
Cucurbitula maxima. 432
Cutis, & cuticula. 365
Cutis vniuersi corporis excrementa suscipit. 57
Cutis quibus arida & sicca obtēdit, sine sudore: quib. laxa & rara, cū sudore moriūt. 463
Cutem extenuat calida. 395
Cutem emollit calida. ibidem
Cutem frigida obdurat. 391
DEclinatio παρακμὴ quid 33, 34
In Declinationib. nemo vnq̄ vi morbi periit. 31
Declinans ætas quæ. 41
Decretoriorū dierū ratio à lunari cursu. 115
Deficiens iudicatio. 86
Defrutum & sapa. 371
Deiectiones nigræ quomō ab atra bile differunt. 279
Deiectio nigra quid notet. 279
Deiectionum colores deteriores quæ. 280
Deiectiones biliosę surditate superueniente desinere. 288
Deiectiones sinceræ in diuturnis morbis, malum. 523
Deliriū, παραφροσύνη quid. 72
Delirium quid, & vnde. 321
Deliriū & spirādi difficultas in febre cōtinua signum esse letale. 321
Deliriū aliud q̄ phrenitis. 355
Delirium in febribus ardētibus quibus fiat, & cur. 488
Deliria quæ secura, quæ periculosa. 514
Delirium aut conuulsionem à profusione sanguinis malum significat. 524
Deliriū ilei exitialis signū. 526
Deliriū à vigilia, malum. 529
Denigrationes, μελασμοί. 388

Denigrationes facit aqua frigida. 388
Dẽtiendi tempus & morbi. 232
Dentes canini infant. 232
Dẽtibus in febre lentores enati, vehemẽtiores indicant. 324
Dentes ſenſibiles eſſe. 389
Dentes cur lædat frigida 389
Deplorati non curandi, neq; victus ratiõe, neq; alijs præſidiis. 30.124
δέρμα, cutis. 365
Deſtillatio ſenib. 242
Deſtillationes tuſſis comitatur. 400
Deſtillationes frigida excitat. 400
Deſtillationes in ventrem ſuperiorem, vltra 20. dies ſuppurantur. 540
δεύτερον. 53
διακοπὴ, τρῶσις, ἢ διὰ βάθος τομὴ, præciſio, vulneratio. 512
διακόπτω, profũde ſeco, diuido, & vulnero. 479
διαχωρήσιαι, excretiones. 94
διαχώρησις, κένωσις. 453
διαιτητικὴ medicina quæ. 138
διάλειμμα, intermiſſio quid. 33
διαλείπειν quid. 315.
διαφέρω quid. 470
διάφραγμα, φρὴν, ſeptum tranſuerſum. 276. 480
διαπνοή. 47,27.413
διάῤῥοια, profluuium 213
διαστρέφεσθαι quid. 320
διαθέσεις ἐν σχέσει καὶ ἕξει. 289
Dies iudicatorij qui & quõ cõtemplabiles. 113.& ſeq.
Dies ſextus quis. 109
Dies intercidentes & prouocatorii 111.
Diei ſexti iudicatio ſuſpecta. 291
Dies ſextus tyranno collat⁹. 291
Plura vide in Iudicatori⁹.
Dignotio, σημείωσις. 96
Dignotio à triplici tempore deſumpta. 96
δημήτρια, Cerealia. 449
διυχστεύειν. 175
Diocles Caryſtius. 215
δι' ὅλον, aſſiduè. 193
διὰ ταχέων. 348
δύσκριτον, δύσλυτον. 292
δύσκριτοι καιροί. 183
δυσεντερία. 82
Dyſẽteria ab atra bile facta cur letalis. 284
Dyſenteriæ ſpecies. 284
Dyſenteriæ letalis ſigna. 280
Dyſenteria, αἱματηρὰ quæ. 456
In dyſẽteria p̃cipue febrili cibi faſtidium, malũ. 468
Dyſenterias diuturnas cur ſequantur febres. 468
Plura quære in inteſtina
δυσεξανάλωτα quę. 99
Diſpoſitio nõ ſignificat affectũ. 51
Diſtentio, τέτανος. 290
Diſtẽtio eſt pacut⁹ morb⁹. 376
Diſtentiones facit aqua frigida. 388
Diſtentionem quandò & quõ ſanet frigida aqua. 392
Diſtentio à vehementi feruore, malum. 527
Diuturnus morbus quis. 22

Dolor, πόνος, duplex. 76
Dolentib. aliqua corporis parte doloremque non sentientib. iis mens ægrotat. 78
Dolor bifariam accipitur. 151
Dolores gemini si sint in diuersis locis, vehementior alterum obscurat. 151
Doloris ex motu remediũ quies 154
Dolorẽ insuppurabilẽ frigida parit. 391
Dolorem lenit calida. 395
Dolores cur soluat frigida. 402
Dolore affectus locus & magnitudo cõsiderãda medico. 470
Dolores & tumores in profundo corporis excitati, vehemẽtiores & periculosiores iis qui in eiusdẽ superficie. 472
Dolores sublimes qui. 472
Nõ Dormiẽdũ à purgatiõe. 271
Dorsi dolores ad cubitũ descendẽtes, venę sectiõe solui. 485
Duritia à sicco corpore inseparabilis. 463

EBrios quãdo cõuulsos mori cõtingat, quãdo nõ. 375
Ebrietas nocẽtissima. 375
Ebrij cur mutescant. 375
ἐκ, pro μετὰ. 314, 384, 506
ἐκ νοσημάτων & similia. 282
ἐκθήλυνσις, χαυνότης 387
ἔκκρισις, excretio. 88
ἔκλυσις, animi exolutio. 65
ἔκλυσις ἢ λειποθυμία. 142
ἔκπληξις, stupor. 527
ἔκτασις, alienatio mentis. 522
ἐκπιτρώσκειν quid. 101
ἐκτροπὴ, degeneratio, immutatio. 97
ἔχομαι quid, & ἐχόμενοι 219
ἐχόμενον, βιαζόμενον. 478, 501
ἐγκαταλιμπανόμενα. 86
ἔγκαυσις, exustio. 95
ἔγκαυσις στομάχου quid. 498
ἀλεὸν quid. 526 ἐσβολή. 32
Elebori albi exhibendi pondus & præparatio. 268
Plura, quære in Veratrum.
ἑλκώδης, lassitudo quę. 76
ἔμμοτον quid. 429
Emmotorũ præcipuꝰ vsus. 430
ἐμπυηθῆναι, φθαρῆναι. 483
Empiricorũ obseruatio. 96
ἔνδεια. 92
ἐν πλάτει quid. Gal. 152
ἔντονος, robustus. 216
εὐτονία, καρτερία. ibidem
ἐπιβρεχὺ. 97
ἐπιβρύχια. 112
ἐπικρᾶσαι, temperare. 551
ἐπικύησις, superfœtatio qd. 434
ἐπίκρασις quid. 52, 80, 135
ἐπικρατικὰ medicamẽta quę. 52
ἐπιδερμίς, cuticula. 365
ἐπιδέχεσθαι. 20, 21
ἐπιδιδόναι. 126 ἐπιδημεῖν popularitergrassari. 193
ἐπιδήμιον νόσημα quid. 193
ἐπιγάστριον, abdomen. 132, 133
ἐπίμετρον quid. 189
ἐπιφαινόμενα quæ. 37
ἐπιφλογίσματα, inflãmina. 399
ἐπίπλοον, omentum. 428, 517
ἐπίπνευσις. 346
ἐπισημασία quid. 71
ἐπίσημος. 304

ἐπιτηδεύματα quid. 38, 253
ἔμβολος & ἐμβολεία. 192. 205
ἐπίκρασις quid. 135
ἔργον, munus, officium. 163. 166
ἐργώδεες, χαλεπόν. 136, 471
ἐρυγμός. 362
Eryſipelas vnde, & quotuplex. 399.
Eryſipelas in vtero grauidæ, letale. 425
Eryſipelas ab externis partibus ad internas propelli, malum: & contrà. 487
Eryſipelas vnde naſcitur. 529
Eryſipelati ſi comitatur putredo aut ſuppuratio, malũ. 529
Errata tum in tenui victu tũ in pleniore inter ſe cõparata. 22
Erraticæ ſeu incertę febres. 217
ἔσχατα quid Hipp. 28
Eteſiæ venti & vnde. 195
Euacuatio, quære vacuatio.
εὐ, σύμμετρον. 136
εὐκρινέω. 69
εὐκρινής. 182, 183
εὔδιος, & εὐδία qd. 197, 184, 198, 199
εὐεξία, firma conſtitutio. 15
εὐεξία duplex. ibidem
εὐλαβεῖσθαι. 246
εὔφορος. 81
εὐσταθής. 149, 261, 392
εὐσιτεῖν & εὐσιτία quid. 125, 127
εὐσταθέες ἢ εὐκρινέες νοῦσοι. 182
Eunuchus quid. 491
Eunuchi qui neque podagra laborant, neque caluefcunt. 490. & ſeq.
ἐξαίφνης quid ſign. 455
ἐξανθήματα, papulæ. 253
ἐξανθήσιες. 224 ἕξις quid. 15
Excreationes quæ bonæ, quæ malæ. 555
Excrementa alui quãdo in praua commutentur. 89
Excretiones cur inſpiciẽdę. 90
Excretiones alui nũ mala totius corporis ſignificare poſsũt. 91
Excretiones celeres faciunt celeriter alentia. 97
Excrementorum mutationes in profluuiis iuuant, niſi in praua mutentur. 88
Excretiones διαχωρήσιαι. 98
Excretiones faciles ab alimentis facile nutrientibus. ibidẽ
Excretiones in febribus continuis quę malũ, quę cõtra portendunt. 316
Excretiones in diebus non decretoriis factæ, malæ. 335
Excrementorum alimenti duo genera. 212
Excremẽta ſpumoſa quæ & vnde generantur. 534
Plura, vide in deiectio, purgatio. Ad exemplũ. 18
Exercitiis ſolitis aſſueti, etſi inualidi, non aſſuetis etiam robuſtis facilius ferunt. 155
Exercitatæ corporis partes, robuſtiores fiunt. 156
Experimẽtum in medic. cur periculoſum. 6
Experientia & ratio ſiue iudicium duo inſtrumenta medic. ad remedia inuenienda. 7

Expletiones multæ & repentinæ noxiæ. 16
Exquisite tenuis victus. 20
Externa quę ęgro obseruāda in morbo. 7
Extenuatis lac vtile. 453
Extreme leuissimus victus. 20, 407.
Extremorum nomina per abusionē mediocriter tribuūt 428
Exolutio animi, ἔκλυσις. 65, 143.
Exolutiōis manifestę causę. 143
Exolui quid. 134
Exolutionem qui celeriter patiantur. 134
Exolutionē crebrā citra manifestam causam patiētes cito mori. 147
Plura quęre in animi defectio.

FAcultates quæ medicamentis à tota substantia insunt semper validiores. 248
Facultates gubernātes animal, tres. 93
Famem qui facile, quique nō facile ferant. 41, 42
Famē diutius tolerare, ventriculū malis replet humorib. 75
Fames, λιμὸς. 92
Fames bifariā accipitur. 92, 104
Fames vbi est, ibi minime laborare oportet. 92
Famem calor quō impedit. 103
Famē cur excitat frigus. 103
Famis non naturalis cū naturali similitudo. 104
Famem vinum meracius potum tollit. 104
Fastidium cibi, ἄση. 446
Fatigatio ex motu, quiete sanatur. 154
Fauces vbi ægrotent, quid obseruandum. 89
Fauces, φάρυγξ. 89, 175, 297
Fauciū asperitates efficit aquilo. 175
Fauces tenues. 297
Fauilla, fumus, fuligo cur ignē extinguere solent. 147
Febres acutorū morborum continuæ. 29
Febres intermittentes quę, quō in iis nutriendum. 34
Febribus continuis non nisi in declinatione nutriendum. 34
Febres humidæ, τυφώδεις ἢ ἑλώδεις. 38
Febres ardentes, καυσώδεις. 38
Febribus acutis cur senes non corripiantur. 44
Febris vnde dicta. 49
Febris omnis præter naturā. 49
Febricitantibus humidus victus confert. 49
Febris cum affectus sit siccus & calidus, cur humidū ei victum solum, non simul etiam frigidum assignet Hipp. 49
Febres acutas excretione sanat natura. 68
Febres raro ventris deiectione sanat natura. 68
Febri pestilētiali quomodo succurratur. ibidem
Febrem in cōuulsione fieri melius, q̄ conuulsionem in febre. 117

In Febre exigua in eodem statu permanere corpus, malū. 121
Febres καυσώδεις quæ. 125
Febres acutæ si senes inuadūt, cur exitiosæ. 130
Febres & dolores accidunt magis quum pus cōficitur, q̃ eo cōfecto. 152
Febres vt in suppuratione accēdantur. 154
Febribus sudores multi in temperata æstate. 178
Febres acutæ. 209
Febres lōgæ cur accidāt. ibidē
Febres longæ vnde. 213
Febres erraticæ autūnales. 227
Febres infant. dentientiū. 232
Febres diuturnæ quibus. 235
Febres acutæ adolesc. 238
Febricitans per superiora an p inferiora purgand⁹ sit, notæ. 274, 275, 276, 277, 278
Febris intermittēs cōtinua. 308
Febres non intermittentes continuæ. 308
Febris semitertiana. ibidem
Febres continuæ tertio die vehemētius affligētes, quę. ibidē
Febriū intermittentium differentiæ. 311
Febres quibus diuturnæ, iis tubercula & dolores in articulis innasci. 312
Febres post diuturnas quib⁹ tubercula & articulorū dolores fuerint, ij pluri cibo vtūtur. 314
Febris ardēs quę pniciosa. 318
Febris cōtinuę letalis signa. 319
Febres ardentes quę interdum non siticulosę. 325
Febres in adenum tumoribus ortæ præter diarias, malæ omnes. 327
Febrē conuulsioni succedere, q̃ febri conuulsionē melius. 329
Febrem ardētem cur rigor succedens soluat. 330
Febricitantem nisi diebus impa ribus febris dimiserit, reuerti solet, quō intelligendū. 334
Febres singulis accessionib⁹ solutę, cur subinde reuertāt. 339
Febres interdum morbi, interdum symptomata. 343
Febres diuturnę an semper per abscessus & decessus iudicentur. 358
Febres vnde fiant. 388
Febres laboriosæ quæ. 359
Febricitantibus lac nocet. 452
Febrib⁹ diuturnis debilibus lac prodest. 453
Febribus ardentib. tremores supueniētes deliriū faciūt. 488
Febres acutorū morborū sunt inseparabiles. 521
Febrium simplicium tria genera prima. 542
Febris ex bile nata. ibidem
Plura quęre in acutus, tertiana, diaria.
Ficus σῦκος quid. 240
Fidendū non esse iis, quę pręter rationem leuant. 119
Femur, μηρὸς. 457
Flatuū generatiōis causa. 267
Fluida corpora bifariā accidere. 81

Florẽs seu vigens ætas quæ. 40
Fluori muliebri conuulsionem & deliquium succedẽtia, malum. 440
Fœmen quid. 368, 461
Fœmina in coitu semen excernit. 265
Fomentum quos oculorum dolores sanet. 496
Frigus cur excitat famem. 103
Frigiditas nimia cur in senibus appetentiam deiicit. 103
Frigidũ, ψυχρὸν, 238, 391
Frigidæ aquæ immodicus vsus quibus maximè partibus corporis obsit. 388, 389
Frigida quæ mala afferat. 391
Frigidæ vsum quæ commoda sequantur. 392
Frigida quæ commoda queque incommoda afferat. 398
Frigida quando & quibus phlegmonibus admouenda. 399
Frigidę adhibẽdus modus. 398
Frigida admodum, quæ mala adferant. 399, 400
Frigiditas. 450
Frigiditas extremarũ partium corp. quid significet in acutis morb. 520
Frigus vlceribus mordax. 190, 391
Frigidum mordax quõ. 217
Frigus & calor qua parte corporis est, ibi & morbus. 304
Frigora quibus in febrib⁹ quotidie fiunt, iis febres quotidie soluuntur. 338
Frigidum, calorem ex accidente reuocat. 393
Frigus nimium, sterilitatis causa mulierib. 448
Frigida, quę commoda in tumoribus & doloribus calid. affert. 401
Fuluus, κίῤῥος. 99, 105
Furfurea vrina quæ. 364
A Furore intestinorum difficultas, hydrops, mentisque alienatio, bonum. 522
Furores & melancholię cur vere fiant. 222
GAleni locus explicatur, de vacuatione ad vsque deliquium animi. 17
Galeni locus li. 10. Ther. method. de cibando in accessionibus, explicatur. 34
Galenus ab iniuriis Auicennæ defenditur. 77
γαστὴρ, venter. 281
ἐν γαστρὶ ἔχειν, phrasis in prægnantibus tantum vsurpata. 447
γένυες, maxillæ. 293
Genitalium putredines æstiuæ. 226
γέροντες, senes, qui. 41
Gibbus, κύρτωσις, κύφωσις. 142
Gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem, cur cito moriãtur. 508
γυμναστικοὶ qui. 15
γυναικεῖα, ἔμμηνα, καταμήνια, mẽses. 405, aliàs pro omnibus mulieb. malis.
Glabra vlcera. 469

Gracilem quã obesum esse prę-stat. 149
Glandulæ seu tonsillæ παρί-θμια. 233
Glaucedo senib. 243
γλαύκωσις καὶ γλαύκωμα. 243
γνάθοι, buccæ & malæ. 293
γνώμη mens & ratio. 77
γνώμη, διάνοια. 387
γνωρίσματα, notę, ĩdicia. 65. 80
Graciles quõ purgandi. 259
Graciles magna ex parte biliosi. 260
Grauedo κόρυζα vnde. 142, 290, 223
Grauedo senum difficilis. 141
Grauidis cur non sint dãda purgantia medicamenta. 250
Grauida si morbo acuto corripiatur, quid faciendum. 250
Grauida mulier, acuto morbo facile consumitur. 407
Grauidæ si mammæ repẽtè extenuentur, abortiunt. 416
Grauidæ sanguinis misśione abortiunt. 408
In Grauidarum morbo acuto laborantium victu indicationes duæ. ibidem
Grauidis an sanguis mittend⁹. 409
Grauida geminos ferens, si altera mamma extenuatur, alterũ abortit. 417
Grauidæ si dextra mamma extenuatur, marem: si sinistra, fœminam fert. ibidem
Grauida mulier esse quomodo deprehendatur. 421
Grauida bene colorata marem gerit: fœminam malè. 424
Grauidæ admodum tenues, secundo abortiunt mense. 425
Grauidæ quæ à febribus corripiuntur, extenuanturque, difficulter pariunt & cum periculo, aut abortiunt. 439
Grauidę mulieres quib⁹ in morbis, & quo tempore purgandæ. 244, 245
Grauidæ si menstruosa, fœtus non rectè valet. 445
Grauidæ quomodo sanguinem per vterũ excernant. ibidem
Grauidarum tempora tria. 246
Vide alia in dict. prægnans.
Grumus, & mictus quid portendat. 367 Grumosa vrina. 347
Gula non habet musculos. 299
HAbitus quid. 129
Habitu mediocri corpus laudandum, contrà vituperandum. 149
Habitus mali senib. 242
Hæmorrhoides quomodo calculum sanent. 475
Hæmorrhoidum commodissima curatio quæ. ibidem
Hecticæ febres quales. 289
Hecticis lac prodesse. 454
Hecticis balneum aquæ dulcis vtile. 543
Herpetibus calida cõfert. 396
Hydropisis species. 472
Hydropisis optima sanandę ratio. 477
Hydropici quomodo secãdi aut vrendi. 489

Hydropici, vbi aqua confertim vacuatur, moriuntur 489
Hydropicorũ tuſsis cur & quæ mala. 500
Plura vide in aqua inter cutẽ.
Hyemalium morborum conſtitutio qualis. 36
Hyeme ægri cur facillime cibos ferant. 55
Hyemis cõſtitutio qualis. 192
Hyems auſtrina & pluuia quæ mala adferat. 196
Hyemi cognati morbi. 229
Hyeme totum corpus per inferiora purgandum. 267
Hymen. 446
Hypochondrium dexterum durum fieri quid. 341
Hypochondria murmurantia quæ. 356,452
Hypochõdria inflata & murmurãtia quid portendant. 355
Hypochondriis inflatis lac noxium. 452
Hypochõdria ſublata quæ. 452
Hypochondriorũ dolores qui & quot à febre ſuccedente ſanentur. 504
Hipp. Co⁹ aphoriſmorũ autor. 1
Hippocra. brachylogus. 49,53
Horroris curatio. 551
Horrorẽ aquilo excitat. 176
Horror à ſudore, malũ. 522
Humectatione cur in acceptione veratri opus. 269
Humidũ cur ſolido citius reficiat. 82
Humidiores, ſemẽ copioſi⁹ hñt. 467
Humidiores, min⁹ ſalubres viuere, morbiſq; magis obnoxios. 461
Humiditas. 450
Humiditas copioſa quos pariat morbos. 467
Humiditas immodica ſterilitatis mulierib. cauſa 448
Humores quos natura expellit non mouendi. 35
Humoribus turgẽtibus in principio morborum purgare licet. 58,63
Humor crudus quis. 59
Humores ſibi familiares purgãtia medicamẽta trahunt. 136
Humor qualis per purgãtia medicamẽta vacuandus. 252
ICteri cauſa 336
ἰκτεριώδης, bilioſi. 463,464
Plura q̃re in morbus regius.
ἥκιστα, minimũ, nõ minime. 85
ἰχὼρ, ῥύπος, ſanies. 152,317,331
ἵδρωα, ſudamina, quæ. 226
ὑδροποικοὶ qui. 472
ὑγιεινὰ quæ. 50
Iecoris obſtructi ſigna. 337
Iecur inflãmatione laborare, ſingultus ſuccedẽs indicat. 442
Iecoris quod letale vuln⁹, quod non. 480
Iecoris durities in morbo regio letalis. 505
Iecore ſuppurato poſt vſtionem aut ſectionem, ſi pus purũ & album effluxerit, euadũt: ſin contrà, moriuntur. 545
Iecur membrana ambit. ibid.
Iecur aqua impletum quid, & quomodo curetur. 546

Iecoris dolores vehementes citra febrem vnde. 548
Iecoris dolores febris ſuccedēs leuat. ibidē
Iia, λαγόνες. 39,340
Ileos quid, & vnde. 506
Ilei exitialis ſigna quæ. 525
Imbecillitas ſuperuacuorũ cauſa. 294
Immoderata omnia, naturæ inimica. 73
Infantibus cognati morbi. 230
Impetigo quid, & quando fiat. 223,224
Inediæ ſummæ periculoſæ, vt ſummæ repletiones. 21
Inflāmina, ἐπιφλογίσματα. 399
Inſaniam raro incurrere, quibus tumores in vlceribus apparent, & contrà. 455
Inſaniā varices & hæmorrhoides ſupueniētes ſoluunt. 484
Inſenſibilia patiuntur, etiamſi non dolent. 389
Integritas, ἀπυρεξία. 311
Intēperata ſanitas quę. 134
Intemperies duplex. 442
Intēpies ſimplices quæ. 449
Intercidentes dies, παρεμπίπτουσαι. 111
Interfœmineũ, περίναιον. 368
Intermiſſio, διάλειμμα quid. 33
Intermittentes febres quæ. 308
Inteſtinorum difficultas quibus & quando ſolet fere contingere. 191 (228
Inteſtinor. difficultas autũnalis
Inteſtinorũ leuitatis cauſę. 267
Inteſtinis quę contineātur, p vomitũ an vacuari queāt. 267
Inteſtinorũ tunicæ duæ. 287
Inteſtina quō comprimant vterum grauidæ. 423
Inteſtinũ rectũ, ἀρχός. 442
Inteſtinorum ordo. ibidē
Inteſtinorum leuitas, λειεντερία. 465
Inteſtinorum tenuium vulnus letale. 480
Inteſtinis ex tenuiorib⁹ ſi quod reciſum eſt, non poſſe coaleſcere. 487
Vide plura in Dyſenteria.
ὑπεκκαύματα, τροφαί, alimenta.
ὑπέκκρισις. 291 (44
ὕπνος, ſomnus. 8. ὑπὸ p πρό. 382
ὑπογάστριον & ἦτρον. 132,367
ὑποσάρκα quid. 557
ὑποστέλλομαι, ἀναδύομαι. 34
ὑποστροφή, recidiua ſiue reuerſio. 87
ὑποχόνδριον qd, vocē Latinā nō habet, eoq; retinendũ. 39,350
Reliqua vide in Hypoch.
Irritamenta. 55 ἰσχύειν. 79
ἰσχναίνειν, refocillare, mitigare, leuare dolorem. 402,440
ὑστερικὰ, vteri præfocatiōes. 413
Iſthmos inter os & gulam. 233
ἦτρον & ὑπογάστριον quid. 132
Iudicatio κρίσις. 54,86,87
Iudicatio imperfecta quæ. 56
Iudicationis futuræ ſigna. 87
Iudicatio imperfecta & infida quæ. ibidem
Iudicatio duplex. 88
Iudicatio p abſceſſũ quō. 89
Iudicationes ſemirepētes q. 110

Iudicatorij dies veri vſque ad quadrageſimũ tantũ ſex,non quatuordecim. 111
Iudicatoriorũ dierũ tabula. 115
Iudicatio imperfecta & obſcura & ſine ſignis quæ. 291
Iudicationes intercidentium dierum malæ. ibidem
Iudicatoria ſigna. 302
Iudicatorij dies pares & impares. 301
Iudicatoria ſigna quãdo bona, & quando mala. 353
Plura vide in dies, & Decretor.
Iudiciũ in med. cur difficile. 6
Iudicium. 290
Iuſti Velſij ſentẽtia refellit. 23
Iuuenes cur ſenibus magis ægrotent. 40
Iuuenes qui aluo humida ſunt, iis qui ſicca,meli⁹ degũt:in ſenectute cõtrà, deterius. 164
Iuuẽtus qñ & quouſq;. 40,150
Iuuentuti cognati morbi. 238
LAbores q dicãtur med. 27
Laborioſa febris quartodie prodiẽs,ab abſceſſu liberat. 359
Lac in mammis,neq; pregnãtis, neq; puerpæ, mẽſtruorũ ſuppreſſorũ indiciũ quãdo. 418
Lac in primis menſibus non generatur. 435
Lac quib.in febrib ꝓſit. 453
Lac ad alui fluores ſiſtendos efficaciſsimum. ibidem
Lactis commoda & incommoda. 452,453
Lactis in vẽtriculo concretionẽ ſal & mel prohibent. 454
Lachrymę volũtarię & nõ volũtariæ quid portendãt. 323,324
λαγόνες,ilia Lat. 39,340
λαῦρον ὕδωρ, 193
Languidos facit auſter. 174
Lapide ſenes raro laborãt. 471
Largus imber quid. 193
Laſsitudinis ſpecies tres. 76
Laſsitudinis ſenſus. 293
Laſſati corporis ex motu remedium,quies. 154
Laterũ & thoracis dolores. 176
Laterũ dolores qui. 229 (465
λειεντέρια, inteſtinorũ leuitas.
λειποθυμία,animi defectio. 65
λειποθυμία,ἔκλυσις. 143
Lẽtores iuxta dẽtes in febribus nati vehemẽtiores indicãt. 324
Leones ſiue cammari. 98
Leonicenus à Muſæ iniuria defenditur. 233
Leoniceni erratum. 327
Lepræ quando fiant. 223
λεπτὴ δίαιτα,tenuis vict⁹. 28
λεπτύνω & λελεπτυσμένοι. 74,
Lethargi hyemal. 229 (282
Lethargicæ febres, 241
Leuantibus præter rationẽ non eſſe fidendum. 119
λευκοφλεγματία, alba pituita. 534,557
λύειν idẽ quod θεραπεύειν. 144
Lienes magni autũnales. 227
Lienoſi qui. 505
Lienoſos q̃ mala comitãt. ibid.
Lienoſis ſuccedens difficultas inteſtinorum, bona. 510
Ligamenta quæ. 372

Limaces, κοχλίαι. 98
λιμὸς, fames. 92
Lippitudines quando solent cõtingere. 191
Lippitudines siccæ. 209
Lippitudines æstiuæ. 226
Lippitud curatio cõmoda. 479
Liquida solidis citi⁹ reficiũt. 82
ληρῶδες, nugatorium. 521
Liuores, πελιώματα. 388
Liuidus color quid sign. 521
Loca vacuationi cõferentia. 57
Locorum mutationes. 150
Loca alia ad morbos alios magis ac minus apta. 170
Loci, τόποι, partes corporis. 151
Loci qui Latin. 414
Locusta, ἀκρὶς. 98
λόρδωσις quid. 142
λορδὸς, recuruus, repandus. 599
Lumbi, ὀσφύες. 229
MAδάρωσις & μαδαρὸς quid. 499
Mala ꝑter rationẽ accidẽtia nõ admodum formidabilia. 128
Malum malo minime curandum. 118
Malis duobus vrgentibus, vehemẽtiori primo succurrẽdũ. 151
Mala corporis ab internis & nobilioribus ad externas ꝓpelli, bonum. 501
Malæ, maxillæ. 293
Maleoli, σφυραὶ. 67
Maligna vlcera quæ. 397, 469
Mammarũ ẽ consistentia fœtus in vtero quõ imbecillitatẽ aut robur iudicetur. 435
Manardi respõdet obiect. 199
μανία, melancholia. 209
μαραςμὸς & μαραίνειν 121
Marisca. 240
μαρμαρυγαὶ, splẽdores. 40
Martianus Rota refellitur. 106
Mas an fœmina concipiatur, signa. 417, 424, 430
Medẽdi ratio in ægris medico non temere mutanda. 162
Medicus naturę minister in humoribus noxiis expellẽdis. 57
Medico quæ quantaq; cognitu necessaria. 4
Medica in arte perdiscenda, inutilia recidenda. ibidẽ
Medicus naturæ imitator. 411
Medico quid faciendũ, vbi noxia nõ integre expellũtur. 57
Medicorũ nostri tẽporis error de purgatione minorãte. 123
Medicorum impitorũ & circũforaneorum error in stupefacientibus medic. 401
Medicus salutem haud temere promittet. 144
Medicamenta non toto genere letalia. 95
Medicamenta purgãtia qñ initio morborum danda. 123
Medicamenta qualitatis familiaritate trahere. 137
Medicamenta in ęgris medicus non temere mutabit. 162
Medicamentis purgantibus ꝓpinandis nimij sunt nostri tẽporis medici. 212
Medicamentũ vere purgãs. 245
Plura quęre in Purgãtia.

Medicina multarum rerum cognitionem desiderat. 4
A Medicina dilatio, vitæ periculum est. 5
Medij qui inter adolescentiam & senectutem. 220
Mediæ ętati cognati morbi. 233
Mediocre intelligendum in vnoquoque genere. 106
Medullæ dorsali frigida obest. 389
Medulla ossiũ nutrimẽtũ. 420
μέωσις, augmentũ quid. 34,38
Mel crudũ flatuosum, coctum contrà. 422
Melãcholiæ quib⁹ accidũt. 209
Melancholia μανία. ibid.
Melancholię & furores cur vere fiant. 222
Melãcholici quõ purgãdi. 263
Melancholicus humor vehemẽtiora medic. requirit. ibid.
Melancholicus humor. 276
Melancholici qui. 474
Melancholicos & nephreticos iuuari à succedẽtibus hæmorrhoidibus. ibidem
Melancholicorum symptomata varia. 486
Melãcholicorũ humorũ mutationis modi 4. pіculosi. 516
μελασμοὶ, denigrationes. 388
Mens, γνώμη. 77
Mensis medius & Criticus. 115
Menstrua mulieribus quomodo euocanda. 405
Mẽsiũ suppſsionẽ sanat p nares sanguinis profluuiũ. 411
Menses decolores, nec eodẽ tẽpore semp fluentes, purgatiõe opus esse significant, 415
Menstruus sanguis quis. 419
Menstruus sanguis excrementum. ibidem
Menstrua excremẽti & alimẽti rationẽ quõ obtinent. ibidẽ
Mẽstrua ĩmodica quõ sistãt. 432
Menstruorũ immodico fluore, eorũdemq; defectu qui morbi fiant. 441
Mentagra quid. 225
Meri potio quos oculorum dolores sanat. 496
Meracum vinũ, vide Vinum.
Mesues erratum. 250
μεταβάλλω, διαδέχομαι, migro, succedo. 167
μετέωρα quæ Gal. 356,452
μετόπωρον cur dicatur. 211
Metus & mœstitia diu pseuerãtes melãcholiã sig. 485.486
Mictio noctu copiosa, exiguam deiectionẽ significat. 370
μυδάω, humecto, putresco. 193
Minimè & minimũ differũt. 85
Minoratiua purgatio. 64
Minoratiua purgatio medicorum recentium. 123
Mirach Arab. abdomen. 132
μηρὸς, fœmur. 457
Mnesitheus. 215
Moderata tempora quæ. 182
Mœstitia melãcholic. facit. 486
Morbilli. 253
Morbus diuturnus quis. 20
Morbi summi qui. 26
Norbus peracutus duplex. ibi.
Morbus exquisite pacutus. 27

Morbi vi nemo vnq̃ in declinationibus periit. 31
Morbi hyemales vt plurimũ pituitosi, quotidieq; affligẽtes, tardius desinunt. 36
Morbi indicant accessiones & constitutiones. ibidem
Morbi breuitas & lõgitudo quo modo cognoscatur. 36,37
Morbi ęstiui magna ex parte biliosi, ternisq; accessionibus, citoq; finientes. 36
Morbus & pathos differũt. 51
Morborum in iudiciis quando opitulandum naturæ. 55
Morbi bifariã iudicantur. 56
Morborũ initiis nõ purgadũ, nisi turgeant humores. 63
Morborũ initiis an mitioribus purgationib, vti liceat. ibidẽ
Ex Morbo conualescentes ad satietatem haud comedãt. 79
Morbi q adhuc fiũt, vacuatione curãt, non iam facti. 106
In Morbis qui sunt in generatiõe, duo consideranda. 107
Morbus quis. ibidem
Morbus quomõ non ex subsistẽtium numero. 108
In morb. nulla causacõiũcta. ib.
Morbi tropici. 113
Morbi æstiui cur fere breues, autumnales longiores. 116
Morbi principiũ quid. 122
Morborũ in vigore qescẽdũ. 123
Morborum initio quando medicamẽta purgãtia dãda. ibid.
Morbis in omnibus, non esse vtendũ remediis. ibid.
Morbi in vigore à præsidiorum vsu cur abstinendum. 124
Morbi in initio, & fine, omnia esse leuissima, in vigore vehementissima. ibidem
Morbi ab initio cui cibum bene capienti corpus non augetur, malum. 125
Morbi initio cibũ capiẽtes, nec ꝓficientes, in fine rursus nõ appetunt, neque capiunt: & contrà. 126
Morbo in omni rationẽ valere, & firmam esse ad cibos oblatos, bonũ: contrà malũ. 128
Morbi qui minus periculi habeant, & qui plus, 129
Morbi ætati non congruentes, cur periculosi. 130
Morbi diuturni senibus familiares. 141
Morbos maxime pariunt mutationes temporum. 166
Norbi alij ad alias regiones magis aut minus apti. 170
Morborum alii ad alia tempora, ætates, loca, & victus rationes magis aut minus apti. 171
Morborũ qualitatẽ, anni cõstitutioni plerunque responderc. 180,181
Morbi quãdo stabiles boniq; iudicij, quando non. 182
Morbi acutissimi exitiosissimi cur in autumno. 187
Morbi qui per assiduos imbres fiant. 213 (221
Morbi tẽporib. quõ tribuendi.

Morbi alieni qui. 225
Morbi æstati cognati ibidē
Morbi autumnales, plurimi qui æstiui. 227
Morbi quibusq; ætatibus cognati. 230
Morbum in partem dolentē & lassatam decumbere. 295
Morbus qui septimo die iudicatur, quarto die nubeculam rubram habet vrina. 352
Morbi pacuti quis finis. 376
Morbo in diuturno cibi fastidium, malum. 523
Plura vide in Acutus.
μοτὰ καὶ μοτοὶ, quid. 429
Motus. 271
Motum naturæ medicus cognoscere debet. 68
Motus naturæ in febre pestilētiali ad cutem est. 68
Motus difficil. in corpore q. 218
Motu cur à purgatione vtendū.
Mouere quid. 122. (270
Mouendum quando. ibidem
Mucor quid. 427
Mucor coxendicis quid. 518
Mulieres grauidæ quibus in morbis purgandę. 244
Mulier si non concipit, sua an viri culpa sterilis sit, quomodo deprehendatur. 444
Mulieres crassas immodice non concipere. 428
Mulieres Hipp. ætate cur podadra non laborabāt ante menstruorum repressionem. 494
Mulieres cur raro ambidextræ. 543
Mulsa aqua cruda sit. 422
Mulsa à cœna cur mulieri grauidæ exhibenda. ibidem
Murmur hypochōdrior. qd. 356
Musa refellitur. 17. 80. 84, bis. 95. 96. 132. 133, bis. 135. 142. 164. 169. 170, ter. 175. 176, bis. 177. 183, bis. 185. 186, bis. 187. 192. 193. 194. 200. 201. 203. 205. 206. 217, bis. 220. 226. 233. 234. 246. 247. 252. 255. 384. 290. 297. 301. 312. 322. 322. 331. 345. 348. 351, bis. 356 359. 361. 362. 364. 369. 373, bis. 374. 378, bis. 379, 386. 393. 395. 398. 401. 402, 408 412. 414. 423. 430. 447. 453. 462. 488. 510. 511. 519. 531. 537.
Musculi tibiarum. 457
Musculi caput. 458
Mutatio nō sit repentina, 160
Mutationes repentinæ cur cauendæ. 161
Mutandum nihil temere. 162
NAriū copiosus muc⁹, cerebri humiditatē indicat. 467
ναρκὴ, stupor. 376
Natura interdū expultrix facultas Gal. hinc naturales vacuationes. 11, 16, 18, 45
Natura. 45
Pręter Naturā quęcūq; sunt, cōtrariā: quę secūdū naturā, similē vict⁹ rationē expetere. 49
Natura non nisi post cōcoctionem secernit. 67

Naturę motum medicus cognoscere debet. 68
Naturam excedentia omnia, noxam afferunt. 75
Natura varie accipitur, 129
Naturæ quæ æstate bene, quæ male afficiantur, quæ hyeme. 168
Natura, pro vniuersa substantia & temperie ex primis elemētis. 136, 168, 397
νεανίσκος, iuuenis. 238
νέος quis. 149
Nephreticos & melancholicos à succedentibus hæmorrhoidibus iuuari. 474
Nephretici qui. 475
Nephreticis diuturnis, quique dolores citra spinæ dorsiue musculos obtinent, abscessus accidere. 538
Neruorū nutrimētū quale. 119
Nerui ad vētriculū delati. 276
Nerui, τόνοι. 372
Nimiū oē naturę aduersū. 160
νήπια καὶ νέοι. 150
νοσέειν, ἐνοχλεῖσθαι. 90
Noxia vbi nō integre expellūt, quid medico faciendū. 57
Nox quæ accessionem præcedit, cur difficilis: quæ vero sequitur, facilis. 87
Nox iudicationem sequens cur lenior. 88
Nocte cur potius ægri molestātur, q̄ die. 87, 88
Notæ quibus naturæ motus ad superiora cognoscitur. 274, 275, 276, 277, 278.
νότος, νοτὶς 174 νοθρῶς. 78
Numisianus. 426
Nutritio quid. 47
Nutritio incommoda noxas letales facit, 24
OBesi natura cur citiꝰ gracilib. moriātur. 148
Obseruatio & obseruatores. 166
Occasio. καιρὸς, est in primis à medico obseruanda. 5
Occasio pręceps & acuta cur. 5
Occasionis effigies ex lib. 4. Epig. 6
Oculorum dolores quibus remediis sanentur. 495
Oculorū candidū cōmissis palpebris apparens quādo exitiū præ se fert. 513
Oculorum rubor & singultus à vomitu, malum 521
Odor quomō intrinsecus ad nares perueniat. 444
Odoramentorum suffitus quos menses euocant. 405
ὄγκος quid. 296, 297
οἴδημα, ὄγκος quid. 296, 297, 401, 455
οἰδήματα, Hipp. omnes præter naturam tumores. 401
ὀλίγως quid sign. 78
Omentū, ἐπίπλοον. 428, 531
Omenti amputatio coctionem interturbat. 517
Omētū si exciderit, putrescit. ib.
ὠμογέροντες qui viridi senecta. 41
ὠμογέροντες, seniores. 471
ὁμοίωμα, symbolum. 154

ὀπώρα quid. 189
ὡραῖα quæ. 182
ὀργᾶν,turgere quid. 63
Oribasij Côment. in aphoris. Hipp. spurios esse qui circunferuntur. 110,329
Oris vlcerationes æstiuæ. 226
Oris vlcera infant. 230
Oris amaritudo. 275
ὀρθοστάδην quid. 194
Oscitationis curatio. 551
ὦσις. 233
Ossibus aqua frigida aduersatur. 388
Ossa è semine,eoque frigida & exanguia. 388
Ossibus fractis calida confert. 396
Ossium nutrimentum medulla. 420
Osis capitis præcisio, si vacuũ excipiat,delirium facit. 532
Osse denudato erysipelas, malum. 529
Ossis abscess⁹ à corruptiõe. 557
οὐ μάλα,raro. 455
οὐ πάνυ,non omnino. 462
οὐ πάμπαν,non semper. 100
οὐρήθρα quid. 369
ὀξυρεγμία,ruct⁹ acidus. 498

PAndiculatio,σκορδονισμὸς quid. 551
Papulæ duplices. 253
παρακμὴ ἢ ἄνεσις,remissio siue declinatio. 33,34,377
παρακμαστικὴ ætas, siue παρακμὴ quæ. 41,377
παραλαμβάνειν. 96
παραφροσύνη,deliriũ quid. 72
παρασκευὴ,apparatus. 18
παρεγγράφω. 335
παρεμπίπτωσις quid. 111
παρίσθμια, glandulæ & tonsillæ. 233
παροξυσμὸς,accessio,quid. 33
Partes ratiõe cõtẽplabiles. 484
πάθος Hipp. & Gal. quid. 20,66
Pathos & morbus differunt. 51
Pati per consensum quid. 100
Paulatim quod fit,tutum. 160
Pauli & Aëtij locus. 142
Pauli locus explicatus. 247
Pauores infant. 231
Pauor à somno in febribus malus. 344
Pectẽ,κτείς. 368
Peracut⁹ morb⁹ duplex. 26,29
Peracuti morbi quis finis. 376
Peracuti morbi. 24,264
Peracutus exquisite morb⁹. 27
Pectus quid. 131
Pectoris dolores hyemal. 229
πελιώματα,liuores. 388
περὶ,augmẽtatiua particula,per. 474,549
περιοδυνάω,vehementer doleo. 474
περίγλισχρα quæ. 325
περιμάδηρα ἕλκεα,ψιλώμενα τρίχων. 469
περίναιον,interfemineum. 368
Peripneumonia pleuritidi succedens,malum maius. 526
περίφοβος,pertrepidus. 474
Peritoneum,siphac. 266
περιτόναιον quid. 472
Perniones,χείμετλα. 396
περόνη,sura. 97

Perturbatio ventris. 11
πτίψις. 59
φαλακροὶ, capillorum defluuio laborantes. 499
φαλάκρωσις, caluitium. ibidem
φάρυγξ fœminini gen. fauces, mascul. gen. guttur significat. 89, 90, 176, 214, 297
φαρμακεία, κάθαρσις. 55
φύειν quid. 170
Philothei erratũ. 265, 311, 373, 440, 473
Philothei loc⁹ restitutus. 510
φυλάττομαι, caueo. 54, 110
φῦμα, tuberculũ, quid. 90, 524
Philonis filia benefico morbo laborans, intempestiue cœnans periit. 24
φλεγμονώδης lassitudo quę. 76
Phlegmonibus frigida quando, & quibus adhibenda. 399
Phlegmones signa. 337
Phlegmone bifariam accipitur. 425
Phlegmone, φλόγωσις qd. 504
φλόγωσις. 343, 399
In Phreniticis, vrina perspicua & alba, pessima. 354
Phrenitim à pulmonis inflãmatione fieri, malum. 526
Phrenitidis ortus. 355
Phrenitis à delirio diff. 355
φρίκη & ῥῖγος. 290
φρικώδεις. 176
φρένες, præcordia Plinio. 39
φρὴν, septũ tranuersum. 276
φθινώδεις quę. 130, 190, 213, 226
φθίνοντες, καὶ φθινώδεις, tabidi. 190.
Pica, κίττα quid. 447
πύον, pus. 152
Pigros facit auster. 174
Pili raritatis signa. 461
πιωτέρως. 32
πυρετὸς, febris latinè. 49
πυρίη, θυμίαμα, odoramẽta. 405
πίσις, ἀπόδειξις. 241
Pituita alba, quæ. 534
Pituitam albam tollit vehemẽs & diuturnũ alui ꝓfluuiũ. 534
Pituitę flatuosæ spiritus flatuosus causa continẽs quomodo dicitur. ibidẽ
Pituita inter diaphragma & vẽtrẽ cõclusa quõ educẽda. 549
A Pituita alba aqua inter cutem succedit. 557
πλάδος & πλαδῶντες. 210
Pleiades. ibidem
Plenitudinis signa. 95
Plenitudinis morbum sanatio ostendit. 94
Pleuriticorum sputum, vrinę, sudores & alui excrementa morbi constitutionẽ mõstrant. 37
Pleuritis hyemal. 229
Pleuritis quid. 240, 379
Pleuritis quæ sanetur, quę non. 379
Pleuritis morbus acutus. ibidẽ
Pleuritis suppurata quando leuať, quando in tabẽ abit. 384
Pleuritide & peripneumonia vehementer laboranti, alui ꝓfluuium superueniẽs cur malum. 460, 478
Pleuritici raro fiunt, qui sunt ru uacido. 498

Pleuritidi ſuccedens inflammatio, malum. 528
Plinij in Hipp. cauillatio retunditur. 337
πλησμονὴ, ſatietas. 75, 94, 105
πλησμονὴ etiam refectio. 106
πληρῦσθαι, refici. 82, 86
τὰ Πλεῖστα, magna ex parte. 6
πνεῦμα ventus & ſpiratio. 168, 345
πνῖγος æſtus. 193
πνὶξ ὑστερικὴ, vteri præfocatio. 143
Podagricis quibus dolorib. frigida conueniat. 401
Podagrę deſcriptio elegãs. 493
Podagra etiam mulieres laborare. 494
Podagra pueros ante venereorum vſum non corripi. 495
Podagram generant vinum robuſtum, & coitus. 493, 495
Podagtarum inflammationum terminus quis. 510
Podagricos morbos vere & autumno magna ex parte moueri. 515
ποιότης, qualitas. 8
ποιότης χυμῶν, idem quod πλῆθος, ἰδέα, διάφορα. 49
ποιότης Galen. à κακοχυμίᾳ nõ differt. 9, 10
Polygonum. 248
τὰ πολλὰ. 77
πονέειν, & κάμνειν & ἄλγειν ſignif. 154
πόνος quid. 71, 151
πόνος, dolor, duplex. 76, 77
ποσότης, τὸ πλῆθος. 14
Potus, alimentum omne humidum. 28
Potu q̃ cibo refici, facilius. 82
Præcordia, φρένες. 39
Præcordia quæ Plinio. 276
Prædictiones in acutis morbis non eſſe tutas. 100
Prædictiones in diuturnis morbis tutiores. ibidem
Prægnantes quomodo ex ſuppreſſis menſibus cognoſcendæ. 446
Plura quære in Grauida.
πρεσβύται, ſeniores. 144
προαγόρευσις. 100
προαίρεσις. 323
προβάλλομαι, & προβεβλημένον. 47
Proceritas corporis quæ, & cur in iuuenta liberalis, in ſenectute inutilis. 165
προκύων antecanis. 257
πρόδρομοι, venti. 195
προεξυγκρίνοντες. 69
προθυμία. 42
προσφορά. 128
προσπταίω, προσκόπτω. 346
προσθέσιες, adiectiones. 54
προσκόπτον πνεῦμα. 345, 346
πρός τι. 94
Prouocatorij dies qui. 111
Pruritus corporis ſenib. 242
ψυχρὸν, frigida. 398
ψωμοὶ quid. 297
πτερυγώδεες qui. 130
Ptiſanæ cremor. 21
ptiſana, & ptiſana integra. ibidẽ
pubertas quãdo & quouſq;. 40
pueritia qñ & quouſq;. ibidẽ

Puerulí omnium minimè famē ferunt, & inter hos qui alacriores. 42
Puerorũ ſubſtãtia omnium facilimè digerit. 42
Pueri cur plurimo alimẽto egẽt 46.
Pueris humidũ cibũ cõferre. 50
Pueris cur ſimilis victus ratio conferat. 171
Pueri vere & principio æſtatis cur optime degunt. 219
Pueri ſimpliciter humidi. 220
Puerorũ morbi q̃ iudicenť. 237
πάθος. ibidem
Pueri ante venereorũ vſum podagra non corripi. 495
Pulmonis vlcera cur dolor non comitatur. 384
Pulmo ad 40. diẽ illęſus permanere non poteſt, non vltra in pleuriticis. 385
A Pulmonis inflãmatione fieri phrenitim, malum. 526
Pulſ⁹ vehemẽs & magn⁹ qs. 99
Pulſum vehementẽ in vlcerib⁹ copioſa ſi ſequatur eruptio, malum. 530
Pulſus vehemens quibus vlceribus accidit. ibidem
Purgatio quid. 9, 10, 136
Purgationibus mitiorib⁹ an initio morb. vti liceat. 63
Purgandũ nõ eſſe initiis morborũ, niſi humores turgeãt. 63
Purgandũ cur non eſt in acutis morb. niſi turgeãt hũores. 67
Purgandũ non temere. 81
Purgatio aliud q̃ alteratio. 96
Purganda non temerè duo hominum genera. 134
Purgatione immĩnẽte nõ ſemp inter initia morbi vtẽdũ. 124
Purgandos non eſſe, qui corpore ſunt cõmoderato. 136
Purgantia medicamenta familiares ſibi hũores trahũt. 136
Purgãtia medicam. ſimilitudine toti⁹ eſſentiæ trahũt. 137
Purgantia medicamẽta è corpore humorẽ educere debent. 252
Purgantia medicamenta à cibo non exhibenda. 248
Purgandũ æſtate per ſuperiora, hyeme p inferiora magis. 254
Purgãtis med. ſub cane & ante canẽ moleſtus vſus. 256
Purgandũ hyeme totũ corpus per inferiora. 267
A Purgatione cur motu vtendum. 270
A purgatiõe nõ dormiẽdũ. 271
Purgantis medic. actionem ſomnus impedit. 272
Purgandi per ſuperiora vel inferiora in febricitantibus notę. 274, 275, 276, 277, 278
Purgationis peractæ ſignum in med. potione, ſitis. 277
Purgatorium medic. quod quos oculorum dolores ſanet. 496
Purgans medicamentum quib⁹ cõfert, vere exhibendũ ſanis, ægris alioqui futuris, niſi vacuentur. 509
Purgans medic. ſi conuulſionẽ facit, letale. 532

Purgans medicament. si cõuulsionẽ facit, letale. 532
In Purgationibus, si qd vacuandũ remāserit, malũ affert. 555
Plura vide in medicamentũ & vacuare.
Pus, πῦον. 153
Pus quādo cõficitur, quã eo cõ fecto febres & dolores magis accidunt. 152
Pus cũ generatur, febres & dolores accidunt. 505
Pus quod optimum. 534
Pus duabus de causis natum occultari posse. 505
Puris sputum tabes sequit. 528
Puris sputum à sanguinis sputo, malum. 528
Pustulæ latæ cur non valde pruriant. 473
Putrefactionis causæ. 394
Qvadratum corpus quod. 149
Questio, nunquid in accessione cibandũ. 34, 97
Qualitas humorũ, idẽ qđ differẽtia, species, seu copia. 8. 9, 10, 69, 93, 94.
Qualitatis significationẽ quidã medici malè accipiunt. 9
Qualitatis familiaritate trahere medicamenta. 137
Qualitas pro cacochymia. 515
Qualitatum & colorũ crebræ mutationes quid præ se ferãt. 305
Quantitatẽ Hipp. & Gal. interdum esse plenitudinem & plethoram. 10
Quantitas ποσότης quid. 14
Quartanæ æstiuæ ferè breues sunt: autũnales longæ, si hyemem attingant. 116
Quartanæ æstiuæ. 226
Quartana laborãtes cõuulsionibus non capi. 461
Quart⁹ dies septimi index. 144
Quintus, interpres aphorismorum Hipp. 166
RAdius. 96, 461
Raritas. 450
Rarum, ἀραιὸν, quid. 202
Raritatem cutis calor efficit. 461
Ratio siue iudicium & experiẽtia duo instrumenta ad remedia inuenienda. 7
Rationem medicus potissimũ sequatur, ab ea que temere nihil mutet. 162
Raucitas, βράγχος, quid. 90
Raucitas, βράγχος, quando fit. 142
Raucitas & grauedo cur in senib⁹ nõ cõcoquãtur. 141, 142
Raucitates quando fiant. 233
Rauis, & vsq; ad rauim. 142
Recidiuas faciunt in morbis relicta à iudicatione. 86
Recidiua ὑποστροφὴ, & eius causæ. 87
Refectio omnis immodica, periculosa. 18
Refectio, πλησμονὴ etiam. 106
Refrigerare multum & repẽte cur non liceat. 160
Refrigerationes tã viris quàm mulieribus qua parte corpo-

ris fiant. 460
Refrigerationes à parte posteriori magis fiunt. ibidē
Refrigerata quomodo excalfacienda. 390
Regioni aliquid dandū. 51,52
Regiones aliæ magis aut min⁹ ad morbos alios aptæ. 170
Regius morbus quib⁹ in febribus ante septimū diem accidit, malum. 335
Regij morbi causa. 336
Regius morbus febri superueniens quid signet. 340
Regius morb⁹ vnde oriat̃. 463
Regium morbū à iecoris inflāmatione ortum, malum. 505
Relicta post iudicationem cur vacuanda. 86
Remediorū occasionem medicus imprimis nō negligat. 5
Remissio, ἄνεσις, quid. 33,34
Remediis non esse vtendum in omnibus morbis. 123
Remedia medicis in ægro non temerè mutanda. 162
Renū & vesicæ dolores senioribus difficulter sanātur. 471
Renum malis affectos, hęmorrhoidib. succedētibus iuuari. 474
Renum dolorem longū, vrina bullosa indicat. 537
Respirationis differentiæ. 145
Respiratio inæqualis. ibidem
Respiratio ἀνάπνοή. 230
Respirationis instrumēta. 297
Rha purgantis nomina. 248
Rha nō purgātis appell. 249
Rha purgās à non purgāte disertè Paulus distinxit. 249
Rha sceniticū & barbaricū. 250
Rha duplicis tā arabes q̃ posteriores medici meminerūt. ibi.
Rha ponticum veterum astringit. 248
Rha barbarum prægnantibus haud dandum. 247
Rha barbarū non dandum in acutis morbis. 69
Rheon indicum 249
ῥίγεα, refrigerationes. 460
ῥῆγμα, ruptio. 485
Rigores sexto die orti, malum portendunt. 289
ῥῖγος καὶ φρίκη differūt. 290
Rigor, ῥῖγος quid Hipp. 290, 338, 339
Rigor quid. 315
Rigor letalis in febrib. qñ. 315
Nō Rigor omnis ardētem febrem sanari significat. 330
Rigor signum solutionis febris ardētis, nō causa sanās. ibidē
Rigores febriles efficit aqua frigida. 388
Rigor & desipientia à vini potatione, malum. 523
ῥύομαι, λυτρόω. 339
ῥύπος, ἰχώρ. 317
ῥύσις, profluuium. 88,223
ῥύσις, deiectio. 213,223
ῥοῦς γυναίκειος. 440
Rubræ nubeculę in vrina quid notent. 352
Ructus acidus longis intestinorum leuitatibus succedens, qui prius nō fuit, bonū. 465
Ructus acidi causa. 466

Ructus acidus quis. 498
Ructum acidum habentes raro pleuritici fiunt. ibidem
Ructus nidorosus. ibidem
Ruptio, ῥῆγμα. 485
Ruptio interna quæ. 524
SAlubre quid. 50
Salubris victus. ibidem
Sanatio cibũ plus iusto esse ingestum ostendit. 94
Sani cur non purgãdi medicamentis. 134
Sanitas duplex. ibidem
Sanguis ad animi deliquiũ quãdo auferẽdus, & qd prosit. 17
Sanguinis profusiones quando fiant. 223
Sanguinis spuitiones iuuenum. 238
Sanguis supra emissus cur malũ portendit: infra, bonum. 285
Sanguine copiose & large erũpente in febre, aluos humectari post refectionem. 288
Sanguis è naribus fluens, breui leuat ægrum. 359
Sãguinis mictio quid. sign. 365
Sanguinis & grumorũ mictio quid portendat. 367
Sanguinis copiosi profluuium cõuulsio succedẽs letalis. 373
Sanguis spumans excreatus, è pulmone educitur. 383
Sãguinis eruptiones calida creat. 387
Sanguinem copiose promanare faciunt frigora. 400
Sanguis an grauidis mittendus. 408, 409
Sanguinis missio alia veterum, q̃ nunc recentium. ibidẽ
Sanguis copiosus, qui in mãmis restrictus aceruatur, neq; lactescit, furorem indicat. 420
Sanguinis deiectioni an lac aduersetur. 452
Sanguis præter naturã in cauitatem transfusus, corrumpitur. 483
Sanguinis missio, quibus doloribus oculorũ medetur. 496
Sanguinis à profusione deliriũ & conuulsio, malum significant. 524
Sanguinẽ quibus detrahere cõfert, is sanguinẽ mittere prodest. 549
Plura quære in menstruus.
Sanies ἰχὼρ. 155
Satietas, πλησμονὴ qd. 75, 106, 107
Ad Satietatẽ nõ comedẽdũ. 79
Satietas duplex. 94
Satietas quõ morbũ faciat. 75
Ex Satietate morbi, euacuatione sanantur, & contra. 105
Satyriasmus quid. 233
Scheticæ febres. 289
σκεληίασις quid. 142
σκορδινισμὸς pandiculatio. 551
Secundæ retentæ mala. 431
Secũda vt excutiatur. 141, 432
Secunda, χόριον. 413
Sedimenta vrinæ farinacea, biliosa, & bullosa, quid signific. 535, 536.
Semen quid. 419
Seminis humiditas vniuersum

corpus humidum esse indicat. 467
Semen in coitu fœmina excernit. 265
Semen habent copiosius qui natura humidiores, cōtrà ficciores. 467
Semirepētes iudicationes. 110
Semitertiana febris. 308, 309
Senes qui intelligendi. 41
Senectus eiusq; partes tres. 41
Senes facilime cur famem ferunt. 41, 44
Senes cur acutis febribus non corripiantur. 44
Senes nimium frigidi cur cibū non appetant. 103
Senes fere cur iuuenibus min⁹ ægrotent. 140
Senibus si morbi diuturni accidunt, cum ipsis fere commoriuntur. ibidem
Seniores, πρεσβύται. 141
Senes principio autūni & ęstate cur optime degunt. 219, 220
Senib⁹ qui cognati morbi. 242
In Senioribus morbos diuturnos difficile sanari. 471
Seniores ὠμογέροντες. ibidem
Sensum latēs trāspiratio. 212
Sensitiuum primū, cerebrū. 74
Septenarius numerus in morborum iudiciis plurimum momenti habere. 232
Septimanę 3. quō nūerādę. 113
Septum transuersum φρὴν. 276
cur eius letale vulnus. 480
Serenum tempus, quid. 198
Serenū nō idē qđ trāquillū. 201
Serenum cœlum αἰθρία, 20
Sextans diei. 115
σφακελισμὸς, cerebri corruptio. 547
σφυραὶ, maleoli. 97
σφυρὸς quid. 500
σιαγόνες, maxillæ. 293
Consummata siccitas quę insanabilis. 119
Siccitas, αὐχμὸς. 180
Siccitate quid intelligatur. ibid.
Siccitates imbribus continuis, sunt salubriores in anni constitut. 211
Siccitas vteri nimia sterilitatis causa. 448
Sicciores natura, salubriores. 467 Symbolū ὁμοίωμα. 159
σημείωσις, διάγνωσις. 96
Symmetrū corpus non esse purgandum. 136
Symmetrum est tēperatū. 180
Symmetria duplex. 136
συμμύειν, scuēd. 417
Similiū appellatione quid veteres intellexerint. 137
Similitudinē cur Gal. substātiis tribuat, & ea quæ sit. 137
συμπάθεια. 100
συμπίπτειν. 16
Simpliciter sine deiectione. 18
Symptomata. 302
σύμπτωσις & συμπίπτειν quid. 18
σύμπτωσις, vacuatio. 16
συνάγχη quid. 38
Synceras deiectiones difficultas intestinorū sequitur. 531
Singultus quid, & vnde. 373

Singultum à copioso sanguine profluente, malum esse. 373
Singultus non est conuulsio. 374.
Singultus de sententia Hipp. est stomachi conuulsio. ibidē
Singultus sanatur per sternutamenta. 414
Singultus in iecoris phlegmone causa. 443
Singultum sanat sternutamentum. 476
Singultus causæ. 503
Singultus nō est conuulsio stomachi. ibidem
Singultus & oculorum rubor à vomitu, malum. 521
Singultus ilei exitialis signum. 536
Singultus à iecoris inflammatione, malum. 528
Singultus à iecoris inflāmatione ortus, malum. 529
Singultus ab immodica purgatione senibus, malum. 542
σωιζάνειν. 16
σωίζειν quid. 18
σωίϛημι, cogo, coeo, concresco. 193
σωτήκεται, μαραίνειν, & λεπτύνεται. 121, 190
σωτονία, vehementia. 119
Siphac peritonęum. 266
σιρχῖον. 371
Sirius quæ veteribus dicta. 256
σύϛασις, consistentia. 348
συςρέφεται. 420
Sitis signum peractę purgationis in medicament. potione. 277.
Sitis causæ duæ. 404
Siti nocturnæ quomodo medendum. ibidem
Sitim quam somnus restinguit. ibidem.
Sitibundis lac noxium. 452
σιτίον, cibus, alimētum omne solidum. 82
σῖτος quid Gal. 370
Solstitium æstiuum, quo olim fuit tempore. 258
Somnus coctionem iuuat. 46
Somnus quomodo iuuet. 71
Somnus in quocunque morbo laborem affert, letale est: si iuuat, contra. ibidem
Somnum in declinatione conferre. ibidem
Somnus delirium sedans, bonum portendit. 72
Somnus naturalis & moderatus ex euaporatione alimenti. 73
Somnus immoderatus mālū signum, & causa mala. ibidē
Somnus actionem purgātis medicamenti sistit. 272
Somnus quis in febribus malus. 344
Somnus quam sitim restinguit. 404
Spadones ἀποπαδιχῖοι qui, & vnde dicti. 491
Spadones reginis olim cur in deliciis. 492
Spasmus nō proportionatus ad materiam quid. 502

Spiratio offendens quæ. 345
σπλάγχνα, viſcera. 343
σπλῆνες, lienes. 227
Spinalis medullę duę membranæ. 299
Spirandi difficultas ſenib. 242
Spiratio. 296
Spirandi difficultatis differentiæ multæ. 321
Spirandi difficultas & delirium coniuncta febri quotidianæ, letalia ſigna. ibidem
Spiratio ſubſidens in febribus, malum. 345
Spirationes luctuoſæ quæ. 514
Spiritus flatuoſus pituitę flatuoſæ cauſa continens quomodo dicitur. 534
Spondylus piſcis. 98
Spumæ generatio. 146,147
Spuma maris cur celeriter ſoluitur. ibidem
Spumantes ſtrangulati, nōdum tamen mortui, cur non redeant ad vitam. 146
Spumoſa excremēta in alui ꝓfluuiis, pituitam à capite deflue re indicant. 534
Spumans ſanguis quis. 383
Sputum pleuriticorū. 37
Sputum tabidorum grauiter olens, letale ſignum. 382
Squilla καρίς. 98
Statura longa cur in iuuēta decora, in ſenectute indecora. 165
στηθώραχες qui. 131
Sternutamentum ſponte vteri præfocatione laborantibus aut difficulter parientibus adueniens, bonum. 412
Sternutamenta quæ ſingultum ſanent. 476
Sterilis mulier, an ſua, an viri culpa ſit, quomodo deprehendat. 444
Sterilitatis mulierū cauſæ quatuor. 448
Sternutamentis quando vtendum. 432
Sternutamentorum vera cauſa. 548
στῆθος pectus, etiam thorax. 176
Stillicidij à frigiditate & difficultate vrinæ curatio. 546
στύφον, genus ad acerbum & auſterum. 539
στυπτικόν. ibidem
Stomachi ardor, ἔγκαυσις στομάχου. 498
Somachus quid veterib. 504
Stranguriæ cauſæ. 215
Strangulati & morientes nondum tamen mortui, non redeunt ad vitā, quibus ſpuma circa os fuerit. 145
στρόφοι, inteſtinorū dolores. 82, 265, 278
στρυφνὰ, acerba. 539
Stupefacientia & frigida med. nō niſi doloribus ex calid. & tenuibus humoribus admouēda. 401
Stupor, νάρκη, à caro differt. 376
Supor, ἔκπληξις. 527
Sublimamentū, αἰώρημα. 353
Sublimes colores qui. 472

bſidentia vrinæ. 348
Subſtãtię totius ſimilitudo quę. 137
Subſtantiis cur ſimilitudinem Gal. tribuat. ibidem
Sudamina ὕδρωα, æſtiua quæ. 226
Sudores. 212
Sudores multi febribus in ęſtate temperata. 178
Sudor creber in febre non deficiente, quid portendat. 238
Sudores in febribus qui iudicatorij, qui minus. 300
Sudores frigidi in acuta febre mortem: mitiores, longiorem morbum ſignant. 302
Sudor humorum redundantiũ nota. 303
Sudor qua parte corporis eſt, ibi morbum eſſe. ibidem
Sudor multus à ſomno quid notat. 305
Sudor frigidus quid, calidus qd portendant. 307
Cum Sudore, & qui citra ſudorem moriantur. 463
Sudorẽ ſubſequens horror, malum. 522
Sudor copioſus, humoris copiã ſignificat, eumque deducere oportet, robuſto ſuprà: debili infra. 553
Suffitus odoramentis quos mẽſes euocant. 406
Suffitus odor, in menſtruis euocandis cur grauitatem capitis efficiant. ibidem
Suffiẽdi ratio cõmodiſs. 444
Sumen quid. 133
Summæ curationes quæ. 26
Summi morbi qui. ibidem
Supfœtatio, ἐπικύησις qd. 434
Superfœtent quomodo mulieres. ibidem
Suppuratio quid. 380
Suppurationis terminus. 40. dies. 385
Suppurationem excitat calida. 395
Suppurati quomodo ſecandi & vrendi. 489
Suppuratis ſectis ſi pus confertim effluxerit, letale. ibidem
Suppuratio, ventris dolorẽ diuturnum ſequitur. 530
Suppurati vſti aut ſecti quando euadant. 534
Suppurationis ex capite in thoracẽ defluentiũ termin⁹. 540
Surditas facile ſolubilis. 289
Surditatẽ, bilioſa deiectione ſuperueniente, finiri. 288
Surditatis inſtabilis ſolutio. 333
Sura, πτέρνη. 97
Tabes quibus ætatib. contingat. 38
Tabes quid. 382
Tabes autumnales. 227
Tabes adoleſc. 238
Tabidis cur autũ. aduerſeẽ. 190
Tabidi quõ purgandi. 262
Tabidorum futuræ mortis indicia. 382, 383
Tabidis lac vtile. 453
Tabidis ſi ſputũ retinetur, moriuntur. 528
Tabidis capilli capitis deflu-

uium,letale. 528
Tabem vniuersi corporis pinguedinem vrinæ supernatantem significare. 537
ταχέως καὶ ἀθρόως τρέφειν. 98
Temperamentum duplex. 263
Tempestates cur quatuor tantum refert Hipp. 210
Tempori aliquid dandũ. 51,52
Temporum mutationes morbos maxime pariunt. 166, 167,168
Tempora alia magis aut minus ad alios morbos apta. 170
Tempora quando suam seruāt naturā seu tempaturam. 182
Tenesmus grādis,abortus. 533
Tendones seu tendines. 372
Tenuissimus victus. 20
Tenuis victus. ibidem
Tenuis victus cur periculosus in morbis diuturnis. ibidem
Tenuius eo victitandũ,quo magis versus vigorē puenitur. 23
Plura vide in dictione Victus.
Tepidum,quid. 198
Tertianæ febres purgante medicamento raro curantur. 68
Tertiana exquisita quæ. 331
Tertiana seu notha febris.ibid.
Tertiana exquisita cur non excedat septimum circuitum. 331,332
Testes muliebres. 431
Testiũ attritionis modus. 491
τέτανος,distēsio quid. 290,329
ταριχευμένα,sale condita. 99
τεταρταῖος Galeno quid. 359
θανάσιμον quid Galeno. 371
Theodorus refellitur. 198, 201,203
θερμόκοιλοι. 464
θερμὸν,calida. 390
Thlasiæ qui. 491
θλάσμα,collisio. 77
θλάσις collisio. 238
Thlibiæ qui 491
Thorax,στῆθος interdum. 176
Thorax quid. 131
Thoracis & laterum dolores 176
Thoracis dolores aquilo excitat. 218
θωρήσσω,armo,inebrio. 104
θώρηξις,ἀκρατοποσία. ibid.
Tibia,κνήμη. 97
Tibiarum musculi. 457
τυφώδεις,ἢ ἑλώδεις,humidæ febres. 38
τήρησις,obseruatio. 166
τόνος,robur. 216
τόνοι ἢ νεῦροι,nerui. 372
τονώδης lassitudo quæ. 76
Tonsillæ seu glandulæ. 233
τόπος,pro parte corporis. 151
Tormina. 82,266
τραχύνειν. 176
Tranquillitas vera quæ. 199
Tranquillum non idem quod serenum. 201
Transpiratio sensum latēs. 212
τραυλώτης & τραύλωσις. 497
τραῦμα,vulnus. 373
τρέφειν ἀθρόως. 97
τρέφοντα,quæ. ibidem
Tremor,τρόμος,quid. 488
Tritemporea dignotio quę. 96
Tubercula in corpore vbi sint,

quid obseruandum. 89
Tubercula, φύματα vnde nascantur,& cur dicta. 90, 224,235,313,524
Tuberculi internam ruptioně quæ symptomata sequantur. 524
Tumores rubri, ἐρυθροὶ qui. 456
Tumores crudi qui. 458
Tumores molles qui. ibidem
Tumores in vlceribus quid significent. 455
Tumores quales in vlceribus boni,& mali. 458
Plura vide in Dolores.
Turgere, ὀργᾶν, quid. 63, 123,244
Tusses affert aquilo. 175
Tusses quando fiant. 223
Tusses infantium. 230
Tusses siccæ in ardentibus febribus eas non siticulosas faciunt. 325
Tussis destillationes comitatur. 400
Tussem cur frigida moueăt.ibi.
Tussis hydropicorum cur & quæ mala.. 500
VAcuatio simpliciter quid. 10
Vacuationes naturales quæ. 11
Vacuatio qualis esse debeat. 12,13
Vacuationis modus. 16
Vacuet cur Galenus interdum ad vsque animi deliquium, & quæ ibi obseruanda. 17,65
Vacuationes omnes immodicas esse periculosas, eoque fugiendas. 18
Vacuationi loca conferentia quæ. 57
In Vacuationibus non copia tā tum expetenda: sed potius qualitas,& si æger durare possit.
Vacuandum quando vsque ad deliquium animi. 95
Ex Vacuatione morbi,satietate sanantur. 105
Vacuatio, κένωσις. 106
Vacuare, & plurimum vacuare quid. 160
Vacuandum quando multum, & repente. ibidĕ
Vacuationes confertæ noxiæ. 489
Vacuationes cōfertæ quæ. 490
Plura vide in purgare, medic.æstas.
Variolæ nostræ, latæ pustulæ sunt. 253,473
Varix quid. 484
Vasorum vacuatio quid. 12
Venæ sectione qui non sunt vsi,quomodo caueatur ne defectionĕ animi incurrăt. 66
Venam cur vere secamus. 188
Venæ vtero & mammis communes. 417
Venæ sectio veterum medicorum alia q̃ recentium. 409
Vena recta quæ, 459
Venam secandā,& medicamēt. purgans vere exhibendū iis qui sani sunt, ægri nisi vacu-

entur,futuri. 509
Venæ interiores quæ. 546
Venularum ruptionis, in renibus notæ tres. 366
Veneris vſus podagram affert. 494,495
Venter, κοιλία. 11,45
Ventris perturbatio. 11
Ventres cur hyeme & vere calidiſsimi. 45,46
Venter, γαστήρ. 281
Vẽtris diuturnum dolorem ſequitur ſuppuratio. 530
Venter ſuperior, thorax. 540
Venter, laxius ſpatium, inter diaphragma & peritonæum, interdum. 549
Ventriculus quando recte cibum complectitur, & quando non. 39
Ventriculi, id eſt, κοιλίας, letale vulnus. 480
Vẽtriculi æſtus ſeu ardor quid. 498
Vere ægri facile cibantur. 53
Ver quomodo calidum Galeno. 179,225
Ver temperatum. 178
Ver non eſt calidum & humidum. 179
Ver ſaluberrimum, quia temperatum. 187
Vere cur ſecamus venam. 188
Ver cur morbis exitioſis minime obnoxium. 188
Veris conſtitutio qualis. 192
Ver aquilonium & ſiccum quæ mala adferat. 196
Ver ex propria natura nihil nouat. 220
Vere qui morbi fere fiant. 222,223
Veratri ſumptio quomodo prẹparanda. 268,269
Veratri in potione vſus veteribus. 270
Vere cur vena ſecanda, & purgans medicam. exhibendum iis qui ſani ſunt, & ægri, niſi vacuentur, futuri. 509
Veratrum ſanis cur periculoſum. 273
Veratrum cur conuulſionem ferat. 273,371
Veratrum duplex. 268
Veratri cònuulſio letalis. 370
Vergiliæ. 311
Vertigo. 275
Veſicæ exulceratæ notæ 360 368
Veſica ſcabioſa quî noſcatur. 364.
Veſicẹ vulnera cur letalia. 479
Veſicæ ægrotantis cauſæ & ſigna. 540
Veteres imitandi. 69
Veterum dicta candide interpretanda. 408,491
Victus ægrotantium quadruplex. 20
Victus ſumme tenuis cur periculoſus. 21
In Victu inſtituendo bifariam errari. 22
In Victu tenui, item in pleniore errata inter ſe comparantur. ibidem
Victu in tenui quomodo delin-

quant ægri. 23
Victum in pleniorem non quouis tempore medicus pronior esse debet. 24
Victu in tenui commissi errores peiores. 25
Victus tenuis vtplurimum periculosior pleniore. ibidem
In tenui Victu error commissus bifariam periculosus. 26
Victus summa exquisiti ratio quæ. ibidẽ
Victus quo morbus acutior, eo tenuior esse debet. 27
Victu tenuissimo in vigore morbi vtendum. 28
Victus plenior quãdo adhibendus. ibidem
Victus in vigore qualis esse debeat. 29
Victus humidus omnibus febricitantibus cur cõferat. 49
Victus humidus quis. ibidẽ
Victum contrarium quæcunq; præter naturam sunt, expetere: quę secundum naturam, similem. ibidem
Victus mutationes. 150
Victus rationem potissimum à morbo & viribus ægri petendam. 52
Victus rationes aliæ ad alios morbos magis ac minus aptę. 171
Vigens seu florens ætas quæ. 40
Vigesimus dies iudicatorius. 116
Vigiliæ immodicæ, malæ. 74
Vigiliæ infantium. 231
A Vigilia conuulsio aut delirium, malum. 529
In Vigore morbi cur tenuissimo uictu vtendum. 28
In Vigore qualis esse debeat victus. 29
In Vigore morborum quiescendum. 123
In Vigore morbi à præsidiorum vsu cur abstinendum. 124
Vini aquosi præstantia. 83
Vina aquosa quomõ calida. 84
Vinum aquosum quibus exhiberi possit ibidem
Vina aquosa quomodo aquę similia sunt. 83, 84
Vinorum è genere, quomodo album nullum calidum inueniri intelligatur. 84
Vina aquosa vrinas cient, & excrementa. 85
Vinum aquosum aqua magis humectat. ibidem
Vinum aquosum nutrire. 86
Vini meracioris potio famem tollit. 104
Vinum cur conuulsionem faciat. 375
Vinum immodicum qui morbi comitentur. ibidem
A Vini potatione rigor & desipientia, malum. 523
Vinum non semper calefacere. 524
Virgines vt menstruum sanguinem excernant. 446
Virilis ætas. 41
Viscera. σπλάγχνα. 343
Viscerũ dolor in febribus acu-

tis, malum portendit. ibidē
Vita breuis, ars longa. 3
Vitæ nostrę tempus vniuersum quantum. ibidem
Vitiligo. 224
Vlceribus frigus mordax. 109, 391
Vlcera maligna quæ. 397
Vlcera, οἰδήματα, ὄγκοι. 455
Vlcera in quibus tumores apparent, quid boni afferant: contrà, quid mali, quæ tumore vacant. ibidem
Vlcus omne qua vlcus est, siccari postulat. 472
Vlcerum diuturnorum cicatrices cauæ. 508
Plura vide in Vulnera.
Ad Vmbilicum & imum ventrē sitæ partes in morbis præstat esse crasſiores. 131
Vmbilici inflammationes infantium. ibidē
Vndecimus dies. 114
Vomitiones sua spōte factæ. 11
Vomitiones æstiuæ. 226
Vomitiones infantium. 230
In Vomitu esse oportet partes crassas & robustas, quæ ad abdomen & imum ventrem sunt. 132
Ad Vomēdum difficiles, & mediocriter carnosi per inferiora purgandi. 260
Vomitus olim frequentes. 268
Vomere q soleāt difficul. 269
Vomitus sanguinis in mulieribus quomodo sanandus. 410
Vomitus ilei exitialis signum. 525
Vomitus sanguinis omnis malus, sine febre salubrior, cum febre peior. 539
Vrinæ difficultas. 176
Vrinæ difficultatis causæ. 215
Vrinæ stillicidia autūnal. 228
Vrinæ stillicidia senibus & difficultates 242
Vrinæ crassæ initio morbi nota qualis. 346
In Vrina quatuor consideranda. 347
Vrinæ in febribus respiciendæ. 349
Vrinarum perturbatarum differentiæ duæ. ibidem
Vrinæ nubecula rubicūda quid notet. 352
Vrina aquosa quæ. 354
Vrinæ perspicuæ & albæ, malæ. ibidem
Vrina cruenta propter suppressos menses. 361
Vrina crassa quæ. 361, 364
Vrina furfurea quæ. 364
Vrinæ harenosæ, calculum portendunt. 366
Vrina grumosa. 347
Vrinæ tenues. ibidem
Vrina corporis excremētū. 368
Vrinæ suppresſio ex tuberculo in vrinaria fistula quomodo soluatur. 369
Vrinæ difficultatem quæ ex plenitudine & inflāmatione quę venæ sectio soluit. 500
Vrinę stillicidij causę. 442, 506
Quibus post Vrinę stillicidium

ileos succedit, intra septimũ diem mori: si vero febris succedat, non. 506
Vrina crassioris farinæ speciem referens, diuturnitatem morbi indicat. 535
Vrinæ pinguedo innatans quid indicet. 537
Vrinæ bullosę quid signif. ibid.
Vrinæ sedimina biliosa quid significent. 536
Vrinæ inæquales quid significent. 537
Vstionis effectus. 519
Vsus rerum immodicus fugiendus. 387
Vteri præfocationi, & difficili partui sternutamentum spontaneum, bonum. 413
Vteri coarctatio, conceptionis signum. 417
Vteri os à cõceptione coarctatur. 434
Vterus vbi coxæ incũbit, si supparatur, emmoton fit. 428
Vteri cum coxa cõnexus. 429
Vteri os quibus durum, iis coarctari id, necesse esse. 438
Vulnus, τρῶμα, quid. 373
Vulnera praua quæ. 457
Vulneribus in magnis tumores non apparere, cur malũ. ibid.
Vulnera seu vlcera vndiq; glabra, maligna. 468
Vulnera quæ, & in quibus partibus corporis, letalia. 470
Vulnera sanabilia quæ. 480
Plura vide in Vlcera.
ZYthum quid. 102
Zona exquisite temperata. 210

FINIS.